TIGHT BINDING BOOK

20678

OUP—730—28-4-81—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. Accession No.

Author

Title

This book should be returned on or before the date last marked below

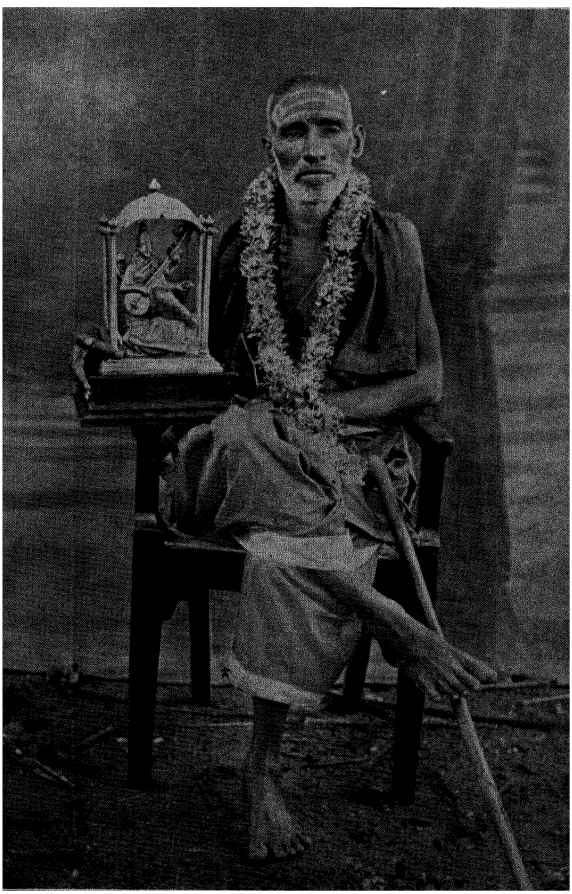
శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కృతులు

(షష్టిపూర్తి మహోత్సవ ముద్రణము.)

సంపుటము 8

షష్టిపూర్తి మహోత్సవ సంఘము, బందరు,
౧౯౩౪.

మినర్వా ప్రెస్, మచిలీపట్టణము.

గీర్తము

(అధికప్రసంగదమనము)

ఉపోద్ఘాతము

శ్లో. గీర్వా యేతు రతా స్తే వై । గీరతాః పరికీర్తితాః
తా నుద్దిశ్య కృతం కావ్యం । గీరతం పరిచక్షతే।

ఇది ప్రప్రథమమునఁ దిరుపతిశా స్త్రిగారికిని రామకృష్ణకవులకును జరిగిన 2-3-4 పర్వములలోని యుత్తరప్రత్యుత్తరములను విమర్శించు నుద్దేశముతోఁ బ్రారంభింపఁ బడినది కాని నానాఁటికి రామకృష్ణు లేదో యసత్యమును ప్రకటించి దూషింప మొదలిడుటచే నంతతో విరమింప వలనుపడక పెరుఁగ వలసినదయ్యెను. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములవలన మాత్రప్రాయముగా గతార్థమగు నంశము లీవిమర్శనమందు సవిస్తరముగా సపరిమాణముగా వ్యాఖ్యానము చేయఁబడు చుండును. వలసినచోట నెల్ల నితరుల యుత్తరములు క్రిందిభాగమున నుదాహరింపఁబడుచుండును. రామకృష్ణుల వ్రాఁతలు కొన్ని యిందు స్థాలీపులాకన్యాయమున వలసినంతవఱకుఁ జేర్పఁబడినవి. అవి ముందుఁ జదివితత్సారమును మనమునకుఁ దెచ్చుకొనిన పిమ్మటఁగాని యీ విమర్శనము సుబోధము కాదు. ఇది విస్తరించి యుండుటచే నొకటి మఱియొకచోటను మఱియొకటి యింకొకచోటను దెలిసికొనవలసియే యుండుఁగాని యేపుటలో రామకృష్ణుల వ్రాఁతలలోని యేపంక్తు లుదాహరింపఁబడి యుండునో ఆపుటలోనే దానికి సంబంధించిన విమర్శన ముండు ననుటకు వలనుపడదు కావునఁ జదువరులు జాగరూకతతోఁ దిలకింపవలసియుండును. రామకృష్ణులు ప్రకటించిన ప్రతి విషయమును మాకంటె లోకమే ముందు విమర్శించి మాకు లిఖింప మొదలిడిన దనుటకుఁ గొన్ని ప్రమాణములను జూపుచున్నాఁడను.

ఉ. "కోకిల కాక" మంచుఁ దమగుట్టు బయల్పడఁజెప్పి, రందు వా
రీ కవిరాజశిష్యులనియే స్ఫురియించు గురుప్రదూషణం
బే కరణిం దఁగక రచించిరో వారు కవీంద్రులై యనూ
యాకలనంబు పండితులకైనను నేమియుఁ దోఁపనీదుగా !"

ఇట్లు, ఆడివి సాంబశివకవి.

(తక్కిన మఱికొన్ని వీరిపద్యములు గురుదక్షిణలో చూడనగు.)

గీ. 1

మదరాసు, 18—8—1910.

విద్వన్మణీ !

తమ యసమాన పరిజ్ఞాధురీణత్వంబు నాకు చిరకాలశ్రుతంబు, కన్నుల పండువుగా మొన్న మొన్న బందరులో తమ దర్శనలాభమును గలిగినది. "హృదయపచశ్శరీరముల ... ... పదలక సాధుసద్గుణలవంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచుఁ ..... మాన్యులు కొందఱువొల్లు రిద్ధరఁ" అను భర్తృహరివాక్యము మీయందు బూర్తిగా వర్తించును. ప్రకృతమున శతావధానులను బిరుదు మీకే చెల్లినది. ఇక నీబిరుదు బొందువారు జనియింపబోరని నాయభిప్రాయము. ఏలూరులో నామిత్రులగు వల్లూరి రామారావుపంతులుగారి కుమారుఁడగు చలపతిరావుశర్మ చేతిలో "కవిత" యను వేరనున్న మాసపత్రిక సంచికలు రెండు, నాలుగుదినములక్రిందట జూచితిని. అప్పటనుండి భవదీయాకారములు మదీయ హృదయాగారమున కాపురముండి యిప్పుడీపద్యమును వ్రాయ బురికొల్పినవి గాన దీని నస్మదనేక నందనపూర్వకముగా తమ సన్నిధి కంపినాఁడను, గనుక స్వీకరించుడు.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల తియ్యనిపల్కులు గల్గునే కవీ
శ్వరులకు జన్మజన్మముల సంయమిపృష్ఠిఁ జపంబొనర్చినఁ,
సరి యగు రామకృష్ణులనినఁ జను లెవ్వరు నవ్వరే వసుం
ధరను దదీయనామముల దాల్చిన నాటకవేషధారులఁ.

ఇట్లు, విధేయుఁడు, * (నిష్పక్షపాతి)

కవిత యను పత్రిక చూచినంతన మా యాకారము లేల స్ఫురణకు రావలెనో, పచ్చేబో, యిచ్చేల వ్రాయఁబురికొల్పవలెనో చదువరులే విచారించుకొందురుగాక.

పీరి కవితాపత్రిక ప్రారంభించినది మొదలు మాకు సంబంధించిన దూషణమే దానికిఁ బ్రాణాధారముగా నున్నట్లు పై యుత్తరమువలన స్ఫుట మగుచున్నదిగదా ! ఈ యంశమును బ్రాజ్ఞులైన పెద్దతేకాక చిన్న కుఱ్ఱలు గూడ గ్రహింపఁజొచ్చిరనుట కీయుత్తరము సాక్ష్యమిచ్చును.

యింజరంనుండి, 13- 1910.

"..... మీ మీఁద కాబోలు రామకృష్ణకవులు పిఠాపురంలో

---

* ఈ నిష్పక్షపాతిగారు తమ యభిజననామమును దెలుపఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నారు. (ఇట్లు కవితం గని వ్రాసినవా రెందఱో కలరని యెఱుంగునది)

అచ్చుపడే పేపర్లలో కాకి, కోకిల, అని పేర్లు పెట్టి కథవొకటి పూర్తిచేయు చున్నారు..."

చక్రవర్తుల సుబ్బారాయుడివార్లు.

ఇది వచనాత్మకమగు కావ్యానుకు సంబంధించినది; విద్యాపయో వృద్ధులను సాంబశివకవిగారు వ్రాసినది పద్యాత్మకమగు కోకిలకావ్యమునకు సంబంధించినది; దీనిని విమర్శించిన భాగమునకే "గురుదక్షిణ" యని పేరు. అధిక ప్రసంగములను వారించుతలఁపున విమర్శించిన యీ మొదటిభాగమునకు 'అధిక ప్రసంగదమనము' అని పేరు. 'అప్రస్తుతప్రశంస' అను నిరాధారవాక్యపూరిత మగు వ్రాత వారి దిదివఱకుఁ జదివియేయుండరు, దానిని విమర్శించిన భాగము నకు 'లోకాభిరామాయణ' మని పేరు. అం దనేక మహనీయుల యభిప్రాయము లుదాహరింపఁబడి యున్నవి. శిష్యుఁడు నాయొద్ద నెంతకాలము చదివినదియు నేమేమి చదివినదియు నందు సప్రమాణముగా నిరూపింపఁబడును. నన్ను పద శినపిమ్మట నతఁ డితరపత్ర చదివినది సుమారు రెండుమాసములకన్న నధికకాలము లేదనుట కీక్రిందియుత్తర ముదాహరింపఁ బడుచున్నది.

".....నేను ప్లవంగనామ సం॥ పుష్య బహుళము మొదలు కీలక సం॥ నైశాఖ బహుళము పఱకు వింజరం పాఠశాలలలో ఉపాధ్యాయులుగా యున్నాను. ఆసమయమున ఓలేటి వెంకటార్యమయ్యగారు భ్వాది ప్రారంభించి నారు. రెండు మాసములు సుమారు చదివినట్లు జ్ఞాపకమున్నది, భారద్వాజ ఘట్టము అయినది."

జయంతి భగీరథశాస్త్రి.

ఈశాస్త్రులవా రెట్టి సత్యసంధులో యెంత యోగ్యులో సర్వపండితులును నెఱిఁగినవిషయ మగుటచే నా ప్రశంస పదలి, చదివిన దింతమాత్రమే యైనను "ఆభాష్యాంత మధీతం" అనియు, "ఉభయశాస్త్రప్రవీణ" అనియు వ్రాసి లోకము కన్నులనుగప్పఁ బ్రయత్నించినట్లే మమ్ముంగూర్చి కూడ నసత్యములను బ్రకటింప సాహసించుచున్నారు గాన వీరి వ్రాతలను జక్కఁగా విమర్శించి కాని విశ్వసింపవలసి యుండదని చదువరులను హెచ్చరించుచున్నాఁడను. ఏదో వ్రాసికొందురుగాక యని మిన్నకున్నకొలఁది వీరి తుండుడుకు మితి మీఱు మన్నట్లు లీక్రిందివారి యుత్తరములవలనఁ దెలియఁగలదు.

28—1—12, పినపాడు.

".....రామకృష్ణకవులు తమవిషయమై వారియొక్క కవితలో బహు దూకు వ్రాస్తూయున్నారు....." **T. Kotaiah.**

"కవిత్వలో దుమ్ముకు వ్రాతలు మాచితిని, రామేశ్వరీయ మను ఆంధ్రేశ్వ
పుస్తకము చూచితిని,....."

వేలూరి యజ్ఞనారాయణ, చిరివాడ, తేలప్రోలు పోస్టు.

ఇట్టివి పెక్కులు, మేమిందు వ్రాయు ప్రతివిషయమునకు నిట్లే యాధార
ములు చూపఁదగినంత సామగ్రి మాయొద్దనుండినను ఇక్కడికే గ్రంథవిస్తార
మైనదని యెంచి నూటికిఁ దొంభ లుదాహరింపక మానితిమి. వీరి వ్రాతల
యందలి సత్యాసత్యములు సామాన్యులు గుర్తింపకున్నను శాస్త్రిజ్ఞు లెటులో
విమర్శించి కనుఁగొనుచునే యున్నారనుట కీక్రింది లేఖలు పనికివచ్చును.

".....కవితాసత్యసందేశము సత్యమునకు దూరమని (1) బ్రా॥ శ్రీ॥
చర్ల రామశాస్త్రిగారివలన వింటిని....."

ఏలూరు 7—11—11, మై. కృష్ణమూర్తి.

".....శృంగభంగమును జూచితి,..... గావున వీరికి దుర్యశము అను
మాటయే అబద్ధమైనపుడు బాపుకొనుటకు వీరు అచటకు వెళ్ళినమాటయే అబద్ధము
యీ క్రింది వచనమును జూడ కృష్ణకవి స్వగ్రామమవుటచే అభిమానముతో
ఆగ్రామస్థులు వ్రాసినట్లు తోచుచున్నది, ... అనేక సంస్థానములలో
కీర్తిపహించిన వీరు శరణుఁజొచ్చిరి అనుట విరుద్ధముగా యున్నది. "వింటినె
రామకృష్ణ" అను పద్యంకూడ సందేహమే..... తక్కిన పద్యములయందునను
యిట్లే సందేహములుయున్నవి, మీకున్నూ తెలిసియేయున్నవి, నాసందేహములు
పోవునటుల నిజము వ్రాయగోరెద" (2) నారయ్యప్పారావు

ఆ యీ యు త్తరములవలననేమి శృంగభంగవిమర్శనమువలననేమి గతార్థ
మని యెంచి వారిపుర్వరలో నొకరి భావమఱదిశేరితోఁ బ్రకటించిన వెంకటి
రామకృష్ణుల 'సత్యసందేశము' నిం దుదాహరించి పిష్టపేషణ మొనర్పక అందుఁ
బేర్కొనఁ బడిన యొక సాక్షి పత్రికటించిన వ్యాస మిట నుదాహరించు
చున్నాఁడను.

1911 సం॥ అక్టోబరు నెల 18 వ తేదీ దేశమాతనుండి—

చర్ల వేంకటాచలపతి శాస్త్రులవారికి,

తొలుదొల్త మీరు శృంగభంగ మను నొకదాని నసత్యంబులు నసందర్భ

(1) ఈ చర్ల రామశాస్త్రులవారు విద్యా వయోవృద్ధులు, కాఁకరపర్తి నివాసులు.
(2) వీరు శ్రీ శనివారపుపేట జమీందార్లు. ఈ యు త్తరము వేలూరి శివరామ
శాస్త్రిపేర వీరువ్రాసిరి. ఆయనవలన మాకుఁ బేరెను.

బుట నగు వాక్యంబు లైక్యపఱచి ప్రకటించుచు నిండు నన్నొక సాక్షిగా వ్రాయించియున్నారు. అందలి సత్యాసత్యము లరయఁ గొండఱు నన్నయ్యా సందర్భము లడుగుచు "నది యల్లరిసభ యగునా, కాదా?" యని ప్రశ్నించుచు వచ్చిరి. అట్లడిగిన వారికెల్ల నది యల్లరిసభయే, కానియెడలఁ బండితులగు బ్రహ్మశ్రీ నారాయణశాస్త్రులవారే యడుగఁదగినకీతి నడుగుట తటస్థించునుగాని యట్లుగాక యతిధార్ష్ట్యముతో నన్నయ్యా బాలసామాజికులు మున్నగువా రనర్హ ముగ నడుగుట తటస్థించునా, యని చెప్పఁదగు సంగతులెల్లఁ జెప్పి వారి సందేహముఁ దప్పించుచు వచ్చితిని. నారెల్ల 'మీ నిశ్చయము దేనికేనిఁ బత్రికకు వ్రాయింపుఁడు లేనిచో మీరును వారి వ్రాత కంగీకరించినట్లే కొంద అనుకొంద' రని చెప్పినప్పటికిని సాక్షిగా నెన్నుకోఁబడ్డ నే నెవ్వరేని నడుగకుండఁ జెప్పు టొప్పదని యూరకొంటిని. అట్లూరకుండుటచే నీలండు మన యేవ్రాఁతకు నూరకొనునని కాఁబోలును మరల సత్యసందేశమని వ్రాయించుచు నందులో నీ॥ "సన్నుతాచారుండు చిన్నవేంకటశాస్త్రి తనలోని దొనలుకొనుట చాలు॥" అని యూనాఁటి కృత్యమున కే నొనలుకొనినట్లు వ్రాయించితిరి. ఇంకను నే నిట్లే యూరకొనిన ముందుముం దెటు లెట్లు లూహించి వ్రాయింతురో యను భయముచే నించుకంత దెలుపుకొనఁ దగినది దెలుపుకొనుచున్నాఁడను.

మాయన్నగారగు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రుల వాక్పెట్టి సదుద్దేశముతో నా యూరునకు వచ్చిరో యెట్టి సామర్థ్యము కలవారో యూనాఁటిసభ యెట్టులున్నదో యది యెల్ల నెఱుంగు నే నాకృత్యమున కొనలుకొనమి యట్లుండ నా సంగతి కొంచె మాలకించినవారుసైత మట్లనుకొనరని నా దృఢాభిప్రాయము. ఇదియెల్ల నిటుంచి యొకమాట వినుఁడు. ఆనాఁ డవధాన కళ్యత్తులయి వినుచున్న బ్రహ్మశ్రీ ఆ॥ సుందరరామ శాస్త్రులవారును బ్ర॥ శ్రీ॥ వే॥ బ్రహ్మశ్రీ వందశాస్త్రులవారును ఆయింటి యజమానులేయగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారును నావచ్చు విద్యార్థులయు బాలసామాజికులయు సందడికిఁ దందడించియే కదా యాస్థలమువిడిచి పోయిరి. ఆ యూరినా రగుటచే వారవ్వారి విశేషమెల్ల నెఱింగినవారు కాన నటు ముందే తప్పుకోనేర్చిరి. ఎఱుంగని వేంకటశాస్త్రులవా రెట్లు తప్పుకోనేర్తురు? ఎఱింగిన పిమ్మట వీరును నట్లే తప్పుకోవలసి వచ్చినది. ఇప్పుడింత గొడవయేల? ఇట్లు విద్యార్థులు మున్నగు వా రల్లరిచేఁతలు కల్లరివ్రాఁతలు బయలు వెడలించుటకంటె సత్సభాంతరమునఁగదా వేంకటశాస్త్రులవారు "ఆతని చేతియూఁత నీచెన్నొదిరి జయింపరాదె యిటు లేటికి మూల

ముడుంగు పోడుముల్" అని పద్యము జదివిరి. అట్టులే వారాయణశాస్త్రులు వారును సత్సభనే యొదిరిన సెంతబాగుగనుండునో యించుక యోజింపుడు. ఇంక నెన్నడు గిట్టి వ్రాతలు వ్రాయింపకుడు. మనమేది వ్రాయనప్పుడును నితరులంతగా బరిశీలింతురా యని యుపేక్షింపఁదగదు. ఇతరు లట్లంతగా బరిశీలించిన బరిశీలింపకున్న నీశ్వరుడు మాత్రము పరిశీలించునను నమ్మిక దగును. మీరు మొట్టమొదట వేంకటశాస్త్రులవారిని దూఱుచు వ్రాయించితిరి. తరువాత శరణుగోరుచు వ్రాయించితిరి. మరల మొదటివారిఁ జేరుచునే వ్రాయించితిరి. ఇట్టి వ్రాతలకెవ్వరైన హర్షింతురా ! మానుఁడు మానుఁడు మానుఁడు. చిత్తగింపుఁడు.

మ. జగమెల్లఁ బయనట్ల నెల్లనృపసంస్థానమ్ములన్ స్వప్రభ
స్థిర గనంజేసి కతాపధానకవితార్థీయుక్తి బాండిత్య శ
క్తిర గడుం జేసాడు వేంకటశేశ్వరకవిన్ దీండ్రించి యభ్యుండటం
చనునే వ్రాయఁగ ? దీని కెందెపరునే నొనంగు రం చెంచిరే !

గీ. ఓడెనని వ్రాయనంతనే యోడినట్లు । వేంకటకవీంద్రు దలఁతురే విద్యపట్ల
గిట్టి మీ వ్రాతలకును మీ యట్టి చేత । లకును నోడినయట్లు తెలంతుగాక.

చ. తెలుపకుఁడయ్య వేంకటకవీంద్రుని నన్యునిపాటివానిఁగా
నలుపకుఁడయ్య తజ్జయమునల్పఁ బ్రయత్నము గిట్టి వ్రాతతో
బొలుపకుఁడయ్య లేనిభయుఁ బోనిభయుఁ మఱివారివీరిపై
గొలుపకుఁడయ్య మాఱుపలుకుల్ పలుకక శరణన్న నాలుకన్.

ఇట్లు, చెళ్లపిళ్ళ చినవేంకటశాస్త్రి.

ఈ కబ్బము చదువఁగా రొకరహస్యము నెఱిఁగి మఱియుం జదువఁ దలయును. వీరు గూఢముగా మమ్మఱిట్టి ప్రకటించిన పరిభాషయును దమం తట్టఁ దామే యిట్టిపల బయలు చేసికొనుచుందురు. గర్గింధవిస్తరభీతిచే నట్టి దొకటిమాత్రమె మచ్చహరించి తక్కినవి చూచుకొనుభారము చదువరులకే వదలు చున్నాఁడను.

తే. గీ. "..... నయోధనుండు
ధైర్యమును గోలుపోయి యెద్దాన డాఁగి
నాఁడో యది యొండు ద్వైపాయనహ్రదంబు
....."

ఈ ద్వైపాయన ప్రథమవిడ్డవ నేదో చెట్టమీఁదఁబడుచు కాకమనొద్ద

గోకిల గానము చెప్పికొనినట్లును, అది చప్పని ముక్కలే చెప్పినట్లును పిదప నేమో యయినట్లును వ్రాసికొని యున్నారు. (కోకిల కాకము మాయఁడు.)

"చెల్లపిల్ల వెంకటశాస్త్రిగారు ద్వైపాయనహృదయమునుండి బయలు వెడలి" (24 నవంబరు 1911 సం॥ కృష్ణలోని పరాస్త పాపపతము చూడుఁడు.)

పేరుపెట్టి వ్రాసిన యీవ్రాఁత పైదాని గుట్టు బయటఁ బెట్టినదని కుట్ట లకుఁగూడ సుగమమే. వీరెన్నివిధముల నేని గప్పించి మా కపయశము గూర్ప వలయునని పడుపాటులకుఁ బరిమితిలేదు. ఇంచుకై తమకుఁ బ్రసక్తిలేని యితర విషయములలో యథార్థమెఱిఁగికూడఁ గలుగఁజేసికొనుచున్నారనుట కీ క్రింది యుత్తరమేకాక వారి పరాస్త పాపపతములోని కొన్ని పంక్తులను పండిత బ్రియమునపై వీరొసఁగిన యానందపూర్వకాభిప్రాయమును సాక్ష్యమీఁగలవు.

"..... ఓలేటి వెంకటరామయ్యావిజయము వచ్చి ..... చెప్పి యింక యెక్కడి తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు, పని అయిందని అన్నాడు. ఒక మీసము కొప్పరపు వారు తీసివేయిస్తారు, ఒకటి మేము తీసివేయిస్తాము. అన్నాడు, ..."

చక్రినర్తుల లింగమూర్తివాక్యాలు. 6—9—11.

"ఆచా॥ ..... తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శతావధానముఁ జూడఁబోయి గుంటూరినుండి వచ్చుచున్నాఁడను. కఁ॥ శతావధానుల కేమి బహుమతి చేసినారు? ఆచా॥ పర్యంతము నూటపదియార్లు బహుమతిచేసినారు. వెనుకనుండి పతకములు పంపెదమని చెప్పినారు. ఏది యెట్లున్నను అవధా నముమాత్రము నిరాఘాటముగా జరిగినది. కవి॥ (నవ్వుచు) అవధానముమాట మిమ్మెవ్వరడిగినారు? అది యెట్లు జరిగినదో మాకిదివఱకే తెలిసినదిలెండి. మీరా విషయమయి వేరే శ్రమపడనక్కఱలేదు. ....."

(26 వ తేదీ జనవరి 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రిక చూడుఁడు.)

"పండిత బ్రియలక్షణము, ... 0—1—0, ఇది రామేశ్వర కవిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈ గ్రంథము శృంగభంగమైన పండితుని గుఱించి వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిం జదువుకొనిన ప్రతిపక్షి యిఁకమీఁద "బళ్యాం పుళ్యాం" చేయఁబలయుఁగాని గత్యంతరములేదు. రసవంతమగు నీగ్రంథమునుండి రసవత్తరములగు కొన్నిపాదము లుదాహరించెదము. ....."

(విరోధికృన్నామ సం॥ పుష్యమాఘమాసములు కవిత 8-9 సంచికలు చూడుఁడు)

పీ రిట్టియబ్బిపాత్రుడు మిచ్చి పెచ్చిన పండిత్బుబలక్షణమును. దత్ప్రమా వాస్తవ్యులెట్లు నిరసించుచున్నారో పరికింపుడు.

నరసారావుపేట, 20—12—1911.

"..... ఇక్కడికి వచ్చినపుడు గుంటూరులో దిగినాను, అక్కడ పండితబ్రువలక్షణమును పుస్తకమును జూచినాను. * లుడు తప్ప మఱెవ్వడును అట్టి తప్పడుకూతలు వాగ్యడు....."

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య.

ఈయన బి. యే. పఠించుచున్న విద్యార్థి. ఈయన నిట్లుంచి ఒక పెద్ద గవర్నమెంటు ఆఫీసరుగారు పండితబ్రువము గని యెట్లు వ్రాసిరో తిలకింపుడు.

గుంటూరు, 29—11—11.

"..... అను పిల్లనా డొక్కడు వాగ్యయు వ్రాతల దౌర్జన్య మిట్టిదని చెప్పుటకు వీలులేకున్నది. తిసంగతి లోకులే యోచింతురుగాక. తమవంటి పండితోత్తములు అటువంటి నీచపుత్రాతలకు జవా బివ్వబూనుట అనవసరమని నాకు తోచును. తమ యభిప్రాయముకూడ నటులనే యుండవచ్చును....."

ఇట్లు విద్యాధికులగు తత్సీమవాసు లనేకులు నిరసించుచున్నట్టియు మాపై వృథాగా గాలుదవ్వి పాతిపోయిన వారి నుద్ధరించుటకై యెవరో మమ్ముఁ గసిడీఱఁ దిట్టి వ్రాసి యెవరి పేరనో పరికటించిన 'ఆకాశరామన్న యర్జీ' యనఁ దగునట్టియు వ్రాత, మా శిష్యులకుఁ గర్ణరసాయనమగుటయు, యూనివర్సిటీ వారిచే బి. యే. పరీక్షకుఁ బఠనీయముగా నియమింపఁబడిన మా పాండవాశ్వ మేధము నింద్యమగుటయుఁ జదువరులు మనస్సున నిడికొని మఱువకుందురుగాక. వీరిప్పుడు మమ్మ వంచించుట కెట్టి వారి స్నేహమును జేయుచున్నారో స్పష్ట పడినదిగదా! వీరికి సత్యాసత్యము లక్ష్యములేదు; ప్రాజ్ఞుల సమ్మతి యక్కఱ లేదు. ఎట్లో తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను నిందించుటయే కావలసినది; అని లెల్లుట కింతకన్న విస్తరింప నక్కఱలేదని యుపేక్షింపబడియె. ఇట్టి పనులు తప్పని బోధించుటకును నీతిని గఱపుటకును సేర్పడిన మా గీరతమునకు పీరు వీక్షింపక పూర్వమే యిట్లు తిట్టుచున్నారు.

"చ॥..... కుక్కమూతి పిందియనను గీరతమ్మచటఁ.....

ఉ॥.....నన్నయభట్టు భారత మొనర్చి యశంబుగడింపఁ జూచి యీ గిన్నయభట్టు....."

(జనవరి 26 వ తేది 1912 సం॥ కృష్ణ చూడుఁడు.)

"ఉచితం మనోహారిచ దుర్లభం వచః" వారును వారిసే యనుసరించు చుండితబ్బినమువారును మెచ్చుకృతులు వేఱు. వారితో నేమి, ప్రత్యక్షముగా విన్న పాశ్చాత్యులు ఘట్టిగా శ్లాఘించుచున్నారు.

"……ప్రతిపదనీతి సారంబగు గీరతంబును గర్ణరసాయనముగ సాన్వయముగఁ జదివి సభ్యుల కానందం బమందమ్ముగం గల్పించిరి."

కైవారం వెంకటలక్ష్మీనరసింహం

"మధుర గీరతు లీకథ సక్కఁరింతురంచు"

శ్రీమాన్ పంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు, గుంటూరు కాలేజీ సహోపాధ్యాయులు, బి. యే. యల్. టి, గారిచే రచింపఁబడిన సుమనోపతంసము చూడుఁడు.

సీ. "మీ గీరతామ్నాయ మేధావిశేషంబు
గని వ్యాసమూర్తులం చనఁగవచ్చు"

వారణాసి శ్రీనివాసరావు.

క. సారతర నీతి బోధా ధారం బయి విబుధ ధర్మ దర్పణ మగుమీ
గీరతము భారతము పలె ధారుణి వర్ధిల్లుననుట తథ్యము కాదే॥ ౧॥

క. గురుశిష్య సంప్రదాయము లరుదై నశియించు పాప మాసించెడు నీ
తరుణము సలుపఁదగు తదు ద్ధరణము మీగీరతంబె ధర్మాగమమై॥ ౨॥

రాయప్రోలు వెంకటేశ్వరశాస్త్రి.

"…… ప్రతిపద ధర్మ బోధకమగు మీగీరతము తజ్ఞు లందఱి కన్ని తెఱంగుల మహోపకృతి గావించునని నా గట్టి నమ్మకము ……

గూడ చిదంబరశర్మ.

"…… పెక్కునీతుల కాకరమై మాబోటి విద్యార్థులందఱు చదువు కొన నర్హమైనశయ్యగలదైన తమ గీరత మొక్కటి అచ్చొనవెంటనే, వీ. పీ. గానాకు దయచేయుఁడు." ఇట్లు విధేయుఁడు, కోపల్లి నరసింహారావు.

సీ."చెళ్లపిళ్ల కులాంభోధి శీతకిరణ। వేంకటేశ్వర కవిచంద్ర వీ-పి-గానె
కరుణఁబంపుఁడి గీరత గ్రంథ మొకటి। భారతముకీతి ధర్మముల్ పలుకునంద్రు

కందాళం నరసింహాచార్యులు

"……మయా సుహృత్సమ్మితత్వేన నీతిదాయ కేతిహాస పురాణాదిప స్నీతిదాయక గీరతశ్రవణలాభః గర్తపుర్యా మవధానార్థ మాగమన సమయే సమజని.

..... గీరతస్య చతురశ్రసంయోగజన్యానందః కదా వా భవిష్యతి."

ఏవం సుజనవిధేయుఁ, ధూళిపాళ్ల సూర్యనారాయణశాస్త్రిణా మంతే వాసీ, పప్పు సీతారామశాస్త్రీ, జానపాడు గ్రామనివాసీ.

"..... తాము గుంటూరుకు దయచేసినప్పుడు గీరతమునం దాయా భాగములు చదువగా వినియుంటిని, మాబోట్లు తెలిసికొనఁదగిన పెక్కు-నీతులు న్నట్లు గోచరించినవి.....

తంగిరాల సత్యనారాయణ.

"..... ఇంకను మీ గీరతఫలమ్ము లనేకములున్నవి, వాని వ్రాయఁ దొడఁగిన దానిపై వ్యాఖ్యాన మగునని యింతటితో విరమించుచు..."

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య

ఉ. "శ్రీధరదేవతాపదకు శేషయబంభర! దివ్యకావ్య బం
ధాపరకాళిదాస! విబుధాదరపాత్ర! వినేయభూత పృ
థ్వీపతి! చెళ్లపిళ్లకుల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగా
రూ! పలుమారు గొల్తు మిము రుచ్యపుగీరత మంప వీ-పి-గాఁ॥ ౧ ॥

ఉ. అచ్చున నుండఁగానె వెఱ నారయఁగా తను గ్రంథ మన్నచో
నెచ్చటి వారుగూడఁ దమకెన్నియొ లేఖలు వ్రాసి వీ- పి- గా
నిచ్చటిమాకుఁ గొన్ని ప్రతు లిప్పుడె తప్పక పంపుఁ డంచుఁ బె
న్మచ్చట మిమ్ము వేఁడెదరు మోద మొసంగు రసం బొసంగుటఁ॥ ౨ ॥

క. ఈ కథను బట్టి చూడఁగ, నాకొక గీరతము దొరకునా లేదా? యం
చీకరణి మరల వ్రాసితి, వే కరుణఁ బంపుఁడయ్య వేంకటసుకవీ!" ॥ 3 ॥

స్వయంపాకుల సీతారామమూర్తి.

గీ. "కుకవిగజరాజమృగరాజ! సుకవి సింహ, వేంకటేశశతవధాని వెనుకఁ దమరు
గర్తపురి కేగు దెంచిన కాలమందుఁ, జదివితిరి గీరతము నీతి చొకళింప.

చ. వినిరిగదా! మహామహులు వీనులవిందుగ గీరతోక్తులఁ
గనిరిగదా! భవన్మహిమఁ గాంచెడి తత్క్ష లోనినితి చే
కొనిరిగదా! ప్రశస్త గుణకోటి సముజ్జ్వల మోదవైఖరుల్
ఘనకవనావనోదయవికస్వర గీరత మెప్డు వచ్చెడిఁ॥ ౨ ॥

తే. గీ. నీతిదాయక మయి మహానీయతిఁ బొందియు
తత్కృతిని నచ్చువేయించి త్వరితముగను
మోదవారిధి నెల్లనీఁదఁ జేయుఁ
డయ్య నాకొక్క-పీతిఁ బంపుఁడయ్య వీ. పి."

గుండెపూడి శంకరనారాయణ.

".....శ్రీ రాజుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవదినమందు (12-12-11) చాలురకు బహుమతులు యివ్వదలచినాము. గాన ఈ క్రింది పుస్తకములు ఆలేదీ లోగా మాకు అందేలాగు వెంటనే, వీ- పీ- గా పంపగోరెదను.

గీరతం, 1 వ భాగం - తిరుపతివెంకటకవులది. గురుదక్షిణ - లోకాభిరామాయణం"

జే. విశ్వనాథం హెడ్ మాష్టరు. బోర్డున్కూ-లు, దాచిపల్లి, పోష్టు, గుంటూరు.

ఇవి యన్నియు గుంటూరి సీమలో విన్న వారు వ్రాసిన యుత్తరములని యెఱుఁగఁదగు. మఱికొన్ని మూఁడవభాగంబునందు జూడందగు.

ఇట్టివి కొన్ని పండలు గలవు. మఱియు నీ గ్రంథము ప్రకటించుటకుఁ బ్రయోజనము గురుభక్తియుఁ గృతజ్ఞతయుఁ బ్రతి మనుజునికి నావశ్యకమని తెల్పుట యొకటియు వెంకటరామకృష్ణులు మాపై వేయు నిందలయందలి సత్యాసత్యములను సమీపస్థులు గుఱితించినను దూరస్థులు గుఱితింపక మాపైఁ బడు దురభిప్రాయమును మరల్చుట మఱియొకటియు నని తెలిసికొనఁదగు; ఈక్రింది యుత్తరమును జూడుఁడు.

"..... యిచ్చట యిదివరకు తమ పేరు చాలా ప్రతీతిగా యుండెను) ఇప్పుడు రామకృష్ణకవులచే ..... శృంగభంగ ..... ఇంకా కొన్ని గ్రంథములు యిచ్చట విచ్చలవిడిగా యుంటచే మీసారము తెలియని కొందరు..... అని మముబోటి కొందరికిమాత్రం చాలా కష్టతరముగా నున్నది..... మీవిమర్శన ముండినయెడల సరే, లేనియెడల లిఖించి కొద్దికాలములో ..... లును, ... లును నను గ్రంథములు కొన్ని ..... పంపినచో ..... యీ నెల 19 వ తేదీ పాఠకమారులో జరుగు సభలో నుపన్యసింపగలను....."

దొనకొండ రైల్వేయిలాకా ఇత్థం

చందలూరు పోస్టు గాడిపల్లి రాఘవయ్య, విద్యార్థి.

ఇట్టి లనేకులు సత్యనిర్ధారణైకతత్పరులయి యీగ్రంథమున కెదురు చూచుచున్నను గార్యాంతరాసక్తులమైన మేము వారి కోరికను దీర్పలేకయే పోవుచుంటిమి. వీరి తుందుడుకును వారింపఁదగు ప్రాజ్ఞులు వారింపకపోవుదురా యని ప్రతీక్షించితిమి గాని వారును సమ్మతించుటచేఁ గాఁబోలు, నానాఁటికి వారొనర్చెడి గోల బొమ్మజెవుడుకంచెవలె నలమదొడఁగుటచే నప్రయత్నసిద్ధముగా దొరకిన యీధారముల నుదాహరించుచు "సత్యం వద" యను నుపనిషద్వాక్యమున కుదాహరణముగా నీకబ్బము కూర్చఁబడినది. అలంకారములు కావ్య

పోషకములు గాన వానిని ప్రధానములుగాఁ జూడక సత్యాంశములను దిలకించు చున్నచోఁ జరిత్రమంతయు విస్పష్టముగాఁ దెలియఁగలదు; ఇది చదివి సత్యమును తెలిసికొనవెంచు ప్రతి పరిశీలకుఁడును ఈ క్రింది యంశములను సదా జ్ఞప్తియం దుంచుకొనఁదగు.

1. శిష్యుఁడు కృతఘ్నత కుపక్రమించిన తేది కీలక సం॥ ఫాల్గునము.
2. గురు వీ విషయమై శిష్యుని ప్రశ్నించిన తేది సౌమ్య సం॥ జ్యేష్ఠము.
3. అతఁ డట్లడుగఁబడి యెదుట నుత్తరమీలేక పిమ్మట నానారాజసందర్శ నములోని మీసముల పద్యమునకుఁ దగులునట్లు వెక్కిరించి పద్యముచెప్పి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన ట్లభినయించిన తేదీ సౌమ్య సం॥ ఆశ్వయుజము.

తిరిచి చూచిన వెం॥ రా॥ గ్రంథమాలలో వీని కాధారములు పూర్తిగాఁ గలవు. వలయువా రందుఁ జూడవచ్చును. పిమ్మట, ఈశ్వరవేరు లోనగు పర్ల్ల దములు పఁపఁడి తిరుపతిశాస్త్రిగారి రిజస్టరుత్తరము. పర్వనామము లన్నియు సార్థకములు. "వాసింగన్న" అను పదముగల పద్యముంగూర్చి ప్రాసినచానికి "వాసింగన్న పర్వ" మని పేరు. ఇట్లే తక్కినపియు నని యెఱుఁగఁ దగును. వాస్రినకొలఁది వాస్రియపలసియే యుండును గాన నిఁక ముగింప నెంచుచున్నాఁ డను. జాగరూకులై తిలకించువారికిఁ గబ్బములపలనే సర్వమును జేటతెల్ల మగును. జాగరూకత యనఁగా నిట్టిది:- కాఁకరపర్తిలోని యల్లరిని "శృంగ భంగ" మని శిష్యసహచరుఁడు మటికొండఱు తనకు సంబంధించిన కూటము వాండ్రతోఁగలిసి ప్రవాసి తన చావమఱఁదిపేరఁ బ్రకటించిన ట్లాసందర్భపుట్టము నందలి యుత్తరములపలనే తేలును. ఆయుత్తరములలోఁ జాలపఱకు వేమల వారివియుఁ జర్లవారివియునై యున్నవి. ఆ యీ సందర్భములు జాగరూకతగా విమర్శించినఁ గాని తత్త్వము తేలదు.

ఈయుగమంచేగాక మనుకటి యుగములయందుఁగూడ సత్య మసత్యముచే చాదింపఁబడుచుండుటయుఁ దానిని బండితులు తమ ప్రజ్ఞాశక్తిచే బయ టికిఁ దీయుచుండుటయుఁ గలదని రామాయణాదులలోని కొన్ని భాగములపలనఁ దెలియుచున్నది. సత్యసంధులకు బంధుత్వాదికముకన్న సత్యమునందె యెక్కుడు ప్రీతియుండును. (ఈభారతము చూడుఁడు.)

"చ. నుతజలపూరితమ్ము లను నూతులు నూటికన్న నూనృత
వ్రత ! యొక బావి మేలు మఱి బావులు నూటికన్న నొక్క స
త్క్రతువది మేలు తత్క్రతుశతమ్మునకన్న నుతుండు మేలు త
త్సుతశతకమ్మునకన్న నొక సూనృతవాక్యము మేలు చూడఁగన్."

అట్టి సూనృతమును గప్పిపుచ్చు వారి వ్రాతలనుండియే బుద్ధిమంతులు సూనృతమును దీయఁగలుగుదురు. కావున నన్యతాధారమునఁ బ్రవర్తించువారి వ్యాఁతలు తాత్కాలికముగాఁ గొంతపఱకుఁ బనిచేసినను నిజము నిలకడ మీఁద దేలఁగలదు గాన నన్యతాత్పర్యుల పలని యపవాదలకుఁ బ్రాజ్ఞులు విశేషించి జంకవలసిన పనిలేదు.

శ్లో. "జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః
నాస్తి యేషాం యశఃకాయే జరామరణజం భయం"

చదువరులకొక హెచ్చరిక.

మా చుట్టుపట్టులవారికిఁ దెలిసినను మూఁడ్లకుఁ గాఁకరపట్టికి సంబంధించిన పర్వములయందలి పరస్పరసంబంధములు తెలియుట కడు దుర్ఘటము, కావున నీయంశము వ్రాయఁబడుచున్నది. అల్లరికిఁ గారకులగు ఆకుండి సీతారామయ్యగారు, రామకృష్ణకవికి పినమామగారును, శ్రీ వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికిఁ దమ్ములును, వని యెఱుఁగఁదగు. ఈయన నాఁడు కాఁకరపట్టిలోనున్నను, నిత్యము నివసించుగ్రామము భవశేశ్వరము. వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులు అనువారిద్దఱు. ఈ యిద్దఱిలో నొకరికి వ్యాసలింగశాస్త్రులు అను నామాంతరము గూడఁగలదు. ఆ యీ సభలలో నున్నట్లు వర్ణింపఁ బడినవాయి వీరే, 68 వ పుటలోని యుత్తరమున నున్నవారును, వీరెయనియెఱుఁగఁదగు. మఱియు నాపుటలోనే "పు. గపరయ్య" అను వ్రాలుగల యుత్తగము వేఱొకటికలదు. ఆయన వినయార్థమట్లు వ్రాలుచేసిరి. గ్రంథములో "గొక్కిపతిశాస్త్రి" అని వ్రాసినది వారినేయని యెఱుఁగఁదగు. చర్ల చలపతియను నతఁడు రామకృష్ణకవికి బావమఱఁది. తరిచిచూచినచో నాయీ విషయములును రహస్యములును దేలునుగాని ప్రతిచదువరియును అంత తరుచుట తటస్థింపదు. శృంగభంగమును జదివికొని పద్యోత్తరరూపమున నున్న యుత్తరములు చదివికొని అందలి శ్లోకములను, ఉత్తరములయందలి శ్లోకములను, ఎవరెవరివో మనమునకుఁ బట్టించుకొని చప్పట్ల పర్వమును జదివికొన్నచోఁ జరిత్ర మున్న దున్నట్లుగాఁ దేలెడిని. ఉత్తరము లన్నియు జదువనియెడ 68 వ పుటలోని యుత్తరములపఱకేనిఁ జదివికొనిన సత్యస్వరూపము చాలభాగము తెలియఁగలదు. ఏమి పాపమో వీరు మొదటినుండియు నసత్యప్రకటనకు గడు సాహసించుచున్నారు. వారి గొప్పదనము నకుఁగాఁ బాటుపడు విషయము మా కవసరములేదు గానఁ బీఠికలో నొక విషయము సూచించి విరమించితిమి. ఉభయ శాస్త్ర ప్రవీణత్వము వీరికిఁ బదిమాసములలో వచ్చిన ట్లూహింపనయ్యెడిని. జయంతి భగీరథ శాస్త్రులవారిపద్ద తిజంతము మొదలిడి రెండు మాసములు చదివి మానివేయునప్పటికి కీలక సం॥ వైశా

ము పర్యవేక్షించినది. ఆ సం॥ ఫాల్గునములోనే వీరు పిఠాపురమునఁ బ్రవేశించిరి. అదిమొదలు "ఉభయశాస్త్రప్రవీణ" అని వారికొఱకు మొదలిడిరి. పదిమాసములలో సిద్ధాంతకౌముది తజంతము మొదలు యావత్తును బూర్తియగుటయే గాక ఇంకను మిగిలిన వ్యాఖ్యానములు భాష్యములోఁ గొంతభాగమును జదివి, తర్కముకూడఁ జదివినారు. ఇందులో నిఁక నొకచమత్కారము, రెండుమాసములు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారిపద్దఁ బుస్తకముపట్టి వదలినతెరువాత గురువెవరో లేరీయదు. అతని నిష్పక్షపాత్తగా సృష్టింప పలసి యుండును– ఈయంశ మంత ముఖ్యముకాదు. "ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాఃఁ" కాసచ్చునుగాని సత్యనిర్ధారణకు మాకుఁ దోడ్పడు విషయముగానఁ జర్చించి వదలితిమి. చదువకయే ఉభయశాస్త్రపరీక్షణులు వెంకటరామశాస్త్రులవా రైరిగదా యని కాఁబోలు రామకృష్ణశాస్త్రులవారు సభకు రాకయే యింటను దాఁగియుండి విజయమును బ్రకటించికొనిరి. ఇంత యప్రౌఢపు వాగ్వితలను విమర్శించుటయే తప్పుగాని లోకసామాన్యము కొఱకుఁ గల్పించు చుంటిమి. విస్తరము గురుదక్షిణలోనిసగు భాగములలోఁ జూడఁదగు. మీమీ బుద్ధిబలమునఁ గూడ విమర్శింపఁదగు. రాఁ బోవు పర్వకథకు సూచకముగా సత్య సందేశమునుండి యొక పద్య ముదాహరించుచున్నాఁడను. ఉ॥ "నీయపకీర్తి కజ్జలము నిల్పఁగనే మహనీయుఁ డాడఁగా నేయెడ నుద్భవించినకొ యీశ్వరవే రనుదివ్వె సార్థకంబాయె, భవద్భృదాంధ్య మడుగంటఁగ వెల్గెను గారనల్లిలో, జేయనకింక నీవెడఁగు సిగ్గిలకున్న చిదేమి పగ్గెయో" చూచితిరా! తన కై తన సన్నిహితు లొనర్చిన మహాకార్యమునకు నేను సిగ్గిలపడెనఁట! తన బావమఱఁది పేరఁ బత్రికాముఖమునఁ బర్కిటించిన తన శృంగభంగమును జూచి ప్రాజ్ఞులెంత గర్హించినను దాను సిగ్గిలపడలేదు గదా! తనబదులు, తన సన్నిహిత బంధువులబదులును గూడ నేనే సిగ్గిలుదుఁ గాక, విశేష మక్కఱలేదు గాని ఆనాఁటి కరతాళమహా హవకర్తలతో నొకసారి ప్రాజ్ఞ మహాజనులుండు సభకుపచ్చి యీపద్యమునే చదివి వారిని మెప్పించినచో నతని సారమొక యరనిమిషమునఁ దేలెడినిగాని యది యీజన్మ మధ్యమునఁ బటస్థించునని తోఁచదు. కావుననే యీ యీ పర్ల్లదములనెల్ల మహావాక్యములుగాఁ గైకొని యీ మహాభాష్యము వ్రాసి సత్యనిర్ధారణమునకై పాటుపడఁబడి పచ్చినడని ప్రాజ్ఞులు తలంతురుగాక. ఇప్పటికి నెలుపడిన వీరి పర్ల్లదములలో నూటి కొక్కటపంతున నెత్తి జూపితిని. నిన్న నేఁడు పచ్చు పర్ల్లదములు మఱీయును ఘోరముగా నున్నవి, "భాంచోద్ధలం కోరుపాక" మఁట, యేదో అఁట! యేదో అఁట! అవియన్నియుఁ జదువరులే విమర్శింతురు గాక! ఓం స్వస్తి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీర్వతము

అధికపరిసంగదమనము

అను ప్రథమభాగము

1

వాసింగన్న పర్వము

శ్లో॥ శ్రీ స్సర్వత్రా విజృంభతాం విజయతాం సంభ్యావతాం గౌరవం
భక్తిర్భాతు కృతజ్ఞతా భగవతీ ప్రత్యక్షతా మశ్నుతాం
చర్మబ్రహ్మసుధీంద్రదేశికకలా శిష్యప్రశిష్యాత్మనా
నానారాజసభాంతరేషు రమతాం గీర్వేధతాం గీర్పతే.

క. శ్రీతిరుపతినామప్ర
ఖ్యాతమహాపర్వతమున నాప్తవిజయని
ర్మాతవయి యొప్పెదటె ! కా
దా ! తండ్రీ వేంకటేశ ! తత్త్వవిదీశా. 2

శా. రాముండెవ్వఁడు కృష్ణుఁ డెవ్వఁడను చర్చల్ త్వత్కథాలేశవి
శ్రామస్థానములే యటం చెఱుఁగుపై శాంతించు నోదేవ! సు
శ్రీమంతంబులు నీగిరుల్ గనిన నిక్ సేవించినక్ నీగుణ
గ్రామంబుక్ వినుతించినం గలుగు వేడ్కల్ వేంకటేశప్రభూ. 3

శా. "వాసింగన్న కవీశ్వరుం" డయిన నెవ్వాఁడైన సాక్షాత్తుగా
వ్యాసుండైనను బ్రహ్మదేవుఁడయినక్ ఫాలాక్షుఁడైనక్ "దుర
భ్యాసుం" డంచు గురుక్ వృథా దెగడి తా నవ్యాపదేశమ్ముగా
వ్యాసమ్ముల్ ప్రకటించు టొప్పునె దేవా ! వేంకటేశప్రభూ. 4

శా. "వాసిం గన్న కవీశ్వరుం" డటఁ ! సభల "వర్ణింపఁబోఁ" డంట! సం
తోసంబే యటులూరకున్నయెడ నేదో సాకు గల్పించి వే
* ర్వాసిం జెందినదేశికుం భగడఁగా వచ్చుం గదా, వానిదో
మీసంపుక్ మెలి నేటి కెత్తపలెసామీ, వేంకటేశప్రభూ ! 5

శా. "వాసిం గన్న కవీశ్వరుం" డయినఁ గాసచ్చుక్ గురుంగూర్చి "కా
కీ! సీ! హు"ష్షని"శృంగభంగ" మని 'హీహీ' యంచు'హూహూ'యంచునుక్
"మీసా" లంచును వెక్కిరించునెఁ ! యేమీ కాలమాహాత్మ్య ! మే
మీ సమ్బుద్ధి ! కృతజ్ఞతాగరిమ మేమీ ! వేంకటేశప్రభూ ! 6

* శా. ప్రాసంబుక్ యతియుక్ విరుద్ధగతిశబ్దంబుల్ ప్రయోగించుచుక్
మీసమ్ముల్ మెలిపెట్టి "మాకుపమ మేమే" యంచు నెంగుక్
దురభ్యాసం బొప్పగ నుండువారు కవులై పద్యమ్ములం జెప్పినక్
వాసింగన్న కవీశ్వరుల్ సభలలో వర్ణింతురే వారలక్.

(వేంకట రామకృష్ణ గ్రంథమాల 66 వ పుట)

ఈ పద్యము వీరు మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించిన వెక్కిరింపులకెల్ల మూలవి రాట్టనఁదగునాందియు వటబీజప్రాయమును నని యెఱుఁగఁదగు. ఇందలి మొదటి చరణము మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించినదే యనునంశము వారు మాపాండవాశ్వమేధమును చాలు మూలములేక వెక్కిరించి ప్రకటించిన శతఘ్నియే వేనోళ్ల ఘోషించెడిని. ఇఁక రెండవ చరణములోని మీస ముల వెక్కిరింపును మమ్మునుగూర్చినదే యనునంశమును ఈక్రింది పద్య మును జదివి సులభముగాఁ దెలిసి కొనవచ్చును.

ఉ. దోస మటం చెతింగియును దుందుడుకొప్పఁగఁ బెంచినార మీ
మీసము రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముగల్గినక్ గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చెనే యీ
మీసము దీసి మీపదసమీపములం దలలుంచి మ్రొక్కుమే.

(నానారాజ సందర్శనము 43 వ పుట)

ఈవిషయము కాఁకరపర్తి పర్వములో విస్తరించి చూడఁదగు. ఇఁక వాల్లవ చరణములోని యంశమో ! అయ్యది నేనుశిష్యునితో నంతకు 4 మాసములకుఁ బూర్వము నాగురుత్వ గోపనముంగూర్చి యడిగినదాని కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము !

* ఆ. వె. సరగ "నిక్కి–నాము–జాతి" యుచ్చరింపను "గడ్డి
పోఁచలే" యటంచు నీచసరణి
బ్రువ్వఁ దిట్టి గురుని బూజించికే శిష్య
లెవ్వరేని వేంక టేశ చెపుము! 7

♦ ఆ. వె. దురిత మనక "పిచ్చితో ప్రొగ్గుచున్నాఁడు
గుదుఁ" డటంచుఁ జాల గోలచేసి
యతనిబందుగులకు నా ర్తి గల్పించి కే
శిష్యు లెఱుఁగఁ జెపుమ శ్రీగిరీశ! 8

* వెంకట రామకృష్ణుల వెక్కిరింపులు: (1) "ఇది నిక్కి–నాము జాతి లోనిది. (2) అరసున్న లేమి గడ్డిపోఁచలే! (3) వెంకయ్య వ్యాకరణజ్ఞానమే, (4) బాలవ్యాకరణము రామి నిట్టితప్పులు గల్గుచుండును, (5) విఱ్ఱి వీఁగుట ..." విస్తరము శతఘ్నియండే చూడఁదగు, నిక్కి–నాము జాతి యన్నచో నెట్టి సదుద్దేశము పొడకట్టు చున్నదో సహృదయులు పరికింపవలయును. ఆయీసందర్భమెల్ల, మీసముల వెక్కిరింపుఁ బద్యములలోని పృథమచరణమునకు వ్యాఖ్యానమగునో కాదో విజ్ఞు లూహింపఁగలరు.

♦ ఒకరిటు వ్రాయుచున్నారు.

" .....నిన్న వెంకటరామయ్య కాకినాడ కోర్టుకు వచ్చినాఁడట. అక్కడ వెంకటశాస్త్రిగారికి పిచ్చియెత్తినదనియయ.....నపభ్రంశములు .....మాయింట్లో నుండు ఆచార్యులుగారు పాప మాదుర్దాతో నన్నడిగినారు ...పిఠాపురం గగ్గోలు అయి పోవుమన్నది....."

వేఱొక రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

" .....పిఠాపురం గ్రామంలో, తమకు మతి పోయినటుల చాలా మంది చెప్పుకుంటూవున్నారట. ఆసంగతి మాభావమరది యిచ్చటికి వచ్చినన్ను అడిగినాడు..... యీమాట విన్నది మొదలు నాకు యేమీ తోచడం లేదు.....కులాసాగా వున్నపయినం వ్రాయిస్తేగాని నామనస్సు స్థిమిత పడదు....."

మఱియొక కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

" .....తమకీర్తి జగద్విఖ్యాతమైనది. ఒక మహారాజాధిరాజుల కైన రానేరదు.....తమ శిష్యవర్గములో జేరిన కీర్తికిని శ్రేయమునకును నిదాన మని యెఱుంగక జిహ్వా బుద్ధ్యగ దురుక్తుల నాడ నుంకించుచున్నారు....."

ఇంకను నిట్లు వ్రాసి నాక్షేమమును గనుఁగొనినవారు పెక్కుమంది గలరు. ఈ యుత్తరములన్నియు పిఠాపురము చుట్టుపట్టులనుండి వచ్చినవే యని యెఱుఁగవలయును.

శా. దేవీభాగవతమ్ము (1) బూతనుచు సందేహింపకే తిట్టె వే.
మీ విడ్డూరము ! మమ్ముఁ దిట్టుటకు. సామీ ! (2) నిన్నుఁ దిట్టెఁ బృథా;
" దేవుఁడై గురుఁడై " యటన్నగతి గాదే యీప్రసంగంబు జ్ఞా
నావిర్భావము గల్గఁ జేయుటకునై యత్నింపు మోదేవరా ! 9

మ. కలుగంజేసికొనందగుఁ భవదుపేక్షఁ ధర్మముల్ వోవు నీ
తలఁ పిం చెక్కదయేని మాతలపయిం బద్యారముఁ మోపు మో
కలికాలాధిప, వేంకటేశ్వర ! యెటో కబ్బమ్ము నిర్మించి ధ
ర్మలతఁ వాడక యుండఁ జేసెదము శర్మం బెల్లెడం గూర్చుచుఁ. 10

చ. స్తుతులు పరశ్శతమ్మును నతుల్ వితతమ్ములు గొంటి వీవు నీ
కితరుల తిట్లు లెక్కయగునే ! మముబోంట్లకు బోఁలె; నీ కుపే
క్ష తగునుగాక, మాకు నటుసాగునె? యాజ్ఞ యొసంగుమయ్య శి
ష్యతతులకెల్ల నియ్యది యనర్హ మటంచు పచింపఁగాపలెఁ. 11

---

(1) ఉ. చేతురు కోతురంచుఁ దమచేతికి వచ్చినయట్టి రీతిగా
బూతులు వ్రాసి " భాగవతముఁ రచియించితి మంధ్రిభాగత
ఖ్యాతి నెసంగు నిద్దని జగంబునఁ జాటినయంతమాత్ర వి
ద్యాతిశయంబుగల్గిన మహాశయు లౌ నని సమ్మతింతురే.(శతఘ్ని 14వ పుట)

ఇంతసఱ కుదాహరించిన మాత్రపాద్యపు సంగతులవలన మమ్ము నిందించు పూనిక ముందును వీరు తదనంతరమును జనించినట్లు పాఠ్యులకుఁ దేటతెల్లము కాకపోదు. కానఁ దక్కిన వుదాహరింపక చూచుకొను భారము మీకే పదలితిమి.

(2) ఈతిట్లే తిరుపతి వెంకటేశ్వరార్ధశతక మని కొన్నిటియందును తిరుపతి వెంకటేశ్వరశతక మని మఱికొన్నిటియందును కవితాపత్రికలపైఁ బ్రకటింపుచున్న పుస్తకమని యెఱుఁగఁదగు. దీనింగూర్చి 38 వ పుటలోని యుత్తరము చూడుఁడు. ఆశతకమింకను ప్రకటింపలేదు. ప్రత్యక్షముగా వినిన యొక మహాగౌరవసంపన్ను లిట్లు వ్రాసిరి. ..... "ఇదిగాక వెంకటేశ్వరశతకమని వకగ్రంథం వ్రాసినారు నాకు వినిపించినారు కొన్ని పద్యములు శ్లేషగా నున్నవి మిమ్ములను దూషణప్రధానముగా నున్నది. అది వింటున్నప్పుడు..... .....వచ్చినది. వారు చెప్పినమాటలు అనేకము లున్నవి వ్రాసినచో ఆమాటల వలనందువల్ల నేను వక్కడనే భాధపడుచున్నాను. మిమ్ములను కూడా ఇ పెట్టినవాడను అవుతానని వ్రాయులేదు....."

మ. కలనైనఁ గురునింద సల్పమియు నిష్కాపట్యముఁ సత్యవా
క్కలనమ్మఁ బితృమాతృభక్తియుఁ గృతజ్ఞత్వంబు వేవేలు గు
ప్పలుగాఁ బోసిన లక్ష్యపెట్టమియు నేవంభూతముల్ నిత్యని
ర్మలముల్ మేల్గొనముల్ గలట్టి కవులఁ బ్రార్థింతుఁ బ్రాచీనులఁ. 12

ఆ. వె. చక్రకేళిఫలము చప్పనైనను నగుఁ
గాక మావిఫలము కనరుఁదనుము
నొక్కొకపుడు చూపి యుండిన నుండుఁగా
కెంచు సత్కవిత్వ మెలమి నొసఁగు. 13

క. శుక్రుఁడు కవి యని చెప్పిన
శక్రుఁ డతఁడు కాఁడు ఁడని ప్రసంగించినచో
నక్రములుతప్ప యోగ్యులు
పక్రమణము సరిసరే ! సెబా ! సని నగరే. 14

సీ. శంకరాచార్యుండు షణ్మతస్థాపకుం డన నేదియో సోఁదె నడుగువారు
కృష్ణుఁడెంతేని యుత్కృష్టుం డటన్నఁ దక్రఘటమ్ములను గ్రోలఁగడగువారు
వ్యాసుఁడు నారాయణాంశం బటన్న విశ్వస్తాపురాణముల్ చదువువారు
కాళిదాసుఁడు మహాకవియన్న నూర్వశి యాటపాటలగాథ లడుగువారు

గీ. కల రిపుడెకాక పూర్వపుఁ గాలమందు
వారిఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చరు వారు సభల
నిల్వఁ జాలరు మిన్నక నింద నేసి
సంతసించుట యవ్వారి సహజగుణము. 15

క. భారతము నాటకమ్ములు
గా రచియించితిమి మున్ను గైకొను మిదిగో!
గీరతము గీరతులకు న
నారత మానందమిడు ఘనారవముక్రియఁ. 16

క. భారతము కృష్ణవిజయో
దారము గీరత మనంగఁ దద్వ్యతిరేక
స్ఫోరకము వారకము దు
ర్వారస్ఫారావివేక భారమ్ములకుఁ. 17

క. మును పల కృష్ణద్వైపా
యను కతనన వెలసె భారతామ్నాయము వే
దును నలకృష్ణద్వైపా
యను కతనన వెలసె గీరతామ్నాయమ్ముక్. 18

చ. గురువులకన్న మిన్నలగు కొండొకశిష్యులు నుండ్రుగాక వా
రెతేఁగి యెతేంగి ప్రల్లదము లెక్కఁడ నొక్కఁడనాడినట్లు ముక్
గఱుపలు భారతమ్మున నొకానొకలం గనిపెట్టఁ బోరు ధీ
పరు లిది గీరతమ్మునసె వారక చూతురుగాక యెల్లెడక్. 19

తే. గీ. చెనఁకి యీశ్వరవే రొక్కింత చెప్పఁ జేసె
చాటుపద్దెమ్ము లిఁకఁ గొంత సల్పఁ జేసె
వ్యాసకాకమ్ము మతికొంత వఱలఁ జేసె
గీరతమ్మిది రెండవ భారతమ్ము. 20

క. కోకిలకాకమ్మునఁ గల
దూఁకుడును నసత్యములును దుండగములుఁ బై
నేకాశుధార గీరత
పాతకమునకుఁ గారకములు పర్వత నిలయా! 21

తే. గీ. ఎన్ని తిట్టులు తిట్టిన నెడఁద సైఁచి
శిష్యభాగునకై కృషి సేయుటొప్పు
సీ! వినఁడటంచు విసువును జెందఁదగదు
యత్న మెనరింప ఫలియించునండుర్వి బుధులు. 22

క. ఒకశిష్యుని కొకదేశికుఁ
డకలంకము తత్వవిద్యయందుఁ బరివేశం
బు కలుగకుంటకుఁ జింతిలి
* యొకనాటక మతనికొఱకు నొగిరచియించెక్. 23

క. ఈగీరతమును నటులే
భాగున కేర్పడిన దంచుఁ బండితు లెఱుఁగం
గాఁగల రన్యులసమ్మతి
కై గా దిద్దానిరచన యచలాధిపతీ! 24

---

* ఇనియే పరిబోధచంద్రోదయమని పరితీతి

క. ఓవిబుధసేవ్య ! మాఖను
లో విషయము లెన్ని లేవు లోఁ దరసినచో
నేవిషయ మందుఁ దేలెడి ?
శ్రీవిభుచరితంబె యిందు శిష్యహితంబే. 25

మ. పితృదేవుల్ మతి మాతృదేవులును నా విద్వాంసు లాచార్యులై
వతు లౌ పాఠ్యులు వొల్చుసత్సభల సంభావించి తన్మానసా
మృతికై భారతభారతీవిమలవార్ధిస్ఫారధారాభిసం
భృతగంభీరవచఃప్రచోదితుఁడనై యిక్కావ్యముం గూర్చెదన్. 26

2

ఈశ్వరవేరుపర్వము.

ఆర్యులారా,

పర్యుత్సుక కాలమునఁ బిఠాపురసంస్థానమునందుండి శతావధానులమని పేరు పెట్టుకొన్నవారిలో నొకరిపేర రిజస్టరు లెటరు వ్రాసి నారు త్రిప్పివేయుటఁజేసి యది పత్రికాముఖమునం బ్రకటించితిని. పిదప వారు దానికి సమాధానమని చాటుగాఁ బ్రచురించినపద్యము లొక మిత్రునివలన నాకు లభించి మరలఁ బ్రత్యుత్తరము రిజస్టరుచేసి పంపితిని.

ఆదియును వారు త్రిప్పివేసిరి. ఈవిషయమెల్ల సజ్జనులకుం దెలియుటకై పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించుచున్నాను. ది॥ తి॥ శాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ ఓలేటి వేంకటరామయ్యగారికి,

అయ్యా,

మీ రందందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు వేంకటరామకృష్ణకవు లీశ్వరవేరులని తఱుచు వాగ్వ్యయముఁ గావించినట్లు వినుచున్నాము. మీవాదము మీరు స్థిరపఱుచుకోఁదలఁచితిరేని దానికిం దగిన ప్రయత్నము మీరు గావించి మమ్ము సభకు రప్పింపుఁడు. లేదా, మేము గావించి మిమ్ము సభకు రప్పించెదము. రండు, ఈశ్వరవేరులో, జీలుగు బెండ్లో విద్వల్లోకమే నిర్ణయించెడిఁగాత !

ఉ. ఆశుకవిత్వమందున జయంబు వహింతురో శబ్దశాస్త్రమం
దాళ వహింతురో మతియు నద్భుతరీతి శతావధానమం

టాశతపద్యకల్పనల డంబు వహింతురో యీసభార్థ మే
దేశము మీకు సమ్మతమె లెల్పుఁడు సల్పుఁడు తత్ప్రయత్నమున్.

చ. ఒకయెడఁ గూపకూర్మగతినుండి పగిగల్భము లాడువారు వే
లకు మఱి వేల్కవుల్ గల రిలాతల మించుకయైనఁ జూచి కీ
ర్తికొ, యపకీర్తికో తగినరీతి సమార్జన సేయు టొప్పు నూ
రక తగ నుండు టొప్పెడి భరంబగు పూనిక లేక యుండినన్.

మ. గురువో, శిష్యుఁడొ మీకుఁ దా నగుటచేఁ గోపంబు మావేంకటే
శ్వరుఁ డిప్పట్లు సహింపఁ డయ్యె నిఁక నెవ్వా రెట్టివారైన నె
వ్వరు శాంతంబు వహించి యున్నను పృథాప్రాగల్భ్యదుర్వాదుషీ
భరముల్ దిర్పతి స్తేఁచునే! కవులు నేఁబా సందురే సైఁచినన్!

* చ. కలి పరిపూర్తిఁ జెందె నెవి గన్పడు విష్ణుపురాణమందు గు
ర్తులు సకలంబు నయ్యవియె తోఁచెడు నెల్లెడ; శిష్యు లేడ! భూ
స్థలి గురు లేడ! యింక నసృతంబుఁ గృతఘ్నత రెండు మాత్రమే
బలముగ నూని యెల్లరును వర్తిలవచ్చు యధేష్టనీతిగన్.

కాకినాడ
15-6-10

చిత్తగించవలెను,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

3

జీలుగబెండు పర్వము.

(పైదానికి వారు చాటుగాఁ బ్రచురించిన పద్యములు)

ఉ. మాకవితావిశేషములు మానసవీథుల సంచరింప వీ
రే కవిభోగిభోగముల కీశ్వరవేరు లటంచుఁ గొండ లో
లోకులు పల్కుచుండ్రు గుణలుబ్ధులు గావున మీరు సెప్పుచో
గాకవి కాచపాత్రుల మొగంబులు మాయఁగ జీల్గుబెండ్లమే.

చ. గురుఁ డని శిష్యుఁ డించు నొక కొంత చమత్కృతిఁ జూపి వేంకటే
శ్వరుఁడు సహించెఁగాని యిఁక సైఁపఁడు తిర్పతి యంచుఁ బల్కఁ దీ

---

* శ్లో॥ వివాహానకలౌధర్మ్యా, న శిష్యగురుసంస్థితిః॥ (విష్ణు పురాణము)

వరయక వేంకటేశ్వరునియాదరణంబునఁ గాక తీరికఁ
దిరుపతి మార్గ మిట్టి దని తెల్ప నెఱుంగ నెవండు గోరెడుఁ.

ఉ. అర్భకు లేమి నేయఁగల రంచుఁ దలంచితి నేమొ ! యిట్లసం
దర్భము లైన మాట లయథార్థములంచుఁ దలంప కింతయున్
నిర్భయవృత్తిఁ బల్కెదు మనీషులు నవ్వ నసహ్యకల్పనా
గర్భితవాక్యసంపదలు గల్గనె మాకును నెల్లడింపఁగఁ.

చ. చరలకులాధిపంద్రుకడఁ జాలఁ బఠించితిఁ గాన సత్సభాం
తరముల నాతనిం బొగడఁ దప్పె ! తలంపఁగ నంతమాత్ర నిం
కొరఁడు గురుండు కాఁడె యటు లుండఁ గృతఘ్నుతయుంచుఁ బల్కఁగా
గురుధనముఁ హరించితినె కూశ్మతనంబున నేను ! తిర్పతీ .

చ. విడివడి మాటిమాటికిని విష్ణుపురాణకథాప్రసంగముల్
దడవెదు నన్ను దూఱుటకుఁ, దత్పరతఁ గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడుసకయున్న శిష్యుఁడని నూటికిఁ గోటికిఁ గూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే ! వినిన పిన్నలు పెద్దలు సంతసింపఁగఁ ॥

శా. చూడంజాలక కూపకూర్మములటంచుఁ మమ్ము నిందించె దే
వాడం గన్గొనినఁ * జరించుచును గర్వస్ఫూర్తి భాషించుచుఁ
వీడం బోవక వెంట వెంటఁ బడుచుఁ వేయింద్లపూజారి యా
వాఁడా మీకు ఘనుండు ! చాలు నివి దుర్వాదంబు లింకేటికిఁ.

4

మేకుబిగింపు పర్వము.

క. 'లోకు లనుచున్న వా' రని
వాకొన మీ కేల గొంకు వాటిల్ల దయో !
లోకు లని మీరు వ్రాయుట
తేకువతో దాని సమ్మతించుట గాదే ! 31

ఉ. పెండ్లి మనంగ నాదురు; కవిప్రకరంబునకెల్ల నూఱువే
లేండ్లకుసైనఁ గాఁగలరె యీశ్వరవేరులు; రాల కుండునే

---

* బఠింపుచును (పాఠాంతరం)

పం డ్లటు లన్నచో; "కుభృము ఉల్కాము పెండ్లికొమారుఁడా" యనక
"పెండ్లికిఁ వచ్చు పెల్లరును పెండ్లము" అన్న విధిం బిడే కదా!

ఉ. ఏకడఁ కోగి చూచె! మతి యే నరపాలుర మానసంబులక
మీ కవితావధూటిక రమింపఁగఁజేసె! రసజ్ఞు లైన యో
లోకులు కూడియున్న సభలోన నిరర్గళమాధురీపరీ
పాకము రా నటించెను! బ్రపంచక మెల్లఁ బోతాపురం బొకో!

ఉ. మీ కవితామహత్త్వమది మీ కులవృద్ధుఁడు మెచ్చుఁగాక, తా
నేకతమందు మిమ్ము గని యీశ్వరవే ర్లనపచ్చుఁగాక, యా
హా కడు వింత, లోకు లెవ రాడిరి? నీ పనృతంబు లాడెదే!
కాకవి వేఁపపండ్లు తినుఁగా, కవి కాకవి యొడ్లు తిందురే!

క. విను, జీలుగుపెం డ్లని మి
మ్మనలేదే మేము! విద్వదవతంసులపై
నుని-చితి మా భారమ్మును
గనుఁగొనఁగాలేక వట్టి కా ర్లనియెదరే! 35

ఉ. కాకవి! కాచపాత్రల మొగంబులు మూసెడు జీల్గుపెండ్లకుం
జేకుఱునే సభాస్థితియుఁ, జేకుఱుఁగా కది; తదీసంబులం
గైకొనువేళ నొక్క్ కడగాఁ బడనైపరె! పట్టుపట్టినన్
మేకు బిగించి లాగి బలిమిం బలు ముక్కలు సేయకుందురే!

ఉ. తిరుపతిచేత సచ్చెనో యతి పరిభ్రామహిమంబు వేంక టే
శ్వరునకు; వేంక టేశ్వరునివల్లనె చెందెనో యా మహత్త్వముల్
తిరుపతి; తద్విపేకము నిటంపులుసైత మెఱుంగ రింతకుం
దిరుపతి వేంక టేశ్వరుల లేఁకుప కాకవు లంద నేర్తురే!

చ. తిరుపతిమార్గ మిట్టిదని తెల్పియొయుంటిని; చాలు యున్నచో
జరుపుడు తత్పరిచారములు, చాలక యుండిన మూల నుండుఁ; డె
వ్వరుఁ గనకుండఁ జాటఁగను బద్యము లంపెద నేమి లాభ? మే
నరసులు పెత్తు రిక్కటిలచారపుఁ జేఁతలు రచ్చ కెక్కినన్.

ఉ. "అర్భకు లేమి సేయఁ గలరంచుఁ దలంచితి" వన్నమాట సం
దర్భము లేని దర్భక పదంబు పయస్సున మీకుఁ జెల్లునే?

యర్భకుఁ గన్నవార లెటు లర్భకు లౌదురు చెప్పు చెప్పుఁ డిం
కర్భకు లెందునో ! కవిత యుండునొ, యింకొక దానియందునో ?

చ. అనృతము గాని మే మనిన యట్టి ప్రసంగము గాదటంటిరే !
వినినమహాత్ము లేమయిరి ? "వీనులు నూఁడినభంగి వారు కా"
దనిన నిజంబు నే ననృత మాడినవాఁడ; "నిజం" బటన్న నే
యనువున నీ కృతఘ్నుఁ బిరుదాంకము వాయునొ ? రామ ! చెప్పుమా.

చ. మఱచితివేమొ, యెంత మతిమాలిన మానిసివైతి వయ్యో ! శం
కరుని గృహంబునఁ బుణముగాఁ గొని కాఁకరపతిఁ వాను లె
వ్వరో భవదుత్తమర్ణులకుఁ బ్రాఁతబుణంబులు తీర్చుకొంటివే !
గురువగు వేంకటేశ్వరునకుఁ మతి తద్ధన మీ వొసంగితే ?

చ. "గురుధనముఁ హరించితివి కూళ ! కృతఘ్నుఁడ" వంటినో గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకొంటయును గూడదటంటినొ, లేదు లే దొక
ట్టుర మెయిసంగనీ తనకు గౌరవపాత్రుని వంద్యునిం గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకోని చెడుకూళఁ గృతఘ్నునిఁగా గణించితిఁ.

ఉ. వ్యాకరణంబుఁ జెప్పె నది యంటక పోయినఁ బోవుఁగాక నీ
కీకవినామ మయ్యనఘుఁడే కద పెట్టిన, దంతఁబోక తా
నేకడ కేగె నిన్నుఁ గొనియే చన నచ్చటి కట్టివాని ను
ల్లోకు సభాస్థలి న్విడిచి చోరగతి న్మెలఁగం బనేమొకో ?

సీ. ఇంజరం బొకసాక్షి యేనాము దా సాక్షి పల్లెపాలెంబు దా నెల్లసాక్షి
యిపుడు నీ వున్నట్టియీపితాపురి సాక్షి యేలూరు సాక్షి నీయిల్లుసాక్షి
పల్లూరునృపతి శిల్పాప్యకారులు సాక్షి నూజివీడ్రామచంద్రుండు సాక్షి
మంజువాణిపెన్ను మానేజ రొకసాక్షి శంకరుం డాతనిసాని సాక్షి

తే. గీ. మధునపంతుల సూరయ బుధుఁడు సాక్షి
యయ్యనఘు నన్న సాక్షి నుబ్బయ్యగారు
సాక్షులున్నారు పద్యంబు చాల దింక
వేంకటేశ్వరశిష్యుఁడవే నిజంబు.

గీ. వేంకటేశ్వరు పాదంబు వీడి పిదప
నెవని సేవించితివి చెప్పు మింత యేల ?
యేవిషయ మీవు సాధించినావొ పిదప,
వ్రాయుము మా వేంకటేశ్వరు పదములాన ! 45

శా. చూడం జాలని దేమి ? భూపతులమెచ్చుల్ చూడఁగా లేనో ! యే
జాడల్ వ్యర్థచిత్రప్రబంధపతిభాషల్ చూడఁగా లేనో ! యే
వాడుక్ లేని శతావధానకవితాపల్లీనవాంకూరముల్
చూడం జాలనో ! నీకుఁ గల్గు సిరి హెచ్చుల్ చూడఁగాఁ జాలనో !

క. సభకుం బిలిపించిన మే
మభయంబున వత్తు మంటి మది గాదేనీ
సభకుఁ రమ్మంటిమ యీ
యుభయంబున కీ వొసంగు నుత్తర మేదీ ?

గీ. కూపకూర్మ మట్టించుఁ బేరొక్కనుట తప్పె,
కూపమండూక మండుఁ బేరొక్కనగవలయు.
నరయ కెంతయు " బక బక " మనెడుకతనఁ
గూపమండూకమండుఁ బేరొక్కనఁగవలయు.

ఉ. గాడిదకూఁతకుం బ్రతిగఁ గర్ణకఠోరము గాఁగ నుండి యే
వాడకుఁ బోయిన న్వినెడివారు లభింపవికైత మల్లువాఁ
డేడకుఁ బోవ నేమి యగు? నెక్కడి తేగిన రండటంచుఁ గొం
డాడుచు వీనులార వినునట్లు కవిత్వము చెప్పువారికిఁ.

చ. గరుపము మాటలందుఁ దెలుఁగక్ జగమెల్లఁ జరింపఁ జాలు త్రి
మ్మరితన మేకవీంద్రులకు మైకొనఁజాలు ! నిరర్గళాద్భుతా
కరరసపుంజమంజులవికస్వర చారుకథాసుధాధురం
ధరబహుశీర్షబంధకవితావనితా చతురోక్తి లేనిదోఁ. 50

గీ. శక్తి గల్గియు లోకంబు శాస్త్రవయమూ
గావ్యములుఁ జూచి నేర్చినకౌశలంబు
లేనివాఁడెనుమీ కవికానివాఁడు ;
కవికి దేశాటన మొక్కటి కాని పనియె?.

పీ. చదువఁగాలేదె ! విశ్వము మెచ్చఁ బ్రతికా పరము గాఁ బ్రకటింపఁబడినలేఖ
వినిపింపలేదె ! నివ్వెఱపాటుతో మిమ్ముఁ బోషించుమన్న మీ భూమిపతికి
సభలు చేయింపఁగాఁ జాలరే విద్యావిచారదు లైన భూస్వామివరులు
మధ్యవర్తులు గారె ! మఱి నీమములైన విద్వాంసులు సుకవిలౌవతతములు

తే. గీ. బీర మేమయ్యెనో ? సేతిబీటుకాయ !
మాన మేమయ్యెనో ? పరిమార్జకేంద్ర !

పౌరుషం బెచ్చటికిఁ బోయెఁ బాలకులు !
కీర్తి యెందడుగంటెనో, కీర్తిముఖులు !

సీ. వ్యాకరణంబునం దసమానమతిశాలు లైనచో రండు వాక్యార్థమునకు
సుభయ భాషాకవిత్వోద్రేక బిరుదంబు కలదేని రండు తర్కులనమునకు
శతవధాన ప్రవీణతగన్న చేర్వాసి యున్నచో రండు పేర్కొన్నపనికి
నితరవిద్యాభిమానేడ్యత్వ మెందేని యమరిన రండు వ్యాహారమునకుఁ

గీ. దగిన పరిభూపులఁ బోల మిదార్ధ్యమెల్ల
నీయుగాఁ జేసి యేయూరు పేరు లేక
యుండఁగాఁ జేసి వరిపేలపిండిపగిది
నెఱపఁ దలఁచితి మిదియె మానిష్ట వినుఁడు.

ఉ. తాల్చితిఁ గంకణంబుఁ "గవితావిషయంబుల నెందు నేనియున్
గెల్చెద" నంచు; గెల్తు మహనీయుల ముందర నొక్కచోటికిం
బిల్చెద రమ్ము; లేక పిలిపించిన వచ్చెద లెమ్ము; లేనిచోఁ
బెల్చన వాసి వేంకటకవిప్రవరుఁ మదిఁ గొల్చుచుండుమా.

శా. మాకన్నఁ మహనీయులైన కవు లీక్ష్మామండలిఁ లేక పో
రీకాలంబున; యుష్మదీయ కవితౌద్వీపంబు ముంపంగ వ
స్తోక శ్రీకమనీయదివ్య కవితాతుంగార్భటీఘోరగం
గాకల్లోలవతీపరీవాహభర వేగపరిక్రియల్చాలవే ! 55

గీ. మిమ్ముఁబోషించు టేమి దోషమ్ము పతికిఁ?
దగని గర్వంబు మీకుండఁ దగదుగాక;
అంటుమామిడిగున్నపై నధివసించి
నంతనే కాకి కోకిలయగుట గలదె !

చ. "ఎఱుఁగక తూలనాడితి మహీనమతిప్రతిభాధురంధరుల్
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగువార మె" యంచు వేఁడ మీ
నరపతి యూరకుండె నని నామది నెంచెద; లేకయుండినఁ
సరసుఁడు పీఠికానగరనాథుఁ డుదారుఁడు మిన్నకుండునే!

గీ. "ఎదిరి మీతోడ వాదింప నెంతురేని
రెండు మాసంబు లీటు లూరకుండువారె
ఓడి" రనుకొనుచున్నవా రుర్వీజనులు;
ఎవ్వ రేమనుకొన్న నిం దేమి లేవ్వ.

గీ. లేడిపై దూకు సింగంబుజాడ వచ్చి
పడుదుమన్నంత వేగిరపాటు గలదు
"గౌరవించునో లేదో భూకాంతుకడకుఁ
బిల్వ కేగఁగ రా" దంచు నిల్వపలసె.

గీ. దీనికే నుత్తరంబు రాదేని మమ్మె
కాదుచూ! గెల్చు టరయ, లోకత్రయైక
విజయసాధకమగు గొప్పవిద్య గల్గు
వా రటంచుఁ దలంచి యే నూరకుందు. 60

ఇట్లు,

కాకినాడ, 20-8-10. } దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

5

శాంతింపు పర్వము.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింపకేమున్న చ
ర్వింత * ప్రస్మయ దస్మదీయ కవితాచండాసి ఖండీకృతా
వంతా దంతుర కాకవిప్రతివచఃప్రారంభరంభాకురు
ట్కాంతారమ్ములు సగ్గి మ్రగ్గి యసదై కన్పట్టు నిప్పట్టునన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
క్రాంతాశేషదిగంతమామకగవీప్రాగ్భారదూరీకృత
క్లాంతక్లాంతనిశాంతశాంతకుకవిక్రవ్యాదనవ్యోదయ
ధ్వాంతంబుల్ ధరణీభృదంతికదరీద్వారంబుఁ దూఱంజనన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న ద
ర్వింతప్రస్ఫురదస్మదాశుకవితా ఝుంఝూమరుద్ధూతదు
ర్భింతాదంతురితాంతరంగకుకవిశ్లేమాభ్రదభ్రచ్ఛటో
దంతంబుల్ చెవులారఁగా విని ప్రమోదంబందు నిప్పట్టునన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
శాంతభ్రాంతమదాశుధారకవితాహంకారహుంకారవి

---

* నామధాతువుమీఁది రూపము

క్రాంతిక్లాంతదురాగ్రహగ్రహణకాకవ్యగ్రిణీగర్వదు
ర్వాంతుల్ గొంత ప్రశాంతిఁ బొంది లఘుతౌ వాప్తిక సుషుప్తింగనఁ.

శా. శాంతింపుండని రాయుబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దు
ద్వాంతస్వాంతవికారకాకవికవిత్వత్వగ్భిదాధూర్వహా
హంతాకాంతమదాశుధారకవితావ్యాహారనీహారవా
స్సంతానంబులు సత్సభాంతరసరిస్సంపూర్తి గావింపఁగఁ. 65

6
మందలింపు పర్వము.

శా. ప్రాదుర్భూత శతావధానకవితా ప్రాగల్భ్యసౌరభ్యసా
రోదారాప్రతిమప్రబంధకవితాయోపావిభూ పాయశ:
కేదారాంతరతః కథంచి దుదయ త్కింపాకనూత్నాంకుర
చ్ఛేది చ్ఛాత్రినమత్కృతుఁ దిరుపతిఁ శ్రీనాథుఁ డోమఁ గృపఁ.

ఉ. మొగ్గిక్కిన మొక్కు నేఁడు మఱపుం గను నోటియూపజ్ఞఁ జేసి యా
టక్కరి యాత్మభక్తుని జడత్వ మడంచెడియిచ్చ నేదియో
చిక్కు ఘటించి మొగ్గకుబడిఁ జేకొని పోగిమ మృదుస్వభావుఁ డీ
దృక్కరుణుండు వేంకటగిరిప్రభుఁ డేలెడుఁ గాక తిర్వతిఁ.

శా. తిరుపతిశాస్త్రి! నీ వనుమతించిన శిష్యసమూహపాక మ
ప్పురళుగుతుండు భీష్మ్రపయిఁ బార్థునిపై నల కుంభసంభవుం
డరిగెడునట్లు కాక యుల యార్యులు మిన్నక రజ్జు లాడు ను
త్తరుపయి కేగుచందమయి దద్జుల కొండొకభంగిఁ దోఁచెడిఁ.

శా. వాకుఁ శిష్యులు నీకు శిష్య లనియుఁ నాకుఁ మతి స్నీకు జే
హోకారమ్ములపట్లఁ దక్కఁ గవితావ్యాహార మందెందు భే
దాకాంక్షల్ జగ మొప్పికోనిదను నీ యంశంబు గుర్తించియు
స్నీకుం "గా" రని శిష్య నొక్కరుని మన్నింపం బనేమున్నదో.

ఉ. "గా" రని నీవు వ్రాసితివి గౌరవభావము చూపి, శిష్యుఁడో
"గా" రని వ్రాసినంతఁ దన గౌరవ మెక్కడఁ బోవునో! యటం,
చూరక "తిర్వతీ" యనుచు ముల్లపు మొల్లము నెల్లఁ జూపె వా
క్సారము లేక యొట్లొదవుఁ జక్కనిషక్కి లిఖించు పద్ధతుల్. 70

మ. తనకున్ "భార్గవి"యటంచు వ్రాయువని కాదా! "పార్వతీ" యనుచు వ్రా
యము దా నీయెడ సూహసించెఁ; దవ "కళ్యాణి" వ్రాసితే నీవు నీ
కును దా "నయ్యా" పదంబు చేర్పఁజనదొక్కో! రీతి యిట్లుండ నా
కును శిష్యుం డనె యీతఁ! డే మనుచు నీకున్ వ్రాసె నా పద్దెముల్

కా. నిన్నున్ "దిర్వతి" యంచుఁ జిల్చుటకు మన్నీఁ డెట్లు సైరించె వి
ద్వన్నంద్యుం, డెటు పల్కఁ నేమి యగు! విద్యాపాటవం బున్నచో
నౌన్నత్యమ్ము వహింపఁగా దె! కలుషవ్యాహారమా యున్నతిఁ
దిన్నుంజేసెడి దాఁడుపోఁడములు విద్యావిభ్రుతిఁ దెచ్చునే!

ఉ. మగతన మున్న దేనిఁ దనమాటను నిల్పుకొనంగ నెంచుఁ గా
క; గడుసుపోక లెందులకుఁ! గాఁయుమెయిఁ దెగఁదిట్టిపోసినఁ
బొగ రనిపించుఁ గాని కవిపుంగవలక్షణ మూనె! విద్యకుం
దెగుప నృపాలుఁ డీ, కనుమతించెనె దేశికుఁ దిట్టిపోతకున్.

కా. జ్ఞానుల్ మున్నటి సత్కవీంద్రులు సభల్ సాధింపఁగాఁ బోరె! "నీ
వా, నేనా!" యనినప్పు డిప్పగిది దుర్వ్యాహారముల్ వల్కరే!
దానం బే రెటు పచ్చు? హెచ్చు నసమర్థత్వంబు పైపెచ్చు: వి
ద్యానైపుణ్యము లేదుపో! పెఱుచులేలా, నోటిసాం చేర్పడఁ?

మ. "అన లే" దంచు పచించి తప్పుకొనువాఁ డల్లంతనే పోక నే
రనియిప్పాండితిఁ జూపు నెందులకు? ధీరమ్మన్యతాదోషపుం
గనులా, నిన్నెదిరించువారు! ఘను లాకాంక్షింతురే విద్వద
న్యునితోవాద? "మధత్తు" గాథ వినలేదో! నీవు మున్నెన్నఁడున్.

క. వ్రాసినయుత్తర మెందుకొ
ఆసంగతి విడిచి రజ్జులాటకు దిగి "నే
బా" సనిపించుకొనెద ననుఁ
నాస యతని కెంత మనమునం దున్నదియో! 76

క. సభ మాట విడిచి యూరక
రభసమ్మున నేదొ సోది వ్రాసినఁ దనకున్
బ్రభ గల్గునె? యకటా, రా
సభమే లోకమ్ము! భర్చ సలుపకయున్నే?

క. "చాలును దుర్వాదం" బని
బాలుఁడు తుది వ్రాసికొనియెఁ "బదువెఱుఁగని యూ

వ్రాలటుజరటిది" యని తన
లోలోఁ దెలిసియుఁ వార్సిసె లోకుకొఱకై. 78

క. గురుధనమఁట! హరణంబఁట!
పలుపలు నిటు వార్సినంతఁ బాపనుఁడై తా
గురుధన మెఱుఁగని లోకో
త్తరచరితుం డాయె నంట! ధార్ష్ట్యం బవురా!

క. ఆప్త గలదు పత్రము గల
దప్పనకుం దగిన భూము లం దున్నవి యీ
తప్పుడు ప్రసంగ మేమిటి
కిప్పగిదిఁ వార్సి యొక్కొ యితఁ డధికుఁడగుఁ! 80

క. గురుఁ డప్పిడు ద్రవ్యం బది
తిరిగియు నీ భూమివలనఁ దీఱు, నితనికిఁ
గురుఁ డిచ్చిన ధనమునకుఁ
గుఱు తేమియు లేమి నీబుణుం డెట్టులగుఁ.

మ. గురునామమ్మునఁ దలంపకే సభ నొగిం గూర్చుండఁగాఁ బోవు శాం
కరినామం బొకపట్టునఁ స్మృతికి నెక్కఁ దక్కినం దక్కుఁ గా
కురుగ్రంథ మొక్కఁ డిచ్చి యీ జగము దా నున్నంతకాలమ్ము స
త్పురుషుల్ మెచ్చుకొనం జరించితివి నీతో నీతఁడా పోలుటల్!

ఉ. విద్దెను సాటి గామి పృథ్వీపతుల మెల్ల నెఱుంగు నిఁ గురుం
"డద్దిర" యంచు మెచ్చె, నితఁ డందులకుం గొఱ గాఁడ, పత్రముం
బద్దును నుండఁగా గురుధనంబు హరించుట వాఁగ నెట్టి! దీ
నుద్దికతమ్మునం దనకు జోడుగ ని న్నొనరింప నెంచెనో?

చ. గురుధన మున్న విద్యయు యగుఁ; దన కిచ్చినవిద్య సత్సభాం
తరములఁ జూపువేళ గురునామము డాఁచినవాఁడు పాపి; త
స్కరుఁ డన వేఱు లేఁ డతఁడ కాఁ దగు; దద్ధనహర్త వాఁడె; త
త్పరిచితి పాపహేతు వగు వాని మొగమ్మును జూడ రుత్తముల్.

క. మఱియాదగ వ్రాసిన నీ
తరతమభావంబు దెలియుఁ దన కెట్లగు? బల్
దురుసుతనమూఁ జూపుచుఁ గడు
నతిశుంఠిఁ బద్దెమ్ము లంపు టది యేమిటికో! 85

ఉ. పేపరులోన నీవు తగు పెద్దలు మెచ్చఁగ వ్రాసియుంటివి; హా
రో! పురుషంపుమాట లెటులో యొక కొన్నిటి పెట్టెమెట్టిగాఁ
జాపము నాక వ్రాసి యవి పద్దెము లంచును జాటుగా గురు
శ్రీపతివైన నీకడకుఁ జేర్చిరి లోకము మెచ్చు గోరుచున్.

ఉ. చాటునఁ దిట్ట లేరని పరిసంగము గోరితి వొక్కొ! వారి వా
చాటతఁ జూప రాదె సభఁ! జాలునదే పదివేలు; నీవు న
చ్చోట నొకంట నుండి యది చూచెద వీశ్వరవేరో, జీల్గుబెం
డో! టకటొంకు లేమిటి కహో! పెడయుక్తులు గీర్తి నిచ్చునే!

చ. గురు వని చెప్పఁగా మఱపు గూరినఁ గూరెడుఁగాక యెందు కీ
యెతఁగి యెఱుంగ రానిపలు "కీశ్వరవే" రని గూడ దాని సం
బరముగఁదా వినంగఁ "బినబాబు! వచించిన" దన్నచో, మనో
హరముగ విన్నవాఁడు తన కానొకొ! యిప్ప డసత్య మాడఁగన్.

తే. గీ. వినియెఁ బో! తాను "నీశ్వరవే" రనంగ
"నంతవాఁడనెకాఁబోలు"నంచు నెంచె
నిప్పుడే మయ్యె నాచేవ! యెదిరి నిన్ను
వేరు గారాదె! బెండుగా మాఱు నేల?

ఉ. ఎలమి నినుఁ జయించి పయి "నీశ్వరవే" రగునేని "యింత యు
జ్జ్వలమతి శిష్యుఁ డయ్యె" నని సంబర మందుదుఁగాదె; యేను నీ
దలఁపకయుండుఁ గాక గురుతాపద మాతని వ్రాఁతె చెప్పుఁ, ది
గ్మలగురుమద్రి వీఁపుపయిఁ గ్రాలు భుజంబు భజింప జంకినన్. 90

మ. "మన మేగం బని లేదు పీఠపురి కస్మచ్ఛిష్య లందున్నవా"
రను నానందము తప్ప శిష్యుఁ డయి నా కర్పించు భాగ్యమ్ములే
దన్మతం బాడుకతానఁ బోవునది లే దౌరా! జగంబెల్ల బో
రన నూరేగిన మద్గురుత్వ మది యేలా డాఁపఁగా నెంచెనో.

ఉ. దాఁచిన దాఁగువాఁడ నొకొ తక్కినదేశికులట్ల! కీర్తిఁ
మోచినవాఁడ; "విజ్ఞుఁ" డని "మూఢుఁ" డటంచును గూడ వానికిఁ
దోచక పోయెఁ గాక; యెటు దోఁచెదు నీకలహమ్ము చూచి "యా
లోచన లేదు పాప" మని లోకులు నవ్వెడి యోగ ముండఁగన్.

ఉ. "చెప్పక పోవుఁ గాక యొకశిష్యుఁడు తన్ను గురుండటంచుఁ దా
నిప్పగిదిం జెనంగు టది యీతనికిం దగ" దంచు నన్నుఁ ద

"నిన్నప్ప గృహుకుండు శిష్యుఁడయి యిట్లు కృతఘ్నుత చూపు నెంతయుఁ
దప్పిది తప్పు త" ప్పనుచుఁ దజ్ఞులు వల్కుట తప్పు నేగతిఁ ?

ఉ. చాలఁ బఠించి పోసెనఁట ! చర్లకులాంబుధి చంద్రు సన్నిధిఁ
వాలుగొ మూఁడొ మాసములు నాకడఁ బొత్తము పట్టె నంట ! యీ
బాలుఁడు రెండుశాస్త్రములు పచ్చినవాఁడఁట ! యెందు కీయస
త్యాలపనంబు లన్నజనుఁ డక్కుట, యొక్కఁడు లేఁడె యప్పరిఁ !

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవా రఁట శాస్త్రపద్ధతిఁ;
బాలకవుల్, గురుం డెపరొ, వచ్చిన శాస్త్రము లేవొ ? యిర్వురుం
జాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పిన దెక్కఁడనో ? యసత్యమే
చాల పరిశ్రమం బొకట సల్పి గ్రహించిన పెద్దవిద్దెయో !

†ఉ. 'మూలము ముట్టఁగాఁ గవనముం గని యారసి వార'లంట ! ప
ద్యాలటు లుండనీ వచన మంచు రచించిన గ్రంథపీఠికఁ
నాలుగు పంక్తులే నోరులు నప్పనిపంక్తులు లేవు; దీనిలో
"మూలము ముట్టినా" మని పరిమోదము చెందుదురయ్య ధీనిధుల్!

ఉ. మూలము ముట్టఁగాఁ గవనముఁ గని యారసినార లేమి ! గ
ద్యాలయ నాత్మకూరు వనపర్తియుఁ గాదు పిఠాపురమ్ము భూ
పాలుఁడు చిన్నవాఁడు, తగుపండితు లప్పటి కందు లేరు వా
చాలత లిట్టి వెట్లు కొనసాఁగెడి వేఱొకచో సదస్సులన్.

చ. చరలకులాబ్ధిచందుర్ని పరిసాదమునఁ గణియించు శక్తివి
స్మరణము చూపరాదె ! యలనూరియు నన్నునుబోలె నక్కటా
"గురుఁడ నైతినో" యనుచుఁ గొంకఁగ మూలముడుంగ నేల ! తు
ప్పు రగులఁ దిట్టు టంచుఁ దలపోసెనొ ! సత్కవితావినోదముల్.

చ. చరలకులాబ్ధిపద్యగతచంద్రుఁడు "బ్రహ్మమనీషి" యంచుఁ గొం
డఱు భ్రమ చెంది యీతని పృథా మనకుఁ సహపాఠిగా గణిం
తురఁట ! యిసీ, గురుండ నను దోసముపై నిది యొక్కదోస మో
తిరుపతిశాస్త్రి ! యెప్పరు విధిఁ దరియింపఁగ నేర్తు రక్కటా!

చ. చరలకులాబ్ధిచంద్రుకడఁ జాలఁ బఠించినుగాక పీఠికా
పురవిభునోద్దఁ జూపిన యపూర్వపు విద్దెకుఁ గారకుం డెవం ?

---

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవారము శాస్త్రపద్ధతిఁ † మూలము ముట్టఁగాఁ గవనముం గని యారసి నారమింక — వేం॥రా॥ గ్రంథమాల 4 పటుట.

డెతీఁగినవారికిం దెలియదే! యది మూసిన డాఁగనేర్చునే
గురుఁ డని నీవు వ్రాసినది 'కొంత చమత్కృతి' యంట, యక్కటా!

చ. 'గురుఁ డని శిష్యుఁ డంచు నొకకొంత చమత్కృతి చూపి'తంట! యక్క
ఱమెయిఁ ద్రోవఖర్చు లిడి గారము మై వెనువెంటఁ ద్రిప్పి యక్క
రము లొసంగినట్టిగురుఁ గా దని నందుకు మెచ్చి మేఁకతో
లెఱిఁగినవాఁ డెపండు తన కెమ్మెయిఁ గప్పఁగలాఁడు పోడిమిఁ?

చ. గురు వని శిష్యుఁ డంచు నొకకొంత చమత్కృతి చూపు టెట్టికో
సరిగ లిఖింపఁగాఁ దగిన సాక్ష్యముగల్గినఁ జూపరాదె? త
త్తఱపడ నేల? పద్దెమునఁ దక్కిన యంశము లేల లేవు? మ
ద్గురుతఁ దొలంచు సంగతులు గొండొక వ్రాయఁగరాదె యుండినఁ.

ఉ. మూసిన డాఁగునే! "కడుఁ బ్రిబద్ధుఁ డితండు గురుండు పేర్మిమైఁ
జేసినమేల్ వృథాగ మఱిచెఁ, జెఱిచెఁ గురుశిష్య పద్ధతిఁ
వాసికిసై" యటం చననివాఁ డొకఁడుండునె! పక్షపాతపుం
దానులు తక్క; నేమిటి కతథ్యపవస్కులతో వివాదముల్.

ఉ. నాలుగొ మూఁడొ మాసములు నాకడఁబొత్తము బట్టినాఁడఁ టా
శీలపదగ్రగణ్యుఁ; డిటు చెప్పఁగ నోరెటులూపె? నొప్పెఁబో,
భూలలనామనోహరుఁడు "పొచ్చెము మాని వచింపు" మన్నచోఁ
దేలకయుండెన్నె? మోముకళ దీనియథార్థము దెల్పకుండునే!

ఉ. ఏపని యేనిఁ జేసి తల యెత్తుకొనున్నరుఁ డొక్కమాట తా
నీపని, నాఁ!—గృతఘ్నతకు నెవ్వఁడు పాల్పడు వానిమోముపైఁ
గాఁపురముండు వెల్వెల, యొకం డొనరింప మఱొక్కఁ డొనువాఁ;
డీ పరమార్థముఁ దెలియు మేమిటి కింక బహుప్రసంగముల్.

ఉ. ఏషపువాద మేల! వినుమే వచియించెదఁ గూపమందు గో
దావరియూట కొంత దిగెఁ, దద్గతనీరము గూడి క్షారమై
పోవునొ, క్షీరమే యగునొ బుద్ధిమదగ్రణులే గ్రహింతు రా
కీవిధమైన శిష్యుఁ డొకఁ డిచ్చు యశం బది యెంత పాటిదో. 106

చ. చదివెను మూరపండితుని సన్నిధి, నాపయిఁ దాను వ్రాయు స
ద్విదితుఁడు చర్లచంద్రుకడఁ దెల్వినిగాంచె నొకింతకంత, నో
ర్మెదుపుటయుం గవిత్వమును మీఁదటిగ్రంథములుఁ వధానసం
పద తనుపాటికాస్త్రమును నెమ్మి డిడె-నొక్క ప్రమాణమూర్తిగా!

ఉ. "ఏఁడు చకాపరోక్తుల నెఱింగి విచారణ సేయఁజేని మా
రేడును ఏఁడె, త న్ననుసరించినశీఫల మిచ్చుచుండు, నే
రేడును ఏఁడె, యయ్యది భరించు ద్విజప్రకరమ్ము నెల్లఁ, బూ
రేడును ఏఁడె, యయ్యది చరించెడి సత్పథమందుఁ బొందుగన్.

చ. తనకలరామకృష్ణకవి తద్దయు శిష్యుఁడు, తాను వాకు న
మ్మిన బలుశిష్యుఁ, డిర్వురును మీఱుట కేదియుపాయ! మట్టిలో
జనపరునొద్ద వాదగుప్రశంసయె యెత్తమి కేమి హేతు? వుం
డిన నది పేపరందుఁ బ్రకటింపఁగ రాదె జగమ్ము మెచ్చఁగన్.

*ఉ. నూరయగారితోఁ బలికెఁ జూ! యితఁ "డీ విడినట్టివిద్ది బల్
నీరసమై యెటో చనియె నీవు గురుండవు కావు నా"కటం
చా రసవేది నాకు నిది యంతయుఁ జెప్పె, స్వబుద్ధిమాంద్యమా
ధీనియందుఁ జొన్ప నువిశేయున కేపని సేయరా దిఁకన్.

మ. మధునాపంతుల నూరయాభిధుని సమ్మానించె నీరీతి, నా
బుధమాన్యుండు వచించె మెచ్చపడి "పో! పో! యెంతవారేని యి
య్యాధమపుం గలి నుండ వచ్చు" నని "తాతా! యీతనిఁ జెప్పఁబో
కు ధరన్ లేఁ డిటువంటిధీరుఁ"డని వాకుల్చెన్ బరం బేగుచున్.

ఉ. నూరయగా రనంగఁ గడునూరియుఁ బండితకీ మేనమామయున్
ధీరుఁ డుదారుఁ డీతనికి దేశికుఁ డున్నహనీయుఁడట్లనే
నేరమి నట్లు చూపిన వినీతున కే నొక లెక్కయే! "మహా
శూరుఁ డితం"డటం చదియ చొప్పడఁ జెప్పెడుఁ జెక్కులేటికిన్. 112

ఉ. ఆసమెయిన్ పరమ్ముఁ గొని యాపయి దేవునినెత్తి మొత్తు భ
స్మాసురు లిప్పుడుం గల, రహంకృతిశాలుల నట్టిదూరవి
శ్వాసుల నొంచు శ్రీపతులు సజ్జనమాన్యులనుం గలారు "నే
బా"సని వారిమెచ్చు గుణవంతులనుం గలరయ్య, శ్రీపతీ!

---

*"...గారికి—మ. వెం. నుబ్బారావు.....లేక, గీరతమునఁగా2ని నూరయ్య తాతగారియొద్దఁ జదివినదంతయు మఱచి పోతినను కారణమున గురువులుగా వేసికొనలేదని వెనుక తమ యొద్ద నన్నమాట యెచ్చటనైనను తమరు వ్రాయింపుఁడు....."

వెం॥ నుబ్బా॥

ఈ వెంకటనుబ్బారావు మధునాపంతుల నూరయ్యగారి కుమారుఁడు.

చ. మొదటిగురుఁ ద్యజించె నొక మూలములేకయె నన్ను నీగతిఁ
బదపటివానిఁ బోవిడిచె, మధ్యగురుం డిఁకఁ జర్లచంద్రుఁ డీ
కదనమునాఁటికిఁ మిగిలెఁ, గావున నాతని చేతియూఁత ని
న్నెదిరి జయింపరాదె! యిటు లేటికి మూల ముణుంగ పోఁడుమీ!

తే. గీ. ఉభయశాస్త్ర ప్రవీణులఁ టుభయులును మ
తేవి యా శాస్త్రములు? వాని యెఱుక యెట్టి?
దుభయ శాస్త్రము లన నసతోక్తులును గృ
తఘ్న తావాదములు నేమె తత్త్వమరయ!

* క. బావయఁట! యతఁడు శాబ్దిక
జీవుండఁట! యతని కితఁడు శిష్యుండఁట! యే
మీ! వీరల పాండిత్యపుఁ
జేవయుఁ గపనంపుఁ జేవఁ జెప్పఁగ నేలా! 116

శా. "పుల్లాసారులు గారు వచ్చి రరుగో! పుస్కాంబులన్ దేవ యా!
మల్లాసారులు! శీలమంతులము మేమా! పుస్కముల్ దెచ్చుటా
యెల్లాసారులు గారు తెత్తు రకటా! యేమండి! కూర్చోండి! మీ
రల్లాగంటది దమ్మమా!" యనువిధంబౌ నీ ప్రసంగ మ్మహో!

† 3 సీ. బావకుశాబ్దికజీవత్వ మెటులబ్బుఁ? దనకెట్టులబ్బుఁ ప్రాథమిక పదవి?
ఆణుమాత్రముంగాని యపధానమున కెట్టు లత్యద్భుతపు బిరు దనుఘటించు?
తలమీఁదివార లెందఱో కవీశ్వరు లుండఁ గోరు నీతండు పెండేర మెట్లు?
పేరేడ! యూరేడ! పెంపేడ! సాంపేడ! ఘంటాశతంబేడ! కపనమేడ!

తే. గీ. వీడ నీ! వేడ యీకవు! లేడ సూర్యుఁ!
డేడ ఖద్యోతములు! నీకు నింతమాత్రఁ
దెలియదేనియుఁ జూడుమా, దేశమాత
పతికిక పచించు నివ్వారి పాటపంబు. 118

ఉ. ఆకుకవుల్ శతమ్మును సహస్రము మున్నును నేఁడు నుండ వీ
రాశవహించు పెట్టి దకటా! కట! ప్రాథమికత్వమంద, న
ప్రాశి నటుంచి కూపమును బ్రాథమికంబన రెవ్వరేని యీ
యాశకు మేర లేదుగద! యందని పండ్లకె యట్లు చాఁచెడిఁ.

* ఉ. పన్నుగ నాకు సత్కవన పద్ధతి నేర్పినబావ శాస్త్రసంపన్నుఁడు.....
ఈ కవితావిధానమునకు మేమే ప్రాథమికులము" 3 "సందేహములేదు బావ
శాబ్దికజీవా." (వెం॥ రా॥ గ్రంథమాల 19-28-49 వ పుటలు చూ.)

మ. మొనమొన్నఁ గతియించు శిష్టకులజుఁ మూర్తిఁ గవీంద్రేద్యునిఁ
జను లింకఁ వినకుండుగాక ఘటికాసద్యశ్శతగ్రంథక
ల్పనచుంచుఁ భటరాట్కవిఁ దెలియరో!* లాఁతుల్ శతంబుండఁ బో
లని యీమాట గలట్టి కాగితము నేలా చింపివేయింపరో. 120

ఉ. చింపిననేమి కాగితము చింపక యుంచిననేమి యెవ్వ రా
దంపుడుపాట నమ్మెదురు? తప్పడు వ్యాఁతనుబట్టి చింపివే
యింపఁగఁ బూనుచోఁ "గవన మెల్ల వనం" బగునంచుఁ జింపివే
యింపరుగాక, "గ్రుడ్డికనులేటికి మూసిన మూయకుండినన్?"

మ. అఱుకన్ గట్టిన గంగిరె ద్దుఱుకదే! యాత్మీయవాద్యధ్వని
స్ఫురణం బించుక విన్నయంత; నటులే సూరుల్ కలావాద దు
ర్భరతాఖండు లొకంటఁ గట్టువడియున్ బొండిత్యకండూయనో
త్సరణో త్సాహసహాయులై కవులతో సంధింప కెల్లుందురో.

శా. వేడున్ వాడని కీడుమాట లిసిరో! "వేయిండ్ల పూజారియా
వాఁడా" యన్నపనాధయై యొకట విద్వాంసుండు గూర్చుండునే
మూడుంబోలె, మహోకవీంద్రచరితల్ మూఁడలేదొకొక్క "పం
డ్లూడుం బో!" యని నీవు మున్ననిదే యుక్తంబు మమ్మాటికిఁ.

ఉ. కుంటి కవిత్వమో మఱియు గ్రుడ్డి కవిత్వమె కాని నేఁడు మె
చ్చుంటుట దుర్లభం బనియె యక్కట! యిక్కవు లట్టి కైత కై
కొంటకునై కడంగెదరు కొందఱు పార్శ్వులచేత గుర్డ్లులున్
గుంటులెకాక యన్యులను గొండొక పూజితు లౌ లేఱుగరో!

ఉ. కబ్బము లచ్చువేతురటకా! యవియే నచియించుఁ గాక యా
రబ్బపుమెల్ల నేమిటికి అవ్వయ ఱట్టును నీకుఁ? గోఁతికిం
గొబ్బరికాయలాగు సమకూడెను బత్రిక యొండు వారి; కా
గ బ్బది మున్నె లోకులకుఁ గన్పడె నొండొరులేల దీనికిఁ.

శా. లేకల్ వీరిపరీవీణతఁ దెలుపు నీ లేఖావివాదంబు లే
లా? కృష్ణం గని బోధినిఁ జదివి యన్యంబైన సత్పత్రికా

---

* ఖ్యాత శ్రీరఘునాథ వాయక దయాధారానువారోన్మిష, ద్వీణావాదన పంస్కృతాంధ్రకవితా సామ్రాజ్యలక్ష్మీ ప్రజా, తత్తాదృష్టుటికార్థనిర్మితశతశ్లోకీ, ఫణిగామణీ, వాణీపార్శ్వకృతశాస్త్రపైపుణసమున్మీలద్యశశ్శీర్ప్రజా॥ మధురవాణి (ఈమధురవాణి తంజాపురీ సంస్థాన విదుషి) స్వధర్మపత్రికానీ పత్రిక చూడుఁడు.

నీకంబుక్ జవి చూచి యే మెతేఁగితో ! నీ పల్లయూకాశవా
ణీకళ్యాణపుఁబాట నొక్కటియు నేనిం జూడలేదా ! సఖా.

క. "మిడతంభొట్లు శకున" మను
పదువునఁ గన్నం బొకంటఁ బాతీనయంతం
దుడుకు పడఁ జెల్లునే ! యె
క్కడ నెప రున్నారొ సుంత గాంచఁగవలదే. 127

చ. "ఇరువుర మేము మీ రిరువు రిందెవ రెవ్వరిఁ గోరుకొంటి రి
ర్వురు నొకనన్నచే యెందిరి పోరి జయింతురొ ? లేక యిర్వు రి
ర్వుర నెదిరింతురో ? తెలుపఁ బోలు" నటన్న వృథాగఁ జూటుగక్
మురిసిన నేమి లాభ మగు ? ముక్కున నూపిరిలేదె యాదెసన్.

ఉ. లోక మెఱుంగుఁజూ ! కవితలోఁగల పాకము; శతృవైన సు
శ్లోక కలకబ్బుమం గని 'యిసీ' యనఁ జాలఁడు, మిత్రుఁడైన న
శ్లోక కవిత్వమైన 'బళిరే' యని మెచ్చుకొనండు; నీకు నే
లా కలహంబు ? లోకమె రసారసచర్చ యొనర్చుచుండఁగన్.

ఉ. తాతాచార్యులు లోనుగాఁగలుగు తంత్రిజ్ఞుల్ వధానార్థమై
యే తేరం గన మెక్కి ! సభ్యజను లీస్సీ యంటయుం గాంచమో!
యీ తంత్రిజ్ఞులు వారి కెంత వెనుకో యే తేరఁగాఁ దగ్గవా
రేతన్మాత్రులతో వివాదమున కీ వేలాగు కా లాఁగితో.

ఉ. "మా కవితావిశేషములు మానసవీథుల సంచరింప" నం
చా కవు లాడు మాటలకు సప్పరవాసులె నేలి గొట్టుచున్
"మీ కవితావిశేషములు మేదరవీథుల సంచరించుఁ జుం
డో కవులార" యంచుఁ గడుమల్లస మాడుదు రంట ! వింటివే.

ఉ. 'మా కవితావిశేషములు మానసవీథుల' పద్య మందు "వీ
రేకవి" యన్న చోటఁ గల 'యే' పరికల్పితస్థితిఁబట్టి పరిశ్నగా
స్వీకృత మయ్యె, జెండ్లనుట సిద్ధము నయ్యె, రసజ్ఞు లెల్లరున్
మేకు బిగించి లాగుటయు మేకొనె నేమిటి కింక బీరముల్.

చ. కవి కవితావిలాసము జగన్నుతితోఁ బనిలేనిదేనిఁ గా
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగునుగాక వివేకముతోడ నేమి ! భూ
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగునుగాక రసారస చర్చయేల ! యే
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగును గా కిఁకఁ బాకవివేక మేటికిన్. 133

చ. ఎవనికవిత్వముఁ బని యహీనమహోమహిమానుభావులౌ
కవు"లిదివో! కవిత్వ" మని కంపితహర్షచమత్క్రియామహో
త్సవసవిశేషనూచితసుధారసధారధరీకు లౌదురో,
కవియనఁగా నతండ యగుఁ గాకవు లేకవు లేనిఁ గాకవుల్.

తా. దారిం జిక్కిన లాడ మొండు గొని మోవం బంది "యీ మీఁదనే
స్వారిం జేయఁగ మూఁడు లాడములు నశ్వ మ్మొక్కఁడుఁ లో" టటుం
చూరం బొచ్చినభంగి బాలకవు లేదో కొంచె మార్జించి యా
ధారాధారమునఁ భవత్పదవికై ధ్యానించుచున్నా రహో!

ఉ. గారెల పిండివంటకయి కాంతుఁడు కాంతను బృచ్ఛ నేయ, నా
సారసనేత్రి వ్రే లొకటి చయ్యనఁ జూపి "యి దొక్కఁడున్న దా
ధార" మటన్న సామెతగ ధార యొకించుక కల్గుచూత్రినే
వీ రవధానపుంబనికి వీతఁడులై ప్రయతించి రక్కటా!

ఉ. నీ వచనంబు లెందుకొ మనీషులు నవ్వుదు రం టసత్యముల్
లేవనియో కృతఘ్నతలు లేవనియో గురునింద లిందులో
లేవనియో ప్రమాదములు లేవనియో స్వవచోవిఘాతముల్
లేవనియో! మనీషులు మలీమసచిత్తులఁ గాని మెచ్చరో!

చ. గురువకుఁ బంగనామమిడు కోయిలపిట్టలు గాని పండితా
దరము వహింపరో! యుగవిభం బిదియో! యివి బోధ నేయు వ
ప్పరమరహస్యశాస్త్రములు భావయుఁ దానును దక్క నేరరో
యెయు! లవి నేర్వఁగాఁ దగిన దొండొకశాలను దాము నిల్పిరో!

తా. తా నేదో పనమందుఁ దుమ్మ్రికొని యాస్థానమ్మునన్ నన్నుఁ బే
రోర్కు నుంకింపక పోయి, లోకులు "గురుదోర్హమ్ము గావించె" నా
గా "నే నీశ్వరవేరు వారి" కనుచున్ గర్జించి నీ కోడి గే
హానర్దిత్వముఁ బూనె నీతనిని నీ వింకేల జంకించెదో!

ఉ. "భారతనాటకమ్ముల సెబా సని లోకులు మెచ్చ వ్రాసి యీ
పాఱుఁ డెఱుంగఁడే యకట! పాఱినవారినె పాఱఁదోలుఁ బో
పొరుష?"మంచు నిన్ను బుధపర్యులు దూఱరఁటయ్య! యెంతు కీ
సారవిచారులం గెలువఁ జాలఁబ్రియత్న మెవర్తు? పక్కటా! 140

తా. బాలమ్మన్యుల పోరు కీర్తికరమో! పాగల్భ్యసందర్భమో!
శీలాలంకృతియో! భవత్సుకవితాసీమంతినీచారులీ

లాలాస్యానుగుణంబొ !-యేమిపనికై లాభించునో ? చెల్పు మీ
యాలం బింతట జాలుఁ; జాలు నిఁక నేలా తూలికాచాలనల్ !

మ. చదరంగమ్ములఁ గలావివాదగతులున్ సంగ్రామరంగమ్ములున్
ముద మీఁగ పసాగు లన్ని లయినన్ ; మున్నున్న పైపుణ్యసం
పద గూడం దొలఁగించు; నీ కెచట సంప్రాప్తించి రీసత్కవుల్ !
పదముల్ దొట్రిలు వారి కైత నడఁపన్ భాగ్యుల్ ప్రశంసింతురే!

శా. సింగం బాఁకలి దీఱి యున్నతఱి నాచెంతం బరివేశించి వే
డ్కుం గోమాయువు నోటిప్రక్కఁ బడుకండన్ లాగి భక్షించు, గో
లాంగూలాదులు హేలమై నరిగి వేళాకోళముల్ సేయు, నే
మిం గోపింపదు వానిపై, నటులె సెమ్మిం జూపుమీ వీరిపై.

చ. తిరిగితి కొంత దేశము పరిత్రిజ్ఞ లొనర్చితి నిల్పుకొంటి ము
ప్పురుల నదిల్చి సత్కవుల గౌరవ పద్యము లందుకొంటి "ది
క్కరి కైన యీతఁడ"ఁడన్ యశము గాంచితి కాంతువు కాంచుచుంటి వో
తిరుపతిశాస్త్రి ! నేఁ డనుమతింతువె భీరులతో వివాదముల్.

చ. నలునది యేఁడ్లు పచ్చె నరనాథులసేకులు నిన్నుఁ గోరువా
రలఘుమతుల్ గలారు, ధన మట్టులె యుఁచుము విద్దెలోన ని
స్తులుఁడగు కృష్ణభూవిభునితోఁ గడు సెయ్యముఁ దియ్యమున్న నీ
వలకవులఁ జయించి ఫల మావల నందెడిదెమి చెప్పుమా. 145

మ. ఫలమే యందఁగ నిచ్చ యున్నయెడ నీ పాండిత్యమున్ భూనిమం
గలఁ జూపం జనఁగాఁబలెం బిదప నీకవ్యగ్రణీవ్యగర్వితల్
తల యెత్తం గమకింప, నెత్తుకెడఁ దద్భారంబు వారించు ని
గ్గులు నీ నేరని వొక్కొ ! తాతకును దగ్గుల్ నేర్పఁగా నేటికిన్.

శా. ఇంకన్ గ్రొత్తనృపాలురం గనియెదే ! యీ, వెన్ని యేం డ్లయ్యె రా
జాంకుం డాత్మకురు ప్రభుం డిడిన మాన్యం బింతకుం బుచ్చుకో
నుంకింపన్ మది లేనివాఁడ వెవరో యుద్వేగులై నోటి గా
టింకన్ గోసినవట్టికోఁతలకు నీ వేలాగు లక్షించితో.

శా. మెనగాఁ డొక్కురుఁ డాఱుమాసములు సామం జేసి మార్మ్రోల బం
ధినభీపెంపున డాఁగియున్న ముసలాపెం బోరికిం జీరులా
గునఁ గూపస్థితదర్దురప్రకరదుర్గోష్ఠీవిరావార్భటీ
జనితాహంకృతి కాలివై పెనఁగు టేచందంబు నీ కోఁటికిన్.

శా. "ఏదో వన్నినారు గాన సభ కీ శేతెంతురా!" యంచు వి
ద్యాదశుండు వచించుఁగా, కితరు లాతం డెవ్వఁడో, వాని వి
ద్యాదర్పం బది యెట్టిదో, యెటిఁగి యేలా వత్తు! శేలా యనం
తాదారుం డిది యిచ్చగించు? నిజవిద్వత్సారసంవేదియై.

మ. ఉరువేగన్ఫురణాగపాటనపటుక్రోవాహినీవార్ధురీ
పరిణాహారభటీపటాత్కృతులకున్ బ్రభగ్నిష్టసారంబులౌ
తరుషండంబులు నిల్చెనేని భవదుద్యద్వాగ్ఝరాసారపు
ప్రకరక్రోలాహలముల్ సహింపఁ గలుగున్ గాకవ్యహంకారముల్.

చ. కలదుగదా! యశోధన, మఖండు లనేకులు మిత్రు లున్నవా
రెలుఁగవిత్వరాజ్యరమ నేలుచు నుంటివి ము న్నెపైన ని
శ్చలగతి నుండ కేమిటి కసారులతోఁ గలహమ్ము, లక్కటా!
తెలియవె "వృద్ధనారులు పతివ్రత"లంచు వచించు న్యాయముల్.

శా. ఉండుంగావుత శిష్యుఁ డొక్కరుఁడు మాయోపాయమిథ్యావచో
ఖండప్రౌఢవశాలి నిస్తులకృతఘ్నుం త్వానుసంధాయివా
క్కాండుం డాతని సాదుసేయు టది నీశక్యంబె? నీ ముంద రా
తండెట్టుల్ నిలుచున్ సభాస్థలిని? గాతర్యంబు బాధింపదే? 152

ఉ. తేజ మెఱుంగలేని యొక ధీరవిచారుఁడు సారెకున్ మహా
రాజును "మాల" యంచుఁ దన గార్హమునోఁ దన వంటయింటిలో
భాజనముల్ వినన్ బలుకుఁ, బ్రాజ్ఞుఁడు దానిని లెక్కసేయునే?
యేజనుఁడేనిఁ జెప్పిన మతీటికి ధాటి వరాటకోటిపై.

శా. "ఊరున్ బేరును లేక యొక్కయెడ నెట్లో యెట్టులో యున్న యా
ధీరమ్మన్యుల పేరు పైకి నితఁడే తెచ్చెన్, వినిర్జించుఁగా
కారంభింపక మున్న వెన్ని యెడెడి విద్యాభీరులన్ వైరులన్
బాలుంబోతులఁ దోలి లాభమ, యశం బాఁ?" యండుఁ నిన్నున్ జనుల్.

ఉ. దగ్గువారికిం దెలియుఁ దత్త్వము; దూరపువార "లీయ్యరున్
దగ్గు తుల్యులే" యనియుఁ "దగ్గిన నించుకమాత్రమే"యటం
చెగ్గులు చెప్పికొందు రిది యేటికి మానఁగదయ్య; వారి యా
పగ్గెలు లోకమే యెఱుఁగవచ్చు ప్రమమ్ముగ నాఁడునాటికిన్.

శా. "మెట్టో మే మనలే దసత్య" మను నమ్మెట్టున్ వినన్ రాదె! యీ
చిట్టుంబుట్టు లిఁకేల? చేసియును "నేఁ జేయంగలే" దన్నచో

వత్తాఁవందగు దోసమైన సతురిం పావశ్యక మ్మందు రీ
వెట్టిన్ మానఁగదయ్యా ! కాకవిగణోర్వీజాతరుక్షరూనిలా !

మ. ఆవధానం బన నెట్టిదో యెఱుఁగరం చవ్వానికిం జెట్టు పే
ళ్ళె విశేషించి పచించు "ధారణము లేనేలేదు"టం చందు, వా
రివచోగుంఫమె సాక్ష్యమిచ్చు, "నిటివో వృత్తమ్ములిం" దంచు వ
య్యవధానమ్ములె చెప్పు, నే నెఱుఁగ రీ వ్యాపార మాఁపం దగున్.

ఉ. ఆసభఁ జూచి రెందఱు మహోత్ములు నందఱు నొక్కఁ జెట్టఁగాఁ
'గాసరకూసరయ్యె' నని కాని పచింపరు మేలి మాట; ని
కీను జనించుఁగాక, జగ మేటి కసూయ వహించెనో ! రసా
భాసము గాకయున్న నొక భద్దెము నొక్కఁరుఁడేని యిచ్చెనే !

*శా. శాంతింపంగదవోయి ! దుస్సలతనూజాతుండు మున్ గీర్తిఁ వి
ఖ్యాంతిం దా విని యేమిచేసెఁ ? గురువీరవ్రాతముం గాంచుపై
గంతుల్ మానఁడె యిట్టిత్తరుం! డకట, కంగారైన యవ్వారిపైఁ
గంతుద్వేషిశిరస్సరద్వరఘురీకల్లోలముల్ నించెదే !

† శా. వీఁకన్ దమ్ములు గోకిలమ్ములుగ నుర్విం బొల్చు విద్వాంసులన్
గాకుల్గా, బకముల్గ, గప్పలుగఁ, గొక్కోశ్రేణిగాఁ జెప్ప ని

---

*శా. "శాంతింపరగదవోయి" యుంచుఁ గడు వాత్సల్యంబు పెంపార మీ
యంతళ్ళాంతి పచించెఁగాక ; కలరే! ద్యావాపృథివ్యంతరా
శాంతవ్యాపకనుప్రసిద్ధగురుశిష్యవ్యాయవిచ్ఛేదివా
గంతేవాసికృతాపరాధసహనవ్యాపార పారాయణుల్.

మ. గురుధిక్కారణకారణం బయిన మత్కోపాగ్ని కీ కత్తృణాం
కురముల్ చాలిన యింధనంబు లగునోకో ! దాని వార్పన్ ఘనుల్
దారకో నేటికిఁ! దోడుఁగా నితరులం దోరించుచో వాఁడు కా
తరులం బ్రోవఁగ మీ ఘనప్రకృతిచేఁ దచ్ఛాంతి చేయందగున్.

శ్లో॥ యఃకశ్చి త్త్రిసరేణు రల్పధిషణఃకోపం కృతఘ్నో రటేత్
కిం తేనేతి పరిత్యజంతు కరుణాపంతో భవంతోఽధునా
నిందా మా స్వసహాపితస్య సహతే సహ్యాకృతివ్యాకృతి
ప్రజ్ఞాభర్తిసహోదరీనుకరణాత్ సర్వంకష శ్రీపతిః. ఇతి॥శా॥

† తేఁ. గీ. కాకి తోడేలు బక్కవ కొప్ప గొరగ
లార ! కేలోడ్చి మీ మ్మిదె యడిగికొనెద

రీబ్బకుల్ బంధుగణ లోజఁగూర్చు గుణంబుల్ భీ మాస్థఁగాలేరొ! యీ
యాకణమం బని యేల? నిన్ గెలువఁగాఁబా వారి గారామునన్ ?

క. ఏల ప్లిక మ్మన్నుల తోఁ
బోలనివాదమ్ము! లుబుసుపోకకు నీకీ
బాలకవు లేడ దొరకిరి!
చాలుం జాలింపు మీ విచారణ లిఁకఁక.

క. "పనిలేని నాపితుఁడు పి
ల్లినిగొంతిగె" నటన్నచీతి లేకులతోఁ భో
రొనరించి మెప్పు గొంతురె?
జను లెఱుఁగరె యెవరి శక్తిసామర్థ్యంబుల్ !

చ. ఎఱిఁగినవార లేని నృపు లీ వొనరించిన పద్దముల్ చెవిఁ
జొరఁబడుమాఁత్ర నీ మొగముఁ జూడక యేగతి మిన్నకుండ్రు ! మం
తిరి తిరి వెట్టుఁగాక, కులదేవత పల్దనుగాక, లేక తో
డరపను లుండుఁగాక, రసతత్పరుఁ డాఁగునె యిట్టిపట్టునఁ !

క. నాకే ప్రభుత్వ ముండిన
నీకవితాధారఁ జూచి నీ వొకచో నా
వాఁకటికి రాకయుండిన
నీ కడ కేతెంచి కోరనే నీరాకఁ ! 164

తే. గీ. పాండవోద్యోగమునకుఁదోడ్పడు మటన్నఁ
దీర దన్నట్టివాఁడ వీథీరుకలహా
మునకు నేలాటి ధాతను ముంచియెత్తి
తంపు మిఁకనైన నేఁ జెప్పమన్న కవిత. 165

ఉ. "జీలుగు బెండ్లు మీ" రని పచింపక పూర్వమె "జీల్గుబెండ్లమే
జీలుగుబెండ్లమే" యనుచు సిద్ధపడందగు బుద్ధిమంతులఁ
బోలునె నీ వెమర్కొనఁగ ! బుద్ధులు కర్మముఁ బట్టి పోవ్వఁగా
కేల యెదుర్కొనం గడఁగి రిట్టి ప్రబుద్ధులు నిన్ను శ్రీపతీ!

గలకలము మాని వినినిండు చలుకుచుండెఁ
గండుఁగోయిల వీనులపండువులుగ. (కవిత 2వ సంచిక చూ.)

సీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పేరులఁబట్టి తమపేరు లొనఁగూర్చి దలఁపవలయు
వారి కబ్బములఁజొప్పడు పద్యము పాదములను దస్కరణంబులుపవలయు
నుప్పపత్తిరి లేనియప్ప డవ్వారి శిష్యోపశిష్యులపోల్కి నుండవలయు
నేకణంబులొ సంగ్రహించి యాపైఁ గృతఘ్నతకళ్మిఁగోకిలల్ గాఁగవలయు

తే. గీ. మీఁదఁ దిరుపతి వెదిరించి "మెమ్మెమే" య
టంచు "డెంకాయ పిచ్చికొం" డనగవలయు
నంచు దైపంబు నొసట వ్రాయుంగఁబోలు
లేక యుండినఁ గలవె యీ లేకపనులు.

* ఉ. కాకము నేవఁ టాయన పికం బట! తాను గృతఘ్నుఁ డౌట కీ
కోకిల నేర్పు నంట! వెఱిగొల్లలు మేకలఁ బట్టి నేర్చుకో
లే కెటు పోయిరో మిథునలీలలు! దుష్పథ మూన రాదుగా
కే కుటిలంపుజంతువులొ యేరికి నేర్పవు దుష్పరిష్వనల్!

---

* కాకమా! నీవు నల్లనిదానవు. నీ కంఠస్వని కర్కశఘోరము. కావున నిన్నెవ్వఁడు గనుఁగొనఁడు. సుఖమున దుఃఖమున, సంపదయందు నాపద యందు, వసంతమున వర్షఋతువున, నొకప్పుడనసేల? ఎల్ల వేళలయందు నుందువు. నిన్నెవ్వరు గనుఁగొనకుండుట కిదియొక మూలకారణము..... అన్నా! నీ యట్టి యనాదరమునకు నట్టి నిగ్రహమునకును భాజనమైతివా? అయ్యో! భగవంతుఁడు సృష్టికర్త నిన్ని శ్లేలచేసెను?..... నీవును నల్లనిదానవే. కోయిలయు నల్లనిదే. నీవును గూయుచున్నావు. అదియును గూయుచున్నది. మీ రిరువురు గాయకులే మఱి యీక విశేషమేమన—కోయిల యాచరణీయ మయ్యెను, నీవు గర్హణీయమ వైతివి. దీని కేమి కారణము? అది సమయోచితముగ గానము సేయుచున్నది. నీ వట్లు చేయవు. కోయిల వసంతా గంభమున మృదుమలయానిలవ్యావర్తితం బగు రసాలపల్లవము చెంత సధపసించి యభినవజ్యోత్స్నా సముద్భాసమానంబు లగు దిగంతముల ముఖరితములఁ జేయు నా ధ్వని నాలకించి జగ మెల్ల మిగుల మోహించును. .....నీవు మాత్రము నీ ప్రాగల్భ్యమును సమయానుగుణముగఁ జూపించుటలేదు. దానివలె నుత్తరం గిత మగు స్వరలహరిచే నీజగమును వ్యామోహ పెట్టుటయు లేదు. ..... కావునసే నిన్నెవ్వరును బేర్కొనరు. నీ గానతత్వము నెఱుంగ నెవ్వరును ప్రయత్నింపరు. ఎల్ల యప్పుడు వినుచున్న నీగానము నెవ్వరును వినరు. కావున నీ యన్నమును దిని పెఱిగిన పరపుష్టము సమయానుగుణముగ నొనరించి జయము

ఈ. " బాబుకుఁ బెండ్లి యయ్యె నని బాలుఁడు సంతసమందెఁగాని మే
కై బహిఁవెట్టు చెట్ట సపత్నమ్మ ఘటించు టెఱుంగఁ డయ్యె!" నౌ!
రా, బధిరత్వ! మేను బికమైతిఁగదా! యని యుబ్బెఁగాని యీ
ళా బకపుంగవీశ్వరుఁ డెసంగు కృతఘ్నుతఁ జూడఁబోఁడహో.

మ. అనుకొన్నట్ లిక మానె కాకి? శునకం బావోనె? యీ నేగజం
బెనుఁబో? తోనొకొ పిల్లి పెద్దపులి? యీ యీ జంతునిష్ఠంబు సు

వొందె ననియు నీవు సమయాసమయములను లోకమర్యాదను దెలియనిదానవై నిజస్వభావమునే యవలంఁబించి పరాజయము నొందితివనియుఁ బల్కుమన్నా తము. ఈ ప్రపంచమునను మీ వంటివా రరసేకులు గలరు. తఱుచుగ వారిలోఁ జాలమంది కోయిలగంటి చారలే. తఱుచుగఁ గోయిలవంటివారికే మిగులఁ జేర్చియము. ఎల్లప్పుడు నేకస్వరంబున నీరసు గానము చేయువారిలు పరకృతిని నోకప్పు మును జయింపలేరు. ఓ వాయసకులతిలకమా! ఈ ప్రపంచమున నందఱను మించి వాసదూకత్వము నొందుటకును నేర్పున బగమునెల్ల వ్యామోహ మెట్టటకును నీవు కోరుచుందువేని సమయానుగుణముగఁ బ్రొగల్భ్యమును జూపనభ్యసింపుము. చిరకాలోపనతంబను నీరాగమును బరిత్యజించి మంజులముగ గానముఁ జేయఁ బ్రయత్నింపుము. అవునుగాని, నీ కిట్లు చేయ శక్తిలేదు. ఏలన నీవు కాకమవు, కోయిలవుగావు. కాన్పున నో కాకమా! నీ వెన్నటికిఁ గోయిలవు కాకుము. ..... నీ వన్నివిధములఁ గోయిలకుఁ బినతల్లివంటిదాన వైతివి. యుక్తప యసు వచ్చునఱకుఁ బినతల్లిచే సాదరముగఁ బెంపఁబడి సుఖముగ నున్నవార లయ్యుఁ జిఱుపఁ బల్లిదండ్రులను నిందింప నెనుబెయనికొందు రపనాగరికులవలెఁ గోయిలయు నీయెడఁ గృతజ్ఞతను సహించుటలేదు. ..... నానాప్రదేశము లనుండి యొక్కొక్క తృణమును సంగ్రహించి యొక చిన్నగూడు కట్టుకొని తా గూటిలోనే కోయిలపిల్లను పెట్టుకొని గృహస్థధర్మములఁ బరిపాలించుచుం టివి ... జగము నిజముగ బాహ్యాడంబరములచే మోసపోవుచున్నది. నీ స్వత స్సిద్ధములైన యౌదార్యాది సద్గుణములను బిగ్గరగఁ దాళలయానుగుణముగ గాన ముచేసితివేని యప్పుడు నీవును బ్రసిద్ధిఁ జెందుదువు. ఇది నీకు సాధింప నలవి గాదు. ..... అన్నా! నీవు వచ్చి మాయింటిముంగిట నెండి యున్న మామిడికొమ్మపై గూరుచుండి తడిసిన యొక్కలను బటపట దులుపుకొనుచు యథాప్రకారముగనే కూయుము. మేమును నిన్ను బహుమానింతుము.. (కవిత)

స్వనముఁ గుద్దియు ధీరాగరిమయుఁ జండాశిచండత్వముఁ
దన కేలాగు ఘటించు ? వర్ణసమతఁ దత్తద్గతుల్ గల్గునే !

సీ. కాకకోకిలముల పోకలం బట్టి యెవ్వాఁడు వేఱుతనితో వైర మూను ?
మేకపోతులఁ జూచి వేలుగీతి యటంచు నెవ్వాఁడు తల్లితో నవ్వులాడు ?
నాలమందలఁ జూచి యూఁ ఒఁ ! యిదియంచు భక్షించునెవ్వాఁడు పచ్చికసవు ?
తురకకిడ్డలఁజూచి సరియంచు నెవ్వాఁడు పినతండ్రి కొమిరెలఁబెండ్లియాడు ?

తే. గీ. పక్షులంబట్టి పశువులఁ బట్టి యితర
మనుజులం బట్టి నీతులు మనకుఁ గొన్ని
గలవు సేర్వంగ నివి కావు కావు కావు
పిల్లకాకి యెఱుంగునే వింటిదెబ్బ!

ఈ. కాకి గురూత్తముండును బికంబును శిష్యుఁడు నాట కేగుణ
శ్రీ కతమో, విచారణము సేయఁ గృతఘ్నుత యొందు చిక్కఁ వే
ఱే కనరాదు హేతువు; పరీక్ష యొనర్ప నపక్రుతిస్వరూ
పాకులగాత్రముల్ గలవె యక్కఁట, కోకిల లెక్కఁడేనియుఁ !

క. "కోకిలము కృతఘ్నత్వము
కాకియెఱఁజూపె" నంచుఁ గాకవి చెప్పం
గాక, యది యెట్లు సరిపడు
నీ కల్పన సమ్మతింతురే సుకవీంద్రుల్ ! 173

తే. గీ. కాకి నామరూపమ్ములు గలుగఁజేసి
కోకిలమ్మును బోషించుఁ గొన్ని వాళ్లు
అంత యొక్కలువచ్చునై నవలి కేగు
నంతమాత్రాఁ గృతఘ్నుఁ మెల్లోను ఓకము ?

క. మతిమాలిన మా టిది "తు
ష్యతు దుర్జన" యన్న నీతి నంగీకారం
బతికించుకొంద మన్నను
బ్రతిపక్షికి లేశమేని ఫల మున్నదియే ? 174

క. ఇది "సహృదయ" యను పత్రిక
బొదలెడునది యనిన వారు బుద్ధిగలిగి చూ
డఁదగఁదె, "ఎను బోతీసిన
యది" యనఁ గట్టుమని చెప్పనగునే దూడఁ ?

పీ. కల్లుద్రావుమకొక్కా! కలడల్ల బలరాముఁడనియెంచియెవ్వ రేనలఘుమతులు
జూదమాడుమకొక్కా సూరు లేరేని ధర్మాత్మజాతుండు దృష్టాంత మనుచు
తల్లిఁజంపుమకొక్కా! తగ వేది యెవరేని బరశురాముండున్నవాఁ డటంచు
కుక్కమాంసము తింకొక్కా! విశ్వామిత్రుఁనిఁబోలి యున్నవాఁడని తలంచి

తే. గీ. ఉత్తమగుణంబు నేర్చుకో నొప్పుఁగాక
యధమగుణమున కకట! దృష్టాంతమేల?
కోకిలముఁగాఁగఁ జక్కని గొంతు వలయుఁ
గాని కృతమును మఱచుటగాదు నీవె!

చ. మన మెనరించునట్టి పని మాన్యుఁడునుం బొనరించఁగాక; యా
తనికి యశంబు దెచ్చినది తక్కృతియో, మఱియొక్కటో? యెటిం
గిన నరుఁడేనిఁ దా నొక యకించనకార్యము సల్పియుఁ నిద
ర్శనముగ నాతనిం గొనఁడు; సారమసారము లెఱుంగ నేర్తురే!

పీ. కొండెగాండ్రంద ఱుద్దండగాయకపరేణ్యుఁడు నారదునికీర్తి నొందఁ బోరు
కొంప లంటించు దుర్గుణరాసులెల్ల శ్రీయాంజనేయులసాటి నందఁ బోరు
పరభార్యలనుగూడు దురితాత్ములెల్ల దేవేంద్రుతోఁ సామ్యమ్ము నెనయఁబోరు
అనృతమ్ములాడు నీచాచారులెల్ల సాక్షాద్ధర్మరాజులై ప్రాలఁ బోరు

తే. గీ. ఒరు లొనర్చిన మేలును మఱచి "తిన్న
యింటి వాసాలు లెక్కించు" దంటలెల్లఁ
గోటిజన్మమ్ములకుఁనైనఁ గోకిలములు
గారుసూ! కాకవిద్వేషగర్వహారి!

ఉ. కోరుటువార లప్ప నొగి గూబలు నల్పి పసూలుచేతు, రె
వ్వారు కృతఘ్నతాప్తి గురువర్యుని గాకముమ్మాఁదఁ బెట్టి య
వ్వారిగఁ దిట్టి తాము పికవైఖరి గంటిమటన్న తృప్తిఁ జె
న్నారుదుగా రట్టివారి కెవ రియ్యెదరయ్య జగాన శిక్షకుల్!

క. "గురుఁడను వే"నన "మీరా!
త్వరపడి మా బాబటంచు భావించితి నీ
పాగపోటు సైఁపుఁ" డను ధీ
వరు లీడ్డు గలరుసూ! పరిపంచకమందుఁ.

క. "పంటింట సిట్టికృతి తగ"
దంటకు నొక్కింత కొంకి "యా నిది తులసీ

మంటప మనుకొంటి'' నసెడి
దంట లీప్రదుఁ గలరునూ ! శతమ్ములు వేలుఁ.

ఉ. ఉండఁగ నిమ్మ వారిక మహోదయమందము గాఁక యింతఁబ
హ్మాండము మోయునట్టి పరమాత్ముఁడు వారిని మోయలేఁడె ! లే
కుండిన నిట్టిసృష్టి కెటు లూహ్యపడి ? దేవునిదృష్టి తేఁటిపై
నుండెడునట్ల తేలుపయి నుండు నఖండుని కేటిభేదముల్ !

క. తేఁటి యితరకీటమ్ముల
మాటికిఁ దనయొద్దఁ జేర్చి మంత్రించుచు నా
నాఁటికి నాత్మాభేదము
వాటించుఁ దేలు వీలుపడఁ బడఁ గుట్టుఁ.

ఉ. ఎందుల కీవిచాఁ? మిది యెవ్వరుతీర్తు రరణ్యరోదనం,
బందిఁటికిఁ భవత్కవితయందలిసారి మెఱుంగపచ్చె, వా
రిందుల కుత్తరం బిడుట యెట్లు ఘటించెడి ? ని న్నెదుర్చు శ
క్తిం దమ రెడ నుండి కొనితెత్తురు ? చిత్తరు వేమి చేసెడిఁ !

మ. మనలఁ జూడరు మాట లాడఁ బ్రపుఁ డుఁ "మద్దేశికుల్ వీ'' రటం
చనువా రెందఱు లేరు ! వారిపయి రోషావేశముఁ జూపితే
"యనృత మ్మాడి'' రటంచు? నీతని యసత్యం బట్టులే సైఁపు మె
వ్వనికి న్నష్టము దీన నౌనొ గుఱుతింపఁ లేరె లోకుల్, సఖా! 185

మ. మనశిష్యం డనినంత నేమి యగు! సన్మార్గుల్ ప్రశంసింప ధీ
ఖనియై పొచ్చెము లేని యాశుకవియై కష్టావధానమ్ములఁ
ఘనులే వారలమెచ్చు లేని కుహనాకల్ప ప్రవిష్టుండు, శి
ష్యునియజ్ఞాము దేశికుఁ బడు నొనర్చుం గాదె విద్వత్కవీ !

చ. చరలకులాధ్యచంద్రుని పరిశంసయు లేదొకపట్ల, నట్టియా
క్కరములు గల్గు పద్దెము నొకండును దా లిఖియించి నట్టి దా
ధరణిపునన్నిధానమునఁ దాఁ బఠియించిన దేది ? చూపినఁ
గురువులకెల్ల నయ్యది యొకొండె నివేదనయై చెలంగుతఁ.

ఉ. నే నొకచర్లబ్రహ్మయ మనీషిని వేర్కొనినాఁడ నంట ! తా
నా నియతిఁ జరించెనఁట ! యట్టిపరిధ్యాన గరుండు వీఁడె యో
గాని కులాధ్యచంద్రుఁ డెటు గాఁడగుఁ? ద ప్పానఁచి యింక న
ద్దాని సమర్థనమ్మునకుఁ దాఁ బడుపాటు లెవం డెఱుంగఁడో.

సీ. రఘువంశము భుజంగరాడ్దురుసన్నిధి నింపుమీఱఁగఁ బఠియించినాఁడ
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికపీంద్రుకడ నైదు మాసములో శుశ్రూష చేసినాఁడ
కాజులూరను నూరఁగామసోములయొద్ద నొక మూఁడుమాసమ్ము లున్నవాఁడ
చామర్లకోటలోఁ జదివితి రాఘవాచార్యునన్నిధి మాసత్రయమ్ము

‡ తే. గీ. పైనసంతార్య సూరయపండితు లిరు
వురును మూఁడుమాసమ్ములు గురువులౌరి
పిదప శ్రీబర్హ్మయ్యమనీషి పేరు దెచ్చు
గురుఁడు సాకయ్యఁ దన కట్టిగురుఁడనేను.

తే. గీ. "ఎవఁడు నెట్టిముండాకొడు కీనమస్సు
వాని"దన "నేను" యని చెప్పువానిరీతి
వాకుఁ జేకూరి నందుకు నవ్వఁ బోకు
మయ్య ! యేవాఁటి కేమూనొ యరయఁగలమె.

క. శ్రీకరము భాగవత మే
నాకృతికిఁ గృతి యొసంగ, నది కాదని నా
కీకవి కావ్యాసము
"కైకొను" మని కృతి యొసంగెఁ గడుభక్తిమెయిఁ. 191

తే. గీ. మధునపంతుల సూరయబుధునియొద్దఁ
జదివె ముందట, నామీఁదఁ జర్లకులజు
నొద్దఁ బఠియించెఁ, బిదప నాయొద్దఁ జదివి
కోకిలం బయ్యె ; నింకొక్క– గురు నెఱుఁగఁడు.

శా. ఓ, నా, మా, లను జెప్ప నొక్క–గురుఁ, డింకొక్క–ండు దా నత్యుర
జ్ఞానం బించుక వృద్ధి నేయుఁ, బయి శాస్త్రం బింక నొక్క–ండు రా
గా నేర్పుఁ, గురుమాతృపిల్లలరు నమస్కారార్హులే యైన, వి
జ్ఞానం బబ్బినచోటు ప్రప్రథమపక్తవ్యంబు శ్రేయోర్థికిఁ.

* చ. కను మిది నన్నుఁగూర్చి "కవిగండఁ" డటంచు నొకంటఁ బద్యముఁ
మును రచియించి యిప్పుడది ముద్రణమందునఁ ద్రోసివేసి రీ
ఘనమతు, లంతమాత్రమున గండర గండఁడఁ గాకపోతినో
మును పెటులైతినో ! యివియపో మనకోకిలకున్న యోజనల్.

---

‡ గురుపరంపరను దెల్పు పద్యములు తుది పుటలోఁ జూడఁదగు.

* ".....వెనుక వీరు యా నాంలో శతావధాన మొనర్చినప్పుడు తమ

క. కోడియుఁ గుంపటి లే కే
"జూడం దెలవాఱు నన్న" సామెతగా వీ
రాడినమాట నశించినఁ
గాఁడే గండండు వీఁడు కాఁ దగియున్నన్.

చ. తినుసెడ రాయి రాఁగఁ గసి దీఱఁగ నైష్ణవుఁ డిట్టివాఁడె లిం
గనిగ భ్రమించి తాఁ గొటికెఁ "గట్టని" నెట్టనఁ బండ్లు వోయెఁ బే
ర్కొని యది ముద్రణంబునను గూర్పనియంతన పోయెనొక్కొ! వా
సినజను లుండరే? యది నశించెనె! వారిని వారు వ్రాసిరే!

క. పంచాంగమ్ములు చించి "న
శించెఁ జుక్క" లను గణకశేఖరులకు వీ
రెంచఁగ నన్నలొ, తమ్ములొ!
కించిత్సంబంధ మున్నకీర్తియఁ జూపట్టెన్. 197

సీ. చామర్లకోట స్టేషనువద్ద జరిగిన చిత్రమ్ము వినుమయ్య! చెలిమికాఁడ
అల పురాణపు వెంకటప్పయ్య రావుబహదరుగారును వారి యనుజుఁడైన
నాగభూషణముగా రొక్కటఁ బొడకట్టి రవ్వారితో మాటలాడునప్పు
డీకోకిలయు వెంటనే యుండె నవ్వార లడిగి "కీతం డెవ్వ" రనుచునన్ను

తే. గీ. నే పచించితి "రావునూఱ్యేందుర్భశతప
ధాను" లని, తా పచించె నీతండు "వీరి

సహాయములేనిదే వారేమియుఁ జేయలేక పోయిరను నసేక దృష్టాంతములచే నొక వ్యాస మేపత్రికకైన వ్రాసి ప్రకటించుటకు నా కసేక దినములనుండి యభిలాష కలదు....."

16—3—1911, పంచెద్దు రెడ్డినాయుడు.

'.....ఆపద్యము ఒకప్పుడు నెం॥ కా॥ గారి మీఁద చెప్పినామని చదివిరిగాని నాకు కంఠపాఠముకాదు. ధారణకు చెచ్చికొని యిందువ్రాసితి, నాల్గవపాదము నాకు విశ్రమస్థానమునుండి జ్ఞాపకము చాలదు.....యింత వరకు 'మాకు శతావధాన మసమాన" అని కొంత జ్ఞాపకము." నెం॥ సు॥ రా॥

ఉ. ప్రాకట సత్కవిత్వ పరిపాటిని మేటిసభాంతరమ్ములఁ
వీక శతావధానములు వేనకు వే లొనరించి యందు ము
క్కాకలు దీరినట్టి కవిగండఁడు వేంకటశాస్త్రియుండఁగా
(మాకవధానపుంగృతికి మానసమందుఁ దలంక నేటికిఁ)

శిష్యుఁడనె" యంచు సభలోనఁ జెప్ప కప్ప
డేల చెప్పంగవలయునో యెఱుఁగరాదు.

తా. ఆనాఁడే కననయ్యె నయ్యెడల విద్యాదక్షుఁడౌ చేరి కా
శీనాథాఖ్యబుధేంద్రుఁ ; డయ్యనఘుతో శిష్యత్వమున్ దెల్పి నీ
మానపాగ్భవశాలి, రాజసభలో మన్నామసంబంధ మెం
దేనిఁ జెంత వచింపఁ బాపమయి యీ డేలాగు గాకుండెనో !

ఉ. ఇంతకు నాల్గురోజులయి యే నితఁ డుండెడి యూరికేగి "నా
చెంతఁ బఠించి రాజసభఁ జెప్ప, వొకుత్తర మేని వ్రాయ వే
వింత యి" దన్నఁ గోకిలయు వెల్వెలఁ బోవుచు "నారికేళపుం
జెంతకు గడ్డికై చనుట" చెప్పెడి సామెత నుత్తరం బిడెఁ.

తే. గీ. రాజసభలోన నల్లచర్లకులచంద్రు
శిష్యుఁ డగుఁగాక యీతండు చింతలేదు
పిదప నొకయుత్తరము వ్రాసి ముదము గూర్చు
పాటి విద్దెయు నావల్లఁ బడయఁ డోటు ? 201

ఉ. "సత్కులమందుఁ బుట్టితివి సత్కవి వెంకటశాస్త్రిఁ గొల్చి యీ
షత్కవనంబు నేర్చితివి చాలుఁ గృతఘ్నుతఁ గాంచనేల, యీ
పత్కర"మంచుఁ జెప్పితివి బాగునకై మదిఁ గోరి; దానిచే
నుత్కటమయ్యె నాతని మహోద్ధతి నీ విఁక నేమి చేసెదో !

ఉ. అర్భకులంచుఁ దమ్ము మది నారసితంట ! యెటుల్ ఘటించు నా
దుర్భరమైన మీసములు దొడ్డది గడ్డము నొడ్డు పొడ్డు పై
నగ్భకు లొక్క మూఁగు,రెప రాడుదు రర్భకులంచుఁ దమ్ము ! మా
నిర్భయనిస్ప్రపత్వములు నీ కెటు మాన్పఁగవచ్చు శ్రీపతీ.

చ. గురుభనమే హరించి తనుకొందము దానికి సెన్నిరెట్టులో
యురుపగు దేవిభాగవత ముత్తమగ్రంథ మొసంగి దేశికా
నరమున కాలవాలమయి తత్కరుణఁ సిరి గల్గి నందన
స్ఫురణ మెలర్ప నొప్పెదవు పో ! యవివేకవివాద మేటికిఁ.

చ. ఇది తగునే యటంచుఁ దను నీ విపు డంటి, వీఁ కొక్క రెవ్వరో
మది గలవారు నీవలెనె మంచిది గాదని మందలించుచో
నెదియొ యొకండు నింద పయి నెట్టులొ పొల్పి కృతఘ్నుతన్ వెలా
ర్పఁ దలఁచునొకొ ! యెంతటి యుపాయము సేర్చెను శిష్యుఁ డద్దిరే !

ఉ. పత్రికలందు, భాలుర యపత్రపలేమిగుతించి శ్లాఘ్యుచా
రిత్రులు న్యాయవేదు "లరశే! యిది యెక్కడిపాప" మంచు స
ర్వత్ర హితమ్ముఁ జేరొక్కనుచు వచ్చిరి, వారలఁగూడ నిట్టులే
ఛాత్రి "లపాత్రు" లం చవఁగఁ జాలఁ బ్రయత్న మెనర్తురో కదే.

శా. ఇచ్ఛామాత్రమునఁ బ్రబంధముల నెన్నేనిఁ రసారామపుం
గుచ్ఛమ్ముల్ బలె సృష్టి నేయు నిను నెగ్గుల్ బల్కుఁగా కీతఁ డ
స్మచ్ఛాఖీయుఁడె కాక బందుగుఁడు మచ్ఛాత్రుండు గాకుండుఁగా
కచ్ఛమ్మైవ కొలమ్మువాఁ డితని నాకై నీవు సైరింపవే.

క. నీ వెంత కాలు దర్విన
మావాఁ డతి శాంతమూ ర్తి మాటాడఁడు లో
నేవో చాటుగ ననుకొను
టే వానికి మాన్యపచ్చు, నెందుకుఁ బర్చల్ ? 208

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనౌ! శిష్యుఁడౌ
వాఁ డీతిఁ గృతఘ్నుఁ డౌటయుఁ, బరిభ్రష్టావధాన క్రియా
పీడుం డౌటయుఁ, జేతఁగాని కవితఁ బెంపేది యల్లంతఁబో
కేఁడుఁ లేఁ డని విఖ్యాతిగి తుద కి ట్లోపాటు గైకొంటయుఁ.

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనౌ! పట్టి యా
యీడంబంబులు, కుంటి గ్రుడ్డికవితల్, హేయాశిహేయమ్ములౌ
చూడల్, కూడని పోడుముల్, విఱుగులుఁ, దుర్వారగర్వోచ్ఛ్వతల్,
త్రాడుఁ బొంగ్రము లేని యాటనుడుకుల్, తథ్యేతరాలాపముల్.

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, కుశిష్యుఁ గన్ననిఁ దుర్ణయుం
జూడంజాలెనె భార్గవుం, డల వసిష్ఠుండు న్నిమిఁ శిష్యునిం
జూడంజాలెనె సాపరాధు! ననయుఁ ఋక్రుండు వక్రాశయుం
జూడంజాలెనె రావణుఁ! వినఁడొకో శుద్ధాత్ములౌ పూర్వులఁ !

శా. 'చూడంజాలని' మాటయే నిజము, శిష్యుండైన రంగార్యుఁడీ
జాడం జూపఁగ దండిభట్లకులభాస్వజ్యోతి, భాస్యంతవి
చ్ఛాడాలంకృతి, విశ్వనాథబుధుఁ డీసుం జెంది యంతేవస
చ్ఛాడాభారము వాపకే విడిచెనే, నూరుల్ ప్రశంసింపరే !

శా. "చూడంజాలక" యూట కర్థ మిది, శిష్యుఁ డొక్కఁడయం డాత్మకుం
బీడం గొల్పు కృతఘ్నుఁ డౌధరముమైఁ బోకొండ నుంకింప వా

జాడం గొంత యెఱింగి లోకులకుఁ దత్సత్త్వంబు సత్యంబునుం
గూడం దెల్పి యథార్థమార్గమునకుం గొంపోవ యత్నించుటే.

క. 'కుండలలోఁ బాండిత్యము
దండిగఁ గలవాఁ' డటంచుఁ దమ గురుపుత్రిక్
దుండగమున నిందించిన
పండితు లవ్వారి కుండలదే తెగుపల్. 214

మ. యతియుక్ బ్రాసమునుఁ గూర్చుమాత్రఁ గవియే! యామాత్రపుండెల్వి యీ
క్షితి "యంబ్రహ్మల" కుండ దెందఱికి! వాసిక్ మీసముల్ దువ్వి యే
ప్రతినక్ దా నొనరించు దాని సభ నిల్పంజాలు నెవ్వాఁడు, ని
ష్పతిముండాతఁడు; నోటివాడుకిఁక "యంబ్రహ్మల్"మహాపండితుల్.

*మ. ఎఱుఁగక్ జాలరు బుద్ధిమంతు లీసిరో! "యింటింటి పూజారు" లం
చఱనంజొత్తురు విజ్ఞులుంబలెనె, యాహాహాహా! బాణుక్ యశ
స్కరు నేమించుఁ దనూభవుండు వొగడెక్ గాదంబరీకావ్యముక్
సరిగాఁ గన్నులు రెండు విప్పి కని చర్చక్ జేయ విస్పష్టమా.

ఉ. ఒక్కఁడు శిష్యుఁ, డింక నొకఁడో పరికింపఁ బ్రశిష్యుఁ డయ్యె, నీ
ప్రక్కకుఁ జూడ నీవు సహపాఠివి, మూగురి మందలింపఁగా
హా కొక్కకయింత నాకుఁగల; దైనను లాభములేదు, నారు చే
ష్టిక్కరి కోకిలమ్ములయి; యిక్కతన న్నను మందలించితిక్.

చ. ఇది విని యేరిశిష్యుఁడును నిట్టి కృతఘ్నత చూపకుండుఁ గా;
కదియును గల్గెనేని గురుఁ డాచతురుక్ త్మమియింప కుండుఁగా;
కెదిరిని దమ్ముఁ దా మెఱిఁగియే చరియింతురుగాక యేరు; స
త్పదము దొరంగియుక్ మరిల దారికి వత్తురుగాక యుత్తముల్. 218

---

* శ్లో॥ ఆర్యం య మర్చతి గృహేగృహవీవ లోకః
పుష్యైః కృతశ్చాయత వీవ మయా2త్మలాభః
సృష్టాచ యేవచ కథేయ మనన్యశక్యా
వాగీశ్వరం పితరమేవ త మానతో2స్మి. (కాదంబరి)

7

ఇతిహాస పర్వము.

శా. చూడంజాలవొ నీవు భూపతిసదస్సున్ ? జూడఁగాఁ బోయినన్
తోఁ "డీతం డసమర్థుఁ" డంచు సభకు న్నీరాక కొప్పండొ ! నిన్
జూడంగూడినమీఁద వీరి నటుపైఁ జూడన్ ప్రసక్తించునో !
చూడంబోమియె తమ్మ మన్నటని లోఁ జూడంగలే రక్కటా !

ఉ. "ఎందుకుఁ బోరు వీరు నృపుఁ డెంతయు దాత గదా" యటంచు లో
సందియ ముండపచ్చుఁ గవిసంతతి కయ్యది వాపు టొప్పు, న
మ్మం దగునేని నమ్మ్రదుతు మానిన మానుదు, రా నృపాలమౌ
ళిం దిలకింప నొప్పమికి లే దితరం బిది విన్మ శ్రీపతీ.

చ. కడియము మేనిగ్రామ మది కాపురమా మతి వాకుఁ బూర్వమం
దొడికపుఁగైత కెవ్వఁడు మహోదధి మత్పరిపిత్తామహానుజుం
డెడపక మేనిసన్నిధికి నేగక కాలము పుచ్చె' నప్ప డా
తఁడు గలచోటికే నృపవతంసుఁడు పచ్చె రసజ్ఞు డొట్టఁగా.

* శా. నీలాద్రిక్షితిపాలుఁ "డేమి పలయుఁ మీ"కన్న "నా కన్నప
స్త్రీలం దెందు గొఱంత లేదు నరనాథా ! నీవు మేల్ దాత పం
చేలా గీతఁడు గోరు నిన్ను ! సకలం బీవిచ్చినట్లే; ధరా
పాలుఁ మీ రెపుడో యొసంగునిలయే బాలించెడిఁ మమ్ములఁ." 222

చ. తగ మిను మయ్య ! నాదగఁజితమ్మునఁ బండితు లౌ జెఱింగి మె
చ్చుగ మును మాదుపూర్వులకు సూరిజనాదరు లెప్పుడో యొక
ట్టుగ నొకకొంతభూమి యిడి రోనరపాలక ! మీనృపుల్; తదా
దిగ నదిపెంచుచున్నది మదీయుల నెల్లరఁ గామధేనువై.

చ. వలపనికోరికల్ తగవు బ్రాహ్మణజాతికి, నున్నదానితో
నలుపటయొప్పు జీవనము; సంపద మెచ్చు కొలంది ముందువా
రలు మదమత్తులై చెడి పరంపరగాఁ గల వేదశాస్త్రపు
జెలిమికి బాహ్యులౌదు; రటు చేసిన బ్రాహ్మణజాతియే చెడుఁ.

ఆ. వె. మూఁడు జాము లైన మ్రుచ్చు పొద్దున్నసైన
నెవఁడు శాకమాత్రమేని యింటఁ

* నరసకవికృత వేంకటేశ్వర విలాస పీఠిక చూడుఁడు

దనకు నున్నదానిఁ దా దినునో యట్టి
వాఁడు శ్లాఘ్యుఁ డంద్రు బ్రహ్మవిదులు.

శా. అంతో యింతయొ పండు భూమి గల దావంతైననుం జింత లే
దంతేఁ జింత యొకండు గల్గినను నాయించుతయే మాకు న
శ్శాంతమ్ముక్ ఫలదాత, తత్ఫలములక్ శాకమ్ములక్ గల్గు మా
పంతం బెట్టులు చెల్లకుండు నృపతీ! భవ్యాకృతీ! సత్కృతీ.

ఉ. పొట్టకు లేనియప్పుడు నృపుల్ గల, రూరక నిన్నుఁగోరఁగాఁ
బుట్టదు మానసం; బితఁడుపూజ్యుఁ డటంచు నెఱుంగుటేసుమీ!
పట్టము గట్టుటన్న; నరపాలక! నీపరిపాటి నేఁడు గా
బట్టదు పూర్వపుక్ యుగమువానిఁగ నిక్ మది నెంతు" నావుడుక్.

ఉ. కోరియేతీరఁగా పలయుఁ గోరిన దిచ్చి యశమ్ము నందియే
తీరవలెక్ నృపుం డితఁడు; తేజము లేనియపాత్రదానముల్
వే రొడఁగూర్చునేరవు, కవిప్రపరుం డొకఁ డిచ్చుపద్ధమే
చేరుచు స్వర్గముక్; యశముచేఁ గద! యయ్యెడ నిల్వఁ గల్గుటల్.

క. నేరని కవి కవితాళిర
వారారోహణమహోత్సవమ్మునకన్నక్,
నేరుచుకవి కవితార్థప
దోరుదారపరిహారయోగము మెఱుఁగౌ. 229

ఉ. ఇందుర్ఁడు చంద్రుఁ డంచుఁ గవు లెందఱు సన్నుతు లెన్ని చేసినక్
బందకవిత్వమేని యది, పాడఱు నున్న యశంబుఁగూడఁ; బే
రందిన మిమ్మబోఁటికవు లాగర్హ మంది యొకంటఁ దిట్టినక్
బొందు యశమ్ము దాన, రసపూరిత మయ్యది గాన సత్కవీ.

క. కుట్టికవి మహిషశతకము
గట్టిగఁ గోపించి చెప్పెఁగద! తంజావూ
ర్పట్టణ విభుపై నాతఁడు
దిట్టువడియు మెచ్చుకొనఁడె ధీవరుఁ డతనిక్!

ఉ. మున్ను మహామ్మదీయనృపముఖ్యుఁడు దా ననుమాటఁ దప్పఁగా,
గ్రన్ననఁ గోపగించి కవిగండరగండఁ డొకండు తొల్లిఁ దా
బన్ననకైత చింపి, పయిఁ బన్నెను దిట్టుచుఁ గావ్య మొండు; దా
న న్నృపుఁ డందె మోద మనినక్ నుకవీంద్రమహత్త్వ మల్పమే!

క. కల విట్టినశేకము లీ
కలికాలమునందుఁ గూడఁ గవుల చరిత్రల్;
కలరు నృపాలకు లీట్టిరు
బలవంతపుటేవి యశము పడసినవారల్.

ఉ. కావున మీకతానఁ గృతిగావలె నీతఁడు కోరుఁ డెద్దియో,
పావనుఁ జేయుఁ డీ నృపునిఁ; బాత్రిము చేకుఱు నెంతవారి కాఁ,
బోవు ధనం బెటో; యశము పుట్టఁగఁ జేసెడిదాన మన్నచో
నీవిధమైన సత్కవుల కిచ్చినదే యది నిల్చి వెప్పుడుఁ.

తే. గీ. సత్కవుల గ్రింథములు గాక సాక్ష్య మేది?
రామఁ డెట్టిఁడొ, యెట్టిఁడో రావణుండు?
తా రెచట నున్న మృత్యులే తజ్ఞులెందుఁ
గీర్తికాముల కల చక్రవర్తికేని. 235

క. అని చెప్పి కోరుఁ డని పు
ట్టును బట్టినఁ దాత గోరెడున్ విను "మోయీ
జనపాల! నాదుకోరిక
గను మది యిచ్చుటయె నాకుఁ గనకాచలమా.

చ. కల దని మున్నె చెప్పితినిగా! యిల మీ రిడినట్టి దింత, యి
య్యిల కొకకొంత కట్టుబడి యేర్పడి యుప్పది మున్న; దానిలో
పలఁ గల మూఁడుభాగముల భాగ మొకం డది నాది; దానికిం
గలకరమున్ వెలార్పు మది గాఁదగు నాకొకకోటితుల్యమై.

క. కృతియన్న యామినీ పూ
ర్ణతిలకలో నీదు పేరు నాటించితి నిం
తికమున్న దేవునికి నం
కిత మది చేసితిని ధన మకించిత్కరమా."

క. అని యీనిసమాధానం
బు నెటో పూనరించె; నట్టిపుణ్యాత్మునికిన్
మునిమనుమఁడ నరసకవీం
ద్రునికిన్; నాయంత నరుగుదుసె నృపుఁ జూడన్.

క. తిరుపతికి వేంకటేశ్వరుఁ
డరుగనియెఁడ కరుగు టొప్పు నని యెంతురె యె

వ్యరుగాని మనకుఁ గల్గిన
పరస్పరస్నేహ మెఱుఁగఁ జూడితమాత్తుల్. 240

చ. ఇది యిటులుంచు మింకొకటి యీశ్వరవే ర్లట మన్నవారు నీ
కెద భయమాఁగదా యటకు నేగ ! నృపాలుఁడు పిల్చె నేనిఁ గో
విదు లెటు లెంతురో యనుచు వీసమూ దారిసము లేక కైత తా
పదరిన దీవెఱుంగవొకొ వాతలధాటికి నాఁగ నేర్తుఁజే.

* ఊ. ఊరును బేరునుం జెఱిచి "హు" ష్ణని తోలఁగఁ జాలుపండితుల్
ధీరుఁడు రామకృష్ణ లరుదెంచి సభాస్థలిఁ గూరుచున్నచో
నోరు మెదల్పఁగాఁగలనె, నూటి కటుంబము మెకండు పద్దెమున్
గోరినఁ జెప్ప నేరుతువొకో ! పృథగాఁ జన నేటి కోసఖా!

ఊ. పల్లెలలోన న్కూల్బడులఁ బామరసంఘమునొద్ద దక్క భూ
వల్లభసత్సభాస్థలుల వా క్కెటు లేచెడి నీకు ! నీదు వి
ద్యోల్లసనం బెవం డెఱుఁగఁ డోరక ఱంకెలు వైపఁ; "దల్లిపు
ట్టి" ల్లనునట్టి సామెతగ నీశ్వరవేరు లెఱుంగరే సఖా !

ఊ. వచ్చును రెండు శాస్త్రములు వారికి నీ కొకటేని రాదు; స
గ్వోచ్చముగాఁ గవిత్వ మలయుగ్మము నెప్పెడి నీవు చెప్పలే;
వెచ్చటనో రచించుటకు నిచ్చటికిం గడు భేద ముండు; ని
న్నెచ్చట మెచ్చి రొక్కఘను నేనియు సాక్షిగఁ జూప నేర్తువే ?

చ. ఇటు మొగమోటముఁ విడిచి యే ననినాఁడ నటంచుఁ గోపము
త్కటి మగునేమొ నీకు; పృథగా మతి నాపయి రాకు మీగతిఁ
గటనము సారెసారెకు దురంబుగఁ బత్రికయందు నించు మా
అటమొగపుఁ బ్రబుద్ధుల పరాకర్నిపుం దెలువుల్ లిఖించితిన్.

క. కలరేమొ యిట్టివారి
క్కలియుగమునఁ నేని యొండు కడ నక్కట! యీ
కలిబొల్లిప్రాతలే తమ
కలవఱచునె సుకవివీరు లను సద్యశముఁ.

246

---

* ఊ. ..... ఈ హీరహియెంత పీఠపురి నీశ్వరవేర్లు వసించువారు నీ యూరును బేరునుం జెఱిచి హుష్ణని తోలెద రేగి వాల్లుమీ. (సత్యసం దేశము 6 వ పుట)

క. ఎందులకుఁ బిచ్చివాఁతలు
సందేహములేదయేని సత్సభకుం బో
డందఱుఁ గందురు మీ శ
క్తిం దగ ననిచెప్ప నొక్క-ధీరుఁడు లేఁడే.

క. మన యవధానంబఁట ! వీ
రొనరుచు నవధానమునకు నొక నూఱవ పం
తునఁ గూడ మూఁడనియే
ఘనుఁడో లిఖియించె నంట ! కంటివె సఖుఁడా.

క. రెండును విడిచినశార్ఙ్గతపు
నొండొక సందియము కూడ నుండునె? నుతియె
వ్వండేని యొకఁడు వాసినఁ
గొండురె తా మట్టివార్ఙ్గత కోవిదులేనిన్!

క. ఎవఁడో సీతను సైతము
వివేకరహితుఁడయి యూడె విని నమ్మెనె యా
యవివేకుని చర్వితచర్వణములు
కవిలోకము నిజము పిఱపఁ గని వ్రాయదొకో!

తే. గీ. అట్లె యెవ్వండొ వ్రాయుఁగా కంతమాత్రఁ
జంకలం గొట్టురె వివేచనయె యున్న
తిరుపతి యెపండు! వేంకటేశ్వరుఁ డెపం ! డ
టంచు నించుకయేని యోజించ వలదె.

క. గేహేనర్దు లొనర్చు దు
రూహలపలనన యశమ్ము లుడివోయిన నై
దేహి పతివ్రతయై తా
నేహానియు లేక జగతి నెటు వెలసె సఖా!

*క. బందరులో ఘనులందఱు
నిందించి రటంచు నెపఁడొ నెఱి వ్రాసె నటం
చుం దారువ్రాసికొని రత
నిం దెలిపినఁ బిదప దాని నిక్కము తేలున్.

*అట్ట హాసము 10-11-వ పుటలు చూచుఁడు మఱికొన్ని ప్రల్లదములకు 17 వ పుట

ఆ. వె. వాగ్ధులెల్లి రేని వాగ్ధిన యాపెద్ద
మానిసిని దగుంబ్రమాణమెప్ప
నడుగఁ దగినవారె యడుగుదు రేల దో
బూచి దొంగబూచి బూటకములు.

తే. గీ. బందరేపచ్చి యటులేని పగ్ధిజ్ఞ చూపి
ముసలితనపు మన పధానమునకు నేని
దీ టటన్నమాటను దారు దెచ్చికొన్న
మనల మ్రొక్కింపరే వారిఘనత కొరులు!

క. మసి పూసి యెట్టులో బిరు
దు సారముం గూడఁ జెఱిచి తుందుడుకున వె
క్కసమగు కోఁతలు కోసెడి
యసత్యపుంగనుల నెవ్వ రాఁగెదరు? సభా !

ఉ. ఆతఁడు నాయెడఁ జలిపినట్టి కృతఘ్నత కీవు లోకవి
ఖ్యాతకవిత్వతత్త్వకృతి కల్పలతావలితామ్రశాఖినై
చేతకుఁజేత చేసితివి,చేకుఁ మోదము; తిట్ట నిమ్ము, వా
రీతతి నెంత తిట్టినను నించుక ఖేదము లేదు తిర్పతీ !

ఉ. సంతసమైనచో యగును శాత్రుని పృథ్వి; మనంబునందు నా
ఎంత కృతజ్ఞతం గనఁడ యంతటఁ బోక పృథాగ నెక్కిరిం
పంతట నేనిఁ బోక యిటు లాఱడివార్గితలు పిప్పిగంతులుఁ
బంతములుఁ; సభాస్థలికిఁ వచ్చునొ? రాఁ డిది యేటి బీరమో!

చ. నుఁడు శిఖండి యల్ల కురునాగ్గుఁడుఁ దమ్ములు నొడ్లు ద్రోణు కిం
కరులయి విద్య నేర్చి కొనఁగా సమకట్టిరి నేర్చి రెల్ల; రం
ఓఱును బ్రీవీణాలైసను ధనంజయుఁ డొక్కఁడె తుల్యుఁడయ్యె నె
వ్వరు తన యగ్రిమందు నిలునం గల రన్న గురుం డెఱుంగఁడే.

క. గురువుల వంచించెడి ధ
ర్మరతులకుఁ ధర్మరాజు మార్గముఁ జూపెఁ
బరుషోక్తు లతనినోటఁ
దొరల వసత్యమ్ము వానితోఁ దుల యగునే! 280

ఉ. ఆలములోనఁ గూడ గురునంగ్రులకుఁ బ్రణమిల్లి గాని స
చ్ఛీలుఁడు పార్థుఁ డెప్పుడును జేసియెఱుంగఁడు యుద్ధ; మందుకే

చాలియుఁ ద్రోణుఁడాతనికిఁ జాలనియట్లు పటించి ప్రాణముల్
బాలిశునట్లు పోవిడిచి పాండవులక్ గలిపించె వ్రేల్మిడిన్.

ఉ. నీ కసమానకథ్ యిది నే ఘటియించితిఁ దప్పు సైఁపు మీ
లోకము ని న్నెఱుంగు "వతిలోకకవిత్వవిదుండ" వంచు; ని
న్నాకవు లేమి యన్న నవి యున్నియు నోర్వఁగదయ్యా! యింతకే
చెకుఱుఁ గార్యసిద్ధి; యిఁకఁ జేయుపర్యత్నము లేటి కోసఖా!

చ. వలసినవారు "వీరలకు వారల కెంతటి వార మయున్నదో!
తెలియుద" మంచుఁ గబ్బములు దీసి వివేచన సేయరొక్కొ! యీ
కలహ మదేల నీకుఁ? గవికాంతులతో నగు సేని యొప్పుఁగా
కిల నిటువంటి యర్భకుల నే మని నీవు జయించి మించితో!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వర కవీంద్రులముందు నిల్తురో యివ్వారు నిల్వలేరొ
వారికవిత్వమే సారవంత మొక్కొ వీరికవిత్వమే సార మొక్కొ
వారికి వీరికి నారయ గురుశిష్యభావమో సహపాఠిభావ మొక్కొ
అవధాన మన్న పీ రాచరించెడితంత్రమే యీనో యవ్వారిదే యగునొకో

తే. గీ. వారి పేరన్న వీరొక్క తీరుగాఁగ
నభినయించుట కేమొక్కొ యవసరంబు
అనుచు సంశయమున నోలలాడులోక
మిపుడు నిక్క మ్మెఱింగి స్వస్థపడుఁగాక.

ఉ. వీరి కసూయ యంచును, నవీనుల సైఁప రటంచుఁ, గొంద ఱి
వ్వారొ వచింత్రు గాక; యది వాస్తవమైన, వధాను లెందఱు
న్నా రిపు, డట్టివారిపయి నాకును నీకు వనూయ లేక యి
వ్వాలిపయిం బొసంగుటకు వారె యెఱుంగఁ గలారు హేతువుల్.

క. పలుమాట లేల తోటక
దలఁ దూరిచి రోఁకటి కిఁకఁ దలఁకం బని శే
దిల శూరులైన మూఁకల
పాలకుఁ బట్టిరి" యటంచు బుధు లెఱుఁగరొకో! 267

8

శైవతపర్వము

* ఉ. తిట్టుచునున్నవారని పదింబది వార్తలు వచ్చుచున్న; వా
తిట్టులకెల్ల నుత్తరము దేవుఁడె తా నిడువాఁడు గాక; యా
దట్టుల కెట్టులో దొరలు తప్పుడుకైతకుఁ దోడు తిట్టులా
కట్టుట! యట్టికైతలక కాపలె సెక్కుఁడు లెవ్వి శ్రీపతీ!

---

* నడుమ తమ క్షేమములు తెలియుటలేదు. రామకృష్ణకవులు, తమ ఉభయులపైని "తిరుపతివేంకటేశ్వరీయ" మను నొక శ్లేషకావ్యము, అట్టిదే యొక శతకమున్నూ వ్రాసిరనియు అందు విగ్రహారాధనము చేయఁగూడదను నర్థము బాహ్యముగానున్నూ, తమరిని పూర్వులెవరైన పూజించిన పూజింతురుగాక ఆధునికులెవ్వరు అట్లు చేయరనియును అర్థమువచ్చునట! కొద్దిరోజులలో అచ్చు వేసి పబ్లిష్ చేయుదురట. అందుల వక పద్యమొక కుర్రివానిపల్ల నా వద్దకు వచ్చినది, యిందుతో పంపించినాను. పయిసంగతులన్నియు..... గారి వల్ల విన్నానని ..... శాస్త్రిగారు నాతో హేళనగా చెప్పినారు, యిందుగురించి అనగా రామకృష్ణులుచేయు అనవసర ప్రసంగములను గురించి ..... సమాధానము వ్రాయుటలో తామును ..... పూనుకొననిచో

శ్రీ॥ ది॥ తిరుపతిశాస్త్రిగారు అంతశ్రద్ధగా పనిచేస్తారని నమ్మకంచాలక నాకు ..... హేళనవినుట చాలా కష్టము తోచి విశదీకరించుకున్నాను."

లక్ష్మీనరసాపురం, 4-12-10. శ్రీరాములు.

క. "కొంగొంగురనుచుఁ గూసెడు
కొంగను ముంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుకాకిఁ
బంగారుపంజరమ్మున
పింగారింపంగ నెవడు చిత్తముగొలుపుఁ."

గొల్లపోరిలు 31-1-11.

".....తే॥ బ్రి॥ ద్విభాష్యం పుల్లకవిగారు నిన్నటిరోజున పిఠాపురం వెళ్ళినారు. ఆయనవద్ద తిరుపతివేంకటేశ్వరశతకం పిఠాపురం కవులు చదివి వినిపించినారట. ఆయన నాతో చెప్పిరి....."

అల్లంరాజు లక్ష్మీపతి.

పై సంగతికే 8-9 పంచికలుగల కవిత పైటిల్ పేజీకూడ చూడఁదగు.

ఉ. తిట్టుట నాకు సమ్మతమె, తియ్యనిపల్కులు మేల్మిశయ్యయిట్
బెట్టినకైతయేని యది చేర్నిలుపుం గద వారికిట్ ! వృథా
తిట్టుటపట్ల గార్మ్యులకుఁ జెల్వి విశేషము గాన వారలట్
గట్టిగ మేపి తిట్టుఁ డనఁగాఁ దగదో! తమ కేటి కీశర్మిల్?

ఉ. తిట్టుచుఁ జెప్పినాఁగలఁటె! తిర్వతివెంకటఈశ్వరీయ మం
టట్టి పబంధమందు నటె! యన్నియు శ్లేష్మము లంట! "విగర్హణం
బెట్టిదిగైనఁ బూజ్య మిఁక నీపయి గా" దని సారమంట! నీ!
యెట్టివివేక మాకవుల కిచ్చెనొకో భగవంతుఁ డింతకున్! 271

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవుని వాని యభిఖ్యఁ బూనుత
ద్దురువుల మమ్ముఁ బట్టికద తోఁచినవట్టును దిట్టఁజొచ్చిరి
ర్వురు కవు లక్కటా! యిచట దోర్హము సర్వము వాని పేరునన్
బరఁగెడి మాది, యేమనిఁ బండితు లాదృతిమై వినం దగున్.

---

*చ. కలి గనుఁగొమ్మ నేలికలఁ గాచిన నేమగు ! లాంతివారలే
ఁలఁపరు వేల్పు లంచెడఁదుఁ, బత్నీతిమూ ర్తులవా ర్తలేమన
న్నారా! విపరీతవాసనల నాఁకొను వారును వీరు సీరు చె
ప్పఁగలు ఁల కెక్కఁ గప్పుకొడి మోయఁగ తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 1

చ. కొలఁదికి మీఱె నీదు గుణకోటి గణింపఁగ నెవ్వఁడోపు ! నే
తలమునకున్న వేల్పు లరుదా ! యటమానితు లౌట; యెట్టిగో
డులకడనేని శోభనపటంకము నీ చిగునామ మెప్పి పూ
జలఁగొను వారిశేర్యములఁ జూటుచుఁ దిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. కొలుతురు నిన్నఁ బూమరులుఁ గోవిదులుఁ మఱి రాజరాజులుఁ
ఁలఁప నశక్య మెఱఁడొకఁడు ఁప్పను నీయెడ, శిష్టపీఁగిన
ఁలగొఁ తీఁగించి "దండ మిడి దాసుఁడ నే"నన బ్రోతు, దానఁజూ
కలియుగదైవతప్రకృతిగాంచితి తిర్వతి వేంకటేశ్వరా! 3

ఉ. లేరె త్వదీయనామ మెుకలీల ధరించినవార లెండఁ తో
వారును నీవునుఁ గవులె, వచ్చునె నీదు పరితిష్ఠ వారికిట్ ?
జేరువ నీరు పాతి యెటొ చేరినవాతర్గిన పల్వలమ్ములఁట్
వారక మానసంబు లనవచ్చునె తిర్వతి వేంకటేశ్వరా ! 4

తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్యశాస్త్రి, చండవోలు (రేపల్లె తా॥)

ఉ. గర్వయుఁ బోనిమేము త్రిజగమ్ములకుఁ బ్రభువైనవాని పే
రెవ్వగనో ధరించుటకు నీకవు లొప్పక పోయి రందుచే
నవ్వఁ దొడంగి రాకుధరనాథునియోరిమిఁ జూచి; లేనిచో
నెవ్వఁడు నవ్వఁ జాలు నల యేలికఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరున్.

మ. అసమర్థుండు సమర్థుపేరు గొనఁగా హర్షింపరెవ్వారు వె
క్కసమై తాదృశ ఘక్కి యంచుఁ దలుపన్ గష్టించు మావారి యీ
వ్యసనంబున్ బుధు లాదరించుటకునై ప్రార్థించుచున్నార మా
కసి యేమైనను దీనిసార మిటులే కన్నట్టి మా కియ్యెడన్. 273

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము.

శ్రీమత్పరదేవతాభ్యోనమః

"కలా వేంకటనాయకః"

శ్లో. "పాపధ్వాంతదివాకరం కుకవిరాడ్భద్రేభకంఠీరవం
రంగత్కుమలగద్యపద్యలహరీధారాదిధారాధరం
నానాశాస్త్రపురాణపాపనకరం లక్ష్మీరమణోనాయకం
ఆర్తత్రాణ పరాయణం తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశం భజే"

ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమున నిచ్చలు నెన్నని జూతు వాత్మఁ జే
లోకములోన మెండుగ నెలుంగును; ని న్నినుతింప శక్యమే!
ప్రాకటమైన నీదు పదపద్మములక్ భజియించుచుండినం
జేకుఱుఁగాదె విద్యలును శ్రీకర! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా. 1

ఉ. భారతగర్వ మందుఁ దగ భాసిలుచుండిన నాంధ్రదేశమం
దారయ నీదు నామమును నాత్మఁ దలంపనియట్టి కీర్తివి
స్తారుఁడు గానరాఁ డిదియె సత్యము సత్యము సత్యమయ్య! సు
శ్రీరమణీశ! సద్విబుధసేవిత! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా! 2

ఉ. రాలకు మ్రొక్కఁగూడదఁట! రాతికి మ్రొక్కిన పాపమంట! భూ
పాలురఁజేరి గొప్పగ స్తవంబులఁ జేయఁగవచ్చునంట! మే
ల్మేలు! బళీ! యెఱింగితిని మేదినిలోపల నిట్టిమాటలన్
బాలితభక్తలోక జన వందిత! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా. 3

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని తేజ మెఱింత యెఱుంగలేక త
త్తిరుపతి నేల చేరుదురు దేవుఁడటంచు భజింతు రేల యం
చరయఁగఁ బల్కుమన్ సతత మక్కట! భక్తివిహీనులౌదు రీ
కరణి మదాంధులౌదు; దయఁ గావుము తిర్పతి వెంకటేశ్వరా. 4

ఆ. వె. కాని మమ్ము నిట్టి కవిగా దీర్చుకొనక యు
ద్దేవు డిట్టు టరిదొ; తెలివి యధిక
మైనకతన నిట్టిపూనిక గట్టెను
వారి కడియ మాకు భాగ్యభరంబె.

క. కాకవ్యాసము తమకే
మేకొ గతి నిడియు నెత్తిమోడికి షచ్చుం
బో ! కత్తి సాము వేరని
ప్రాకృతులను గాలొ గేలొ బలి గోరుఁజుమీ. 275

చ. "గురుఁడను నేనె లోకములకుఁ, నను గొల్వుఁ"డటంచు వేడుకఁ
నిరతము పల్కుచుఁ మఱియు నిర్భయలీలను నావహించి యీ
నరులను వేఁపుచుందువఁట ! నమ్మఁగరాదఁట! గల్గనొనె యీ
సరణి వచించువారలకు సద్గతి తిర్పతి వెంకటేశ్వరా! 5

చ. సగసిజసంభవాది సురసంఘుకిరీటమినూత్నరత్న సం
స్ఫురితమరీచిజాలపరిపూరితపాదసరోజయుగ్మ ! నీ
వర కరుణారసంబునకుఁ బాత్రులు గారె కవీంద్రు లెల్ల గీ
పరిధరణీస్థలిఁ సుకవి వందిత ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 6

చ. నిరతము మీ మహాద్భుత విచిర్మలనామచరిత్ర మెప్పు డే
మఱక యహర్నిశంబులును మానసమందుఁ బఠించు మానవుల్
పరమపవిత్రులై రనుచుఁ బల్వురచే వినియున్న వాఁడ నీ
సరికిని "రామకృష్ణ" యను చక్కని మంత్రము దోఁచదయ్యె న
న్నరయఁగ నేమి చేయుదొ మహాత్మక ! తిర్పతివెంకటేశ్వరా! 7

మ. ధనధాన్యంబులు సంగ్రహింతురు సుహృద్బాంధవానుగ్రహాదులఁ
మనుపఁ రాజులఁ జేరి గర్వ్ వలచుఁ దైవంబు లెక్కింపకే
ఘనమా సద్గురునేప సల్పరకటా ! గర్వాంధు లైనట్లు దో
చె నరుల్ కొందఱు భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ! 8

మ. ధరణిఁ క్షీరపయోధిమధ్యగతరత్నద్వీప రత్నావళిఁ
బరిశీలింపక నత్త గుల్లలనుచుఁ భక్షింపఁగాఁ బోవు కొ
క్కెర పల్గుంబలె సద్గురుఁ సభలో గేణించు దుశ్శీలుఁడుఁ
స్థిర మోదంబును బొందునే ! తిరుపతి శ్రీ వెంకటేశ ప్రభూ.

మ. శతలేఖిన్యపధానపద్యరచనాచాతుర్యధారేయుఁగా
నతిభోగాన్వితుఁగా నుశీలునిఁగ వార్యక్రేష్ణునింగా సమం

చ. తిరుపతిమూర్గ మిట్టి దని తెల్పియొ యూంటివి; వీర లట్టిచో
దిరుపతి కేగి మ్రొక్కులన్ను దీర్పఁగడంక్ట్రి కెప్ప ! డక్కడన్
జరుగు మహోత్సవంబులపసం గని పాంగుట యెట్టిద్ది! వేంక
శ్వరచరణాబ్జరంబుజరజంబు శిరంబునఁ దాల్చు టెట్టిదీకన్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీరు తెఱుంగనివారు లేరు, మ్ము
ష్కరములు సాఁగి రా పచట సాగిలి మ్రొక్కుఁగఁ బోయి నప్పుడున్
శిరమున భార మున్న నలశ్రీపతి సైఁపఁడు; వానిఁ దిట్టుటల్
కొఱవిని పెత్తి గోకికొనఁగోరుట యందురు భక్తు లోసఖా !

చిత కీర్తిపర్వుఁగా నిగర్గశిపచశ్మీతాదిగాఁ జేయునీ
స్థితకారుణ్యము భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 10

మ. సమదాటోపతరంగ పుంగవవిభాస్వద్దీర్ఘచంచూసమ
క్షమునం దల్పఫణావిజృంభణనటత్కాకోదరం బట్లు నీ
దు మహత్త్వంబెఱుఁగంగలేక యెపుడుం దూషించు దుర్మార్గుఁడున్
స్తి మితానందముఁ బొందునే ? తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 11

మ. గురువై యాప్తుఁడవై సఖుండవునునై కొండంతచుట్టంబవై
సరభక్తాళినిఁ బ్రోచుచుందువు కృపాపాథోధివై యెప్పు; డీ
నరులేరుఁ నినుఁ గొల్వఁగూడ దనుచుం బల్కంగ మూఢాత్మకుల్
చిఱునవ్వుల్ జనియింపవే ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశపరిభూ. 12

మ. ఎపరేమన్నను నెట్టి భంగులను నిన్నెవ్వారు దూషించినన్
స్తపముల్ సేయకపోయినన్ మతియుఁ జర్చల్ చేసినం బండిత
స్తవనీయంబగు నీచరిత్రి సుజనుల్ సద్భక్తిఁ బూజింపరే
శపపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశపరిభూ. 13

మ. శ్రీవరదానందము నీచరిత్రము మహాసక్తిం బఠింపంగ స
త్కవిబృందంబుల నెల్ల నిశ్చయముగా ధన్యాత్ములం జేయవే
భువి నీనామము భక్తితోడ నెపుడున్ బూజించువారిం గృపన్
శపపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతిశ్రీవేంకటేశప్రభూ. 14

ఉ. "బొంగు బుజాన వేసికొని పా" మ్మని కొందఱు పల్కినంతనే
భంగముగాదు మీ కెపుడు బాలురు వారలు పల్కినారు పే
ర్మిం గరుణింపు తప్పులు క్షమింపుము పుత్రులు తప్పుఁజేయ వా
ఁం గనుఁగాదె తండ్రి కృప శ్రీకర ! తిరుపతివేంకటేశ్వరా ! 15

ఉ. బ్రహ్మసమాజముల్ పనికిరా వచటన్ గలికాలరీతి 'యం
బర్హిమ్మల' పేరు విన్నయెడ మండిపడుఁ జుమీ యాతఁ, డాపర
బ్రహ్మమ రామతమ్ముని సెపంబుల కంకనిదేవదేవుఁ, డా
జిహ్మగశైలవాసునఁట! శ్లేషకుఁ దార్చెదరంట వీరికన్!

సీ. ఏడుకొండల వేంకటేశ్వరస్వామిపే ర్కుక్కుటేశ్వరుఁ డందఁగోరు టెట్లు?
వేంకటగిరిదేవవిభుమహైశ్వర్యంబు పీఠికాపురి వేల్పు పెరయుటెట్లు?
వేంకటేశపదారవిందసౌభాగ్యంబు గయరాతమునికాళ్లు గాంచుటెట్లు?
ఆలమేలువిభుని యుద్యానంబుతో నగోడిపుంజయ్య పూఁదోట పోలు టెట్లు?

తే. గీ. తోడఁ బల్కొడి శేషగిరీడధిత్య
కావతంసునితోడ సామ్యం బటెట్లు
గలుగు? దుర్వర్ణకగిరీశగహ్వరాంత
రస్థితం బగు మూనముద్రకుఁ దలంప. 279

మ. సువివేకుల్ నృపులెల్ల మీదు మహిమఁ శోధింపఁగా నెంచి యి
య్యవనిఁ భక్తిని బూజసేతురు కదా! యశ్రాంత మిప్పట్టునఁ
భవదుద్యత్సగుణంబులం దెలియఁగఁ శక్యంబె మూఢాత్మకుల్
శివపాదాంబుజచింతనా! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశ్వరా. 16

ఉ. పాఱుఁడనంటి నీచరణపద్మములే మది నమ్మియుంటి నె
వ్వారిని వేఁడనంటి నను బాలన సేయఁగ వేఁడుచుంటి నీ
ధారుణిలోన నీకు సరిదైవము లేఁడని చెప్పచుంటి సు
శ్రీరమణీశ! సద్విబుధసేవిత! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 17

చ. స్థిరముగ నీదుహస్తమున దీనులగావఁగ ధర్మకంకణం
బరయఁగఁ దాల్చినాఁడవని యందఱు జెప్పఁగ నాలకించి నీ
గురుతరసత్కృపారసము గ్రోలఁగ నెంచితిఁగాన వేగమే
దరికిని జేర్పుమయ్య నతతాపస! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 18

మ. అనిశంబుఁ భవదీయ నామకచరితాకర్ణనాసక్తి స
జ్జనసాంగత్యము ధర్మతత్పరత షట్చాస్త్ర ప్రవీణత్వముఁ
ఘనసుజ్ఞానము గల్గునట్లు వరముఁ గాంక్షించితిఁ నిఁ భజిం
చిన నేనుఁ సురవందితా! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశ్రభూ. 19

చ. "తిరుపతి వీఁడు" మం చొకరు చెల్విన యంతనె మాదు వేంకటే
శ్వరుఁ డటు జేయునంచు ఘనసాహసలీలను నెంచినారు భా

తా. హాలాపానమొనర్చియున్ మృగయుగవ్యాపన్నతన్ గాంచి మ
నోలిన్ రాముఁడుఁ గృష్ణుఁడుం జనిరి యుద్యోగంబు చాలించి; పై
లీలన్ దిర్పతివేంకటేశ్వరమహాలి ప్తంబులై దిక్కు లు
ద్వేలశ్రీపహియించె నీతఁడె కలి న్వేల్పన్నఁ గా రొరుల్.

మ. కలి నిం కాటలు సాగి రా పనుచు వీఁకన్ రాముఁడున్ గృష్ణుఁడున్
దొలి రూపంబులు వీడి యేగి రటుపై దుర్మార్గులన్ శిక్షలన్
గొలుపన్ శిష్టుల రక్షసేయ నలనై కుంఠుండు శేషాచల
స్థలి శ్రీతిర్పతివేంకటేశుఁడయి సత్తాపత్తఁ బెంపారెడిన్.

చ. "కలియుగదైవతపరిపతి గాంచెడిఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరుం,
డలయికమాత్రమే మనకు నర్చన లెచ్చటొకాని కానరా
విల గిసిలలుండుఁ దద్దిగులకే గలుగున్, రసపత్త" యంచు ని
క్కలి తొలి రామకృష్ణులు జగద్దతికిన్ నెలియైరి తిర్పతీ.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులతీర్థముముందఱ నెన్ని ద్వారకా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీర్థము లెందుకు మాఱు నేర్చు ! న
ప్పరధరణీధృదున్న తియుఁ బ్రాజ్ఞులు తక్కు కుభృద్విభూతిఁ దా
మెఱుఁగరె ! యాత్మ యొక్కటగు నేనియుఁ బిల్లలు వ్యాఘ్రు మెట్టు లౌ!

తే. గీ. రత్నగిరియందు సత్యనారాయణుండు
వెలసెఁ దద్వైభవము చూచి తెలియవలయు
నాయెడమగుట్ట బదరినారాయణుండు
వెలసెఁ, దాటాకు గుడిసెయు వెలసె మీఁద. 284

స్కారుఁడును ద్రోవదప్పినను సత్యము సత్యము సత్యమయ్య ! యీ
కరణిని జేయ వీవు బుధ కాంక్షిత ! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా ! 20

ఉ. బ్రిహ్మమతం బనంబడెడు మాన్యతకెక్కిన జాతియంట ! స
ద్బ్రాహ్మణు లందుఁ జొచ్చిరఁట ! పహ్వాచె ! నీపదభక్తిమాని స
ద్బ్రిహ్మము నీవు గావనుచుఁ బాటలుఁ బాడుచు నుండిరంట ! శ్రీ
బ్రహ్మకునీషి నంది ! గుణరాజిత ! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా ! 21

మ. నను నారాయణరావు కూర్మిసుతునిన్ బాలామహామంత్రచిం
తనసంపాదితచిత్రచారుకవితాధారాలసత్కీర్తిచం
దను సంలబ్ధమహోపధానధను సీతారామనామాంకుఁ గాఁ
చిన మీ కిన్వె నమస్కృతుల్ తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ ! 22

క. అల రామేశ్వరమును న
త్తలరామేశ్వరమునఁ దూఁపఁ దలఁతురె తత్త్వ
జ్ఞులు, తలఁతురేని యువ్వా
రలె "కంసాలు" లన మ్రొక్కఁ రా దవ్వారిన్.

క. రలయో రభేద మని పా
రలకున్ మ్రొక్కంగఁ దలఁచు రాజులకుఁ గవీం
ద్రులకున్ బుట్టిల్లగునో
కలికాలం ? బైవ నట్ల గాని మ్మనఘా !

9

విద్వత్పర్వము.

క. త్యాగయ్యకృతులు గల వని
జోగయ్యయుఁ జెప్పెఁగృతులు, శోధించి యటన్
బాగోగులు దెలుప మహా
భాగులు లే రొక్కొ, నుకవిపంచాస్యంబుల్ !

క. ధనకోటి వాగరత్నం
బు నల భవానీయును రసము పొంపిరి వోవం
గను బాడ వింటిఁ గోలా
రు నాగరత్నంబు గాత్రికుతములు గంటిన్.

తే. గీ. హారు యన వల్లపిచ్చాయి యుభినయించె
సీ ! యనఁగ నింక నొకలేమ చేయిద్రిప్పె
దద్దదిందక్క పట్టొక్కతరుణి ద్రొక్కి
కాళ్ళ జే వడ్లు బియ్యమ్మ్మగా నొనర్చె.

తే. గీ. వేణుగానంబు చేసె శ్రీవిభుఁడు మున్న
శరభశాస్త్రియు వద్దన జగమునిండి
రాణఁగనే నేడు సంజీవరావు దావఁ
బాడుచున్నారు పసుల కాపరులుగూడ.

తే. గీ. కాళిదాసును గవియె నిక్కముగ మనము
గవులమే; వరత్వమ్మును గాలి దూలి
యగుఁ బదార్థముల్; నిర్జరాపగయు నీరె
తక్కుకాలువలును నీరె, యెక్కువేమి ?

ఉ. ధారుణిలోనె మామిడులు, తత్ఫలముల్ మతి వేనవేలు బా
జారుల నుండు దింత్రిణులసంగతి నుండెడిఁ గొన్ని, కొన్ని ని
స్సారము లుండుఁ గొన్నిటి రసంబు విసంబుగ నుండెడిక్, 'జహాం
గీరు, నిమాక్ పసందు' దిలకించు పయింది గదుద్దు లన్నియక్.

క. 'నాజూకుపసం'దను ఫల
రాజ మొక్కండుగలదు రాజ్ఞ్యము, త
త్తేజం 'బిమాక్, జహంగీర్'
తేజముకడ దివ్వటీకి దీపంబె యగుక్.

క. నారాయణదా సనియెడి
ధీరు నెఱుంగుదుము కాదె, తేఁకువమై న
ప్వీరుంబలె నోకదాసరి
పారంభము చేసి పాట పాడఁగ వింటిన్.

ఉ. ఎల్లజగమ్ములన్ దెలియు సెవ్వనివేట యతండె కాంబకి
ళిల్లుఁ డవంగ, వేటి పృథివీపతులందున వేట యన్న చో
'పల్లరి పెద్దతీని,' దిఁకఁ బక్షుల నుండెలఁ గొట్టుబోయలున్
బిల్లలు వేటకాండ్రిలుకపిల్లల నల్లనఁ బట్టు పట్టునన్.

క. రవివర్మ సెవ్వరేనియు
నవివేకులు చిత్రరచనయందుం బోలం
దవులుకొనిన నది గనుఁగొని
నవుబాటని యుననివా ర్ధనంబడుదురొకో!

10

కాఁకరపర్తిపర్వము.

ఉ. కాఁకరపర్తి నుండెడి యఖండమనీషివరేణ్యులార! వి
ద్యాకమలాప్తులార! గురుశాభరితాంతరులార! బంధుతా
శ్రీకరులార! నాకు నల శిష్యునికిన్ సము లీర, లింకులో
నేకడ లోప మున్నదియొ యేర్పఱుపుండని మిమ్ముఁ గోరితిన్

ఉ. కాఖకు నపర్తిప్ప, గురుసంతతికిన్ దలవంపు, శిష్యతా
రేఖకు వేరుపుర్వు, కలికీతికిఁ జెంపుడుతల్లి నుండి మా
నైఖరి; యిందుఁ ద ప్పెఱుఁగ వచ్చినచోఁ దగఁ దెల్పి న్యాయవి
చ్ఛేఖరులై జగమ్మున విశేషయశంబు సహింపు టొప్పదే.

ఉ. విద్యకు నేమి! యెల్లరకు విద్యలె వచ్చెనె! యందు మీరు మా
హృద్యుల నేర్పఱింపఁగఁ బరిశ్రమ సేయుట లాభకారి గా
దద్యతనుల్ మహామహు లనంతముగా బుధు లుండిపచ్చుఁ ద
త్తద్యశములో తదీయములు, తక్కిన వారివి గోర వచ్చునే.

మ. "గురుశిష్యత్వవిభాగ మెంత" యని నేఁ గోరన్, మఱేమన్న, నా
గురుతన్ సున్నను జుట్టుమీఁద సభలోఁ గూర్చుండి నామీసముల్
పరిహాస్యమ్ములు సేయు టొప్పగునె? యాపై నెట్టులోపచ్చె "నీ
శ్వరవే" దన్నది సత్యమే యనుచు నే స్వాంతమ్మునం దెంచెదన్.

మ. గురుతన్ జెప్పనిహేతు వే నడిగితిన్, గొంకెన్ సమాధానపుం
బఱతే, నెల్లెలిపూ తమాపణంబు నండినెం దప్పైన నొప్పైన నం
తరమం దుంచికొనంగఁ జెల్లు నని యంతన్ మిన్నకే యుంటి, నె
క్కిరిపింపన్ గొసఁ గేమి చేసితి నహో! కించిత్తు యోజింపుఁడీ. 301

చ. తిరుపతిశాస్త్రియు త్తరము తీవ్రమె కాదొ జగం బెఱుంగఁ బై
నటిమునుపటి చాటుపద్దముల నార్యులు మీర లెఱుంగ లేరె! యు
త్తరమునకన్న ఁ బూర్వము సదస్సున మీసముఁ బట్టి లాగు ము
ప్పిరిలకు నేమి చెప్పెదరు? కాఁకరపర్తినివాసు, లుత్తముల్!

క. ఉత్తరము వార్యయుపై వా
రెత్తెఱఁగున నేమి యన్న నిష్టమె నాకున్

జిత్తరఁ బెరియుఁ గారికి
నుత్తర్థనును జూచుపిదప నుత్తలపడరే.

ఈ. చిత్తమునందుఁ దత్తఱము చేరినపిమ్మట శక్తి చాలియో
యుత్తలపాటు గూరియొ, మఱొక్కనిమిత్తము దాపరించియో
సత్తువఁబట్టి పోషణముసల్పిన సల్పఁగనిందు; దానఁ గిం
చిత్తును నన్నుఁ దాప మది చెందదు; మీసలజోలి యేటికిన్ ?

క. మీసలుఁ జుట్టలు నొక్కట
నే సూత్రములోన నుంట నిట్లు చేసిరొ! యీ
మీసల పద్దెము నాకై
చేసినయది కాదొ? మీరె చెప్పఁగ వలయున్.

పీ. ఆణివిశ్లకులాబ్ధి నవతరించిన మహామహులార! బంధుతామహితులార!
చర్లనంశమునందు జననమందిన మహామహులార! నైదుష్మిమహితులార!
వేదులాన్వయమున వెలుఁగొందు నో మహామహులార! సాహితీమహితులార
ఆకొండినంశమ్మునందు వర్ధిలు మహామహులార! పాండితీ మహితులార!

తే. మతియునుం గల బంధుసంబంధులార!
యెల్లయును మీరు పండితు లెల్లవిషయ
మెఱిఁగి యుండకపో రిందునెవరిదయ్య
మొదటితెప్పిద? మెఱిఁగించి కదలుఁడయ్య.

తే. గీ. మొదటితెప్పిదమే కాదు పెదపఁ గూడ
దురుసుతన మేరిదో మీకుఁ దోపకున్నె ?
చాటుపద్దెములను జూచి చాటు నడలి
తెలుఁప్రఁ డయ్య సత్యము, నెనుదీయ నేల.?

ఆ. నె. ఎందు కీకృతఘ్నుఁ? డెందుకయ్య శఠఘ్నుఁ?
లకట కాకులేల, పికములేల?
పట్టి మీసములను బడఁ బీకఁగానేల ?
డాఁగ నేల! వేరు కాఁగ నేల!

క. పౌర్వాపర్య విచారము
సర్వమునకు మీకు ముఖ్య సాధన, మది మీ
ర్వేర్వేఱఁ దెలిసికొన్నను
గుర్వారాధన పరత్వ గోష్ఠులు తెలియున్.

ఉ. కాఁకరపర్తి మూలమునఁ గాఁడి! ద్విజత్వము శాఖకెల్ల నిం
దాఁకను నిల్చె, నాదు హృదిఁ దాఁకిన యాముహుఁడో నరసన్న సత్కవి
త్వాకలవమ్మునఁ గధిమ నుండి ప్రబంధ మొనర్చు పిమ్మటఁ
వ్యాకరణంబు మీఫుఱికిఁ దెచ్చి ఫణించుట యే నెఱుంగుదఁ.

సీ. ఆతఁ డొనర్చిన 'యామినీపూర్ణతిలక' రెండు ప్రతులు మాముకగృహమునఁ
గల, పండొకటమాఁడుగలవు భాగమ్ములు మఱియొకఁటను నాఱుఱలుచుండు
రెండుప్రతులునూచి యెుం డేమి కారణంబని యెంచుచుండ మాయయ్యగారు
'మొదటఁ జెప్పినదేమొ మూఁడెయాశ్వాసము లటుమీఁదిపుస్తకంబౌనుసుమ్ము

తే. గీ. తప్పు లుంటకుఁ గొంకి మాతాతగారు
కారవల్లీపురమున వ్యాకరణమును బ
ఠించె" నని వారితండ్రి వచించినట్లు
చెప్పె ; నిది నిక్క మని మీకుఁ జెప్పవలెనె !

1 మ. కవియై కాఁకరపర్తి తెగి యచటఁ గష్టించి యామీఁద శా
బ్దవిధుల్ సేరిచి యాకృతజ్ఞతకునై తద్దేశికుఁ గ్రింథిమం
దు విశేషించి నుతించె నయ్యనఘుఁ డీతోర్వరల్ ప్రసంగింపఁ డీ
సువివేకం బీసుమంత నేఁడు డివి యిచ్చోఁ గన్గొ ధీరోత్తముల్.

ఉ. కాముది పూర్తిగాఁ జదివి కాదునుఁడీ ! యతఁ డట్లు సన్నుతిఁ
శ్రీమహనీయు నాగురునిఁ జేసిన; దాతనిశాస్త్ర మెంతయో
యామహితుండు వ్రాసికొని వట్టిది సంపుట మిష్టు నున్న ; ది
ట్లే మహిలో నసేకబుధు లెందుఁ గలారు కృతజ్ఞతాశనుల్.

2 తే. 'మేడపర్రుగోనయ్యగా' రుర్వరుఁ దనకుఁ
బిన్నతనమునఁ జెలుఁగులు సెప్పుకతన
వారిసైతము ప్రొక్కెఁ గావ్యంబు మొదట
నరసకవిగారు వారి నెన్నఁబనియేమి.

---

1 మ. తనరారు న్నుతియించు దాంతులను మేధావంతులఁ సాహితీ
ధననిశ్శ్రాంతుల భాష్యకారసమసిద్ధస్వాంతులఁ మానసా
ర్చనగౌరిమణికాంతులఁ గుణవిభాస్వన్మౌళ్యనామాత్మబో
ధనహృద్వేదుల వెంకటార్యజన భృత్సామంతులఁ శాంతులఁ.

2 తే. గీ. సరసనుజ్ఞానవరమంతరి చకర్వర్తి
సమదపరివాదిగజగజాశన కరాగ్ర
జాగ్రదుగ్రప్రతాపసమగ్ర మూర్తి
శ్రీనయాఖ్యాంధ్రగురుకీర్తి గూర్తు మదిని.

చ. ప్రకృతము చూచి కొందము; భవత్పుర మప్పటి కేమి నేటికే
మి! కళకే కాదు, యోగ్యతకు మేల్మితనంబున కాటపట్టు కా
శికుఁ గుదు, రిట్టిపట్టున నఖండులు పండితు లుండి మిన్నకుం
టకుఁ గత మేమి! ధర్మమునెడఁ జనునే! వినువుల్ బుధోత్తములో.

చ. గురుతనుగూర్చి చెప్పుమని కోరుట తప్పది వాదియే, యశ
స్కరులకు నన్నువంటి చెడుగాకము దేశికుఁ డొట్ట యెట్లు! నా
గరపము సెంచి మీసములు గట్టిగఁ బట్టి బలాత్కరించి నా
గురుతకు దక్షిణఁ గొలుపు కోరిక కే మనువారు మీ రిఁకఁ?

ఆ. వె. గురుఁడు గర్వియైన గురుని గర్వమ్మును
దల్లి చెడ్డదైనఁ దల్లి చెట్ట
తనము శిష్యనుతులు తడవినఁ బ్లొందేని
జదివియున్న బోధ సలుపుఁడయ్యా.

మ. గురుతఁ జెప్పనికారణం బడుగుటే కోపానకున్ హేతు వం
దురో! లేదా, మును పే నొనర్చిన మహాదోషంబు నేదేని నా
కిరయం జేతురో! అట్టి పద్యమును నీయం దేల యూహోపణం
బు రహిం జేసికొనంగఁ జెల్లు ననుచున్ బుద్ధుల్ ప్రసాదింతురో!

తే. గీ. అన్నియును నచ్చుపడియున్న పరిసియందు
రేది యే తేది జరిగె మీ కెఱుఁగఁ జెప్ప
వలసి వచ్చిన నే వ్రాసి పంపువాఁడఁ
దగు ప్రమాణమ్ములను జేర్చి తథ్యముగను.

క. త మ్మెపరిదో నెప్పుఁడు! మా
యప్పలు, మీకన్న నెవ్వ రన్యులు దీనిం
దప్పింప నేర్తు! రూరక
యొప్పరికించు టిది మీకు నొప్పదు విబుధుల్.

తే. గీ. శంకరాచార్య లిది తీర్పఁ జాల రింకఁ
బ్రభువులేనియు దీనిని బట్టరుకడ!
మీరు మా కిర్వురకుఁ దగు గారవంపు
బందుగులు గానఁ దీర్పఁగ వలదె వాదు? 821

తే. గీ. గురుత యేమైన నగుఁగాక గురుఁ డపాత్రుఁ
డైన నగుఁగాక యాతనియందు ద్వేష

మంతురించునుగాక సభాంతరముల
గేలి సేయుట కొప్పినఁ జాలు మీరు.

చ. నిజమున కీరు పాటుపడు నిష్ఠగలట్టి మనీషులేని శి
ష్యజను లనాడిగా మిము యశస్కరులన్ స్మరియింతురేని నా
భజనమహత్త్వ మెట్టిదియొ బాగుగ మీ కెఱుఁగంగ నయ్యెనే
ని జగతి సందియంబును గణించి తొలంచుట మీకుఁ జెల్లదే.

ఉ. నాయెడఁ దప్పు లున్న వను నమ్మిక మీ కుదయించెనేని, లే
దీయెడఁ గొంకుతోడఁ బని; "యియ్యది నీదొసఁ" గంచుఁ దెల్పఁగా
నాయెడఁ జూపఁగాఁ దగిన యాదరు వుండినఁ జూపువాఁడ; లే
దా, "యిదమిత్థ" మం చెటేఁగి తాపము మానెద మానసమ్మునన్.

11

సభా పర్వము.

మ. పిదపన్ గాఁకరపర్తి కేగితి నటన్ విద్వాంసులున్ బంధులున్
సదయాంతఃకరణుల్ మదీయకవితాచాతుర్యమున్ ప్రేమసం
పద దైవారఁగ సత్సభన్ గని జగన్మాన్యుల్ ముదం బంది ర
య్యద నెల్లన్ సరసమ్ముగా జరిగె విద్యాగోష్ఠి యొప్పారఁగన్.

మ. ప్రతివిద్వాంసునియింటి కేగి కని సంభావించి యవ్వారి స
మ్మతికిం బాత్రుఁడనైతి; వచ్చిరి జగన్మాన్యుల్ సభం జూడ న
ర్హతుఁ గావించిరి పుష్పమాలికలచేఁ జేతఃప్రియం బొప్ప మ
త్కృతమౌ గీరతమందుఁ గొంత విని రౌత్కృష్ట్యంబు దీపింపఁగన్.

ఆ. వె. ఆణివిళ్లివారి యలసౌధమున యందు
సకలబంధుజనులు సంతసింప
గీరతమును నెల్లగీరతుల్ విని మెచ్చ
వినికి చేసినాఁడ వినుము సఖుఁడ! 327

క. ఆసభ సమకూర్చిన యల
శ్రీ సీతారామశాస్త్రిశేఖరునకుఁ ద

చ్ఛాసనమును మానించిన
ధీసముపేతులకు నే నతిం బొనరింతుఁ.

ఆ. వె. వ్యాసలింగశాస్త్రివరుఁడు శిరి యాకొండి
కులజుఁ డుత్త ముండు గుణసముద్రిఁ
డంతరాంతరముల నస్మత్కవిత్వంబు
నకు శిరంబు నూఁచి నన్నుఁ దనిపె.

ఉ. శ్రీపరదేవతాపదకుశేశయబంధరితాంతరుండు గా
రీపతిశాస్త్రి గౌరవపరిస్ఫురణమ్మున నన్నుఁ జూచెఁ; జి
త్రంబుగ పురాణపండకులధూర్వహుఁ డిమ్మహనీయుఁ బోలఁగా
నా పురిలోన వేఱొకబుధాగ్రణి లేఁడని యందు రందఱుఁ.

ఆ. వె. శ్రీద్విజవేదివంశశితాంశుఁడు కవీంద్రిఁ
డమలహృదయుఁ డతిరసార్ద్రచిత్తుఁ
డెంతయేని ముదము నెనసె బ్రహ్మానంద
పండితుండు సుకవివందితుండు.

తే. గీ. వారు వీ రన నేల, యె వ్వారుగాని
నాఁటిసభలోన మోదంబు నాటకున్న
వారు నా కెందుఁ దోఁపరు, వారిగుణమె
కారణం బేరు మెప్పింపఁ గలరు వారి.

క. ఒక యామను వినిపించితి
నకళంకముగాఁగ వినిరి యాప్తులు విబుధుల్
సుకవిత్వ మనుచు మెచ్చిరి
యిఁక నొకసభ మఱుదినమున నేర్పాటాయెఁ.

12

చప్పట్ల పర్వము.

క. మఱునాఁటి యుదయమున నే
నతిముదిఁ గాల్యములు దీర్చి యారామ మొకం
డరయఁగ నేగెడిఁ దోఁ గొని
పరహిఁ గనుపట్టె నొక్కపండితుఁ డనఘా. 334

తే. గీ. ఈయనఘుఁ డాణిముత్తకులేండుఁడైన
యల్లసుందర రామసమాహ్వయుండు
ఆలమూరున మును మనడైన శతవ
ధాన మీక్షించినట్టి విద్వత్ప్రభుండు. 335

తే. గీ. గతదినము సభఁ జూడని కారణమునఁ
గోరె సారాంశమును దెల్పఁగొంచెమేను
మరల వినిపింప మొదలిడ మంచిచెడ్డ
లరయుచుండె మహామహుం డతఁడు పేర్మి.

తే. గీ. నీ రిజిస్టరు త్తరము విన్పించి వారి
చాటు పద్యమ్ములను విన్కి సల్పినాఁడ
మోటు లేవియొ తెల్పె నా బుధవరుండు
వ్యాసలింగమనీషిగేహమ్మునందు.

తే. గీ. వ్యాసలింగమనీషియు నత్యనఘుని
నిర్ణయమె మంచి దనియె సునీతియొఁగి
తెల్వితేటలుగల్గిన ధీరహృదయుఁ
డెవఁడు గురుదూషణము మెచ్చునే సఖుండ!

ఆ. వె. అంత నేగుదెంచి రయ్యెడ కిఁకఁ గొంద
అందు నిరువు రొక్క యంశమునకు
మున్నె వాదు సల్పియున్న కారణమున
మరల వాదమునకు మనను నిడిరి.

తే. గీ. తలఁపు 'డిద్ధడబిద్ధ' యుద్ధప్రహసన
కర్త యందొక్కరుఁడు వేఱొకండు మఱొకఁ
డిరువురును నాదురాకకై యెంతయేని
వాదమొనరింపఁబూని రవ్వారిగాఁగ.

శా. ఆవాదం బిటఁ గాదు ప్రస్తుతము వారంతంత లెంతెంతకో
పోవం జేసి యథేష్టకీర్తిగ నుడుల్ పూరించి ఘోరార్భటుల్
చేవల్ దేఱఁగ నొండొక ళ్లుఱుక 'సీ, సీ!' యంచు నేమేమొయం
చావేళఁ గదనంబు సల్పిరి భవిష్యత్సూచనల్ దేలఁగఁ. 341

ఉ. ఒక్కఁడు నాదుపక్ష మిఁక నొక్కఁడు వేఱొకపక్షముండి 'వీ
రెక్కుడు వారె యెక్కు' డని యెక్కటి నెక్కటిఁ బోరఁ జొచ్చి "శ్రీ

టక్కరు లేల యిట్టులు కడంగి'' రటంచుఁ దలంచునంత మీ
రిక్కడ రాఁ గతంబెదియొ యేర్పడఁ జెప్పఁ డటంచుఁ బల్కుఁడన్.

ఈ. కాఁకరపర్తి పర్వము దగన్ విని యుంటిరి నిన్నరాత్రి, నా
రాకకుఁ గారణం బది కరంబును దెల్పెడిఁగాఁ దె యేటికిఁ
రాకడ యూరకుండుఁ డన అంకెలు కొండొక మాని రిద్దియే
సూ ! కరతాళనాటకపునూచక మాముఖ మంచు నెంచుమా.

ఈ. ఇం దొకరుండు యోస్యుఁడగునేమొ యటంచుఁ మదిం దలంతు నెం
దెందుకుఁ గాక హీనకులులేనియు వాడని బూతుకూఁతలన్
బొందుగఁ గైత చెప్పిన ప్రబుద్ధుఁడు 'డిడ్డడబిడ్డ' కర్త ము
న్మందొనరించు నల్లరికి మూలవిరాట్టని లోఁ నెఱుంగుమీ.

ఆ. వె. అతని ప్రహసనంబు నంపె నాకడకు ము
న్నది గనంగ భీతమయ్యె మనము
మందలించి దీని ప్రమందింపు మిది బూతు
చిక్కుఁ దెచ్చుననుచుఁ జెప్పియుంటి.

క. అది హేతువుగా నతఁ డి
య్యదనన్ నా కేదియేని యపమతిసేయుం
గఁదలంపఁబోలు; నుపకృతి
సదమలులకు ననృతమూ విషమగు నొరులకున్.

తే. గీ. చర్ల నారాయణమనీషిచంద్రశిష్య
లోకరివెంబడి నొకరుగ నొకరిమొగము
లోకరు చూచుకొనుచు నచ్చి యొక్కపెట్టఁ
జుట్టుముట్టిరి నన్ను నప్పట్టునందు.

క. సుందరరామమనీషియు
గందరగోళమ్ము జరుగుఁగా యని మెలమె
ల్లం దెలిసి చనియె, బ్రహ్మా
నందమనీషియును గ్రన్నవం జనియె నటుల్.

క. అల రామకృష్ణకవి బం
ధులు దులువ ప్రసంగమునకుఁ దొడఁగిరి, కడుబం
డలు చుట్టును గరతాళము
లొలయించుచు నంగుసేయుమండిరి తతితోన్.

తే. గీ. ఇంటియజమానుఁడైన కృతీశ్వరుండు
వ్యాసలింగాహ్వయుఁడు తక్కఁ బాఠ్యుఁడొక్క
రుండు నయ్యెడ లేఁడ, యయ్యోగ్యుఁ డూర
కుండె నల్లరినాఁగ శక్తుండుగామి.

సీ. కామురి పాఠమ్ము గాఁబలె నా కిప్పు డంచొక్కవిద్యార్థి యడుగఁ దొడఁగ
బోనిమ్మ రఘువంశమేనిఁ జెప్పమటంచు నిఁక నొక్కవిద్యార్థి యీసడించె
కాఁకరపర్తి యీగ్రామం బెఱుఁగు మంచు వేఱొక్కవిద్యార్థి వెక్కిరించె
పెద్దసేఁదుగ విందు మిద్దియేనా పస యంచొక్కవిద్యార్థి హుంకరించె

తే. గీ. వీరిసే పండితు లటంచుఁ బేరుపెట్టి
శృంగభంగాన లిఖియించెఁ గృష్ణకవి
అతని ధైర్యమ్మునకుఁ బోలునట్టి ధైర్య
మన్యతమునయందు నేనెందు నరయ సఖుఁడ!

ఆ. వె. అటులు చుట్టుకొనిన యవ్వార లెల్లరు
నఱప లేనుగూడ నఱప నగుట
"నఱప గోల" యనెడి యార్యులమాట య
త్తతేని మదికిఁ దగిలెఁ దరుణ మగుట.

సీ. ఆర్ట్సుకాలేజిలో నాంధ్రగీర్వాణపండితులు శ్రీవ్యాసమనీషివరుల
యనుజుఁ డొనర్చినయల్లరి యప్పట్ల వర్ణనీయము వినవయ్య సఖుఁడ!
భటరాజకపనంబు పచరింతు వీ పని యొకొక్కక్క పరి నన్ను నొక్కిపలుకు
మీసాలుదీయించివేసెద నని మఱియొక్కమా ఱాగ్రహం బొందుచుండు

తే. గీ. ఆయశస్వి సీతారామయాహ్వయుండు
భార్తృభక్తికి సౌమిత్రిపార్థుఁతని
కించుకయుఁ బోల రింతకు హేతువేమొ
యెఱుఁగుదే తిర్పతిమనీషి! యిదిగొ వినుము.

ఉ. వ్యాసమనీషి కైతమును వహ్వారె యంచును మెచ్చనంట! యే;
నాసకలజ్ఞు మెచ్చని యహంకృతిశాలికిఁ బాచితం బిటుల్
చేసిన నొప్పనఁట! యిటు చెప్పఁ దొడంగె నతండు దీర్ఘని
శ్వాసపురస్సరంబుగఁ; బ్రశాంతముగా నిటు లేను బల్కితిఁ. 354

ఉ. వ్యాసులవారు నాకుఁ గడు బందుగు, లెంతయొ గొప్పవారు, త
ద్దాసుఁడ నేను; వారి కవితాకలనం బది నాకు నచ్చ దే

దోసమొకాని, యే నొక బుధుండనుఁ గాను, మఱొక్క రమ్మహా
భ్యానుని మెచ్చవచ్చు; బలవంతము పెట్టిన నేనుఁ మెత్తునే! 355

ఉ. నాకవనంబు వారలకు నచ్చదు, నా కలవారి కైతలోఁ
బోకడ లింపు నింప; విది పూర్వ జనుర్మసిమంబొ యేమొ! న
న్నీకతనఁ బృథాగ నిటు లిక్కడ నొక్కుట కిచ్చసేయు మీ
రాకడ ప్రాజ్ఞు లొప్పరు, కరం బిది క్రూరముగాఁగఁ దోఁచెదుఁ.

క. అని యేదో యొక తెఱఁగున
ఘనుఁ సీతారామమూర్తిగారిని వారిం
చు నుపాయమ్ములు వెదకుచు
వినయముతోఁ గల్పుచుంటిఁ జెంకితనమ్ముఁ.

క. నిన్నెన్నఁ గొట్టుదుము న
న్నన్నఁ భాఖాభిమాన మడ్డుపడె న్నా
యన్నా! యే మని తెల్పుదుఁ
బిన్నెలు వన్నెలును నాఁటి శిష్యులచెయ్దుల్.

క. నాపినతండ్రికుమారుం
డోపిక మై వారి కేనుఁ యిక్కులు సెప్పఁ
గోపంబె హెచ్చె వారికి
బాపురె, యే మందు నాసభాశోభ సభా!

ఉ. నాలుకయొండె నాకుఁ జిననాఁడు మొదల్ మటి నేఁటిదాఁక నా
కీలలి యెచ్చటఁ జరుగ దీపయినేనియు నాఁటిగీతి నా
కేల ఘటించు దైవ "మిహిహీ యిహిహీ" యని నన్ను సారెకుఁ
గేలిని గొట్టసాగిరి పగిల్చిరి భూమియు నాకసంబునుఁ.

ఉ. కాఁకరపర్తిలోనఁ గపికాండము లున్న పటంచు వింటి నేఁ
డాకలితంబులయ్యె నవి, యందఱు నొక్కటఁ జుట్టికొన్నచో
నాకవసంబు వారల నణంపఁగ నేర్చునె! దేహదార్ఢ్యమా
నా కొకభంగిదయ్యె, నిఁక నాగతి యేమగునో పచింపుమా!

తే. గీ. గణపతిని బోలు విద్యార్థిగణము కొంత
ఆంజనేయుని బోలెడు నదియుఁ గొంత
కుంభకర్ణుని బోలెడు కొంతగణము
చుట్టుముట్టె సేనాపతి చూచుచుండ. 362

క. సేనాపతి యగు నలవ్యా
సానుజువాగ్ధోరణికి నహంకృతికి మితిక్
గానను; ఁదలనరసిన యల
మానిసి కల్లరి యొనర్ప మన సెటు లయ్యెక్!

తే. గీ. "నాయనా! బా"బటంచు సేనాయనాథ
గతిని వేఁడుచ్చుచును నొక్క గంటకాల
మెల్లఁ గడపితి నంతట నేగుదెంచె
చర్ల నారాయణమనీషిచంద్రుఁ డనఘు.

చ. "బ్రతుకుము జీవుఁడా" యని యపారముదంబును బొందునంతఁ బం
డితుఁ డతఁ డాస్య మెంతయుఁ గడిందిగ నెల్లపడంగ "శబ్దసం
గతి నెఱుఁగంగ లేక కవి కాదను దె" ట్లని నెక్కిరించుచుక్
మితికిని మించు నొక్క మిడిమేలపుఁ ద్రోవకు బండితోలుచుక్.

ఉ. "కాముది చెప్పఁ జేరవఁట! కాఁదగుసంగతి చూచికొన్మ, నీ
వీమెయిఁ గాగితమ్మపయి నిట్లనె వార్యయ" మటంచుఁ గోపము
ద్రామునితోత్మగౌరవధరంబుగఁ బల్కెను, వ్రాసి యీయఁగా
నామెయి నేను సిద్ధపడునంటఁట నొక్కకలార్థి వేగిర్మడిక్.

మ. తతవాగ్ఝాటి చెలంగఁగా వనియె "చత్వారింశదబ్దంబు సం
గత మెట్లయ్యెనొ లెల్ప"మం, చతని వేడ్కన్ దీర్చితిక్; మీఁదిఁ ప
త్పతిరోధం బొక కొంత తగ్గె, నటుపైఁ బ్రాజ్ఞేతరాలాపసం
గతి యొక్కించుక తగ్గఁ, బప్పటలు తగ్గంజొచ్చె నంతంతకున్.

తే. గీ. ఆశ్వమేధ విమర్శమ్ము నందునున్న
'దుగ్ధ'పదంబునందు సాధుత్వ మిట్టి
ఁనుచు నాయంత నేఁ జెప్ప నలఘుమూర్తి
చర్ల నారాయణమనీషి సంతసించె.

తే. గీ. ఏకవచనప్రయోగాన నిమ్మహాత్ముఁ
డింతదాఁకనె మట్లాడె నంతలోన
మరల గౌరవమును జూపి మాటలాడఁ
దొడఁగెఁ బండితుఁ డెట్లు తుందుడుకుచెందు! 363

ఉ. కోపపళమ్మనం గలిగెఁ గొండొక తుందుడు కిమ్మహాత్మునం,
దాపయి నెట్టులో యడఁగె నయ్యది; పిమ్మట మంచిరీతినే

చూపె నితండు శిష్యులను జూపరు దొమ్మ్యము నంతగా "యథా
భూపతి" యన్న న్యాయమును బూర్తిగ నే మది నడ్డెఁగితిక్. 370

చ. ఆదియునుగాక నాగశర మట్టులు దాఁచినపర్శ్న మంతలోఁ
బటట నడంగ నిం కితఁడు పట్టువడం డని తోఁచి గౌరవా
స్పదముగ మాటలాడుటకు శాస్త్రులకున్ మది గల్గఁబోలు; నా
కది గన నట్లు తోఁచె, నిజమౌనొ, యసత్యమెయౌనొ! తిర్పతీ!

శా. ఈ నారాయణశాస్త్రిగా రనఁగ నెంతే యోగ్యులుం బందుగుల్
జ్ఞానుల్ తుందుడు కందు కారణము నేఁ గన్పట్టితిన్ వీరిపే
రానంగాఁబడె గీరతమ్మున, నదే యాత్మక్ గలంగించె; లే
దేనిక్ "నీ" వని నన్ను వా రనుట కెన్నే గుండె లుండున్, సఖా!

ఉ. వీరిగురుండు వీరయ వివేకి యొకించుక నాకు శిష్యుఁ, డా
కారణమై ప్రశిష్యతను గాదనఁజాలఁడు దేవుఁడైన; నీ
ధీరుఁడు నన్ను "నీ" వనుచుఁ దేఁకుపమాలి వచించుటెట్లు! ధీ
దూరులు తొర్రికుఁ-తొర్రిపను బుగ్గుం డెటుతొర్రికుఁ-? పచింపుమోసఖా!

తే. గీ. హీనసంబోధనము గురుసెడలఁ దప్ప
గాదనుచు నీతఁడే బాలకవికిఁ జెప్పె
నేమొ, యని యెంచితినిగాని యిమ్మహాత్ము
పదపటిచరిత్ర మది ధృవపఱచదయ్యె.

మ. సుతభాషిత్వము మేనిమేలిమియు సన్మిత్రత్వముం బొల్చు పం
డితుఁ డీతండు కలావివాదమునకుక్ డీకొంట యుక్తంబె; త
ల్కృతికిక్ శిష్యుల నొప్పగించి పృథగాఁ గీకీధ్వనుల్ చప్పటల్
ప్రతియోగ్యుల్ విని నొచ్చుకోఁగ నొనరింపం జేసినాఁ డేటికో.

ఉ. "కామదిచెప్పు"మం చొకఁడు, "గంటకు నూఱు పచింపు"మం చొకం,
డేమియుఁ దోఁపనీక యొకఁ, డీ వసమర్థుఁడ"వంచు వేఱొకం,
డీ మహనీయుప్రేరణమునే గొని యల్లరి చేసినారు; వి
ద్యామహితుం డితం డెటులు తప్పుపథమ్మునఁ గాలువెట్టెనో!

ఉ. 'పండితు డంచు వాగ్విసెద వవారిగ సారెకు నెంత పండితా
ఖండలు డాతఁ'డం చడుగఁగా గమకింతువొ, చెప్పఁజాల! యా
తండె ప్రమాణపూరిగ శతఘ్నికిఁ గర్త; తదీయపాండితీ
చండిమ మాశతఘ్నిపెలుచక్ వచియించెడిఁ జూడు మయ్యెడక్. 377

ఉ. ఏదియుఁ జేతఁగా దనుచునే వచియింతుట తప్ప నన్య మిం
కేదియు లేక పోయె నొకఁడేని యుపాయము; దానఁ జేసియే
నాదెస వారి కెంతటి ఘనంబగు కోపము గల్గియున్న న
న్నేదియుఁ జేయలేక యిటు లింటికిఁ బంపిరి సుమ్మి తిర్పతీ !

చ. అడిగిన దెల్ల రా దనుట కాత్మను బొంగిరి గేలి గొట్టి రా
దెడిదము సైఁచితిఁ గురిఁగి వేఱొకచోటికి వచ్చుపిమ్మటం
గడబిడ నెల్ల నాఁగఁదగుకార్య మెనర్పఁగ వచ్చునంచు నా
యెడఁద నుపాయ మిట్టి దొకఁ డెట్టులొ తోఁచెను దైవికమ్ముగఁ.

చ. "కల రిట రామకృష్ణకవిగా రలవారికి మీకునుఁ సభఁ
గలిపెద, మెప్ప రెక్కుడొ తగఁ దెలియంబడు" నంచుఁ గొంద ఱు
జ్జ్వలితగతిఁ బచించి రల చాత్రులయందలివారు. వారికిఁ
దెలియదొ పూర్వసృత్త, మిటు తేఁకువమాలి పచించు టేటికో !

చ. తిరుపతిశాస్త్రి వారిపయిఁ దేకువ డీకొనినప్ప డోడి నే
డరయక నన్ను మార్కొనుట కాకవిగా రెటు లొప్పిరొందు ! రా
తిరుపతిఁ బిల్వఁ డందులకుఁ దీర్చును మీముద మంచుఁ జెప్ప వా
గ్గురునుగ నాపయిం దొడరి తుందుడుకుఁ బచరించి రయ్యెడఁ.

శా. వారేకా దెప రేగుదెంచినను నే వారింపఁగా నేర్తు నే
నాగామదర్పిడుండ నయ్యు సమయం బాలాటి దయ్యెఁ మహో
దారుల్ తక్కిన పండితోత్తములు లే రచ్చోట, నున్నప్ప డి
వ్వీరుల్ వీఱెడిపోకలఁ జలిపిరే ! వీక్షింపు మో శ్రీపతీ !

మ. తత్వవిద్యాచతురప్రభావు లగు సీతారామశాస్త్రీయు లు
న్నత్తఱిఁ దప్పుడుపోక లొప్పరని విజ్ఞానుల్ కలార్థుల్ మహా
మతి నారాయణశాస్త్రులున్ గనలి యీమాడ్కిఁ బ్రసంగింప కు
న్నతబుద్ధుల్ బలె మిన్నకుండి రిపుడన్నన్ లేచి రొక్కుమ్మడిన్.

ఆ. వె. "బాలనాయకంబు బహునాయక" మటన్న
యార్యజనుల మాట యాత్మయందు
జ్ఞప్తిదగిలె నాకుఁ గాఁకరప్తిసం
ఘమ్ము చుట్టుముట్టి కలఁచునపుడు. 364

శా. మీసాల్ దెర్రిఁదెడి వ్యాససోదరుల కేమేఁ జెప్పిరో నెంతునా !
కీనుం బాసును లేని యల్లరులనే కే లెత్తి తూలింతునా !

"సీ! సీ! యిట్టిదనే కదా!" యనెడి మహీవారి వారింతునా!
వా సామర్థ్యము దేని కిందుఁ దగు నన్నా! శ్రీపతీ, చెప్పుమా!

చ. కలకలముల్ గళార్భటులు గర్ణిందుకొనం, దరిలేని చప్పటల్
మ్రోలయఁగఁ, బోటుమాటలును బొంపిరివోవఁగ, నెక్కిరింపుకం
పలమఁగ, నేమి చెప్పుదు నహా, యిఁక నా కగు శృంగభంగముల్!
నలుదెస ధార్తరాష్ట్రులును నడ్మ మురారియు నయ్యె నయ్యెడన్.

ఈ. ఆతతి విశ్వరూపమున నందఱిచాటికి నాఁగెఁ గేశవుం;
డీతతి విశ్వరూపమున నెల్లరచాటికి వీడు లోఁగినాఁ;
డాతతి భీష్ముఁ డెట్టు లటు లయ్యెను వ్యాసమనీషి నేఁడు; ప్ర
ఖ్యాతులు లేరు పెద్ద; లిఁక నయ్యెడ నల్లరి యెట్లు రూపఱున్?

ఈ. 'బందు పటంచు సైఁచి' రని వార్సి రదెక్కఁడఁ బోయెనొక్కొ! యీ
సందునఁ బెట్టి నొక్కుఁ నెడ సాక్ష్యము నేఁ గొకఁ డేల! వారి వ్రాఁ
తం దిలకించినం దెలియదా! నికరంబును దేల్చికొన్న; డాఁ
చం దలఁపూనినం బయికి సత్య మెటో యుబుకున్ దనంతటన్.

ఈ. ఎంతని వార్యుదున్ సలిపి రెంతటి గోలయు నేని, సర్వమున్
శాంతము నూఁతగాఁగఁ గొని సైఁచితి వ్యాసమనీషి "సాగ" దం
చింతయు నాఁగుయత్నమున కియ్యకొనం గమకింపఁ డెంతయున్
సంతస మిచ్చెఁ జర్లపులచంద్రున కీ యెకసక్కెపు న్నుడుల్.

మ. "మన దీయూరు గదా, యెట్టే నితని జిమ్మం గట్టఁగాలేమె" యం
చనుకొన్నా రలవారు; నే నది నిజం బౌనంచు లో నెంచి యెం
దునకుం డిగ్గకపోతి; నంతనె ననుం దూలించిన ట్లెంచి రా
ఘనబుద్ధుల్; గను "శృంగభంగ" మను సద్గర్భంథమ్మునం దంతయున్. 390

శృంగభంగము.

(కాఁకరపర్తినివాసి చర్ల వెంకటచలపతి శాస్త్రిగారి పేర బర్కిటితము)

పీఠిక.

"ఏదేశము మీకు సమ్మతమె?" అని వార్యించిన చర్లపిల్లి వేంకట శాస్త్రిగారు "హూలెండు!" అనుమాటమీఁద మా గార్యిమమునకు దయచేసి యీ క్రిందిచర్య నంతయు నడపిరి. ఇం దసత్యలేశముగాని, యతిశయోక్తిగాని, లే దనుట కిందుఁ బేర్కొనఁబడిన విద్వచ్ఛిఖరులె సాక్షులు. కవిసమయసిద్ధ మగు నేకపచనప్రయోగాదిక మిందుఁగలదు. పండితుల కది హర్షదాయక మగుననియే తలంచెదను.

(శృంగభంగము)

క. నారాయణునకు గురునకు
భారతకవయితకు వ్యాసపండితునకు డో
హారు లొనరించి కవితా
భారతికిఁ ద్రొక్కి జయముఁ బఠియింపఁదగున్.

మ. ప్రశమం బబ్బ విరోధికృత్సమమహాసై న్యాశుశుద్ధత్రయో
దశినాఁ డిర్వురు బందువుల్ నడుపఁ బత్రగ్రంథదుర్లేఖలఁ
దశలోనం గదియించి వేంకటకవీంద్రశ్రోత్రయే తెంచె దు
ర్వ్యశముం బాపుకొనంగ గెల్పుగొనఁ గారావల్లిమత్తల్లికిఁ.

వ. అట్లు బహు పండితమండితంబును కృష్ణకవినివాసగారిమంబు నగు కాఁక
రపర్తికి శకటారూఢుండై యరుగుదెంచి సంపన్నుఁడును బందుగు నగు
నొక గృహస్థునియింట విడిసి యిష్టాన్న సంతృప్తుండును సుఖశయి
తుండు నయి—

ఉ. కాఁకరపర్తి పండితశిఖామణి మండలి వేఁడువేఁ డా
లోకన మాచరించి తమలోపము లేదని తేల్చి రాముపై
వాకొనినాఁడ గీరతము వచ్చి వినుండని పిల్చి యొక్క సు
శ్లోకుని సౌధ మెక్కి తనశ్లోకములం బఠియించు నత్తఱిన్.

ఉ. "వ్యాసకవీశ్వరుం డలఁతివాఁ"డని కబ్బములోన "నేఁడ నా
తోసరివాఁ డే"రనియుఁ దోఁచిన రీతిఁ బ్రగల్భమాట రా
గా సభవారు సైఁచి రది కర్ణకఠోరమై యైన బంగతం
జేసి విడంబనుల్ మఱియుఁ జెప్పఁగ సాగెఁనతండు ద్రేళ్మిడిన్.

చ. పలువుర వేంకటేశ్వరుఁడె ప్రార్థనఁ బల్కె దనంతఁ; గొందఱున్
బిలిచెను దత్సభాపతియుఁ; బిల్వఁగలే దొకరైనఁ గృష్ణ; న
బ్బలి "ననుఁ బిల్వఁబంచెనె? సభాపతిగా" రన, దూత "లే"దనెన్;
గలహము నాత్మ నెంచి కవిగండరగండఁడు రాఁడు మేడకున్.

వ. వెండియు గీరతాఖ్యానమునందు "గురువులతోడం గూడియేని జయించి
రం" డను నర్థముగల యొక వికత్థనవాక్యముం జదువుచు నెదుట బృహ
స్పతిబోనివాని నారాయణ బుద్ధేంద్రుం గని నెఱచఱచి,

చ. "ఎఱుఁగను మీమహత్త్వ మిదమిత్థ మటంచును దెల్లమయ్యె నే
బొరబడి రజ్జులాడితిని, పోఁడిమి గల్గిన రామకృష్ణులఁ

(శృంగభంగము)

గురువులతోడఁ గయ్యమునకుం జనుదెండని తప్పవారిసితిఁ
శర ణది తీసినైతు" నని చల్లఁగ దాఁటె యథార్థభాషలఁ.

ఈ. మేకుబిగింపు పర్వమును, మేలగు నీశ్వరవేరుగిర్వముఁ
గేకల మందలింపనెడు గిర్వము, జీలుగుబెండు గిర్వముఁ
స్తోకము శాంతిగిర్వమును జొప్పడు వాసినిగన్న గిర్వముఁ
గాఁకరపర్తి గిర్వమును గైకొనిపాడె నతండు వేడుకఁ.

క. కల్లరివారలజాబుల
నల్లరిపద్దెముల గీరతాక్షేపములో
బొల్లుల నుల్లాసంబునఁ
గొల్లలుగా నతఁడు విబుధకోటికి వినిచెఁ.

ప. అంత దివాకరుం డస్తాద్రి కేగుటయు నాఁటికిఁ గొలువు సాలించి యందఱుఁ తమతమ విడిదలకుం జనిరి. వేంకటేశ్వరుండును నిజనివాసంబున కరిగి కతిపయసుహృజ్జనపరివృతుండై "కృష్ణకవి వీరమ్మ గలాఁడేని యెల్లి నాతో నవధానము సేయఁగలుఁడు" ననియు, "నేటికొల్వున నారాయణబుధుం డ్రుమింపఁగోరుట వినయార్థం" బనియు నిచ్ఛానురూపమ్ము గఁ బద్యులాడుటయు నదియెల్ల నాస్థముఖమ్మునం దెలిసి శ్రీనారాయణ బుధేందుర్యిండు కృష్ణకవి రావించి యిట్లనియె.

ఈ. వింటినె రామకృష్ణ! మన వేంకటశాస్త్రిచమోనిరూఢి? న
ట్లింటికి నేగి వెండియును నెప్పటియాటయె యాడుచున్నవాఁ
డంట! యెయుర్వ మీనృపునియానతి యున్నదియొక్కొ నాఁగ, నా
పంట "భవన్నియుక్తి నవధానమెనర్వఁగ మెచ్చు మో"డనెఁ.

ప. క్రమమ్మున నారేయి గడచనుటయు మఱుచటినాఁడు పూర్వాహ్ణమ్ము నందు,

సీ. అగ్రహారికుఁడు విద్యాధికుండు సుగుణశాలి సుందరరామశాస్త్రిగారు
ఘనకీర్తి హితకారిణిని గురుండును సాధుమతి వ్యాసలింగపండితుఁడుగారు
భవశాస్త్రిలో నుపాధ్యాయుండు సౌభాగ్యశాలి సీతారామశాస్త్రిగారు
గానవిద్యను బేయుగలవాఁడు చర్లాబ్ధిచంద్రుండు లక్ష్మణశాస్త్రిగారు
వేదులాన్వయవార్ధి విమలశీతాంశుండు సూర్యనారాయణసూరిగారు
అవధాని సంస్కృతాంధ్రాభ్యుయికాకర్త సూర్యనారాయణసూరిగారు

(శృంగభంగము)

తుని రాజుగారియుద్యోగి పండితపురస్కరుఁడు బ్రహ్మానందకా స్త్రిగారు
చళ్ళపిళ్ళాన్వయ సాగరేందువు కవిశశి చిన్న వేంకటశా స్త్రిగారు
సంస్కృతసత్కళాశాలలో నొజ్జ సజ్జనసుతమతి రామశా స్త్రిగారు
సాహితీఘనుఁడు శాస్త్రప్రసక్తుం డభిజాతుఁడు వేంకటశా స్త్రిగారు

గీ. మతియుఁ బండితులును గవుల్ మతియుఁ ఘనులుఁ
పిన్నలును పెద్దలును గూడియున్న సభను
చళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవీశ్వరుఁడుగారు
గీరతము విప్పి నెండియు గేలిచేయ.

వ. కతిపయచ్ఛాత్రసహితుండై యాసభావేదికకు విచ్చేసియున్న నారాయణ బుధేందుర్గం డది సహింపఁజాలక సముచితభాషణమ్ములఁ వేంకటేశ్వరు గీతపాతమ్ము నాఁగి,

ఉ. "మీరు రచించు చిలిపిములు మీతీ రచించును గృష్ణశా స్త్రి నా
కూరిమి శిష్యుఁ; డెచ్చటనో గొప్పలు చెప్పును రేమి కార్యమో !
పోరుఁడి యాతనిం బిలుపఁబుత్తు" నటంచు గురుండు వల్క, నా
ధీరుఁ డికేమి సెప్పదును "దెత్తెత్తె పెప్పెపె మెమ్మెమే" యనెన్.

క. ఎవియో వీరము లాడిన
నవధానము సేయఁ గృష్ణుఁ డరుదేఁడు యశం
బవల సుసాధ్యం బనుమతిఁ
గవి వేంకటశా స్త్రి రేయి గరువము నూపెఁ.

చ. తిరుపతిశా స్త్రి వచ్చునెడఁ దీర్పరి యాతఁడు నేయుఁగాని నే
మఱచితి నే మెఱుంగ ననుఁ మాట యిదేమిటి నిన్న రేయియే
భ్రరుషుఁడయేని కృష్ణకవి పోరెడివాఁడని యంటిరంట; నా
నుఁ రకయ పల్కినాఁడ నని యోడినతండు వచించె నద్దిరా !

ఉ. వారలలోనఁ గృష్ణకవివర్యుఁడు మధ్యమందు నేనిపో
ధీఁడనంచు నెల్లరకుఁ దెల్పుచునుందురు గాన నిర్వురఁ
బోరఁడు మీవధానముల పోడిమిఁ జూతుమటంచుఁ బల్క నా
నేరుపుకాఁడు మా తిడదు నిన్వేఱఁజెందఁగ సభ్యులందఱఁ.

శా. నాకుఁ శిష్యుఁడు రామశా స్త్రికవి కొన్నాళ్ళేమొ మీచెంత నే
దో కాలక్షేయ మాచరించుటయుఁ నోహో శిష్యుఁడం చెప్పుడుఁ

(శృంగభంగము)

మీకబ్బుమ్మఱఁ జెప్పకొండు గది మేల్మీకానె? మీరెట్లు లా
శ్రీకృష్ణుక్ గవిరాజుఁ జెప్పి రన, నిస్సీ! మాట రా దచ్చటక్.

వ. అంత

ఉ. కొముది జేతఁబట్టి నయగారపుమాటల రామశాస్త్రి "మీ
రేమి యెఱుంగువారొ, యిపు డించుక సెప్పఁ" డటంచు వేడఁగా
నామహనీయమూర్తి "యది యంతయు విస్మృతమయ్యె నిప్పుడే
నేమియుఁ జెప్పలే" ననియె నెల్లరు విజ్ఞులు బిట్టు నవ్వఁగన్.

ఉ. వ్యాకరణమ్మున స్థెలుతు వాచమునం దని రిత్తపట్టమ్ముల్
గోరికి; యిదేమి? నేఁడిటులు కొంచెము లేదని నిక్కమాడుటల్
నాకు సతీర్థ్యులాకవులు, నన్నడిపింపఁగలేని మీరెటుల్
వాకొనసేర్తు రాఁబుధవయ్యలయెద్దఁ; విడంబ మేటికిక్.

ఉ. కొముదిసెప్పడం చడుగఁగా మఱి వేదులరామశాస్త్రి యి
ట్లామహితుండు పుస్తకము నంది పదంపడి కొంత మాచి "య
య్యా! మతిలేదు విస్మృతమె యయ్యెను సర్వము చెప్పలేను న
న్నేమనియాడువార లిఁక, నింత నిజం"బనె నెల్లవోవుచున్.

చ. సరగునరామశాస్త్రియుఁ బ్రశంస యొనర్పఁగఁ జెప్పనేరమిన్
గిఱుదయి యాకవీశ్వరుఁడు కీర్తిందులు మీఁదులు సూచుచున్నచో
గురుఁ డిటు పల్కె "శబ్దకృతిఁగూడ నెఱుంగనియట్టివార అ
బ్బిరుదులు వాస్తియనే?" మనినఁ 'జెప్పెపె మెప్మెమె చెప్పలే'నెక్.

ఉ. "తామువచించఁగావలెఁ బ్రతాపచరిత్రము చెచ్చినాఁడ నిం
దేమి పఠింపఁజేయుదురొ? యి"ట్లని రామబుధుండు పల్కఁగా
నామహనీయుఁడుక్ "దిరుపతయ్యకవీంద్రుఁడు గాని యిందు నే
నేమియుఁ జెప్పఁజాల" ననియెక్, నిజమాడినఁ దప్పలేదుగా.

చ. "వెరుఁగును బుప్పయక్ వెసవి వెడ్డసహోదరుఁ దోడఁగొంచు స
త్వరముగ వత్తు నందనుక తాఁపము నిల్వు" మటన్న బచ్చునాఁ
"దిరుపతివెంటరా నరుగుదెంచెద శ్రావణమాసమందు నే
మరల బలమ్మనీఁ"నన మారొక్కని బుచ్చిపధాని యిట్లనెక్.

చ. "తలనరియింగ వారలును దాతలు తండ్రులతాతలై మఱిక్
గలహము సేయువచ్చెదరుగాని, యిదిట్లిపుడయ్యెఁ జాలులెం

(శృంగభంగము)

డలయిక నంద సేమిటికి? నల్క-వహింపకుఁ డింకమీఁద మీ
బలమును వారిశక్తియును భాహ్యములయ్యె జగమ్ము మెచ్చఁగన్."

వ. ఇట్లు పరాజితుండగుటయు నొక సభ్యుండు లేచి;

ఉ. "వ్యాసకవీంద్రుఁ డింతయనువాఁడనె? నీవును బట్టుపడ్డెముల్
జేసిన యంతమాత్రమునఁ జెల్లెనె? యీయన తేరిచూడ నీ
కూసుకవిత్వ మెంత? యిదిగో నన లోఁగితి; కారవెల్లకున్
మీసము లప్పగించి చనుమీ! యిఁక మాటలువేయు నేటికిన్.

క. ఘనులు శిరసావహించెదు
ననర్ఘరాఘవమఁ దూలనాడెదు దానిం
గనుఁగొని నీ యిష్టము వ
చ్చిన దొకపద్దెమ్ము విప్పి చెప్పుంగలవే?"

వ. అని యుల్లఁబుచ్చిపోనాడె నిట్లు కొలువు ముగియుటయు దుండగీలగు బాలకులు కొందఱు కరతాళంబులు నైచిరి. మధ్యాహ్నంబగుటయు నెల్లరుభోజనమ్ములకై తమతమ నెలవులకుం జనిరి. వేంకటకవీంద్రుండును,

చ. స్థిరపడి పర్శ్నకుత్తరమఁ జెప్పఁగ నేరక కుల్లవార ల
ల్లరి యొనరించిరంచు నపలాపము నేసెదునంట బాపురే!
గురుఁడును శిష్టు, శిష్యులను గుష్టులు నాటికినెంచిజాడఁగా
నిరవధియెన్మి దేడులకు నెక్కుడు ప్రాయము లేద యేరికిన్.

వ. వెండియు సాయాహ్నమ్మునందు సీతారామశాస్త్రి గౌరీపతిశాస్త్రి ప్రభృతులగు బుధేంద్రులు కొలువైయుండ సతీర్థ్యసఖమ్మతో నల్లమరాజు రామబుధుం డచ్చటికి విచ్చేసి వేంకటకవీంద్రు నుపలక్షించి "పూర్వాహ్ణమ్మున వాగఁడఱు దూయఁబట్టకొనుట నే నట్లంటి నని పల్కఁగాఁట, నిక్కంబే?" యనుటయు నక్కవివరేణ్యుండును నిది యథార్థముకాదని పరీతిపాదించి యంత మఱియు నొక పర్ధానచ్ఛాత్రుండయ్యెపండితుల సాక్షులుగాఁ బలికి,

మ. "అవధానమ్మునయందు వ్యాకరణమం దధ్యాపనమ్మందు నే
వివిధప్రక్రియలందు మీకుఁగల ప్రావీణ్యంబు సూపింపుఁడీ
వ్యవధాన విధికి లేదు కృష్ణుఁ డిదిగో వచ్చున్ బుధా!" యన్న న
క్కవి పూర్వోక్తమె నిర్వహించెను వినంగాఁ బండితుల్ వెండియున్.

(శృంగభంగము)

చ. కల్లలువల్కి-నార లని గ్రంథములఁ- లిఖియింప నేలొకో ?
కొల్లలుగాఁగ దోషములఁ గోవిదులొప్పినవాని వ్రాసినా
రెల్లడఁ జిమ్మచుండి, రవి యే బుధుఁడుఁ- గనియుండుఁ, గాదనం
డెల్లనె ? వానిదిద్దుకొనఁ జేఁదె ? యథార్థము తా మెఱుంగరే ?

ఉ. వారు శతఘ్ని వ్రాసిన పవార్యములాటను నిద్దుకొందు మం
చీరు పచించినారుగద ? యిన్ని యబద్ధము లున్నగ్రంథ మె
వ్వారలు నూచి యాడ, రిఁక వారలగ్రంథము మీఁద నెవ్వియో
దూఱులు వ్రాసినార లవి దోసములే ? ధర గొడ్డువోయెనే !

స. కాజేని ముఖాముఖి వాదించి సాధించుకొనుం డనుటయు నాకవిశేఖరుఁ
డంగుల కియ్యకొనక,

ఉ "తిరుపతిశాస్త్రి పల్కఁబడెఁ దిర్పతియంచును రామశాస్త్రిచేఁ
బరపతినిల్ప నేనిటకు వచ్చితి, దప్పదికాదొకో ?" యనన్
సరసులు సభ్య లిట్లనిరి "చాలును వేంకటరామశాస్త్రి నా
తిరుపతి 'రామయా !' యనినఁ దీరదె ? తిర్పతిఁ 'దిర్పతీ' యనన్."

ఉ. వేంకటరామకృష్ణ కవివీరులు రిత్తలు వ్రాసిరంచు మీ
రంకము చేసినారలట యయ్య ! యధేచ్ఛగ, నెందు మీకుశ్రీ
కింకిరిరాజ మత్తగజకేసరినామము నెవ్వఁ డిచ్చినా
డిఁక వచింపుఁడన్న, నది యేమె ధరించితిమంచుఁ జెప్పవో
వేంకటనేత ! వారినన వేడ్కయె ? మే ! లని రెల్లవారలుఁ.

ప. అట్లు సభ ముగియుటయు నాటిరాత్రి వేంకటకవీంద్రుండు భాష్యకార
బుధేంద్రుం గని యెట్లేని సంధినడపుఁడని కోరి వేకువనకడ లేచి సబం
ధుండై తమ గ్రామమ్మునకు విచ్చేసె నంతనిక్కడఁ బౌరులు,

గీ. శతపధానముఁ జేయఁగఁజాలనన్న
యతని కింతవిడంబమే మనెడువారు
కాముది మఱచిపోయిన ఘనున కింత
యల్లరించేయ నేమిటి కనెడువారు.

ఉ. తారె శతావధానులఁట ! తక్కినవారలు వేరుపెట్టుకో
న్నారఁట ! లోకమందుఁ గవినాయకు లందఱు జన్నిదమ్ములో

(శృంగభంగము)

వారఁట! రండు పొండులఁట వచ్చిరె! హీర్తివిడనాడి యీడు న
ధీరము లన్నియుఁ ముగియఁ బెప్పెపె మెమ్మెమె యయ్యె నేఁటికిఁ.

ఉ. తారును కృష్ణుఁడుఁ శతావధానముసేయఁగ మెత్తు మన్నచో
నేర నటించు నిబ్బడిగ నిక్కము వేంకటశాస్త్రి చెప్పె, నిం
కారయ సెన్నియెన్ని యయథార్థము లాడిన నేమియయ్యెడుఁ
బీరమువోయె, గీరతము పిప్పియె సారము లేదు దానిలోఁ.

వ. అని చెప్పకొనసాగిరి.

ఉ. శౌర్యమగల్గువాఁ డని ప్రజల్ జయవెట్టగఁ దన్నుసింగమం
చార్యులు నవ్వ లేళ్లనుచు నన్యులఁ జెప్పిన కల్లకీడె దో
ర్వీర్యమునూపు చెళ్లపిళ వేంకటశాస్త్రిది మేకపోతుగాం
భీర్యమటంచు నెల్లరకు వెల్లడియయ్యె; నిఁకేమికావలెఁ.

ఫలితార్థము.

చ. వినుకలి గిల్లికయ్యమును వెట్టిన వేంకటశాస్త్రి యోడిపో
యెను, గురుపాదభక్తుఁడగు కృష్ణునకుం జయమబ్బె నింకమీ
దను చెళ్లపిళ్ల వేంకటవధాని యెదేసియువార్యు వారితోఁ
బెనఁగఁగ రామకృష్ణకవివీరులకుం బనిలే దొకింతయుఁ.

---

(1) ప్రశ్న.

ఈ శృంగభంగకవిత్వ మింపు వార్లిలు చేసిన చర్లవెంకటచలపతిశాస్త్రుల వారిదే యగునా?

ఉత్తరము.

పల్లెపాలెము, 8-7-11

.....గారికి— మధునాపంతుల వెంకట సుబ్బారావు నమస్కారం.....
మఱియు రామకృ..... యీమధ్య నిచ్చటి కేతెంచి తాను చేసిన శృంగ
భంగము, యిచ్చటి వారికి విన్పించి....."కారవల్లికిఁ మీసము లప్పగించి
చనుమీ యిక చాలును నీప్రతాపముల్" అనుచుఁ గొన్ని పద్దెములు చదివెను
..... వెం॥ సు॥ రా॥

ఉ. ఇంతటిమాత్రినే విజయ మేర్పడుటే ఘటియించునేని, వృ
త్తాంత మెఱుంగఁ బోవు నల యంజనపుత్రుని తోఁకఁ గాల్చి ని
శ్చింతత గన్న రక్కసుల శ్రీ గద యీ విజయంబు; మేలు, మే
లెంతటి బుద్ధిమంతు లుదయించిరి కాఁకరపర్తి నో సభా!

మ. అపు డేఁ జెప్పితి వారితోడ "మిము నే నాఁగంగలే నిర్యోడఁ
గృపమై డణ్కునకో మ ఱొక్కడకొ మీ రేతెంతురేనిఁ భవ
చ్ఛపథంపుంబలుకుల్ గనుంగొనెద మీ సామర్థ్యముఁ నా కవి
త్వ పటుత్వమ్మును బ్రాజ్ఞలోకమునకుం దారాఁకణమా నయ్యెడఁ."

ఉ. కాఁకరపర్తి కేగు నెడఁ గావలెఁ బోలిసువారి సాయ, మిం
కేకడనైన నయ్యది యొకించుకయుఁ ఫల, దంచు నుత్తమ
శ్లోకులు పండితుల్ గలరు శుద్ధమనస్కులు; వారిఁగూడ నీ
పాకులు లెక్కఁ జెట్ట రఁట! వా రొనరించెడి దేమి పిమ్మటఁ?

14-7-11, విజయము.

".....గారికి ..... వేదుల నారాయణ మూర్తి..... శృంగభంగమను పుస్తకములో ఆకొండివ్యాసమూర్తిశాస్త్రి గారి తమ్ములు చేసిన ..... చేష్టల మాత్రము వ్రాయనట్లు అల్లంరాజు రామమూర్తి నాతో చెప్పినాడు ఆతడీమధ్య తీపర్రువెళ్ళినాడు, ... శృంగభంగ గర్వంభక కర్తయగు చర్ల చలపతికి కవిత్వమనేమో తెలియదు. అతడు చేసినట్లు మీరు వ్రాసిరట, ఆహాహా యెంతవింతగనున్నయది. ఈయది విచారింప గలియుగ మహాత్మ్యమని తోచెడిని ....." వే. నారాయణశాస్త్రి

కాకరపర్రు, 23—7—11

".....యిందుతో శృంగభంగం వకటి పంపించుకున్నాను. ఈగ్రంథము రామకృష్ణకవిచేతనూ కాకరపర్తి వెంకన్న చేతనున్నూ రచియింపబడి వేదుల బ్రహ్మన్నగారి కుమారుడు సూర్యనారాయణశాస్త్రులుచే తణ్కు తీస్కు వెళ్లబడి చర్ల చలపతిపేర నచ్చు నొత్తింపబడినది. గాని యితనుమాత్రం గర్వంభక కర్తగాడు. ఏమన యితను కవిత్వమెట్టిదో యెఱుగడు. యితను రామకృష్ణకవికి భావమరది అయి యున్నాడు. యీ గ్రంథముకు యీ సూర్యనారాయణశాస్త్రులు చాలాప్రేరేపణ కర్తయయి యున్నాడు. గనుక యీ సంగతులు యావత్తు తమకు విశదపర్చుకున్నాను. ....."

చర్ల సీతారామయ్య వ్రాలు

ఉ. కాఁకరపర్తివారికి నొకానొక లేఖను బంపుమయ్య; వా
రేకడ కేగుదెంచెదరో, యెందుఁ గవిత్వములో జయింతురో?
లేక ననున్ జయించినటులే కరతాళమహాహవంబునన్
దాఁకి నినున్ జయించెదరో! తథ్యము లోక మెఱింగి మెచ్చెడిఁ.

ఉ. ఈయెడలఁ శతఘ్ని నొక యించుక పొండితి నీకు నల్ల నా
రాయణశాస్త్రిగారిది కరంబును బోఁపడెం గదా! సహజ
శ్రీయుతమూర్తి యా సుకవిశేఖరు వాక్పటిమంబు సత్కవి
త్వాయతియుఁ జమత్కృతియు నంతయునుం దెలియుఁ గ్షణమ్మునఁ.

క. కనుగొందుర్గాక పండిత
జను లాయన కున్న శక్తి సత్సభ నీ కుం
డిన శక్తియు నెనువెంటన
వినమెక్కో పాటిపోఁది విద్దెల బలుముల్!

---

4 అగస్టు 1911—ఆలమూరు (పోస్టుముద్ర)

"..... శృంగభంగంలో వున్న పేరు, రామకృష్ణశాస్త్రిగారి భాన మరిది, 20 సంవత్సరములు వయస్సుగలవాడు....." కామవరపు వీరాస్వామి,

కాకరపర్తి 25—7—11,

"..... రామకృష్ణ ..... బావయగు చలపతిపేరు పెట్టినాడు. .....కాకరపర్తి వెంకన్నయను నతడున్నూ యిద్దరుచేసినారు. పెండన యతను పేరు పెడతానంటే అతను వద్దనగా, బావమరిదిపేరు పెట్టినాడు యిక్కడ యింకా వేదుల సూర్యనారాయణ అను నొక పుణ్యజనుడు తనకు స్వయముగా పట్టుకువెళ్ళి ముద్రణచేసినాడు....."

పురాణపండ సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

23—7—11, పోస్టుముద్ర.

"కాకరపర్రు శ్రీభారతీనిలయము భాండాగారము సెక్రటరీగారి వద్ద నుంచి .....తిరుపతిశాస్త్రుల్లుగారి చరణసన్నిధికి—

.....కృష్ణునికి, శృంగభంగంపైని కర్తృత్వమున్న చలపతి, బావ యగు, ...గురువు నారాయణశాస్త్రి మొదలైనవారు పద్యములు వ్రాయు చుండిరి ....." భా॥ భాం॥ శే॥

ఉ. కసి గలదేనిఁ దా స్వయముగా నెదిరించుట కొంత యెప్పుఁగా
క సరసులైన పండితనికాయము లున్న సభక్ రసౌచితిక్;
బసపస మాఁక నాపయికిఁ బంపు టిదేటి వివేక; మింతతో
వ్యసనము తీఱునే యకట! పాపము డాఁగదు డాఁచిపెట్టినక్.

ఉ. వింటివె, యీతఁడే సుమి వివేకులు నవ్వెడినీతి నేవియో
కొంచెతనంపు మాటలను గొల్లుచు భారత నాటకమ్ములం
గుంటివిగా నొనర్చుటకుఁ గూర్చెడు శిష్యులపై యసూయివా
డంట! నిజమ్ముగాఁ జెలిసెనయ్య సమస్తము నాలమూరునక్.

ఉ. ఆయెడనుండి నే నడలి యాలము లేగిన తత్క్షణంబ "నా
రాయణశాస్త్రిగారు నొక రామసమాహ్వయుఁడో కవార్థియుక్
భాయక యశ్వమేధమును బట్టిరి పాడొనరింప" నంచు నా
రాయణమూర్తి సత్యపరిపాటిఁ డొప్పుగఁ జెప్పె నాకడక్.

తే. గీ. పట్టినారాయణుఁడసత్యవాది యైన
నయ్యెడుంగాక సత్యనారాయణుండు
కాఁడసత్యంబునకు నోడిగట్టువాఁడు
సత్య మియ్యది సత్యంబు సత్యమయ్య.

---

2 ప్రశ్న.

నడరు చర్ల వెంకటచలపతిగారేమైన వ్రాసిరా!

ఉత్తరము.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధానిగారికి,

1. నిత్యం స్వజామిశరణం। వరణంతపకామపం, శిష్యానుగ్రహసంసక్తం, వృషైస్సేవిత విగ్రహం। కథయామి తవేదంతు హృద్యమేతచ్ఛ్రుణు, నమాం మన్యస్వసతతం శృంగభంగస్యకారిణం॥ 2. త్వయాచక్రేషితాం దృష్ట్వా పత్రికాంజనకోమమ। జ్ఞాత్వా రిజష్టర్యుపాయేన। ఆగ్రహం కురుతేమయి॥ 3. ఏత దాభాషణంశ్రుత్వా అనుగృహ్ణం త్వమంజనం। భవతాం సర్వకార్యేషు మంగళం ప్రార్థయామ్యహం॥ 4 తస్మాద్యూయం మయిదయాం కుర్వంతు। త్వచ్ఛాత్ర సమూహేమామప్యేక ఇవమన్యస్వ। మయి ఆగ్రహం నాస్తీతి పత్యుత్తరం వహసి విశ్వంతు॥ తప్పుల ననుగ్రహింపవలెను. చర్ల వెంకటాచలపతి

ఉ. "కాఁకరపర్తిలో నెవరో గాని విమర్శన మాచరించి" రం
చాకడఁ జూచి చెప్పిన కలార్థివ-నోరచనన్ లిఖించె ము
న్నే కడు సత్కసంధుఁ డొకఁ; డీ విషయమ్ము నెఱుంగుపాంతఁ నేఁ
గాఁకరపర్తి కేగితిఁ దగన్ సకలమ్ము నెఱింగి వచ్చితిన్.

ఉ. ఆతఁ డెఱుంగఁ డంచు నొకఁ డాయన శిష్యుఁడు చెప్పఁ గాని పరి
ఖ్యాతకులుల్ మహామహు లఖండు లనేకులు గూఢవర్తన
స్థితి నెఱుంగఁ జెప్పి రిట వేఱొకఁ డేటికిఁ జెప్పఁగావలెన్
జాతురి లేని పర్తనమె సర్వము దెల్పెఁగదా సభాస్థలిన్.

మ. కపటం బెంతయు లేకయున్నయెడ నిష్కంపమ్ముగాఁ దా నప
రిపు యొక్కింతయుఁ బూనకే యకట! "శబ్దజ్ఞానమే లే దెటుల్
కపితమ్మిక్ గనియింతు వీ" వనఁగ వేడ్కల్ పుట్టునే! చర్లవం
శపయోరాశి శశాంకమూర్తికి పపుస్సారస్యసంస్ఫూర్తికిన్.

మఱియొక యుత్తరము

"కాకరపర్తి శ్రీ భారతీనిలయ భాండాగారాధిపతుల వద్దనుంచి.

7 ఆగష్టు 1911, పోస్టుముద్ర.

.....ఇంకతమరు పంపిన పరిశ్నలకుత్తరము, అతడు బహు కొంచెము కాముడి చనిపెను. పంచకాస్యములు, శాకుంతలము మొదలగు రెండు నాటకములు చదివెను. పాఠంచెప్పే సామర్థ్యం వున్నట్లు తోచదు. వయస్సు 20 సంవత్సరములు ..... ఇప్పుడు నారాయణశాస్త్రులుగారి శిష్యుడు— పైతెలుగు పుస్తకాలేని ఆంధ్రదేశమున కవిత్వము కొద్దిగా చెప్పను. సస్కృత శ్లోకములు ఊహించతగు....."

ప్ర ప్రశ్న.

అల్లరిసేత యన్నందుల కాధారములకలదా?

ఉ త్తరము.

రాఘవశాస్త్రుల విశ్వనాథ కృతానేకనతయం ... యిక కాకరపర్తి సమాచారము, ఆ॥ సీతారామయ్యగారు వచ్చినవెంటనే యీసంగతి యావత్తును తమరు పెలవిచ్చినట్లుగానే చెప్పిరి. అల్లరికితానే ప్రోత్సాహకుడనని వప్పుకొనిరి. మా అన్నగారిని ఆక్షేపించుటచే చేసితిననిరి.

ఉ. "ఏమియు రాదు" మంత్ర మొకఁడే సమయమ్మునకుఁ స్ఫురించె, శ్రీ
రామునిమంత్రిమయ్యె నది; రాక్షసవర్గ మొకింత గొంకఁగా
సామముకల్మి నే నిలువఁ జాలితి; దాని కొకింతచక్క నా
గ్రామము దాఁటఁజాల నని గట్టిభయం బుదయించె నెచ్చెలీ!

చ. పలువురు పండితుల్ గలరు పల్వు రపండితులుం గలారు స
ర్వులు మనశిష్యపర్వనకుఁ బోలమి నెప్పెడివాఁ గాని లో
పల నొకఁడేనిఁ జేకి నొకషక్కిగ వర్తిలువారు కొండ లీ
పలుగుతనంబుఁ జూపుటకుఁ బాల్పడి రిట్లులు తోడునీడగన్.

---

4 ప్రశ్న.

ఆ యీ అల్లరినిగూర్చి పనిపచ్చినచో నచ్చటి యోగ్యులెవరైనా సాక్ష్య మిచ్చెదరా?

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 29—7—11.

పురాణపండగపరయ్య అనేక నమస్కారములు, ... తమరు వ్రాసిన కార్డుచేరినది. అందుల సంగతులు గర్హించితిని. బ్రహ్మశ్రీ సీతా రామయ్యగారున్నూ మీరున్నూ కూడ నాకు బంధువులేయగుటచేత, తమయుత్త రమునకు ప్రత్యుత్తర మేది యిచ్చుటకు తోచక యింతకాల మాలస్యము చేయుడ మైనది. ఆయన సన్నిహితబంధుడగుట చేతను వారియన్న గారు నాకు గురువులగు టచేతను సదరు విషయంబున నా సాక్ష్యంబు విడువగోరెద. ఇదియ నాప్రార్థన ఆకాలమున తమరు దాల్చిన శాంతత మాయుల్లంబుల కెంతయు నానందము గలుగ జేసెనని మాత్రము చెప్పగలను..... పు. గపరయ్య

7—8—11, తుని.

బ్రహ్మానందశాస్త్రి, నమస్కారములు.

తమ యుత్తరమందినది. కొన్ని కారణములపలన యథార్థములగు సంగ తులుగూడ వ్రాయఁజాలమికి క్షమింపగోరెదను. చిత్తగింపుఁడు.

మతియొకయుత్తరము.

.....శృంగభంగం పాడువార్తగానున్నది. ..... వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చుట కెట్టకేల కొప్పికొనిరి. ఏయేసంగతుల కిచ్చెద గని యడుగ మీయుత్తరము చూచికాని చెప్ప వీలులేదన్నారు. అల్లరి సభయ గునా కాదాయని యడుగ "రఘువంశపాఠము చెప్పనడుగుట యల్లరి కాకేమి" యనిరి ..... 5—8—11 వెం॥

మ. విదురాదుల్ పలుమంది నాగపురిలో విచ్చేసియున్నార ల
య్యదునాథాగ్రిపూనిక్ తెలియువా రచ్చో సభక్ మాధవుక్
మృదుతాశూన్యులు కారవాధములు బల్మిం బట్టనుంకించిరే
కద! యాపైపని యెట్టిదైన; విరసుల్ గర్జంబు లూహింతురే.

చ. తతమతి మేటి నాదుపినతండ్రికుమారుడు వెంకటాఖ్యుడు
ద్ధతభుజశాలి నాదుపినతల్లి కుమారుడు వీరయాఖ్యుడు మా
ర్జితు లల సాత్యకిక్ గదనరీతివిదుక్ గృతసర్మునిక్ మహో
న్నతులు స్ఫురింపఁ జేసి రట నా కల కాఁకరపర్తి హస్తినక్.

ఉ. ఆయన సత్కులీనుఁడు కలాకరుఁ డయ్యును నేమొకాని నా
రాయణశాస్త్రిగారు ధృతరాష్ట్రి సుశాగ్రిజుభాతి నీయస
శ్యాయము నాచరించి; రిని తిధ్యము దేవశిమందు దీపముం
బాయఁగ నార్పి చెప్పఁ గలఁ బాపము లేదు యథార్థ మాటచే.

శా. విద్యావాసనగల్గు హేతువున వీవిద్వాంసుఁ డెట్లట్లులో
సద్యశ్శాంతి వహించెఁ గాని మఱి వ్యాసప్రీతిపాత్రుల్ ప్రసన్
పద్యన్నీచ ప్రపంచమునకుక్ బట్టిట్లుగా నెన్నియో
గద్యంబుల్ ప్రవహింపఁ జేసిరి తిగస్కారధ్వనుల్ భోగనక్.

---

5 పృశ్న.

ఇంకేమైన శృంగభంగమువంటి కల్పనలు బాలకవులు చేసిరా?

ఉత్తరము.

".....చక్రవర్తుల కృష్ణమూర్తి సిద్ధాంతి.....
తమకు మతిపోయిన దని యిచ్చట ఓలేటి వెంకట్రామశాస్త్రి ఒక తంపివార్త వేసినాడు. దీని నిజము యెంతో తెలియదు. ఏమియు తోచడములేదు....."

ఇక నొకటి.

..... యిందరములో వెంకటశాస్త్రికి మతిపోయినట్లున్నూ డాక్టరు వచ్చి చూచినట్లున్నూ తిరుపతయ్యకు టిల్లిగ్రాము యిచ్చి నీవు తీసుకువెళ్లి మీపద్ద వుంచుకోవలసినది. అని చెప్పినట్లు పుకారు..... వెంకటాచలము

(పై రెండు త్తరములున్నూ యానాంనుండి వచ్చినవి)

చ. మొగిసెఁ గ్రమమ్మ్మగా సభ నభోమణి యంబరమధ్యభాగమం
దొగి నిలిచెం బదంపడి యథోచితకృత్యము లాచరించి గ
ద్యగ సకలమ్మ్మ వ్రాసి విదితంబుగ నుందరరామశాస్త్రి కొ
ప్పగ వినిపింప నాబుధవిభుండు దురాగత మంచుఁ దేలిచెక్. 410

చ. పదఁపడి వ్యాసలింగకృతి భద్రగజం బగుపట్టె నాతఁ డ
య్యదన స్వకీయగేహమునయం దటు లౌటకుఁ జింత నొంది "దు
ర్మదు లొనరించు కృత్యములు మాన్యులు తారుగణింప" రన్న ధీ
సదనులత్రోన దెల్పి తనసజ్జనతన్ బ్రకటించెఁ బిమ్మటన్.

మ. ధనవిద్యాగుణగౌరవాస్పదుని సీతారామశాస్త్రిన్ గనం
జన నాధీరుఁడు సర్వమున్ వినఁగ సచ్ఛాత్రుండుగా గేహవే
దిని గూర్చుండుడు విన్కి చేసితి మహాధీరుల్ మతిం గొంద ఱం
తన యే తెంచిరి మత్కృతిన్ వినిరి తాత్పర్యం బవార్యంబుగన్.

---

6 ప్రశ్న.

శృంగభంగపు వ్రాఁతపై వివేకుల కెట్టి యుద్దేశము కల్గుచున్నది?

ఉత్తరము.

నర్సారావుపేట, 30-7-11.

..... కాకరపర్తిలో మీ కసన్మానము జరిగినట్టు.....పద్యరూపముగా ప్రకటించిన ప్రకటన పత్రిక చూచి చాల దుఃఖించితి ..... దాని యుద్దార్థ్యమంతయు..... తెలిపి చింతాలతన్ ప్రాణంపివేయఁ బ్రార్థితులు..... శతఘ్నిని చూచినకొలది చింత హెచ్చియున్న నాకు పాకుపతము వచ్చి యెట్లు నివర్తిచేసెనో యట్లే యీయపవాద విని చింతిల్లెడి నన్ను తదభావబోధక భవదీయలేఖ యానందింపజేయుగాక..... జా. పట్టాభిరామశాస్త్రి.

మఱి యొకటి.

..... పిఠాపురంనుంచి కవితతోకూడా రామకృష్ణకవులు పంపించిన కాగితం ఇందుతోపంపించినాను. ఇది చూచినప్పటినుంచి నాకున్నూ శిష్యులకున్నూ వున్న ఖేదం వ్రాయఁజాలను. ఇందుల యుద్ధార్థం వెంటనే తటిస్థులుగా వ్రాయుప్రార్థితులు. 7-8-11, నూజీవీడు. రా॥ వెం॥

ఉ. ఆపలుధీరులందు నొకయార్యుఁ డఖండకలాకరుండు గౌ
రీపతిశాస్త్రి; "యీతని వరించె సరస్వతి" యంచుఁ జెప్ప నే
నాపురి నెందు వింటి; నొకఁ డంచు వచింపఁగ నేల సర్వ వి
ద్యాపథముల్ వశమ్ములయి యమ్మహనీయుని గొల్చు దాసులై.

శా. సీతారానుఘునుండు పండితజనశ్రేయోర్థి సాహిత్యవి
ద్యాతత్త్వజ్ఞుఁడుదారమానసుఁడు ఛాత్రశ్రేణియుక్తుండు సం
జాతామోదముమై మదీయ కవితాసందర్భమేకాక యా
ప్రాతఃకాలపువారి యల్లరిని దాఁ బ్రత్యక్షుగంబుఁ జినెఁ.

చ. విని కడు నొచ్చుకొంచు 'నవివేకుల హేతువునఁ జగమ్ములో
ఘనమతు లున్నయూళ్లకును గల్గుఁగదా యపకీర్తి'యన్న చిం
తను వెలిఁబుచ్చునంతఁ గరతాళిమహాహవకర్త వ్యాసమా
ర్యనుజుఁడు నన్నుఁ గాంచి తన యాగ్రహమున్ ప్రకటించె నీగతిన్.

---

7 ప్రశ్న.

ఆయూర నల్లరిచేయు విద్వాంసులును గలరా!

ఉత్తరము.

13-2-11, తుని.

బ్రహ్మశ్రీ.....గారికి- ద్వివేది బ్రహ్మానందశాస్త్రి నమస్కారోపరి, కారణాంతరమున నే నిక్కడ నున్నప్పటికి స్వగ్రామ మగుటచే కాకరపర్రు రెండుగోజుల క్రిందట వెళ్ళి నేడే అక్కడనుండి వచ్చితిని. కాకరపర్తిలో నెవరో కొందఱు మీసుఁ బ్రతికూలవాదము సేయుచున్నట్లు కాకరపర్తి నివాసు లెవరో మీకుఁ దెలియపరిచినట్లును ఆప్రకార మిప్పుడు మీవ్రాయుఁ గీరతములలో వారినిగూడ నెక్కించినట్లును గర్ణాకర్ణికగా వింటి. ఇందు నిజ మెంతో తెలి యదు. అక్కడిది మూడుపంక్తులు కోతిమూక. మీకు వ్యతిరేకవాదు లొకరయి నచో నింకొకరిని వాదిసెడు ప్రబుద్ధులు. కావున మీ గీరతములలో నుదాహరింతు రేని తగు మనుష్యులపలన యథార్థమరయు టావశ్యకము. కొన్నిమాటలు తము సమక్షమున మాటాడవలయు ననుఁ సంకల్ప మున్నను దూర మగుటపలన వలను పడకున్నది, అయినను అది వేనవి సెలవులలో సంఘటిల్లవచ్చు.....

(ఈశాస్త్రులవారే యల్లరిప్రారంభమైనతోడనే యా స్థలము విడిచి చని తము పరితాపమును దెల్పిన పరమోత్తములలో రెండవవారు.)

ఈ. బిచ్చము నెత్తె నీదుపిత పేదతనంబున నీవుఁగూడ ని
ప్పచ్చరమున్ భరించితివి పాండితి నేఁటికిఁ గల్గుఁగాక యీ
యచ్చరముల్ యథార్థములొ, యట్టివి కావొ! పచింపుమన్న నే
నిచ్చలు నొప్పికొంటి నవి నిక్కము లౌ కతనన్ సహోదరా.

చ. అది విని యాణివిల్లకులుఁ డాస్యమునన్ జిఱునవ్వొలర్ప నీ
ముదిమనుజుం డిదేమి యిటు మూలములేని ప్రసక్తిఁ దెచ్చె నం
చెద యొకయింత చేసికొని యేపము మోమున వెల్లడించు న
య్యుదన మహాగ్రహమ్మ మెయి వ్యాససహోదరుఁ డిట్లు పల్కెఁడిన్.

---

8 ప్రశ్న.

నిజముగా నాయుూరివారి కెవరికేని ప్రకృతివిషయమును సభాముఖమునఁ దీర్పనలయునను నుద్దేశమున్నదా!

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 21-1-11.

.....సభ జరుగుట యసంభవము. జరుగు టొకానొకప్పుడు (వేఱొక చోట) సంభవించినచో వెంటనే యా సంగతి వ్రాయవలయును. తప్పక రానుద్యోగించుచున్నాను, గనుక ముఖ్యముగా వ్రాయించ గోరుచున్నాను.....

చల్లా సోమనాధశాస్త్రివార్లు.

(పీఠికే ఇఁక నొక యుత్తరము)

..... మరియును "సభనుగూర్చి మీ గ్రామస్తులు యత్నించినట్లు విన్నాను..... వారేమి జవా బిచ్చినది వినగోరితిని" యని వ్రాసియున్నారు .....సభసంగతి మాగ్రామములో నున్న వేదుల బుచ్చన్నగారనే సుబ్బారాయుడుగారు వేళాకోళమున కొకసారి బాలురతో నుడివిరని కర్ణాకర్ణికగా వినియున్నాను గాని మరి యేపండితులపల్లగాని యగ్రహారీకులపల్లగాని మరి యే యోగ్యగృహస్తులపల్లగాని వినియుండకపోవుటయేగాక యట్టి యుద్దేశ్యమైనను మాగ్రామస్థ పండిత పామరుల కింతకుపూర్వమందుగాని యికముందుగాని కలుగబోదని నిక్కముగా వక్కాణింపగలను. నాలుగురోజులక్రితం మాగ్రామము నుంచి యొకరు యాలమూరు వెళ్ళినపుడు బ్రహ్మశ్రీ కామవరపు వీరాజుగారు కాకరపర్తిలో సభాప్రయత్నము జరుగుచున్నట్లు తమకు బత్రికాముఖమున

క. మాయన్న గారికడ నం
తో యింతో చదువుమీర లొగిఁ దన్నిందన్
జేయునితని సైరించుట
న్యాయంబె! కృతఘ్నుల నఁగ నన్యులె చెప్పఁడా.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణులు వివేకులు గా రన నేల, మీరు ని
శ్శంకగ నట్టివారె విలసత్కవితారసనేవధిఁ నిరా
తంకు మదగ్రజుఁ గనన తద్దయుఁ జేయనియాతనిఁ సఖఁ
గొంకకనిందఁ జేయుఁ దొరకోని భవద్గుణవర్గ మేటికిఁ? 413

ఉ. ఈపగిదిఁ మహాగ్రహపీతుఁడు వ్యాససహోదరుండు సం
స్థాపితకోవ్రఁ మూరక సదస్సున నేదియొ వల్కుచుండ గౌ
రీపతిశాస్త్రి యిట్టు లనుఁ "బ్రీతికి లక్షణ మిట్టిదౌనె! మీ
రేపగిదిఁ గృతఘ్నుల ని యీమయుఁ జెప్పఁ గలారు శిష్యులఁ.

మ. భవదీయాగ్రిజులఁ గవిత్వమునెడఁ బాటింప మన్నంతనే
యవివేకంబని చెప్పఁగాఁ గలమె యిప్టానిష్టముల్ సర్వప
స్తువిశేషమ్ములయందు నొక్కొకరికిఁ దోఁచుఁ విభిన్నమ్ముగా
నవనిఁ; మెచ్చనియంత దూష్యులన నన్యాయంబు గాకుండునే!"

మ. అని గౌరీపతిశాస్త్రి వల్కుటయు వ్యాసానుజుండుఁ గ్రమం
బున వాగ్ధోరణిఁ గట్టిపెట్టి యెటకో పోయెఁ ఘనుల్ యోగ్యతా
ఖనులున్నట్టి సభాస్థలమ్మున వృథాగా వాగ్వ్యయం బెట్లొ నే
య నెటుల్ సాఁగు నెపండు మెచ్చెడి నగస్త్యక్షుభాత్పృథ్వీరేయులఁ.

చెలియజేసినట్లున్నూ అందుకు దమరు సిద్ధముగా నుంటిమనియును గాకరప్తి లోనే కాము..... తప్పక వచ్చితీరెది మనియును, ఆవీర్రాజుగారికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లున్నూ ఆయుత్తరమును వీర్రాజుగారు మాగ్రామస్తునకు చూపినట్లున్నూ ఆయన యీగ్రామమంతయుఁ జెప్పినాడు. వినినవా రందరు వారు సమర్థులగుట నట్లే వారి సెదరనియు జెప్పికొన్నారు. ఏతద్వ్యతిరిక్త మేమియును జరుగలేదు..... చ. కవిత యొనర్చుటన్న నతి కష్టము దానికి సత్కవీడ్యమా! చవి గలుగంగజేయుట యసాధ్యము, అట్లొనరింపగల్గ నా। శువుగ రచించుటన్న నతి చోద్యము దానికి దోడు ధారుణీ। ధవుల సభాస్థలిన్ శతవధాన మొనర్పుఁడటన్న శక్యమే."

చల్లా సోమనాథశాస్త్రిగ్రాలు.

ఉ. పోవుచు "శృంగభంగ" మను పొత్తము రేపటి కేగుదెంచు నీ
కై విలిఖించెఁ గృష్ణకవి యల్లదె యచ్చనకేగి నిప్పుడే
కేవల మక్కతాన నిఁక గీరత మెల్ల నడంగు నంచు ని
చ్చావిధి నాడె నిప్పలుకు సభ్యులు విన్నఁ దె సుమ్ము తిర్పతీ.

క. అల శృంగభంగమును గృ
ష్ణులె వ్రాసియుఁ బేరు మార్చి శుద్ధులకిర్తి నెం
దులకో డాఁగిరి సూ! కో
కిలకాకముకన్న నిందుఁ గీ డున్నదియే.

చ. చలపతిగారికిన్ దుదిని శాస్త్రిపదంబు దగిల్చి దీని వ
య్యలభుఁడు చేసినట్లు సుమహాత్ములు కృష్ణులు వారసూరులున్
చెలయుఁగఁ జేసి రీ నుడి వివేకు లెఱుంగరె? యెండఁ గొంది తీ
కల్కలహమునందు శాస్త్రులయి గార్గిరి కాకరపర్తి నో సభా!

క. అల్లరిసభ గాదనుటయుఁ
గొల్లలుగా శాస్త్రిశేష్లు గూర్చి రకట! యీ
కల్ల నిజంబుల నాపుర
మెల్ల నెఱుఁగకున్నె! యితరు లెఱుఁగకయున్నన్. 426

---

9 పరిశ్న.

ఆయూరి పెద్దపండితుల కీ శృంగభంగ ప్రసంగము నెఱఁగఁ గల్గిన యుద్దేశ మెట్టిది.

ఉత్తరము.

ఆలమూరు, 3-7-11.

.....కాకరపర్తి పద్యములు అచ్చుపడినవట, వేదుల సూర్యనారాయణ అవధానులు నేత్రావధాని యిక్కడకు వచ్చి నాతో చెప్పినాడు, మీరు వక ప్రతి పంపిస్తానని చెప్పినాడు..... మనము కాకరపర్తినుంచి వచ్చిన తరువాతను వారిలోవారికి చాలాకలహములు జరిగినవట. బ్రా॥ శ్రీ॥ సీతారామశాస్త్రులవారు వగైరాలు అంతా 'మంచిపని చేసినారుకారు' అని అన్నారట..... అంతా స్పష్టంగా తెలిసినది..... క్రియకు వీరు (అల్లరిసభలోనివారు) యెవరూ సభకు రారు..... కా. వీర్రాజు.

క. వ్యా ఖ్యా నిష్ణాతులుగ్రా
మ్యులకున్ వారికి బేమకొనెద నన్
వ్యాకరణులలో నొకనిం
దాకగుణులు గలరు వారలాడరనృతముక్.

క. సీతారామమనీషి యనే తాదృశుడమ్మహాత్ముడెదిచెప్పినవే
దాతిగము తద్వచనమది
గీతార్థముకన్న మిన్న కృతబుద్ధులకుక్.

ఆ. వె. ఆమహాత్ముసెదుట నల్లరి యొక్కింత
సేలుప మొదలువెట్ట సాగనీక
యూరగె నాతడ డతని యభ్యర్థితత్వంబు
నింత యని పచింప నెవ్వడోపు.

క. ధనళా ద్రిసీతరామ
స్థవిరు లనిన ప్రల్లదములు తత్సవిధమునం
దవుటను సీతారామసు
కవినేత నచించు టొప్పుడగలనిజ మెల్లక్.

ఉ. సుందరరామశాస్త్రులు విశుద్ధులు సర్వము చూడలేదు వా
రిం దొక కొంతనే యెఱిగి యెల్లవిశేషము లెట్లు చెప్పువా
రిండిఱు నన్ను సంగతుల నారయ రిందొక కొందనేని యీ
చందము సర్వమున్ దెలియుసాక్షి పరాత్పరుడొక్కడే సభా.

---

10 ప్రశ్న.

మొదట సభకు నధ్యక్షులగు శ్రీసీతారామశాస్త్రులవారి యాదరమెట్టిది.

ఉత్తరము.

బ్రహ్మశ్రీ..... వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి.

అణిమిళ్ల సీతారామశాస్త్రి..... చిరకాలము అయినది తమ దర్శనమునకు నిరీక్షించుచున్నాము తమరు వ్రాయించిన వుత్తరమును చూచికొని తమరిని చూచినట్లుగానే సంతోషించినాము..... ఆ॥ సీ॥ శా॥ వైశాఖశు ౧౦ మోమవారం.

క. గౌరీపతిశాస్త్రి మహో
దారగుణుఁడు వినియె నన్ను వ్యాసానుజు లే
ధారను నుతించిరో యది
వారక యాసుగుణి చెప్పువాఁడని యెంతున్.

ఉ. ఏపున నొక్కసారి మనకృష్ణకవిం గని సారవేది గౌ
రీపతిశాస్త్రిగారు " బళిరే ! యవధానివరేణ్య ! నాకడం
జూపఁగ నేఁ దలిస్థ పరిజ్ఞ" యన "సూర్యనృపాలుని చెంతఁ దక్కఁ నే
జూప" నటన్న వా దొకటి నూరులు చెప్పఁగ వింటి నయ్యెడన్.

ఆ. వె. అట్టివాఁడు గురునియాజ్ఞమై నామీఁది
కపుడు వస్తు ననియెనంట ! వింతె
యెట్టికూటసాక్ష్య మిది " రాను రప్పింప"
నన్నపద్య మెచటి నడఁగెనొక్కొ.

ఉ. ఎదుటికి రాకయే గెలిచె నీనను గుర్వపగోధ్ధతాతు వి
య్యెదన నృపాజ్ఞ నాఁగె నవురా ! యివి యొక్కఁడియుక్తు ! కీట్టులే
గద యశమున్ జయంబులను గాంచిరి పూర్వు ! లాకింతకాలమున్
బ్రబుకని పిల్లయో యశము వచ్చిన నే మది రాక యేమగున్.

---

11 ప్రశ్న.

మాకవనమం దిప్పటి ప్రాజ్ఞులు 'బట్టుకవిత్వ' మనునభిప్రాయము కలవారెనా!

ఉత్తరము.

25 — మె 11 (ఇది పోస్టుముద్ర)

..... ఇంతక నేను తమ దర్శనమునకు బందరు వచ్చినప్పుడు..... (15) ఈ పుస్తకముల నొసంగితిరి. అప్పటికి అనగా నే నున్నరోజులలోనే దేవీ భాగవతమును అచ్చువేయుట కిచ్చి యుంటిరి. పిమ్మట కొన్ని పుస్తకములు మాగ్రామం వచ్చినవి..... నాయందు సానుగ్రహమై అచ్చుపడ్డ దేవీ భాగవత సంపుటములనున్నా...నున్ననున్నా .....నున్నా .....నున్నా .....యావత్తు పుస్తకములనున్నా దయచేయించ గోరితిని.

చల్లా సోమనాధశాస్త్రి (కాకరపల్లు)

చ. కల పల శృంగభంగమునఁ గల్లలు కొన్ని నిజాలు గొన్ని యో
గ్యులు తమచేయునల్లరిని "గూడదు వో" యని దూలుమీఁద న
ప్పలుకుల కోడి దుర్వ్యశముఁ బాపికొనన్ బ్రయతించి వ్రాసిర
వ్వల నలశృంగభంగ, మట వాస్తవమున్ జగమే యెఱుంగుతన్. 436

చ. తుదిఁ గలపద్దెమున్ బదుపఁ దోఁచకపోదు నిజంబు గాన నే
విదిత మెనర్పఁ జేల యిఁక వేంకటశాస్త్రి సెదుర్పరారఁ ట
భ్యుదయము గల్గె నంట ! యలయోగ్యులు కృష్ణుల కార ! యెట్టి నే
ర్పిది, యొకమాఱు గెల్చినసుధీశ్వరుఁ డింకొకమాఱు గెల్వఁడే?

శా. ఏదే రీతిని నల్లరిన్ సలుపఁగా నిచ్చల్ పిసాళించు దు
ర్వాదోదగ్రిఁడు కృష్ణసూరి తనదౌ గ్రామంబు నే నేగ దా
యాదుల్ పల్వుర లేఁపి తా గృహమునం దంతర్థిమై నుండి సం
పాదించెన్ విజయంబు తిర్పతికవీ ! ప్రాఢీణ్యమున్ గంటివే.

ఉ. తా సభ కేగుదెంచిన పృథాగఁ దనున్ మతి నీవు దుర్వచో
భ్యాసము చూపి జట్టు నొగిఁ బట్టుక గొట్టుదు వంచు వ్రాసె నే
డాసరణిన్ ననున్ సలుప నాయనయే ప్రయతించెఁ జూచితే
యోసఖ ! "ఆత్మవ" త్తనెడి యోగ్యులమాట స్మరింపఁజేయుచున్.

మఱియొక యుత్తరము.

శతావధానిగారికి— 2-12-10 కాకరపర్రు-
వుప్పలధడియం వెంకటరావయ్య వ్రాసినది

క. ఘనచెల్లపిల్లికులమం । దున జననం బొంది దిశల తుదల యశముఁ జెం
దిన వెంకటశాస్త్రికి వం । దనములొనరించి వ్రాయునదియేమనిన్. చ. పటు
తరవాక్యసైపణి పర్బంధములన్ రచియించి కీర్తిది । క్కుటముల నంట జేసిన
బుధాగ్రశీ యోరసి కాగ్రగణ్య వేంకటకవి ! మిముగ్రంథములకై కడు సంతస
మంది పత్రి మొక్కటి లిఖియించినాఁడ దమ, కారసి యయ్యవి వేగఁ బం
పుఁడీ. చ: 'ఇది' యని నామధేయము లిఖించిన వాడవు కావు వెట్టివాఁ డవు
గదే! వెంకటాఖ్యుఁడే! యటఁచను మీరు వచించు రేమొకో భవతరుణీకటాక్ష
విభవాయితసత్కవితాధురంధరుండవు గద యుష్మదీయకృతు లన్నియుఁ జూతు
మిపుడిచ్చుత్తమా॥

చ. పలుపుకుఁ గూడి యెట్టులా పట్టుక గేలి యొనర్చి "నోటితో
పల నొగిఁ గూర్డ్రకుక్కి" రనువై ఖరి యూఁతగఁ గీర్తి గొన్న; యో
గ్యులసభలేల ! కీరితికి గొప్పపరీయత్న ములేల ! విద్వులన్
గొలిచి పఠింప నేల యిది గూర్పదె కీర్తి క్షణంబులోపలన్.

ఆ. వె. అహహా! కృష్ణకవి గృహాంతరమ్మునకుండి
నన్ను గెల్చినాఁడు నాకు శృంగ
భంగమయ్యె! నెట్టి ప్రాజ్ఞులు పుట్టక
యేమి ! కలియుగంబు నెఱుఁగ రెవరు. 441

ఈ. ఏయెడ నే రెఱుంగకయ యింపెసలారెడి పండితుండు నా
రాయణశాస్త్రి గారికడ నంతయొ యింతయొ నేర్చు శిష్యులే
హూ ! యని నన్ను గెల్చినపు డొండొరుఁ డెవ్వఁడు గెల్వ లేఁడు, నా
రాయణశాస్త్రిగారఁట, బృహస్పతియంట ! యెఱుంగుమోసభా.

ఈ. ఇంటనె కూరుచుండి యిటు లెల్లజగమ్ము జయించునట్టి బల్
దంటుల కాకరం బయి యిలన్ గడుఁ గాఁకరపర్తి యెవ్వఁ గా
కంటియు నంటకుండ జగమంతయు గ్రుడ్డిదిగాఁ దలంచుచున్
బంటుతనంబు చెప్పికొను ప్రాజ్ఞులు వొల్తురుగాక యెల్లెడన్.

మఱియొక యుత్తరము.

కాకరపర్తినుంచి

.....తమ గ్రంథములరసము యెంతగోలీనను అమృతరసము సురలకుం బోలె తనివి దీరక యున్నది, మరియు తమ గ్రంథములు అన్ని చూడవలె ననియున్నను, శ్లో॥ అసంతుష్టా ద్విజా నష్టా' యనెడు వాక్యమును బట్టి యొక్కఁడి కక్కఁడికి సంతసము నొందుచుంటిమి. కావున..... కటాక్షము వుంచి తమ గ్రంథములలో కేవలకల్పితంబును కీర్తికందళిమ్మును నయిన శ్రీపణానందమ్మును ... ఈపదకొండు గ్రంథములు ... పంపినచో ... నామనస్సు తృప్తికరం బగును...

ఇట్లు తమవిధేయుఁడు,

వేదుల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి.

సీ. సూనృతవాణీయాసుందరరామబుధోత్తముం డెటు లనృతోక్తి వలుకు
తత్త్వవిగ్రహుఁడు సీతారామబుధనేత యేరీతి ననృతాన కిచ్చగించు
కనులారఁ గాంచిన ఘనుఁడు శ్రీవ్యాసలింగమనీషి యేరీతిఁ గల్ల పల్కు-
నఖిలం బెఱుంగు బ్రహ్మానందపండితుం డెందు కాడెడి నించుకేని యనృత

తే. గీ. మక్కటా ! నన్ను విద్యార్థి యడుగవలెనె
యల్ల నారాయణమనీషి యడుగఁదగిన
పాటి తెల్వియు లేదె నావద్ద, నింకు
కేమి యందురో విబుధు లే నెఱుఁగవలయు. 444

మ. ఇది యిట్లుండుము వ్యాససోదరులతో ప్పేర్కొట్టుగా శాస్త్రిగా
రెద నూహించినవెంటనే యతఁడు తా నెట్లో చనె న్మీఁదఁ గో
విదుఁ డయ్యాణిపిళానాయుఁ డిటు చెప్పెం బేర్మి దైవారఁ, బ
ల్కఁది నేయుఁ బరికోటు లోతిరుపతీ ! యాలింపు వాకుర్చెదఁ.

"...మాయనుజుండు నిన్నటిదినమున తమపద్దనుంచి తెప్పించిన పుస్తకములు చూచి మాగార్మమలో వారందరు మీదాతృత్వమునకు గ్రంథసారస్యమునకు అత్యంతము సంతసము నొందినారు... ఇవి మతీపకరికి సాధ్యమగునా ! వీవో రెండు మూడు పద్యములు అల్లుచు బంధువులు నలుగురు ముగ్గురు వున్న చోట్ల చులకనగు సమస్యలు వారిచేత నీయఁబడి అవి పూర్తిచేసి రాజసభలలో శతావధానము చేసినామను వారలా! కవులు ... నూటికి ఒకగ్రంథము తప్పుల కుప్పలతో చేసి ... కుకవులు మీగ్రంథములు చూచి తలలు పంచిరి. సుకవులు తలలెత్తిరి... కొందరు కుకవులు తమతో నైరముపెట్టి పద్యములు వ్రాయుమురు "శ్లో॥ మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకథా" అని మీపాండవవిజయములో ఉదాహరించిన సామ్యతను బట్టి గొప్పకవులే పరుగెత్తుచుఁ బోవు మనము వూరుకొంపోమేలనియయినా బుద్ధి తెచ్చుకొనిన బాగుండును. మీశతావధాన సారములో కొన్నిపద్యనలు పదములు ఇటీవల కవుల శతావధానములో కానబడుచున్నవి. ఆపాదములు ఇప్పుడు వుదహరించిన చిక్కునచ్చునని వుదహరింపలేదు. తమకు పంపుమను... నాశిష్యులకు కొందఱికి తెలుగు మనుచరిత్రము మొదలైన గ్రంథములుచెప్పుటకు యత్నించితిని. ఇప్పుడు తమ ప్రబంధములు చెప్పవలయునను కుతూహలముతో యుంటిని..."

వేదుల వేరయ్యశాస్త్రి, తణుకు తాలూకా, కాకరపర్రు.

చ. "సకలము మీదుగీరతము చక్కఁగ నున్నది విన్నవట్టు, మీ
రకుటిలచిత్తు లాతఁ డిటు లజ్ఞతచే మిము నిందచేసెఁ బు
త్రకుదొసఁగుఁ తమించు టది తండ్రికిఁ దప్పునె ! మీ రెఱుంగరే
యకట, తనూజశిష్యులకు నంతర ముండునె ! యెంచి చూచినఁ.

ఉ. కబ్బము చేసి శాశ్వతముగా నొనరింపకుఁ డంచు మిమ్ము నే
నిబ్బరమైన ధైర్యమని మనీషులఁ గోరెద" నాఁగ నేనునుఁ
గొబ్బున "నోమహాత్మ ! మిముఁ గోరికమైఁ గనుఁగొంటకుఁ ఫలం
బబ్బె యథార్థ మాడితి రహో ! మిము నే మని సన్నుతించెదఁ.

ఉ. అచ్చున కైనద్రవ్య మది యంతయు నష్టమ యౌనుగాక మీ
యిచ్చయె నాదునిచ్చ "త్రుమియింపు" మటంచును శిష్యుఁడాడినఁ
జిచ్చున బుగ్గిగాఁగ నిది చింపి యడంచెద నట్లు కూర్పఁ డో
సచ్చరితుల్ ! పరిమాణముగ సల్పెద మీనుడి మీఱ నేర్తునే."

".....తమచే రచింపఁబడిన శ్రవణానందము.....గ్రంథములు మాబంధువులవద్ద...చూచి చదివి ఆనందలహరీనిమగ్నుఁడ నైతిని. కాని తమచే రచియింపఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని చూచుటకు ఆతురతకలవాఁడనై యుంటి ...యీదిగువ పుస్తకముల పంపింపు డని ప్రార్థిస్తున్నాను ... న్యాయ మని యూహించి దీనితో 0—8—0 అణాబిళ్లలు పంపితిని....."

చర్ల పండుశాస్త్రిగారి కుమారుడు సూర్యనారాయణ, కాకరపర్రు
తణుకు తాలూకా. 27—11—10.

.....అయ్యా తమరు చేసిన పుస్తకములను చూడవలె నని కుతూహల పడుచున్న నాకు తమరీ క్రిందిపుస్తకములు పంపింపఁ బ్రార్థితులు.....

వేదుల సుబ్బారాయుఁడు.

12 ప్రశ్న.

గీరతమునం దచ్చటి ప్రాజ్ఞులకు పిప్పి యను నభిప్రాయము కలదా !

ఉత్తరము.

9-7-11, కాకరపర్రి.

".....గీరతంకూడా యెంత అచ్చుపడితే అంతే పంపించవలెను..."

చర్ల సీతారామయ్యవ్వాలు.

*చ. అనినఁ "బ్రయత్నము సలిపి యాశ్వమును వారిసెద నమ్మ నాపుఁడో
క్కనెల" యటంచుఁ బల్కి విధిగా నటు చేసెద నంచుఁ జెప్పి య
య్యనఘునియాజ్ఞ గైకొని రయమ్మున నారయ శాస్త్రిగారి ద
ర్శన మొనరించి యాణుఘుని శాసనముఁ బచియించితిఁ సఖా.

చ. అది విని యాతఁడుం బయికి "నట్టిది యుక్త"మటంచు హర్షముఁ
గదిపి బహూకరించెఁ దదనంతర మాయన యంప నేగి యా
పదపడి భాష్యకార బుధవర్యునితో సకలమ్ము దెల్పి కో
విదుఁ డతఁ డాచరించిన కవిత్వపుబంధముఁ గంటిఁ బిమ్మటఁ.

ఉ. ఈయన నిప్పుడే కలిసి యించుక గోష్ఠి యొనర్చినాఁడఁ గా
ర్యాయతి నిమ్మహాత్ముఁడు సభార్థము మున్నరుదేఁడు మేటి సు
శ్రీయుతుఁ డీతఁ డెంతయును జేవగలట్టి మనీషి సత్స్వభా
వాయతసమ్మగాఁ దెలిసెనయ్య యొకించుక చూచినంతనే.

శా. తర్కవ్యాకరణజ్ఞుఁడుఁ గవనబంధజ్ఞుండు గీర్వాణవా
క్కార్కశ్యప్రవిభేది బంధకవితాఘట్టమ్మునం ఘట్టుఁ డ
య్యర్కుఁ బోలెడువాఁడు తేజమున నార్యాచారి యెద్దాన సం
పర్కుం బీతఁడు వెట్టికోఁ డఁట! కలావ్యాసంగి వాలాయముఁ. 452

".....గీరజాది గ్రంథములను ముగిసిన వెంటనే పంపించుటకు ప్రార్థితులు." చల్లా సోమనాధశాస్త్రి.

*"శ్రీ వేదమూర్తులగు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి. ఆణిచిళ్ళ సీతారామశాస్త్రి నమస్కార పూర్వకముగా చేయు విన్నప మేమనగా,..... తమతో మనవిచేసినట్లే వారితోకూడా చెప్పినాను. మేము మానుటయే కాని వారు చేయక మానరని చెప్పగా, వారు తిరిగి యేమియు చేయరు, మీరు మాన వలసినదని చెప్పితిని. తిరిగి ఆలాగుననే చెప్పినారు. పిమ్మట యేమి తోచినదో అచ్చు వేయించినారు... మీరు చాలా యోగ్యులు, విద్వత్కవులు గాన విశే షించివ్రాయనక్కరలేదు. ఇట్టుపైని మీయిచ్ఛానుసారముగా చేయవలయును."

ఆ॥ సీ॥ శా॥ ఆషాఢ బ ౯ గు॥

శా. నెలనాఁట్యన్వయుఁ డొక్కఁడే నెలయు నవ్వీటఁ మహాపండితుం
డలఘుం డాతఁడు సోమనాథబుధుఁ డయ్యార్యుండు చల్లాకులుం
డెలమిఁ నాసభ లొక్కరెండు గనినాఁ డీసూరి చప్పట్లనేఁ
తలవేళఁ దరి లేఁడ యుండినను నీతం డాఁపలేఁ డల్లరిఁ.

---

13 ప్రశ్న.

అచ్చటివారిలో నెవరేని మమ్మును దూషించి చాటుగా నేనేని పద్యము లల్లుచున్నవారు కలరా!

ఉత్తరము.

కాకరపర్తి.

"..... యఁగో కొంతమందికవులు తమరిమీఁద చెప్పినపద్యములని కొందరచ్చటచ్చట చదివిరి కాని యవి యిప్పుడు నాకు దొరకలేదు. దొరికినచో నేనే పంపించుదును. మీరు నాకు వేరే వృత్తము వ్రాయనద్దు. యెందుచేతనన ..... కావున నేనే దొరికినప్పుడు తమకు పంపగలను. అచ్చుపత్రికలలోలేని పద్యములు....."

వేదుల వెంకటసత్యనారాయణమూర్తి.

"..... తమకు అయిష్టులైనకుకవులు కొంతమంది "కనకము బాగున్నదికా" దని యిటువంటి మొదలైన కొన్ని వాక్యములచే వారికిన్నీ మాకున్నూ కొంచెము వైరము కలుగుచుండును. మేమున్ను ఒక్కొక్కవేళ "లే. గీ. నికటమున నుండి శ్రుతిపుటనిష్ఠురముగ। అడరి కాకులు బిట్టు పెద్దార్చినప్పు। డుదధిరాయంచ యూరకయుండు టొప్పు సైపరాకున్న నెందేని జనుటయొప్పు॥ అన్నభీమేశ్వరపురాణకుకవినిందను బట్టి సంచరించుచుందుము. ..... మొదలగు గ్రంథమ్ములు నేను దెప్పించి స్వయముగా చూచితిని వాట్లయందు సైనఁగాని అక్కడక్కడ రసహీనపదంబులుండును గాని తమపాండవవిజయ శ్రవణానందాదులయం దెచ్చటం గానరావు, ఆరామద్రావిడులలో యింతకీర్తిగల పురుషుఁడు ..... కలిగినవారిలో కానమని తలంచుచుంటిని— బ్రహ్మన్న శాస్త్రులవారి యశఃకందళమ్ము లగుమిమ్మీ బొగడుటకు శ్వసనగ్రసనాధిపునకైన అసామర్థ్యము, ..." ఆరామద్రావిడి వేదుల వెంకటసత్యనారాయణ, తణుకుతాలూకా, కాకరపర్రు.

ఉ. ఈయనయే "యితం డిటకు నెమ్మెయి రాఁ గత"మంచుఁ గొంద ఱం
చాయనమీఁదఁ గొంత విశయంబును బూనిరిగాని యెట్టులో
పోయెను సంశయం, బదియు పోఁక నిల్చిన నీతఁ డప్పురిక్
బాయు నవస్థ వచ్చునఁట! బాపురె! యీ పురి క ట్లైటంగితే.

ఉ. వండితులైనవార లటఁ బల్వురు గర్ణయు నిట్టిపట్ల ను
ద్దండుల నాఁగఁజాలరఁట! తాదృశులేగద కృష్ణనూరికిక్
గండరగండఁడక్ ఓరుదు గట్టిరి చూడుము "శృంగభంగ" మె
వ్వం డెఱుఁగుక్ గృహస్థుప్రతిభల్ వెలి కేగినదాఁకఁ దిర్పతీ!

ఉ. ఇఁక ముగియించు నీగొడవ యిద్ధచరిత్రుఁడు భాష్యకారశా
స్త్రికి మఱిసోమనాధబుధశీతమయూఖునకుక్ గృతజ్ఞతం
బ్రకటన చేసెదక్ మిగుల మన్నన చేసిన యాణివిల్లివా
రికి మఱి చర్లవారికి మఠింగల సూరులకుక్ గృతజ్ఞుఁడక్.

తే గీ. భాష్యకారుల కవనంపు బంధములను
వినఁగ నారేయి యొకకొంత నెడలిపోయె
పిదప నిద్రించి తెలతెలవేఁగు వేళఁ
బయనమై యాలమూరికి వచ్చినాఁడ. 457

---

14 ప్రశ్న.

పాండవాశ్వమేధవిమర్శనము (శతఘ్ని) వెంకటరామకృష్ణ కవులదియే యనునా ? కాఁకరపర్తి వా రెవరేని యందుఁగలరా ?

ఉత్తరము.

ఆకిరిపల్లి, 22—3—11.

"..... కాకరపర్తియు వెంక— కృష్ణులంటే అత్యభిమానముగ మున్నడఁట ! ఆయూర మఱినలువురు శతావధానులు గలరఁట, వాండ్రు అశ్వ మేధమును విమర్శించుచున్నారఁట గ్రంథము పూర్తి యైనదఁట శ్రీవరాహానంద మూలో వృద్ధవేశ్య వర్ణనసీసము "వంది" యనునది స్త్రీలింగ విశేషణమగుట "వందిని" యుండ వలయు నని యొకవాదము చేసిరి. ఇత్యాదులు వెక్కు లసందర్భము లొకవిద్యార్థితో ముచ్చటించిరఁట. ....."

శివరామాస్త్రి.

ఉ. పాండవపత్నినింబలెనె పండితకీర్తిని దస్కరింప నే
దుండగమో పొనర్చునెడ దూఱువినా ఫల ముండ దంచు ధీ
శౌండుఁ డెఱుంగు నన్యులకు సత్పథముల్ గనరామి వ్యాజ మొ
క్కండును నూఁతఁ జేసికొని కాపథమం దడుగంటుదుర్ తుదిక్.

చ. ఇపు డెటులన్న నేమి యగు? నీతనిదేశికతక్ దదీయశి
ష్యపదవి, కాకకోకిలము, నాత్మకృతిత్వము, మత్కృతిత్వముక్
గపటపు శృంగభంగమునఁ గల్గిన కల్లలు నారయూరిగా
రెపుడో పచించ్రుగాక పరమేశ్వరుఁడే విమఁగాక సర్వముక్.

ఉ. కోకిలకాకమంచుఁ గల కోడిగపుంగతికన్ననుక్ శత
ఘ్నీకృతియందుఁ గల్గు కడునీచపుఘోరణికన్న శృంగభ్ం
గాకృతి గర్హ్యమైనదియె! యన్యుని గర్హగఁ జెట్టనేల? క
న్నాకు శతఘ్నికర్హ యల నారయశాస్త్రి యిటుల్ విధించెనో! 460

ఉ. సూర్యునను గ్రహమ్మునఁ బ్రసూజనగుస్థిని పాండవుండుగా
నార్యులు కర్ణునిం దెలియలైరి యనంతరమందు డాఁగినే
కార్యము నేఁడు గుప్తముగఁ గాఁకరప ట్టిడియెల్ల డాఁచుఁగా
కార్యులమూలమై తుదకు నంతయునుం బయలెక్కెఁడిక్ సభా.

కాఁకరపర్తి శృంగభంగము.

కాఁకరపర్తి కరతాడనంబు లాంధ్రదేశమునకు నూఱుయోజనముల మీఁ దనున్న కలకత్తాపురమందు, జాతీయ నైద్యకశాలలోఁ జదువుకొనుచున్న మాచెవులకు, తప్పెట్లమ్రోఁతవలె వినంబడఁగా దద్దరిల్లి యేమియుఁ దోఁచక, నిశ్చాంతపోయితిమి... ఇక్కడ నున్న యాంధ్రవిద్యార్థులలోఁ గలిగిన సంభ్రమ మింతయని చెప్ప శక్యముగాదు.

మ. కవులీలోకమునందుఁ గల్గరె? దమిన్ గాల్ చిప్పకున్ దర్పికే! యవుగాదంచనఁ జాలుపండితులు మధ్యస్థంబుగా నుండి స । త్కవి యీతండని చెప్పరే బళిరె! యీకార్వల్లి గ్రామంబునన్ । గవులో ఘూకవులో యొన ర్చుపని యేకాలంబునన్ గంటిమే. ఉ. జబ్బలు పట్టికూల్చి యొక సక్కెము లాడుచు "శాస్త్రిగారు మీకబ్బినసాహితిన్ గవన మందఱు మెచ్చఁగఁ జెట్ట

చ. గురుఁడఁట! పాదభక్తి యఁట! కొండొక యీజయి మిచ్చెనంట! త
స్కరణపువేషములో మును పాసంగల యోడినజాడ దెల్పు న
త్తటి గురు వేమి యయ్యెనొకదా! యగురా! గురు వెట్టిఁడో తిర
స్కరిణిని సేర్పి యిక్కరణిగా బ్రబుకుం డని తోర్పఁ జూపెనో!

చ. గురునిపసక్ గనుంగొనఁగఁ గొండొక చూతము గాక యాతఁడే
నరపరునాజ్ఞ నాఁగునెడ నాటక మిగతి గట్టినేల! త
స్కరణపుద్రోపలక్ యశము గైకొనఁ గోరఁగ నేల! శిష్యుఁడున్
గురువును గూడి సత్సభలకుం జనుదేఁ దగుఁగాదె శ్రీపతీ. 463

చేయుఁడీ। నిబ్బరమేమొచూతు" మన నేరిమి గల్గిన వేంకటేశుఁడా। దబ్బఱ గాండ్రిఁ డిప్పికొని దాఁటుట పాటియె గాదె చూడఁగన్. నీ శాస్త్రార్థమునఁ గాని చప్పట్లఁ దేలునే వ్యాకరణమున నస్తోకగరిమ। సుకవిత్వమునఁగాని యొక సక్కుములఁదేలునే కవిత్వమునందు నేర్పుకఁటిమి। అవధానమునఁగాని యల్లరిఁ దేలునే ధారణాశక్తిలోఁ దారతిమ్య । మనసూయతనుగాని ఘనరోషమునఁ దేలునే యొండుఁలొండుల యెక్కువలను। గీ. కాకిమూఁకల యట్టులఁ గేకలిడుచు। గోకిసేసిన యంతనె గెలుపుగలదె। ఇట్టిగెల్పున జూటి సిగ్గేలదో। బళిర! యియ్యడియే శృంగిభంగమయి. చ. "జరుపుదుమేము సత్సభను జయ్యనరం" డన రాక, "మీరలే। జరుపుఁ"డటన్న మార్పులుకఁజాలక, యొక్కని వేంకటేశునిఁ। దటోగనుఁదెట్టి పట్టి కరతాడన గర్వము సల్పిరంట హా। యఱుకఁగలేక నాకు నితఁ డోడె "బలాదు"రటన్న చాడ్పునఁ. ఊ. వారును వీరు మాకు నొకనైఖరివారలె, వీరిలోన నె। వ్వారిని నేరు గెల్చినను వారికి వారికిఁ జాలినట్లుగా। గౌరవమేము సూపదుము, కానిపనల్ పొనరించువారలఁ। దూఱక మాన మేరయిన, దోసము లోక మెఱుంగునట్లుగఁ."

ఇట్లు సుజన విధేయుఁడు,
దంటు సుబ్బావధాని,
191 బోబజారువీధి, కలకత్తా, 13-9-11.

(శృంగభంగమును గూర్చిన మంచిచెడ్డలను విమర్శించుకొనుటకై చదువరులకుఁ గొంత యాధారమునకై యాయా యీయుత్తరములు మొదలైన వుదాహరింపఁబడియె. గ్రంథవిస్తర భీతిచే నింకను బెక్కులున్నను నవి పదలఁబడియె. ఈ శృంగభంగము మొదట నేదోరీతిగా నచ్చొత్తించి పదఁపడి దేశమాతలోఁ బ్రకటింపించి పిమ్మట వారికవితాపత్రికలోనే ప్రకటించుకొనిరనియెఱుంగునది.)

చ. గురుఁడు యథార్థముఁ దెలుపఁగోరెడివాఁడె గురుండునాఁగ న
ల్లరి పను లాచరించిన నలందురువాఁడె గురుం డనఁ యశ
స్కరుఁడె గురుండునాఁ దనకు సద్గతి చూపినవాఁడె యెల్లరుఁ
గురువులె యెల్లరుఁ హితులె కోవిదులే కలివేశ నోసఖా.

చ. గురువన నేమి ! సత్యమునకుఁ జవదాఁటనివాఁడె, నాఁ జెపుం
గురువన నేమి ! యల్లరులకుఁ ముదమందనివాఁడె, నిక్కపుం
గురువన నేమి ! దోసమునకుఁ దెరువీయనివాఁడె, యెల్లరుఁ
గురువులె యట్టులేని యల గుమ్మడుకాయఁ బగిల్చి చూడుమా. 465

చ. అకపటులైన శిష్యులకు నట్టియశమ్ములె గల్గుఁగాక నే
టికపటు లిట్టికీర్తిని గడింతురుగా కది తాటియాకుద
ళ్లకరణి వెంటనే దుసికిలంబడుఁగాక సదా యథార్థప
ర్తికి జయమో మఱొక్కటియొ తీఱని దబ్బిడుఁగాక యేకమై.

13

శాఖా చంక్రమణ పర్వము.

రిజస్టరీ ఉత్తరమునకు సరియైన నకలు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధానిగారి పద్దనుండి } శ్రీ వేదమూర్తులయిన చర్ల వెంకటచలపతిశాస్త్రిగారికి –

ఉ. చూచితి శృంగభంగమునఁ జూపఱు నవ్వఁగఁ జిత్తమందు సం
కోచ మొకింతయుం గనక కొంకు వహింపక జంకులేక మీ
కీచురవంబు గన్పడ లిఖించిన యీ యసృతంపుఁవ్రాత; దో
బూచులకున్ భయంపడునె భూతము లక్కట ! భూతలమ్మునఁ.

ఉ. కాఁకరపర్తిలో నఁట ! జగంబులు మెచ్చ శతావధాన సు
శ్లోకతనఁ బ్రతిష్ఠ ప్రచురించిన వేంకటశాస్త్రి కెవ్వరో
యీకవిరాజ శిష్యపరమాణువు డీకొన మూలమూలలం
దేఁకిన పాఱుబోతఁట ! యొదే నొనరించె నఁటెంతవింతయో! 488

ఉ. చుక్కలు రాలలేదు రవిసోముల పోకడ మాఱలేదు; న
ల్దిక్కులు కూలలేదు జలధిజ్వలనం బుబుకలిగలేదు; నేఁ
డక్కట ! రామకృష్ణకవు లర్భకు లేగతి నేయు నేర్తురా
ధిక్కృతవైరి వేంకటనుధీకవిమౌళికి శృంగభంగముక్.

ఉ. ప్రేలినఁ గీర్తి రా దవృతపిష్టము నూతినఁ బూర్తి కాదు రా
జాలిన రమ్మ మీకవుల సంబరముం గెలిపించుకొమ్మ బిం
కాలకు జంకువార మొకొ కాఁకరపర్తికిఁ గీర్తి తెమ్మ, సీ !
జాలమికేల వేగ మొక జాబు లిఖింపుము పచ్చి ప్రాలెదక్.

శా. మున్నే కోరితి రామకృష్ణులను "మమ్మ్ం గెల్వ రండంచు" వా
రెన్నెన్నో లిఖియించి "యేసభకు మే మేతేరలే" మంచు మే
ల్కొన్నా రేటికి నీకు నీ దురద వీలుంజాలు లేకుండ న
ట్లున్నక్, వారలఁ గూడి నేఁడయిన నా యుత్సాహముక్ దీర్పుమా.

ఉ. కాఁకరపర్తి యొక్కటియ కాదు, జగ మ్మఖిలంబు నేకమా
గా కల రామకృష్ణులకుఁ గల్గునె శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా
స్తోకశతావధాన కవి భూర్వహదివ్యతరద్ధ్రప్రతిష్ఠతో
డీకొను శక్తి? యయ్యది ఘటించిన మాకును మోదమే కదా !

సీ. రామకృష్ణులు సభార్థము పిల్వలే దందుకొఁకు వేంకటశాస్త్రి యరుగలేదు
చిట్టాలతోఁ జెప్పి చూడ నేతేర మీ గ్రామమున్నన్న శ్రీరామసేన
యూరి గౌరవమును నూరిలో నున్న కెద్దలగౌరవంబును దలఁపకుండఁ
జప్పట్లపర్వంబు జరిగించి యొక్కసక్కెములాడుకొనుచుఁ బ్రశ్నములువేయఁ

గీ. దగినటులు చెప్పటయొకాక తగునె యచట
యోగ్యతములకు బుజురీతి నుత్తరంబు
పొంగుచును నంతలో "శృంగభంగ" మనుచు
గోల గావింప మీకుసిగ్గేల లేదు !

ఉ. గోణము కట్టుటాది బుధకోటి నుతింపఁ గవిత్వమైదుషీ
వేణికయాచుఁ బేర్పడిన వేంకటశాస్త్రికి "శృంగభంగ" మ
వాణి వినంబడం బ్రిజలు నమ్మరు చింతపహింప రింతకుం
బ్రాణముతోడఁ బంపిరని మాత్రము మిమ్ము నుతింతు రిచ్చలున్.

ఈ. ఆతఁడొకండె పో, సభకు నాయకత్వమె గలుపఁజాలుఁగాక మీ
చేతులలోనిదే శాటము చొప్పనటుల్ విడుపాటు సభ్యు లే
చేతలు చేతులే రచియించు చేసిన దంతయుఁ గప్పిపుచ్చి యో
వ్రాతలు వ్రాయలేరు గుణవర్తులు కొఁకరవర్తి పండితుల్!

సీ. ఎందేని సభసేయ నేర్పాటుఁ గావించి సభకొక్క రాయగ్య నిశ్చయునఁ జేసి
రామకృష్ణులచేత "రం" డంచు వ్రాయించి మీ రేగుదెం డారుచూరు మనుచు
శృంగభంగము శిరశ్ఛేదనంబొ కావించి తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల రామ
కృష్ణకవులచేత గలిపించి తెండు కొఁకరవర్తి కీ పెద్ద గారవంబు

గీ. పార్శ్వు లున్నారు కవులు విద్వాంసు లున్న
వారు భూపతు లున్నారు వారువారు
సంతసింపఁగఁ జేయుఁ డీ సాహసంబు
నందుకొనుఁడయ్య యివియె నా వందనములు.

కాకినాడ,
26-7-11.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

ఈ రిజిష్టరు త్తరమునై నేవో కొన్ని వికటపు మాటలతో "సత్యసందేశ" మను పేర రిజష్టరుచేసి పంపిరి. సత్సభకు సంబంధించిన యుత్తర మందు లేమిం జేసి దానికిఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁబడదయ్యె. పిష్టపేషణమని యెంచి యది యిం దుదాహరింపలేదు. దాని సత్యాసత్యము లుపోద్ఘాతమున నించుక విమర్శింపఁ బడినవి అందుఁ జూడఁదగు.

14

పాశుపత పర్వము.

తే. గీ. సత్సభ యటన్న రం డనఁజాల రైతి
రల్లరి యొనర్చువారల కన్న లైతి
రార! ధీరులరై గడేకారిపదవి
కాస చేసితి రేమందుమయ్య మిమ్ము.

శా. నారం బన్నను గూపనీరమును, నెన్నం గప్ప లందెందు సం
చారంబుఁ జరిగించుచుఁ స్తుతికటుల్ చాలఁ బ్రసంగించు నా
దూరావం బిడ నేర దోరికిని సంతోషంబు, నారాయణా
ఖ్యారూఢిఁ బ్రకటింతురే యుకట! యే యూరావమో సేయుచుఁ.

ఉ. "పుట్టె నెటో స్వళాళు నిది పో దిఁకఁ దోఁటకుఁ జేటు తెచ్చు నీ
చెట్టనెఁటెంగి రక్ష నిడి శ్రేయము గూర్చుట మీకుఁ గీర్తి" యం
చెట్టులొ నేను జెప్పుటకు నెంచిన నల్లరిఁ జేసి నిందలక్
గట్టినయంతనే యశము గైకొన నేర్తురొకో యవామకుల్ !

† సీ. నాల్గుళాస్త్రముల నున్నతిగన్న వెంకటనుబ్బళాస్త్రుల వచశ్శ్రీతులకన్న
అత్యాశుకవియు భాష్యాంతవేత్తయు నైన రంగార్య వాక్ప్రసారఁబుకన్న
సర్వళాస్త్రముల విజ్ఞత్వమ్ము గల వానమామలస్వామి సమ్మతులకన్న
మటియు నెందఱొమహామహులు మెచ్చియొసంగుజయపత్రికాసముదయముకన్న

తే. గీ. మిన్న యగునొక్కొ మీ వార్తయు చిన్నతనపు
శృంగభంగపు వ్రాఁతలు చెళ్ళపిళ్ళ
వెంకన యశమ్మునకు నివి వీసమేని
లోటు దెచ్చునె మీకు ఫల్గుతయె కాని. 480

శా. ఆయాపండితవర్గ మిచ్చు జయపత్రానీకముల్ వోయి మీ
దాయల్ మీరును వార్తయు కుచ్చితపు వార్తల్ పైటికేఁ దెంచి "హీ
హీ !" యంచుక్ ననుమీరునుంబలెనె యేరె నన్నఁ జూతుక్; వృథా
హేయంబుల్ పచరించు మిమ్ముడుగ నా కేలా ! యసద్వాదులక్."

చ. ఎటోగియు నిద్రవోవుజను నెవ్వఁడు మేల్కొనఁ జేయు ! వేంకటే
శ్వరుబలెఁ గొన్నికబ్బములు సల్పి పధానము లాచరించి కొం
డఱు బుధవర్యులక్ గని యనంతర మాతనితోడఁ బోరుసం
బరమున కీయకొన్న బుధవర్యులు మెత్తురు మీప్రయత్నమున్.

ఉ. మీర లుపాయశూన్యు లటు మేకులు చెక్కుచు శృంగభంగముక్
గాఱుగ వ్రాయఁ నారె యది గాంచిన తోడన "క్రోధమూర్ఛితుల్
దూఱునకై దురుద్యమముతో నిది కూర్చి రిసీ !" యటంచు నే
మోఱకుఁ డేని లో నొగులు మోసపువాసన గొట్టు నామమే.

మ. చరితక్ వ్రాయఁటొ ! దుఃఖముక్ దెలుపుటో! సత్యంబు వాక్రుచ్చుటో
గరితల్ వోలె గృహమ్మునక్ మడఁగి యీకాఱుల్ పరిసంగించుచో
ప్పరయక్ మాటికిఁ గాక కేవల మనూయామాత్రపర్యాప్త మై
విరసత్వమ్మును దెల్పుచున్న దిటువో ! విఖ్యాతి నార్జించుటల్.

---

† ఇందలి పండితుల ప్రశంసలు శతావధానసారమునఁ జూడఁదగు.

శా. తోలుంబొమ్మలయాటగా "నెవనినో దోకొంచు నేతెంతు మా
బాలు నీ వెదిరించెదే" యనిన నబ్బాలుం డెవం డంచు నే
నాలోచింపనె, వాఁడు నాయెదుటి కేలా వచ్చు? నామోము వాఁ
డేలా చూడఁగలాఁడు, నే నెఱుఁగనే యీ గారడీ వేసముల్ !

* గీ. "రాను రప్పింపఁబని గానరా" దటంచు
వ్రాసి పరికటించినట్టి యాబాలసుకవి
యితఁడు గాఁడొక్కొ— రాసేల యిచ్చగించు
నల్లరికిఁ గాకయున్న నారయబుద్ధేంద్రి!

తే. గీ. అతని శక్తి మీశక్తియు నఖిలమెఱుఁగు
వాఁడ నీజన్మమంతయు వ్యవధి మీకు
సత్సభకు రండు నిల్వండు చాలు ; నోరు
మెదప నక్క— ఱలేదు మీచదువు తెలియు.

సీ. దాతృత్వమునఁగర్ణుదాఁటినా డనుపేర్మిగాంచువాఁడు యశమ్మునించువాఁడు
అఖిలవిద్యలు చూతునని ప్రతిజ్ఞపహించి నెగడువాఁడు బుధాళి వొగడువాఁడు
తారతమ్యమెఱుంగఁ దగు పండితు లచేత మెలఁగువాఁడహితంబుతలఁగువాఁడు
విద్వాంసుఁడనుపేరు విన్నంత నానంద మందువాఁ డాశీస్సు లొందువాఁడు

తే. గీ. రావు వెంకట శ్రీ సూర్యరాయవిభుని
వ్రాలఁ "జాల" మటంచు మీబాలు రనఘ
యేని యామేటి యేటి కుపేక్ష నేయు
నారసి పచింపుమయ్య యో నారయార్య! 488

సీ. అచ్చులోఁ బొరఁబడ్డయక్కరమ్ముల నేరి దోషమ్ములను విజిగీషుఁజార
భారతాదుల వాడఁబడినలక్ష్యము లెఱుంగక కుమ్ములాడు మేటికవులార
ఎవరి నేతప్పు లట్టనలెనో యెఱుఁగక పత్రికల్ చెఱుచు సర్వజ్ఞులార
భానుపైనిఁ బరాగపటలిఁ జల్లఁగఁ జూచుప్రౌఢి చేకుటినవిద్వాంసులార

తే. గీ. యింటఁ గూర్చుండి మీచిత్తమెట్లు వచ్చు
నట్లు గొప్పలు సెప్పికొం డంతెకాని
పత్రికలకు విమర్శనల్ పంపకుండు
మీరహస్యంబు బయలెక్కు— మేలుకొనుఁడు.

---

* "రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదుమాకు" అను పద్య మప్రస్తుత ప్రశంసలో ముఖపత్రమందుఁ జూడఁదగు.

చ. అది చనుదెంచెఁ * భాకుపత ! ముందుఁ గృతఘ్నుల్ మిత్రఘ్నులుఁ
బదునొచ్చెదుఁ మహామహుఁడు పార్థుఁడు ఘన్నది వాడె దానికి
ప్పదనుదయించె గౌరవమహోహవ మిత్తఱి నన్యమిల్లుటన్
గుదురుచుఁగాక యాశరము కూర్మగపీపటలావలేపముల్.

ఉ. ఇంటనె డాఁగి కృష్ణకవి యేఁపయొ క్రుమ్మరులు నెట్ట వేఁటనో
కొంటెల నంపి మీరలును గోల యవారిగఁ జేయఁజేయ నే
నొంటరి నేమిసేయఁగల "హూ" యిఁక లెండన నెట్టు లేఁతు మీ
దంటతనంబు లయ్యోడఁ గదా ! ప్రకటింపవలెఁ మహోదయుల్.

ఉ. అల్లరికేమి యెట్లులనొ యజ్ఞత్తమై ఘటియింపవచ్చు మీ
యుల్లమె సాక్ష్యదాని, కది యూరక పో దని లోన జంకి యే
కల్లలఁ గొన్ని నించి యొకకబ్బము కూడన ! దాని వెంటనే
వెల్లడిసేయుటా ! యకట ! వే రిఁక దానికి శృంగభంగమా !

చ. ఇది యిటులుండనిత్త మెటులేని యశమ్మును గోరు మీర లా
ప్పిదముగ నింటనుండ కెటు పిప్పిప్రసంగముగా శకట్నిక్
గుదిరిచినార లాపదును గోడు సమస్తము వెళ్లఁగ్రక్కు మీ
కెదియును రాదు నిక్క మని యేర్పడఁ జేసెడి దానిపోకడల్.

ఉ. అందునఁ దాము లే మనెదరా, యది మీపుర మొప్పికోదు నే
నందకె వచ్చి మీ సలుపునల్లరి చల్లఁగ నోర్చినాఁడ మీ
రందుల నున్న సంగతి యథార్థముగాఁ గనిపెట్టినాఁడ మీ
నిందలకెల్ల సైఁచితి గణించితి నట్టియమూల్యతత్త్వముఁ.

శా. శబ్దజ్ఞానము నాకె యున్నదియొ నిచ్చల్ మీకె తా నున్నదో
యబ్దంబుల్ మతి యెన్ని నాదుకడ శిష్యత్వంబు గావించుపై
శబ్దజ్ఞానము సుంత కల్గెడినో యీసందర్భమే తెల్పు "హూ"
శబ్దజ్ఞానము పైపయిం గలదె ! వాచాశూరతల్ కూడునే ?

చ. "పలుకఁగవచ్చు నూ ఱొకటి వాఁయట శక్యము గా" దటన్న యీ
పలు కెపుడేని మీమదికి వచ్చెనె యూరక గేలిసేయు నా
ఫల మెదిరించెడిఁ గడచుప్రాజ్ఞత యుండినఁ గాచికొండు వే
రలుక వహించినట్టిఫల మందుఁడు యుక్తికిఁ జాల కుండినఁ.

---

* "పాకుపతము" ఇది వారి శకట్నికిఁ బర్యుత్తరము.

ఉ. అల్లరిసేయ నేర్చిన కళాస్థల తో డిట సాఁగిరాదు వి
ద్యోల్లసనంబు గల్గ నుచితోగము సేకుఱు లేనిచోఁ గడుం
దల్లడపాటు పైఁబడు వృథా యొనరించిన వాగ్వ్యయంబు మి
మ్మెల్లవిధమ్ములన్ గడకు నింతకుఁ దెచ్చె లిఖింపుఁ డీపయిన్.

చ. ఒడలి బలమ్మునన్ గెలువ నూహయొనర్చితి రీరటంచు నా
యెడఁద నెటో గ్రహించితి సహించితి నాపయి మీరు శిష్య లే
గడబిడఁ జేసినన్, దెలియఁగాఁ బడెనే యిపుడేని మీకు నా
యెడఁదతెఱంగు? పాండితి నొకించుక పాశుపతంబె తెల్పెడిన్.

తే. గీ. ఏకవచనప్రయోగాన నెక్కు సక్కి
యనుగ "నీకు శబ్దజ్ఞాన మకట లేదు
కవిత యిఁక నెట్లు"లనుమాట జ్ఞప్తి యందుఁ
బెట్టుకొని యుత్తరమువ్రాసి పెనఁగుఁడింక.

ఉ. వేంకటశాస్త్రినైపుణి వివేకు లెఱుంగనివారు కారు మీ
లెంకలు మీరుఁ దుల్యులని లేకియుఁ గూడ వచింపఁ డట్టిచో
లెంకల నంపి నన్ను నదలించెద రెంతటిసాహసమ్ము మీ
కంకఁగఁ జేసె దేవ్ర! డిపు డాతఁడె యడ్డెడుఁ గాక వీఁకమై.

తే. గీ. కూపకూర్మప్రసంగముల్ గూడవిచట
చప్పటలు గొట్టుటలు కొనసాఁగ విచట
పట్టిపల్లదములు పనకట్ట విచట
పాండితియు నైపుణియు సుంత వలయుఁ జుండి.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణు లతివీరులు వాండ్రి నటుంట నిండు మీ
శంకల కుత్తరం బొసఁగి జాడ్యము వాపుట ప్రస్తుతంబుగా
వేంకటశాస్త్రి పూనె మును వేగిరపాటున నైచినట్టియా
అంకెలు సాఁగిరా విచట వ్రాతయనన్ బలిఁ గోరెడిం జుఁడీ.

చ. దయగలదేవుఁ డెట్టులో శతఘ్నిని వ్రాయఁగఁ జేసె మిమ్ము మీ
చెయి వచియించు మీచెయిది చెప్పకయే, జగ మక్కటౌన నె
మ్మెయి గ్రహియించు వెంకయకు మీకును గర్ణినవార, యూర ! యో
రియశము లేరి కబ్బెడు, వరించునె గీర్తులు తమ్ము తామయై!

చ. ఒడలిబలమ్మునన్ గెలుతు రొప్పితి, నందునఁ గూడఁ దిర్పతిన్
దడఁబడఁ గొట్టఁజాల రొకదద్దవదిందకపట్టుఁ బట్టి నన్

గెడపుదు రట్టిపట్టులకుఁ గేవలవిద్యకు నేడకేడ ! యీ
వెడఁగుఁదనంపుఁద్రోవలు వివేకులు నేర్తురె కీర్తి నిత్తురే.

ఉ. ఇఁకఁ బ్రయత్నించి పాశుపత మెట్టులొ తెప్పించుకొనుండు దాన మీ
కకలుషమైన కీర్తి యగు నందుకుఁ జాలరయేని నన్ను మీ
రొకరె హసింపఁ బూడితు 'లహో' యని యెల్లరు మిమ్ము నవ్వి 'హా
స్తికి నలదోమ యెక్క' డని తేల్తురు సారము బీర మేటికిఁ.

పీ. చర్ల నారాయణశాస్త్రియు నాకుండివ్యాసమూర్త్యాఖ్యుమహాకవియును
అల్లపురాణపండావ్యాయాభరణంబు మల్లయాఖ్యబుధేంద్రతల్లజుఁడును
వెదకి తప్పులు నూప వెంకటరామకృష్ణకవీశ్వరుల్ కృతజ్ఞత్వనిధులు
వెంకటసూర్యరాడ్వీభుసేలుబడి నుండి మానాటకమును సమ్మదముకల్గ

తే. గీ. పాడొనర్పఁ బ్రయత్నించి పంపినట్టి
యలశోత్పన్ని జూచిన యనఘులెల్ల
మరల మా పాశుపతమును దఱచిచూచి
గుణవివేచన మెనరింపఁ గోరువాఁడ.

* ఉ. "అంక మొకింత గల్గని మహోత్ముఁడు వ్యాసమనీషియుఁ నిరా
తంకుడు మల్లసూరియును దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁ డుదారుఁడైన శ్రీ
వెంకటసూర్యభూవిభుఁడు" ప్రేరకు లంచును వారిపద్దెమే
కొంకక తేల్చు నే నొకనిఁ గ్రొత్తగఁ జేర్చితిఁ జర్లచంద్రునిఁ.

ఉ. ఈయనయే ననుఁ మిగుల హోళనచేసిన బుద్ధిశాలి నా
రాయణశాస్త్రిగారి కెటులైనను జ్ఞానము గల్గనేని ల
జ్జాయతి నిట్టివాత లడుఁగంటు నటించు మదిం దలంతు న
న్నాయన నేలినేసినను నాయన కేను వచింతు నొప్పులఁ.

ఉ. తప్పొకఁ డాచరించితిరి దానిని గప్పికొనంగ నెన్నియో
తప్పు లొనర్చుచుంటిరి వృథా సుఁడి మీ రొనరించుయత్న మే
మెప్పెయు మిమ్ము మెచ్చఁడు 'నమోనమ' యంచు వచింపుఁ డెందు కీ
తప్పుడుతోర్పు లెందుకుఁ గృతఘ్నశతఘ్నులలోనఁ దూఱుటల్. 509

ఉ. అంక మొకింత కల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాస మనీషియుఁ నిరా। తంకుఁడు మల్లనూరియును, దాలిమి నేమము చూచుచుండఁగా। వేంకటసూర్యరాయపృథివీరమణుం డనుకూలుఁ డేలఁగా। వేంకటరామకృష్ణకవివీరులగారపుఁబిడ్డ కైత క। డ్డంకులు వల్కఁబోటరులు డాఁగక లోఁగకయుండు కైట్లనుఁ॥

(కవిత 1911 సం॥ 10 సంచిక)

సీ. శృంగభంగమటంచుఁ జెలరేగి తప్పుడుపార్టీలు ప్రకటింప వచ్చుఁగాక
ఆతిమతిఁ బొరిఁబొరిఁ బురపుర్లమై గురువరుని బుర్విప్పఁగ దిట్టవచ్చుఁగాక
చాలు మూలము లేక శబ్దార్థములు తప్పపట్టి పత్రికనింపవచ్చుఁగాక
చదువుకొంటినటంచుఁజక్కఁ బ్రాయముఁ బల్లిపై వసంతముచల్లవచ్చుఁగాక

గీ. 'హూ' యవఁగ వచ్చుఁగాక, యేమో యనంగ
వచ్చుఁగాక, రెండును వీడవచ్చుఁగాక
పైని మూటి జయింపఁగా వచ్చుఁగాక
పాశుపతమును ద్రిప్పఁగా వచ్చు నెట్లు !

ఉ. దిక్కుల నెల్ల నాత్మగురుతేజము నింపి దివాకరుండు తి
ర్యక్కుల కందరాని గగనాంతరసౌధపుఁజంద్రశాలపై
నెక్కుతఱిఁ శతఘ్ని యొకఁ డిట్టులె రోజును రోజు ప్రేలు నే
తుక్కునొ మూర్ఖతుష్టికయి 'తుస్‌తుసు తుస్స'ని వెళ్లఁగఱిక్కుచుఁ.

ఉ. పాశుపతాగ్నిహోత్రమున భగ్నుల మండి వెలింగి బూదియై
రాశికి రాక దూలియుఁ బరస్పరమేళన లేమి బ్రుంగఁగా
నాశనమయ్యె దానికి వినాశనకాలము మూఁడి మున్నె మీ
యాశలతో శతఘ్ని; యిఁకనైనను మేలొక్కని మేలొకనం దగుఁ

సీ. నాఁటల్లనే మీకు నామరూపమ్ములు పచ్చినమాట ధ్రువంబయేని
నాకున్నశక్తిలో మీ కున్నశక్తి యెన్నఁపపంతుగామి సత్యంబ యేని
కపటవర్తనుల హృత్కాలుష్యములు భగవంతున కెఱుఁగంగ వచ్చునేని
పనిపాటులను వీడి పరులగుణాగుణములు సూచువా రిలఁ గలరయేని

తే. గీ. ఎందులకు నేను వాగ్యుటకై యెల్లకల్ల
నిజములవి వానియంతనే సెగడు; నట్లు
కానినాఁ డేను గష్టించి కలదె ఫలము?
వ్రాసికొనుఁ డింక మీయిచ్ఛ వచ్చినట్లు.

15

ఉపసంహార పర్వము.

ఉ. ఊరక వార్ధియు మంటి నొకయుత్తర మంతన నీదుపాండితీ
పారమునెల్లఁజూపి తలవారలపై సభ యన్నచో గడే
కారులు పత్తురయ్య ! గుణగణ్యులు సేతురటయ్య యల్లరుల్ !
చోరులు త్రోవఁ గాచునెడ శూరులొ, వేఱొకపట్ల శూరులో !

తే. గీ. సభకు రాఁదగువారలు శాస్త్రవిదులు
కొంద ఱప్పుడు నున్నారు కొంతవఱకు
వారిఁ దెల్పియె యుంటి నవ్వారికొఱకె
చనవలసె సత్యసంధు లాఘనహృదయులు.

తే. గీ. తజ్ఞులగు వారివారియుత్తరము లుండు
టెఱుఁగ కవ్వారి పేర్గూడఁజెఱుపఁదలఁచి
తమకుటుంబమ్ములోఁ జేర్చి దబ్బఱలను
మనఁ బ్రబుద్ధులు ప్రకటించికొనిరి కంటె ?

* చ. చలపతిశాస్త్రిపేరను రిజస్టరుపత్రిక నీవు పంపలో
పల దిగులంది యాతఁడు "కృపక్ తుమియింపుఁడు తఁ" ప్పటంచు వె
ల్వెలఁబడుచుక్ లిఖించి పయి వీరును వారును భీతిమాన్పి యె
గ్గులు లిఖియింప దాని పయిఁ గొండొక వ్రాలొనరించెఁ గంటివే.

గీ. "సత్యసందేశ" మట ! దానిఁజదివియుండు
వదియుఁ గవితయె పర్కటించె నంతఁబోక
శృంగభంగమ్ముగూడఁ బ్రతికను జేర్చి
కొనిరి బుధులయ్యె బాలురగుట్టు కంటె!

ఆ. వె ఎవనిప్రాలొ చేసి యేడతో రమ్మని
వార్ధి వేల ? సభకు వచ్చుశక్తి
తమకుఁ గల్గియున్నఁ దమరెవ్రాయఁగ రాదె
యింతమాత్ర మెఱుఁగదే ! జగంబు.

---

* ఈయనక్షరూపణ యుత్తరము 79 వ పుటలోఁ జూడఁదగు.

ఉ. ఇంతటిబుద్ధిమంతు లని యిప్పటికేనియు నీకుఁ జక్కఁగా
నుంత యెఱుంగఁగాఁ బడెనె కుంతలచేతలు పత్రికల సుధీ
కాంతులు గొందురే ! తమకుఁగా లిఖియించిన పాడువార్తగా
నెంతురు లోకు లం చెఱుఁగ రేమన వచ్చెడి వారిచెయ్యిలన్ !

ఉ. ఏదియొ గిల్కుచుందు రది యెవ్వరొ మెచ్చుచునుండ్రు వీరికిన్
లేదు సుబుద్ధి వారలకు లే దది యంతకుమున్నె, మద్యశ
శ్శ్రీధరి కేగ నీదుడుకుచేతల కేమధికార ? మెట్లొ వా
పోదురుగాక యీ చెనఁటి పోకలు లోకులు విశ్వసింతురే.

చ. ఎఱుఁగని వారి వార్తలకు నేదియు నుత్తర ముండఁబోదు స
ద్గురుపదపంకజమ్ములను గొల్వఁగ నేరక తప్పువార్తలన్
బురపుర నింపి పత్రికలు పుచ్చెడిశిష్యుల సైఁపుమయ్య కా
కరపురిలోని పెద్దల మొగమ్ములనైనను జూచి శ్రీపతీ.

ఉ. శ్రీపతి వీవు నీకవిత సీత విశుద్ధచరిత్ర; యీపె కె
ట్లో పనిఁబూని యెవ్వరొ జడుల్ దొసఁగుల్ పొసగింప నెంచఁ ద
ద్వ్యాపృతి నాఁగఁగా మొదట వా రెవరో యెఱుఁగంగఁ గోరి నే
నాపురి కేగితిం దెలియ నయ్యె నొకింతన వారిపోకడల్.

ఉ. సీతనుజూచి రామునకుఁ జెప్పఁగఁబోయిన వాయుసూతి తా
నాతతి నయ్యశోకవనమం దొనరించినకృత్య మేమి ! యా
దూతమనమ్మునం దపుడు తోఁచినయూహయె నాకుఁ దోఁచెఁ బ్ర
ఖ్యాతికి మూల మైన నగుఁగాక మఱొం డగుఁగాక శ్రీపతీ.

ఉ. పట్టిరి కొట్టి రయ్యనిలుపట్టిని బిట్టుగ సోఁకుమందఱిన్
జెట్టిరి తోఁక కాల్చిరి బిభీషికలన్ గనఁజేసిరిన్నియున్
జెట్టిదముల్ సహించి యల వీరుఁడు గుట్టు నెఱుంగి రాఁడె ? యా
దట్టునితోఁవఁ బట్టితి యథార్థ మెఱింగితి నెట్లొ వచ్చితిన్.

క. దొంగ గతి తప్పఁ దనకు స
భం గగు పిఁక లేక "శృంగభంగ" మనఁచు వా
సెం గృష్ణుఁడు మతికొందఱు
వెంగలులన్ జేర్చికొని వివేక మెడలఁగన్.

క. వెంకటరామయు తా నీ
పంక్తిమ్మనఁగలఁడో లేఁడో వ్రాసె నతఁడు మూఁ
గొంకక కోకిలకాకయు
పంకిలచిత్తులకుఁ గలవె భయభక్తి లిలన్.

* క. గురుదక్షిణ యిడఁ గాదె శి
వరామకవి నీకు నూటపదియాఱుల నో
తిరుపతిశాస్త్రి! యితఁడిడు
గురుదక్షిణ నేల యందుకొనఁ దగదో కోఁ!

గద్య

ఇది శ్రీ ..... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబగు
గీర్వాణాఖ్యాయమ్మున నధిక్షేపసంగదమనమను
ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.

---

* (తెనాలి శతావధాన పీఠికనుండి)

అవధానిగారి కొసఁగఁబడిన బహుమానము (రు 116—0—0) లును బ్రహ్మ సభవారొసంగిన సత్కారము (రు 25—0—0) లును అవధానిగారు తమకుఁ గల భక్తి విశ్వాసములు వెలువడునటుల బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రి గారికి సమర్పించిరి. గురువులయెడ శిష్యుఁ డిట్లేకదా పరివర్తింపవలయును.....

ఇట్లు విద్వజ్జన విధేయులు
పరిభల వీరరాఘవులు.
పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహం.

తెనాలి,
28—12—11.

తప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	19	వంశ	నంశ
4	10	కుబోఁలె	కుఁబోలె
20	11	బ్రబద్ధు	బ్రబుద్ధు
25	15	లేనని	లేవని
27	15	నీముందరా	నీముందఱా
28	20	గంతె	గంతే
32	21	వచ్చుబై	వచ్చుఁబై
34	22	యజ్ఞాము	యజ్ఞానము
36	2	జూడం	జూడం
,,	24	చెచ్చి	దెచ్చి
42	4	లేని	లేవి
,,	18	యున్నది	యున్నది
55	2	పగత్వ	పర్వత
57	22	తెలుఁపు	తెలుపు
82	11	తార్యియము	తార్యియము
,,	16	భోరన	బోరన
83	5	పదఁప	పదప
84	5	డిజన	డితజన
94	14	గట్టుఁడ	దట్టుఁడ
99	8	గుమ్మడు	గుమ్మడి
102	19	బుధ	బుధ
103	15	పండితుల	పండితులు
104	18	నందకె	నందుకె
107	7	మూటి	మూఁటి
109	14	పాసగింప	పాసఁగింప

మీరతము

(నరుచరిత్ర)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా!

గీరతపర్వధమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములను సూత్ర పాత్రాయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిప్పుడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపఁబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషాంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నాళ్ళుచదివినను నాయా యీగర్వింథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహముచేయుట తప్పు. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు పత్సరములకొలఁది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేఱొక విధముగువాఁడు కాఁడు. (3) పైఁగా నితఁడు కృతఘ్నుఁడగుటతోఁ జాలింపక పదరఁబోతువార్తలు, అసత్యములు, అపవాదులు లోనగునవి పర్వకటించుట మొట్టమొదలే తప్పు.

అను నీయంశములు దక్కఁ బక్తవ్యాంశము గానరాదు. గురువే దోషియో, లేక శిష్యుఁడే దోషియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటచే దీనిపర్వకటన మంత యావశ్యకమని మాకును దోఁచలేదు గాని మొదటిభాగము నందు విస్తరభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటచే నయ్యవి యిందు ఖండించు మిషమీఁద గురుశిష్యధర్మములు కొన్ని సంగర్వహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించిచిమి. 'అట్టహాసము' అనునది పర్వథమభాగమందే యించుక స్పృశించి పదలఁబడినది. పిమ్మట గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 పఘటలలోఁ గొండొకదాని బండారము బయటపెట్టఁబడినది. ఇందుంగూడ నక్కడక్కడఁ దానింగూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యనేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడుగాఁడు. (2) పాతుర్వాడుగాఁడు.

అను నంశము సాధించుటకై పాటుపడుటదక్కఁ వేఱొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు వారు చూపుప్రమాణములో, పేరు దాఁచికొని తోఁచిన ప్రల్లదము లెల్ల వ్యయపఱచిన తస్కరుల వ్రాతలు. ఆవార్తలపలననే గీరత పర్వథము

II

భాగము నిస్సార మనియో నిరుపయోగమనియో గూడ లిఖించి సంతసించుచుండిరి. అవార్తల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. మాశిష్య లంతకుమున్నే యెఱుఁగుదురు. ఎతేఁగియును వానిపలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు వంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును వీ రవి పట్టు కొని సారెకు వ్రేలాడుట!

"శ్లో॥ కతిపయదివయస్థై ర్ఋయంపర్యాయా, త్క్రమనకగిరి కృతవాసారావసానం
ఇతిముదముపయాతి చకర్వాకీ వితరణశాలిని వీరరుదర్శిదేవే.

(విద్యానాథకృతము)

"తుష్యతు దుర్జన" న్యాయమున నాయా యాతప్పుడువార్తలెల్ల నిజములే యైనను దమ కవి సాయముగావు. అవి మాకుఁ గల యశమును బోఁగొట్టినఁ బోఁగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోఁగొట్టగలవు? కావున వీరు మమ్ము దోషులనుగాఁ జేయుటకు వ్రాయు వ్రాతలేమి, యందులకై వ్యయపఱుచుచున్న ద్రవ్యపరిదాతల సొమ్మేమి పమ్మేగాని లాభకారి గాదని వారి కిప్పటికైనఁ దెలిసినచోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును. నానాటికి వీరు మతియును నట్టడవిని బడుచున్నట్లు వార్తలలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. మొదట గురుని కపాతర్తిత్వము సాధించుటకు "గాకి" యని పదిరఁ దొరఁకొనిరి.

"పక్షిణాం కాకీ చండాలీ" అనుటవలన నది యపాతర్తిత్వమునకు సాధకమే. ఇటీవలనో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁడని యభేదాధ్యవసాయము చేసికొని పడఁదిట్ట నారంభించిరి. అతివిస్తరమెందులకు? ఏకోవిఘమునఁ దిట్టుట వీరి ముఖ్యోద్దేశము. ఏకోవిఘమున నీతిగఅఘటు మాముఖ్యోద్దేశము. వా రంధులకున్ను మే మిందులకును చాటుపడవలసిన దని భగవంతుఁ డేర్పఅచియుంటచే నేవో వ్రాసికొనుచుందుము. రసాస్వవిచారముతో మాకుఁ బని లేదు కావునఁ బదుపరులు మమ్ము నిందింపకుందురుగాక....

పరిక్షిత మగు 'కోకిలకాకము'ను గూర్చియు, నింతకుమున్ను పరిచురించిన గీరక ప్రథమభాగమునపై వారు పరికటించిన శంకలనుగూర్చియుఁ గొండొక వ్రాసి విరమించెదము. "కోకిలకాక" మన్యాపదేశముగదా, దానిని మీపై నేల వెట్టుకొంటిరి? అని ప్రశ్నరాఁవచ్చును. అందులకుఁ బ్రథమభాగ పీఠికలో

మాశిష్యుల వ్రాతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుఁగూడ గొండొక చూపెదము.

(కవితలోని పరిభాకరపరామర్శమునుండి)

చ॥ .....మీగురులకుఁ దెల్లమే,.....మాగురులశ క్తి.....ఈండిలు బద్ద శ క్తి.....దెబ్బఁదినుకాకియె కాక నినుంగెఱుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన వేటూరి పరిభాకరశాస్త్రి సతీర్థ్యసంపార్థన పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు గురువును గాకి యని వ్రాయుట తప్పని మందలించిన పైని వ్రాసిన వ్రాతలో మిగల నబే పాటపాడుచు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్విని, వీరి దైవాను కూల్యమును జదువరులే విచారింగుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమవేరితోఁ బ్రకటింపక శిష్యునిపేరఁ బ్రకటించుటపలనఁ దా మతని మందలింపున కుత్తరి మాలేమి స్ఫుటమగుచున్నది. ఏశిష్యునేర నీ పర్యిల్లదములను వీరు పరిచురించిరో ఆశిష్యుఁడే యిటీవల "పాణిగృహీతాశ్రిపజ్ఞానందశ్యంఖల" యను పేరితోఁ 120 పుటలకు మించిన బూతుఁగూఁతలను వ్రాసి లోకుల స్తోత్రముల కగ్గమైన గుణవంతుఁడు. అతనిపేరా పాత్రమునఁనే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తరములు "శ్యంఖలాత్యణీకరణము" చదివిన విస్పష్టముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల వ్రాఁతలు వ్రా॥ ల యెఱుకమీఁదనే జరిగినదనుటకు సాక్షీభూతము లగు నంశములు బోలెఁడుంకలవు. అవిగూడ నన్యతర్థి చూడవలయును. మఱియుఁ బ్రకృతమును "పరిభాకర పరామర్శము"నుండియె నుతికొన్ని యసందర్భపరిలాప మాలను జూపి యున్నారము.

"మ....ర్యాయఁగ నాయంబె సతీర్థ్యులంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీం సుర్థిఁ డొక్కఁడుండె వ్రద్దెన్నే చ్చె...యిర్వుగఁ బిలిచెదే.

ప్రభాకరశాస్త్రి "సతీర్థ్యులార" అని సం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్చుట తెప్పటి ! ఈరెప్పట్లు సమర్థింపఁబడుఁగాక. ఏండ్లకొలఁది వెంకటరామయ్య శిష్యుఁడు. వెండవయతఁడో ? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుఁడు. దీనింగూర్చి భ్రాకవిమహాకావ్యములోని ద్వితీయసర్గమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారను వ్యుత్పత్తులు, బ్ర॥శ్రీ॥ రామచంద్రశాస్త్రులవారును సాతులగుదురుగాక. మఱియు నీవిషయము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులపలనఁ గూడఁ

దెలిసికొనవచ్చును, ఆయుత్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పినతండ్రికుమారుడు వ్రాసినదే, అనుటాక. అతడుగూడ వేంకటశాస్త్రికే దగ్గఱబంధువని రామకృష్ణశాస్త్రి యపలాపింపక మానడు. ఇట్టి యపలాపమునకు రోసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ సెప్టెంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఓకృష్ణకవిగారూ! మీరు గీరతవిమర్శనమని వ్రాయుచు నందు నన్ను మీకిరువురకు సరిపడిన బంధుగుడనియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టివ వాడను నేననియు, నుడివితిరి. అసత్యములేయాడ గంకణము గట్టికొనిన మీకిది యొక వ్యత్యాసముగ దోపకున్నను నాకు గడుగడు నసహ్యముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పుచున్నాడను. అది మీరును గ్రహింతురుగాత. నేను మీకే సమీపబంధువుడగాని బ్ర॥ శ్రీ॥ వెంకటశాస్త్రిలు శతావధానిగారికి అంత బంధువుడగాను మీవాదిసారస్యమునకై మీరు వేరుగా చెప్పనప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నొప్పరు.....

పల్లెపాలెం.

M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయపలాపములను గూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపఁబడుచునే యుండును. ఇది యిటులుండుఁగాక. అతఁడు 'సంప్రార్థనము' అని వ్రాయ వీరు 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంతవఱకు యోగ్యత స్ఫుటమగుచున్నది. దానిపలన పచ్చి దుర్ధ్వని నివారింత మన్నను నివారింపఁ బడదు. అది యటులుండె, దాని నిండఁ దిట్లు శరపరంపరగా నున్నవి.

(1) ఉ॥...కోకిలకాకము నెల్లడింపుటల్, మంకుతనంబటంచుఁ బలుమా తికిలించితిరి... (2) చ॥...ఛాత్రుఁడ వెంకరామకృష్ణ ధీవరులకటంచు మొఱ్ఱి క్కుఁడు॥ (ఇట్టిసనేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'మీ యడుగుల్ మ్రొక్కి' అని వ్రాసినది చాలపటు! పైఁగా 'ఛాత్రుఁడ' ననవలె నఁట!

"చ॥...రామకవిపీరుఁడె నీకు సతీర్థ్యుడైనచోఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారును సతీర్థ్యులె"

తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి నడ్డఁ జదివిన దేదియును లేదు. ఆఁట్లే వెంకటరామయ్యకూడ నని శిష్యుని వ్రాలుతోఁ బ్రికటించు మా శిష్యులసాహసి

V

మును లోకమే పరికించుఁగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రియందు గురుత్వ మును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికంటె నితఁడు ముందుగాఁ గవనము రచించు వలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కంపపద్యలక్షణమునో యే యొక నిముషమందో యితనిపలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱుగాదు. ఇఁక వెంకటరామశాస్త్రికిఁ గల యూహద్గురుత్వములో నెన్ని పంక్తులలోనో యొక పంక్తిమాత్రి మిత్రులదియుఁ చక్కినచెల్ల వెంకటశాస్త్రిదియు సగటుకు భగవంతుఁడే సాక్షి కాఁగలఁడు. వీనింగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరింపఁబడుచున్నది. అపరిస్తుత పరిశోధనలో మూడుమాసము లని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో 'చాలఁగాలము వినివి' అని యిరువుర చేవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటించి యున్నారు. "చాలఁగాల" మనఁగా, మూడుమాస ములే యని పోట్లాడుదురా? అయినఁగూడ 'స్త్రీపర్త్యయాంతము కాముది' చదువఁబడి పోసఁగదు, ఎక్కుఁప బుద్ధిమంతులకు మూడుమాసములలోనే స్త్రీపర్త్యయాంతము కాపచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మూడుమాసములు శుశ్రూషచేసెను, మాసము 1కి నధ్యాయములు 10 దినములు. అనఁగాక మధ్యమధ్య నైమిత్తికములు గొన్ని యుండును. అవి యెల్లఁబోఁద్రోసినఁగూడ మూరు 45 దినములు చదివినట్లు తేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీపత్యయాంతము చదువుటకు నైయాకరణు లెవ్వరును నొప్పరు, పైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు:—

"తా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుమి నుంట నేమియుం జెప్పదు కాకి కోయిలకు", (కోకిలకాకము)

ఆను వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున విమర్శించుచో మాఁచిమ్యలు వారియువారితలెల్ల నింతసారము కలవి, వారియదృష్టము మించిది, కావున వారికి గురుదూషణ, దేవదూషణ 'అన్యతోక్తులు' ఇక నేమి కాఁదలెను? కలియుగ మునకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ దటస్థించినది. 'దానితో' బోలెడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వారియఁగలకు. పరితి గ్రంథమును గిట్లు విమర్శించి నిగ్గు తేల్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్థూలదృష్టిచే దిలకించు వారో. "కాఁబోలును" అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండె, "పరామర్శము" నుండి యిఁక నొకమాట నుచాహరించి దానిసారమును దెల్చి వదలుచున్నారము.

VI

"సీ॥ దయమీఱ సైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి పాహిత్యయుతునిగాఁ జల్పినాఁడు"

వెంకటశాస్త్రికి శ్రీశ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు సైషధాంతము కావ్యములు చెప్పినియుఁ గఱిత్వము మొదలైనవి నేర్పినయు వారియొడల వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడయ్యెనయుఁ బైపద్యమునందలి సారము, శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారిపద్ద వెంకటశాస్త్రి చేసిన విద్యాభ్యాసాదికము సీకిందిపద్యములవలనఁ దెలిసికొనఁగోఁదగము.

చ॥ కదలి యనంతరం బచోటు కాటపరంబను నొక్కపల్లె కింపొదవగనేగ..." (జాతకచర్యనుండి)

కాటపరమునునది శ్రీశాస్త్రులవారి నివాసస్థానము. శ్రీవాణీ వలఁ జాలకాలముకిందట రాజమండ్రి ప్రవేశించిరి.—

తే. గీ. అచట శ్రీపాదవంశజుఁడనఘమూర్తి, కృష్ణమూర్త్యాఖ్య సుకవి వరేణ్య నొద్ద, మొదలిడి కుమార సంభవమునను రెండు, సర్గలుపఠించె మూడు మానములకెలమి" ... తే॥ గీ॥ గురుసుఁడు దత్సహపాఠియుఁ గూడితిఱయి, నాడు చుందురు చదరంగ మాడిరెపుడు, లక్షణంబెట్లు లట్ల తల్లక్షణంబు, నితఁడు గర్వించుచె నాపె మెనకమెనఁగ ... తే. గీ. అంగ పేక్షనంచేకావ్యమును మొదలుపెట్టి చదువుచు నున్నంత శిష్యకార, ణంబు నియమించి దత్సన్నరూపఁగు చెలియఁ బఱచెద..." చ॥... గురునింతి మృతిఁగనె నాత్మ్మదేహమం, దొదివె నొకించుకంత స్వారయోగము, ... గురునికిఁ బచియించి యానమాత్స్య పురముంజనెఁ దల్లిని దండ్రినింగనఁగ"... (జాతకచర్యనుండి)

సైషధము శ్రీశాస్త్రులవారిపద్ధనే కాదు, మఱియొకరి యొద్దఁగూడ నిప్పటికిని వెంకటశాస్త్రి చదువనే లేదు. ఇంక ముంగు చదువవలసినయంశమును, ఆయంశములకు శ్రీ శాస్త్రులవారే సాక్షులు, శ్రీశాస్త్రులవారు వెంకటశాస్త్రిని గృతఘ్నుఁడనియందురో, యే మందురో 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలోని గాడే జగన్నాథస్వామిగారి పద్యములోఁ జూడఁగోరెదము, గీరతప్రభుభాగమున 35 వ పుటలోని సీసపద్యమునఁగూడ శ్రీశాస్త్రులవారి విషయము కొంతకలదు. చదువఁగోరెదము, అథవా, శ్రీశాస్త్రులవారికి వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడు గాఁడు. అంతమాత్రమునఁ దమకేమి లాభము? అతఁడే కారవాదినరకములు కర్గమై పోవుఁగాక, అతనిత్రోవ నింద్య మని యెఱిఁగియుఁ వీరేల పట్టవలెను?

VII

'యాన్యస్మాత్కర్మం సువరిత్రాని' తానిత్యయోపాస్యాని. నో ఇతరాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేదైయుండగనిది! అతనిమంచిని గర్భించినచో దమ్మి లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాఙ్ముఖులై యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుండుఁగాక, ఇఁక వీరి గీతవిమర్శనపు దోష నించుక ప్రదర్శింతము.

'గీరత' శబ్దము సాధువు కాదని కొంత చర్చ వ్రాసి దూషించిరి, అది పండితులు చేయఁదగినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులెల్ల దానికి వధికారులు కారు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధ లనునంశమునకు వారి "శతఘ్ని"యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును దెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును బదువఁ గోరెదము, పాశుపతమే యక్కఱలేదు. వీరొక కవితాపత్రికలో నెవరో మేజస్ట్రీటుగారు కాళిదాసకృతమగు "శ్యంగారతిలకమును" దెలిఁగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్దెములను మెచ్చుటకుఁగా మా 'రసికానందమును' బగఁబట్ట మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితోడనే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందువ్వో యసంగత ప్రభాషములను వాపిడిచిరి, నిజమాతర్ ముదాహరించుచున్నాగము.

ఊ॥ రాతిరి మబ్బుచేతఁ గమిరవ్మడ్డకమ్మగ నుండె, వాన్తిపై॥ నాతత కష్టుఁడై యతిరయమ్మున నిద్దురపోయె దొంగ లీ॥ రాతిరి యుఱుమువొచ్చిరి కనమ్మును బాలసుగాన నెంతయుఁ। భీతిలుదున్నదాన నిఁక వేగమె నిద్దురమాను మాంగ్లుఁడా! (రసికానందము)

పైపద్యమును గమర్శించునందు "రాతి" అనుపదము రెండుసార్లు వాడుట తప్పని చెక్కిరింపఁ బోచ్చిరి

"పసంతతిలకము, ఈ బాలునెత్తికొని యింటికిఁ బన్నవన్నిక, నాబంధులందఱు మనంబున నేమినారే, ఈబాలు సూర్యనిభ నిట్టులపెట్టిపోవఁగా, బుద్ధి పుట్టదని కన్య మనంబులోనఁ"— భారత - ఆది - ౧౫౫

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమ్మతమని స్పుట మగుచున్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనిపెట్టి వీరు పెద్దపెద్ద విషయములలోనికి దిగుట "ఉట్టిలో గురలేనియమ్మ స్వర్గమునకెగురుట"వంటిది. గాన వీరివిద్యావిషయక మగుశంకల కిట నుత్తరము చెప్పుటకుఁ బ్రారంభించి కొన్నిపుటలు వమ్మొనర్పఁ బోరఁ గొనము. అదిగాక గీరతములనఁ దమ కెత్తినిబము సంశములేవియో వానిని

ఖండించుకొనుటకన్న శబ్దవిచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వమును గాని యసత్యతత్పరత్వమును గాని లేకుండఁ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ వలయునే కాని యీ శబ్దము బాగులేదు, అందలి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి॥ వెం॥ కవులకు బందుగులు' మఱియుఁ 'గొందఱున్నే హితులు' లోనగునపలాపములపలన ఫలమేమి? ఒక రిద్దఱు మూగురు లేక నలుగురైదుగురు వెం॥ శాస్త్రికి బందుగులే యగుచుఱుగాఁ, వారు వ్రాసినవారితలో నున్నవిశేషమేమి ? వెంకటశాస్త్రికిఁ బిచ్చియెత్తిన దని యెవరేని ప్రచురము చేసినప్పుడు దానింగూర్చి క్షేమసమాచారము తెలిసికొనుటకు వారియువారు బందుగులు కాఁగూడదా ? అంతమాత్రమున నందలి యుత్తరములెల్ల బందుగులవియు స్నేహితులవియు నని బొంకినఁబోవునా? మఱికొన్ని "తమంతఁదామే కల్పించినవి" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ మాట కర్థమేమైనఁ గలదా ? అట్లు కల్పించినచో నర్థ్యావార లూరకుండుదురా? ఈ త్రోప కొప్పరపుఁదోర్పవ, దీనింగూర్చి గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగపేటిక చూడఁదగు. యిట్టివే యనేకములు ప్రల్లదములఁదుఁ గలవు. ద్విభాష్యం పుల్లకవి గారు వీరియందభిమానము కలవారా ? కారా ? ఆయన వ్రాసినయుత్తరము నీగుఱుపక్షిణలోఁ బ్రచురించితిమి. 45 వ పుటలోఁ జూడఁదగు. ఆయనకు వీరియందుఁ గలయభిమానమును స్పుటీకరించుచున్నారము.

(కవితాపత్రికనుండి.)

క॥ శ్రీవేదమూర్తిహైతగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరునకుఁ బదాబ్జకుఁ డోలేట్యన్వయుఁ, డౌ వెంకటరామకవి సదంఘ్రిద్వయికిన్ ॥ం॥...మ॥ ఒకచో ముద్దులు మూటఁ గట్టు నొకచో నొయ్యారములో సూపు నిం, కొకచో మంజుల శయ్యలందు నొకచో నుత్సాహములో నెంచు నిం, కొకచో నిండు నవలంకృయాచరులను; బ్రాజ్ఞుల్ సంతసింపంగఁ గొం, కక రాజిల్లెడు రామకృష్ణకవితా కళ్యాణీలాగతుల్ ॥.....

యిట్లువిధేయుఁడు

ద్వి॥ పుల్లకవి, దుర్గాడ. 22-9-1910.

ఈయన కట్లు మన మేల విఱిగి పోవలెనో యోజింపుఁడు. తా మొనర్చు చురుద్యమదుష్పరిసంగాదికములు తల్లివెనుకఁ దల్లి యనఁదగిన పెద్దతల్లిలోనను వారికే రుచింపనియప్పు డితర బంధువుల కెట్లుగుచించును, ధర్మబంధుత్వాదికము ననుసరించునది కాదుగదా. ఈ పుల్లకవిగారువెం॥రా॥ల భావిప్రయత్నమును గూర్చి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

IX

.....తే॥ గీ॥ గీరతమ్ము విమర్శించు గిట్రయొక్కటి, వెలువడుచునున్నయది దాని
పెనుకనుండి, నిజవిశేషమ్ములను గని సెగడవచ్చు...కుకవి కాండ వేదండఖండ
విఖండనాస్త్ర. ద్విభాష్యం పుల్లకవి,

80-7-13 గోదావరి డి॥ పిఠాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

———

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లులిరువురు. వీరు కడు ధర్మతత్పరు రాండ్రని మాబంధువులెల్ల నెఱుఁగుదురు. ఆ యిరుపురలో నొకరి హృదయము పరికృతవిషయమున నసంతుష్టమని కనిపెట్టఁబడినది. అందులకు సూచకమగు లేఖ 78 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన విషయములను దెల్పదు. దానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుఁగుదురుగాక. దానిని వ్రాసిన కాఁకరపర్తి నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికిఁ బెదతల్లి కుమారుఁడని యెఱుఁగఁడగు. వేఱొక పెదతల్లిగా రీతని ప్రకృతోద్యమమునకు మొదలే సమ్మతింపరుగాని ఆవిషయమున మేమిట వ్రాయ నాధారములు లేవు. ఆధారమే యక్కఱలేదనుఁడీ, ఏమూర్తిమేని మనస్సునుపది యొకటి యుండెనేని కృతఘ్నత్వ దోషము నది యెవ్వరినిగాని సంతసింపనీయదు; కాన వారు వీరనసేల, మాశిష్యుఁడు కృతఘ్నుఁడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజజన్మమెత్తిన యేరికిఁగాని యసహ్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహసించుచున్నారము. అది యటులుండె.

(1913 సం॥ అగస్టు 27 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఆంధ్రీ చంపూభారతము.

ఈగ్రంథమిపుడు కవితాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పిఠాపురసంస్థాన కవులను రామకృష్ణకవు లీగ్రంథమును సాదరంబున తమ కవితలో పరిచురించుటయే గ్రంథోత్పత్తి చాటుచున్నది..... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

పైపంక్తులలను నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని విస్పష్టమే. వీరు మాకిచ్చిపంపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుంటిమి. వీరి కృతఘ్నతాదుల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా వెల్లడించెడిని. స్వారిమేమనఁగా వీరి వాక్చారుస్వాదికమును బట్టి బంధువులేమి, లోకులేమి వీరిని మంచిలించు తలఁపు గలవారగుచున్నారు. త్రోవలేక వారిని వీరు మాకు మిత్రులుగ నటలాపించి తన్మూలమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధింపఁజూచుచున్నారు.

X

(కవికర్ణరసాయనమునుండి)

క. కాకేమి తన్నుఁ దిట్టెనె?, కోకిల తన్నేమి ధనము కొఱమ్మనెనే
లోకము పగ యగు పరుసని, వాకునఁ జుట్ట మగు మధురవాక్యము కలిమిన్.

మాశిష్యుల ప్రకృతస్థితి పైపద్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదటఁ దా మవలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము? ఇతరకారణములచే శతుర్వులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యపకతవకలు తమ్మునుగూర్చి వ్రాసినచో నవి తోర్పిసివేయనగును గాని యట్టిది లవమును లేనివారు శతుర్వులగుచుండఁగా వారించుట యెట్లు? ఈ విషయమును సమర్థించుఁదగు సంశయములు పెక్కులున్నను దిఙ్మాత్రము సూచించి వదలితిమి. పీఠికి గురుతోహ మనిన బెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయెడలమాత్రమే యనుకొను చుంటిరేమో? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని సూచించి వదలుచున్నారము.

"భగీరథశాస్త్రులుగారు, వీరు సత్తములు... యీయన యింజరములో నున్నప్పుడు భారద్వాజఘట్టములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంకటరామ శాస్త్రిగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే"

ఇది కృష్ణకవివ్యాఖ్యాత, చదువుకొనుటకు వెళ్లేనన్నచోఁ బరువు దక్కుఁ యని యెంచి కాఁబోలు. "విశేషములు తెలిసికొనుట" కని వ్రాసి పాపపు బండి తోల మొదలిడినాఁడు. ఒకవిశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవివ్యాఖ్యాత నాఁగఁ జాలకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నింగుఁ జేవ్రాలు చేయకుండుటచేఁ గొండొక సంతసింపఁబలసియున్నది. ఈ గీరతవిమర్శన పరికరణమేమి, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్యాఖ్యలూతర్కిమె కలవి యని చదువరు లెఱిఁగియే యున్నారు. ఆయనయొద్దకు విశేషములు తెల్పుటకై వెళ్లినట్లు లిఖించినను లిఖింపఁ గల సాహసి నుఁడీ కృష్ణకవి. అతని కనత్యుపలన లవమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము గలనఁ దెలిసికోపచ్చును. ఆతనికి దీటగువాఁడు చర్ల చలపతి, అతఁ డతని బాపమఱఁది. అతనింగూర్చి వ్రాసినచో మాలేఖిని కెంతేని పనిగలుగఁ గాదు "యతోవాచో నివర్తంతే" శ్లో॥ కథాపిఖిలు... అశేషయసేయతః, పరికృతమనుసరామః, భగీరథశాస్త్రులవారి యొద్దఁ జదివి కొన్న సంగతి నొప్పికొన్నచో నావిద్యాభ్యసన కాలము ప్లవంగ సంవత్సరమగు టచేఁ దదనంతర భావియగు కీలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన 'ఉభయ

XI

శాస్త్రపరిపీణత్వము' బ్రితుకదు. ఇందునుగూర్చి గీరపరిథమభాగపీఠిక18, 14 పుటలలోఁ గొన్ని పంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రితికింపవలయు నని భగీరథశాస్త్రులవారి శిష్యత్వమును బృచ్ఛకత్వముగా మాకృష్ణనుకవి యపలాపింపఁ జొచ్చెను. తన భావమఱఁది యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్లి కృష్ణశాస్త్రి కొండొక యపలపించెను. ఆసోదెవలన నితనికిఁ బ్రియోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్వము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁడసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడును, దజ్ఞులును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాత కీతఁడిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

"వెంకటశాస్త్రిగారి బండారమెంతో కృష్ణకవి తేల్చుననియు, నాపిదప గురుపతిశాస్త్రి వెంకటరామశాస్త్రులుగార్ల సంగతి చూచుకోవచ్చుననియు నందు నిల యర్థము యర్థార్థమని ముమ్మాటికి వారు విశ్వసింతురుగాక."

("రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు")

అను నపస్తుత ప్రశంసావాక్యము నెఱుఁగనిలోకులు దప్ప నీవృథారా పము నెవ్వరు విశ్వసింతురో.

ఈ॥ వేదుల రామకృష్ణులఁట ? వెంకననంట జయించునంట? యెం, దో ? డుఱితంపుబండి నొగిఁ దోలెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివార్సి పయిఁ దోఁపక మి న్నగునటఁచు, నింక నెం, దో ? దెలియంగరాద యది యొక్క టియే సభ తేల్చఁగా నగున్ "

అది యటులుండె, పాపము ! ఆచలపతి * క్రమాపణవార్సికొని నిద్దోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజొచ్చెను జూచితిరా !

---

* క్రమాపణ. ఇది నిందర్గిగార్హ్యమని వెం॥ రా॥ ల శతఘ్ని, శ్లో॥ క్రమాపణైకపదయోః పదయోః పతతిప్రియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాకుపత ముకూడఁ జూడవలసు. ఆయీసమర్థనమెల్ల 'గుజినీఫ్రస్తక'ములలోని పొరపాటులపలన నైనట్లు వావిదుచు మాశిష్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువారిక్కాలమ్మున లేపుండుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగుతేలుము.

XII

"చర్ల వెంకటాచలపతిశాస్త్రి, యను నతఁడు వాకు బావమఱందియే... యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం॥ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థు లలో నెవ్వరో వ్రాసిరి."

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ మఁట, దానిపై నచటి విద్యార్థి లెవరో వ్రాసిరఁట! ('పృష్టతాడనాద్దన్తభంగః') అన్నట్లిట్లు వార్ధియు నీతనిఁ దఱ్ఱులు మందలింపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యసత్యములును బ్రబల్భములును నటులుంతము. ఈవిషయమునేని ధుర్విషఁచుటకు నితఁడు సత్సభలో మాయెదుటికి రాఁగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నారము. అక్షమాచణ చలపతి పేరితో నితరులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతిపేర నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణులపేరనే వేఱొక క్షమాపణనుగాని, నోటును గాని మఱియొకటిగాని సృష్టింపవచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నుదాసీన్య ముచితముకాదని కృష్ణకవికిఁ దెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించు చున్నారము. ఇట్లే 'మఖమస్తీతి' వక్తవ్యముగాఁ గొంత సోదె వెళ్లఁబెట్టెను. దానినెల్ల నూఁచకోఁతగా ఖండించినఁ బ్రియోజనము లేమి నిందు విస్తరింప మైతిమి.

"అట్టి యుత్తరములు మాయొద్ద కోటానకోట్లు గలవు."

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి॥ వెం॥ కవులు పరిచురించినట్టియుత్త రములవంటివి. ఎన్నియున్నవి? కోటానకోట్లు! పదులుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, ఇఁకఁనెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా నాడపలయును గాఁబోలు; హాలఁ? పోలు? కోటానకోట్లగుఁగాక అగ్గువమొఁగుగాక. కృతఘ్నత్వము సుగుణమని వ్రాయఁ బెద్దమానిసు లేడఁబోఁగపుదురో? ఆయంశమును బోధింపని యుత్తరము లేమి పనిచే యును? లేదా, శిష్యత్వమునేని యాయుత్తరము లపలాపింపవలెను. ఈ వెంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను బ్రకృతమున కవి లవము నుపయోగింపపని మేము వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. పరిధానవిషయమును వదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాటుపడు వీరి పరిచారమువలన నీకిర్రింది లోకోక్తి స్మృతికిపచ్చుచున్నది.

XIII

"జగతి శిరశ్ఛేదసమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యూస గొనెనంగ"
(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు ప్రచురించును త్తరముల స్వరూప మొక్కింత చవి చూపి విమర్శించుట ప్రస్తుతముకాకపోదు గాన దిజ్మాత్రి మట్లొనరించుచున్నారము

(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1)"...రసికత్వలోపమునకు జడిసి మీసములు పెంచి కవిత్వమున మాపరాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు సహింతురు..."

ఇతరులు సహింపకుందురుగాక, దానికిఁ దగినఫలముంగూడఁ గాంతురుగాక, శిష్యపరమాణువులు పైఁప కుండుట తప్పగదా? అంత రుచింపనిదో లోలోఁ బరితపింపవలెఁ గాని. "మీసమ్ముల్ మెలిపెట్టి" అని సత్సభలలో నెక్కిరింపు మని యే వివేకి బోధించును? పైఁగా నెవరో కొంపెతనముగా వ్రాసిన "రసికత్వలోపమునకు" ఇత్యాది యొకసక్కెపుమాటలను శిష్యులు ప్రచురించుట తప్పు గా దని చెప్పవా రెవరు? ఇంతకు నిద్దానినలనఁ దము కృతఘ్నత యేమి నివర్తించినది.

(2) 'మీ రింకను గొంతకాల మోపిక పెట్టిన లోకము మి మ్మాధునిక కవిసార్వభౌము లని యభినందించును,

ఆవ్యాఁతకన్న నీవ్రాఁత యుక్తమనవచ్చును. ప్రసిద్ధులల్లరు క్రమక్రమముగా గతించినపిదప వీరినే యట్లు గౌరవించఁదగ్గ కాలము రావచ్చును. "దొడ్డేఁడు... దొంగలు దోలుకొనిపోతే...గొడ్డు...శ్రీమహాలక్ష్మి" యగునుగదా, ఆభవిష్యత్సార్వభౌమత్వమునకు మొట్టమొదట వీరొనర్పవలసినపర్యుత్సుకు ద్రోహమే యగునోటు?, అందులకా యీపూనిక, బాగుబాగు!, 1, 2, అంకెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తరమొక్కటియేగాని, అది వ్రాసినవారు మాత్ర మిరువురు. అందులో నొకరు వ్రాలు తుదను 'గారు' అని తగుల్చుకొన్నారు. అదికూడ మోమోసముపలెనే యెందులకో తగుల్చుకొనిన ట్లూహింప వలసినదే. ఇంతటి తెల్వితేటలు గలవా రేమివ్రాసినను వ్రాయుదురు. అట్టి వారి పేరుల నిందేల ప్రచురింపవలెను. వలయువా రన్యత్ర చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

XIV

(3) "గీరతము చేతిబీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు"

ఈవాక్యముగూడ, ఆ॥"గారి" గారిదే, వీరభోగవసంతరాయఁడు పుట్టఁగలఁ డనిచెప్పినట్లీయన భవిష్యద్దృష్టాంతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్చి పరామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల శైలి చెప్పుచున్నది. పరామర్శించువాఁడో యాప్తులుగ నుండవలయును, కావున మా వెం॥ రా॥ లిట్టివారియుత్తరములను బ్రికటించుకొనుట స్వవచోవ్యాఘాత మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది. మతియు నింకెవరో మాకాప్తులుగా నుండువారే యొక సందర్భమున "పిచ్చి పుల్లయ్య" అని వెం॥ రా॥ లకు వ్రాసిరఁట. అట్లాఁత యిత్తరోద్దిష్టమైనను నయ్యది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్భించునఁట! దానింబట్టి వీరికేమి ఫలము కల్గెనో కాని యాసోదె కొంత వెళ్లఁజెట్టిరి. ఆయీ యనుపయోగ పరితాపమెల్ల నేసందర్భమునందలి దనుకొంటిరి? మా 'పాశుపతమును' ఖండింపఁ బోవుటకు వాగ్యుద్ధోత్తమములోనిది. శాస్త్రము నుపయోగించుటకు వీలులేనియప్పుడు తా మింతకన్నఁ జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁ బోదని యాసోదెకుఁ దాత్పర్య మనునది యావదర్థము. ఏపిచ్చిపుల్లయ్యయో యేదియో వ్రాసెను, దానిని ఖండించుట యుక్తమో? ఎవరో "పిచ్చిపుల్లయ్య" అనిరి గాన మేమును 'పిచ్చి పుల్లయ్య' అనియందుమనునది యుక్తమో? విజ్ఞులకు నొకరు తెల్పవలసి యుండునా? అదియటులుండె, వెం॥ రా॥ లు, దమయజ్ఞతను నిరసించువారికెల్ల నేసంబంధములేకున్నను మాకు మిత్రులనుగా నపిలపించుచుఁ దమకు శత్రువులుగా భావించుచున్నా రని యింతకు ముందే పరిసంగించి యుంటిమి. అందులకిఁక నొకయుత్తరి ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

"వెం॥ రా॥ కవులు, మేము అశ్వమేధమున పద్యములు ప్రకటించితిమను దురభిప్రాయముతో కవితాపత్రిక వెనుకటివలె రు 1-0-0 కి పంపనియు పూర్తి వెలకుగాని పంప వీలు కాదనియు వ్రాయించిరి. యింతకన్న మమ్ము వీరేవిధమున సాధింపఁగలరో..." శేషాద్రిరమణులు (సోదరులు)

తమయకృత్యముకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ మిత్రులు తమకు శత్రులగుచున్నా రనునంశమున కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును? ఎవరో——"భంగుమేదుత్తూరులు" తప్ప నుజనులెల్లరుఁ దమ యకృత్యమున కేపగించుకొనునాకేకద. 51 వపుట 21 వ పంక్తిలోని చామర్తి

జగ్గరావు తమకెట్టిబందుగుఁడు? అతనికి గీరతము నందాపక్తి యుండుటకుఁ గారణమేమి? పైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహోధ్యాయి, బ్ర॥ శ్రీ॥ మధునాపంతుల నూరయ్యగారివద్ద వీరు మూగురును గాళిదాసత్రయమువఱకో, అంతకొంకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టిచో నతఁడు గీరతమునభిలషించుట కర్థమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వ్రాయుఁ గలరు? 54 వ పుటలోని 16 వ పంక్తిలోని ఆకొండి సుబ్రహ్మణ్యముగా రెంతమాత్రము కలవారు? ఆయన మాశిష్యుని వెదతల్లికుమారుఁడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామమూర్తిగారికిఁ బినతండ్రి. ఆట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాదరింతురో? 53 వ పుట 23 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటశాస్త్రిగారు, దూరదేశస్థులు, మాయుభయులకును శాఖామాత్రి బంధువులే కాఁదగువారు, బాగుగవిచారించినచో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాఁదగువారు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కుడనక తప్పదు. వారు మా 'గీరతము' నందేల ప్రేమ చూపలయునో? ఇట్టివారికెల్ల నేదో 'పత్రపాతిపదమునో' 'మూర్ఖపదమునో', నివేదించి తమమార్గమును దాము వడలక మాకుఁ బనిగల్పించు మాశిష్యుల నెపరు సన్మార్గమునకుఁ దిప్పఁగలుగుదురో కదా? వీరెల్లరును మాయొద్దఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వ్రాయుచున్న వారలఁట! ఆమాటకే యొప్పుకొందము. తమవద్ద నట్టిలాభమును బొందువారుకూడఁ దమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? నరములేని నాలుక యిచ్చపచ్చినట్లుదిరుగును. అంతియు కాని పాశ్చాత్యులగువారు కూలికి విసమెన్నఁడును దాగరు. అందులో నొక పుస్తక మూరకపచ్చునంగలోఁ గలుగు ఫలమెంతటిది? అదిగాక 'ఆపుస్తకమేని "కుక్కమూతి పించె" గాని రసవత్తరమైనది కూడఁ గాదుగదా! అట్టిపాడు కాగితపు చెత్తకట్ట కాపించి యేప్రాజ్ఞులు గాని తమ్మును గర్వించి మమ్మ నర్హించుమన్నారని వ్రాయుట స్వవచోవ్యాఘాతము కాక మఱియేమి? దానితత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు వసుమోదకులుగా నుండ వెఱతురు. పుణ్యకార్యమునకో, నిస్సంశయముగాఁ దోడ్పడుదురు ఇందు లాభాలాభము లకించిత్కరములు. అనఁగాక, స్వల్పలాభములతోఁ బనియేమి? వారలకు మహాలాభమొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపవంపాచన రూపము. దేనిని గోరువారు దానికనుమోపిను లగుచుందురు.

వెం॥ రా॥ ల, గీరతవిమర్శనమునకుఁ గృష్ణాపత్రిక చూడఁ గు.

XVI

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ ప్రేరకశ్చానుమోదకః.

ఇంతతో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమింతము. చదువరు లారా! వీరి "కోకిలకాక" మునకై మేము వ్రాసిన పద్యములకుఁ బరమితియే లేదు. కాని నానాటికి వీరి గోలనుండి విరమింపవలెనని యూహ పొడముట వల్లను, సత్యమిదిపుడే ప్రాజ్ఞులోకమునకు విస్పష్టమయినట్లు వారివారి లేఖల వలన మాయభిప్రాయముఁ బూర్తిగా వచ్చుటవల్లను జాలపద్యములను డిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నారము.

చ. "గరుసగునే వికస్వరపికస్వర" మంటివి, వారిదార్భటీ
భరభరితాంతరంబగు సభన్ను "సుభాలు సుభాల్ సుభాలు" మం
చుఱుముఁగ విద్యుదుద్యదసులుల్లసిలం గరుసౌనొ? సారెకుఁ
బిరుసగునో? పికధ్వని కపిధ్వనియై తలకిర్రిందు లాడునో?

శా. గాంభీర్యంబది సున్నయుంచుఁ జెలిచెఁ గాకీ పికత్వ, మ్మిదే
దంభం, బెక్కడనేర్చి తీ యసృతవాక్తత్వం? బెపండిచ్చె? నీ
యంభోవాహవిహారఘోరవిఫలవ్యాహారబాహుళ్యది
క్కుంభిశ్రీపతిషంకృతుల్ వినియు మీ "కోకో"ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు భావకుఁ గశ్మ, తత్సావంబు మానార్హమే
పరిభక్తి లేచినచెంటనే తవులు దుర్వారం బవధ్వానదూ
రభసం, బయ్యది నిల్వనీయదుసుమీ! ప్రాజ్ఞశ్రీవోనిమ్మసౌ
రభసౌభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రస్వైరసంచారులక్.

క. కమ్మనఁగ శిరము, కుకవుల కమ్మనియను గొందమా? 'అకటియనఁ గొటి
ల్యమ్మడయు గతి యఁగుఁ ది, ద్దిమ్మని కుకవితలదిమ్మ దింపుట లేలెఁ.

కవిత్వపుఁ బోలికకు నుదాహరించితిమే కాని పైపద్యములందు నూహ్యాంశము లెవ్వియు లేవు. మాత్సర్యములను గృతఘ్నత్వాదులు నుండి తప్పింపఁగమనియు, దానివలన నితరు లట్టితోర్పు తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమిభంగికిఁ బూనితిమి కాని కర్మముగా వారది బలపఱచుకొనుచుంటచే నింతఱకు మాపరిశ్రమకు సార్థక్యమే కనుపట్టదు. వీరి విషయమున నిఁక నొక రహస్యము తెలిసికొన వలసియున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగను, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మతి తొన్ని వీరి వ్రాఁతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము తప్పు, ధర్మ

రా జపాత్యాడు, దుర్యోధనాదులు పుణ్యాత్ములు, ఈయంశము వీరు ప్రచురించిన "కార్పవ గౌరవము"లో జూడదగు. ఈ విపరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర వినియోగింపదగువారు. దానిచే గృత్సుడు మహాపాపాత్ముడుగను గృత్సుడు మహాపుణ్యాత్ముడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము పరికృతము గడు ముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పదు.

(మహాభారత శాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మ:॥ శ్లో॥ మాతా పితోర్ధ్రువాణాంచ పూజా బహుమతాసమ... గురుర్వరీయాక్ పితర్యో మాత్రితశ్చేతి మే మతిః, ఉభాహిమాతా పితరౌ జన్మ శ్మోపయుజ్యతః ... ఆచార్య శిష్టాయాజాతి స్సాదివ్యాసాజరాజమరాః॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాపం భూర్ణహత్యావిశిష్టం, నాన్యస్తేభ్యః పాపకృదస్తిలోకే ...శ్లో॥ మాతృతః పితృతశ్చైవ తస్మా త్పూజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్ర దుర్హాః కృతఘ్నస్య స్త్రీఘ్నస్య గురుఘాతినః, చతుర్ణాం స్వయ మేతేషాం నిష్కృతిర్నానుకుర్మి. (విస్తరస్తు తత్తైర్ పద్రవ్యస్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మతికొన్ని శ్లోకములు 32. 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపబడి యున్నవి. పరికృతము మాశిష్య లవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకమగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. 'భారతః పంచమో వేదః' అని దానిని పూర్వపాశ్చాత్యులేమి నవీనవిజ్ఞులేమి శిరసావహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నించి తిరుపతి వెంకటేశ్వరాది దేవగురునిందల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు పరిమాణము కాగలదు? కావుననే వారి పరివృత్తి కనుకూలముగా వేఱొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనగ నడలుచిరి.

"ఊ. వ్రాయగవచ్చు వ్యాసమునివర్యుడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నాయములోనియంశములు మాటిచికూరిచి వేఱె భారతా, మ్నాయము... నమ్మరు గాక, పండితుల్" (ఆంధ్రభాషా పరిషత్పత్రికలోని కార్పవగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను 'కుక్కమూతిపిండి' అని మాగీరతమునే వీరు దూషించినట్లు పరిథమభాగ పీఠికయందు జూపితిమి. ఇప్పటికి 'వీరికి భారతముగూడ నట్టిదిశకే వచ్చినది. ఇంతతో నేమయ్యె. ఇంకను వీరిచర్యలు వీరివ్రాతలు

XVIII

ముందు చూడవలసి యున్నది. 'పండితులు నవ్వుదురట' కాని లేకున్నచో దల క్రిందుసంగతులతో వీరు వేలోక భారతము వ్రాయుదురంట!

శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాళిదాసంత మహాకవి వాకుర్చిచ్చినది వీరికిఁ దృణప్రాయమే. వీగ్రంథముగాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల తిర్చివ్పునకును, నాస్పదముగా నుండఁదను ఆయాయంశము పర్చితభాగ పీఠికలోఁ గొండొక వివరించితిమి. ఇఁక నస్మచ్చిష్యోపజ్ఞకమను కృతఘ్ను మత్తమున కనుకూలించు నొకవాక్యతయు చానికి మారకమగు నింకొకవాక్యతయు నుదాహరించుచున్నాఁడను.

"ఈకాలమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్వ మైనది. ఆతిక్లేయాన్వయము లైనవి. భారతాన్వయముతోఁ దుల్యములఁట!, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివా రిట్లే వ్రాయుట యుక్తము. ఇతఁడు లేశమును సహృదయుఁడు గాఁడనుటకా ఘట్టమునందలివే యీక్రిందిపంక్తు లుపోద్బలకములు.

".....ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...ఇవ్విధమున సందర్భము లేని యుపమలయొక్కయు శబ్దశ్లేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండపీటి చేను తాళ్ళపలె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు..."

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుర్వీపగ్ధులకు మాగ్గ్రంథము లేల రుచింపవలెను? రుచింపనక్క అలేదు. అది యటులుండె, సహృదయులిట్లు శ్లాఘించుచున్నారు.

"గీరతమహాకావ్యములోఁ గాని యిటీవల గుంటూరిసీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగువారి యుపనిషదుపన్యాసములు తుదకు "అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" చేయించుటకైన బనికిరావు. మెదడులో నేమాత్రపు రసగ్రహణపుసిరలున్నను, సహానబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతిపు పర్వములో నొక్కపద్యముఁ బదివి భారతీముక్తిసౌధ మెక్కి తరించఁగలరు, లేనిచో సన్నిపాతరోగికిఁ జక్కెరయుఁ జేదే, యెవ్వరేమి చేయగలరు? (సుబ్బినీ చతుర్థికనుండి,)

వా రట్లు నిందించుటకు హేతువేదో గాని వీ రిట్లభినందించుటకు హేతువిది. భారతము సకలజనకవివినుత మేల యయ్యెన్? కేవలకవిత్వ ధర్మమును

XIX

బట్టియా ? కాదు, ఏనింగూర్చి వ్రాసినచో నింతట నంతటఁ దేలదు. భారతమునఁ బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుఁడన నీనాఁ డెందఱో చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నంగు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోఁచ వచ్చును. అది యట్టిదియే యగుఁగా దానికి నేత్రాదృశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

"...భారతే శాంతిఃరామాయణే కరుణ, ఇతి, ఏవం రసాది ధ్వనయ ష్షడ్విధాఃll

అను సాహిత్యకౌముదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్నిపట్టుల వివాదపరిధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, మా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావునఁనే యిది పాఠ్యజ్ఞుల మతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్వల్లోకమునకు సహజశత్రువులు.

(1) శ్లోll మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాఃll (భారతము.)

(2) శ్లోll...బుధజన ఇవ గ్రామ్యసదసి, (కాళిదాసఃl)

ప్రకృత మనుసరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్మత్కృతగీరతమే కాక వ్యాస కృతభారతముగూడ గర్హ్యమగుచున్న దనునది పరికృతాంశము. వీరి కెపగో కొంద అసయాయలుకూడ నుండుట సహజమే. ఏమత మేని యొకరితో నుండుట యెఱుఁగను గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ డెట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మll ... దుర్యోధనుఁ...గలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు పక్కాణించఁగాఁ జెల్లునే! (కారవ గౌరవము)

ఇట్టి నిషధియోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ దమమతమునఁ గవలాపాత్రుఁ డగునొకని కభేదము చేసి పరికృతసందర్భమునందే కొంత నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రుఁడనుకొనుచున్న మానిసి నిషధయోగ్యుఁడు కావలసి వచ్చుచున్నదే! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రుఁడగును. విమర్శించుచో వీరి తప్పుడు సాక్ష్యపు వ్రాఁతలెల్ల నంతటిసారము కలవియేగద. వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహాపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు ప్రతీసలావశ్యకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? పాశ్చాత్య సమ్మతమైనదియే! దానిని బుజువుచేయుట యెట్లు?, ఇటు.

XX

శ్రీశాంకర్యైనమః

చ॥ కులము ద్యజించి శాస్త్రములకుఁ బ్రతికూలత సంఘటించి య
న్యులధనములఁ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యలఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా! ౧

ఉ॥ యాచకపాళి కొక్కతృణమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృథాపర్యుసము లెదంగనఁ బోక ధనంబటన్నచో
గాచముతోడుతఁ సమముగాఁ గనుఁగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక ఫుల్లయైనఁ గొనిపోదువె చెప్పుము మూఢచిత్తమా! ౨

ఉ॥ విత్తమువెంట రాదుసుమి, వేదన తప్పదు మీఁ,భవంబు పె
న్గత్తులబోను మీఁ, నిజముగా చలపోయుమి, యిప్పుడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు సుమి; పాపము నొందకు సుమ్మి పైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నించుక మూఢచిత్తమా! 3

అసలుకు సరియైన నకలు. ది 27-6-03 సం॥రం.
ఓలేటి వెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు మాకడఁ జదువుమానుకొనఁబోవు దినములలో రచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. ఆతేదీ శోభకృత్సం, ఆషాఢశుద్ధ తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. ఆసం॥ జ్యేష్ఠములో వెంకటాస్థిరి యింట యింజరపులో నూతన గృహప్రవేశము. అంతవఱకితఁడు శ్రద్ధగాఁజదువు చున్నవాఁడే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు వచ్చినవారెల్ల సాక్షులే, విద్యా భ్యాసారంభము కార్వరి సం॥ కారణము. ఈమూఁడుపద్యములును అభ్యస్తుల పరిశీలనలో మూడుమాసములుగాఁ గృష్ణకవి యవలపించెను. దానింగూర్చి యిందు బ్రస్తావించుటకన్నఁ బ్రశోదసాధుండనముకుఁగా చేర్పడిన లోకాభి రామాయణములోనే పర్యవేక్షించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము మా శిష్యుని వ్రాలుంటయేకాక యతని స్వహస్తలిఖితాక్షరములుగూడఁగలది. కృష్ణ కవి దీని నెట్లో యవలపించక మానఁడు. చక్లచలపతి వ్రాయుణలేఖ కన్నను నిది యెక్కువ యేమి.

"న సాహస మనారుహ్య నరో భద్రాణి పశ్యతి"

XXI

ఈ కారిక నకఁ డసత్యవిషయమునఁ జేయూఁతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, ఆపద్యము లిప్పటియితని 'దేవగురు నిందాత్మకమగు మతము' నకుఁ దోడ్పడవు. ఈమత మిటీవల కుక్షింభరిత్వపర్యవసాయక్తమైన గురుమాషణను సమర్థించుకొనుట కపలంబించినదియే, దీనిఁ బేరేమి? వివేకదారిద్ర్యము. అని యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక తోరియేమి, యొక తెన్నేమి?

"శ్లో॥...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః"

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? శాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వాగ్రీతల నేల విమర్శింపవలెను? విమర్శించుమావంటి మూర్ఖులను,

"కొయ్యతోఁటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడవటికిని సిగ్గు లేదు"

అని చదువరులు విసిగికొందు రని మేమెఱుఁగుదుము. కాని మాశిష్యపర మాణువు లిరువురలో నెండవమానిసి లిఖియించు నసత్యములకుఁ బొంతు లేక యుండుటంజేసి సర్వపరికాస్తికిఁ బ్రశ్నండమునకు దిగక రప్పని విధియగుచున్నది. వేయేల, ఆరఁడు వ్రాఁత యని ప్రారంభించినది మొదలు నేటివఱకును ప్రదురించిన యక్షరములలో నే యొకటి రెండు నిలుచునో గాని తక్కినవెల్ల 'హుళ' ప్పని యూఁదిన నెగిరిపోయెడివేకదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులుండుఁగాక. ఈ కృష్ణకవి

"భాష్యాంతమధీతం"

అని వ్రాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కీరఁడు స్వగ్రామము నుండియేని తగిన సాక్ష్యమును దెచ్చుకోఁగలఁడేమో చదువరులు పరిశ్రమింపుఁగాక. కాముది చెప్పినగురువెవరు? వ్యాఖ్యానములు చెప్పినగురువులెవరు? భాష్యము చెప్పిన గురువెవరు? అని వాగ్రీతలలో— 'పీకేశ్వరాదు' అనిచున్నది. పరికృతము యశఃకాయుఁడగు నాపీకేశ్వరుఁడు మాయిరువురలో నొకరితోనో మఱికొంరయెో శిష్యుఁడో! అగుఁడోలేదని గురువులలో నొకరుఁడగు నారాయణ శాస్త్రిగారికిని గురువు. ఆనారాయణశాస్త్రిగారికి భాష్యాంతముచెప్పి యిరునికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్పి చెప్పెనో, కాక యిరునికిఁ మాత్రమే గాహస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈవిషయము నొకదాని నేను బ్రష్ఠ కడిగి తెలిసికొని యిరని వాగ్రీతల రత్నమును లోకము గుర్తించుఁగాక. ఈవిషయము నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు శత్రుకోటిలో నొకరుగా నున్న నారాయణ

XXII

శాస్త్రిగారేని యంగీకరించినచో జదువరులు విశ్వసింప వచ్చును, లేదా కృష్ణకవితండ్రి గారేని "మా అబ్బాయిరామడుగుల వీరయ్యశాస్త్రులవద్దగాని వేములకరి గద్దగాని భాష్యాంతము చదివికొనియె" నని చెప్పినచో విశ్వసింప వచ్చును ఇతనితో జేరుటచే మాశిష్యుడు వెంకటరామయ్యకూడ నసత్యతత్పరుడుగ దోచు చున్నాడే కాని వాస్తవమున కతడట్టివాడు కాడు. వెంకటశాస్త్రిగారి యొద్ద నీవెంతవఱకు జదివితివి ఎన్నాళ్లు చదివితివి చెప్పు మని యడుగువారున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. పైగా గురుత్వగౌపన మొనర్చుటకు బ్రికృతము చెప్పు హేతువులను జెప్పడు. కృష్ణకవివెంటనుండుటచే నిట్టి కర్మము తటస్థించిన దనియే చెప్పను. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రి గురుపరంపరలో వాడయ్యను బరిగణింపఁ దగినంత గురువు కాడు, కావున నతఁ డెవరినో పేర్కొనలేదును. ఇతనికిగూడ వారే గురువులుగాఁబలసిపచ్చినది. దానితో లోకములోఁగలకలముపయించినది. ఆదితుదకు వీరేశ్వరవేరు'లగుటకుఁ గారణ మైనది. దానివలన నింత మునిఁగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగర్భంథములేని దీనికే వెరగుచున్నవి. ఎన్నియసత్యములేని యిందులకే వినియోగించుచున్నారు. అసత్యమునుపేక్షించుట పాడిగానని మేము పరిశ్రమ చేయుచున్నారము. ఆయా యీ విషయములు ముంబుభాగములలో విస్తరించియుండును గాన నిఁక ముగింపనెంచుచున్నారము. ఇంటికిఁబడక్కడ నుదాహరించిన 'గురుగీత' అను వ్రాఁతప్రతిని మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బ్ర॥ శ్రీ॥ వైషధం భాస్కరరావుగారికి మాకృతిజ్ఞతావందనముల నర్పించుచున్నారము. ఆయీ గీతభాగములు చదువునప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట నుదాహరించిన యుత్తరములయందలి విషయములను బరిశోధించుచోఁ గాకరపర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శ్రద్ధతోఁ దిలకింపవలయుననియు నంచునను గృష్ణకవికి సంబంధించిన దేహబంధువులవిమర్శయును శ్రద్ధగా దిలకింపవలయు ననియు, ఆయీ యుత్తరముల కీరఁడు చెప్పు తప్పటర్థమును జాగరూకతతో విమర్శించినఁ దత్త్వము బోధపడగలదనియుం దెల్పుచున్నారము. ఇం దుదాహరింపకున్నను మా 'వేమపరాగ్రహారశతావధాన పీఠికలో' 67 వ పుటలో నుదాహరించిన 'ఆణిముత్యాల సీతారామశాస్త్రిలవారి యుత్తరమును బదిపితిరేని కాకరపర్తిని బురస్కరించుకొని కల్పించి కృష్ణకవివ్యాయ మెప్పుడువ్యాప్తి పొట్టివో తెలియఁగలదని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదాననిరతమను ప్రతిష్టకుఁ గుదురగుటకుఁగాని, మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంద మాణిముత్యాల

XXIII

వారు అందులో నీ సీతారామశాస్త్రిలవారు సర్వవిధములఁ బూర్వులను బోలిన వారు. అట్టియోగ్యునకు మాయెడల నెట్టి గౌరవపర్యవసానమో, ఆయుత్తరము చెప్పను. ఈకృష్ణకవికిని, ఆయనఘునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇఁక డేయయుక్తపువాక్యము వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, ఆయీ పరస్పరసందర్భము లెఱుఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి మూపసలయును. గాన నజ్ఞాతశ్రీప్రదర్శనమునకై యీచిన్నిపాత్రము లను, జిన్ని పీఠికలును మేము పరికటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమము చేయుట ప్రాజ్ఞలోక సమ్మతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంభృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషిణాం, యశసే విజిగీషూణాం, ప్రజాయై గృహమేధినామ్.

(ఇతి కాళిదాసః)

ఓమ్, సత్యం తపః, నానృతం వదేత్.

భట్లు

పిరుదుపల్లి వేంకట శేషగిరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

గు రు ద క్షి ణ

(అను రెండవ భాగము)

I

ఆ శీ ర్వ చ ను ల ర్ప ము

క. కొత్తఁడు గురుదక్షిణ యిడ, నుత్సాహం బెంతయేనియును జూపఁగ "నో
పత్నా! పల" దనియొడి గురు,పత్నులు పరలంతు మానివరుఁ బ్రణుతింతున్.

ఉ. 'తప్పక కైకొనంగఁ దగు దక్షిణ జేయఁగ' యంచు వేఁడుటే
తప్పుగ నెంచి శిష్యుపయిఁ దాఁ గను వ్వొల్లఁగఁ జేసి "పొమ్మ్ర తె
మ్మిప్పుడ కొన్ని కోటు" లని యేఁగుదుఁ డానతివెట్టఁ దత్క్షణ
డెప్పున కాళిదాసకవిశేఖరుఁ డెల్లజగమ్ము నేలుతన్.

తే గీ. అంత ముకొర్కొఁజి, నంత ప్రయుగ్ధ్రచిత్తు,
నంతె నిస్పృహు, నంత ధైర్యైకలుబ్ధు,
శాంతు, సంతోషపంతుఁగా నిలుపు కొత్తు
చరిత దురితాపహము సర్వసమ్మ్రతంబు. 3

క గురుశిష్యధర్మముల నెఱుఁగరు పల్వురు పెద్దలీ పుడు కలికాలవశుల్
తిరుపతిశాస్త్రీ! వారల కొఱకుఁ జుమీ గీరతాఖ్యగురుఁ డేర్పడియెన్. 4

క. గురుదక్షిణ నూహార్లు * శివరామకవి వాకు నిడఁగ వచ్చినకంటెన్
బరమానందమొసంగెడి, గురుదక్షిణ చూవె 'కాకకోకిలము' సఖా! 5

(రెండవ శతావధాన పీఠికనుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రి) తమకుంగల గురు

క. * కోలకాకముఁ గంటివె, యేకళగా నున్నదో యిహీ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన మెట్లు కుదురఁజేసెనో యకటా! 6

భక్తింబ్రికటించును బ్ర॥ వేంకటేశ్వరశాస్త్రులగారి కొసంగిరి కాని వారు నీభక్తియ నాకు వేయిన్నూటపదారులని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణశాస్త్రి.

* కోకిలకాకము

గీ॥ బలునకు మఱంది; కృష్ణుని బాప జెట్టి। యుఁ నగు భీమునకోడి సుయోధనుండు। ధైర్యమును గోలుపోయి యెద్దాసడాఁగి। నాఁడొ యదియెండు ద్వైపాయన ప్రాఁదంబు గీ॥ ఆమడువుచెంత నీగపంజైన చింత। కొమ్మపైఁ గూర్మిమైఁ గులాయమ్మొకండు। గట్టుకొని యందుఁ బలుగాకి కాకియొకటి। లాతికపులొక కొన్ని గొల్వఁగసేసెఁ॥ క॥ కాకపులు నాఁడు నాఁడును। నీకంస్వరము భగ్నసంబని త। న్నేకొని యాడఁగ నవనిజ। మేకదె! యని తలఁచి వాయసేశ్వరుఁ డెగయుఁ॥ గీ॥ కర్మముగా గ్రస్తపథికముగాఁగ నాయు। కోత్తముఁడ నేఁటఁదు నూరూరఁదిరుగు। కాకి బలుగాకిమూఁకలఁ గలసిమెలసి। కడకు గాయకబిరుదమ్ము గట్టుకొనియె॥ సీ॥ ఒకసారి పొగరెక్కి శుకశారికాముఁ గయ్యంబునకుఁ బిల్చుఁగాలుదర్పివ్వి। యొకమాఱు కాకపిపర్కరంబు తనతీరు వినుతింపనుత్తిల్లు విఱ్ఱవీగి। యొకవేళ వెడఁగుబాలకులు గాకికి ముప్పుఁ గట్ట మిన్నలు ముట్టు గంతునై చి। యొకనాఁడు తనపాటలకు మెచ్చు చక్షులఁ జేరి "కా" యని కూయు నోరుదెఱచి। వేఱొకప్పుడు తనరూపఱూపవలెల్ల। వారుఁ గనుఁగొని యుచ్చెరుపాటు నొందఁ। దఱచి పటపట రెక్కలు దులుపుకొనుచు। నొక్కయొండిన చెట్టుపై నెక్కినిక్కు॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పుడొ। కాకొమరుల భూరిశేఖరంబులవ్వాలుం। గాక వికటంబుగా మఱఁ। కాకేశ్వరుఁ డంతమాత్రి గరుడుండగునే?॥ చ॥ కొలఁది యెఱుంగలేని యెలకోయిల యొక్కఁడు వాయసేశ్వరు। న్వలఁతియ కాఁ దలంచి తన వారలఁ జీరికిఁగోక ముద్దుగాఁ। బలుకున దయ్యి గానమునఁ బాండితినెక్కుఁడు సంగ్రహింపఁగాఁ। దలఁపునఁ జేసి వా య స ప ది ం బు న కే గె ము ద ం బు పె ం పు స॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని వాయసుఁడు గాయకుఁడంచుఁ దలంచి వానితో। గానము నభ్యసింపఁగఁ బికం బనభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ। దానును గాయకుండనని తత్త్వము మర్వఁడఁజేసి

దానికిం। గానము సెప్ప సిద్ధపడెఁ గాకము లోకమువారు నవ్వఁగన్॥ క॥ లో
కోత్తరమగు గానము। కోకిలడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం। తో కులుకుచు
మన్నించెను। గాకిసుణం బెవ్వఁడోని కాఁదనగలఁడే॥ గీ॥ దినదినము మేఁతకై
దేశదేశములకుఁ। జనుచుఁ గలవారి ముంగిళ్ళఁ గనికిపాట్లు। పడుచునుండిన విడు
వక భక్తితోడఁ। గొలుచుఁ గోయిల ద్విజైపే గలుగుఁ జేర్మి ॥ ఉ॥ గొప్పకు
సెందుఁ బోయినను గోయిలఁ దోకొని పోవుఁగాని బా। సెప్పడుఁ బొట్టకూటి
కొఱకే తిరుగాడుచునుంట సేమియుక్త। జెప్పదు కాకి కోయిలకుఁ జెల్లియొక
ప్పుడు సెప్పఁజూచినక। జప్పని కూఁతడక్క సరసంబగు పల్కుకఁ జైన
రాదుగా॥ గీ॥ ఎన్నఁటికైనఁ జెవులకునింపునింపు। నొక్కపలుఁ జేసి తెలుప
దొకో! యటందుఁ। గోకిలము పుట్టఁబోడాసతోఁ గొంచెఁగాని। యెప్పటికి
దానికొక్క యీచెరడియె॥ క॥ ఎఱుఁగదు పికపోతము దన। గురువునకుం
గలుగునవ్యకోలఁడిఁ బసితనం। బగిన పిఱుందిసే య। త్తొఱఁ గంతయు దాని
కొయ్యఁ దెలియఁగనయ్యెఁ॥ గీ॥ కాకి నైఖరి నున మెఱుంగనిది కాదు। కాకి
గానము గొత్తగాదు మనకు। గండుఁ గోయిలపిల్ల యక్కలమందుఁ బసితనం
బాటఁ దెలియకే భంగపడియె॥ గీ॥ చాలఁ గాలంబు విసిగి వేసారి తుదకుఁ।
గాకవికి గానతన మెట్లు గలుగు ననుము। చెల్లమగుటయు మివులఁ జింతిల్లికము।
కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు॥ గీ॥ అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల।
మరతరింప రసాలము నధ్యసించి। సరసులెల్లరు మెచ్చ స్వజాతిసులభ। మయిన
గానంబు కర్ణపేయంబు నయ॥ ఉ॥ కోయిలపిల్ల మేలు తనకుక్త లభియించక
యుంటఁజేసి య। త్యాయతి మానసూయ హృదియిందుఁ గలంస నహర్నిశంబు
న। వ్యాయనమూతిక్త భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపాటఁ జేఁతుగాఁ। జేయు
తలంపునం జెవులు చిల్లులవోవఁగ నూయ నీగతిక్త॥ గీ॥ విబుధవరులార!
కోయిలపిల్లపాట। కిర్ణచరుపంబు; మున్ను నాకడనె విద్య। నేర్చె; దీని కొకింత
యే నేరుపఁ; కల కంఠములు గొరవాహ్వములో "కావుకావు"॥ గీ॥ చాలఁగాలము
నుండి ముచ్చటగఁ బాడు। కాకములసొమ్మ్ము గానము; గాని మొన్న। మొన్న
వాయొద్ద నేరుచుకొన్న పికము। కలరవమ్ములు మధురముల్ "కావు కావు"॥
గీ॥ కాకియోర్వఁగలేక యిక్కిరణి నెపుడు। 'కావుకా'వని కూయునకాని ధరణి॥
నెఱుఁగరొకో కలకంఠము నెల్లవారు। వినరొకో! దానిగానము వీనులార॥
క॥ కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల నెప్పఁడైన నేమి? యనూయం। జేకొని

పికముం గాకం। జేకరణినొ నించలూడనే తలపోయుక్॥ గీ॥ కాకి యొకనాఁడు కోయిలకడకుపచ్చి। యాగ! పికపోత! నీగర్వమధికమయ్యె। లొల్లి గానంబు నెల్ల నాతోడఁ జదివి। కృతమెఱుంగవు నీకింతకేరణంబె?॥ క॥ అంచుం గించు దనంబునఁ। జంచువుఁగదలించి వాయసము దన్నుక యూ। చించిన నొజ్జలికముఁ బ్రబముంచెద నని కోకిలమ్మ కెప్పుక కూపుక॥ ఉ॥ తేకు గల్గువాఁడు పరదేశములం జరియించు నాఁ డతి। శ్లోకుఁడు వేఁడపండ్లుదిని చొక్కెడు కాకవిసాస్య భాముఁడే। నాకు గురుండు నమ్మఁ దనినఁ వసఁ కోకిలపాక; మేలొకో। లోకమునాపు నమ్మరది లోపముకామగ వారిబుద్ధికిఁ॥ ఉ॥ కాకము గాయకుం డఁటఁ! పికంబునకుం గుసుంటఁ ! తస్ను సు। శ్లోకులలోన వాకొనని లోచపు కోయిలపిల్లదంట! తా। నే కడుధన్యుఁడ నార్యుఁటఁ! బుద్ధగుణుండఁటఁ! వింటి రయ్య! యీ। సాకు లటంచుఁ జెప్పకొనసాగిరి లోకులు పింతవింతగఁ॥ క॥ కోయిలకుం గురుఁడను నే। నే యని యెప్పుడును బాటు నెల్లెడలను గా। నీ యేరును బాటింపమిఁ బాయని గోసమునఁ గలఁతపడు వాయసుఁడుక్॥ క॥ ఈ యున్నతటీని గండుం। గోయిల కాకము నసంగుఁగొంగని యెం। దో యొత్తిలి నగెనఁట; యది। యేయొకనంభ్రమున విగ్రహింపఁగఁదొడఁగెక॥ ఉ॥ కోకిల మట్లు కయ్యమునకు న్మది గొల్పను ముద్దులొల్కఁగా। వాకొని యెల్లలోకులను వశ్యులఁజేసినవయ్యె నెప్పుడో। కాకమునొద్ద నొక్కఁటి గానము నేర్వఁగఁ బోయి యుండుటక। గాకికిఁ గోకిలమ్మనకుఁ గయ్యము తియ్యము గాక యుండుటక॥ క॥ అదికారణమ్మగాఁ దన। చ్చెదురగఁగలే దని తలంచెనేమో? కాకం। బొగరి పికకూజితమ్మల। వెదకివెదకి చూపసాగె నెత్తిదొసంగుల్॥ చ॥ ఎఱుఁగదు గాక కాక మొకయించుకయేనియు నాత్మశక్తి; నా। దెఱవ నపస్వరంబులుగదే! తనకుం బొడసూపు! గాయకో। త్తరకలకంఠనాదమునఁ బానును దప్పులు వట్టఁ జూచినఁ। గటుసగునే వికస్వర పికస్వర మెప్పరికేని యంతలోఁ॥ క॥ కాక మొకపక్క, కోయిల! మూకంబని మదిఁ దలంచు మొఱుకులఁ దలుపక। లోకోత్తమగుణితిని। కోకోయని కూయసాగెఁ గోకిలమంతక॥ ఉ॥ చేసెడుచేత యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం। గూసెడుకూత కర్ణములకుం బుసంబుగఁ దాకుచుండుటక। వాసియు వన్నెయుం గలుగువారలు "హుం"ష్మనిపాఱఁ దోలినఁ। వాసరివారు లేరనియె నమ్మును వాయసుఁడేమిసెప్పుదుఁ?॥ క॥ కొం గొంగురనుచుఁ గూసెడు। కొంగను ముంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకిఁ। బం

సీ. తాను నాయొద్ద వృథాగ శుష్కహాస చేసెనె కాని విద్దె చెప్పనఁట! నేను
విద్దె చెప్పటకేమి కొద్దిగానైనను జ్ఞానంబు గలవాఁడఁ గానఁబోను
పొరబాటుచే నాదు చరణ మంటెనెకాని తా నంతయున్నె విధ్వంసుఁడంట!
పొట్టకై తిరుగు టెప్పుడు నాదుపనియంట! యక్కగారమ్మనన నంతయైన

తే. గీ. విద్దె చెప్పనెలేదంట! విసిగిపోయె
నంట! చెప్పిన ముక్కైన నంత మంచి
ముక్క గాదంట! చప్పనిముక్కయంట!
ఏవఁ దియ్యనిముక్కలు చదివెనంట!

సీ. పసితనం బంగినపై నేను మూర్ఖుఁడ నని తాఁ దెలిసెనంట! యంబుజోద
రంగపడితిఁగదా! భగవంతుఁడా యంచుఁ జింతించి చనెనంట! యంతలోన
సంతంబు బుట్టునంట! జాతిసులక్షణమైన విద్దె యబ్బినదఁట! మీను లలరఁ
గవిత చెప్పెదనేన్పు కలిగి రసాలంబు నాశ్రయించినదఁట! యకట! 'నించి

తే గీ. గడుడ నేరయె' కాని నాకాశ్రఁబడిన
ఫలము లేదంట! యెందుకో తెలియదిట్టి
పాడు వ్రాతలు, వీన్నవాక్రోడువంక
దృష్టి నిశ్చింతురనియేనిఁ దెలియఁబడవొ! 8

తే. గీ. ధనికులగృహమ్ములఁట, యేను గునికిపాటు
లచటఁ బడుచుండునఁట, ద్వారమందుఁ, దాను
శక్తితో నవ్వఁడునుగూడఁ బాయకే యొ
నర్చునఁట నేర, ఫలము సున్నయఁట తుదకు! 9

సీ. తన సరికోర్వక తప్పులు తన కబ్బముల బట్టెచునంట! రెయ్యి నోకట
నెట్టులేనియు నన్ను నీవు దోషికునిగాఁ జెప్పికొమ్మంచు యాచించితినఁట!

గారు పంజరమ్మున సింగారింపఁగ నెవండు చిత్తముఁ గొలుపుఁ ॥ ॥ తెలిసిన తాను గానమును దెల్పినదేయగువాఁడు, గొలుపకయున్న దోసమగు గోయిలపిల్లదె కా, తలఁపఁగరానికూఁతలను దత్త్వమెఱుంగక కో । కిలమును దూఱి వాయసము కీర్తిఁ జెందునొకో!

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినొ నను గురుగాఁ జెప్పికొనెడునెడల!
నయినను జెప్పుట కంగీకరించెనం, టామీఁద లోకు లీయంశము విని

తే. గీ. "కాకమఁట! తాను గురువఁట! కోకిలకఁట!
యిందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగ్గు
లేక యిటు చెప్పికొనియె సుశ్లోకులకడ"
నంచు నచ్చెరు పడిరంట! యనఘులెల్ల 10

క. అచ్చెరు పడుఁజెంచెడి యో, సచ్ఛరితులు! మీరుగూడ జగమునఁ గలరే!
పొచ్చెములేక వచింపుఁడు, చచ్చెనె మీయెడలఁ గూడ జ్ఞానలవంబుల్ ?

క. గురువుప్రక్ 'గురుఁడని' చెప్పన, దురితమ్ము సహింపరోరు! దుర్మార్గముగాఁ
బటకించితిరే మీరలు, సరిగా నచియింపుఁ డయ్య! సజ్జనులారా! 12

క. క్షమియింపుఁడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచనుజుం డో
యమలాత్ములార! యీ యక్రమపుక్ ప్రాఁతలకుఁ జేయి కడలుట యెట్లో!

సీ. నాకంతరపము వర్ణన చేయుఁ మీరెల్లఁ గాకవులంట! యర్థ్రతన నాకు
గర్వం బుదిగెరంట! కాలికి ముప్పంట గట్టినారఁట! పటుగాకినంట!
పటుపెరఁబుగ నేను బటుపటు ఱెక్కలదులుపుకొంచునుఁబరింతునఁట! యకట్ట
తాను నాయొద్ద విద్యను నేర్చుకో రాఁగ మన్నించి చెప్ప నమ్మంచితనము

తే. గీ. నుండఁ గూడనిపని యంట! గొప్పకంట
తన్ను నే వెంటఁ దోకొని తరలుఁ బెల్ల!
నంతియేకాని చెప్పలేదంట ముక్క!
యెక్కఁ డున్నాఁడో భగవంతుఁ, డెందు లేఁడో! 14

క. జోరా! భగవంతుఁడ! నీ, నేరుపు మెచ్చంగ వచ్చు నేఁటికి సృష్టి
ప్రారంభ మాది యిప్పటి, కీకీర్తి మహాత్మ్య జగతి కిచ్చిన కతనఁకా. 15

క. మంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నే సు
స్వాంతుండెఱుంగు నాభగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియఁగలయు న్నిజముల్.

క. ఎంతో నీచ మగు తటా, కాంతరమున నేర్పుపాచ మల్లనఁ గొను దు
శ్చింతము మొసలి నెఱుఁగు భగ వంతుండున్న యెడఁ దెలియనలయు న్నిజముల్.

క. ఇంతి ద్రుపదాత్మజాత సభాంతరమున దుస్సనేను నవమానంపుం
గంతులకుఁ బాపఁగల భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. భ్రాంతిక్ బ్రాజదువు లుద, న్వంతునిలో డాఁచు డొంగవాని నమర గు
శ్చింతుని గనుఁగొను నాథగవంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్

క. ఇంతి జగన్మోహిని దా, నంతర్వణిఁ జేయ సుఖలసంయున నరి య
ల్లంత నిఱుపు బెఱిఁగిన భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్.

క. సంతమసములోన నుప, న్వంతునిలో నుండుకొండపర్కిక్ జరుగు స్వ
త్రాంతమ్మ నెఱుఁగు నాథగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్.

క. ఓయీ తిరుపతికాస్త్రీ !, నాయీ శిష్యుండు కాకి నామము నాకుక్
వేయాఱు లిచ్చుటకు బరు, లాయుర్బ్భాగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెక్. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్క-పుఁ గవీంద్రులమే యగు టొప్పనేని దు
ర్మానిమదీయశిష్య నపరాధ మనంతటిదైన నేమి యా
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలఁచి కాచి నిను న్నను సద్యోశపరా
ధీనులఁ జేయుఁగాతఁ బుడమీపతి శిష్యుఁ బరాయుఁ జేయునిక్. 23

మ. మనలం దిట్టినఁగట్టుఁగాక, తగ నస్మచ్ఛిష్యుఁడో నీతిక్
ధనధాన్యాదిక నాయువుక్ సిరియు విద్యాబుద్ధులం గూర్చి వ
ర్ధిని నందించెడిఁ గాత మాత, గురుభక్తిక్ వచ్చిజన్మాన్తరో
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వానిగక్. 24

మ. కలుగుం గావుత సూర్యరాడ్విభునకుక్ గళ్యాణసారంబులే !
దెలియుంగావుత వేఁడికన్నఁ గవులే దేవాంశసంభూతు లం !
చిల నీ వోఁ డొనరించు పుణ్యములె మాయీశిష్య సుద్యోగపుం
గలికాలంపుఁ బ్రసర్తనం బుడిపి పైఁ గాపాడి రక్షించుతక్ ! 25

పీ. మొదలంట నడుగంటి మూలమూలలనుండు వేదశాస్త్రమ్ములు వెలికిఁబెట్టి
మనకు దిక్కై-వ్వరో యనికుందు నాంభోరుహల కవిత్వము వేఁడు చెలికిఁబెట్టి
నెందుకు సృష్టించె నీమమ్మ నని బిట్టువందురు ననఁదలఁతఁ లడఁగఁ
నెట్లునిచ్చెడినోకో యీపాపశాల లిమ్ములనన్న శాల లుజ్జ్వలత కెక్కె

తే. గీ నెఱని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్సభాక్షితికాసుఁ
డార్యసూర్య రాయేందుర్ని నవర్ష్ణసుకృత
మునుగాక మాశిష్యుని కంగరక్ష!

క. ఇంక నీయవస్థవినుమా ! బకమైతివి-నీవు; నిన్నుఁ బక్షక నెపుడో
పికపోతము పొగరున నెం, దుకొ నవ్వినదంట ! యెఱుఁగుదునె,యదిసఖుఁడా!

క. అదియే కారణ మంట ! నీ, మది గలఁగుట కక్కఱేమున మచ్చరమునఁ ద
మ్మెదిరింప రండటంచుఁ, గదనమునకుఁ బిల్చి తంట ! కంటివె యిదియుక్తి ?

క. ఎదిరించెడి నేర్పది యూ, న్నదియంట ! చదువబ్బకున్న నదియే పోయెఁ
గదనము గుఱితోఁ జేయఁ ద, గదు పామ్మని మానెనంట ! కంటివె సఖుఁడా!

క. ఎంతటి తెల్విడియొ చూడుమ !, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యింతో
యెంతో నా కొనరించెను, బింబించఁగ నేల నిన్నుఁ బెనఁగుట కనఘా ! 30

క. గాంగేయు నెఱుఁగుదురో ! పా, ర్థుం గనఁడొ! భారతమున; దొంగప్రపంచం
బుం గనలేరే లోకులు, "మంగలిమాథ్యస్థ్య" మనుచు మది నెంచెదొకో !

క. సంధియ మండెను సరియే, పందవలెఁ బవరుపట్ల భయ మది లేదో !
యేఁబదుల కీవ్యాస మ్మది, పండితనము లెలుప దొక్కొ బాలున నిఁక. 32

క. భారతమున నన్నదొ యిం, గీరతమునయందుఁ గలదొ వేఱయుగ ని
ష్కారణి ద్రవించినదేకద !, వెఱ్ఱుకు లనగొక్కొ వినిన బుధవరులెల్లఁ ? 33

క. అన్యాపదేశ మవ ని, ట్లన్యాయప్రవర్తి యగునె ? యకటా, విద్యా
శూన్యులకుఁ జెల్వ, ధీరమ్మన్యులనిఁ మించి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే !

క. ఎవఁడేఁ జెప్పఁడు చన్న. 'శిష్యుఁడ నవుదును నే ననవచింపు' మని, లేదని బొం
కి విధము దీనికి నెంతో, నవిశేషముగాక యుండునె ? బడుఁ డెఱుఁగు నెటుల్.

చ. "చదివితి నిక్కమే, గురుఁడు చప్పనికూతలు నెప్పినాఁడు నే
నదిపఱచే కలాపిఁడుఁడ" నంచు వచించి పికత్వ మూని దు
ర్మదమునఁ గాకిగా గుఱుని మాటికిఁ జెప్పఁటకన్న నొప్పదే
"చదువని లే"దటన్న ! నిది సత్యమటంచుఁ దలంచెనో కదే!

ఆ. వె. వల్లకాటిసత్య మిల్లు వట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిదిఁ గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగరె! "యిహిహి" దురాగతం
బనరె! యేరు చెప్పి రకట యిట్లు ! 37

ఉ. కొంగుఁగ నిన్నుఁ జేరొక్కనిరి, కోరినవాఁడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరఁగఁ జాలమికిఁ, "బికమేడఁ గాకితో

సంగర మేడ" నంచుఁ బెలుచక లిఖియించిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో ? గొంగ యనంగను శత్రు పందురో. 38

క. ఆటుమీఁద శత్రివునకుఁ, బటకాఁడి మూలఁబడుట తథ్యమకాదే !
యెటు వార్సి కొన్న నేమి క, పట మెఱుఁగం బడఁదె జగము పాషాణంబే.

గీ. నోమ యేనఁగుకడ కేగె దొరకుఁబఱకు
ర క్తమును గోర్లినిచ్చి, భద్రగిజరాజు
నొడలు తనపాలుచేసె, నీపడఁగుకోమ
పాడుతుండంబునకు లేదు పాటపంబు. 40

క. నాకును దుండంబున్న ద, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
డీకొని పోరఁగఁ బోచ్చిన, నా కదనం బెట్టులుండు నరయము సఖుఁడా !

(2) సూర్యరాయపర్వము.

సీ. ఱాండివారింట నాకంపముగ మెక్కి సలిపించు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులసూరబుధు దేశికర్నమ్మ ముస్ను చెప్పినరీతి నున్నయిడుట
ఆటుమీఁదఁ దాఁ బికంబై వసన్నఁగాఁకంబుగావ్యాసములుప్రాయుగాణతనము
ఆవ్యాసములుగూడ నట నిట గోమయోపకేచనము గోరు వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'యేమి దురాగతం' బంచు నడుగు
వాఁ డొకఁడు లేఁడు గా ! యని సగచుచుండ
దొరకె నొక్కఁడు నూఁబీట్పు మునందు
దొంగ, రసజ్ఞుండు, సత్కవిచరణంతుఁడు. 42

క. విరప యను నూరుకాఁపుర, మరసినవాఁడపుడు సకలమగు కావ్యములుక్
సరిగారు వెలమలక ధీ, వరు లతని కటన్న జనులు వాకొనఁజేలా? 43

క. ఎఱుఁగవె ? సంస్కృతభారత, పరమార్థజ్ఞుండు రావు పంగడమున నీ
చరిసరమునఁ గలకొరలకు, శిరోవిభూషణము నుగుణసింధుం డెంచన్. 44

ఉ. వెంకటనూర్యరావు సుకవిత్వవిధుండగు రామచంద్రకా
మాంకుని స్యాలకుండు ధనమం దెటులైనను బీఱికాపురీ

పంకజభాంధవుం డనఁగ ధాసిలు నేనికి ధర్మమూ ర్తికిఁ
వెంకటసూర్యరాయనికి విందు వివేకి * యథార్థవాదియుఁ. 45

క. ఆతం డడిగెద నసె; నిఁక, బూతులపంచాంగములను బొగరుఁ బగలుఁ
జాతురికిఁ దక్కు కోఁతలు మాఁతఁబడు నమ్మఁ డతఁడు గొంకుంగూఁతల్. 46

క. 'దానఁ లాభంబే మని, యా' ? నీపడిగెడివు, వారి కాపైనేనిఁ
జ్ఞానంబు గలుగు ననియుఁ, దానఁ యశమబ్బునని యుఁ దలఁచెద సఖుఁడా!

గీ. ఎఱుఁగు నీతండు నాయొద్ద నెంతపఱకుఁ
జదువుకొ న్నాఁడొ, పిడప నీసాహసమున
కెట్టులొడిగట్టి పాపంపు గుట్టనెక్కఁ
దలఁచుచున్నాఁడొ, సర్వమ్ము తథ్యముగను. 48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, కీకపి జ్ఞానం బదెంతొ, యీడెంతయొ, నా
కాకత్వ మిరవి కోకిల, పాకత్వముగూడ నెఱుఁగు భవ్యుఁ డతండే. 49

---

* "మహారాజశ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి శిష్యుడు రావు వేం కటసూర్యారావు కృతాసేకపందనములు..... నేను యిచ్చటకువచ్చి వారంరోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటివఱకున్నూ, అత్యద్భుత శతావ ధానులదర్శనం చాదామని ఎంత యత్నించినసూ నాకు సంపర్భించక పోయినం దున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కారణం నేను వ్రాయచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకు న్నాను..... ప్రస్తుతం చాలా పశ్చాత్తాపంలోకి పచ్చినట్లు నా ఆప్తులవల్ల యూహింగా విన్నాను. నేను పక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగా నైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు పక్కసారి సహావేశమయిన యడల మీకు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురుఋణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును అపని ఈసమయంలో నెరవేర్చలేకపోయిన నేనున్నూ వారివలె గుర్వ్వవిషయంలో కృత ఘ్నుడనే కావలసిపచ్చినది..... నా ఆప్తులున్నూ నేనున్నూకూడ మీగీత తమునే త్వరలో చదివి ఆనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క పూర్వోత్తరం పిఠాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి రాకపోయినా సంగతియాపత్తున్నూ చెప్పినాను. అటువంటి గర్వింధం బయలు దేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నారు. అంతా.....వేస్తూ న్నారట....."

రా॥ వెం॥ పిఠాపురం, 18-1-11.

ఉ. ఏ నలనూజవీడుపురి కేగి పధానము సేయునాఁటి కీ
జ్ఞానిశిరోవిభూషణము చాతుర్యిడుగాఁ జనుఁదెంచెనాకు వి
జ్ఞానము బోధ నేయుటకుఁగా దయ గల్గిన వాఁడుగాన, ని
న్వానిని సూర్యరా పపుడు వాస్తవ ఫక్కిని జూచినాఁడటన్. 50

శా. సూరిశిరిసకలస్వవేత్త యగు నీసూర్యుఁడెసుఁ! పూర్వ మ
ప్పారాయేంద్రుని సన్నిధానమునఁ గాపట్యంపు విద్యాళునిన్
శ్రీరామాఖ్యశతావధానిపసఁ దేల్చెన్; మీఁదఁ నాసూరి న
ప్పారా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాకోదు తత్త్వజ్ఞుఁగన్. 51

శా. అప్పారావునసంతరమ్మునను విద్యావేదులైనట్టినా
గప్పారావును, నమ్మహాత్మునసుఁ డైనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యప్పారావును జూడవచ్చినతఁ; డయ్యార్యుల్ "భవచ్ఛక్తి మా
కొప్పన్ బో" దని లండిపోలికఁని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

అ. వె. ఈరసజ్ఞమూర్తియే కాదు శ్రీకూచి
కులుఁడు నారసింహకోవిదుండు
గూడ నెఱుఁగు నిశినిగుహతయు, నాశిష్య
భావ మడుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారుపలుక నేటికి, అవ్వయు రట్టును నిదేల రసికులకు? ననుఁ
బుర్విఁగఁ బట్టిన వ్యాసమె, మువ్వలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుఁగుచునుండన్

మ. ఎప రీకోకిల! శ్రీమఠోపటికులాహీనాబ్ధిరాకావిధుం
డపు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహోది; కాకం బెవం?
డెపఁడో యెట్లగు శాస్త్రిగారి గురువౌ నీవేంకటేశుం డహో!
యెవఁడీ కొంగ? దివాకరాన్వయమణీ! యీవేసుమీ శ్రీపతీ! 55

సీ. నాయెడఁ నాఁ గృతఘ్నత్వనామకమహాపాతకి యౌట విప్పట్ట మంట!
ఈపాతకమ్మున కేర్పడ్డశిక్ష దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిది యంట!
ఆంతియే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డం చని నేను జెప్పు టనర్హ మంట!
పైఁదానఁ దనకీర్తి బలించు నేకాని నాకు యశంబు నున్న యగునంట!

తే గీ. ఔర! యెటువంటివేదాంత మభ్యసించె?
"నేమి శాశ్వత మాగోడ యించుకంత

యవల జరిగించి పెట్టికొం" డని పచింము
పెట్టేవేదాంతితన మిట "బట్టు" మనియెు. 56

(3) స ం బు ద్ధి ప ర్వ ము-

క. "మావాఁడతిదుర్మార్గుఁడు, మీవాని శిరమ్మునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి సేయుఁనో, కాపలమున" నన్న నీతి గనఁజేసెదవా! 57

ఉ. వేంకటరామశాస్త్రి! విను విజ్ఞపఱించితి నంచు నొప్పకో
జంకియుఁ గోకిలమ్మనయి చక్కఁగ స్పష్టము గాఁగ నెంతయో
పెంకెతనంబుఁ జూపియును "బేప్పెపెమెమ్మెమె" యంచు నేఁడు ని
శ్శంకగ నొప్పికొంటి; నది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కిఁకన్. 58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టుదువు గాక, శ్వపాకుఁడ వందుగాక, యిం
కేకలుషంపుఁజేసు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాఁడ నేఁడుగద! చేకుఱె మోదము; నీవు తిట్ట లే;
దీకవి నీతఁడే యనక యిట్టులు తిట్టుకొనెఁ గుమారకా! 59

ఉ. "చప్పనికూఁతలే" యనుము చాతుర్యిడవైగద! నన్ భజించుచున్
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి పరిసిద్ధుఁడ వప్పటి కయ్య నీవు నీ
చెప్పను గాని నాదరిని శిష్యుఁడ నైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టుల కహో! యిటు కృష్ణుఁడు వారిసెట్టెనే? 60

చ. మొదట "రిజస్టరు త్తరము" మోటుతనం బగుపట్టకుండ నే
గద లిఖియించి తిర్పతిని గయ్యమునై పురికొల్పినాఁడ; నీ
పది గని యెంతగా బెదరి తయ్యయొ? పాతకినైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత నైఁపుమయ్య! యిఁకనైనను భీతిని మాను మర్భకా! 61

చ. "తిరుపతిసింహా మొక్కఁ మొగిఁ దీర్థిరంబుగ వచ్చి పీఠికా
పురమున నున్న నాపయి 'గుభుక్కున' దూఁకు" నటంచు నెంతకా
తరపడినాఁడవో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నత కాదు హేతు 'పీ
శ్వర' యను వేరుసుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన దేమినేయుదున్. 62

శా. నీయజ్ఞానము నీదులోభగుణమున్ నీదో కృతఘ్నత్వమున్
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁది కే మంచు యు
ద్ధాయత్తుం డయి రాఁగడంగు నొకఁ? డే నవ్వానిఁ బ్రాణాలతో
డాయ న్నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట నైతింతకున్. 63

చ. తిరుపతిసింహము॥ సరిగఁ ద్రిప్పి చ్ఛిళాంతమొనర్ప వేంకటే
శ్వరునకుఁ దక్క నీయనుఁగుబావకు గీపకు నోజ గూర్చు నీ
గురునకుఁ జ్ఞచందుర్నినకుఁ గూడ వశం బెటు లయ్యెఁ? దురు
ద్ధర మది, నేను దానిబలుధాటికి నొక్కొకవేళ జంకెదన్. 64

ఉ. కాఁకరపర్తిపై కుఱుకఁగా గమకించె నెఱుంగుదే? "శత
ఘ్నీ"కృతి సాహ్యకర్తలును నీవును బావయుఁ బోలె 'శ్యంగభృం'
గాకలనపర్సంగ మది యజ్ఞత్తమై లిఖియించినట్లె వా
పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ జేఁకిర జ్ఞప్తియున్నదే? 65

ఉ. వెంకన బంధు వౌకతన వేదుఱువ్వాత భూకింత సైచు; మీ
ర్జంకుటగాఁ దలంచి పెలువం గుఱుచల్ లిఖియించుచుండఁగా; మీ
పెంకెతనాలు సాఁగ ల పెబ్బులిపై; వెలనాఁటి సింగ మి
ట్టింకల నింకఁజేయు నెపుడేనియుఁ; డొంకలె సూ! శరణ్యులుల్. 66

ఉ. ఏది, సముత్తరం బతని దేమ్డొఱవాఁగితకుఁ బ్యూరూ? మీ
శ్చేదమకాఁ పందె మిడె! సిద్ధగలట్టి నృపాస్థ్మడేని * "ఏమా
రే దెసకేని బొం" డనుచు నీయఁగఁ జేయునె యీ త్తరంబు దా
యాదునిపేరు పెట్టి! యప్పురా, యిబిరా! చవిరాణిబీరముల్. 67

ఉ. "పాం డుల పీఠికాపురికిఁ బొం డటుపొం" డని నీదుబావ చా
లొండొకలేఖనాఁ పెఁ, నది యూఁతగ నయ్యెడ నేగుదేర న
వ్వండొకొ యేఁడు "మీ రిటకు వచ్చితి రెటికి?" కటంచు, నెంచుకో
గండతనంపువ్వాఁతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వచేటు నూ. 68

చ. "పిలిచినయప్డు రాక యటు * బెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో
చలపతి 'పీఠికాపురముచక్కిఁకిఁ బో' మ్మనినట్లు లెవ్వరో
గిలికిన పచ్చువాఁడవె? నగించెడి నీదుపర్సక్తి" యందు న
వ్వల నలఁ యేఁడు నవ్వఱఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా! 69

---

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రమణపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీపిఠాపురీ రాజపురోహితోదయవిషయికపద్యత్రయము.

పీ॥ ఉదయించె రాజు రావూపవన్వయోదవన్వదభివర్ధనుండు సూర్యాంశవలన
జన్మించె సంతానశాఖి నందనశుభశ్రీ పెంపుమీఱఁ బీఠాపురమున। వెడలెఁ

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగుళాకిని గేరడ మాడినట్లు గా
దరయఁగఁ గొంగపై కరుగు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి పచ్చియుఁ

డనూసంభవుఁడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదంచుఁ దెలుపఁ, బొడమె నాండాలమ్మకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు సజ్జన స్తోమ మడఁప॥ గీ॥ మంగ మాంబ గణించిన మానినీయ। సుకృతపరిపాక మెల్ల నేటికిలభించెఁ। గంటికగ పడె రావు గంగాధరోప। పదుఁడు రామావనీపాలపరుఁడు మరల॥ గీ॥ తనిసె సాధారణం బసాధారణముగ। మఱియు నందును నార్యయుఁ జ్మాసబహుళ। పక్ష ముఁ దృతీయయుఁను శుక్రవాసరంబు। మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునివలన। మ॥ గురుఁడుఁ సూర్యుఁడుఁ జంద్రుఁడుఁ గుజుఁడు శుక్రుండుఁ బుధుండుఁ శనై। శ్చరుఁడుం గేతువు రాహువుం గటసి యశాంతంబు నీభాలునిఁ। సిరి టీర్ఘాయు వొసంగి, పోరితురు బుధశీర్వాదముల్ తోడుగా। నరవిందాప్తునకుం సహాయు లయి సూర్యారాయభూపాలకా !

25-10-10
కాకినాడ.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.
శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకట కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10, addressed to Brahmasree Satavadhani D. Tirupati Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks to you for your congratulatory verses on the occasion of the birth of his son and heir."

(పుత్రలేఖ పంపినప్పటి విజ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్గువాఁడవని చక్కఁ నీ మిదిరిన్ జేరి నే। రినచిద్యోత్తిన దుర్గజమ్ముల వశక్రీడావినోదమ్ముగాఁ। దనియల్ సేయఁదలంచుచుండినమ్మ నేఁదుర్రుండుమారకే వచ్చిపో। యిన గర్వింపరె? యెప్పుడేని యిటఁడక్లే వచ్చు భూభృన్మణీ!

తి॥ శా॥

దిరిగియు * "జార్జి" పద్దెములఁ దేఁకువమాలుదొసఁగులక్ గనం
బఱుపఁగఁ బూను మీకుఁ బఱవా? కఱవా? తెఱువాటుదాఁటులక్.

ఉ. "ఈశ్వరవేరు లున్న యెడ కేగుఁ" డటం చొక బంధుమాత్రునిక్
బశ్వచతారు నూతఁగొని పల్కితి; రాతనిచెయ్యి లన్నియుక్
శశ్వదుదారకీర్తుల పరిసంగములో బయలయ్యె వింటి; లో
కేశ్వరుఁ డెట్టిచుట్టుటిక మేర్పడఁకేని సెబాసు! మేల్! బళీ!

క. వినుసీపినతండ్రికుమా, రుని గనుఁగొను మరేఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; దాపృ
ష్టును నలతిర్పతిఁ బట్టం, గనుబూన్చితి రెంతకేని గలవారు సుమా.

క. అతఁడేల చెప్పవలెఁ? సం, స్కృతనిశ్శేషసదాతథృతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపర్తి, స్థితసుశ్రుత నేత్ర మడుగఁ జెప్పు నఖిలముక్.

ఉ. ఆట్టిఁడతండు కావునసె యాతనిప్రాల్ గలయుత్తరమ్ము నా
పట్టునసుండి నం చెఱిఁగి భావ "యతం † డది ప్రాయలే" దటం
చొట్టులు సత్యముల్ గిలికి యుత్పథచారిగ మూఁకఁ జొచ్చె "వీ
డిట్టిఁడు బొంకి యాత్మ కెటులేని యపాం బొడఁగూర్చు" నం చొసిక్.

క. తాదృశులుదక్కఁ మీ రు, ర్వాదములకుఁ దోడునూప రా; రతఁడేనిక్
బాదాక్రాంతత కొడఁబడి, నీదగు నన్ను మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*కవితా పత్రికలోని "అట్టహాసము" నుండి)

*...ఈపద్యములు వ్రాసిన మహాకవి యెవడోయని యాలోచించుచున్నట్లున్నారు ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధాని గారు...వరి యాచకమున కేమిగాని యీపద్యము వెనుకటిబానకన్నుల మస్థితిలోనున్నది. ..... ఇట్టితప్పులతడకను బ్రికటించి నందులకుఁ గొంకితేకాఁబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న వేంకటశాస్త్రిగా రీసద్యమును దోసిరాజని కృష్ణాపత్రికలోఁ దక్కిన 'పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నారు. (ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి॥ శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథకర్తకు రిజిష్టరు జాబు వ్రాయుటకు చేఁగాని యాతఁడు వ్రాసినట్లు యధార్థవాది యభినవ సరస్వతీపత్రికలోఁ బ్రకటించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనములేదు. ఆయుత్తరము సత్యాసత్యములు సమయము వచ్చినప్పుడు తేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

చ. కలతెఱఁగుఁ గా లిఖించె నలకాతఁగుఁ డక్కట! పేరు పెట్టి; యా
వ్వల నెవరో లిఖించు నలపత్రిము తన్ను ఘటించి తీర్పరి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ ముండఁగఁ బోలుఁ బాపకి మే
కొలఁదియుఁ గాని లే న్నెగురుకొన్న జగంబు మతింతనవ్వదే!

క. తిరుపతి ధోరణి తెలిసెనె, "శ్రీ"ణని నీ భావకై యశస్కుఁగుఁ దత్పో
దరి నిడినభావమఱిదిని, బొరిఁబొరిఁబలికించి కాచి ప్రోచెఁ గరుణఁ.

చ. అతఁడు కృతజ్ఞుఁ డౌటఁ జమి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరపకాభిధ్యనుని ‡ సద్గురుఁగా లిఖియించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కు వని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత బేలవో!
కృతమును జూపనంతటనె లేపలనీచుఁ డెపండుఁగాఁడునూ!

చ. కృతమునఁ జూపకుండు నరుఁ డేమగునో! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగఁగా! సకలమర్మ మెఱింగియుఁ దత్తఱంబునఁ
పతి చెడి "కాక" మంచు నొకమాటును గల్పనఁ జేసి నన్నుఁ ది
ట్టిలి వది యేమి కార్యము! కడింది యశస్సు గడించుతోర్పనే!

చ "తిరుపతి నాపయిం గవిసెఁ దీవ్రత మద్గురువైన వేంకటే
శ్వరుని కథానఁగాఁడె" యని శాంతి యెఱింగిన నీవు తద్గుణ
స్మరణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్యొ? యా
సురగురుపవాగ్రితే; కృష్ణుఁ డెటు దోషముఁగఁ జేసెఁ గుమారి! చెప్పవే.

క. నరుఁడకు ఖాతిం గఱుపెడి, పరమో త్తమగురుఁడ వీవు బాలక! నీకున్
గఱుపుగ నేఁ జాలుదునే, దురితపుఁగాకి నని నీకుఁ దోఁచినదెకదా!

చ. "గురు వని చెప్పనందులకుఁ గోప మిదేమిటి? కీపనుల్ యశ
స్కరమగునే?" యటంటి; వది సమ్మతమే; కొమరుల్ గలారు నీ
కరయఁగ నర్ధమాను లీటు లాచిరజీవులు నిన్ను నల్పున
త్తరుణమునందు నీహృదయతాప మెట్టిది యో నా తెల్పుమీ 82

---

‡ మ. భవునిన్ భూపవదారవిందభవు డెల్వప్పిళ్ళవంశాగ్రణీ! । ద్భవునిన్ శ్రీస్తనదంపదానిభవున్ భాస్వద్గవున్ సాహితీ। ధవునిన్ మేఘగభీర వీక్షుట గవున్ ధైర్యప్రభామేరువున్। గవిలోకద్గురు వేంకయార్యుధని వక్కాణింతు నెక్కాలమున్ (ఇది తి॥ళా॥ గారి మొదటికవిత్వము, కుమారసంభవములోనిది)

క. గురునకుఁ దండ్రికి భేదం. బరయంగా లేదు; శిష్యుఁడనఁ గొమరుండే
యెఱిఁగినవారికి; నాఁడే, తిరస్కృతిఁ జూప మదికిఁ దెగులు గలుగదే.

క. ఇంగాక నీవు చుట్టము, వనియు విచారింపఁ బుత్రిశాపాచకమే
గదు! * 'శా' బనివాసిన నీ, పదములమీఁదు లేఖ కలదు చదువుము దానిన్.

క. నీకానకు నాయనమ్మయు, నాజనకుని తల్లి యొక్క- నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యోఁ! నెఱుంగుదువో? మఱచితివో? గురునిబలెన్.

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియెఁడఁ గడుభక్తియుఁ గృతం
బూనినవాఁడ నంచెఱుఁగు యోగ్యుఁడ వీ సది నమ్మెదేని నా
మానసమందు నున్న యిది మాత్రము నమ్మఁగ పోవు కాన నీ
శానుని సాక్షిగా వినుము సర్వము దెల్పెద నారహస్యముఁ.

ఉ. ఏ నల పెదికాపుర నరేంద్రుఁనిచెంతను జేరి తన్నుఁ బసా
స్థానముఁనందు నుండుటకుఁ బెద్దలుఁ గోరినవాఁడ నౌదు నీ
పైపని నసూయ నొంటి నని పల్మఱు దేల్చితి వీవు వ్రాఁతలో;
నీసుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెఱుంగుదు వాదుభాషముఁ.

సీ. తనకు వేంకటశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయిగాఁ బాణినీయార్థి కడచి
రాఁడు, భాషలలోఁ దర్కశాస్త్రమున్ గడియయ్యె నసేకముల్ చతలేఖనీకవిత్వ, తం
త్రములో వెలిఁగ్రంథమ్ము లాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘుఁ గూడి,
శ్రీపోలవరపురీభూపాలుఁడాంధ్రేయ భూపాపర్వీణుండు బహుకిరీఁదు, తే గీ. రం
గనిండతిశాంతుండు సనుఁడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు,
నొద్ద బుధుఁడును గవియు మాన్యుండునై చె, లంగు తిరుపతి శాస్త్రి లేలుంగుఁ జేసె.

* బ్రహ్మశ్రీ చెల్లప్పిల్ల వెంకటశాస్త్రులవారుగారి సముఖమునకు. ఓజేట వెంకటార్యమయ్య నమస్కారములుచేసి వ్రాయఁ శుభలేఖార్థములు... శుభ ముహూర్తమునకు సకుటుంబపరివారముగా విజయీభవగలందులకు ప్రార్థించు చున్నాఁడను... తమరు రచియించి అచ్చువేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి చొప్పున పంపించగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయయుంచవలెను."

పల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందఱు రాజు లుండిరి ! యహీనులు నాయెడఁ బేర్మి భక్తియుఁ
బిందుతనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటిఁ జే !
గందరగోళ మైన మది గల్గినవాఁడ, స్వతంత్రుఁడఁ, బిదా
నందుఁడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా వరియించి యుందునే.

ఉ॥ అన్నము లేదొ ! వస్త్రమునకై కొదవుండెనొ! యున్నదానినే
యెన్నఁగ నెప్పఁడుం దినఁగ నిస్పృటికిఁ మఱి గానరాఁడు; నీ
యన్నముకోసమై మనముఁ బుద్ధుఁ బ్రయత్న మదేల నాకు ? నీ
చిన్నతనంపువాటలకుఁ జేతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కెడిఁ.

ఉ. నిక్కముగాఁ బితాపురికి నేఁ జనుదెంచెడివాఁడనేని ని
న్నక్కడఁగింపఁగా వలయునో ! వరహాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁడో ! సమగ్రత లేనివాఁడొ ! నా
కక్కఱ యున్న యేనికడ కంతకు ముఁ జనుదేరిపందునే?

ఉ. ఎందఱొ భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
సందముమీఱుచున్నఁ దనకిచ్చఁగ నైకొనరే నృపాలుఁ? రా
చందమునఁ నుదీయకృతిచందనగంధిని గూడ మిాన్పుపుం
డందఱతోటిపాటు తెనయా ! కొని యేలఁగవచ్చు నచ్చగఁ.

తే. గీ. ఏకపత్నీవ్రతముగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలె నడ్డు పడదు;
రాముపేరిట నెందఱు భీమహీతులు
తమ కృతికుమారికల నిచ్చి తనియరయ్య !

ఉ. జంకితినందునో ! యధిపునన్నిధికిఁ దగ నందునో ! తదీ
యాంకణమందు నొక్కఁడును సక్కటి ! నాసరివాఁడు లేఁడె, "ని
శ్శంకకఁ గాకి పంజరపు సత్కృతికిఁ దగ" నందునే ! యెటుల్
బొంకెదు సర్వము ఁ దెల్సి పుత్రిక ! తండ్రికిఁ జేరు గూర్చెదే?

---

‡ మ. నరనాథుల్ చలుమంది మిత్రులయి యున్నంగాని తత్సన్నిధిఁ
స్థిరవాస మ్మొసరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి స
త్కరుణాశాలిని పెంపఁగాఁ బెరిఁగి విద్యాబద్ధుల న్సేర్చి నేఁ
బరుల న్నిత్యము గొల్చు టొప్పగునె యంబా! దేవి! కామేశ్వరీ!(కా॥శ॥)

కడియములోనఁ గట్టు జనకాండము సర్వము నెన్నిమాట్లు నక్
గడెగడె కా నృపాలమణిఁ గాంచఁగ నేను మటంచుఁ జెప్ప? రా
నుడు లవి నేను నూఁకొనియునుఁ నృపుఁ జూడమి యేమిహేతువో
కొడుక! యెఱుంగవే! యెటిఁగి కొంకక "కాక" మటంచుఁగిల్కెదే?

క. కడియమునకు నీనికి నె, ప్పుడు సంబంధంబు గలదు పుత్రిక! నీయూ
ర్పడమికి నీనికిఁ గల చె, క్కడిసంబంధంబు? చెప్పఁగలవే నాకున్.

*క. ఎందుకుఁ బన వానితినో, పొందుగ మును వార్సినాఁడ; బొంకందువొ? లే
కందుల కొప్పదువో? నా, కిందులకుఁ జింత లేద యిఁకమీఁద నిఁకన్.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపరాభూత లనుకొనియెద; నా
పన్న యభీష్టము దీర్చితి, వన్నా! "కాక" మన నేమి, యదియును సుదంబే.

తే.గీ. కడుపు నిండిన చేరమ్మ గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమిపలయు?
నట్టిచో మానృపాలకుఁ డాతఁడతని
నేలదర్శింప రాకుండు నెఱుఁగఁజెపుమ?

‡ తే.గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వయముఁ నెంతో ప్రేమ్మి
గారవించుచునుండేనూ! గౌరనాథ
శాస్త్రి; సూక్ష్మలున నుద్యోగసరణినుంచి
యతని విడి వత్తునెట్టు లేనవుల కవుర!

---

* గీతము 1 - భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుఁడు.

‡ శ్రీవేదమూర్తులైన శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి. జంషెడ్‌పూర్ టాటా కంపెనీలో ఉద్యోగులు... మీ వృద్ధయులున్నూ పరిపత్యసంపత్సరం సంస్థానములలోకి వెళ్ళివస్తూ సంచారాభ్యాసం కలవాఁడగాన స్థాయిగా యేకతఁ వుండడం దుష్కరంగా తోఁచునేమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన స్థలములు అయినవి వయస్సుకూడా పృచ్ఛింపఁదగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా నిరుపద్రవమైన జీవనోపాధి యేకతఁ దొరికినప్పుడు అక్కడనే వుండి తీరక తొలది గొప్పగ్రంథములుగాని పాండిత్యముతోచేరిన మరిదకటి గాని చేస్తూ శాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం వుండవచ్చునని నేను తలుస్తాను. మీ వృద్ధయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరింప

(4) బం ద రు ప ర్వ ము.

క. గౌరీనాథ బుధుండనఁ, గా రాజో? రెడ్డో? చెప్పు కాకమ! యన్నిక్
సూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుఁగు కర్మకుఁడునుతా!

క. నూఁబుకగార్థులు మాకై, చాలక యత్నించి సభను సల్పియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరో! చాలక! పొ త్తమ్మునంగూ బిలియింపఁగాఁగో?

క. బందరన నిట్టి దక్కుడ, "సందేహము లేదుచూవ శాబ్దికజీవుల్"
చిందులుదొక్కుఁజనఁగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు సునా!

క. బందరనఁగ నిట్టిసెయట, నెంచలొయున్నార యెల్లయెడ విద్వాంసుల్;
తంచరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుఁడ! వింటే?

క. 'బందరనగనెట్టిది' యని, సందేహము లేదు భూమశాబ్దికజీవా
నందుని బోఁటు శ్రీరా, ముండిగ నొకమాఱుఁజిగి సమాల మెఱుఁగుదునా!

క. బందరులోఁ గోకిలకవి, చందిరులకు బిచ్చమైనసాగదు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొంచలయత్యుభ్భటములు పొసఁగవు సుమ్మా!

క. బందరునకె యొకపరి మీ, "సందేహము లేదు భూవ శాబ్దికజీవా"
నందునినే రమ్మంటిని, నిందులు సాఁగవని యటనుఁ బేరఁడువినుమీ!

క. అప్పటికిఁ జిలుక కాలే, చెప్పుడు పంబర మనంగి నెట్టిదొ యెఱుఁగం
డిప్పుడొకసారి యడుగుదు, చెప్పు నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమిన్.

క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద నమ్ము నేమొ? కృష్ణకవీంద్రున్
దప్పక చేర్చిరెపింపుము, చెప్పము నరపాలుఁడేల సెల వీఁడు? సుతా!

క. సంగన్న గారు వీణా, శృంగారతరంగనోదచిత్తాహ్లాదుల్
తన్మంగులు తత్తన్మం, త్రాంగ్యా, లింగితులై యెటకు నేని లేదే చనుటల్?

తే. గీ. ఒక్క సంస్థానమందు మీ యనికిఁ బోమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

వలసినవని నాతాత్పర్యము. మీరు కానలసిన పరిశిష్టము యిదివరలో పొందినారు. వచ్చే ఆదివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో సకరిని చేసి అప్పాయింటు చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటె విశేషంబనము చేయజాలము. త్వరగా బాబు పంపించకోరుతాను.

జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి.

అక్కటా! * వీణారూపంబు నడుగఁ బాడు
చేసినది చూచి నేనెంతో సిగ్గువడితి.

క. ఊసిగ్గున నేమయ్యెడఁ, జేసిన యవధానమందుఁజెప్పిన కవనం
బేసరసముగాఁ బడినదో, యీ సర్వేశ్వరుని కేలుకయు యట్లుండెఁ.

క. ఆనరపతికిని మన యవ, ధానులు గండలనఁగీర్తి దవులు, నదియుఁగా
కేనాఁడు నాజ్ఞగాని విద్యానిధు లెక్కడికఁగాని యరుగుబలేదే!

క. ఇది యిట్లుండంతము; బందరు, పదిపెట్టిదో రానుశాస్త్రిబలవాన్మృతపుం
బదము నలశతిదినం, గనిసి యడిగి తెల్సికొన్న నకలమును దెలుపుఁ.

క. అప్పండితు నవధానము, నప్పుడు 'గ్రీ కెక్కెట్' రాములు సభలలో
నొప్పిరినూ! వారి 'సీ' యనఁ, దెప్పపియని యొకనమస్సుపెట్టెనడుగుమో!

క. ఇది యప్రస్తుత; మతఁడును, సమయం బినుఁబోలెఁగాక నక్కడఁగడగొన్నా
రోదిగెం గాకుం కడ బ, ల్లీకుఁ డిను బొకృష్ణసురకిలీలఁ సోలకఁ.

———

(5) సమృద్ధి పర్వము.

క. ఇఁకఁబర్కృతము వినుమయ్యా, పికరాజమ! మనుకఁబోలెఁ బ్రాపీపసులఁ
నకనకలాడెడి పొట్టకుఁ, గకపికఁ గనుఁగొను పర్వసక్తి కలుగదు సుమ్మీ.

ఉ. పొట్టలు మూఁడు మూఁడి, నరిపోవును బుట్టలు మూఁడుమూరుకు; ని
ప్పట్టున నాకు మాన్యముల పచ్చెడి శిస్తది చాలదోకొక్కి, నీ
కెట్టులు దోఁచె, లోకు లిది దెయ్యట్టులు నవ్వఁజరంచు వ్రాసి తీ
చెట్టతలంపుమాట! యిటు చెప్పట పాపకుఁ గాదె పుట్టికా!

చ. నెల కొక నూఱురూపికలు నీదియకర్మ 'కనీసపక్ష' మొ
ప్పు లాలుకు నాదుపుస్తకపుఁబుటరిలు రచ్చి యొసంగువారు; పై
నెలమిని గోజు కొక్కొకటి యిట్టుల రూపక మ్మాలులోన; నెం
దుల కీక దేపిరింపఁబలెనో? నమఁ గోరని తోండ్లఁ సన్నిధిఁ.

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంథమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరశాస్త్రిగారు కోరినది)

క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడఁ
వైణికుల నభినుతింపఁగ, వాణియె యసమానురాలు వసుధాధీశా!

ఉ. ఎక్కడి కోగ కూరకయ యింటనె యుండ మటన్నఁ గాని నా
కెక్కడినుండియో సభల కెన్నియొ ♦ జాబులు వచ్చుచుండు; సం
దొక్కసభకఁ బొనర్చినను నొక్కశతాసకుఁ జాలు లేదు! నీ
కెక్కడి యూహపుట్టెఁ? నిది యెవ్వరి కిత్తునొ చెల్లు పత్రికా!

---

(1)♦ విధేయుడు బంగా శ్రీశయిలం కృతాంజలిశిరస్సాష్టాంగనమస్కా రములు. ...తమవలన జరుపబడు అష్టావధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి తమకు సరియయిన మన్ననా రాజులోకమువల్ల జరుగవలయునేగాని మాబోట్లు యేమిచేయగలమా అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది అయితే చందుర్నకు నూలుపోగును పాపెం పరికారం మాయొక్క శక్తిని గనుపెట్టి తమవంటి మహానీయులు యట్లయినను మాకోరిక తీర్పడమె ముఖ్యముగా ఆలోచింపదలసినదయి వున్నది. ...గనుక నా మనఃసంపూర్ణతతో అంగీకరించి యప్పుడయినను దరిశనమిచ్చి నాగ్యసంపాదనమయ్యేలాగు యీ ఓడవాని గు...పు విజయం చేసి కోర్కెను తీర్చగలందులకు ప్రార్థింపుచున్నాడను. .....

ఆటపాక, 30-1-10 శ్రేష్ఠ, బంగా శ్రీశయిలం.

---

2 నే పండ్రంగి రామారావు అనేక నమస్కారములుచేసి వ్రాయంగల విన్నపములు... నెనుకు నేను మునపిచేసుకున్నప్పుడు తిమ్మరు శతావధానం చేసెదమని సెలవయిచ్చినారు గాని ఇప్పుడు మాయూర్లోను సెగవెరలేదు. ఇప్పుడు ఆరిగ యిక్కడ కాలేజీ విద్యార్థులు అతి ప్రియాభిలాషులుగా నున్నారు. ఈవిషయమై యిప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రులవారి దగ్గరకు నెల్లే వాఁడ అనుమతిని పొందినాము. కాబట్టి మాయందు దయగుంచి మాపార్థన కనుకూలమగు జవాబు తిరుగు టపాలో వ్రాయగలందులకు గోరుచున్నాము చిన్నగించవలెను:

పిఠాపురం రాజావారి కాలేజి హాస్టలు, కాకినాడ, 27-11-11 } పండ్రంగి రామారావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో స్టూడెంట్సు అవధానము చేయించెదమని అడుగుచున్నారు. మీకును వారియుదురు మీ అభిప్రాయము చెప్పుడు... ది॥ తి॥

---

(4)...కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్మును బ్రార్థించినచో బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి శాస్త్రులగారి సహా మీరు వస్తారను నమ్మకముతో నిచ్చట నీసెల 19, 20

ఉ. ఇంతటిదన్క్ర వ్రాసికొనుటే విషయమ్ము స్వకీయ మాటచే
గొంతకొసంగు, 'దాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్లు లాప్పుఁ? గా
సంత యుదారతాగరిమ యంటనిశిష్యులు బ్రహ్మశాస్త్రి స
త్కాంతరభోక్తలంచుఁ గల రం చనుకోకు కుమారి! చెప్పితిక్.

తేదీలను తమ రుథయులను శతాభ్ధనము నల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము నాన మీరు తప్పక 18 వ తేదికే ఏయ చేసి మమ్ము నానందింపజేయ మిక్కిలిగా ప్రార్థించుచున్నాము. తమింపతి శాస్త్రిగారని తీసుకొన మీరు తప్పక వత్తురని నమ్మకముతో గొన్ని పర్యత్నములను జేసియున్నారము. కావున లేమిని తప్పక రాజధయనము. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు 12-8-11 } రంగావధ్ధుల హనుమయ్య. (జిల్లాకోర్టు ప్లీడరు)
వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు శిరస్తాదారు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంస్థిను ఏర్పరిచినపోవలయునని కుతూహలపడుచున్నారు. గనుక తాముద్యములు సమకూలమునే వత్తురని యెంతను శిష్టు సాగుమచ్చాస్త్రి.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్రాసినయంటిని ...తమరు శీఘ్రతిశీఘ్రతి శాస్త్రిగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయడల ప్రత్యపరూపకముగా గార్యమములోనికి తమరిని తీసుకరావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు స్టేషను వద్ద స్నేహితులందరు తమరాకకు యెదురుచూచుచుందురుగనుక యీప్రకారము చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11. మజుందారు వెంకటసానుమంతరావు.

---

(7)...తామున్ను ఆహ్వానమునకు యిచ్చటికి దయచేసి సభ జరుపగలందులకు మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పినపాడు, 15-9-1911. తూములూరి కోటయ్య.

---

(8)...12-12-11 అద్దంకిలో అవభానమట వత్తురా? సత్తెనపల్లికి పచ్చే ఆదివారం రాగలరా?...

గుంటూరు, 4-11-11. రంగావధ్ధుల హనుమయ్య

(6) బ్రి హ్మ గు రు ప ర్వ ము

ఉ. అమ్మహనీయుఁడే రహరహమ్మును నీవును బావయుఁ జప
మిమ్మముగఁ జేయుచోఁ గృతము నీగలిఁ జేసినపాపమెల్లనుఁ
వమ్మయి పోవు; నట్లొనరుపం బ్రియతింపుము; రామదేవుపా
దమ్ములు వొల్చు హృర్యమునఁ దానమెనర్చి పొనర్పు మీక్రియఁ.

చ. ధవళగిరిన్ మహామహుఁడతం డొకసత్రము వెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థకోటికిం
బ్రివిమల మన్నదానము నపారముగా నొనరించెఁ దద్గుణం
దవిలిన శిష్యుఁ డించుక యుదారత నేర్చుటదేమి చెక్కయా!

ఉ. అమ్మహనీయునింట నెల యయ్యెడు సంతకు నొక్కఁ బుట్టెబి
య్యమ్మము సుమారు వారుఁ దమ్ముదైన కుటుంబముగాక శిష్యసం
ఘ; మమ్మతిథిసత్కృజమ్మును సుఖమ్ముగ భోజనమాచరింపఁ; బు
ణ్యమ్మున బ్రహ్మపండితునకన్న మఱొక్కని కెన్న నున్నదే!

ఉ. ఊన్నది లడ్డిసీమ, తమ కుంజెడి దింపుక బృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియొ రాగముల్ కుదిరి నేని ఫలంను, ఫలంను దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా నయితు చెచ్చి రొసంగుసుఫల మ్మ్రాయంపఁ బో
చున్నను మీరిరొక్క నెలచాలుపుమో, యెపాపడో! సంతియమ్మునఁ.

క. ఆయనభూత్మునిభార్య గ, దా యిర్వ్రాలనఁగ! నాఖ్యయనేల? నిజం
బే యన్నపూర్ణ యాఁకై, వృథాయాంసురై యట్టిపేరు తథ్యలువెర్గల్!

ఉ. చెన్నఁటిమాపుమాచి యొకశిష్యునిసేనియఁ 'జేమిరా' యటుం
చు న్నిరసించి చుట్టు దిది చాలదమ్ము; నేశికభార్య లీట్టిపా
రన్నది యింటిమేలే? మఱియుఁ గొక్కటి, లోకులు తిన్నఁడిట్టినఁ
సన్నుతిఁజేసినఁ సమము; సాటిమఁ బ్రహ్మకాణికిఁ.

ఉ. "జాతకచర్య"యంచు గురుసంతతిఁ దెల్పెడుచట్ల వీరిమి
ఖ్యాతిని విస్తరించితిని నక్కడఁజూడఁగలాడఁ, విందులోఁ
బాతకహారి తచ్చరిత పాఠము నీకును, నాకు, బాపకుం
బ్రీతదొసంగులఁ గొలిచి భద్రములఁ గలిగింప నెత్తితిఁ.

శా. ఏనేకాదు మఱొక్క శిష్యుఁడును మాయాసద్గురుబ్రహ్మవి
ద్యానాథుఁ నురభూపలోఁదెలిపి కార్తఘ్నాఖభారాపహా
ధీనానూనవచస్కతఁ బరఁగే దద్దీవ్యద్వచోధారి, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మద్గురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముఁ బోరిచుతఁ.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచియించునుగాక, కృతఘ్నుఁడైన ముఁ
స్వాంతు గురూత్తముఁ దెగడి పర్తిలుఁగా, కలచర్ల బ్రహ్మవా
క్కాంతుచరిత్రముఁ జదివి కాఁగలఁడుత్తముడంచు నెంచు మ
త్స్వాంతము; తచ్చరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞు నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆచరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమురుఁడును నాకడఁ, దిర్ప
త్యాచార్య నొద్ద శిష్యత, నోఁచి పిదప బ్రహ్మసేవనోఁచి రెఱుఁగుమీ!

క. కానతండు సతీర్థ్యుఁడు, మా నిజశిష్యుండు వగుట మాకడ కల * బ్ర
హ్మానూన చరిత నంపెను, దీనిని ముచ్చర్చింపుఁడని వీఁగ్రేయత కలిమిఁ.

చ. అలచరితంబు నీకు సుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
ష్మలఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముద్రితముం బొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిట్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయుఁవ్రాత; లే
ఖలుఁడును పాడువార్తలకు గా దిగఁ డంచిది చెప్ప నొప్పుగఁ. 130

---

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురుపరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపో। భఘ్నుం
పుణ్యత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిష్ఠాలయం। రాజత్పద్మరత్న రోహణ
గిరిం ధర్మస్వరూపమ్మదా। విద్వద్బృన్దవతంస మాత్మనిధిఁ బ్రహ్మాఖ్యవిద్యా
గురుం॥ ...శ్లో॥ గోదావరీమండలరాజమానో సీల్వాభగాగ్రామవర (కటియెద్దు)
శ్చకాస్తి। ఆరాచ్చ విద్యాధరతీర్థనర్వా, ద్యతాగ్రి- విరాసీ ద్భగవాఁ కుమారఃఁ॥
శ్లో॥ ద్విజస్తస్మి న్నేకో-వస గురుపవనదాగ్నిఁ జరణ। పరిసిద్ధో వీరాఖ్యోజనము
పగతో లోహితకులే। లసచ్ఛస్త్రోపాఖ్యో నియమిరమునా స్వం చ్చుచిరపి। వాగ్
దాలోకుర్వ న్దినకరసతీ ర్భక్తికలితఃఁ॥ శ్లో॥ పాగ్రిణాంభోనిధిరంధ్రివారిధిమితే
ప్వబ్దే ప్వతీతేషు స। తాస్వకల్యాదిచ శాలివాహనశకే షట్ఛాస్త్రమీనీందుషు
కోగ్ధ్యబ్దేచసపాస్యమాస్యధవశే పక్షే తృతీయే తిథా। జజ్ఞే తస్య చతుర్థనూను
తివచా- ముతాగ్రి-ర్థసంపాధకఃఁ॥ శ్లో॥ చాతాగ్రిణా ముపబృంహణా దుతలస

ధర్మస్యపుణ్యస్యవా। విద్యాయా అథవా నచే దధిగతబ్రహ్మైక్యభావస్థితేః। యద్వా2శేషజనోపకారక కలాశాలాది నిర్మాణతో। బ్రహ్మత్యుత్తమనామ సార్థకతయా పితా2స్య నిర్ధారితం॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం। జగమిషుః పరిశిష్ట శాస్త్రీ। పాఠాయ భూసురవరస్య గురోరనుజ్ఞాం। లబ్ధ్వాతికాతుకయుత స్తదను పర్యటన్నే। పారైస్సతీర్థ్యనివహైరపిభవ్యమూర్ణాం॥ .....శ్లో॥ కాశీనాబుధ్వా హి యద్గురునరః కాశ్యాంనశిష్టాయితో। యచ్ఛిష్య స్సకలార్థవిద్గురుయశా శ్శ్రీ బాలశాస్త్రీ మహా॥ ఏవం శ్రీహరిశాస్త్ర్యనుత్తమగుణో వాక్యార్థచాన్ద్రీకరః, కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరాజో బుధః॥ ...శ్లో॥ ఇతి బాడవ వాసరానుషిత్వా। నిజగేహే స్వవివాహసంభ్రమేణ। నిజసోదర దుగ్గపండితేన పరితిగన్తుం భలు నిశ్చికాయకాశీం॥ ...శ్లో॥ షట్చాస్త్రేషు షడంగేషు షడ్భాషా షణ్మతేషుచ। పరిజ్ఞా నుస్థితా తస్మై బ్రహ్మణ్యంతర్వాణయే నమః॥ ... శ్లో॥ ఇష్ట మేపనృపసన్నిధౌ బుధై। శాస్త్రీపదవ్యపరీక్షితో భవత్। శ్లాఘితో బహుమతస్సభాస్థలే। నిర్జగామ బుధ నిర్జయాయ సః॥ ... శ్లో॥ మూలేన కాలనియమేన బహుద్విజానాం। హోలా హలేవ నియతాశసభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి। జ్ఞాత్వేసూ శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య। పర్యటపద మఖిలైస్తు నుత్యమానస్య। పరిణామశూల బాధా2పరిణతవయసో2పి దేశసంచారాత్॥ ...శ్లో॥ తనకైరగమద్విద్వాంత్స్వగ్రామం "నుకడియద్ధ" నామానం। శ్రీరామో పనవాసా। దివ సాకేతంనృణాం పరిమోదేన॥ ... శ్లో॥ స్వస్యాలకం పరితు మారభతా2గమం య। శాస్త్రీణి పాఠయతి శిష్యగణం స్వపశ్చాత్। విద్యార్థి తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశ్నో। యాశౌచ యో కవితయా గురుకీర్తిసాన్ద్రాం॥ ...శ్లో॥ న కేవలం ఛాత్రిగణాయ భోజనం। దదాతి పాంథావళియేచ నన్తతం। తత స్తదీయం సదనం సమీక్ష్య తే। న పాఠశాలేతిన సత్ర మిత్యపి॥ శ్లో॥ దాతారి త్రిహోరాసమయే పరిబుద్ధః। కర్మేణశిష్యానఖిలా న్పరిబోధ్య। శాస్త్రీణి సంపాఠయితుం ప్రపృత్త। స్సనూపయేద్వాదిశ ఘంటికాస్తే॥ శ్లో॥ చిత్రంచేచన కావ్యనాటక మహాలంకారచమ్పాముఖ। గణితా న్వ్యాపకశిష్య-ర్గ సహితేనమ్య కృతన్తో2నిశం। సాహిత్యపరిచు రాస్తత స్సవినయం బ్రహ్మశ్రీ సూర్యన్తిక శ్రీమద్వ్యాకృతి మధ్యగీషత కిమస్యస్మా త్కలాకాంక్షిణాం॥ శ్లో॥ యాద్యత్కృపా మనుగో స్సన్నశిష్యనివహో గుర్వ్యా స్తతోప్యున్నతం, భ్యాత్తేః కిం నుతనిర్వి శేషమపితా సంపశ్యతో జంపతీ, దూరే బంధుజనా న్వివాహయ పితరా దేశంచ

విద్యార్థినాం, బాలానాం కిము సౌఖ్యమస్తి గురుసత్కారుణ్యతోఽన్యద్భువి॥
శ్లో॥ దానం కలాపమృతసాధన మిత్యవోచత్, దానే షడ్గుణత్తమిహ స్మృత
మన్నదానం, పరిత్యక్షభూరపరితృప్తి నిదానభూత, మిత్యన్నదానం పరతనోత్యమి
తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్సాననన్యగతికా నితరా న్దివ్యజాతీ, న్వివాక్థిన్నశ్చ
క్రియాదారపరిగ్రహోత్సః। కాశ్యామివ ద్విజనివసక్రిత పరిదాన, లబ్ధాతిదోష
హరణాయ కరోతి విద్వాన్॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే కేనచి ద్ధేతునాఽయం।
భక్ష్యోభోజ్య క్లడ్డుకై రన్నదానం। భూదేవానాం సంభ్రమా త్సంతనోతి।
పాంజిష్ట్యాఽ స్తేభూతతృప్తేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్రం ద్వాదశవాసరేషుమి
తిన్॥ గోదావరీ పుష్కర, స్నానార్థం ప్రతిపత్తి చోదితశతో విప్రాం
లెసహస్రాధికాన్, నాఽలోచ్య శక్తిమున్నరం ధన మయం సంపాద్య భక్ష్య
దిభి, స్సంతర్వ్యా ధకపుణ్య మాప భువి కింపృష్టఃకృచిత్తత్సమః॥ ...శ్లో॥వికా
రినామాఽ సుపికాఽకాకే, సమాగతష్టడ్రసమాటతోఽబ్ధిః, పుణ్యోచ్చయం
బ్రహ్మసభో వతీవా , సహిష్ణునాజ్ఞప్త ఇవాబ్జజేః॥ శ్లో॥ భూదేవాయుతతర్ప
ణం దశసహస్రైర్గోపాసతీర్థోజ్వల, త్కూపారామశుభాఽ ధిక పరిమలసచ్ఛీ
కోటిలింగస్థలే, శ్రీత్రోపాదగయాహ్వయేఽపిచ నిజశ్రేతాదిపుర్యాం తథా,
కర్తుం బ్రహ్మసుధీరియేష జగతిం శ్రేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ దశమ్యాం
కృతాగ్నిష్టిం బ్రహ్మర్షిద్వా। సుపక్వాన్తమన్నాదికాన్తింసమాప్య, సుభుక్తేషు
విప్రేషు చర్వంత్వ తుష్టన్। పరిత్యజ్య దేహంగతో బ్రహ్మలైక్యం॥ శ్లో॥ ది
వంగతే బ్రహ్మలుష్టేరాఽ సీ తున్నభద్రహీనా బతధర్మశూన్యా, కలార్థివర్గో
పిథలో బభూవ। స్త్రీధాతురక పాన్థగణ స్తదాఽసీత్॥ ... శ్లో॥ తత్సాన్నిలఃం
పతితాగమ స్సగుణభ్, క్ర్తీవిజ్ఞనాథో లుభ, స్తిన్వా తత్రతదార్జితాపనిధ్లై
ర్వర్షా సై స్సత్కృత్మలేఽ। విద్యార్థిపకరం యథాకథ మథో తత్వాతశాలాగతం
విద్యాబుద్ధియుతం కరోతిహి గురో ర్ధన్యత్వమాపాదయత్॥ శ్లో॥ వేమూర్య
బాభ్యానరసింహాకృతం సభక్తి శ్రీబ్రహ్మపండితవరేణ్యతర్మిదం పవిత్రం, యావ
చ్చాకనిశాకరతారకాని। స్తావ జ్జయే త్సుఖయుతా మనుజా భవేయుః॥ శ్రీ

మ॥ కలనూనం గాకయైదువే లరుగ నేకత్రిస్థప్రగ్రహ; మ్మూలకుఁ
శాంతి యొనర్చుఁ త్రమ లపమ్ముఁ లేకయే బ్రహ్మముఁ, గలిసెఁ బ్రహ్మ
సుయాత్తముండు దశమిన్ గంజాప్తవారంబునఁ, ఖలసంచారి వికారి కార్తిక
పశుక్ల శ్రీకపక్షమ్మునఁ.

ఇతి వెం॥

మ. గురుభ క్తిక బరళప్రచారనిరతకూర్మరావనీపాలసం
హరణపార్థ్యయశోభిశోభి జమదగ్న్యాతోర్మద్భవుక్ దెల్పు నా
కరరే! యిట్టిడ సెట్లు శిష్యుఁ డయితో? యం తేవసద్ధర్మదు
ర్మరణోపజ్ఞదురుద్యమక్వథితధీరవార్తచేతోంబుజా!

మ. గురుభ క్తిపరిస్థితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులై ననని తాంతధ్వాంతనిర్మూలనా
పరభాస్వత్తపభాస్కరుల్ వొలుదు నిక్కాలంబునక్ నాకు నీ
పరరే! శిష్యుఁడ సెట్టులైతివొకదా, యూచార్యనిందావహా!

మ. ఒకఁడుక్ గన్పడఁడిట్టి యీకలిని నీ కోశిష్య! తుల్యుండు, పా
యకుపాధ్యాయునిఁ గొల్వకున్న నతఁ డవ్యంతమ్మ పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘపరిభావంబె నిక్
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలునుజుమీ, వేత్తృత్వసత్తాళినీ!

శా. నీకుక్ జిక్కిన యీకృతఘ్నతను నేనే నేర్పినట్లో తుదిక్
లోకుల్ వాకొనువార లేమొ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు;
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నింద రాకుండ నా
పాకం బేర్పడఁగా వచించి ననుఁ గాపాడక్ బ్రియత్నించుతక్.

ఉ. ఏకుటిలంపుఁ బాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్పు, నవి నూరివరుల్ శిరసావహింత్రు; నా
లీకచరిత్రిలోఁ గను, మలీకము గాఁ దలపోయఁబోకు; మా
రా! కలికాలమేని యఘు మంత సహింతురె ధర్మచింతనుల్?

చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము కొండొకవేడిమి నూనుఁగాక కో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండనె? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగ్రంథములు చెక్కిరిసించుట, 'వేరు' లౌటయుక్
జరిగెనె యెన్నఁడేని? యొకచాతుర్వి నుదాహరణంబు చూపెదే?

ఉ. ఊరక యుండు నేని యఘు మూరక యుండదు నీకు బాధకం
బై గహిఁ బీడ సెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాదు; యిప్పుడో
కారణ ముండి కాళ్లఁ బడఁగాఁ జనుదేరక యుందుగాక నీ
దూరచనక్ గుఱించి మది దుఃఖము చెంది నుఖింతు వాపయిక్.

చ. ఎతేఁగి యెఱుంగ కేయపుమునేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటఁ జనుం
"డరరె! యపుంబు చేసితి" నటుం చొకకొంత మదిఁ దపించి దు
స్తరమగు పాపమేనియును దాఁటఁగఁ జాలెడిఁ, జైకిఁ బాపముఁ
బొరయుట తెల్పెనేని సరిపోయెఁ నిరాగసుఁ డాతఁ డంతతో.

ఉ. ఎన్నఁటికేని గాళ్లఁ బడుఁబే సదుపాయ, మగుంబు నాఁడె పో
సన్నగిలుఁ; గుఱుఁ దెగడుసాహస మూని యెదో లిఖించి సం
పన్నగృహస్థులౌ జనులమన్ననఁ జైకొన, నెవ్వఁగోని నిమం
"బన్నము బాగు బా" గనినఁ బాడకు నోరికి వచ్చినట్లుగఁ.

ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
చప్పనికూఁతలే తుదకు సద్గతిఁ జూపును నీకు; సూర్యరా
విప్పుడు నిన్నుఁ జైకొనుటనీయము నే నిదు చప్పకూఁతలే
తప్పక కారణంబుమమి! రప్పుడుతోఁ బిలకనేల పీడుమా!

(7) ఆత్మవైభవపర్వము

ఉ. నన్నును గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
యున్న పదంబునం జెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచఁ; కెం
దు న్నను గారవించు నృపతుల్ శర మన్నను లోక మొప్పఁ; నీ
పన్నను విశ్వసింపవలదా? యిలఁ దా సకలం బెఱుంగదా!

ఉ. అప్పనృపాలుఁ డింక నొకయబ్దములోఁ దన పోకతోంగి మేల్
చిప్పిల "శాస్త్రిగారి కెటు చేసితి వార్షిక మెల్లకాలముం
దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదం బగు దానఁ జేసి" యం
చొప్పఁగఁ జెప్పె, నీ వెఱుఁగవో నుత! కోకిల వైతి వంతకే!

చ. ఎఱుఁగుదె యప్పరాయనృపు? నించుక యాతనిసొమ్ము కాకితోఁ
దిరిగెడునప్డు తింటి, నది తేనుపు వచ్చినయప్పుడైన న
న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్య! త
త్పరులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేఁటికిఁ.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయుచుండు
నాదురాకకు నేఁటిట; నీదురూపం

---

* "మీరు ఈడిసెంబరులో నెంతత్వరిగా రాగలిగిన అంతత్వరగాపచ్చిన మా అందఱికి చాలా సంతోషము గలుగును....."

నూజివీడు, 16-4-11. నారయ్యప్పారావు

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్నఁ గెటేపి
బాగు పడనేల యిందఱు ప్రభువులుండి?

మ. వనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగిసుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని బేర్మిం గొని తండ్రిగారి యశమున్ మెట్టెక్కఁగాఁ జేయుఁ' డం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజుం; డాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేటిరాజులను నెందే శిష్యచూడామణీ!

ఉ. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొనసేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేఁటి యీకలిన్

---

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911. Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezvada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19—7—11.

శ్రీరాజా సూరానేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమీందారు పరగణా మయిలవరం నగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల 19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్నూ బ్రహ్మశ్రీ తిర్పతిశా స్త్రిగారున్నూ మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీకే రాకోరుతాను.

మైలవరం 7-4-11, R. S. V. Narayana Rao, Bahaddar.

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామారావు బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్ నడిమితిరువూరు అండ్ విసగడప వగైరా యస్టేట్సు దొరవారు దండము.

.....అప్పుడు శతావధానము కూడా మీవలన చేయించవలెననివున్నది. మేము 1 డిశంబరుకె బందరు చేరుచున్నాము.....వెంటనే జవాబు వ్రాయించవలెను.

31-11-1912 మదరాసు Raja Vellanky China Venkata Rama Rao Bahaddar

గర్వచ్ఛలు నుండిరే? యాశముగాక మఱొక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
త్సచ్చరితంబు శాశ్వతము గానము మే మని పట్టకుండినన్.

ఉ. గుంటురి పోరుహేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యాన్యపాలమణి యొండొక సైఁపనుగాక మమ్ము; "హు"
ష్ణంట మఱెవ్వరో నఁటవుమయ్య? నసన్నరపాలుఁ డొక్కొ? యా
దంటయు నొప్పఁ డీసమికిఁ దద్ధాఁకు యోగ్యుఁడు నే నెఱుఁగుదున్.

ఉ. ఆయనయొద్ద నెక్రటెరి యత్యములుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గూయునెడన్ సహింపఁ, డలకోవిదుడగ్గన మాయె నాకు, బల్
ధీయుతుఁ డం చెతింగితి; విశేయుఁ డతండును 'హుష్ణు' పల్కఁడో
హో! యెవ రాడకుండినను 'హుష్ణు' జనించె భవన్మ్రఖంబునన్.

క. గుంటురి గుంటల వ్రాఁతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మికొ నెదో? యీ
ప్పంటికి గుంటురి గొంటరి, బంటులు బనియింపమిన్ బొసంగ దది సుతా!

తే. గీ. ఇంకెవరు 'హు' ష్ణనిరో పేరినెత్తితేల్పు
మల్లనారిని మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పుమపర్యసంగమును; వృథా మొప్పెవనుచుఁ
బొడువార్తలు గిలెక్కొ దే భయము విడిచి.

శా. * సన్నాసుల్ మొద లెల్లరాజులు ననున్ సాధ్యుఁగా నెంచి పే
ర్మి న్నామాటలయందు నించి యనున ర్తింతు ర్గురున్ బోలె 'హు'

Madras, 24-10-12

(శ్రీరాజా సడమితిరువ్వారు అండ్ వినగడప వ్వెంకటరాయశ్శెట్టు డొరగారి వద్దనుండి)

.....శతావధానముకూడా చేయించుచున్నాము ..... 6, 7 తేదీలకు తమరు బందరు మకాములో వుండుటకు పార్థించుచున్నాము ..... మీ జాబుకు యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్తగించవలయును.

శ్రీమత్పర దేవతా పరిసాదోస్తు.

క. *దేవీ భాగవతాంబుధి, భావామృతము న్మథించి భక్తవరుల సం
భావించు మీదుచరితము, పావనమై పిచ్చికడల బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలిచీమ పడువున, దీపిసీటి కెక్కు చేఁపగిది
భాగవతామృత పానసంసక్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దావమహిమ.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుఁడు

ష్ణన్నా ! యెవ్వరినోట వచ్చినదో నా కామాట వాక్రుచ్చు, వా
రన్నేనే చని యడ్డెదఁ ఘనుఁడొ? నూరిశ్రేష్ఠుఁడో? భ్రష్టుఁడో?

ఉ. భ్రష్టుఁడు వల్కినేని యలవానికి వందనముల్ ఘటింతు; ను
త్కృష్టుఁ డెవండుగాని చని కే ల్మ్రొగిపింతు; వృథాగ నెందు కీ
ముష్టిప్రసంగ ? మూరవుర, మూర్ఖత యెంతకు వచ్చెఁ ! దిర్పతి
ష్టై నెదుర్పలేక పెలుచఁ గుఱుచల్ లిఖియింతువే, సుతా !

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * గృతఘ్నఘ్నుండు తద్దేవుపే
రున నెవ్వానికులం బిలఁ బెలసె సారూప్యస్థితిఁ వానితోఁ
బెనఁగఁ జాలుకృతఘ్నులుండుదెడ లేపే పచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోఁచుఁ దమస్సమూహజలదస్వర్భానుకేతుప్రభల్.

మ. ఎవరీ 'హు' ష్ణనువారు? నీ వెఱుఁగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్పు, వా
రవనీపాలురొ? మంత్రిసత్తములొ? లోకాలోకపర్యంతభూ
భువనవ్యాపృతదివ్యకీర్తికలనాస్ఫూర్తిఁ విడంబించువా
రెవరేనిఁ జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదఁ.

ఏ. ఎవరా '' వాసియు పన్నెయుఁ గలుగువా, రెందుండువా, రెట్టివై
భవ మెప్పారెడువార, లేమతమునఁ బద్ధాదరుల్? నెప్పు నీ
కవనమ్మునఁ గురుభక్తియుఁ మిగుల శ్లాఘాపాత్రి మం చెంచి న
మ్మవమానింపఁగ ''హుష్ణు హు'' ష్ణ నిరోధో? యంతేపసద్ధూర్వహా.

శా. భావత్కృపరితిభం గసుంగొని భవద్వాణిఁ విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడఁ బల్కుం డొరున్ ''హుష్ణు''; నీ
చేవల్ సూచిన వాని కింకొకనిపైఁ జీకాకునుం బుట్టునే?
దేవానాంప్రియతాష్ణనీ? గురుని నిందించే యసత్యోక్తులఁ.

మ. ఒకసందర్భము జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యుఁ కత్నము వేఱె చెప్పవలెనే! యాయీ దురుద్యోగమే
ప్రకటించున్, బునరుక్తి కాస్పదుఁడవై వర్ణించుచో, 'జె ప్పాకం,
'డొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెతసుమీ యూహించుకొ' మ్మాత్మలో.

---

* (శ్రీమదాదిత్యహృదయములోని ఆదిత్య హృదయమునుండి.)
శ్లో॥ కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాంపతయే నమః

చ. 'గురుఁ డెటువంటివాఁడు? గుణకోటియెడన్, బరితంబుపట్ల, శాం
కరి! నను నెట్టివానిగను గన్గొన నేర్చితి? తచ్చరిత్రముల్
బరిపరి నాచరిత్రమును బట్టి వచింపు' మటన్న స్వప్నమం
దరయఁగఁ జేయనంబిక యథార్థ మటుల్ భవియింపు మీశ్వరిన్.

ఉ. ఆపె పచించు స్వప్నమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాఁటను నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి "హుష్షు" దా
నీపయి నుంచునో? నిను గణింపక నాపయి నుంచునో? పృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుము లక్ష్యము తప్పక కొల్వు మంబికన్.

క. గురుశిష్యధర్మముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్కాందమునం ది
త్తెఱఁగున కనంబడు నీకున్, భగణోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె నుతా!

క. ఔరా! నను హుష్షు నీ, సారాచారములు మెచ్చి బనులుం గలరో
కో? గమ్మురమ్మ పోవుద, మేరాబాస్య కడ నేని యిది లేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సాకెకును ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయున్
జాల లిఖింప వచ్చు, నెకసక్కెము లాడఁగ సచ్చుఁగాక, టా
ట్టా పైటు సాగు వేరొకయెడన్? బొనరించినలోపముల్, వృథా
పేర్మిలుటల్ల నిగమ్మునకు ప్రేఁగు ఘటింపక యీడఁబోవునే.

ఉ. ఎన్నిటి నేనిఁ గప్ప జగదీడ్యతరం బగుశక్తి, యట్టిచే
యన్నయెడన్ గుసుంబెగడి యున్నతిఁ గోరఁగనేల? కీర్తికిన్
దిన్ననితోర్పుయే కలము, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యిన్నిటి కొసంగు లిక్కరణి నీవొనరింపుమనిమిత్త మర్భకా! 183

శా. పాపంబుల్ పలురీతు, లండెదియొ యెప్పాటన్ మనుష్యుండు తా
మాఁతో రెపో యెన్నఁగ్రమకుండుట యసంభావ్యంబు; నేఁ డన్న, హా
లాపానామలు సైతము న్ఘనులఁ హేలన్ జేయుచున్నారు నీ
వాబోదింపు కృలఘ్నుతాభరమొ? త్యాజ్యంబౌఁ జుమీ యేరికిన్.

ఉ. దీనిమహత్త్వమున్ దెలిసి తిన్నని తోర్పును బెట్టుకున్నచో
హీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెంతురు, నీకును లేదు ముక్తి; డెం
డానఁ బునఃపునర్మనన నాగురుతన్ గుటిచేసి చేసి వ్యా
ఖ్యానమొనర్చి తిన్నఁబడి కైకొనుమయ్య కుమార! భద్రముల్.

క. నినుఁ జెఱుప వెంచినఁ న, న్నును * 'నేదో'కవి, యటంచునుం దిట్టినజా
బును తోనియొద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోర్కె బ్రహ్మాండంబే? 166

పల్లెపాలెము.

* "శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులకు... రావుగారికి. నీవు వెంకటరామ కృష్ణకవులకును తిర్వతి వెంక+కవులకును తంత్రీము పెట్టినట్లు విన్నాను నీవు అందుపల్ల వెంక+కవైనను లాభములేదు. ...నాపేరు వ్రాయకపోవుట మరచి వ్రాయలేదు. (బూతుమాటలతో చేవ్రాలు)

ఇందు చేవ్రాలు మాలమాదిగలుకూడ నుచ్చరింపని బూతుమాటతో వ్రా యుటట్లుండ నిది యెవరినుద్దేశించి వ్రాయఁబడినదో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరి మితిలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెని సిలుతో వ్రాసినపిదప వేఱొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది— ఇఁక నొకమాదిరి సిరాతోఁగూడ నొక క్రామడియుఁ గొమ్మును సవరింపఁడి మొత్తము మూడు వ్రాత లుపయోగింపఁ బడినవి కార్డుపైని అడ్రెస్సు మ॥ రా॥ రా॥ అని యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది బూతువేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డు పైనికూడ పెన్సిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టిదే వేఱొక యుత్త రముగూడ నిట్టి చేవ్రాలుతో నీయన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయ భేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు రెండుచొప్పులు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల నసందర్భ ములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి. అవియేవియు నింగుదాహరింపుటకు రాజశాస నమొప్పదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పుడు సీసపద్యముమాత్రి ముదా హరణయోగ్యముగా నున్నది.

"సీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవోకాని ధూమకేతువుతోడ తుల్య మగును భయమెంతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్య మగుచు, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియె కాని కూయచెప్పు డొక్కసారిగాని తే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేను వహ్వాయనగ.

చింతగింజపలెను.

యు. మిస్టరు. (అవాచ్యపు చేవ్రాలు)

యీపత్రికలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఈ. "ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముందువుగాక, నాదుపే
ర్చెప్పకయుండినక్ నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు వా
తప్పుడుపేరు లీశతపధానమునుండి మరల్తుఁగాక" యం
చిప్పనిఁ బూనితిక్ జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగక్.

ఈ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు వా
తప్పుఁబ్రిసంగ మంతగ నెదక్ జెదరించదు, నీవుపెట్టువా

పై యుత్తరములు వ్రాయువారు వ్రాయించువారు వీనియం
దుద్దేశింపఁబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాశిష్యులొనర్చెడి యసందర్భ
ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారివంకనుండి యిట్టి యుత్తరములు
వెలువడఁజొచ్చినను. వీనికి సంబంధించిన రికార్డు సర్వమును మావద్దనున్నది.
ఇవేవల నీయవాచ్యపు టుత్తరములంగూర్చి బంధుసమూహులు నొందరుచేరి మంద
లింపుఁగా జరిగినయంశము లీక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

..."ఈమధ్య వెంకట్రామయ్య యిచ్చోటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు
యీయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు ప్రసంగప్రశమన వచ్చినది. .....వెంకటా
మయ్య తమ్ముఁడు సత్యనారాయణ ఎరుగకి వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తిక్ మొదలగు
వారియొద్ద అన్నాడట. .....దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలచక
మాటలాడ కూరకున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా
నింద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వ్రాస్తే వారే యనుభవింతురని.....
చూరకున్నారము... వెంకటామయ్య తమ్ముడు మాతల్లి "మా అన్నయ్య
వ్రాయుమంటే నేను వ్రాసినా"నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

దీనితెలుగువాయినిగూడఁ గొన్నిపంక్తు లీక్రిందివి వ్రాయఁబడినవి.

"వెంకటామయ్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య
వ్రాయమన్నాడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత
వెంకటామయ్యయే వ్రాసినాడేమో యని చేతలచి మొదట మీవిరోధములు
నామీదను కూడా వచ్చినవి యని మీపేరమార్పిసినాడను."

శ్లో॥ కర్తాకారయితా చైవ ప్రేరకశ్చను మోదకః। అనువాద్యో
క్తింబట్టి పైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియుఁ బ్రాజ్ఞులు విచా
రించి మాశిష్యుఁడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయింతురుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయిం

తప్పడుఁ బేరు లాశతధానముఁ బేరును మాపుచుంట నా
ముప్పు నడంచుపాంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము మర్భకా.

ఉ. పూనిన పూనికఁ దెలిసి "పొట్టకుఁ బూనితి వైతిఁడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యుత్తర మంపికోక, దు
ర్మానపుఁ ద్రోవఁ దొర్కిక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; వి
ద్దేనియ మంచితోర్పఁ బడు మింకపరాధివి కాకు వాకులఁ.

ఉ. ఛాత్రత దాఁచి వేఱొక యసహ్యపు మార్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శత్రుత నెర్ఱఁజెట్టియుఁ బ్రసక్తికిఁ గాని పరిసక్తిగా గురు
స్తోత్రము లన్యథా సలుపఁ జూచెద, వింతటిలోనె నాయశ
స్సత్రి మపాత్రిమానె? పలుసజ్జను లుండఁ గవీంద్ర లుండఁగఁ.

మ. 'అవధానం బొనరింప లేఁడతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ' డటం
చనిఁ జెప్పంగఁ జేయలేపు విను మబ్బా! "ప్రప్ప సైరింపుఁడీ
యవివేకం బొనరించినాఁడ" నన నాచార్యస్తోమముల్ మెచ్చు "ము
ల్లు జెలార్పంగను నొట్టు గొట్టెఁగానటల్" లోకుల్ ప్రశంసింతురే.

క. "దానునితప్పులు పండము, తో సరి"; నామాట వీపు తుచ్ఛపుప్రాఁతల్
వాసి కలహమ్మఁ బెంచకు, మోసుత! బుధు * లాడుమాటలూఁకొనకఁగా.

ఉ. గుట్టును మట్టునఁ జెలియు కోయిలపిట్టవు గాన నా యెడఁ
జెట్ట యటన్న నిశ్చయముఁ జేకుఱె నీకుఁ గుమార! నాకడఁ
జుట్టమె, పైపమో యనిన చూపున నున్న నృపాలు రెందఱో
పట్టణసీమలం గలరు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా! 173

చినచో నడ్డగించుకొఱకేమి లేదు. ప్రవంతటఁ దానే యీతనితమ్ముఁడు ప్రాసి నచోఁ దమ్మునింబట్టి యన్నగారి బదేక మనుమేయముకాక మానదు. ఆయీ పోకలయందలి యౌచిత్యమును గూర్చి భగవంతుఁడును దత్తుల్యులను యోగ్యులను విమర్శింపఁదగువారు.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్ఛతావధా। నరతిదలిర్పనై
కనరనాథ సభాస్థులుల జయంబుగాం। చిరి వరకీర్తి దిక్తటులఁ జెంది సమజ్జ్వల

ఉ. అందఱఁగూడ మూర్ఖు లని యాడిరి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
వందలు వేలు పండితులు పత్రిక లిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడుఁ
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి మీకే దొసంగఁ డొక్కొ? నీ
చందముఁ జూచినఁ దెలియు సాహసి వం చెఱుఁగంటి పందకున్.

చందిర్కాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిసుఁబంబున నన్నుతింపఁగఁ॥ ఉ॥ ఆదరయ సర్వశాస్త్రములయందు సుపించిత్తమైన సాహితీ, ధోరణి మేలుమేలని బుధవ్రజొనియాడఁ గవిత్వవిద్య కా, ధారము వీరలేయనఁగఁ దద్దయుమించు ప్రాగడ్డగాంచి యా, ధీయ లుదారభావమున దీపితులై విలసిల్లుమండఁగఁ. ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణు లను పిన్న కవీంద్రులు నేఁడు వారికిఁ। పంకలఁదెట్టి వారల పరిబంధములందు విముఁగనంబునారఁ। గొంకక వ్యర్థలోపములు గూర్చుట తాతకు దగ్గసేర్పఁజాలఁ। యింకకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వ్యముగాఁగఁ దోఁచెడుఁ॥ ఉ॥ పిన్నలువారు సైకొను కవిత్వమరంబున బద్దులేవిరా। మొన్నను రాజబాట గొని మింటిపటేగ మ్మునింబుపొన్నియో;। చెన్నడికూసినఁ బరుషపీడొక్కనునో కిరికిందుఁజెంచి లో। చెన్నక వీరలభ్యసతి యుఁ జేక్షయొనర్చుటమేలు సూడఁగఁ... ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణకవి వ్రాయరుల్ ! వినుఁడీరు సత్కళా। సంకలితుల్ కవిత్వసరసంజ్ఞలనంచెఱఁగించు మీరుఁ। ద్యాంకములం గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతావధానమా। తంకసులేక చేసిన విపంచిని వెల్లవు సేయు మీకృతుల్॥ ఉ॥ ఐనను మీకళావిభవ మంచిత చారుకవిర్వశక్తియుఁ। ధీనిధులందుఁ గీర్తిగను తిర్పతి వెంకట సత్కవీంద్రులఁ। మానక నింపఁజేసెడీ క్రమంబునకుఁ బనిపూనినట్లుగాఁ। గానఁగనయ్యెఁ దగవుగాదిది పండితులైనవారికిఁ॥ ఉ॥ పిన్నలు మీరు వారుకడుఁ బెద్దలు విద్యలకుఁ గాఁ, డ్రకుఁ। వన్నియగాదు మీకుఁ బెడవాదిము వారలతోడఁ బూన; మీ। తన్న కవిత్వశక్తి బుధులొప్పఁ బ్రబంధములందుఁ జూపుఁడీ। చిన్నవనంపుచేఁతఁ రుచించవు మీకపకీర్తిఁ దెచ్చెడున్॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార ! యనేక రాట్సభాం। తరముల మీరుగాంచిన యుదారయశంబున కిప్పు డిట్టులౌ। వ్వరు విలపించినన్ గొదవపచ్చునె సూర్యుని జేటగప్పినన్ గురుపగ రత్నకాశమునకుం గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం। ధురమగు శాంతిభాసమున నూల్కొని రెప్పటియట్ల యుండుఁడీ॥

ఇట్లు

ఆడవి సాంబశివకవి.

———

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి ముప్పనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను ప్రింగెడి నీదుబావ "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండనిగా" నెటు సెప్పి నోట? నీ
కాకవిఁ గూర్చి, తాను నొకకాకవియో, కపియో, పికంబొకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచుఁ బల్కితి జ్ఞప్తి యొకింత లేదె! యా
శయమునఁ జూచికొ మ్మొకట స్వాంతము మండి పిశాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమీయొద్ద విద్యల నభ్యసించి, కయిత మల్లంగ నేర్పును గాంచి తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్మఁ దెగడు, ననుఁగుశిష్యులు గలరని యనఁ గవింటి. క. వారలచెనఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నఁ దారించుక కోపించిన, వారికి నేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. ధర్మన ముఖ్యు లోశతపధానశతాంగమ! దారినూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నల తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్, గూర్మిని దేశదేశములఁ గుమ్మరఁజేసిరి నేడునీదుదు, ష్కర్మమదేమొ యీర్ష్యచును గాకవులీడ్వఁగ దొల్లెదక్కటా. క. నీకుఁగల యశము సెడదిదె, కాకవులంబొఱఁదోలి ఘనతిర్పతి సు, శ్లోకుఁడును వేంకటే శుఁడు, సాఁకుచునున్నారు నిన్ను జయ మగు నీకున్. సూర్యస్థట్ల వైద్యనాథం.

— — —

..... శ్లో॥ యేగిరితం పఠతిదినం పఠంతి ఓబుథాస్తుతాఃతే గురుదోషా పాపాత్పా, విముచ్యంతే న సంశయః

ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస పరిధాన కీర్తన శతకర్తయ నిర్వచ నాంధ్రీరఘువంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి, హెడ్ మాష్టరు.

మండవల్లి, లింగాలపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా. 11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరిత్రులైన తమబోఁటిమహాకవులందు ప్రథ్ధపుం, జాతురి యుఁఅ వాగ్వ్యయము, సల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, ఖ్యాతిని గాంతురంచు మదిఁగర్వముచే నిలఁగొందఱుందురా, నీతివిదూరులఁ గనిన సేరమటంచుఁ దలంచకుందురే. చ॥ కవులని పేరుపెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహా కవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని పెక్కవికిఁ గాకవి నామ మదెట్లు చెల్లు స, త్కవులకు దీనలోభమది గల్గ దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్తఱ మందవొ? పాతిపోవొ? ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమీ! పరితిన జార్చెద, నెంటనె వచ్చి తీరెదన్.

ఉ. చక్రముఁ బట్టి నే ననుచుఁ జక్రి పరీక్షయొనర్చియున్ దురా
పక్రమ మేఁగు దేర నది పార్థునుపేక్ష యటంచు నెంచి 'యీ
యకృమి మెట్టునేతు ననృతాత్ముఁడ నయ్యెద' నంచుఁ గొంకకే
చక్రియు దాల్చె శౌరి, యది సాహస మిచ్చెడుఁ గాక నాకిటన్. 170

మక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె లెక్కింపఁడు కుమతులింక, తల్లిదం
డ్రుల నేరీతిఁ దనుపగలరో, యహహా? వారలనేమనియనఁగద్దు, గాలమా
హాత్మ్యమనియెఱుంగ వలెఁగాక.

కాలువలి వీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండె విష్ణుడను, వాక్కుల్ మూలఁగాఁ బుచ్చియే
తెరువో మాకమరెక్ గదా యనుచు నెంతే యుబ్బి గబ్బిబ్బుగా, సరసుల్
మెచ్చఁగ నెట్టులోఁ బరమదే చాయక్ బోనంగుక బరా, త్పరుఁడెల్లఁగారక
యుండుఁ. దప్పని నాదేహృదృష్టమే లేదు, నిఁ, రరయుండీ యిదెబోధనేతురని
సత్యం బెల్లఁ జాటించు మీ, గురుశిష్య కర్మబోధి గీరరమునాకుక్ బంపుఁడీ
యొయిందు.....

ది 4-3-1911

శిష్టా వెంకటసుబ్బశాస్త్రి
పాన్నూరు పోస్టు, గరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి, నేతలకు జగత్ప్రసిద్ధనిరుపమనిత్య, ఖ్యాతి
శ్రీవృత్తులకుఁ గరు, ణాతత్పరులకు విపక్ష నాగహరులకుక్. గీ॥ అగ్మదీయభో
గేశ మాహాత్మ్యమందు, గురుమణీమాలలో మిగ్గుఁ గూర్చుకొనెడి, నైభవము
పట్టికున్నను వ్యాకరణము, గఱపి ముం దేని శ్రద్ధాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయస
వ్యాసముఖమున వారెకృష్ణ, పక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలకు
రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుందుర్రి....సీ॥ కాకం
బుపేరిడి గర్వింపంబుయందుగాఁ గష్టించి చేసిన కారణమున, 'పాపీచిరాయు'
వన్వాక్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిఁజూచినక్క" యన్నో
లిక్కినే తద్వాచ్యబోధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయివిభుపీఁ బయలెక్కి
వను తలల్ దక్కనుమనకని తారియుంటఁ గీ. గాకవీట్పద పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. అవధానం బొకమూల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్యముల్
జవిగాఁ గూర్చి పఠింపఁ జాలుదువె? నీచాతుర్యముల్ జూతు మీ
యవనీశుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించుఁగా, కా దినం
దెవియుల్ జూడక పీడఁ నిలుచున ట్లేఁ జేసి మెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదునిమేషముల్ "టయిము" నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
పయి నెల లైదు, పిమ్మటను వత్సరముల్ మఱియైదు నిచ్చి "మీ
దయ" యనిపించుకోఁదగిన దార్ఢ్యము మద్గురుదత్త లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపఁ గాకము ప్రమేయము గల్గిన నోపికల్ బికా. 181

చ. వెనుకటిపోల్కిఁ గాక మిడి వ్వ ద్ధగుటం బస నేయ లే దటం
చనుకొనినాఁడ వో లవణ! యజ్ఞుఁడవై కద? కాక మంటి దా
నిని బరఁవిగాఁ జెలుఁగు నిర్ణయముల్ పిన వోల్కిఁ? దొప్ప డొ
క్కనియలిసే నవంబడెడిఁ గాకము లోకమెఱుంగఁ దే సుతా. 182

ఉ. "కాకము పచ్చె" నంచు నృపకాంతునితో పచియించు వాఁడవో!
లేక "బక" మ్మటందువో? మలీమసుఁ డందువో? వేఁడు దర్శనం
బీకి యనాదరించు నటులే గటియించుదువో? త త్సభాస్థలిన్
మాకత సంఘటించెదవో? మెర్గిక్కెదవో? మఱి యేమి చేసెదో. 183

డిగిన వారలు వారిలే తగరు మీరు జగత్ప్రలోభ్యంబు "సంచర్య పద్యములను, జెప్పి కొనుటకు ఫల మిడసిద్ధమయ్యెన్.... గీ॥ మొదల శిష్యుఁగాఁ గొనుఁడని మొదలు చెట్టి తుదకు నే నేమి చెప్పఁగాఁదోడఁగినట్టి, రప్పు డైరింపి నాయెడ దయ నుడైంచి, వారితోఁ బోరు చాలించపలె నమించి. గీ॥ అహహా! యెగరెంత ఘనులైన ననృత వాము, లగుచు గురుశిష్య మర్యాద నంరింపఁజేయఁగాఁ గూడదటుపంటి శిష్యులేల? యన్న కీర్తికిఁ జోటు లేకున్నపొకు. గీ॥ ఎవరి పాటఁ మెట్టిరో యవ రెఱుంగ, రెందు కనములతో వాద మేమిఫలము, వెనిచి విషపృక్షమేనియు వెఱుకరాదు, తమకుఁదెలియని ధర్మముల్ ధరణీఁగలవె. ఉ॥ గీరతపద్య వర్ష ములఁ గింకవి పంకజముల్ ముణింగె గం, భీరవచోఘనధ్వ నుల వెంపునకుం గవికేకిలోక మిం, పారఁగఁ దాండవించెను మహోత్కరదంబము లుల్లసిల్లె నా, భారప మేమిలెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాలూకా
పెడన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు
మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకంపనాదమును విని, కాకమె యనుకొనునొ తోడు "కవిమూర్ధన్యుల్
నీ కిట్టులనఁగఁ బెల్లగు నె!, సీ! కలిపురుషుండ పందుఁ జీవా ట్లిడునో. 184

సతీర్థ్యసంప్రార్థనము.

(వే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మపరిత్రాణనుండి.

శా॥ "అమ్మా! భారతి! నేలుదెమ్ముకొని నిక్ యాచింతు నొక్కింత నీ,
సమ్మానమ్మునఁ జేసి సంభరితహర్షమ్మందు విద్యార్థులన్. రెమ్మల్ కొమ్మలు గల్గి
చల్లతుల పర్ధిల్లక వారిక నన్నశాం. తమ్మై పోవలె నెందుఁ బండితవినోదస్ఫార
చానోద్ధతుల్॥ సం॥ ఈయుఁడండమ్య సతీర్థ్యులాఁ! యడుగుం డొప్పానొ తప్పానొ మీ.
యడుగుల్ మ్రొక్కికి విధేయచ్ఛాదమున నభ్యర్థించుదున్నాఁడ; మీ. నుడుగుల్ పతిరికలోఁ
బఠింపఁ గరి మీసుల్ నూఁగినట్లయ్యె నే. చెడుగుల్ కోకిలకాకముం గనిన మీచెల్గుమ్ములక్ మెత్తురే॥ ఈ॥ శీర్కిర చెల్లపిల్లకులసింధుశశాంకుని
రంక లేశ్వరా. భ్యాకుని నద్దుసుపర్వసుఁ గాకినిగా మతి నిష్కళంక స. ద్ధీకుని
చిత్సముక్ దిరుపతిక్ గుసుపండితుఁ గొంగఁగాఁ దనుం. గోకిలఁగా వచించు
కొని క్రొండొక క్షితము వెల్లడింతురే॥ శా॥ అచ్ఛానేకమహర్షినిర్మితమహోగ్రా
చార నిర్మాణముల్; స్వచ్ఛాచారుల నేటికాలమునయం దెందెందతోవిజ్ఞవే.
షచ్ఛన్నుల్ పడఁగొల్ప సందు గురుశిష్యన్యాయనిర్మాణ మూ. లోచ్ఛేదమ్మున
క్ము పాల్పడితిరొకో! రామకృష్ణాహ్వయుల్॥ ఉ॥ చిల్లులగప్పయే నఖిలపిం
డ విద్దియనేల తూలు నరం. ధల్లగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమై గనుచుం
బఠింప బఠిం బల్లనివేకే సంస్మరణ నల్పుచు నుండుటలేక యిచ్చమై గల్లలుచల్కి
దేమి యధ్యక్షమ్ము గనించుఁ దలంపుఁ గొంటిరో॥ చ॥ శ్రమపడి విద్యలం గఱపి
నాకి చ్ఛయొజకుఁ బోసి వృద్ధికిం. బ్రమిడుముఁ దెందు సద్గురు సభాస్థలిఁ బేరొక్కి-ను
లాత్మ్రగొం ట. కర్మపరిహీనకారణముగాఁ డిలపోసెడువారి నేరిఁ గా. నము
ఖ మెప్పఁ జేస్పుడు కనుక నీ నయ్యఁ గదయ్య యియ్యెడక్॥ మ॥ గురువుల్
లిస్పతివేంకటేశ్వరులు మీకుక్ మాకు నక్కంబు; త. త్కరుణాసారమె కారణమ్మరయ విద్యాబీజ మొక్కింత యం. కురమందక్ మన కెల్ల నిక్కముగ
మాకుక్ వారికిక్ శిష్యతా. గురుతల్ లేవను మీనుడుల్ వినిన నేకూర్చిరుండు
నం గుంచెడుక్॥ ఉ॥ "చెప్పుటలేద" యంచును వచించితి రొక్కెడఁ బెప్పె,

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద వాదము వార్ధకంబు, నిఁ
జూడ మనంబునం గలదు నూ సుత! పుట్టెఁడుకోర్కె; భావ కీ
జాడ నెఱుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము "పైరు" తీరు నె
న్నాడెద, శక్తిఁ జూపెద నహా! యని మిన్నపుఁ బక్కఁజం పడఁ. 185

నేనియుం। జప్పనికూఁతలే"యనుచు సాహసమెల్లను వెల్లడించినా। గొప్పలకుప్ప లార! జగ ముండు టెఱింగి యిటుల్ లిఖింపఁగాఁ। జెప్పఁగ మీకు నెప్పగిదిఁ జేయియు వాయియు నా డెనోగదే॥ ఉ॥ అన్నా! మీరును బండితప్రకరులే యున్నిం చుకోఁ గల్గి పై। నెన్నండే నొకశిష్యుఁడుం గలిగి వాఁడింతేని యుండేని వి। ద్యన్నిక్కమ్ముగ మీకడం జదువనై యల్పజ్ఞుఁడే యయ్యు మీ। కన్నఁ మిన్న నటంచు మిన్నుఁ గన నెల్లో మీకుఁ బంతింపుఁడీ॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రిపండితకవి ప్రభుపాదము లాశ్రయించి ని। శ్శంకముగాఁగడించితిమి శక్త్యనుసారము సంస్కృ తాంధ్రి కూ। లంకషసాహితిం గవనలాఘవముం దగు శబ్దశాస్త్రముం। జంకమ యేము; మాచదువు సర్వము డత్కరుణాత్తమే చుఁడీ॥ ఉ॥ పాల్పుగ నభ్యసించి తిమి మువ్వుర మేకముగా ననల్పమో। స్వల్పమొ శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి కులీనుఁ డేమనుం। దెల్పఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి యుఁ। బోల్పెఱుఁగన్ గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహార్థబోధముల్॥ ఉ॥ అంకిలిలేని చెల్మి కిరవైనయతం డతిశాంతమూ ర్తి ని। ష్కంకహృదంతరుండు పిసుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మవేది శ్రీ। వేంకటశాస్త్రిసద్గురుని ప్రేముడి కెంతయుఁ బాత్రి మిఁక మా। వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁడేని కల్గునే॥ మ॥ 'గురుడుఁ దైవములేడు నేఁ డకట! యాంగ్లో విద్యలన్నేర్చుబా। లుఁ' కంచుఁ నచియించు పండితుని సోల్లుంతమ్ముగా నొక్క నే। ర్పరి యాంగ్లేయ కలార్థి "మీచదువున్నేర్వఁ భక్తిచేకూరునా। నరయుం" డంచును మిమ్ముఁ జెప్పె నటఁ, యయ్యా! యింకఁజాలింపుఁడీ॥ ఉ॥ ఏల వృథాపర్యాసపడ నెవ్వరె యుంగరు మీకవిత్వపుం। బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరొ తేటతెల్ల గాఁ। జాలును జాలుఁ గిన్నొన నశక్యమటంచును బాలుదార్వు మా। ర్జాలము కన్నమూఁతలిడు చందము దోఁచెఁగదయ్య యియ్యెడఁ॥ ఉ॥ పుట్టకమున్న వేత్తలయి పొల్చినఁ బొల్తురుగాక పాదముల్। పట్టిపఠింపరే నిజముపల్కుఁడు వేంకటశాస్త్రిచెంత; హా! దిట్ట లటన్న పేరు చనుదెంచెనొ లేదొ యొకింతలోన

క. నీవుఁ, బావయు, నృపుఁడును జేవ యసఁగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికొనంగా
నావెట్టిపాటి పాడెద, దేవుఁడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రీ! 186

మీ। కిట్టిమతుల్ జనించవలెనే గురుఁ గూర్చి సత్కవీశ్వరుల్॥ మ॥ నుడికార
మ్మున మించుగర్థము లనెన్నో కూర్చుచున్ 'శిష్యుఁడా। కొడుకా'యం చొరు
లెంచ మించుదియఁ గన్గొంఁదఁ గన్ విద్యనే। ర్పెడు కారుణ్యపు బోర్గివుమీఁద
నటె తిమ్మబ్బల్ వచింపించె దో। చెడుకాలంబ! యెటొంగి యింకఁబనుమీ!
చేవాట్లప్పాల్జాకుమీ॥ సీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబులీడుమేల్మి నుడికారము
లకుఁ బేర్పడినవాఁడు। నిద్దంపుఁ బోటతేనియచవుల్ గలకైన వెలయింప నెన్ను
కోపలయూఁ ఁడుఁ। గోరుశిష్యులకుఁ గొక్కులుదీర్చి నెఱవిద్ది నెలమిఁ జేర్పఁగఁ బద్దు
గిలుగువాఁడు। లేనుఁగుసెమిన వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విఖ్యాతినలువాఁడు
గీ। 'కావు కావఁ' నుఁచెడుకాకి యయ్యెఁ। బిప్పకూఁతలు నెప్పెడు బేలయయ్యె
కొటకటా! పరీతమ్మగాఁ బికత్వ!। మెనయునాతని శిష్యుఁ డేకొనినకతన.

చంపకమాల.

"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తేఁకువ మాకడ వాకు విప్పనే। రరు,
మముఁ జూడఁ గొంకుచుఁ, రా రిటకున్, వెలసిల్లినార మే మిరువుర మిట్లు వార
లను నీశ్వరవేర్లు" మటంచుఁ గొంచకే। తఱుచుగ మీరు పల్కిన పదంపడి
వైరము మీకు మీరలా। తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరుల శిష్యులటన్నమాట సు।
స్థిర; మిఁకఁ బాలుఁజాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దులాట! యె। వ్వరయిన
విన్న నేమనుదు; రద్దిర! యేమనుచున్నవార లి। త్తఱిసె యెఱుంగుఁ; డెంత కి
వితామహ యయిన కల్గెనేనియుం। గురులకె పంగనామములు తూర్పఁదలంచుట
లోలునే? నిజం। బరయుది మైవఁ గాని కలదా యిల తిర్పతివేంకటేశులం।
దొరసెడిపాటివే త్తృతయుఁ। దుంబురుకందితీరు; నిక్క- మెక్కరణిని బోల్ప
వచ్చు. శకిఘంటమహాకవిత్వవిలాసిని। నురుచిరగోగభాగ్యనులఁ జూరలఁ
గొన్న రసజ్ఞవర్యులో; తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీపరులన్। మొనమొన్న వారి
డఁ గ్రుఁగఁ బరిశ్రమం బరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితిన్। విరిసెడు కైత
మున్ గలి। వీధికి నెక్కుచునున్న మిమ్ములన్। దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగు
వారని చేఁగొందురే। తఱుచుగ మీరునున్ శతవధాన మొనర్తుమటంచుఁ జెప్పి
కొం। దురుకడ! యెయ్యదీ పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్। జర

శా. "వీడక్ జాలక వెంటవెంటఁ బడు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాఁడక్ జూచినఁగాక బల్మిఁ బలుఁ పాలుండె పాలించుఁగా
'కోడీ యాత్ర' డటంచు నేత్రములు కెంపెక్కఁగ నిఁ జూచుఁ గా
కూడక్ నొల్లెడుఁ గాక నిర్భయమరుత్ప్రేక సౌభాగ్యముల్. 167

పిన వానికిన్ సపతు సల్పఁగ నొప్పునట్టి దెప్పు డె। క్కఁ-రణిని ఁన్ని లెక్కఁడఁ? బ్రికాళము నేయుఁడు దాని వైఖుల్ । చిఱుతలు పోరుఁబోవఁగఁ బ్రబిద్ధి వహింపఁగ నర్హు లక్కఁటా । గరునపుఁ జెయ్యముల్ గలుగుఁ గా కవి యొండొక చోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగమ్మ మెచ్చు మీ । పరువున కల్ల వారు గురుపట్టమునందఁ వనర్హులై రె! భా। స్వర భరదిందు చం దిర్కిరణ చాదున నెల్లెడ నెల్లి గాంచి దు । స్తర మనునట్టి వారిల యశంబును దాఁటఁగ, మాటుపుచ్చు మీ। తరమగునే! తలంచుఁడు వృథా కృధ నింపకుఁడయ్య! అయ్యో బో । జరిగినదానికేమి సువిశాల మనస్కత్వఁ జింతచేసి యి । ప్పుడు సున నింక డండుగ వివాదములన్ మతి వమ్ముచేయ కా । శిపతి వెంకటేశ కవిధీరుల శిష్యుల మంచు మించు సం । బరమున నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బల్కితిమే ల్కవితా। ధూటి మీ । పరమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం దగు శిష్యులందు మి। మ్మరయుదు రాదరింత్రు పర్జి లందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ జే। కుఱు, గురుపర్యులన్ మిగులఁ గూరిమిమీఱ మిముం దలంతు, రీ। శ్వరుఁడును మెచ్చు, మేముఁ గడు సంబరముం ఒడువారఁ, మేమియుం। బొరయను బొచ్చెమాం గలుగఁబోదు యథార్థముఁ జెప్పినాఁడ న । క్క-అగొని నాదు పల్కు- వినఁగల్గిరయేనియు నాఁటనాఁటఁ దు । ష్కర నిరపద్యహృద్యశతఘంటమహాకవితాలతానవాం। కుర ములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ వల్లి బ్లిగొని మంజులపుం జిగురాకులెత్తి క్రొం । బరిమళముల్ వెలార్చు కుసుమమ్ములఁ బేరిమిగాంచి మిమ్ములం । బరిణతి సత్ఫలమ్ముల నపారతమం దనియించు చుండెడున్. మ॥ 'తల కెక్కెం గరువమ్ము వీఁ డెపఁడురా! ధైర్యమ్ము మై మాకుఁ ద । ప్పులు నొప్పుల్ గణుతింపఁబూనెఁ దలవంపుల్ కాపలెన్ వీఁ?కం। చలుకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కా- నే! నుపాధ్యాయునిం । దలదాఁటం దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వయుల్. శా॥ తేటల్ దేరిన సత్క-విత్వమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ । బోఁటుల్ యత్క-వితామృతాంబుధికి సంభోదంబులై రా నిరా । ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులకుం గారాపు శిష్యుండ నామాటల్ కొంచెము వీనులన్ బొసపుఁడీ మన్నింపుఁడీ వేఁడెదన్.—

క. వృద్ధుఁడ నని, ప్రకటించితి కుర్చిద్ధుం డగు భీష్ముఁ డందు "కోఁకిస్కా" గిజ
శర్చిద్ధుండు కర్ణుఁ డేమగు?, శ్రద్ధ మెయిఁక భారతమ్ముఁ బదువు కుమారా!

తే. గీ. ఒక్కనీవు నన్నాఁడెడి యూహలోఁ బ్తు
లెన్ని భూషలోఁ బ్తుల జనియింపఁజేసెఁ!
గాక నేనెంతవాఁడ సత్కవిగణంబు
సన్నుఁ బొగడుటకో యవినయమునేన! 189

ఉ. వందల లెక్కనేమి యకట! వారక లక్షలు వచ్చుఁగాక యే
పందయుఁ బండిపేరు గురుఁ ర్యుని పేరును మార్చి చెప్పఁ; డీ
చందమునం దొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టెఁ నేకు; ము
న్ముం దిఁకనొక్క టింక నొకమోఁకు సాధ్యను చేయునోకదే! 190

మ 'అల నారాయణశాస్త్రి నీ సెలుఁగునఁ దే?' యన్నంత నవ్వారికిఁ
దల పంకించి యెఱుంగుటఁ దెలిపెదో? 'తథాస్తు' నుఁడ నన్నే' నటం
చెలమిఁ బల్కుదో? చెప్పుమయ్య! యటులే యీసన్నుఁ బ్రబ్బించిన
దలపంకించెదనంట! "శిష్యుఁడనె" యన్నఁ లోపమే పుత్రికా! 191

.....చ. తిరుపతి వెంకటేశ ఘణిదేవుల వీడ్కొని రామకృష్ణ "లీశ్వర! మతి వేరులై తి" మని పల్కఁగ "నీశ్వరవేరు" లన్నయు। ట్లరసి యపాధ్మూని శర ణ్యుల వ్యర్థులుగాఁ దలంతురే। తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నీశరణ్యులుగారె సత్కవీ। చ॥తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియుఁ। సరి సుఁడు వీరికా నగరవాసచరిం గల రామకృష్ణు లీ। చిఱుతపురప్రజాయపుఁ గమిత చెప్పఁగఁ నేర్చుట తా మెఱింగియున్। దుర మెనరింప రమ్మనుము దూఁకఁగ ధర్మమె సుంతయైన మా। నరపతినైనఁ జూడ వలదా? వలదా? మరియాద లేరికిన్.

ద్వ్యర్థాస్యంప్రల్లకవి
గోదావరి జిల్లా, పిఠాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మతియు నీసుకవి శిరోమణివారి సన్నిధానంపికొన్న ప్రకృతవిషయపుఁ బద్యములలోఁగొన్ని)

.....చ॥ తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులు కవిత్వసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికల్, జరుపుచుఁ గయ్యములో వెనుప

చం. జనకునిపేరు చాఁచినను సత్సభ నంతగ శంక రాద, త
ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లొ సభ దేశికుఁ డట్టిఁడె; యెట్లుడాఁపఁగాఁ
జను గురుపేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు డాఁచిలె
ట్లును బయలెక్కఁ గన్గొనము లోకము మాయను మూకడున్నదే!

సాగిరి తామడిగాఁచి తీర్పుఁడీ, మఱుపక రావువెంకటకామరవహీపతి సూర్యరాట్పృథూ ..... ఉ॥ గాసికిమూలమన్న? మొనకాదిది, నోటికి సచ్చినట్లుగాఁ, గూసెదరేమొలో! యనినఁ? గోవిదగోష్ఠి, దురంతకృత్యముల్ దోసములన్న సత్కవులతోఁబని, రాజసభాంతరంబులం, దీసభ నేయ నొప్పమికి హేతువు లెవ్వియు లేవు భూపతీ! క॥ మనరామకృష్ణకవులును, ఘనతరవిద్యా పర్యాప్త గాంభీర్యులుఁ, చ్చను గెల్తురు గెల్వకపో, యిన మాత్రముచేఁ గళావిహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిశూరవైరిమ మహీపతివిన్నను గంటలోపలఁ, బాపక యుండునే పతి వినందగు యత్నసులప్ప మంచునఁ, లోకులు పోని త్సహింప జనలోఁబడనై శ్రుతపర్చుకొంటిఁజు, మ్మా? కవిపాల వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యరాట్పృథూ?

దుర్గాడ
గోదావరిజిల్లా.

ఇట్లు, విన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు
ద్విభాషిఫుల్లకవి.

ఉ॥ మోకుగనున్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసముంచి చెంచి తీ। వోకవిరాజ! సద్గుణకళోదయశాలివి గాన దాని కిం। పాకసమాఖ్య వృద్ధి గనుపట్టునఁ గాఁగనుపట్టఁ జెట్టనఁ। నీ కెది హోలకున్న నిఁక నేర్తురె? యన్యులు మిన్న పండఁగఁ. ఆ॥ వె॥ ఊధయ శాస్త్రములని కాక యుపరిశాస్త్ర। మొండు సుపదేశమాత్రిన యూహనేయఁ। జాలియును జాల మింతకు మేలిగురులఁ। దిట్టి నోరెత్తు కోయిల దిట్టతనము....ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రియుఁడు ప్రతిగ్రాజరావాఁడధ్। కారియగటఁదోడి ను లడిగినఁ। దనకుఁదెలియుదన నితని తల్లి నరయుఁడీ ను చతుండు పల్కెనని వినమె ...ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాఁచి మన్నించుఁ గొమ యొడ్లఁ। గురుని దొఱఁగి లాతి గొప్పసేయు। శిష్యుఁ డింక నెద్ది నేయునో చఁడు కలిఁ। గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. శా॥ నీ హంసత్వము గాంచి యెల్ల బుధులు న్ని న్మానసోల్లాసిగా। నూహం జేర్చిరి యొడ్లుకా కవియనఁ యోజించిసదభ్ర భూ। షావిత్వమె కాంతురే కొక్కిరల హంసమ్మవ్యలఁ

శా. ఏఁ దిట్టన్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగ్గు? నేల మిడి యెవ్వారేని పర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశికుం డనుసెడఁ లేశంబు భేదం బహో!
పాదంబుఁ శిరమొక్కఁడౌనె యరరే? పాగ్జిఘ్రుండ విట్లాడెదే. 193

ఉ. చప్పనికూఁత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరించుచట్ల ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తిట్టుటయె యించుక మెట్టుటయో తటస్థమా
టొప్పుఁగదా! సకాసరగ నొజ్జను దిట్టితిఁ? మెట్టితిఁ? దగఁ
జెప్పఁగదయ్య! యిప్ప డటునేఁతకు సిద్ధపడఁ గడంగెదే! 194

గాఁంకృతి। వ్యాహారోద్ధతుల స్మగల్తు రిఁక నేలా వారితో వాదముల్. చ॥ సిరి యును వాణియు న్నిను భజించెను మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద। కొక్కరొ లెటు. లాడ నేమి గుణకోటిఁ బరిచ్ఛితి రాజు లెల్లఁ జా। మరములుడాల్చి భూషలిడి మాటికిఁ గొల్చిరి యప్పసంబు గూ। ర్చిరి యనమూనకక్ష యిటఁ జెల్లునె? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి, చందవోలు.

ఆ॥ వె॥ గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలమని తాను। విజ్ఞులీఁగ కెపుడు బెదరి బెదరి। తిరుగుమండి గానవరములఁ బొగిడించెఁ। ద్యాగరాజు రా, యోగవిదుఁడు.

హరి నాగభూషణం వాగ్విలు.

హితోపదేశము.

ఆ॥ నవశతావధాన కవిలోకమణులార। రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార। శిష్టహితుఁడు గాఁడె శ్రీ భగన్నాథము। చేయు హితము మీరు చేకొనవలె. తే॥ కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁకవార్చి। గురుల నిందించిన్నా రీసీ? కొంక కింత। మీరు విద్యా విశారదుల్ సారమతులు। కారె మిమ్ము నేమంచు నేదూ ఱువాఁడ. క॥ ఎఱుఁగనివారికి బుద్ధులు। గఱపుట మతి దిద్దు బెందుఁ గరము నుకరమా। నెఱిఁగియు నెఱుఁగనివార। లెఱిఁగునఁ బరియింపు మీకుఁ దెలుచం దరమే! క॥ అపచారంబని యోడక। కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర

ఉ. కాకము మీఁదఁ బెట్టి యిటుకాఱులు మీఱుటకన్నఁ జక్కఁగా
'నాకు గురుండె యూతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను ను
ల్లోకులు కొట్టిరే! నృపతి సూరిగ నొప్పఁడె? యిప్పుడేని యీ
పాకము నేర్చికొమ్ము కుణపంతుల మెప్పను గొమ్ము పుత్రికా! 195

గురుతో । విపరీతబుద్ధిఁ గలహం। బు పెట్టికొంట ఒగదెందు, ముప్పగుఁజుండీ.... చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకంటెను మీరు పాండితీ । గరిమను గొప్పవారొ? మఱే కారొ? యెఱుంగనుగాని వారితో। నరిగఁ గవిత్వముస్ పెఱపఁ జాలినవారని యెన్నఁజాల నీ । తెరవున బల్కినాఁడనని, తిట్టకు; డీశ్వరీయమిత్యుక్తిఁడక్. మ॥ అరయఁ దోకదెప ధిక్కరణ శ్రేయస్కాములైనట్టి యె । వ్వరికిఁ గూడ చటంచుఁ జెప్పవలెనా? పరిజ్ఞావిశేషంబునఁ । గురుఁడే చూడఁగ వేంకటేశ కవి యోగ్యుల్ పెచ్చ మీరిరిక మీ । గుణపాటంబులుపట్టి బాగుపడుఁడీ, క్రోధంబు లో మిగింగుచుఁ....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి మీగురుండు ని । ద్యాపనంబు చేసినది యూరయ మానచతుష్కమయ్యె సం। దీపిత బుద్ధి నాతనిఁ దెగిడఁదగంచును జెప్పచుండు "నే । నేపగిదిఁ గురుం డగుదు నీతని" కంచు రచించు నాతఁడుఁ.....

బరంపురనివాసి,
గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతావధానుల సన్నిధికి.

తమగీరతముచూచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యీక్రిందిపద్యముల వ్రాసియిచ్చిన సరస్వతీ పత్రిక కంపియుంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్మతి మున కనిపితిమి "... మ॥ అరుదెంచెఁ గద రామకృష్ణకవులారా! సర్వది గ్భా, స్వరసాంద్రాశుకవిత్వకీర్తినిచయశ్యామానోహారులె, వ్వరొ ఆ తిరుపతి వేంక శకవితాపాంచద్ధనుర్ముక్తమై, పరఁగంగాఁగల గీరతప్రదర మబ్బా! యెట్లుసైరింతురో?...సీ॥ గుళికాకల్యాయంబుతోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాశు చతంబట్టె పాఱఁదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమ్మునకు సర్వాంగముండనమ్మై యల్లుకొనియె, కాకవిగాజుషింగాణిబుడ్డుల జీల్గు బెండులమేకుతోఁ బీకు టాయె, ఏదేశమిష్టమో యెఱఁగింపుఁ డీసభ, కన నిరుత్తరమునఁ జనుటమయ్యె

ఉ. వంకరతోర్పిలెన్నటికి వంకరతోర్పిపలె యందుఁ జొచ్చెనా,
శంకరుఁడెనిఁబెరుగనఁ జాలఁడు; చక్కనితోర్పిఁబోవు మీ
వెంకనగారి పట్టుదల వేల్పులు సైతము తిర్పిఁ జాల గో
వెంకటరామశాస్త్రి! యవివేకి వెసైతి వెఱింగి సర్వముఁ. 196

ఉ. శ్రీ కలచోట నప్పుగొని చెచ్చెర దీర్పక మానెనేని త
త్ప్రాకము గారణంబుగను దద్గృహ మండెటులో జనించు నఁ
వాకులు సత్యమయ్యెఁ జుమి; నాబుణముఁ నను గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ పయి వహ్వారె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రికా. 197

క. అప్పు గొని తీర్పకుండిన, యప్పురుషుఁడు కుక్క- యగుట యనుభవసిద్ధం
బిప్పుడు కోకిల లగు టిది, తెప్పుడు కలికాలనూత్నధర్మంబు సుతా. 198

(౬) గీరతపరిశంసాపర్వము.

ఁ. * గీరత నున్న యిట్టి కృతికిఁ భవదీయ విజృంభణంబె సూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గిసలాభ మవారి నాకు, నీ
పేరిటఁగాఁ యిట్టి నుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమిం
దారుసు, టీనిబోలె నెఱుదాలే యటంచును దోఁచ దర్భకా. 199

గీ. శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చూటనయ్యె, కవితలోఁ దారతమ్యంబు గాంచ నయ్యె, నింకనీమాఱువేసంబు లెన్నివేసి, నిజము దాఁపఁగనుంటిరో నుజను లాఁ.

ఇట్లు సోదరులు, దూపాటి తిరుపలశేషాచార్యులు.
వెంకటరమణాచార్యులు

.....* గీరతము కొంత భాగమయిన నచ్చుపడి యుండినచో నొక ప్రతి వంఁపఁగోరెదఁ.

ఆనందబాగ్ వేపఁ
మదరాసు 19-12-11
} చిత్తగింపుఁడు,
జ. రామయ్య

శ్రీరాములు.
శుభమస్తు.

సీ. అవధాన విద్యామహాశాఖ నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు, చనగత్వ్రిబంధకర్మాణచాతుర్యధుర్యుల నెల్లరనుజేయు లలితకవను, లుద్దండ

క॥ ఒకగంట నేను వాగిసెడి, చకచక కొకపద్యరంబు చాలదునీకుఁ
ఒకబకలాడుచు వాదము,నకు దిగకుము మంచిగోష్ఠి నడువుము పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనమునేయనిమ్ము; నినుఁబోలెడి గం
ధర్వుఁడు శిష్యుఁడు దొరకిన, గర్వని చాతకుఁడఁగూడఁగావచ్చుఁగదా! 201

భాషాద్వయోద్గ్రామసాహితీ పతుల నెల్లరఁజేయు పౌఢిగురులు,బహుచమత్కృతి యుక్తభాషణోపన్యాస పటిమ నందఱికిచ్చు పటుపచస్కు, లరయఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రు,లే యటంచు మహల్లోక మెల్లనుడువ,వానిఁగాంచినకవితా విలాసులార, దివ్యతర భవ్యకావ్యపద్ధతుల్లార! మ. అతినీతిపద్ధతులై రసప్రపు రమై యాహ్లాదసంధాయియై, మతిమత్సన్నుతవిఖ్యాత్యుర్జితసమమై, మాయా లతా పాఠిన, స్థితిమారంబయియొప్పు గీరతము భక్తిక్ర మొక్కు నాకిడ్డుమీ కృతికృచ్ఛ్రులలా! పంపుఁడు దయా శీర్షికేతఁ బ్రైకీతిగన్.

ది 21-7-1912
గరికిపాడు

ఇట్లు విధేయుఁడు,
శిష్టా వేంకట సుబ్బశాస్త్రి.

శా బాపట్లాదిసమస్తపట్టణములక్ బార్శ్వాల్ మిముక్ వేఁడఁగా, మేపట్లో గ్రహియించి గీరతమునం దించించు శేదెల్ప నే, నాపట్లక్ వినినీతిబోధక కథా వ్యాహారమా గీరతం, బీపట్లక్ దయచేయ వేఁడెదను స్వామీ వీ. పి గా గ్రహ్యుఁనక్.

ఇట్లు సుధీకవి విధేయుఁడు
25-5-1912. శ్రీరామకవి పుత్రుఁడు జమ్మలమడక కోటయ్యశాస్త్రి.

...క. మీయంతటి మహనీయులె, యీయెడ గీరతము వ్రాయ కెడఁగానున్నన్, గాయనె గుంఁటులనైతము, బాయనె తలదించుకొలన్న భాషలనైనన్.

కొండపాటూరు, 30-7-12. నంబేటి వేంకటనరసింహము.

.....ఊ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయాజికవి గురుకల్పితమైనభారతం, గొక్కటి దక్కనింకొకటి బోధనసేయునెనీతులంచు నే, నెక్కుడుగాఁదలంచ నొకనెచ్చెలి యిచ్చటికేగుదెంచి నీ, చక్కుడుగాఁ దలంతుపడిపెల్లడియయ్యెను గీరతంబునం, దెక్కుడు గర్మవర్మములు, తేట తెలుంగనితెల్పె నంతటన్ ... ...

12-7-1912 రాజగల గోపాలకృష్ణయ్యవ్రాలు
వెదనందిపాడు.

క. 'ఎవరిచ్చిరి కవితను నీ, కపనీపాలకత'యంచు ననఁతత్తువె! తా
రెవరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యమ్ము మృగపటలములమీఁదన్? 202

క. 'గర్వం బెడగెనుగా!' నా, గర్వము చూచెదవుగాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వాహ మగుసభ నొకఁడు దులిపెద రిక్కల్. 203

క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవినీతుఁడ! నీకు'ననిన 'నామదపుం జే
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికిఁగాకి నెఱుఁగు,మన్న యటంచున్

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వతంసములార! మీకు నే, నెఱఁగి తర్కియా
విధిక బుధ వ్యాదీప్తలక్షణ లక్ష్యభోర సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ
గురుత్తమ శిష్యపృత్తి సం, స్కరణ ధురీణసంగుజన సన్నుతిపాత్రి మరిత్రిపా
తరస్కరణచణప్రచారణము సారపదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్తదుత్తమ
దసప్రతిభాగతిభాసితంబునై, పరఁగెడుగీరత మొక్కఁడు బంపఁగ మిమ్ము
సత్కమ్ము వేఁడెదన.

చాపట్లతాలూకా, చాపట్లపోస్టు, విధేయుడు
కొండపాటూరు. జమ్మలమడక శీరామలు.

శ్రీ వీరసెంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన పండితులు ధీరం మహాదేవ శాస్త్రిగారున్న, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నవుకర్లున్న, మీగ్రంథములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలులై యుండి అందులో గీరతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నారు ... తప్పక ప్రస్తుతం గీరతము పంపించగలయమున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

..... క॥ ఘంటాశత పర్వితముల మం: ఘంటారటట! లోకమెంతకినఁదగును
ము, ర్కంటిని నేనని యొకఁడిటఁ, గొంటి..... బొట్టుపెట్టి గోలయొవ
ర్చెక ..... శా॥ గంగోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవాకారాసుకార్యగ్భటీ,
భంగిక దార్కొనఘుచ్చనిస్సృతిరసప్రచ్ఛన్నవేషంబు మీ, సాంగత్యమ్మునఁ
బొల్చు సత్కవితకే చండబునక సాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార శూన్యకవి
తా మీనాతు లూహింపఁగక.....

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసి తెందులకో యొజ్జలకుఁ, "గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడుపక యున్న శిష్యుఁ డని నూటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు నె
వ్వెడువది చాలదే" యనుట వెంకెతనం బిది, "యింటివాఁడు వే
రిడి యిది గొడ్డుగేదె" యన నింకొకఁ డాఁబున పాడి గేదెగన్. 205

క. కల రెందఱేని శిష్యులు, కలిలో నాకుఁబలె నితరకవులకు; మఱి వా
రలకుఁ వారికిఁ గలహము, గలుగని దెట్లు, నీకు నాకుఁ గలిగినదెట్లో? 206

సీ. నారాయణాస్త్రమ్మునకు నమస్కారమ్ము శ్రీకృష్ణుఁ డానాఁడుచేయలేదె!
భీష్మసాయకవహ్ని బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని చరితిన చెట్టెక్కలేదె!
పదునెన్మిదవనాఁటి పడుచుపాఱుని బారి కెదురొంకి పాఱఁడోకృష్ణుఁడెటకో!
సైంధవవధకు నాచార్య ద్రొక్కించఁడే శ్రీకృష్ణుఁ డానాఁడు క్రీడిచేత!

తే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదుభావ
మునఁది కృష్ణునకున్న నమ్మహితుగుణము

..... చ॥ చనువుదు నూరనాది కవిచంద్ర బిరుత్వ కవిత్వసారముల్, ముద
మెద నూరుదుండ మునుమున్నిఁక నెవ్వఁడు గూడ నన్నఁ నా, హృదయము గీ
తామృత మొకింత చవిఁగొను నాలఁబలెఁ బా, యదురుచి నర్వకాల మవురా?
కవనం బిటులుండు టొప్పదే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపురము, విధేయుఁడు

రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913 భమిడిపల్లి సీతారామయ్య.

.....నవీనముగా రచింపబడిన పంచను వేప పరితిమానంబగు గీరరంబును బయ
చేయించ గలంగులకు పారిర్ధవచేస్తున్నాను

సా॥ వెలగదుర్తి, తణుకుతాలూకా. నరసింహ దేవర గపరయ్య

---

(1) ... కలకత్తాచేరినాను, తమగీరతము వినవలయునని యిచ్చటి యాంధ్ర విద్యార్థులందఱు నువిళ్లలూరుచున్నారు. కాన యీజాబు చూచినవెంటనే తమ గీరతము నీక్రింది విలాసమునకు పంప పారిర్ధించుచున్నాను.

(2)... గీరతమును శిరసావహించితిని ఆగ్రంథరాజము నొక్కచరి చదివి తనివిదీరక యనకాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికింజదివి యానందించుచుంటిని.

191 Bow Bazar Calcutta Dantu Subbavadhany

గూడ నున్నను గీర్తిచేకూరునీఁడు
ఎట్టులో నిన్నుఁగాపాడి యేమిఫలము.

సీ. సకలాగమాంతరసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంతసంచారి యిలఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

.....గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర న్యాయముగా వేడుచున్నాడను.
వేగిర మంపకోరుదును. ఉత్తరగింపఁబడెను.

K. V. Kristna Rao

..... గీరతము అనుమహోగ్రంథమును సకటి నాకు పంపకోరుదున్నాను.
యీ గీరతిము నేను చదివి స్మృసాఫల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకోవడమైనది

చీరాల ది 30-6-12 తేలుపోర్లు సుబ్బారావు వ్రాలు.

.....మి॥ చెన్నంబోలిన మీకవిత్వ మొకబల్ విందయ్యె మమ్మిచ్చటే, గన్న రంగని నే ధీనమ్మధు రంగాస్థాన్యాంబోక నో, త్పన్నానంద విచిత్రచారు మణి సౌధంబెక్కఁ గాంక్షింతు ర, మ్మన్నెల పన్నెండొళ్లిళ్ల పరవంశా గణ్య ముక్తామణీ. నీ॥ అస్టావధానరీతి ధానము లనుపని చిన్న నాఁడె నేర్చినది కాదో! వా గ్వాదమంగు విద్వాంసుల గెల్చుట కరతలస్థామలకమ్మి కా ! రసదర్వ్య బంధ నిర్మాణ చాతుర్యమ్ము తమకు స్వార్జిన్నమైన ధనము కాదె! దివ్యగ్రంథ రతీర్థి మీకొక స్వయంసంగతభూయా భగవత్ప్రసాదమ్ము కాదె! గీ॥ యసుచు నుతులను సామాన్యజనమె కారు, వైరులకునైన జేయుకతీరదుసుమ, నాకుఁదోచెను సర్వ నిలోకతిలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! విసుతచర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నవిన్న పము మన్నన చేసెద గంచుసెంచి యి, ట్లెఱఁగున వేడుచుంటి భాగ్యకృతి వ్రజమందు సత్కృపా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతమం బరికింప వేంకటే శ్వరకవివర్య ! మీకృతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్క యయ్యెడిక.

ఇట్లు ఆకొండివెంకటశాస్త్రి
బొబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలాపండితుఁడు.

..... ఆ. వి పి. సంతోష పూర్వకముగా 3-8-0 చెల్లించి పుచ్చుకొని గీరతం చదివి పరమానందమును పొందినాను, రెండవ భాగముకూడా త్వరలో అచ్చువేయించి పంపించగలందులకు కోరుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. సం రా॥ గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు "కామిదీ జేత బట్టి" యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వారివ్రాతలయందు

గాంగేయగౌరవాకాంక్షితుఁడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాక్రాంతుడితఁడు
పూతనాజీవనశీక్షితుఁడా కృష్ణుండు పూతనాజీవనశీక్షితుఁడితఁడు

తే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్కఁ లే ఁబతని కిరని
కెందు శబ్దంబు లొకగతిఁ జే ఁబూనుఁ
నేర్చికొను మాతనిగొనాలు నీకు నిహప
రంబులఁ బ్రీతిస్థ కళ్యంతరంబులేదు 203

శ. గోవర్ధనుఁ డాతం డా, గోవర్ధనుఁ డితఁడు వీని కుచ్చితమే ని
న్నీవిధికిఁ ద్రిప్పెఁ దప్పడు, త్రోవలు నీవింత మునుపెఱుంగ వెఱుఁగుదుఁ.

సం దేహముతో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసి నందుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను

Baruva Post
Ganjam District. } P. Janardanam Naidu.

...యీ గీరతంలో పర్వాంశములున్ను వున్నవనిన్నీ బహుబాగా వున్నదనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ వుత్తరం వ్రాసినాను గాన ముఖ్యముగా పంపించగోరుతాను.

ది 14-10-12, ఆ॥ సుబ్రహ్మణ్యం.

.....గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితిని. యింతవరకు నాకు తీసివేయవలసినపద్య మొకటియు కనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిశ్చయమైన యభిప్రాయము (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో "కృతి" యన్న కంద పద్యములో పొరపాటయినటులు నాకుదోచినది.

తాజవీడు, 28-7-12. వారయ్యప్పారావు.

ఆయ్యా! 12-7-12, చిత్తూరు.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గర్వింథంబు చదివినగొలది మాయుల్లంబపరిమితానందవార్ధిఁ దేలుచుండె పంచమవేదం బనంబడు భారతంబుగీతి మీ గీరతపుస్తకంబు వెక్కు నీతులచే విరాజిల్లుచుండె. తక్కిన భాగంబులుకూడ అచ్చువడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు కాంచిన శతావధానగ్రంథము లన్నియు వి. పి. గా పంపించగోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఈ. ద్రావిడులందు మాగురుగదా! గుణవంతులు, నేను బాపయ్యన్
నీవును సిద్ధకొంచము; "మనీషులు నవ్వెడికూళ" తిర్పతిన్
జేవయెటుల్ గటించు! గురుశిష్యవినోదము లింత చక్కఁగా
నావలె నీపలెక్ జెలియునా! వెలనాఁటి శతావధానికిన్. 210

కా శ్రీకృష్ణం బుదయించు హేతువున నుశీ మించె నేపల్లె, నీ
యా కృష్ణం డుపయించు హేతువున నో! యాకారవల్లీసమా.
ఖ్యాకగ్రామము దుర్యశోభ్యుదయపారావారముక్ దాఁటలే
కేకాకా తఁ గుందుచుండెఁ గనుఁగొంటే శిష్యచూడామణీ. 211

కా॥ అయ్యా! నిఁటను శిష్యకోటికిఁ బ్రశిష్యపాత్రయుఁడౌ వీరమల్లయ్య ఖ్యుంకు వచించి విన్నపము మీయాంగ్యమందుం గొనుం. డయ్యో! యీయసూనకథ తమబోంట్లా ఘటు? రామకృష్ణుల్ పిన్నలు సర్వధర్మముల మీరైనక గృపక మానుఁడీ॥ ఈ॥ వారలతప్పు తొల్త గురుచర్యుల నెన్నక యుంట,పిమ్మటక్. మూఁటను; రెంటిలో వెనుటి దోసము తప్పని వారియొప్పి రా.। వేలొకదోనవెా? తమదు వేసము పోషణ నేనికొంటకా। చారినిఁ బోయి రందులకుఁ దగ్గ చివాట్లిడిరంచ చాలదే. .....

Bezvada. 12—1—1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విధేయుఁడు,
కాశీనాథుని వీరమల్లయ్య.

31-1-1911, గుంటూరు.

శుభము.

(1)...కా॥ శ్రీతిరుపతి వేంకటకవి। భూతేషులు పేరుఁడు నాయఘూర్వపు మనవిక్। మీ తెలుఁగు గీరతమ్మొక్కఁ। డీతఁడ నాకంటిజేయుఁడీ పీ. పీ. గాక్॥ క॥ అప్పటికా భారతమిఁడు। నిప్పటి కీ గీరనాంబు నెన్నో మిషయాల్। నెప్పుడొ వెలుపడెనియెఁడు। లెప్పుడు చూతునో యటంచు నే నుఁకొంటక్. .....

(2)...గీరతము కడపజిల్లా జూచితిని సక్రమము, సగర్వము, సనందదృష్టమునై యున్నది. ధారాస్వారస్యాదులకు మెచ్చనివారు ముందుఁ బుట్టరాలెను.

ఇట్లు, శిష్టాహనుమచ్ఛాస్త్రి, గుంటూరు.
తెల్లుపండితుఁడు, లెనుసైన్యాలు.

ఉ. కాఁకరపర్తి లేఖలనుగాంచి సదుత్తర మేదిలేమి వా
ర్నాకు సమీప బంధు లనినఁ జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
సాఁకున దూరదేశగతసజ్జనులఁ గికురింప నెంచెదే?
యీకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో? మఱి నీదియో? మతా. 312

---

(1),.. గీ॥ మీ కవిత్వమునఁ బహు మిన్న గునఁట !। బహుకవులచేత సన్మతుల్ పడసినదఁట !। పరికృతులంగూడ సంతోషపఱచినదఁట !। భారతమునకుఁ బరితియగు గీరతంబు.

(2).....మీరంపిన గీరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను. మీగీరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురువును మఱచుట. (2) రిజిస్టరు త్తరం తిరిప్పివేయుట. (3) చాటునపద్యములల్లుట. (4) వాగ్వినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వాగ్యుట మొదలయినవి గర్హించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికోనలేనివారితో నేమి సార్థకము. ... తెలికపల్లి రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరిపేటపోస్టు.

...ఈ॥ గీరతమన్న సర్వగుణ కీర్తిమార్గప పాకసార మ। వ్వారిగఁ జూచి దానిపరిపూర్ణసరద్రసపూరమానఁ డి। ద్ధారతనై ఖరించెగడెఁ దక్కినభాగము లన్ని పూర్తిగా। గూరిచి వేగమంపుఁడిది గోరెదఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా.
18-11-12, సోమవారం. గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

అయ్యా !

తమరు చేసిన గీరతము చాలాబాగావున్నదనిన్నీ, మిక్కిలిరసవంతముగా వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు ఆశేసరస్వతికి ఈగర్వంధము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.
చర్ల సూర్యనారాయణవ్రాలు.

---

(1)...గీరతము 1 పర్యంతన్ని... ఈ వాల్లాప్రతులు వీ. వీ గా పంపవలయునని నిత్యయి నమస్కరింపుచున్నాను.

(2) ... గీరతామ్నాయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కలియుగ భారతమనుటకు యేమిన్నీ సందియము లేకయె ను.

వేదేచర్ల హనుమంతరాజువ్రాలు, ది 6-9-1912.
కాకాని, సంతమాగులూరుపోస్టు.

* శా. నీమేనత్త కొమారుఁడే లెలిపె ? వానింగూడ నా బందు వం
చేమేనిక లిఖియింప నేరుతువె ? మీకృష్ణుండు నీతండునక్
సామాన్యంబుగ నన్నదమ్ములనుకుల్ ; సత్యంబునందొక్కఁ డు
ద్దామం, డింకొకఁడో ? యసత్యమును విధ్వంసుండు శిష్యాగణీ! 213

ది 18-9-10.

గొల్లకోట భైరవశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు పినడమందు చాలా కుతూహలముగానున్నది. పిఠాపురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు... ...యీపత్రికయున్ను పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలుచేస్తున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు గొ॥ భై॥ శాస్త్రి.

.....ఉ॥ వింటిని గీరతమ్మ మును వేదమె యౌనని ధర్మబోధయం
దుంటిని, వచ్చుపెట్టెదయని యో గురుదేవుఁడ ! గీరతమ్మ నే
డంటిని వేదమే యనుచు నారసి యో రసవిత్ కవీంద్ర ! వా
కొంటిని వీ పి. గా నొకటి కోరిక నా కొకఁడంప మిమ్ములక.

ఇట్లు

శిష్టా హనుమత్ శాస్త్రిలవారి శిష్యుఁడు,

మంత్రాల కామేశ్వరరావు.

..... శ్లో॥ శ్రీమద్వెంకట రామకృష్ణకవిభి ర్మిథ్యాపరిలాపాత్మకో,
యుష్మద్గర్హణవిస్ఫులత్కతయాగర్హంచస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్వాతం బహుధా
వినిశ్చితధియా మస్మిత్ప్రయోజానాంపచ శ్రుత్వాకించిదపి, పరివ క్తులస స్తద్గీరతా
వర్ణనాత్॥ శ్లో॥ యుష్మన్నిన్ను రాఘాట కపిల్వధాటీ, సముత్థితాఖండయశోఘరీం
తాం, సభాసువిస్తారయితుం మనోమే, నిరీక్షితుం కాంక్షతి గీరతంచ॥

ఇట్లు రమ విధేయుడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,
కర్నూల్ గల్లా, మారాక్ పురం తాలూకా, యెగిగొండపాలెం

* ...తమ గీరతాఖ్యాయము అనేకమార్లు నేను చదివియున్నాను. దానిశైలి యిట్టిదని వర్ణించుటకు తగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడుయివ్వలేదు...చప్పట్లపర్వ ములో మాసూర్యనారాయణశాస్త్రిలను నాటి అల్లరికి అంతకీ కారకుడుగా వారి యించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు వెంకట్రామయ్య పలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మారామకృష్ణమ్మంత శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రామకృష్ణునకు వేదులవారును, జర్లకుఁ స్వదా
యాదులునుఁ విరుద్ధులయి యర్భక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
న్మాదము పుట్టికా; దది పరిమాదములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పదని వారు తలంచుట నుమ్మి పుత్రికా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహుం డుదయించిన నంతమాత్రి స
త్పథ్రికరపరంపరాజనిపదంబులు వంశము లపరిత్యజేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై జలిపి రంచు జగంబు గర్హింపఁ గావుఁకఁ. 215

కాకపోడు. వీరుభయులున్నూ మీయందున, మీకవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి కలవారైనను, మాపెత్తండ్రిగారి అభ్యాయి యిటీలి భక్తిలేనివాడుగా మీకు కనుపించుచున్నాడు అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను వీలులేదు గాని నిజానికి అంతరంగమునందు మీరన్నా, మీకవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే అని నేనేకాక మాగ్రామమంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారాయణశాస్త్రియో మీవిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుపరిసంగము చేసినవాడుకాడు యితనిని శృంగగ్రంగంలో సీసపద్యంలో సాక్షిగా వేసుకున్నను సమయంబస్తే నిజంచెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరివాడు కాడు, యితడేకాదు వాళ్లువ్రాసిన సాక్షులంతా పరిమేయంబస్తే, ఆవేశను జరిగిన పని తప్పడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మారామకృష్ణమ్మ మాట అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో చెప్పనివారు చక్కరు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట అతనికిన్నీ నాకున్నూ చాలా విచారముగానున్న యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించి నాడు. శృంగగ్రంగము తప్పడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ అతడు అచ్చునకు తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు నమ్మడలెను, ఇటీవల అవధానము లలో తమరిని గురుస్తుతిగా నుతించినాడు. ఆపస్యము నాతో చాలాసార్లు విన మని చెప్పినాడు. - వ్యాసులు ముందు అచ్చులోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండ పనాటి అల్లరిపత్రికలో కాకరపర్తి వెంకటశాస్త్రియున్నూ; నారాయణశాస్త్రి గారున్నూ, వీరికి సంబంధించిన వారున్నూ కాక మిగతా వారియుద్దేశం కల

చ. ఎఱుఁగని వారి కన్నుల నెచేఁ నిను మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱఁగల బంధుజాతపు మొగంబులు మూయఁగఁ జేర; వూరకే
పరుగిడ కిప్పుడేనియు నిబాసనిపించు కొనంగ యత్నముక్
బొరయుము; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మగల్పు మర్భకా! 216

వారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారలే అని అనుకొనియుందురు. యిటీపల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవార్లను తప్పించుటచే మూకాయర్థము స్పష్టమవుచున్నది మానూర్యనారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్పడకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాడు, యితడు మీగీరతంరాకకై యెదురుచూచుచు నన్ను పరితిరోజున్నూ అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత మిక్కిలిగా సంతోషించిన భాష్యకారశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితెని నొక్కనిగా భావించుచు చెండవకూర్పులో యితనిని సపరించెదరని నమ్ముదును..... మిరుదినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మారామచంద్రి పెదనాయనగారు, మారామకృష్ణమ్మను చీమాట్లువేయుగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు యెంతదాచుకున్నా సంగతులు తెలియకపోవు కోకిలకాకములో 'కావు, కావు, కావు, కావు, అను కల్పనయె యిప్పటికిని విగా కవిత్వమందు వాళ్లకు భక్తి కలదని చెప్పుచునేయుండును. సీ॥ ఇవి రాజసూతులు చేయపలసిన పనులు కావు కావంచు గాకమ్మలఱచె' అను బుద్ధచరిత్ర సీసపద్యమును జూచినవారికి విస్పష్టమే, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అనృతపు వ్రాతలు వ్రాసేవాను వ్రాయకమానరు. మేమురణంలో తమకు జరిగిన సన్మానమును తమరు అక్కడ జూపిన అసాధారణశక్తియు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ స్వయంగా చూచివచ్చి మావూరిలో నాకు చెప్పినాడు, శ్రీశీతారామశాస్త్రి, మరియు మెదలైనవార్లు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు ఎంతో కొంతమంది నాపక్షర సంతోషించినారు. యిటీపల నేను యేలూరు పత్రిని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతమూ స్తిని, ఆవ్రాతకున్నూ నేనువిన్నదానికీ సంబంధములేదు. ఆ వార్తలు ప్రకటించిన పత్రికాధిపతి తెల్వితేటలను మెచ్చి నాకు చాలా విచారకరమైయున్నది. ఎప్పుడున్నూ దుర్మార్గులు చెయుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నంతులకు, ఆవార్త దృష్టాంతముగా యున్నది. యీవార్తల నిజము మానాడు యెరిగివుండి కూడా యేదో పేరుపెట్టి ప్రకటిస్తూయుంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని పట్టికోతల వలన

ఉ. సకల మెటింగి నా కవయశం బొడఁగూర్పఁగ నెంచి నెట్టి దు
ప్పొకటనముల్ పొరింబొరిగఁ బత్రిక నించెదె? కొండవీటివా
రికి మతి బాసటయ్యెదె? యరిపత్రికరంబు లిఖించు దుర్వచః
ప్రకరము పొత్తమందుఁ గొని పల్లదముల్ లిఖియింతువే సుతా! 217

ఉ. పుట్టినదుత్తమాన్వయము, పోయి వసించినచోటు ధర్మపుం
బట్టము పీఠికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యిసుమంతయు లోపంబురాదు .....బ్రహ్మానందశాస్త్రి వ్రాసినట్టుగా మాగ్రామములో కొంతమంది కోతిమూకవున్నది ..... పుంగవుల కొరకు గుంటూరులో మూడుమాసములు వసించిన మీరు మాగ్రామములో రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీనైరుతెంగంభీరులూ తెలియక పోవునా, చర్ల చలపతి వ్రాసిన శుభార్పణ పుత్తరం వల్లనే తమకు గోచరించివుండ వచ్చును...పిడుగువంటిది తిరుపతిశాస్త్రిగారి వుత్తరం వచ్చినతోడనే అతనికే కాదు ఆపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెజలజనించె... మీరాటికి వారెవరు. వీరెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతుకాకథా, యిది పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రయుక్త మన్నట్లు యున్నది. అయిన నది ఒకమిషచేసుకొని మీరు మాబోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను వుపదేశించుటచే లోకోపకారమని చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను. మీగీరతమునుజూచి నాశాయణశాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణశాస్త్రితో 'నిన్ను కారకునిగా వ్రాసినారు. గాని యింతచేసిన మమ్మ యేమియు దూషణవ్రాత వ్రాయనేలేదు గదా. బాగుగానున్నదే' అని వకనాడు అనివున్నాడు ... రెండవ కూర్పులో సూర్యనారాయణశాస్త్రిని తప్పక నిరపరాధినిగా సవరణచేస్తారని నానమ్మకము యివియే అనేక నమస్కారములు.

సామవేద్దు సూర్యనారాయణోపధానులు వ్రాలు
సాకిన్ కాకరపర్రి.

క్షేమము, ఆశీర్వచనములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా వుంటారుకదా అనుకొన్నాము. వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాదరింపడము న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిచేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురూహ పుట్టుటకు హేతువు గానఁగలేక సారెకుఁ
గట్టితి నిన్ని పద్దెము లఖండయశమ్మును నీకొసంగితిఁ 218

ఈ: "ఎంతటివాఁడో శిష్యుఁ ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు 'తన్నుఁ దలంపఁ' డటంచు నింతగాఁ
జింత వహించునే ? మఱియుఁ జెప్పనె భారతమంత గ్రంథ" మం
చెంతురు లోకు; లెట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడనైతి పర్భకా ! 219

ఈ. ఎందఱు శిష్యులో కడు నహీనునిగా ననుఁ గొల్చుచుండ నీ
యందమునె పట్టు పట్టు టది యాఁగయ నీదు పురాకృతంపు భా
గ్యేందిరఁ గాక యిందు నొక హేతువు గల్గునె ? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్భక ! సందియ మిందులేదు సూ. 220

ఈ. "శృంగపు భంగముక" గని యిసీ ! యని కొంఱు రాజమార్గ లీ
నెంగలివాగ్రీత వ్రాసిన పరీక్షణముల చర్చ్లను సత్సభామహో
త్సంగమునందుఁ జూత మని జాబును మీకుఁ బ్రకాశపఱించి న
న్నుం గని పల్క, వారల నసూంగుల నేను మగల్చితిం జుమీ. 221

---

(1) సంకీర్ణ పర్వము.

ఈ. * పాపము ! వా రెఱుంగుదురె పాండితి నీయది ! వత్తు వంచు ని
న్నోపికఁ బిల్వ నెంచి రెటులో పిక ! యీ లోక సాక్షపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని ప్రూహించి మామీద శీతకన్నెయట ధర్మముకాదు. రామకిష్టమ్మ వ్రాసిన తప్పుడువ్రాతకు మావూళ్ళో పెద్దలస్వరూ హర్షించడము లేదు. రామకిష్టమ్మ తండ్రిగారుకూడా కొడుకుచేసిన తప్పుపనికి చాలా నొచ్చుకోవడము నేను వినియున్నాను తండ్రే మెచ్చుకోనప్పుడు యితరులు మెచ్చుకొంటారని మీరాలోచించడము తప్పు అనిమళ్లే సీతారామశాస్త్రులు భగ్గైరాలు మీరు వెళ్ళినతరువాత రామకిష్టమ్మ వగైరాలను చాలా మండలించినారు. గ్రామానికి అపకీర్తిపుట్టెచ్చేపనులు పెద్దలెవ్వరూ సమ్మతించరు. నేను చదువక పోయినా మీకుమీకు వుండే తేడాపాడాలు యెరుగనివాడను కాను.

తాతపూడి భానప్పవాగ్రీలు.

* వుత్తరం...శ్రీశ్రీ...లు ... చిత్తగించినారు. ఇంతమాత్రముచేతను వారిమనస్సుకు తృప్తిగాలేదు. ...సభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుట కీవు నేరవే ?
దాపున బావ లేఁడె? యిది తజ్ఞులు దక్క జగం బెఱుంగునే! 223

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొకకోటరమందె వసింప, దొక్కఁ బో
తీయని మావిగున్న నె గతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
బేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెఱుంగరె? యొక్కసారి పై
బోయి స్వశక్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మర్భకా! 224

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెఱుంగవొకొ ? ప్రౌఢత గల్గిన కోకిలంబుతో
డీకొనవెందుఁ గాకములు డేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిక్
బాఢ్యకటశక్తిఁ జూపుము ప్రపంచక మెల్ల నిజం బెటిఁగెడిక్. 225

ఉ. అల్లెదు పద్దెముల్, సరిగ నయ్యవి యుండెడి, సందియంబు లే;
దల్లెడియంతనే జగము లల్లన మెచ్చునె ? యొన్నిశక్తులో
పల్లవితంబులై నయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రర్థగూఢఁ గీ
ర్త్యల్లసనంబు దుర్లభమె యో పిక ! యోపిక నెంచి చూడుమా ! 226

ఉ. నిద్దుర వోవుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియా
పద్దళ మెల్పుధార, వినవాంఛ జనింపనివాఁకు గాక యే
విద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలక్
దద్దయు మెచ్చఁజేతు రని దజ్ఞులు దెల్పుదు రీ వెఱుంగవే! 227

ఉ. పెద్దలు వచ్చునక్కొఱఁది బిట్టుగ విస్మృతమా శరీరముక్,
గద్దతమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనమ్ము, వాకుఁలం
బెద్దఱికంబుఁ బ్రాఢిమయుఁ బెక్కుగుణమ్ములు వోల్చు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నతికిఁ జాఁ దగు నన్య లనర్హులే సుమీ. 228

ఉ. పెంకెకుఁ బెంకె, పెద్దకును పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

ఇవాళ్టితో ఈ ప్రశ్నలన్నీ పూర్తయ్యాయి. ఇక ముందు ప్రశ్నలకు పత్రికలోనే ఉత్తరాలు వ్రాయించేదమనీ, ఈ ఉత్తరం అందినతోడనే ఒకరోజు శల్యపుచ్చుకొని రాపలసినదిగా శెలవుయిచ్చి నందున విన్నవించేదను. ది 11-6-11 (చేవ్రాలు)

శ్మంకుని నాంజనేయు నిట సాక్షిగఁ జేకొను; మాతఁ డెంతయో
పెంకె సురారికోటి యెడఁ, బృథ్వితనూజ యెడఁ వినమ్రుఁడే. 228

ఊ. ఈ వచియించులక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవాఁ డెందలో
భూపలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండొ యిద్దఱో
ఊ! వెలయంగలార, లివి చొప్పడఁ జూ శివరామునం దెటో
దైవవశమ్మునఁ; వృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 229

ఊ. దూఱుము నన్ను సారెకును దూఱుకొలంది యశమ్ము నీపు నే
జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచున్నయప్పు డీ
వేరికి నేల జంకెద? విఁడే యొక విద్దెగఁ జేసికొంటి వా
ఘోరణి మేలు! మేలు! గురుదూతి యశమ్ము వహించి తౌ బళీ! 230

మ. * "అవధానంబది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్
శివరాముఁ గవిఁ జేసి వారె పనుఁ జేసెత్తఁ గావించి" రం
చు విపేకం బలరార వ్రాసితి గహో! శుంభల్ ప్రసంగింపు దు
ర్వ్యవసాయంబులు నీపు సాక్షులొకొ? నీవవ్వానికిఁ మాఁ డెదే. 231

చ. అతఁ డతిధర్మతత్పరుఁ డాఁ డిఁకఁ జేతలు సైఁచినాఁడు; ప్రా
జ్ఞతగలవాఁడనే నతనిపర్జ్ఞ గనుంగొను; మింతయేల ధీ
యుతుఁ డతఁ డొక్క పద్దము నొహో యని లోకము మెచ్చఁబోడు, నా
చతురత నీకుఁ గాదు చిమి సాధ్యముగా దది యెట్టిదిట్టకున్.

చ. అతనికి నీకుఁ బోల్కి యగు నంచును దజ్ఞుఁ డెనంచుఁగాని సూ
నృతమును బాడునేయని మనీషియెయేని వచింపఁబోడు; నీ

(అట్టహాసమునుండి)

*.....కృష్ణ— ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటకవులు తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ గలిపి ప్రకటించి యుమ్మకొనునన్న యపధాన మదియేనా యేమిటి!

దేశిమూత— ఔను. అనియే. మొదటనుండియుఁ బాపము! వారు దాని విషయమై చాల శ్రమ పడ్డుకొన్నారు.

కృష్ణ — సరే! లేలిసినదిలే. శివరామశాస్త్రిగారనఁగా బిడాలో పాఖ్యాన కర్తయేనా?

ఆంధ్రకేసరి — (పరిహసించుచు) ఆఁ. ఆఁ. ఆయనయే (చెవిలో) ఇట్టు లిటులు.

కుతుక మడెట్టి ? దెవ్వడును గోవిదుఁ డుండనెకూడ దొక్కొ ? నఁ
బతితుఁ డటంటి సమ్మతమె, ప్రాజ్ఞుల నన్యుల దూఱనేటికిఁ ? 233

ఉ. చూడుము శక్తియున్నయెడ సూరిహితం బగు సత్సభాస్థలిఁ
వాఁడె ఘనుండొ ? నీవు మతీ భావయు వానినిమించు మిన్నలో ?
రాఁడనుకోకు రాఁగలడు రమ్మన, పచ్చెదవేని దానికిఁ
గాఁడు పరాఙ్ముఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికిఁ. 234

ఉ. *కాఁకరపర్తి రమ్మనెదొ? కాఁకరపర్తికె వచ్చు, శృంగభం
గాకలనంబు సల్పఁగల యయ్యలు తోడుగ నీవు భావయుఁ
దాఁకఁగ నేర్తురే యతని ? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము సల్పెదరె! యోగ్యులు లేరె! నిజమ్ము తేల్పఁగఁ. 235

ఉ. మానుఁడు వ్రాత లింక, నవమానపువ్రాతలు వ్రాయు దొంగదు
ర్మానుల నెల్లఁ బట్టుకొనిరాఁదగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చెఁ జూ !
సూనృత మాఁగ శక్యమె ? సుషుప్తిని లోకము సర్వదా రతిఁ
బూనదు, మేలొక్కనిఁ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుంగ్రిమమ్ముగఁ.

ఆ. వె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో ! ప్రమాదమం'
చన్నవ్రాత నూని యసత్యకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి.)

*చ॥ శివుఁడనొ లేక రాముఁడనొ చేసెదనోమఱి చేయలేనొ నా, కప
నముచూడఁగాఁ బలఁపుగల్గిన జాబులిఖింపుఁ బోరకే, సువిసువిఁ గర్కొ
ప్పడ్డెముల సూరులు నవ్వ లిఖింపనేల? యే, కవితయొ తేఁగా నొకటి గల్గుట
కుఁ ఫలమిట్టి దౌనొకో ? మ॥ నగకుఁ రావలె నోరువిప్పనలె మీసామర్థ్య
ముం జూపి వాగ్విభుతఁ గాంచవలెఁ, వృథాగ నొక చక్కిఁ డాఁగి
నానాటఁ రాసభముల్ గోరఁక పాడువార్తలకు దానత్వమ్ము గావించు మీ,
కు భయంబా? మఱిభక్తియా? యఁరకెటో ఘూషింతురిచ్చాగతిఁ. ఉ॥ వచ్చె
చరమ్మటన్న నృపపల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్నను శుభం
బీటునేయుఁడు లేదయేని యే, పిచ్చియొ వెళ్లఁ గర్కఁ కుఁడు పెద్దలు నవ్వుచు
మన్న వారు మీ. కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు పాఠ్యుఁ డొక్కఁ
డుఁ (విస్తరమాగ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయుబాపశాలుక కొకచందర్శి
హార మిత్తు, నెడుటి కనుపఁగలవె ? 237

చ. కల దొకకొంతయెల్వి, యది గాదని నేనన, నంతమాత్రచే
నిల సకలమ్ము మోసమునసే మునిఁగింపఁగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * "జేటభారతము" గీరతధోరణి నడ్డునంచు వా
క్కులు పరిచురింప నేల? వినఁ గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుఁడీ! 238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపద్దెముల్
గురువరు నింద సల్పినను, గొండొక చక్కఁగ నున్నపంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి చైటఁబెట్టుఁడు, పరీవీణత కయ్యవి సాక్ష్య మిచ్చెడిఁ. 239

ఉ. తిట్టిన నేమి? న న్నరక దేవునిఁ జేసితి వంట! దాన నో
దట్టుఁడ! దేశికత్వమును దాఁటిన మేల్పద మబ్బఁబోయు నా
తిట్టులు నాకు దీవనలె, తిర్పతివెంకనపేరు నాకు ముఁ
జెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నిఁకఁ. 240

ఉ. ఊగక యిచ్చినఁ గొనని యప్పనిచప్పనికూఁత లెల్ల నె
వ్వారలొ "కర్చు" లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చ నేల? దు
ర్వారరసపరిసారగుణబంధురదివ్యతరప్రబంధసం
సారులు గండు, పర్ధిలుఁడు, జాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగఁ. 241

ఉ. బీజము లేని వాఁతలవి పెంపుప హింపవు; మీకు బీజ మే
యోజ ఘటిల్లు? 'మే మురకయున్న గురుఁ దిగఁదార్చి తిట్టఁగా
నాజడుఁ డూరకుండక యహంకృతిఁ జూపె' నటందురోటు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకుఁ బొడకట్టెడిఁ జుఁడీ. 242

మ. యతులుఁ బ్రాసలు వెట్టి యెట్టులొ కపిత్వాడంబరం బూని తి
ట్టితిరే యందము, దాన లాభ మది యెట్లేఁ గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాధోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిఁ సత్యవాక్ఛాత్రుఁ
వితతప్రాజ్ఞత చూపకున్న వితయా వేయేల? చాలింపుఁడీ! 243

---

*... మనపిఠాపురపు వారు "చేటభారత" మొకటి వ్రాయుచున్నారట! ...

6-2-12 సుందరరావు

ఆ. వె. రాళ్లబండి శతవధాని వ్రాసినట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
త్రోవకుఁ రండు; దేశికద్రోహచింత
పలనిదోసంబు ననుఁ జపభరము మిగ్గింగు. 244

తే. గీ. ఏమి సార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమె జయమ్మునిచ్చు, యసత్యమ్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్మ మంచి యసత్యమ్మ గొమ్మ. 245

ఉ. వెంకటశాస్త్రి నేరొ యవినేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంకయు సత్సభాస్థలిని గొట్టె నటంచును గాని యెవ్వఁడో
జంకక వాగ్యి నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
పంకము, నమ్ముచో మఱుద మపారముగాంచుట చెప్పనేటికిఁ! 246

తే. గీ. శత్రునకు నేని యాపది సైఁపరాదు
సైని సంతసపడు టెంత పాతకంబు ?
పరమశత్రులు గిలికెడి పాడువార్తఁ
జొర ! పుస్తకమంను వ్రాయంగఁ జనునె? 247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్ము లేని నామీఁద నట్టి
రములె నేరని వాఁడెమి రాఁ దలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ వించేమనంగు. 248

క. మిమ్ముఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రముఁబట్టియుఁ మీరు తప్పువ్రాఁతలు గిలుకఁ
శ్రమ మొకటి దక్క వెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయఁగఁ జైనఁ.

క. బర్హిహోత్రనములతోడఁ, బర్హిర్మండం బగులుకీర్తి పరిబలించెడి యో
జిహ్మగులారా ! మీ 'యం, ప్రజ్ఞాత్రకు విచారమేల పడపలె నకటా !

శా. మీయజ్ఞానము కొప్పరింపఁదలియఁ మేల్గూర్చెడి న్మాకు, మీ
రాయాసం పడకుం డసత్యములు వ్యాయంగా ప్రయత్నింపకుం
డో యీశిష్యుఁడ! "వేఁడినీళ్లకు గృహం బొక్కింతయుఁ గాల" దా
హా ! యజ్ఞానపుటట్టహాసములగు ర్వ్యాపారపారీణతల్. 251

ఆ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
ప్పుడు వర్ణసంగమంట! పుడమి మోఁడు
చూచియుండఁడొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
డొక్కొ? చూడఁడను మెయొప్పవలయు. 252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ "డిది శుంభ్రపసంగము మానుఁ" డంచు బి
ట్టాఁచి చివాటులక్ గొలుప కెట్లును మానఁడ, పార్శ్వుఁడై యెటుల్
నీచత సమ్మతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
తోఁచియుఁ దోఁచరాని నుడి తోర్పులు మేనికిఁ జాడ నేటికిక్! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టఁ బని యేమి? గురుండను నేనె చాలు, దు
ర్వ్యవహృతి ప్రవృత్తిగా నెఱుఁగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
ప్పవలసిపచ్చినక్ గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరిపైని భా
ర్థివుఁడు వచింపఁగావలయుఁ; దేఁకుస గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఈ. తప్పుడు వాగ్వితలందును "శతఘ్ని" వాగ్వెడునంతదాఁక ప్రా
భూప్పగఁ జేసితీ; విపుడొ యొక్కఁడె భావయ చేయుచుండె; నీ
కిప్పుడు బుద్ధిపచ్చినదియే? వచియింపు "శతఘ్ని" యూరకే
'ట'ప్పని ప్రేలి పాశుపత ధ్వాంక్షకృతి కుప్పునుగాక ప్రగ్గుటక్. 255

ఉ. నీ కటు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
న్నీఁకఁ జరించు చావకు వివేకము గూర్పు యతింతుఁగాక ! యా
కాఁకరపక్షివాసికి నఖండమృషాపచనప్రతాపికిక్
భాగ్యకటధర్మములో పలుకు పద్ధతి వేఱుసుమా! కుమారకా! 256

ఆ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త్ర పా
శుపతమనుచునొక్క "శ్రోంత్రికాయ"
వాగ్వితఁ వాగ్యయు భావ వైఖరి గనియుఁ నీ
వేలయూరకుంటి వెఱుఁగఁ జెపుమ? 257

క. అందుఁగల యనృతధోరణి, "సందేహము లేదు భావ శాబ్దికజీవా
నందుని" సారము తేల్చెడి, నెందుల కా పిచ్చివాగ్వితఁ లెఱిఁగింపు సుతా!

కా. ఏదో ప్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ బై
"నేదో వచ్చుఁగదా ?" యటంచు నకటా! కృష్ణాఖ్యుతర్కింబు నై వ

లో దూఁకెఁ, బయి సిగ్గిలెఁ జుమి; వృథాకుంఠీభవచ్చార్యకే
ఖాదోర్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండునే! 259

ఆ. వె. 'వ్రాఁత యట్టులుంచు పాఱుపత్యమ్మపై
బాఱుపేరునీకుఁ బట్టుపడెనె? '
అంచు బావతోడ నాడుమీ! నాకునై
గురుని కింత సలుపు చరణసేవ. 260

క. ♦ బావ వచనములు వినకుము, భావవచనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకవచనములు భావవచనములనఁగఁ. 261

గీ. అల్లకృష్ణుండు సంధికి నంకనీక
పార్థుల నపార్థుల నొనర్చె; బావమఱఁది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుఁడ వీవు కాకు వృథావిధముగ. 262

ఉ. అన్యులతోడ మాకు నెపుడైనను వేరొకకారణమ్మునఁ
జన్యము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు స్వశయునఁ గలంచుటకు బుద్ధిని దిద్దిపెట్టి వెంట వెట్టికో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే. 263

మ. ఒకచో గుంటురి కీవు పోదునకో మ్రొక్కి పెట్టిశిష్యుండ! వా
ఖకునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతిగాఁ గారింప యత్నింత్రు; నీ

♦ స్కాందోత్తర ఖండస్థగురుగీతనుండి.

శ్లో॥ అతిక్రిసే తిక్షిచసాక్షా ద్ధ్రిబాహుశ్చహరిస్స్వయం, ఆచతుర్వదనో బ్రిహ్మశ్రీగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురో కృపాపరిసాదేన బ్రిహ్మవిష్ణు మహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగమన్ సర్వే కేవలం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనత శివశాసనత శివశాసనతః॥...శ్లో॥...గురునిందాంకరోతియః, సయాతినరకాన్ ఘోరాన్ యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥...శ్లో॥ "హుం" కారేణ నవక్తవ్యః ప్రాజ్ఞ శిష్యైకదాచన, గురోరగ్రే నవక్తవ్యమసత్యంతు కదాచన, గురుం తుం కృత్య హుం కృత్య...సధివేద్బ్రహ్మరాక్షసః॥ ...శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురు స్సంత్రాతిపార్వతి॥ ... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తు తేనతుష్టో స్మినవర్తే॥...

కకటా! దిక్కుపుడున్నె? నాకొ? మతి నీవా! కాదు, నీవంటి వా
రొక వేయైనను లెక్కలేదుసుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ స్నేహితుల్.

ఉ. వారలె లేకయున్నయెడ వాండుర్ని నీవును గూడి దబ్బఅల్
సారెకు వ్రాసి యెట్లయిన సాయముపట్టఁ బో; రసత్యపుఁ
భారము మోయుపర్జిజగల పండితులొ కతనఁ యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవత్కృతుల నడ్డుము లేమియొనర్ప నేర్తురో. 265

ఉ. కావున నిప్పుడేనియు వికారపుఁ జెయ్వులు మాని ప్రాజ్ఞులొ
ధీపరు లాడుపల్కులను చెల్లముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ప్రాపకు రమ్ము, నిక్క మగు దోహము నీ వొనరించియుఁ బుణ్యు
శ్రీ విలసిల్లు హేతువున శిష్యుఁడ! పుంచియశమ్ము గల్గెడిఁ. 266

క. మనుపచనమ్ములువిని తగ, మను, మనుపచనములనంగ మనుపచనము లే
మనుకొంటివొ? మనుమార్గ, మ్మనుమాన మ్ముడిగి పట్టు మది యఘ మడఁదుఁ.

మ. ‡ త్రివిధేయుండు త్రిలోకజేతయనుచుఁ ‘‘త్రిష్వప్రమాద్యఁ’’ మను
ప్రపచస్సారము తెల్పు నీవు కడఁగా స్ఫూర్తిల్లుచున్నట్టి యా

...శ్లో॥ గుశ్రోః పరతరం నాఽస్తి తిర్వారం కథయామితే॥ ధన్యామాతా పితా ధన్యో గోత్రంధన్యంకులంభవం, ధన్యాచసనుధాజేవియత్రిస్యాద్గురుభక్తతా ఆకల్పజన్మకోటీనాం యజ్ఞప్రతితపఃక్రియాః, తాస్సర్వాస్సఫలా దేవి గురుసం తోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాత్మురప్రచారాణాం యోగముంనైపమన్యతే, శ్వాన యోనిశతంగత్వా, చండాలేష్వభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ పప్తకోటిమహామంత్రా శ్చిత్తవిభ్రమకారకాః, ఏకఏవపగో మంత్రో గురురిత్యక్షరద్వయమ్..... శ్లో॥...కవిత్వాది గద్యం సుపద్యం కరోతి, గురోరంఘ్రియుగ్మే మనశ్చేన్న లగ్నం తతఃకిం తతఃకిం తతఃకిం తతఃకిమ్ (విస్తరస్తుతత్రైవాస్మదీయవ్యాఖ్యా).

‡ శ్లో॥ తవేవహి త్రయోలోకాస్తవేవ త్రయ ఆశ్రమాః, తవేవహి త్రయోవేదా స్తవేవోక్తా స్తయోఽగ్నయః॥ ఎవం పితానై గార్హపత్యోఽగ్ని, ర్మాతాగ్ని ర్దక్షిణస్సంప్రకీర్తితః (గురురాహవనీయస్తు) నాగ్నిర్లేకైకగరీయసీ॥ ఎవం. త్రిష్వవధీరుద్యన్నే తేషు త్రీణి లోకాన్ విజయేద్ధృఢీ॥ ఎవిధ. (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియుక్తోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జాంతేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయీ భవేత్॥

హవనీయాగ్నిని గాలఁద్రొక్కియును వత్సా ! మూఁడులోకమ్ము లా
హవరంగమ్మున గెల్చుటక్ పృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్మముల్. 269

కా. † ఆజన్మంబు గురుక్ భజించుసెడ బ్రహ్మప్రాప్తికర్తండుగా
యోజించుక్ స్మృతివాక్యముల్, పృషయసుమ్మో వత్స ! యమ్మాట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంతసేపయును 'హీహీహీ'లు 'హూహూ'లు త
ద్రాజద్బ్రహ్మసమాజమాన్యతకుఁ బాత్రత్వమ్మునఁ జేకూర్చుటక్. 269

మ. * తనయార్జించిన క్షేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ ముంగుగాఁ
దన యాచార్యునకంచుఁ జెప్పు స్మృతి, తద్ధర్మంబు గన్పట్టె నో
తనయా ! నీయెడ; నెట్టులన్న, విను దుర్ధర్మంబుత ద్విద్వత్త మా
త్తనయా ! నాయెడఁ దొల్తనీవు వినియుక్తంబౌట సూచించుటక్. 270

శా. † ఛాత్రస్వార్జితవిత్తమందు నొక పమ్మంబంశముక్ గైకొనం
బాత్రుండంట ! గురుండు వింటివె ? భవత్పత్ని జ్ఞాత్రిశాచార్యుదు
శ్చిత్తుర్తాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్తాతకృతం బయ్యె; నే
మాత్రంబో యిడ కంతయున్ బెరమ నిమ్మాడ్కిన్ గురుక్ జేర్తురే. 271

మ. ♦ శ్రుతిదూరంబయినక్ స్మృతిక్ దవిలె నెచ్చో నీస్థితుల్ "నిత్యము
ద్ధృతపాణిర్వమ" నెచ్చెఁగా ? మనువు, నీధీమత్తచే దాని నా

---

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పిత్రృభక్త్యాతు మధ్యమం, గురుశు శ్రూషయా త్వేవం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే॥ 233. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్శరీరస్య యస్తు శుశ్రూషతే గురుం, సగచ్ఛత్యంజసా విప్రో బ్రహ్మణ్యాస్సద్మశాశ్వతం॥ 234 (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

* శ్లో॥ స్నాన్యంస్తు గురుణాజ్ఞప్తశ్శక్త్యా గుర్వర్థమాహరేత్, క్షేత్రం హిరణ్యం గామశ్వం ఛత్రోపానహమాసనం, ధాన్యం శాకంచ వాసాంసి, గురవేప్రీతి మావహేత్ తథా అత్రిర్వ్యాఖ్యాత్॥ స్నాస్యన్తు నర్తురుణాదాత్తాజ్ఞో యథాశక్తిధనివం యాచిత్వాఽపి ప్రతి గ్రహీతానాఽపి గురవేఽర్థ మాహృత్యాఽ ర్థ్యంప్రదాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

† శ్లో॥ షడ్భాగం స్వార్జితం విత్తం కృత్వాఽనందాత్మకోనరః। ఏకంతు గురవేదద్యాత్.....

♦ శ్లో॥ నిత్య ముద్ధృత పాణిస్స్యా త్సాధ్వాచారస్సు సంయతః, ఆసత్యా మితి చోక్తస్సన్నా సీతాభిముఖంగురోః॥ (మను ఎ. ఆ.)

ధృతముఁ జేసితి; వగ్ర మం దగపడఁ దేలుం జుమీ నీదును
ధృతపాణిత్వఫలమ్ము, స్మార్తమతవర్తీ ! నీకగుఁ భద్రిముల్. 272

క. ♦భారతవచనమ్ముల మది, జేరుతమని భావనడుగు శ్రీరతులుఁ స
ద్ధీరతులు నీదుపద్ధతి, ఘోరతరం బనెడికీర్తి గానకు మిఁకనఁ. 273

క. గురుశరపఞ్జరకీ గృష్ణం, డతిభీతుఁడె భీతివడు ధర్మజాదుల సత్య
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమ్మునఁ దోర్చి నెఱుఁగుదో యె ఱుఁగవొకో274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

♦ కశ్చిదృషి ర్ధౌమ్యానామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు రుప మన్యు రారుణిర్వేదశ్చేతి, సఏకంశిష్యమారుణిం పాంచాల్యం ప్రేషయామాస "గచ్ఛ క్షేదారఖిండంబధానేతి ... యస్మాచ్చర్వయా మద్వచన మనుష్ఠితం, తస్మాచ్ఛ్రేయోఽ వాప్స్యసి, సర్వే వేదాఃప్రతిభాస్యంతి సర్వాణి చ ధర్మశాస్త్రాణీతి ... తంచోపాధ్యాయఃప్రేషయామాస" వతోపమన్యో గారక్ష్యేతి ... మయ్యనివేద్య భైక్ష్యం నోపయోక్తవ్యమితి ... భో ఉపమన్యో క్వాఽసిప్రతైహీతి, స ఉపాధ్యాయవచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ ... కూపేపతితోఽ హమితి, తముపాధ్యాయఃప్రత్యువాచ. కథం త్వ మస్మిఁ కూపే పతిత ఇతి, సఉపాధ్యాయం ప్రత్యువాచ. ఆర్కపత్రాణి భక్షిత్వాఽం ధో భూతోఽ స్మ్యతఃకూపే పతిత ఇతి, తముపాధ్యాయఃప్రత్యువాచ అశ్వి నావస్తుహి ... త్వాం చక్షుష్మంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినావూచతుఃయదుచ కర్మమే, ... అశ్వినావూచతుర్మాహతు ప్రైక్షనం, ప్రీతోస్మ్య వీమతేఽ పూపోఽ ఖాన్యేనమితి, ... నత్వహమే రమపూపముపయోక్ష్యామ్యత్స హేగురవేఽ నిమే ద్యేతి, ... తమశ్వినావూచతుఃప్రీతోస్మ్యనయా గురుభక్త్యా,... చక్షు ష్మాం శ్చభవిష్యసి శ్రేయశ్చావాప్స్యసీతి, ... లబ్ధచక్షుఃస్ ... ఉపాధ్యాయ మభ్యవాదయత్, ... ఏషాతస్యాఽపరీక్షా వేదస్య.....

(విస్తరస్తుభత్రైవదర్శిష్యతే)

క. నిజమైనతిట్లు తిట్టుము, గజగజ నీకేలరా లేని కార్పణకము భూ
ప్రజలు సహింపరు లోలో, * స్వజనంబేనియును దప్పు సైచదెఱుఁగుమీ.

క. చదువెఱుఁగఁడనియుఁ, గంతము, మృదువై నది గాదటనియు, నేరికి విద్దెల్
గుదిరి పచింపఁడనియు నా ? పదరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయొద్దఁ జదివినచె' యని, కోయిల నీవాయసంబు గూయుట తప్పా
నే ? యరయుమయ్య! బావయె, వార్యక్ పలె,నీకుఁజేయిరాదిటువ్రాయక్.

క. ఇరువురచేవార్భుండుట, యరనియు నీ కిట్లువ్రాయు టది రాదనియే
పాఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాప్తుఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుకక్.

చ. తలమతి నీ కతండు చెదతల్లికుమారుఁడు, నాకు మిత్రుఁడు
న్నతుఁ డనృతం బతండు జననంబును బొందిన పంగడమ్మె యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుఁగ; దిస్వడు నీకయి నేర్వఁబోదు; సూ
నృతవచనుండు నీకతనినే విని నాకు వచించె నర్భకా! 279

చ. కుతుకముతో నొకానొకటఁ "గోకిల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికిఁ జెప్పినాఁడపటఁ ! యయ్యది జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొమ్మ; వి
త్తుర్తికలిమిక్ పచింపఁడు బుధుం డతఁడేదొ పర్యనంగమందు సం
గతమగుటక్ పచించె నడుగం దగుసండియ ముండెనేనియుక్. 280

చ. అనయుఁడవై కృష్ణాగ నెపు డాఁడిభార్యితలు వ్రాయుచుక్ నిజం
బు నడఁచి నేటిపేనియ నుబుద్ధికాక పరాకర్పింపు ని
న్నును నుజనుక్ బొనర్చుట కనుంగుఁజెలిక్ భనురామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెటేంగి యతండు క్షమింపకుండునే 281

రాజమండ్రి.
ది 28-8-13

*...తమరు కాకుపర్రి నెల్లినప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా జంధ్యములోనివారు" అని అన్నందుచే యీ అల్లరి జరిగినదనినీ పిమ్మట తప్పు అంతయును కాకరపర్తివారిదే అనినీ శ్రీ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాతో చెప్పినారు. యింకా కొన్ని సంగతు లున్నవికాని విస్తరించుటకు స్థలములేక వ్రాయలేదు. ... రామకృష్ణులు ముందు భారతము పరిచుఁచెదరట. వారు యెన్నివ్రాసినను గురుదోర్హమును బలపరచేవే అని శ్రీ, ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రి గారు అన్నారు.....

చె. కొండయ్యవ్రాలు.

ఈ. అందఱు నాకు బందుగులె యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
బెందుకు ? దూరగుల్ బలెనె యింజర కాఁకరపట్టు వానులుక్
బొందఁబడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
మందునొ చెప్పుమా యకట ! యాతఁడు నాపెదతల్లి పుత్రిఁడే. 282

శా. చాడీలక్ పచియించువాఁడొ ? జడుఁడో ? చండాలపుంబుంత లే
నాఁడుక్ ద్రోక్కినవాఁడొ ? త్రొక్కఁగలఁడో ? నాబోఁటిలెక్కొమి యే
పోర్కిడల్ నెత్తిని బెట్టుకోఁదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు శా
నాడంబోయెనొకో యసత్యము ? కుమారా ! నిన్ను వంచింపఁగన్. 283

శా. ఆడుంబో యసృతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యెడ్డపేని, పొ
ద్దాడంగాక మఱొక్కచోఁ బొడమి కామాకొండిచేఁ బల్లదం
బాడింపంగలదేమొ చూచెదనుగా కంచుక్ బరీక్షార్థమై
నేఁ డిచ్చో నొకసాక్షిగా నతని వర్ణింపక్ బ్రసక్తించెఁ జూ రఁ84

చ. ఘనుఁడల రామమూర్తి యిటుగా లిఖియించిన నెందుఁజేరునో ?
తన లిపి యంచుఁ గొంకుఁజుమి తథ్యమెఱింగియుఁ, బెద్దతల్లికిం
దనయుఁడె వేఱొకండిపుడు దా ధవళాద్రి వసించు; నాతఁడుక్
ఘనుఁడు తదంబయు న్నిగుల గందురు నేఁటికి నన్నుఁ బేర్మితోక్. 285

†క. కృతమీవుమఱిచితివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకుఁ గడుఁ గూర్తురు; నీ
కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బ్రోమాస్పదుఁడొ ? తెలుపఁగాఁగలవెనుతా.

క. గురుఁ గాకముగానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్మ గాంచి దుఃఖింపక యె
వ్వరొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరరే ! యిటువంటియోగ్య లవనింగలరే.

‡క. శత్రులుమిత్రులు సైతము, పుత్రా ! తలయూఁచిరనుచుఁ బొంగెఁగదా ! మీ
పతిక్రిక, యూఁచుటకర్థ మ, పాత్రీవ్యాస మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-6-13

† ...శ్రీ మానాన్నగారు శ్రీ మాయమ్మగారు, సదా మీశ్రేయోభివృద్ధిని గోరుచున్న వారలు. కా॥ నారాయణమూర్తి.

(కవితనుండి)

‡ కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును కాకమును గూర్చిన యొకచిత్రకథ. శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూఁచిన పద్యములు.

క. నీకవితాపాఠిశ్లత్య, శ్రీకరతన్ గలుగు యశము చెందెడి నను; నీ
కోకి కృతమమంచు పాతక, మే కడకుఁ మిగులు సారమిదియొ కుమారా.

క. ఎందుకుఁ బెంచెద వధమిది ? యందఱకు న్నిజము దెలిసె; నాఁగునెకస్తా
తిందాఁచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడకు నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మం గ ళ ప ర్వ ము.

చ. తిరుపతి ! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
చరణము లీశ్వరుఁ దెగడు సాహసమూనెడి, పట్టివానికిఁ
గురువన నెంతో? తాదృశుని గొండొక యోగ్యునిఁ జేయ వేంకటే
శ్వరుఁ డొనరించె ధర్మపుర బ్రసంగ మెసంగు ప్రసంగసంగతిఁ. 281

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు టెంత? యే
మఱుజన్మ దైననుఁ మనకు మంచికిఁ ద్రిప్పుప్రసంగమేదియో
జరుపుట యొప్పు వాని కిది సాయముఁ జేసినఁ జేయకుండినఁ. 282

చ. హితముపదింపఁ దావొసఁగు నెవ్వఁడు వాఁడెపఁడుఁ వినండు; భా
రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములందున నేమి, యెవ్వఁడే
హితముగ్రహించె? నట్లని మఱెవ్వఁడు చెప్పటమానె? చెప్పఁ బే
చతురునికోయగున్ గణనసల్పి కృతార్థుఁడు వేఱొకండగుఁ. 283

ఉ. కావున నేరొనర్చినను గష్టము లోకముకోసమే యశ
శ్శ్రీవిమలీకృతోజ్జ్వలదశేషవిశేషదిగంతరాళు లా
ధీవరులెల్ల లోకమునఁ దేలవలెఁ బరిశుద్ధలోకసం
భావితులే సుమీ జగతి భవ్యులు సేవ్యులు కావ్యభావ్యులుఁ. 284

ఉ. లోకము మెచ్చుగాంచు నతిలోకుని యాదవపట్టభద్రు దు
ష్కాకుఁడు దుర్నయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకతెచ్చె; దానిచే
నాకటివేల్పు పూజనము లడ్డెనె? పాక్షికలోక మెన్నఁడుఁ
లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు శోకము కీర్తిఁ జేయగున్. 285

సీ. ఖరముఖానురకోటి కపకహార్బటిలేక రాముకీర్తికి నట్టిరాణ యెట్లు?
శిశుపాలదుర్విపాత్పశుపస్పశలు లేక కృష్ణకీర్తికి నట్టికెలస మెట్లు
కనకకశిపుదుష్టకష్టచేష్టలులేక నరసింహకీర్తి కాగరిమ యెట్లు?
ఖలనృపాలకహలాహలహాహాళి లేక కల్కికీర్తికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎంతవాఁడేని విమతులొక్కింతసాయ,
మాచరింపక పేరెక్కఁడట్టులగుట
నిరతసత్కీర్తిదాతల నిర్గుణస్వ
రూపుల నుతించి గీర్తిఁ బెంపేపవలయు. 296

ఉ. నుతియింతున్ పునరామకృష్ణకవులన్ సున్నార్యభైక్మకస
ద్గతులన్ సూనృతవాగరాతుల, నృథాదంభాశుఘోషానృత
శ్రితులన్ దాదృశకోపిపుంగవుల, నశ్లీలాపవాదప్రద
ప్రతిభాసూతల వారివీరిహితులన్ బాంచద్యశోదాతలన్. 297

మ. దయకై కొల్చుటకన్నఁ దిట్టుటయ మేల్ దైవాలమున్, బూర్వమే
జయుఁడున్ శ్రీ విజయుండు శాపహతులై శాసించి రీతోవ, త
ద్దయ సౌకర్యము దీనియం దగపడున్, దైన్యంబు గన్పట్ట; దా
శ్రయణశ్లేష్మము సున్న, తుల్యము ఫలైశ్వర్యంబు యోజించినన్. 298

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పింప యత్నించు ధీ
రులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులసచోరూఢిన్ గలిన్ ద్రుంచునా
ర్యులకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తార్యభైక్మక
ర్తలకున్ మంగళమస్తు గీరతపచోదుగ్ధాబ్ధికిన్ మంగళమ్. 299

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతాత్మా
యమ్మకందు గురుదక్షిణ యను ద్వితీయభాగము,
సంపూర్ణము.

తప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బార్హిజదువు	బార్హిజదువు
8	1	నెపుడో	నెపుడో
11	18	మెఱుఁగుచు	మెఱుఁగుచు
,,	20	కాహాది	కాహ్లాది
,,	26	బబలించు	బర్బలించు
16	23	ర్ధమాను	వర్ధమాను
22	17	ద్దేము	ద్దేశము
24	25	గలాడఁ	గలాఁడ
28	7	నికాలంబునఁ	నిప్పట్లఁ వృథా
33	15	వేరొక	వేఱొక
38	17	గిరతం	గీరతం
62	18	దజ్ఞులు	తజ్ఞులు
67	28	గైవ	గై
71	3	భారత	భారత
75	9	దైవాలదుఁ	దైవాదులఁ

నీరతము

(వివిధ కథలు)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా!

("వివేకభర్తృప్రాప్తానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః")

అను భర్తృహరిసుభాషితమున కుదాహరణముగ నుండునట్లు మా "దైవం చితులు" ప్రకటించిన "తిరుపతివేంకటేశ్వరాద్భుతకమును" జదివియుందురు. చదివిన మీలోఁ గొంద ఱెట్టియేపమును బొందిరో అసందర్భమును దెల్పు నుత్తరములు గొన్నిటిని 41 వ పుటలో నుదాహరించియుంటిమి. లోకములో నట్లు గర్హింపఁ బడుచున్న తిప్పడుఁగూఁతల కుత్తరము వ్రాయుట వ్యర్థమని మే మెఱిగియుఁ బ్రసక్తానుపసక్తముగాఁ గొన్ని లోకోపకారములగు సద్ధర్మముల నీవ్యాజమునఁ బ్రచురింపఁ దలఁచి యాతప్పుడుఁగూఁతలనే గౌరవించి 'విగ్రహారాధనము' అనుపేరితో నీగీరతతృతీయభాగము ముదిర్పింపించితిమి. ఇంతకు మున్నిది గీరతచతుర్థభాగముగా ముదిర్పింపించెద మని ప్రచురించి యుంటిమి. కాని గుంటూరిసభలో దీనియందలి పద్యములు కొన్ని విన్నది మొద లిద్దానికి నిత్యమును పచ్చనార్డర్లమితములుగా నుంటంజేసి లోకాభిరామాయణముకన్న దీనిసే ముందు ప్రకటింపవలసినవారమైతిమి. అనేకమహావిషయము లిం దున్నవి, అవి చదువరులే గర్హింపఁగలరు. అక్కడక్కడఁ గల విశేషముల నేకతర్కి చేర్చి సమన్వయించుకొనువారికి బోధపడిన ట్లిది యితరులకు బోధపడదు, కానఁ జదువరు లప్పట్ల జాగరూకులుగ నుండఁగోరెదము. ఇది యిటులుండె. ఈయనర్థశతకమును జూచి లోకులెల్ల నిష్ఠీవనమాచరించుచుండఁగా నీమర్యాద చాలక కాఁబోలు 'రామకృష్ణమ + హాభారత' మనఁదగుధోరణితో "రామకృష్ణమహాభారత" మను నేతిబీఱకాయ నొకదానిని మనదైవంచితులు లేవఁ దీసిరి. ఇది పడుచు, లేచుచు, చచ్చుచు, పుట్టుచు, "చచ్చిచెడిచేయంఁగలవిన్నపములు" కావించుచున్నది. ఇప్పటికి 128 పద్యములు, 24 పుటలు 7 పర్వములుగాఁ దలచూపి రోదనసంఖ్యాపర్వ మసమాప్తిలో నుండఁగనే పురల నాఁగిపోయినది- అపర్యగల్భాన్వితవచఃపూరితమగు నియ్యది చెలువడి నది మొదలు ప్రాజ్ఞలోక మిట్లు గౌరవించుచున్నది.

"తిరిగి యీ నడుమ 'కవిత' పత్రికలో నిదివఱకు కృష్ణాపత్రికయందు: బ్రచురించిన 'పరాస్తపాశుపతమును' బ్రచురించుచున్నారు. 'పాడిందే పాడరా పాచిపండ్లదాసరి' అను సామెతకుఁ దగియున్నది. మీ గీరతమునకు మరల 'భారతమును' వ్రాయుచున్నవారలు. పారిరంధపర్వమునూతర్రిము వ్రాసిరి, వ్రాసినను మీరు దయచేసి వానికిఖండనముగా గ్రంథములు వ్రాయక యేవియో కొన్ని వ్యాసములు వ్రాసిన బాగుండును. కారణ మేమన? వారు వ్రాయుచానియందు విషయవిమర్శనముండదు కాఁబట్టి."

సికిందాబాదా (డక్కన్) చివుకుల అప్పయ్య. 24-9-13.

19-5-14. సికిందాబాదు, సెకండుబజారు.

"గీరత" ద్వితీయభాగమందలి సంబుద్ధిపర్వాదులను జూచిన రామకృష్ణసతీర్థ్యులీక శాంతింతు రేమో యనుకొంటిని మరల వారు తమ చేఁబ్రారతమందు, తొంటి యవివేక పరిసారమును గుర్తుమ్మరించుచున్నారు. ఒడఱుకొనరిండు. యీ దేశమందు వారినిగూర్చి యేపడని వివేకులు లేరు.

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుఁడు.

---

(1) అబ్బో!, 'శతపర్వభారతంబఁట? మతిమంతులు వాగిసిరఁట?' ఇత్యాద్యుక్తులు కొంతపట్టు కాగిలుచున్నవి. స్థాణువు పల్లవశోభ నందింపచ్చును గాని మనవారు త్రోవకు పచ్చనట్లులేదే? ఇది కలిమాహాత్మ్యము. దేవరయు వారి లోపము గాదు.

మ కలికాలంబని భవన్మహత్త్వగిరిశృంగస్థానశ్యంగాటకో
చ్చలదగ్న్యగ్ర్యకచర్యపుణ్యజననాచాకీచకస్వానని
స్తులసత్యపరీతిబంధకల్పనకు సంతోషించి భక్తాగ్రగ
ణ్యులు మ్రొక్కులో పదివేలు మొగిక్కెదరు మాయోపాయసంధానమా!

అని వేఁడఁ దగియున్నది, "బ్రహ్మాపి నరం నరంజయతి" కోటిలోనికి పచ్చినది..." శి॥ హ॥ 1-9-13.

(2)"కవితఁ" జూచి యుందురు, అందు శ్రీ "వారి" భారతము బయల్పడినది. పారిరంధపర్వము ముందుదారిని సూచించుచేయిన్నది. తత్త్వము లోకమెఱఁగినపిమ్మటఁగూడ వీరి కీప్రయత్నములు శుభకరములు కాపనియే పారిజ్ఞసంభ్రమునుడువుచున్నది... శి॥ హ॥ 20-9-13

"ఉ॥ "శిక్షయొనర్చి, యత్నరముఁజెప్పి, ప్రయోజకుఁ జేయు నొజ్జనేఁ దక్షుఁడనైతి నంచుఁ, గడుఁ దానపమానమొనర్చుఁగూళ్ళ" అని శ్రీమాత్రి వసుప్రకాశిక, రామకృష్ణకవులు మున్నగువారే, పయిసంగతికి నాధారమవుదురు. వీరి శృంఖలలగాని, బృహద్భారతముగాని, భవత్ప్రతిభాయశఃపరిసరణములకు, ప్రతిబంధకములు కాఁజాలవు తాము మనుష్యమాత్రులుగా, నేపాళ్లజ్ఞులచేతను దలఁపఁబడుటలేదు. మీ పరిబంధరాజములను అందు మరియు మీగీరతామ్నాయముఁ జదివిన విద్వత్కవులు, సాక్షాత్తుగ, మీరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులే యని, భావించుచుండిరి."

బాపట్లతాలూకా
వెదనందిపాడుపోష్టు.

జమ్ములమడక శ్రీరామకవి.
కొండపోటూరు.

ఆతిథిస్తవమేల. "పువ్వుపుట్టినతోడనే పరిమళము—పుట్టినతోడనే కంపు" అను సామెతకు మన సువివేకులభారతము ప్రథమోదాహరణము. అది యింతవఱకుఁ గొంచెము తక్కువగా నేడుపర్వములు వెలువడిన దని వ్రాసి యుంటిమి. ఏడుపర్వములలోఁ దుట్టతుదిపర్వము పేరు 'పునరుక్తిపర్వము'. దీనిలోని యీ పద్యముంబట్టి చూడ నయ్యల కప్పుడే నాడి వెనుకకు లాగుమన్నట్లు మూర్ఖులకుఁ గూడ సుగమమే.

గీ. "చాటుపద్దెములెద్దాని జాటితెలిపె
శృంగభృంగమునందెద్ది చెప్పఁబడియె
సత్యసంధేశమును దెనిసంపరితించె,
నదియె విపరింపపలసె భంగ్యంతరమున"

ఏడవపర్వమునకుఁ బెట్టిన పేరుం బట్టియేమి, పైనుదాహరించిన పద్యపువాలకముం బట్టియేమి యయ్యల భావిగతి సూచితమగుచున్నది. చాటుపద్దెములగతి నెఱుఁగని వారెవరు? శృంగభంగ సత్యసంధేశములదుర్గతి నెఱుఁగని వారెవ్వరు? ఆ పరిల్లదములుతప్ప గతిలేని దేవయ్య లంత పెద్దపేరుతో వ్రాఁతకు దిగుఁబెందులకో? ఇప్పటికిని శృంగభంగ సత్యసంధేశములనుగూర్చి సత్యాన్వేషులు మరల మరలఁ బర్యాలోచించి నిజమరసి "తస్య ప్రహరణములను" దగిలించుచునే యున్నారు. చూడుఁడు.

పినపాడు. 8-11-13

"నేను యీ నెల, 2-11-13 తేదీని కాకరపర్తిదగ్గిర నున్న "పడలి" అనేగ్రామమునకు కార్యార్థినై వెళ్లియుంటిని. అక్కడికి కాకరపట్లు చాలా సమీపమని తెలిసినది. కాకరపర్తిగాదా విషయమై ఎవరినైనను కనుక్కుందామనే కుతూహలముతో నుండగా, 3-11-13 తేదీని సాయంత్రం, 7 ఘంటలకు కాకరపర్తినివాసులగు బ్రా॥ శ్రీ॥ కూచిభొట్ల మహాదేవయ్య, అనేవారు తటస్థులైరి. వారిని మీ తగాదా విషయమై నిజము యెంతవరకు, అని పరిశ్నించితిని. వారు యీ క్రిందివిధముగా చెప్పిరి. మీరు కాకరపర్తిలో సభ చేసినప్పుడు తానుకూడ అక్కడ నున్నాననిన్ని తమరు పరిభవంలో గర్వింథము (గీరతము) చదువుచుండగా అందరికీ చాలా సంతోషంగా నుండెననిన్ని తరువాత అక్కడవారు యెవరో రచించిన పుస్తకమును మీకు చూపి మీ అభిప్రాయమును కోరగా అది మీకు నచ్చదన్నట్టున్నూ అక్కడనుంచి అక్కడ నున్నవారందరు అనేకవిధములుగా మిమ్ము అవమానించవలయు నని పట్టుపట్టినట్టున్నూ అట్టివాండ్రలో తనకుమారుడుకూడా వుండినట్టున్నూ, వానిని వారు మందలించినట్టున్నూ, చెప్పినాడు. తమయందుమాత్రం ఏమీ లోపము లేదనిన్ని, లోపము వాండ్రిదే ననిన్ని మిమ్ములను ఎట్లాగైనా అవమానించాలని వాండ్రందరు అదివరకే అనుకొని వున్నట్టుగాకూడా వారు అభిప్రాయము కనుపరచినారు యింకను బ్రా॥ శ్రీ॥ రామకృష్ణకవులలో కృష్ణకవి అనేవారు తమదగ్గర శుశ్రూషచేసి అవధానరహస్యములున్నూ ... మీవద్దనే తుదకెగ్గిందు కొన్నట్లు చెలవిచ్చినారు. అంతేకాక మీకవిత్వముతో ఆవూరిలో ఎవరికవిత్వమున్నూ సరితూగచాలదనిన్ని మిమ్ములను జయింపలేరనిన్ని బ్రా॥ శ్రీ॥ పెద్ద సీతారామశాస్త్రులవారు పదిమందిలో చెప్పుతూ యుండగా తాను విన్నాననిన్ని చెప్పినారు వారి సంభాషణవల్ల ముఖ్యపరిపోర్టు ఏమనగా, మోసము రామకృష్ణకవులదనిన్ని, ఆవూరియందు యింకా కొంతమంది దనిన్ని, తేలినది. అప్పుడు నేను "లోపము ఎవరియందువుంచే వారిని మీవూరి పండితులు మందలించరాదా" అని అంటిని. అందుకు వారు రామకృష్ణకవులు అక్కడివారికి చాలా దగ్గరబంధువులు కావడమువల్ల ఏమీ అనుటకు వీలులేకున్నదనిన్ని, తిరుపతి వేంకటకవుల కీర్తి యితరులవల్ల పొయ్యేది కాదనిన్ని, మావూరియందున్న పెద్దలు పూరుకుండియున్నారు. అని చెలవుయిచ్చినారు. మీరు గీరత

ములో న్యాయముగా వెళ్ళినట్లు వారు చెప్పిన మాటలవల్ల నామనస్సుకు (తోచి) చాలా సంతోషించినాము..."

T. KOTAYYA.

ఈ. టి. కోటయ్యగారి గార్హిమ మెక్కడిది? గుంటూరు డి॥ లోనిది. సత్యాన్వేషణతత్పరత్వము తప్ప నీయన కేపరిశ్రమేల? సత్యజిజ్ఞానువులు చేయు పరిశీలనమున కెన్నాళ్ళు చావక యసత్యజీవనుల పదరులు నిలువఁ గలవు? అట్టిచో నా పాడుఁగూఁతలనే మరల మరల నేల వదరపలయునో? ప్రపంచమును గూర్చినదే మఱియొక యుత్తరము.

"నాలుగుదినములకిందట బ్ర॥శ్రీ॥ చెర్ల రామశాస్త్రులగారును, వారితో బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆణివిళ్ల సీతారామశాస్త్రిగారును యీగ్రామము లౌక్యసం॥ కార్యముమీద విచ్చేసిరి. మమ్ముల జూడవచ్చిరి. పేరువినుటతోడనే, బ్ర॥ శ్రీ॥ సీ॥ శా॥ గారిని "శృంగభంగపు" వారితలనుగురించి ముచ్చటించితిని. అందు బాలురచేష్టలును, తా మనుచటి కోగుట మొ॥ సంగతులు చెప్పిరి; తమయందు మంచితాత్పర్యం కలదు"

1-7-13 ఏలూరు. మై॥ కృ॥

ఇ క్లైందఱు చేతనో ప్రతిక్షణమున విమర్శింపఁబడుచు నిర్ణ తేల్పఁ బడుచు నీ, యని రోయఁబడుమన్న తన కుకల్పనయం దింకను రామకృష్ణమ్మకు నాశాభంగము కలుగనేలేదు పైఁగా నా, శృంగభంగసత్యసందేశములలో రెండవ దానిని మేము మాగీరతమునఁ గైకొననేలేఁదట? కైకొన్న "శృంగభంగము" వలనఁ దనకుఁ గలుగుచున్న మర్యాద చాలదా? పునరుక్తిప్రాయ మగుదానిం గూడ నేల కైకొనవలెనో? ఆ ద్వయమే యననేల? ప్రకృతవిషయమునఁ దా నేది వ్రాసినను నయ్యది యపర్యగలబ్ధనృతమయముగానే యుండెననుట యెవ్వ రెఱుంగనిది? శృంగభంగసత్యసందేశముల కర్తృత్వ మెవని నెత్తిని బులుమఁబడినదో యా చర్ల చలపతి ప్రస్తనముం బోలె నాయీ ప్రకటనములును వెలుఁగఁ గల వని తలఁపని పాఠ్ఞు లెవరు? చర్ల చలపతి ప్రస్తనము కొంత గూఢముగా గురుదక్షిణలో 15 పఁ పుటలో సూచింపఁబడినది. మఱికొంత తెలి యఁగోరువారు మాశిష్యుఁడు వెంకటరామయ్య కొకవేర్లు విడిచిన పినతండ్రి యగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఓలేటి నారాయణశాస్త్రులవారి సరికొత్తయుపాఖ్యద్వంద్వ మును బ్రశ్నింపఁ గోరెదము. అట్టి యుత్కృష్టునికి స్యాలకుఁడగుట కర్మవశ

ముగాని అందులకు దుఃఖింపక యవ్వానితో క్షీరనీరన్యాయమున నుండి కుకల్పనలు ప్రకటించుట తత్తుల్యత్వ సంపాదకము కాక తీరదు. కావునసే దూరగులు సైతము ప్రత్యయము చాలక రామకృష్ణుని వాగ్ధతలు పరితిపదమును విమర్శించి తజ్జులవలన గుట్టుమట్టులను గనిపెట్టి త్యజించుచున్నా రనునంశ మింతకు మునుపే సిద్ధాంతీకరింపఁబడినది. దానినే బలపఱుచు నతని స్వయంకృతాపరాధబోధకము లగు నక్కరములు మఱికొన్ని చూపఁబడుచున్నవి.

(రా॥ కృ. భా. కథాపరిహారపర్వమునుండి.)

చ. ఒకతతి రామకృష్ణకవులొద్దకు వెంకటశాస్త్రి చూడ ను
త్సుకుఁడును బోలె వచ్చి "తగుచోట ననుంగొని మీగురుండుగాఁ
బ్రకటన నేయఁ గోరెద భఁడ్డుతాపదలబ్ధి నాకుఁ గొం
డొకయుపకారి మాయతిలెడుఁ భవదీయనృపాలసన్నిధిఁ.

ఉ. వేసవికాల మేగుదును వెండియు నేమునఁ జెంతు మింతలో
మాసడి మిన్నపాలుని సమక్షమునందుఁ బ్రసంగమార్గముం
జేసి సచింపుఁ డేను నృపశేఖరుదర్శన మబ్బ యత్నములు
చేసెద"నంచుఁ దెల్మి మెయిఁ జెప్పెను దత్సమయోచితంబుగఁ.

ఉ. మంచిది "వేంకటేశ్వరుఁడు మాకు గురుం డని పల్కు మీకు లా
భించెడి దున్నచో కలిపించెద" మంచు వచించి యాతనిం
బంచిరి రామకృష్ణులటు ప్రాప్తమనోరథుఁడౌట నాఁడిం
చుకు సంతసంపడియు సీసును వీడఁడు లేశ మేనియుఁ.

ఇట్లు వెం॥ శా॥ తమ్మ నాశీర్వాయించినది నిక్కమే యగునెడల నీయంశము "లపర్యాప్తత పరికింసలో" వ్రాయమానుటకుం గతము ప్రాజ్యము. వెం॥ శా॥ రాజదర్శనార్థియే యగుచో వీరి నాశీర్వాయింపఁబోనేమి? అసత్యమాడుపట్టులఁ గూడఁ గొంత తెల్వి యుండవలయును. అదియే యున్నచో నీమా "దైవవంచితు" లీయంశమునఁగూడ స్వాప్నికపర్వములోనేనిఁ జేర్చుకొనినఁ గొందఱు కాకున్నఁ గొందఱేని "పాపము వారికట్లు స్వప్నము వచ్చియుండఁబోలు"నని యనుకొనుటయైన ఘటస్థించునేమో? ఎట్లుతటస్థించెడిని? వాదిప్రతివాదులలో నొకఁడు డింకొకఁడు చెప్పినట్లు తన కనుకూలించు సంగతులను గిలికి "ఇట్లాతఁ డిచ్చెడుచెప్పె" ననుఁ బ్రశ్నము వచ్చినప్పుడు "స్వప్నమునం" దని యుత్తర

మిచ్చుచో నమ్మ తీర్పరు లెక్కఁడనుందురు? కావున నీస్వప్న పరిసంగము కూడ మా "దైవవంచితులు" శుద్ధాసత్యములను వదరు నిక్కట్టులని లోకులకుఁ జెప్పక చెప్పుట తీర్పడినదియే యని మేమిందు వేఱుగ వ్రాయనక్కఱలేదు. స్వప్నములో వెం॥ శా॥ చెప్పినట్లు లెనో సంగతులు కల్పింపఁబడినవి అందు రామకృష్ణమ్మకుఁ గల రిక్తమనోరథమును చెల్పఁదగు నొక యపరిగల్భ్రుఁబద్ధ మిట నుదాహరింపఁబడుచున్నది

ఉ. "పగ్గెకు మిమ్మ గెల్తు నని పల్కుచునుందును గాని కృష్ణతో
నెగ్గఁగ లేము తిర్పతియు నేనును నాతనిపేరు విన్నచో
దిగ్గునఁ మనం? బెఱుఁడు దృష్టమ్మగాధిపడింధమో యనక
దిగ్గనఁ దైఁ బడంగ నపజెందునో యంచు భయంబుఁ జెందుచున్."

పాపము వీనికెంత బోరికయున్నదో ? అవును.

శ్లో. ఉత్పద్యంతే పరిలీయంతే దరిద్రార్జనాం మనోరథాఃబాల్యాదైశ్వర్య దగ్ధానాం కులస్త్రీణాం...విస.
"రిక్తుని మనసుకోరికలు పెద్ద"

అది యటు లుండె. ఇట్లని వెం॥ శా॥, వెం॥ రా॥ లతోఁ బల్కినచెప్పఁడు? స్వప్నమనందు. స్వప్న ఫలమేత్తలేటి పట్టిన నగ్ధ మెట్లు చెప్పఁదురు? "ఇట్టినూట వెం॥ శా॥ వలన నీవెన్నఁడును విన నేరవు" అని చెప్పుదురు. అట్లేల చెప్పఁదలె నందురా? వేఱొకప్పుడు వెం॥ శా॥ యెంటికి రాఁగానే నిలుపునఁ దమ యాసురు లెగిరి పోయినట్లు కల వచ్చె ననుకొనుఁడు. అయ్యది యట్లు జరుగ వలసినదియే యగునోటు ?

(దేవీభాగవత పుస్తకాంధమునుండి.)

శ్లో॥ నిచ్చిన్తా చాల్యతే చిత్తం భవన్తి స్వప్నసంభవాఃనానావిధ మనోభేదాఃశ్లో॥ మృతం పితామహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహాగతం...భవిష్యాయ మితి నిశ్చయఃll

దీని కిన్ని ప్రమాణము లెందులకు, నిజముగా స్వప్నము వచ్చిరో, వెం॥ రా॥ లట్లు వ్రాసినను నది వృథా, వీరలకట్టిస్వప్నమే రానిచో నిఁకఁ జెప్పఁదల సినదేమి? స్వప్నముగాదుగాని యిది యొకజాతిపరిలాపనన్నిపాతపర్యుక్త మనువికార మైనఁ గావచ్చును. ఈవికల్పములేమి, "రామకృష్ణమ్మకు, తి॥ వెం॥

కవులను జయింప వలయునను మనోరథ మున్నది. ఆట్టిశక్తి భగవంతుఁ డియ్యలేదు. అందుచే నిట్టిపాటులు పడవలసివచ్చుచున్నది." ఇది సారము, పై మనోరథ మెట్టిభయముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచున్నదో, ఆభయ మెట్టితెల్వితక్కువ పరిసంగమును జేయించుచున్నదో, యీకిందిసాకులవలనఁ దెలిసికొన వచ్చును.

(రా॥ కృ॥ మ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునుండి)

"చ॥... తారు తుల్యపదభాగులె మే మెనఁజేఁగి తాఁకఁగఁ.

క॥ సమశీలోద్యోగులకుఁ, సమవిజ్ఞానులకు సమసుచారిత్రులకుఁ
దమలో సఖ్యమును వివా, దము దగు నని వ్యాసభారతమ్మునలేదే."

ఇందుచేత తి॥ వెం॥ కవులు పిల్చినను వెం॥ రా॥ లు విద్యావివాదమునకు రారఁటె? సత్యమే కావచ్చును, వేదుల రామకృష్ణమ్మకీ విషయమైన పట్టుదల పూర్తిగానున్నట్లు బలవత్తరమైన సాక్ష్యమున్నది గానఁ బైసంగతి విశ్వసించి తీరవలయును. ఇతఁడు చర్ల చలపతితో వివాదమునకుఁ గాకున్నను వివాహమునకును స్నేహమునకును సంగీకరించి యశ మార్జింప యత్నించుట లోక విదితమే! శీలాదులయం దితని కతఁడు సముఁడు. "సర్వం సంపన్నం". ఇఁక వైపద్యమునకు బీజభూతమగు భారతశ్లోకముదాహరించి కొండొక చర్చింప వలసియున్నది.

శ్లో॥ యయోరేవ సమం విత్తం యయోరేవ సమం శ్రుతం
తయోర్వివాహ స్సఖ్యంచ నతు పుష్టవిపుష్టయోః

ఈశ్లోకమునకును ఆపద్యమునకును విశేషభేదమున్నను బ్రకృత మది యంత గణ్యము గాదు. "వైవాక్య మెవరిది? ఎవరిని గూర్చినది? ఈవక్తకుఁదుట్టతుదకుఁ బాప్తమైన గతియేమి" అనునది పరిస్తుతము, వైపదనము రాజ్యమదాంధుఁడగు ద్రుపదునిది; దోర్గిణిని ద్వేషించి పలుకఁ బడినది. దోర్గిణశిష్యులచేఁ చుట్టుకుదకు వక్తకుఁ దటస్థించినదుర్గతి సర్వవిదితము. కావున దానిననుకరించు వాండ్రగతి విచారింపనేల? ఔరా! దైవపంచితుల ప్రమాదములు! "నీదయా, నీదయా, నిదర్యా". ఇంతతెల్వితక్కువలో నున్న తమరవ? †ఉన్నతస్థానమం

† ఉ॥ క్రిందుగనున్నవాఁడు... తెగియించు... ఉన్నతిం బొందినవాఁడు... సందియమందు...॥ (రా॥ కృ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునుండి.)

దున్నారప ! తి॥ వెం॥ కవులప! అథస్థానమున నున్నారప! వీరి కోడినను గెల్చినను లాభమేనప! తమలో? యెంతొడిన నష్టమప ! కావున విద్వాంవివాదము నకు రారప! అంతియకాని సామర్థ్య మేమో చాలానున్నదప !!! ఏమో యున్నతస్థానస్థితి, సిగ్గుసిగ్గు

"ఎన్నఁడు నెఱుఁగనివాని కేగానిదొరకితే యెందులోఁ బెట్టనేకందుల బుత్తా",

అది యటుండె, ఇప్పటి కచ్చుయినంతవఱ కా వీర నేతిబీఅకాయ భారత మిట్టియపర్యగలాభృతోక్తులతో నిండి యున్నయది, అందింతవఱకుఁ గెల్చినకథాంశమేమియును లేదు. "కథావతారపర్వమని" ప్రారంభించి అందు మాశిష్యుఁడు చదివినగురువులను గొండొక పేర్కొనిరి, అందు వెం॥ శా॰స్త్రిని మొట్టమొదట పదలిరి, పదపడి జ్ఞప్తికివచ్చి కాఁబోలు.

ఈ. ...చెఁ పిళ వేంకటేశ్వరా,
ఖ్యాకునితో నెటో చదివెఁ గౌముది నిర్వదినాల్గుపత్రికుల్.

అని యొకచోఁ దప్పుదుఁగూఁత నొకదానిని గూసిరి. ఈ కూఁతకర్థమే లేదు. లేదన్నందులకు * అప్రస్తుత ప్రసంశలో వ్రాసిన 'స్త్రీప్రత్యయాంత మే' అనునదియే సాక్షి. స్త్రీపర్యయాంతము 24 పుటలలో నిమిడియున్న కౌముదీ సంపుటములు కానరావు. చదివినది స్త్రీపర్యయాంతమును గాదునుఁడీ! వానికిఁ గౌముదిలో నెన్నియక్కరములు పచ్చునో అవియన్నియు వెం॥ శాస్త్రి శిక్షయే యని పంచభూతములును సూర్యచంద్రులును దద్దులును నెఱుఁగుదురు కాన పుస్తకంపఁ బనిలేదు. యీఆ పరస్పరవిరుద్ధాప్రగల్భానృతవాక్కులతోఁ గాగితములు నెఱుము మాదేపయ్యలకు జాగర్తన్నిపాత మంకురించిన దని యను మానింపఁ దగు నంశములుగూడ నానేతిబీఅకాయలోనే కలవు. అందొకటి వ్యర్థాగా వింజరగార్యమును బట్టుక పడఁదిట్టుట. దీనింగూర్చి యీగ్రంథము తుట్టగుదును గొండొక కిమిర్చింపఁ బడి యున్నది. 49 పుట మొదలుకొని చూడఁదగు మంయు నాయీ యాపర్వములలో మా 'దైవవంచితులు, వాగ్విసిన పంగతులు సంగర్హముగాఁ జెల్పుచున్నారము. "వెం॥ శా॥ గారికి శాస్త్రము

* "వెంకటశాస్త్రిగారివద్ద వెంకటరామశాస్త్రిగారు వ్యాకరణము ప్రారంభించి కొన్నిమాసములకుఁ గౌముదిలో స్త్రీప్రత్యయాంతమే— ఎంతైన నేమి, చదివిరి. (అప్రస్తుతప్రశంస చూ.)

రాదు. మాయకవిత్వము వచ్చును. శ్రీవరాహానంద, పాణిగ్రహీతా, నానారాజ సంచరన, పాండవాశ్వమేధములు పనికిరాలిన చెత్తపుస్తకములు, గీరత మిన్నిటి కన్నఁ బాడు. దీనిం జదివినవారికిఁ బాపము. వెం॥ శా॥ గారి యాజ్ఞమీఁదనే మే మీభారతము వ్రాయుచున్నారము. స్వప్నములో వచ్చి, వెం॥ శా॥ తాను దోషి నని యొప్పికొనియెను. వెం॥ శా॥ వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారికి మున్నె ఫుడో విందు చేసి విలుపగల నూర్నవస్త్రములు కట్టఁ బెట్టెను. కావున వ్యాస మూర్తిశాస్త్రులవారు చాల గొప్పవారు. వీరి కతఁ డొనర్చిన విందు శబరి శ్రీరా ములవారి కొనర్చిన విందువంటిది.'' ఇత్యాదులు వ్రాయఁబడినవి. ఇంతలో నీవిందుమాట మాత్రము సత్యము. కాని శ్రీశాస్త్రులవారికి శబరివలె వెం॥ శా॥ యొంగిలిపదార్థములను బెట్టెనని వ్యంగ్యమార్యాదచే స్ఫురించునట్లువార్తయుట దండ్యముగు దోసము. మఱియు నీవిందు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారు పెద్దలు పండితులు బంధుసముద్రులు అను గౌరవము వెం॥ శా॥ కిఁ గలుగుటకే బోధకు మగును గాని వారి కవిత్వమున్న వతని కేవము లేదని తెల్పుటకుఁ బనికిరాదు. వారి కవిత్వమునందు లోకుల కెంత గౌరవమో, వెం॥ శా॥ కిని నంతియు యు విజ్ఞు లెఱుఁగుదురుగాక. అది యటులుండె. ఇప్పటి అనువయుక్తములగు మఱి కొన్ని సంగతులు వ్రాయఁబడియున్నవి, అనునది ప్రకృతము. ఆవ్రాసిన సంద ర్భములలోఁ దక్కినవి విమర్శనకు నాఁగనియసత్యము లగుట యంత తప్పుగాదు గాని వింజరదూషణ ముపాన్యప్రియోగార్హమని యననివా రుండఁగూడదు. ఆభాగము ప్రచురించుసెడల నంతవఱకు వచ్చుటయు, దానిపైనది కొన్నిమాసము లాపి తుట్టతుద కొక సీసపద్యములో నాగారిమస్థులలోఁ గొండఱను భూషించి ''వెంకాయపిచ్చికొండ'' చేయుటయుఁ బలువు రెఱుఁగుదురు. మఱియు నాయీ తప్పడుభారతములో వెం॥ శా॥ గారి మీసములనుగూర్చి తాము నెక్కిరింపలేదనియు, నేమో యనియుఁ గొంత ప్రలపింపఁబడినది. 'రాము రప్పింపఁ బని గానరాదు మాకు'అనుదానికిఁ జెల్వితక్కువగా వ్యాఖ్యాన మొవర్పఁ బడినది. దానివలనఁ దేలు సారము ''మీరు వచ్చునెడల మేము మిమ్ము రప్పిం పము గాని మిమ్ము జయించుట కే ప్రయత్నమనేని మేము పత్తుము. వచ్చుట మాత్రమే కాను. విధిగా జయింతుము. అనునది, అగుఁగా నొకపరి బండరు పట్టణమునకే వచ్చుట యుక్తము. ఇందునుగూర్చి, గీరత 1 భాగము 45 పుటలోని ''తే॥ గీ॥ బండరే వచ్చి'' అను చద్యము చూడఁదగు. ఎప్పుడుపత్తుఁ తెల్పునెడల సభ యేర్పఱిచి వారి రాకకై ప్రతీక్షింపఁబడును. చేవ యే

యున్నచో శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యమ్మారావు బహద్దరువారి షష్టిపూర్తికావ్యనింపఁ బడి 'వత్తు' మని యంగీకృతిం దెల్పి పూర్వం బలాయనమంత్రము స్వస్తి చెప్పుటకుఁ గత మేమో యెఱుఁగనివా రెవ్వరు? "పిల్లి కనులు మూసికొని పాలు దాగిన" నది దాఁగుఁడెట్లు.ఇంతఁగూర్చి యీపాత్తమున 51, 52 పుటలు చూడఁదగు. ఆయీ సందర్భమునఁబల్లఁ బరికించువారికి 'రామకృష్ణమ + హాభారతము గా' గస్పట్టక యెట్లునూ నెఱిని. అది యటుండె గీరత పుత్తెమగర్ంథమని తెల్పఁదగు నుత్తరము లెన్నో, 1, 2, భాగములలోఁ జూపఁబడినది. దజ్జ్ఞాత్రే మీభాగమందును బ్రచురించితిమి. కాని యెన్నో యుత్తరములింకను నిల్వయున్నవి. కొన్ని యిటఁ జూపఁబడుచున్నవి.

(1) శ్రీ॥ శ్రీపతి నేంకటేశకవి సింహములార! శతావధాని వి। వ్యాకరణభాగభారసకలాంధ్రనిరాధనసత్సభాప్రభా। దీపకకీర్త్యుదంచితవిధిపరిపణాత్మకులార! సత్కృతి। స్థాపకులార! నే నమపుఁబులకుం బ్రణతుల్ ఘటించెదఁ॥ చ॥ చరితములందు గీరతము చాలఁగసారమయ్యె నీతి। వస్తుగణము గాంచనమయ్యె, గుణపూరులమన్నన హెచ్చనయ్యెనే। డురుదుగ 'సీమ'యఁ చరిత మాద్యులు తాము రచించినట్లు నే। నెఱఁగి లిఖింతు నొక్క-ప్రతి నీయెడ కుందయనేయ వీ. పి. గాఁ॥ క॥ అద్యతనోభయకవులం। 'దుద్యతీ-ర్తిప్రతాప యుక్తులకలనఁ। హృద్యులగు తమకు నే నన। వద్యప్రణతిం బొనర్చి ప్రమదము గాంతుఁ. 6-3-13.

(2) తాముపరిమరించిన'గురుదక్షిణను'జూచితిని, ఇంతకు ముందటి పరిధమ భాగము జదివియుంటిని. ఇక్కాలమున శిష్యహితోపదేశము చేయ నింతటి స్మృతిగర్ంథమును రచియించి, లోకోపకృతిబొనర్చుచున్న తమ్మును సహాసర్థాకొనియాడుచు నొక్క-గురుదక్షిణను వీ.పి.గా దయచేయఁబ్రార్థించుచున్నాఁడను.

గుంటూరు
16-11-13.

పెరవలి, పార్వతీశశాస్త్రి,
వీ, ఈ, ఎల్, ఎమ్, కాలేజీ, సహాయాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు,

పెద్దింటి హయగ్రీవస్వామి అనేక ప్రణామములు సా॥ ఆర్యవటం-గొల్ల పాలెంపోస్టు, కాకినాడతాలూకా, గోదావరిడిస్ట్రిక్టు. తాము చెప్పిన గీరతము నాకు పక ప్రతివెంటనే వీ. పీ. గా దయచేయించుటకు ప్రార్థించుచున్నాను.

చదువరుల కపరిమితానంద దాయకమని మన ప్రెసిడెన్సీ యంతయు కీర్తివిస్తరిం చెను. గాన సదరు గ్రంథము చదువనెంతో వేడుక కలిగి యీ విజ్ఞాపనపత్రిక వ్రాసినాను.
ది 16-11-13.

తమ రచిపరకు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మాత్రము నావద్ద నున్నవి. అందు, సర్వజనోపయుక్తంబై, కల్పభూరుహంబులె సకలార్థదానశక్తియై, కాల మేఘుంబుచందంబున గంభీరధ్వని విరాజితంబై, భారత కథావిధంబున, నానా వర్ణ సమస్తపదభూయిష్టంబై, యొప్పారుచున్న గీరత పరిభమభాగమును జూడ నాడెందం బమందానంద తుందిలంబయ్యె. మల్లాది వెంకటసుబ్బయ్య. గుంటూరు
14-3-1913.

19-1-13.

తమ గీరతము నామూలాగ్రముగ జదివితిని. మిక్కిలి యొప్పును జెలు పుచు నానంద మొనగూర్చుచున్నది.

పురాణం, రామచంద్రశాస్త్రి. ముక్త్యాల (సంస్థానం) కృష్ణాడి॥

నీ॥ సరసగృతఘ్నుల జక్కడి జయమెంచి ప్రభవిల్లు మీపాపపతము గంటి...భారతప్రతిన్నసై బండితకోటిని దన్పెదు మీగీరమ్ము గంటి..."
గార్వేముల, వెంకటశేషశాస్త్రి. 22-3-14

గోపువాపాలెం, వీపూరుపోష్టు, వినుకొండతా॥ గుంటూరుడి॥

ఇక్లెందలో నిర్వ్యాజముగా నుండు మా తండ్రిని వె॥రా! చెట్లు తిట్టిన నేమి ప్రయోజనము? అవిగాక వారేని స్వస్థచిత్తులై వార్యువార్తలో నిండం చునున్నారా? పాపము! గీరతమును జదివి అవసరమగు బట్టి ఖండింపనెంచి వీలు లేక చేయు "మాభారతము" లో(గదా తిట్టుచున్నారు. దుఃఖసముద్రములో మునిగినవా రేమన్నను వని విజ్ఞులు పాటింపరు గదరు. అదియటులుండె, చూచి వంతలో నీ "మాభారతము" సత్యమునకుఁ జాలదూరముగ నగపడుచున్నది. కాని యతిపొగిడాడు లనుకూలముగ నున్నపని జెప్పుటకు సందియము లేదు. అందీకోంది పద్యమును, వె॥ రా॥ లెందుకో వ్రాసికొనియుండిరి.

క. 'ఒకపండితుఁ డొకపామరుఁ, డొకలోకంబైన నేమియో యనవచ్చున్
సకలమ్ముం దముఁదెగడిన, స్వకీయదోషమును దెలియఁజాలరు కుకవుల్.'

లోకులు వీరిప్రవృత్తిని గుతించి యేపపడుటనుగూర్చి గీరత మెల్లెడఁ బలు ప్రమాణము లిచ్చియుంటిమి. అవి చదివి యీ పద్యమును జదివికొన్నవారి కిం దుల కుదాహరణమును వేఱుగ వెదకవలసి యుండదు గదా? ఇఁక నసత్యవర్త నుల ప్రతిజ్ఞ లెట్లుండునో తెలిసికొనఁదగునొక యుదాహరణము మాత్రము వెం॥ రా॥ ల "మహాభారతము" నుండి చూపుచున్నారము.

తే. గీ. 'అనృతవిషయమ్ములెల్ల సత్యములుగాఁగఁ
జెప్పి మెప్పులు గొనుట మాచేతఁ గాదు
ఉన్న దున్నట్లు వ్రాసెద మొప్పఁ దప్పఁ
జెప్ప రారయ్య పండితశ్రేష్ఠులార.'

పండితశ్రేష్ఠులు రావలయునఁట! పాప! మెంతధైర్యమున్నదియో, అస్తు. ఇందలి వ్యంగ్యముపలన గీరతము లోక మెల్ల మెచ్చె ననుటకుఁ బ్రతిపక్షులుఁ గూడ నొప్పికొనక తప్పక వచ్చినది యని విస్పష్ట మగుచున్నది. అందనృత విష యమే యున్నదో సూనృత మే యున్నదో తెల్పవలసిన యావశ్యకత లేదు. ఈ యంశమును సాధింపఁదగు లోకాభిప్రాయము లుదాహరించి విసివితిమి. కాక, "నుంజేతికంకణమున కద్దమెందులకు" "జగ మెఱిఁగిన బ్రాహ్మణునకు జందె మెందులకు" "నీరుపల్ల మెఱుఁగు నిజము దేవుఁడెఱుఁగు" లొన్నిటి యందలి నిజ మును గనిపెట్టుటకు దేవునిపంకుం బోవలయును గాని "పట్టపగటి దొంగతనపు" వార్తల యందలి సత్యమును గనిపెట్టుట కెవ్వరేనియుఁ జాలుదురు. అట్టివార్తలను వార్యుచు మా వెం॥ రా॥ లు లోకమును విశ్వసింపఁ జేయవలయు ననివిశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వారెన్ని యెట్లు, యసత్యములు, కావించి సంగతిసందర్భములు పరికటించు చున్నను నయ్యవి గని లోకు లేపగించు కొనుచు నే యున్నారు. అట్టిస్థితిలో వారొనర్పఁ దగిన దేమి? పాపము స్వయంకృతాపరాధము పలని ఫల మనుభవింపవలసినదే. ఒక యసత్యమునకై తొంబది తొమ్మిది యసత్యములను లిఖించి వానిపలన లోకులచే గర్హితు లగుటకన్న దుర్దశ యొండుండెడినా? ఉండదు.

శ్లో॥ అత్యుత్కృష్టైఃపుణ్యపాపైరిహైవ ఫల ముచ్యతే॥

అనుట కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును, ముంగు గురుత్వమును దాఁచి "పిదప స్త్రీప్రత్యయాంతము పఱు" కని బొంకి పదపడి 24 పుటలు

మాత్రమే యని "నానాటికిఁ దీసికట్టు నాగంభట్టు" గాఁ బాట్లు పడుచున్న మా వెం॥ రా॥ల కష్టమును భగవంతుఁడే పాలింప వలయును. స్త్రీపర్యాయాంత మన్నప్పుడు నుమారు సగము, యిప్పుడు మరల నా సగములో సగమును లోపింపఁ జేసిరి. దీనివలన వెం॥ రా॥ గురుత్వ మేమో క్షీణించు నని తలఁచు చుండిరి గాని యయ్యది "యాదవ కులపు ముసలము" వలె నెంత యణుగఁ దీసిన నంత విస్తరించి చేయఁదగు పనిని జేసియే తీరునని మాత్రము గుఱుతింపఁ జాలకున్నారు. "స్త్రీపర్యాయాంతము" కొన్ని పుస్తకములలో 68 పుటలు, కొన్ని టిలో 58 పుటలు, కొన్నిటిలో 49 పుటలుగను గానవచ్చెడిని. యిందుఁ దక్కువ సంఖ్యను గైకొన్నచో 24 దానిలో సగభాగముగఁ బరిణమించెడిని. యింతలో నజంతస్త్రీలింగములు పారిభద్ర మగును. తక్కిన సంగతు లెటులున్నను వెంకట రామయ్యకుఁ గొమ్ముదిలో శబ్దాధికారము గూడఁ దుదముట్ట లేదని పై వ్రాఁతల వలనఁ దేలును. అసుచో నితఁడు "శాబ్దికజీవుఁ" డెట్లగునో? ఈ "శాబ్దికజీవ" త్వమునకై వ్యాఖ్యానాదుల వఱకుఁ బోకున్నను గొమ్ముదిలో మతీక్రొంతయేని చదువ వలయును గాన నాభాగమునకు గురువులను సెదక వలయును, చర్ల నారా యణశాస్త్రి గారినే పేర్కొందఁ మన్నచో నాయన యొద్ద లఘుకౌముది మాత్రమే చదివినట్లు వ్రాసిన వ్రాఁత బాధించును. (చర్ల నారాయణ బుధేంద్ర సాకేతమునఁ। గావ్య నాటకాదులు లఘు కౌముదియును) (రా, కృ, మ, భా. కథావతార పర్వము చూ.) ఇఁక —

క. "గణుతి గలన్యాసముఖబుగ్గణులపై" (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

నన్యాయముగా నీభారము మోపవలెను, గాని యింయలకు వారును నంగీకరింపరు. పైఁగా — —

("తటస్థించినపుడు...క్షణశకణశః.") (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

అను "గోడమీఁదిపిల్లి, వ్రాఁత" యంత భారమును మోపుటకుఁ దోడ్పడదు. ఇఁక నెవ్వరి యందీభారమును మోపవలెనో చదువరులే విచారింప వలయును. వెంకటరామయ్య కౌముదిలో 24 పుటలు మాత్రమే కాని స్త్రీపర్యాయాంతము మాత్రమే కాని చదివె ననునది సత్యదూరము. అంతకన్నఁ జాలనధికమే చదివెను. గురువును మాత్రము వెదకఁ బలెను. యెంతవఱకుఁ జదివెనో లోకాభిరామాయణ పీఠికలో వివరింతుము. పరికృత మీ యిసుకపాఁతఱ పని నుండి యింతతో విరమింతుము. వీరి యసత్యములను జూపుట కింతవఱకుఁ బెంచవలసి వచ్చినది. గాని పరిస్తుత మగు విగ్రహారాధనమునకును దీనికిని బొత్తిగా సంబంధమే లేదని మేమెఱుఁగుదుము.

ఇట్లు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీరతము

విగ్రహారాధనము

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం, న్యాయేన్యమార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శుభమస్తు నిత్యం, లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు.

శ్లో. కాలే వర్షతు పర్జన్యః, పృథివీ సస్యశాలినీ
దేశోఽయం క్షోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సన్తు నిర్భయాః. 2

శ్లో. అపుత్రాః పుత్రిణ స్సన్తు, పుత్రిణ స్సన్తు పౌత్రిణః
అధనా స్సధనా స్సన్తు, జీవన్తు శరదాం శతమ్. 3

శ్లో. మఙ్గళం భగవద్విష్ణో, మఙ్గళం మధుసూదన
మఙ్గళం పుణ్డరీకాక్ష, మఙ్గళం గరుడధ్వజ. 4

శ్లో. నీలాచలనివాసాయ, నిత్యాయ పరమాత్మనే
సుభదాప్రాణనాథాయ, జగన్నాథాయ మఙ్గళమ్. 5

శ్లో. ఉపనయతు మఙ్గళం న, స్సకలజగన్మఙ్గళాలయ శ్రీరమా
దినకరకిరణనిబోధిత, నవనళినదళేక్షణో రామః" శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. 6

గ్రం థ ప్రా రం భ ము

ఉ. కర్ణములప్రభూతమధుకైటభభూతుకదుష్కృతఘ్ను తా
దుర్ణయహారి శౌరిఁ దలఁతుఁ మధుసూదను వేంకటేశ్వరా
భ్యర్ణసమాప్తవిద్యు, రచితాగను, వేంకటరాము, దుర్వచః
పూర్ణముఖాంతరుఁ వినయపుంజసమంజనుఁగా నొనర్పఁగఁ. 1

మ. సరియౌ నుత్తర మొండు లేమి నసురాచార్యుండవై వేంక
శ్వరునిం దిట్టఁ దలంచి స్వాంతగతవిశ్వాసమ్ముఁ బోఁదుంచి యీ
శ్వరదూరంబగు దుర్మతం బొకఁడు సంపాదించి యీశార ! ము
ష్కగవాక్యమ్ములు వెళ్ళఁ గ్రక్కెఁ దె, కృతఘ్నుం గామచూడామణీ ! 2

మ. అనృత మ్మన్న గుడమ్మ నీకు, గురుదేవాహ్వానయనిందా ప్తి జీ
వనమే నీకుఁ, గుమార్గవర్తన మనఁ స్వారాజ్యమే నీకు ని
న్నన నేమున్నది ? జన్మకాల మటు సవ్యాసవ్యభేదమ్ములఁ
గనఁగా నీక కలంచుచుండె, నెటు శిక్యం బట్టిచో నర్భకా ? 3

ఉ. వెంకనఁ దిట్టిపోయు నల వెంకనతోడ నభేద మొండు నీ
కంకెను; రామకృష్ణులను నట్టు లభేదము చేసి తిట్ట నే
జంకఁగనేల ? కైత యది సాగదొ ? లేఖిని వాగ్యుదో ? వృథా
పంకమునందు బ్రుంగుటకుఁ బాగ్జ్యుఁ డెవండు కడంగు నర్భకా. 4

ఉ. ఏఁబది చెప్పి యుంటి, "వికనేఁబది చెప్పఁగ నుంటి" నంటి; వీఁ
డేఁబదు లెన్ని చెప్పఁగలఁ డిట్టియభేదము పట్టనేని యో
శాబక ! యుద్ధరంగమున శాతకృపాణిక పాణి నూని దు
ర్ధీబహుశారికంతములు దెంచునొ ? త్రెంచుకొనం దలంచునో. 5

కా. తిట్టఁ రాదని కాని యట్టి దొకసంజేహ మ్మె లేకున్నచో
నెట్లో చెప్పుము రామకృష్ణులకు నిర్వ్యాయత్వసంసిద్ధి ? తి
ర్గట్టఁ బొల్చెడి వేంకటేశ్వరున కేరుఁ దోసముఁ వీసముఁ
గట్టంగా వినఁబోము కృష్ణున కటుల్ గాఁదెంచువా రున్నచో. 6

సీ. జారుం డనఁగవచ్చుఁ జోరుం డనఁగవచ్చు
బానిసమగఁడంచుఁ బలుకవచ్చు

స్త్రీఘ్నుం డనఁగవచ్చు గోఘ్నుం డనఁగవచ్చుఁ
బసులకాపరిఁజుంచుఁ బలుకవచ్చుఁ
గల్లరీఁ డనవచ్చుఁ గొల్లతోఁ డనవచ్చుఁ
బల్లెవాఁడని చుల్కఁ బల్కవచ్చు
ఉత్తముం డనవచ్చు సత్తముం డనవచ్చుఁ
బాఱుఁబోతని నొక్కి పలుకవచ్చు

గీ. చాకివాఁ డని యనవచ్చు సన్న 'బొంగు'
పెదవిఁజేర్చెడివాఁడని వదరవచ్చు;
ఏమనినఁనేమి భక్తి యొక్కింతగల్గి?
యేమనక యేమి యది లేని హీనజనుఁడు! 7

సీ. చెడుకంపు గొట్టెడి చేఁప నాఁజెల్లదో?
తాఁచేలని వచింపఁ దప్పు గలదో?
పంకావఁ బోరలాడు పంది నాఁ జెల్లదో?
ఆరూపునిసి యటన్నఁనకుఁదొక్కి?
బలి నాశ్రయించిన పాఱువాఁ డనరాదో?
మాతృఘాతుకుఁ డన్నమాట తగదో?
తండ్రి 'పోపా'మ్మన్న ధన్యుండనఁగ రాదో?
త్రోగుఁబోతనుమాట తగనిదగునో?

గీ. తిండిపో తన్నఁ జెల్లదో? మొండిజగ్గఁ
డన్న సరిగాదో? కలికిగా నాడరాదో?
అతని పూర్వోత్తరమ్ముల నరసి భక్తి
గల్గి యేమన్న దొసఁగొండు గలుగఁబోదు. 8

సీ. విధవవాజి యటన్న బుధులొప్పరో? విషా
శ్రయుఁడన్న సత్కవీశ్వరులు వినరో?
ఛీరహితుం డన్న సూరు లొప్పరో? యళో
దాదారకుం డంచు వేదు లనరో?
నరకాభిగామి యన్న మహాత్ము లొప్పరో?
స్థిరగదుం డన విపశ్చితులు కనరో?

హరిశుపాలకుం డనరొకో విజ్ఞులు ?
గోతోర్ధరణుఁ డనుకొనరొ కవులు ?

గీ. ఎందుఁ గురుకులవిద్వేషి యీతఁ డనఁగ
వచ్చు, నీకునక మ్మనవచ్చు; నిచ్చ
భక్తి యొక్కింత యేనియుఁ బాదుకొన్న
వాఁ, డితరుఁ డేమి యన్నను వమ్మ నమ్మ. 9

గీ. తల్లికి మగఁడు, * లంజకు ధవుఁడు, నోట
మన్ను గొట్టుకొనినవాఁడు, మామగారి
కొంప గూల్చినవాఁ, డత్తఁ గొసరువాఁడు
లోనగు పదంబు లెన్నియు నేని గలవు. 10

తే. గీ. అన్ని పదములు భగవంతునందుఁ జెల్లు
నన్ని శ్లేషలు వానికి నన్యథా స
మంజసార్థప్రదము లయి మలయు; వాని
పేరు ధరియించుచోటఁ జేకూఱు నెట్లు ? 11

తే. గీ. మంచిగంధపుఁజెక్క-లసంచి రాస
భంబు లెటు లట్ల యా భగవంతునామ
మందమును బేర్మి ధరియించు; రంతమాత్రఁ
దత్తదుచితంబులు గొనాలు దవులఁ బోవు. 12

క. తిరుపతి వెంకనయనఁగా, దిరుపతివెంకనయె యనుచుఁ * దెగఁబొగడిరి కొం
దఱు; నీవో తెగఁదిట్టితి, విరుమతముల దేపతాత్వమే న న్నెనసెన్. 13

---

* లంజా, లక్ష్మీ క్ష, (ఏప్రిల్, నిఘంటువు చూ.)

* తిరుపతి వెంకటేశ్వర నామము తమకు సార్థకమేయగుచున్నది... ఇమ్మహాకలియందు దేవరవారు నామమాత్రమునకే గాక ... యు...ము...ము...మును...విచారించిన శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని భాతిఁ జెలంగిరన్న నెంతయు నొప్పిదమే యగుచున్నది..."

వేలూరి సుబ్రహ్మణ్యం, అమరవరం, భద్రాచలంపోస్టు, 4-8-13

ప్రకా:— ఈవిషయమున కెన్నేని యుత్తరములున్నను విస్తర భీతిచే నొకటి మాత్రమే యుదాహరించి మిన్నకుంటిమి.

ఆ. వె. హితుల నుతుల కేమహితుఁడవయ్యను నీవు, నన్ను దేవుఁ జేసినావుగాన
నతనియంశ మేదో యధిక మందఱుకన్న, నన్నుఁ జెందినట్లు లెన్నవలయు.

ఉ. తిట్టిన నేమి, నీనుడువు తిట్లు మహత్తుకు సాత్మ్య మిచ్చె; నా
"రొట్టియు నేతిలోఁబడియె"; రోసముతోఁ బని లేదు గాని నీ
పట్టినపట్టు తప్పు, పలుపాపము లక్కతనం బొనర్చుచు
న్నట్టులు నాకుఁ దోఁచు; నది యుడ్డెద శక్తికొలంది నందుచే. 15

ఉ. ఏదియొ హేతు వుండవలె నించుక, తిర్పతివేంకటేశు మ
ర్యాదకు వీఁడు పాల్పడుట యన్నది యూరక యెట్టులబ్బు? వీఁ
డేదెసవాఁడు? తిర్పతి మఱేదెసవాఁ? డెటు లిద్ద్రు రేకమై
రో? దురితపరిహారుఁకు నూరక గోచర మేల కావలెన్. 16

ఉ. అందుకె కాదు, పూర్వకృత మన్నది యెందులకేని తప్ప; దే
పందయొ తక్కి నీనుడికి బద్ధుఁడు గాని వివేకి లేఁడు; యిం
తెందుకు? నీవు దేవగురుహేళన సల్పుటకేని యేదియో
కందు పురాకృతం బొకటి కద్దియు తీరపలెన్ గుమారకా. 17

ఉ. కర్మవశంబ కాక యిటుగాఁ దెగియింతునె? బుద్ధియెప్పుడుం
గర్మము నంటి పోవు; నది కార్యముచే ననుమేయ మయ్యె; నీ
కర్మము తీర్పఁ నాతరము గాదని కొంత యెటోగియుండియున్
ధర్మము గామిఁ గొండొక వృథా ప్రలపింతు భవద్ధితార్థినై. 18

ఉ. కాన సమస్తమానవులుగర్మపుదాసులు, నిక్కమింత; య
ద్దాని కతానసే యెటులొ దక్కును దిర్పతివేంకటేశు నా
మానఁ బ్రసిద్ధి చెందఁగల మాన్యత నా; కికఁ నీకొ? ? దక్కిన
ద్దానసె వేంకటేశగురుదైవతవైరకృతాపచారముల్. 19

గీ. ఒకఁడు వేంకటరాముఁ డింకొకఁడు రామ
కృష్ణుఁ డీరెంటిలోఁ గొంత గిలుబుఁడేసి
వ్రాఁకినా రెట్లొ వేంకటరామకృష్ణ
కవివి; కీపాట్లు మాకుఁ జొప్పడవు తనయ! 20

ఉ. వేంకటనేతఁ డిట్టినను వేంకట నామము మోము ద్రొక్కి నీ
పంక మడంచుచున్నయది; బాలక! 'వేంకట' దీసికొన్న స

ద్వాంకము రామకృష్ణునిదె యా; నొక "రామ" పదమ్ములోన మీ
రింక నడంగఁగా వలయు నిర్వురు భావుకు లెంత కష్టమో ? 21

ఉ. 'వేంకటరామ' లోనఁ గల వేంకట శబ్దముఁ దీసి, రామకృ
ష్ణాంకములోని రాము పద మట్టులె యూడఁగఁ బీకి, రామకృ
ష్ణాంకము దాల్చినట్టి గురునీయాకృతి చేరునఁ దోఁపకుండు; మీ
రింక నటుల్ పొనర్పఁజను; హేయపు "వేంకట" నామ మేటికిఁ ? 22

ఉ. ఏ యవివేకియో యొకఁడు డెట్టులొ * మీసములం దగిల్చి 'పి
న్నాయన !' యంచుఁ బిల్చెనఁట నాయన చెల్లెలి; నట్లె వెంకనఁ
బాయఁగఁ దోర్చి నీవు గురుపట్టపుఁ బీఠమునందుఁ జర్లనా
రాయణు నిల్పుపూనికయుఁ బార్శ్వులకుం గనుపట్టు నర్భకా! 23

ఉ. ఏ యొకలేశమో నొడువఁబోఁ నిజ, మంతన నీకుఁ జర్లనా
రాయణుఁ డొజ్జయై యొయుఁడు రాయియు అప్పయ నయ్యెనేమి ? నఁ
డాయఁగ వచ్చినప్పు డొకటఁ మును కాఁకరపర్తిఁ జర్లనా
రాయణుఁ జేఁ బచించెఁ జుమియర్భక ! తద్గురుశాల్పతాగతిఁ. 24

క. ఏకాత్మరథ్యాత్మత, చేకొనియుం గురునిఁగాఁగఁ జెప్పికొనఁగ నౌ;
నాకిది యక్కఁజ, మితని, నేకతనఁ దోర్యఁగల్గి తెఱఁగింపవనా! 25

ఉ. వేంకటశైల దేవుపయి వేరము పుట్టుటఁజేసి వానిపా
పాంకము దాల్చువేంకనయు నట్టిఁడ యయ్యెను ? బాగుబాగహో !
"వేంకట" యఁ బద మ్మరిది, వీడుము దాని; * నరిపర్యితిష్ఠితం
బంకము పెట్టుకోఁడగని చందురు పెద్ద లెఱుంగు మర్భకా. 26

గీ. "కాలు పట్టుక పడలాఁగఁగాఁగడంగఁ,
జూరపట్టుక వ్రేలాడు"తీరుదోఁచె :
"బొంగది బుజానఁ బెట్టుకి పొమ్మటన్నఁ,"
బోక వెంకన నీఁదే డేకుఁ గంటె ? 27

---

* "నీ. మేనత్తమూతికి మీసమ్ములంటించి పిన్నాయనాయని పిల్చినట్లు."

*"ఘోష పదాద్యంత రంతస్థం...(అనరిపర్యితిష్ఠితం)...నామ కుర్యాదితి నామకరణ సంపర్యిదాయిదో యూజ్యికాఃఁ.

ఉ. పేరది మార్చికొమ్మ, చయి వేంకటనేతధయంబు నీకు దు
ర్వారము గాకయుండుఁ; గులపద్ధతి మున్నగఁ గొన్ని మార్చుకో
గూరిన నీకుఁ జేరొకటి కొండొక మార్చిన నేమి పోవు ? ని
స్సారపుఁ ద్రోవ ద్రొక్కెడవె ? చాలు నిఁకఁ విడు మీదురంతముల్.

ఉ. ఎట్టికులమ్మునఁ బొడమి, లెట్టియపాత్రపుఁద్రోహఁ బాపపుం
గు ట్టెగఁబ్రాకుమంటి? విది గూడదుసూ, కసి గల్గినేని నఁ
దిట్టుము మిన్నకుండెదను; దేవునిఁ దిట్టకు, మెల్లలోకముల్
దిట్టి శపించు ని, న్నొకట దేకుదు నందనుకోకు మగ్గలా. 29

ఉ. ఎందులకేని యేఁగవలె నెక్కడకేనియు, "పీఁడె వీఁడె యా
నిందకుఁ," డంచు వేగిలికొన నిఁక గనిపించుచు నోండొరుల్ పొరిన్
ముందర వెన్క నాడుకొన ముచ్చుడుంగుట యెంత కష్ట ? మే
నిందకు సైఁచినఁ ద్రిభువనీపతి నిందకు సైఁప వెవ్వరుఁ. 30

పరా:— చదువరులారా? ఈ పైని, వెం॥ రా॥ ల॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరార్ధ శతకమునుండి గొన్ని పద్యాలదములెత్తి చూపుచు వానికి సంబంధించిన మాసిద్ధాంతములను దెల్పుపద్యములు వెలికొల్పుదుము. వెం॥ రా॥ ల॥ యుయుక్త పద్యసంగము సర్వమును జూడఁగోరువారు, వారియర్ధశతకము పూర్తిగాఁ జూడఁగోరు చున్నాము. తి॥ వెం॥

(...సకలాంధ్ర జగమ్మున కీపవేల్పువై వెలయఁగ లేదుగా...)

శా. నాకుఁ దేవుఁడె, నీకు దేవుఁడె సుమీ నాయన్న! వెంకన్న; యే
లోకుల్ వానిని సన్నుతింతు రఘపల్లుల్ చెర్పఁగా; నాంధ్రులఁ
లోకంబం దొకకొంత గాదు పదునాల్గుల్ లోకముల్ గూడ నా
య్యేకాకారుని గొల్తు రేరొ విమతుల్ హీనుల్ జడాత్ముల్ వినా. 31

(...ఏరాజమహేంద్రిమందిరపరమ్మున నీకుఁ బ్రతిష్ఠ గల్గె...)

ఉ. రాజమహేంద్రిమందిరపరానఁ బ్రతిష్ఠయె లేదుగా? మహా
రాజనతాంఘ్రి వేంకటపరాత్పరమూర్తికిఁ; *నీకకాపురీ

---

*(1910 సం॥ 1-2- సంచికలులాద్యమతబోధినినుండి)
శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము.

"శ్లో॥ ప్రసూచ్ఛాంబరహేతీనాం సుషమావహమూర్తయే, సర్వార్తిశమనాయాస్తు వేంకటేశాయమంగళం." (వేంకటేశ్వరస్తోత్రం)

రాజమహేంద్రిమందిరవరంబునఁ గల్గినపూజకూడ నీ
కో జడబుద్ధి! నుఁతయిన నూహకు రా దది యేమికర్మమో. 33

(పామరులైన దాసరులు బ్రహ్మరథమ్మును బట్టి దేవతాగ్రామణివి
యంచును ముఖస్తుతి సేయుచునుండ్రు.)

ఉ. "పామరులైన దాసరులు పట్టిరి బ్రహ్మరథం" బటంటి; వా
నామము నెట్లు వాసిసితి వనాథజనంబులు పట్టినప్పు? డీ

ఈకలియుగములో వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షదైవమై యున్నాఁడు. కావుననే పెద్దలు "కలౌ వేంకటనాయకః" అని నుడివియున్నారు. వేంకటేశ్వరుఁ డార్తత్రాణపరాయణుఁడు. ఈతఁడు నతజనుల బాధలుమాన్ప, తిరుపతిలో వేంకటాద్రియందు వేంచేసియున్నాఁడు. నిక్కమైనభక్తితో నీదైవమును గొలిచిన డింగరీండ్రు సర్వవిధములగు బాధలనుండియుఁ దొలంగి సుఖపడుదురు. కావునఁ బ్రతివత్సరమును వేలకొలఁది భక్తులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దర్శనమునకుఁబోయి యార్తిరహితులై గతకిల్బిషులై తమతమ నిలయంబులకుఁ జనుచుందురు. ఇయ్యది యాస్తికులగు హిందువులకెల్ల బాగుగాఁ దెలిసినవిషయమే యైనను నిప్పుడు మనహిందువులలోనే కొందఱు క్రీస్తుమతప్రచారమగు బ్రాహ్మమతమును నెల్పించుకొని యీప్రత్యక్షదైవతమయొక్క మహిమను గూర్చి సందేహించుచున్నారు. సందేహించుటయేకాదు, భక్తిచే వేంకటేశ్వరుని సేవించు సాధుజనులఁ బరిపరివిధముల నిందించుచున్నారు. ఇట్టి వారికిఁ గూడఁ దనమహిమ బోధపడి వారు కూడఁ దనభక్తులై తరింపవలెనను వత్సలత్వముచేఁ గాఁబోలు గాఢముగా నీబ్రాహ్మమతప్రభ పరికాశించుచున్న బ్రాహ్మసామాజిక శిబిరములలోనే తనదివ్యమహిమను శ్రీవేంకటేశ్వరులు చూపుచున్నారు. ఈనడుమనే యీక్రింది మహాద్భుతము జరిగినది.

పిఠాపురపు సంస్థానాధిపతులై శ్రీవేంకటేశ్వర పాదభక్తులై యాస్తిక శిఖామణులై కీర్తిశేషులయిన శ్రీరాజారావు గంగాధరరామారావు బహదరు వారి భార్యలలో శ్రీరాజా భావయమ్మారావుబహదరుగా రనువారొకరు పిఠాపురపు సంస్థానాధిపతుల యింటనే యున్నారు. వీరొక సంవత్సరమునుండి యజీర్ణవ్యాధిచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. ఏమి తినినను ఇముడుటలేదు. మంచినీళ్ళు పుచ్చుకొనినను దత్తుణమే వెళ్ళిపోయెడివి. దాన దేహము చాల

వేమటితోఁ గొక్కా? బ్రహ్మరథ మెవ్వరు పట్టిన సార్థకంబొ వా
రే మతి పట్టి; రూరకయు లేఁడ్చి కృశించిన నేమగుఁ జుమా. 88

చ. ధనికుడ దాస్య మూను నొక దాసరి, వేంకటనాథుపాదపం
దనమున దాస్యముల్ సలుపు దానులు పామరు లంచు దూఱుటల్

శుష్కీభూతమై పోయినది. ఇప్పటి సంస్థానాధిపతులు తమ కామెయందుగల భక్తిచే ననేకవిధ ఘనవైద్యులచే వైద్యము చేయించిరి. ఆలోపధీ, హోమోపధీ, మున్నగు పథములెల్ల నయినవి. ఆయుర్వైద్యశిఖామణులగు పండిత గోపాలాచారిగారిని జెన్నపురినుండి రప్పించి వారిచే వైద్యము చేయించినారు. కాని యేమియుఁ గార్యము లేకపోయినది. మానవపర్యత్నమంతయు నీవిధముగా నిష్ఫలముకాఁగా నప్పుడా సాధ్వీమణి తనకు దైవమే శరణమని నిక్కముగా నమ్మి తమ యిలువేల్పగు వెంకటేశ్వరుని "అన్యథాశరణం నాస్తిత్వమేవశరణం మమ" యని యంతరంగమునఁ బార్థింప మొదలుపెట్టినది. భక్తవత్సలుఁడగు వేంకటేశ్వరుఁడు తన్నే నమ్మిన యీభక్తురాలిపైఁ గరుణకలవాఁడై యొక నాఁడామెయం దావేశమై "నాకొండకు వచ్చి నన్ను దర్శించినయెడల నీరుగ్ణత నివారితమగు" నని పలికినాఁడు. అప్పటికి వ్యాధి మిక్కిలి హెచ్చుగానున్నది. కొండకు పచ్చెద ననిమొక్కికొనినది మొదలు వ్యాధి నివారించునని వేంకటేశ్వరులు సూచించిరి ఈవార్తను పీఠాపురపు సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలిపిరి. వారు బాధ నివారణమగునెడఁ దప్పక యట్లు మొక్కుకొనవలసినదే యని మిక్కిలి సరసముగాఁ బలికిరి. ఆమెయందుఁగల భక్తిచే వారా మొక్కుకును చెల్లించుట కంగీకరించిరి. వారమాటపై యాసతి యట్లు మొక్కికొనినది. అనియేమి యద్భుతమో! ఆ వేంకటేశ్వరుని ప్రభావమెట్టిదో! గాని మొక్కికొనినదాదిగా నారోగమంతయు మటుమాయమై పోయినది. తినిన పదార్థములెల్ల వెళ్ళిపోకుండ నిముడఁజొచ్చెను ఈ శుభవర్తమానము సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలుపఁగా వారాశ్చర్యనిమగ్నులైరఁట! ఆమె భుజించువేళఁ దామచ్చటనుండి భుజించినపిమ్మట గంటవఱకును నచ్చటనే యుండి తినినపదార్థమిందుటను గని యామెను వెఁటనే మొక్కికొనినప్రకారముగాఁ దిరుపతి పంపించిరి. ఆమె తిరుపతినెళ్ళి స్వామిని దర్శించివచ్చిరి. ఇప్పు డారోగ్యస్థితియందుండినది. ఇక్కడ నామెభక్తి, శ్రీ వేంకటేశ్వరుల మహిమ, శ్రీపీఠాపురపు

కనిన వివేకి సైఁపఁడు, వికావికనవ్వు, వహో! భవంబు* దం
ధన మని తిట్టుఁ; బామరులు ద్రవ్యపువాను, లొరుల్ వివేకులే. 34

రాజుగారి సరసతయు, చాల వర్ణనీయముగా నున్నవి. నిక్కమగు భక్తియెన్నఁటికిని వృథాగాఁబోదు. "సర్వార్థి కమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం."

———

(1911 సం॥ 1, 2 సంచికలు, ఆర్యమతబోధినినుండి)

(వేంకటనాయకుని మహిమ.)

కలికాలదైవతమగు వేంకటనాయకుఁడు తనమహిమవంతను నిప్పుడు పిఠాపురపు కోటలోఁ జూపుచున్నాఁడు. కీర్తిశేషులయిన వెనుకటి పిఠాపురపు రాజుగారి రాణులలో నొక్కరు బహుకాలము తీఱనివ్యాధిచే బాధపడి తుదకు వేంకటేశ్వరుని దయచే నాగోగ్యస్థితి నందెనని ప్రాసియుంటిమి. ఈసాధ్వీమణిమరల రుగ్మత్తకలిగినదంట. అంత దానికిఁ గారణము నారయఁబోఁగా మరల నామెయందు వేంకటేశ్వరు లావేశమై యిప్పటిరాజుగారికిఁ బుత్రీలాభము కలిగినప్పుడు తనకు 1116 రూపాయల నుడుపు చెల్లింతుమని వాగ్దానము చేసియును జెల్లింపనందున నీరోగము మరల నంకురించెనని నుడివెనంట. ఆపలుకుల నిప్పటిరాజుగారు రాలించి జరిమానాసహితముగా 1116 రూపాయలను వేంకటేశ్వరులగుడికిఁ బంపఁగా నీసతీమణి రుగ్మత్తయంతయుఁ దృటిలో నివారిత మయ్యెనంట! ఆహా? వేంకటేశ్వరుని మహిమ చాల వర్ణనీయముకదా. నిక్కమగు భక్తిగలచోట దైవమహిమ కాన్పింపకపోదు.

(శ్రీ వేదాంతదేశికస్వామివారి శ్లోకములు)

*శ్లో. శరీరపతనాసధి ప్రభునిషేవణాపాటనా
దబింధనధనంజయప్రశమదం ధనం దంధనం
ధనంజయవిపర్ధనం ధన ముదూఢగర్ధనం
సుసాధన మబాధనం సుమనసాం సనారాధనం.

శ్లో. కాచాయ సీచం కమనీయవాచా, మోచాఫలస్వాదుముచా న యాచే
స్థితేఽకుచేలే శ్రితమాకుచేలే, దయాకుచేలే ధనదత్కుచేలే.

శ్లో. సిలం కి మనలం భవే దనల మాదరం బాధితుం
పయఃప్రసృతిపూరకం కిము న ధారకం సారసం

ఉ. కూతున కత్త సేరిడి రగుల్కొను కోపముకల్మిఁ గుంపటక్
భూతిసరీతి నెందులకొ పాడునడుల్ జగదీశుఁ బల్కు నీ
వాతివివేక మే మనఁగ వచ్చు గుమార? విభుండు ని న్నెటో
నీతికిఁ దిర్పి పో పము గణింపక నాకయి పోర్చుఁగావుతక్. 35

మ. "గురులక్ దూఱుట" ప్పటంచు సుజనుల్ గొండాడ, "లెక్కొమి? దే
వరనే దూఱెద నే" నటంచుఁ గవితక్ భూతించునీ తెల్వి క
ప్పరు శోకింపరె? నీకు శ్రేయ మెటులో పాప్తింపుతక్ వేంకటే
శ్వరుఁడే నా కయిత్రేమఁ జూపుచు భరద్వాచాలతల్ సైఁపుచక్. 36

సీ. వేంకటేశ్వరుఁడు నీవెకలితనం బోర్చి రక్షించుఁగాక మాపక్ష ముండి
యతనిదేవేరి మహాలక్ష్మి పతికోప ముపశమింపించి ని న్నోమ్ముఁగాక
ఆదేవు రెండవపైదలి భూదేవి తల్మి నిన్నుఁజూచి శ్రేయ మిడుఁగాక
యతనిపేర్మిముడిచాన యాత్మబుద్ధి నీపై నుంచి నీల కాపాడుఁగాక

తే. గీ. ఆతని కావాస మగు వేంకటాచలంబు
నీదొసంగు లడంచి మన్నించి "వేంక
టపతి" యనెడుమాట సార్థకగతి నెనంగ
సద్యశ ముఁ బొందుటకు నిన్ను సాఁకుఁగాక. 37

("దేవుఁడుగొట్టువై బయలుదేఱుదు తిర్పతివేం...")

ఉ. "దేవుఁడుగొ" ట్టటంచు నలదేవుని దిట్టెడి నీదునాల్కకుక్
శ్రీవిభుఁ డల్లకుండుత; స్వనేవ యెనర్చెడి నాకునై సదా
నీ వెటు ప్రేలినక్ సయిచి నీకు శుభం బొడఁగూర్చి నన్ను సం
భావన సేయుఁగ్ జగతిఁ బండితమండలి మెచ్చునట్లుగక్. 38

మ. "పగనైనక్ పగనైనఁ బ్రాణభయముక్ ప్రాపించియైనక్ సదా
భగవన్నామ మెదం దలంచుటయపో భాగ్యంబు, ముక్తుండు వాఁ
డగు" నంచుక్ వచియించు గ్రింథములు; నీ వద్దేవునిండిట్టియే
ని గడింపం గల పమ్మహాత్మ్యపదము న్నిక్కమ్ము నుమ్మర్భకా. 39

మ. "చిరకాలమ్మునఁ గాని భక్తియె యి వాసిం గొల్చి పొందంగనే
రరు తద్దేవుని పాఁదరేణువు; నైరం బూనుచో శీఘ్రమే

అయత్న మలమల్లకం పథి పటచ్చరం కచ్చరం
భజన్తి విబుధా ముధాహ్యహహ కుక్షితః కుక్షితః

యరయుం జాలుదు" రంచు విందు; మది తథ్యమ్మైనచో నీ కనుక్
ద్వరలోఁ దిర్పతివేంకటేశపదపద్మప్రాప్తి యాశ్చార్యతక్. 40

(నీ! పదివఱు కీశ్వరుండవఁట ?...నీకొకయయ్య...వైష్ణవంబిడినవాఁడఁట)

మ. హరుఁడే కా, యల వేంకటేశ్వరుఁడు ము? న్నల్లేయగుంగాక నో
రఱుగక్ దిట్టితి రుష్టుఁ డయ్యె నతఁ; డీయత్యాహితం బాఁగ నీ
గురుముఖ్యుండె గలండు, దేశికుని కెగ్గుల్ గట్టి రుష్టత్వముక్
బొరయక్ జేసెద వేది దిక్కు ? * శివుఁడుక్ బూనండ యిప్పట్టునక్.

మ. హరుఁడే దేశికు నడ్డఁజాలఁ డనుచో నన్యామరశ్రేణికిం
దరమే ? వారలయంశ మింత గల ధన్యమ్మన్యసంసారు లె
వ్వరికైనిం దరమే ? శరణ్య మెదియో వాకుర్తు నీ వేంకటే
శ్వరుఁడే నూ ! యల వేంకటేశుఁడును గావక్ లేఁడ యిప్పట్టునక్. 42

ఉ. "దేవుఁడె లేని మానిసికి దేశికుఁ డెక్కడినుండిపచ్చు" నం
చీవల నింతకాలమున కించుక బోధకు వచ్చె; మేలు ! నీ
చేవ, సెబాసు ! నీవచన, నీ ! పహవా ! భవదాస్తికత్వ, మీ
త్రోవను బోవుసాహసికి దోర్హము చేయుఁగ రాని దుండుకీ. 43

ఆ. వె. "అమ్మ చెవులు దెర్పిం మనమలాత్మలకు నెందుఁ
బిన్నతల్లిచెవులు బీఱుపూలుఁ
గావు" దేవుఁ దిట్టు గడునుమానిసి కృపా
ధ్యాయుఁ దిట్టు లెంత తప్పిదంబు. 44

(తాతికి అప్పకు మొక్కఁజెల్లు వే)

చ. తొలి నతఁ డీశ్వరుం డగుచుఁ దోఁచియు వేంకటనగపీఠ్తకిఁ జె
న్నలరెను వేంకటేశుఁడుగ; నజ్ఞులరజ్జులకేమి, సోమయా
జులు మును గొల్చు వేల్పువలెఁ జు మ్మతఁడొ హరియుక్ హరుండు; మూ
ర్ఖుల కతఁ డొక్కటాయియు నగుక్ దలదిమ్మ పదల్చుపట్టునక్. 45

ఉ. రాతిని దిట్టి తా "నొకయరాతిని తిట్టితి" నంచు నెంచు నే
వీతనయుండు, వాఁ డొకట వేరము భారము గాఁగ నెత్తితో

శ్లో॥ * శివకోపాద్గురుస్త్రాతా, గురుకోపాచ్ఛివోనచ॥ (గురుగీత)

శాతిని బిట్టు మట్టిరయు "నగాతిని మట్టితి"నంచు నెంచఁ జు
మ్మోతనయా ! వివేక మిటు లూరుచు నున్నది వాఁడు వాఁటికిఁ.

ఉ. రాతి కరాతి వైతి, వలరాతిని దేప్పఁడె యున్నచోఁ బురా
రాతి కరాతి వైతివి, భరం బది మైమయిఁ బోప దమ్మరా
రాతి కరాతివైతివి, పురాతనవిజ్ఞులు రోసినట్టి దీ
భూతిమతంబు; దీనఁ బరభూతియు వక్త్రవిభూతియుఁ జెడుఁ. 47

చ. తిలకము లేనిమోము పితృదేవత లాదటఁ జూచి "యక్కటా !
తిల + కము మాకు నున్న" యని తిట్టి శపింతు రటం చెఱుంగ రే
యలఁతులు, వారిత్రోవఁబడి యర్భక ! చక్కని యన్వయంబు తి
ప్పల కెరఁ జేసి తంచు భగవఁ బలసెఁ, దలసెఁ భవద్గతుల్. 48

(దేవుఁడ నౌదువేని... వేంకటేశ్వరా)

ఉ. "దేవుఁడ నౌదువేని" యని దిట్టతనాన నెదో సచించి; తా
దేవుని కింతమాత్రమునఁ దీవ్రత పుట్టగు; ముందు మొగ్గిక్కి కొ,
మ్మావెనుకఁ నిరాదరణ కగ్గము గ మ్మపు డేమి యౌనో? యా
దేవుని దెవతాగరిమ తెల్ల మగు న్నిమసమ్మి లోపలఁ. 49

కా. నేనే యించుక చర్చ చేసితిని నీ నేరంబు వారింప;నీ
వేనోరో యెర వొండు తెచ్చికొని యెంతేఁ బ్రేలు, మా వేంకటే
శానుం డీయఱుపుల్ గణింపఁడు, శిలాసౌజన్యమే చూపు నీ
పై; నేమందువొ?* "యాదృశీ" యనెడివిద్వద్వాణి దుర్వాణియే. 50

(మహాత్ముడు విగ్రహపూజ గాదనెన్)

ఉ. స్వచ్ఛపుపంశముఁ గణన సల్పవ, పెద్దలమాట లెక్క లే,
దిచ్ఛకు వచ్చినట్టులుగ నేవియొ చిల్లదము ల్లిఖించి యే
మ్మేచ్ఛమతంబొ పట్టి పయిమిక్కిలి దేవునిగూడఁ దిట్టి సం
పచ్ఛకలంబుకోస మిటు పాటువడందగునే కుమారకా. 51

(విగ్రహారాధన సేయరెవ్వరు)

ఉ. విగ్రహముఁ ద్యజించి గురువిగ్రహముఁ దల కెత్తికొంటి,నీ
కాగ్రహచాప మెట్లయిన నాపలకుఁ జనదయ్యె; నిన్ను నే

తిల + కము, తిలోదకము,

*శ్లో॥ యాదృశీ భావనాయత్రీ సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ.

దో గ్రహ మెండు చెడ్డదయి యోగ్యతకుం గడు దవ్వొనర్చె; నీ
వాగ్రహతృప్తి కీమతము నందితి వంతయు నే నెఱుంగుదున్. 52

(శంకరపాదుఁ డర్చికోపాసన నీసడించెను)

ఈ. కావలె భార్య, పుత్రులను గావలె, ద్రవ్యము గావలెన్, మఱిం
గావలె సౌఖ్యముల్, మఱియుఁ గావలె సర్వము; విగ్రహమ్ము పో
గావలెనే కుమార ? సరిగా వినుఁ "విగ్రహపూజనమ్ము మూ
ర్ఖావళి" కందు వేని యెటు లార్యులు శంకరముఖ్యులొప్పిరో. 53

(వ్యాసమతంబు...నేఁడు క్రొత్తగాఁ జేసినదారిగా దిది)

ఈ. వ్యాసులవారు సూత్రముల బ్రహ్మముఁ దెల్పి పురాణమందుఁద
ద్భాసుర చిద్విలాసముల భంగులు చెల్పిన వారు; సూత్రవి
శ్వాసము చూపి తక్కుగల సంగతులన్ ద్యజియించువారు స
న్న్యాసులు, భ్రష్టు లౌదురు గృహస్థు లటుల్ చరియింపఁ బూనినన్. 54

ఈ. అన్నిటి కేకవాక్యతగ నారసి చూచిన విగ్రహంబు నిం
పన్న గృహస్థుకోస మనుభావము జేలెడి, నిర్గుణాత్మ నె
ట్లెన్నఁగ నేర్చు వీఁడు ? గుణమే కడుముఖ్యము గాఁ జెలంగు నీ
సన్న యెఱుంగ రూరకయ జండెము ద్రెంపెడి గేస్తు లర్భకా. 55

ఈ. వ్యాసులు బ్రహ్మముం దలఁచి యాతని విగ్రహరూపమం దెదో
రోసము బూని తిట్టు మనిరో ? విని రోయుదు రిట్టిత్రోప జ
జ్ఞాసువు లర్భకా ! యిటులు కాసరకూసర బోధనేయఁ డా
వ్యాసుఁడు; దీని నింక నొకవ్యాసు నుపాసితుఁ జేసి నేర్చితే ? 56

ఈ. వ్యాసమతమ్ముఁ బట్టి యలబ్రహ్మముఁ గొల్తువుగాక, యేడ దీ
కూసమతంబు ? దేవగురుకోపమహాపదవాప్తసర్వస
న్న్యాసకృతంబు; నీపలుకు లర్థము లేని వపార్థపర్దనా
భ్యాసపు వ్యాసముల్ గిలుకువారలకాఱు లసారముల్ సుమీ.

శా. వ్యాసుం డీమత మొప్పెనే ? కటకటా ! వ్యాసాశయం బెట్లు ? స
న్న్యాసుల్ వోవుపథంబు గేస్తులకుఁగా వ్యాసుఁడు శాసించునే ?
దాసీనాసకళత్రపుత్రవితతిన్ దొడవ్వులం దోలకే
లా ? సంసారికిఁ గర్మబంధ మది వాలాయమ్మ్ డీలయ్యెడిన్. 58

ఉ. శంకరు లొప్పినారు మతషట్కము; విగ్రహపూజయందు ని
శ్శంకమె షట్కమున్; జడులసంగతి నిప్పటియట్ల పాపపుం
బంకము గా జగంబు నిలుపన్ గమకించినయార్యుఁ డాతఁ డీ
శంకరుఁ బోఁడు, వ్యాసమతసర్వరహస్యవిదుండు గాఁడొకో. 59

క. శంకరమతమ్ము గా దిది, సంకరమత మైన నగును; శంకరుఁ డెట్లా
కాంకరిని బీతమున ని, శ్శంకమ్ముగ నుంచి పూజ సల్పెఁ గుమారా. 60

మ. తల బోడిం బొనరించి, జందెములు తద్దం డ్రెంచి, "సన్న్యసిపో
కలు గాఁ బోదు" మటందు రెవ్వ రలవా ర్కంజాక్షులన్ వీడ, రే
తలఁపుల్ మానరు, "దేవళం" బనిన నిందల్ నేతు; రీచెట్టపో
కలు నీ కేగతి నబ్బెఁ దుట్టతుదకున్ గార్హస్థ్యసంచారికిన్ ? 61

శా. ఏకర్మమ్మును వారు మానరసుమీ ! యీ కర్మమే తక్కఁ; నీ
వీకర్మం బన నేమిగాఁ దలఁచెదో ? యేకర్మ మార్యుల్ భుత
శ్లోకుల్ శ్రీకరు లప్పదీక్షితసుఖుల్ శోధించిరో వేదవి
ద్యాకంజాతభవావతారు; లది యేతచ్ఛబ్దతో బోధ్య మా. 62

శా. జ్ఞానప్రాప్తి కనేక మార్గములు విజ్ఞానుల్ పరిసంగించి రి
య్యానందాత్ముని కిన్ని మార్గములు తుల్యంబుల్ సుమీ, విగ్రహా
ధీనుల్ గొందఱు గల్గుమాత్రమునఁ జే శంబు గోసెల్తురే ?
జ్ఞానం బూరక కల్గునే ? యదియు నంగళ్లమ్మ కర్హ్యమ్మొకో ! 63

మ. ఎవఁడో యొక్కని కబ్బఁగాక శ్రమ లేకే జ్ఞానసంపత్తి; యిం
కనునిక్ దక్కినవార లెల్లరును నట్లౌవారె ? యవ్వారికై
శివవిష్ణ్వాలయముల్ చెలంగుత; మెటుల్ శిష్యుండ ! నీ కర్హ్యు నీ
యవివేకంపుమతంబు? చేరఁగరునిందానందసంధాయివై. 64

ఉ. వేదములందు లేదనుచు విగ్రహపూజన మెప్ప రంట ! యీ
వాదులు గొంద; అయ్యదియ వాస్తవ మందము; నూఁడుపూటలున్
సాదము మెక్కి కుల్కుఁ డని సారెకు వేదము లేడ్చుచున్నవే ?
లే ఁడట భుక్తికిన్ విధి; యళీకము గా దది మాన రాదొక్కో. 65

శా. ఏమీ, వేదము నంతమున్ దెలిసియే యీ మెట్టవేదాంతపుం
బూమె ల్వ్యాప్తెనె ? దీనికిన్ ఫల మెదో పోనిమ్ము యెొజింత, మా

ర్యామోదం బది తప్పిపోవుట, యుపాధ్యాయాగ్రహోదగ్రసం
గ్రామారంభము నెత్తిపై బడుటయుంగా కన్యమం గల్గునే ?. 66

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టితివే యను, మట్టితిట్లపట్
దుగకలు దూదెకుల్ ముతయుఁ దొల్లిటిపెద్దలహద్దు లెట్టివో
యెఱుఁగనిమోఱకుల్ గద సహింతురు; వీరలమెచ్చు సత్కవీ
శ్వరులకు వారిశిష్యుల కసహ్య మెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో ! 67

చ. ఇతరకులస్థుఁ డేమతమునేని గ్రహించిన నంత నట్టి లే;
దతులము బ్రాహ్మణాన్వయమునం దుదయించి పితామహాదులట్
ఖితరులు వోవుమార్గములు పిప్పిగ నెంచి స్వతంత్రులై శ్రుతి
స్మృతిగృతిదూరమైనగతిఁ జెందినవారియవస్థ శోచ్యమా. 68

క. రామానుజాదు లందఱు, నీమార్గము తెల్వి లేకయే విగ్రహపూ
జామంత్రము లొప్పిరిగా?, యేమీ సాహసము తుదకు నిందు దిగితివే. 69

(సలాముఁ జేసి గుడిదూరెద తిరుపతివేంకటేశ్వరా?)

చ. లలి మనవేంకటేశుఁడు "సలామిడు" నంటి; "సలాం" పదమ్మ్రుచేఁ
దెలియఁగ నయ్యె 'మల్క' కన; దేవుఁడు వానికి నల్లఁడే చుమీ,
"మలక పదమ్మ సాచి తను మట్టడు నర్చకుఁ గొల్తె దేవి" యం
పలుకు లెఱుంగవే తనయ? భర్గ్రహతోఁ బనియేమి సామికిన్. 70

(తలఁకుచు...దండము నెట్టఁగవచ్చువారినే తలగొఱిగించి...చెప్పతో...
గొల్తెదవు)

చ. తలఁకెడివారికే విభునిదండన, 'మేనుఁగు' జూచి భీతిమై
దలరెడిమానవుండె యొకతప్పున ముప్పున కగ్గ మానుఁగా,
కలగజరాజమార్గమున నల్తై చలింపక యుండుతాటియా
కులచెడుచెత్తముక్కలకుఁ గుంజరరాడ్భయ మేడ దర్భకా. 72

చ. అవుర ! విచిత్ర, మెంతటియనార్యమొకో కలి; బ్రహ్మవక్త్రసం
భవులకువంట ! మల్కలకు* యాపాత్రపుగూఁతలు గీతలంట ! హా

(* రద్దేహిందూనుండి.)

సీ॥ కోతిరూపంబైన పోతుహన్మంతునూ వేపార్లు దైవమని వేడుకొనిరి...
అడ్డబొట్లందరూ "హరాహరా, బల్కిరీ సుద్దకొట్లంత హరి పెద్దయనిరి,...

శివశివ ! రామరామ ! హరి ! శిష్టవిగర్హితమైనమార్గముం
దవిలిన శిష్యునిన్ మనిచి ధర్మ్యకథమ్మునఁ బెట్టి పోవరే. 72

ఉ. సారాచారవిచారదక్షమగు వంశమ్మందు జన్మించి ని
స్సారుల్ మల్కలు వోవుమార్గముల నిచ్చల్ నించు నీచైదిచే
ధీరుల్ దూఱక యుంచురే కటకటా ! "దీన్‌మావులా" వారికిఁ
బీరల్ దాసులు, వాటిబాస తుద కబ్బెన్ వీరి కంతఁ జుతా !

(లభించినమాయకీర్తికిఁ భంగముపచ్చె నీమహిమ పాడ్వడె)

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దివిఁ మూడినమీఁదఁగాని యీ
తిరుపతివేంకటేశునిపరిష్ఠకు భంగములేమి తేలె; నెం
దఱు మలకల్ ప్రయత్నపడి త్రవ్వినపిమ్మటఁగూడ దేవళా
లారుగక నిల్చియున్నయటియో వినియుండవుగాక యర్భకా! 74

కొంచెలందరుగూడి కృష్ణు డనిరి... సీ॥ ...పంచితము చేడలే బహుశుద్ధి అను కొని యిల్లువాకిళ్ళల్ల చల్లుకొనిరి,... భాగవతాభక్తులు బాయగామానుకొని విగ్రహపూజలే యిష్టమునిరి, మలమూత్రమే దోషములు తీర్చునను కొని చేడ వుండలు పంచితాలు తినిరి... శిలలు రాళ్ళలు మమ్ము రక్షించగలవా... సీ॥ పార్వతీ దేవినై భస్మాసురుడు మోహించి దా మొగునని చంప తరిమినాడు...యింత మండల బోతును యీనుగిడనక, కొల్లనలెనయ్య ఆల్లాను కర్మముగాను ... సీ॥...గీ॥ భిక్షియపడరయ్య పైపముకు రుద్రియరయ్య, మడ్డిపూజలు యిఖిలైన మానిజేసి, ...గీ॥ సీ;...భాగవతమునబట్టి పలుగు కృష్ణునిచెరియ నిజమువాగిసి తినయ్య నుజనులారా,...30॥ సీ॥ రామాయణమురంకు భారతంబేబొంకు గొల్ల భాగవతంబుపొల్లుమనుచు,... తే॥ ఇహములోయొక్క ఖురఅను హెచ్చు యను మా, సత్యపురుషులు చెప్పిరీజగతియందు...॥ 30 సీ॥...మొహమ్మదు... దేవతులనైననూ...రాళ్ళనైనా, పూజించకూడదని బోధించి చెప్పినామానలేదు, ...॥ 33॥ సీ॥ కుడిమరాగ్రంథమే ఖురఅను ఘనమయా యితరగ్రంథములన్ని యెడమనుంచి,...॥ 34॥ సీ॥...గోమాంసములు మాకు గోమయంబేమీకు పాలు మాకును పంచితాలు మీకు॥ ... 35॥ సీ॥ ... గీ॥ శంకరాచారి చేసె మీ సంకరంబు, ... 36॥ ... (మక్కి మక్కి నకలు).

(ముంగలవారు...దైవ మటంచు నిక్ గొనియాడువార లవి నేటికిని బూటక మయ్యె)

చ. ఎటేగియు నోర్వలేనిజడు లేవియె ప్రాగినయంతమాత్రినే
"తిరుపతివేంకటేశ్వరు పరీక్షకు భంగముగల్గె" నంచు నీ
వఱచెద; దుష్పాంగమై జలధి యంతయుఁ గల్లనుకోకు మయ్య! ది
క్కరిగ తిసేమి యడ్డు భుషకపరీకరప్రకటారవార్భటుల్ ! 75

శా. అబ్బాయీ! నినువంటివాఁ డొకఁడు మర్యాదల్ దిగం ద్రాగి యే
కబ్బంబో యొకఁడల్లినంత నది నిక్కంబై జగజ్జాలముల్
తబ్బిబ్బైనను బోనికీర్తి గలభూధృస్వామి కెగ్గౌనె ? యే
మబ్బా ! సూర్యుని బుగ్గిచే నడఁచుదేపయ్యల్ ధరన్ గల్గిరే. 76

ఆ వె. అర్ధశతకమ్ము తుదకు సనర్ధశతక
మగును సంపూర్తిఁ జెందిన యట్టికతన
నప్పడునుగూడ నీగోలి కతఁడు రాఁడు,
భయపడక తక్కుసగ మెట్లో పాడు మబ్బ ! 77

ఉ. తీతువుపిట్ట యుధృతి క్షితిం బడకుండఁగ నాఁగునంట ! విం
తే ? తనయా ! యటుల్ సునిఁ నగేశుయశంబది లోకమయింటకై
కైతయొకింత డాఁతునను గర్వపుఁ బల్లదముల్; యథార్థపూ
ఖ్యాతియు యేని దుర్భగుల కాఱులు దాని నడంప నేర్చునే. 78

(నీకుఁ గలట్టిపార్థివం బందఱులోన మెచ్చుకొనునట్టి యాకాలము సంభవించె)

ఉ. ముందఱి మెచ్చు మెప్పులవి ముప్పలుగా నెఱుఁగం దిగుక, యీ వం
'బందఱు లోన మెచ్చుకొని' నప్పడయో; నెటువంటిపండ ను
న్మందిఱ 'మేల్ బళీ!' యనియు, మో మటుతిర్పిప్పి 'యపాత్రుఁ డీతనిక్
గందుమయేని పాతకము గల్గు' నటందురుగాదె ప్రుత్వికా !

ఉ. చిందులు దొక్కిక్ 'నేను గుయశోధరుఁ డిట్టిట కిట్లు దేవతా
నిందకుఁ బూనుకొంటి' నన నీకడనే 'సరిగా' నటండుఁ బో
కొందఱు, కొందఱో, మొగముకొండొక దిర్పిప్పినమోఁప నేమిగా
నందురొ నీ వెఱింగినరహస్యమె నే పచియింప నేటికిక్. 80

ఉ. మానసమే పరిధాన మగు మానిసి; కందలిభక్తి భక్తి, యం
దూనినపూజ పూజ, యది యొప్పినమె చ్చది మెచ్చు, దాని కిం
పైనది యింపు, దీనికి సమస్తగమ్మ్యను సమ్మతించు; నీ
మానసమేని యొప్పు; నది మాత్రిము బ్రహ్మ సృజింపకుండెనే. 81

మ. మునుకొన్నాళ్లు త్రిశుద్ధిగా సతత మమ్మార్తిక్ బ్రశంసించి నే
డనిశమ్మున్ మదిసెంచుచుక్ బయికి నన్యాయమ్ములక్ గిల్క్ యీ
యనయ మ్మేరికొ కట్టి పెట్టెదవె? నీయాంతర్య మట్లొసఁగా
కనఘుల్ తక్కినవారి కట్లగుట కే మత్యాహితం బర్భకా? 82

(నవ్యులు నీవు దైవర మన న్నగువారలు)

క. నవ్యుండు గాఁడె? శిష్టా, కవ్యగ్రణి హానిమదాఖ్య గలబుధుఁ; డెటు సం
స్తవ్యుగ వేంక టేశ్వరు, నవ్యయు నుతియించె జెప్పు మర్భక! వాకున్. 83

(1934 సం॥ ఫిబ్రవరి ఆంధ్రపత్రిక సరస్వతిసుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వరతత్త్వము.

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకా"ఁడని తిట్టుచున్న యా
పురుషుల పైలమున్ ముడుపుమాటలు కట్టునటుల్ పొనర్చి నీ
గిరి కరుదేర బుట్టగొటిగించి గడంపడి చెప్పఁదెబ్బ లే
డ్తెఱ నపరాధిశిక్షగ విధింతువు తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 1

ఉ. నీమహిమంబెయింగని వినీతులు కొందఱు నిన్నుదూఱుచో
సామము చేతనో, గయరసంబుననో మగలించి వారికిం
గామిత మిఁగడంగెదవ కాని నిజంబుగ నీవ యల్గినఁ
భూమిపుపైన ధర్మమయిపోరొకో? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. పర్ణతులొనర్చి లేని తులుఁగుల్ పొనరించెడి దుష్టచేష్టలం
గణనయొనర్పఁబోకుమి, యొకానొక డట్టులొనర్పకున్న న
గ్గుణహితుఁడ నఁబోక, నీ పథ మెఱుంగుము తిర్పతి॥ 3

ఉ. భక్తులయందు నీకుఁ గలపారములేని కృపాపరంబు సం
రక్తియుఁ జూపు పొంచె నపరాధులనేరము వారినోట సా
మోక్తులచేఁ ముందు వినకున్న భయోక్తులచేఁ బిమ్మటఁ
వ్యక్తముఁజేసి మొక్కుబడు లందెదు తిర్పతి॥

ఉ. అపమతి నీకుఁ జేసెడు దురాత్ములగర్వ మడంప నెల్లమా
నవులును బూనియుండు తరుణమ్మునఁ దద్భరమేల నీకు? వా
స్తవమిది; సేనగల్గు నృపసత్తముఁ డెవ్వఁడయేని తాన శా
త్రవుల నదల్చు పూనికను దాల్చునె తిర్పతి॥

ఉ. దైవమవైన నీయెడలఁ "దప్పులు గల్గు"నటంచుఁ బల్కు బ
ల్కావలులైన వారిపయిఁ గారుణికత్వముఁ జూపఁబోకు మ
య్యా! విధిగానఁ జెప్పితిని, నాగ్రహమొందకుమయ్య! నేతకుఁ
సేనకులైన వారలు వచింపరె॥ తిర్పతి॥

చ. ఎఱుఁగక నీపరితాపము, సహింపక నీఘనగౌరపంబు, కా
ర్ముఱుచుఁ బతిక్రోసళులనంపియు నీదు సుదర్శనమ్ము
త్తరళగపీపరంపరకుఁ దాళక చొచ్చిరి సూర్యమండలో
పరిపథమందు దైత్యకవిపక్షులు తిర్ప ॥

ఉ. దేవుని నిన్నుఁదిట్టు దురదృష్టులులేరొకొ మున్ను! దానిచే
నీ వహి తగ్గెనే? యిపు డనేకులు తావకదివ్యజంఘికా
పీవరకేశలేశమును బీకఁగలారె? భవత్ప్రతిష్ఠయుం
బోవుట యీజగంబు సరిపోవుట తిర్ప ॥ 8

ఉ. భావమునందుఁ జంచలతఁబాయఁగ దేవుని రాతియందు సం
భావన చేసినాఁడు మును పార్థులు, కాని నవీను లట్టి సం
భావనసేయఁజాలరఁట! భార్యయుఁ, దల్లియు నంచు భేదసం
భావన యెట్లుచేసెదరొ వారలు తిర్ప ॥ 9

చ. "గురువును దైవముఁ మనకుఁ గూడ" దటంచు వచించువారికిం
దిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁడు, యథార్థవస్తు త
త్పరులగువారికిఁ గలఁడు దైవము తిర్పతి వేంకటేశ్వరుం
డరమరలేక నీ వరయుమా యిది తిర్ప॥ 10

ఉ. దేశికుఁడంచు నిన్ను వినుతించెడివారిపయిం గృపారసా
వేశముఁ జూపుమయ్య! యొకవెంబరగొట్టు నుతింపఁజేసి నీ
వాశతునిఁ సహించిన మహాత్ములు నవ్వుదు; రట్లుగాన నో
యీశుఁడ! తగ్గశిక్ష విధియింపుము తిర్ప॥ 11

చ. తెలియక నీప్రతాపము, మదిందలపోయక నీమహత్త్వముం
బలువలు తిట్ట, నాపదలు వచ్చినవేళల నీపదాబ్జముల్
గొలిచెడువట్లుచేసి కడకుఁ దరిఁజేరఁగఁదీసి వారలం
దలగొతిగించి కొట్టు మిరుదొడలఁ దిర్ప॥ 12

చ. యశమువహించుఁ దప్తవిధి నబ్బిన నీ ఘనముదర్శిదాల్చుటం
బకువులుగూడ గోపతిసమాఖ్యవహించి చరించెడుఁ నిరం
కుశగతి సంస్కరించు నలగోవులఁ గావున నేరు నీకృపా
పశులు మహత్త్వముం గననివారలు? తిర్ప ॥ 13

ఉ. నీయభిధానముదర్శి గమనించెడుగోపతి కెవ్వఁడో సురా
పాయియొ, జారుఁడో, తులువ, పాపి, శఠాత్ముఁడు, ఖండ ముక్కు-ద్రా
డ్వోయఁ దలంచుఁగాక, యటువోయఁగశక్యమె? శక్యమే నిలం
జేయుల వారి నీవు నిరసింపవె తిర్ప॥ 14

ఉ. పేరునునూరులేని పెఱవేల్పులనామము లుగ్గడించినఁ
జేరెడుముష్టియుం దొరకఁ జెల్లదు గాని భవద్భటుండు నీ
పేరుపఠించుచుఁ బయలువెళ్ళిన భుక్తికి లోటులేదు; నీ
పేరుమహత్త్వ మెంత వినిపింతును? తిర్ప॥ 15

ఉ. ముంగలివారు నీచరణపూజయొనర్పకయున్నఁ దాపకాం
శంగొను రామకృష్ణులనుసైతము పూజయొనర్పఁబోవువా
రుం గలుగంగఁబోరుగద? రోయక వారినిఁగూడ నీవు నీ
బొంగు బుజానఁ బెట్టి కొనిపొమ్మికఁ దిర్ప॥ 16

ఉ. నీపదముల్ భజించు నవనీతు లనేకులు దెల్విపచ్చి వా
రాపని మానిరంట! యిదియంతయు నిక్కమయేని పాప సం
పాపులు రామకృష్ణులకు బొంగుబుజంబునఁబెట్టి తోర్పయుం
జూపుచుఁ బొమ్మ నీవరుగుచోటికిఁ దిర్ప ॥ 17

చ. "పరమును మీర లందఱు నుపాసన సేయుఁ" డటంచుఁ జెప్పి, "య
స్మరమవు నీవ" యంచనిన వ్యాసునిపై నిఁకఁగోపమేల? "రోసి
పఁ రమును నీవుకా" వనుచు వాకొనువారల నొంచఁగా నిరం
తరమునుదీక్ష నెల్లపుడుఁ దాల్చును తిర్ప ॥ 18

ఉ, జ్ఞానవిహీన గోతి, యదిసైతము నీకథ వ్రాసె; నింక వి
జ్ఞానముగల్గుపూరుషులు మానుదురే? మతి గోతికన్నచో
జ్ఞానము లేనిమర్త్యుడు రసాస్థలమం దెవఁడేనియున్నచో
వీనికిఁగూడ గాథ వినిపింతును దిర్ప ॥ 19

ఉ. "వ్యాసుఁడు కాలఁటేరుఁ"డని వాకొనుఁటెట్టిదో, "రామకృష్ణు ల
భ్యాసముచేసినారు సురపానము, జారత" యంట యే ముప
న్యాసమొ, "గంగిరె" ద్దని మహోత్ములు నిన్నను టట్టిదే; విప
ర్యాసముగాఁ దలంతురి జడు లయ్యది తిర్ప ॥ 20

చ. కలవు రసపర్వాసముు, లఖండఘనాగమశ్శంగగౌరవం
బులుఁ గల, పద్యబంధకవిపోషణజాతమహాఫలంబులుం
గలవని యెంచి నీకలిమి గల్పిరి తిర్పతితోడ; దాని మూ
ర్ఖు లెఱుఁగలేక గుట్ట యనుఁ గొందురు తిర్ప ॥ 21

ఉ. కనఁబడుఁ జిత్రధాతువులు, గన్పడు సిద్ధపదంబులుఁ, సుద్మ
గ్జనగణనీయవస్తువులుఁ గన్పడు, దృశ్యము లెల్లఁ దిర్పతిం
గనఁబడు బుద్ధిగల్గి సరిగా గుతిగా గురుపాదసేవ సే
సిన యనఘాత్ములందఱకిఁ జిత్రము తిర్ప ॥ 22

చ. "తిరుపతిఁబట్టి నీకుఁగల తేజ" మటంచును, "నిన్నుఁబట్టియే
తిరుపతి" కంచు మూర్ఖులు పదింబదిఁ దంత్రము లెన్నిరోని రే
ర్పఱిచినఁగాని మీర లవి పాటియొనర్పరు; బ్రహ్మచేత కె
వ్వరు పరితిసేయఁగాఁ గలుగువారలు? తిర్ప ॥ 23

ఉ. "చాయయు ఊప్ప"యంచు నిను అప్పయొనర్చుచు, "నీకుఁ దేజముం
గోయె" నటంచుఁ జెప్పు నెఱమూర్ఖులు తిర్పతి గార్హసింహముం
జేయఁగ నీకు గొప్ప మహనీయత గూర్తు; నెఱుంగరే మొ యీ
న్యాయము "రాతిర్భార్య పవ" లమ్మని తిర్ప ॥ 24

ఉ. ఏగిరియంచు నీవు వసియింతువో, లీలలు చూపుచుందువో,
యాగిరి పల్లెయైన జను లంకురు తిర్పతియంచు, దానితో
నెయోగమె కాని యేటికి వియోగము నీకు ఘటించు? "వీడినక్
భోగ్యులేదు సీ" కనుట మూర్ఖత, తిర్ప ॥ 25

చ. గురు పగునిన్నుఁ 'గా'వనుచుఁ గూయుటయే యొకతప్పు, దానిపై
గురువును బల్కరాని పలుకుల్ పలికించు టిఁకొక్కతప్పు, దు
స్తర మగుపాప మిప్పగిది సారెకుఁ జేసెడివారికోస మే
నరకము క్రొత్త దేర్పఱచినాఁడవొ! తిర్ప॥ 26

చ. ఎవఁడు దశావతారముల నెత్తెనో వాఁడవు నీవు, త్వత్కథా
భవులనికాఁడె వ్యాసుఁడు ప్రబంధములం దల రామకృష్ణపుం
గవుల నుతించు, టీవు నొక కంటను గన్గొనుచుంట బీతికా
భవనమునం బ్రతిష్ఠ కనుపట్టుట తిర్ప ॥ 27

ఉ. "దేవుఁడ" వంచు నీకు వినుతిం, బ్రణతిం బఠరించువారెపో
కోవిదు, లట్టి కోవిదుల కోసమె నీవిభవంబు సర్వముక్
గావలె నంచుఁ గోరుదువుకాని కటా! తెగనాడఁజూతునే,
కావలులైన వార లది గానరు తిర్ప ॥ 28

ఉ. రాజిత రాజరాజనగరంబు లనేకములంగఁ జెంది వీ
వోజమెయింబ్రతిష్ఠ, యది యుండఁగని, మ్మృటు మున్న పొంది వీ
రాజము హేయంబ్రమందిరవరమ్ములఁ మిన్నగు మీకాపురే
రాజము హేయంబ్రమందిరవరంబునఁ దిర్ప॥ 29

ఉ. ఎల్లను "నీవ యాదిపతి వీతిర్థిగంబుల" కంచు నిన్ను నే
నోల్ల నుతింపుచుండఁగ, బసుల్ మచిలింపఁబడు "నీకు స్తోత్రమే
చెల్ల"దటంచు నిన్ను నిరసింపఁగసాగిరి, స్వామి! యేమి యీ
యుల్లరి! పెట్టవీవు చెవినైనను దిర్ప ॥ 30

ఉ. కర్ణమునంఁగ పెట్ట పనికాదు సుమీ, పటియింను టింత గాఁ
బూర్ణముగాఁగ నించితివి ము; న్నదిచాలక యిప్డు తీర్థి వ్యా
కీర్ణత నొందుచుండిరి నికృష్టులు చాలరు పృష్ఠిపేక; పె
ద్దార్ణవ! తృప్తి సేయఁదగదా? యిఁక దిర్ప ॥ 31

ఉ. నేమముగోరి తిర్పతి వసించి ప్రసన్నతఁబాల్చి సేవక
స్తోమసురద్రుమంబ వగుచుఁ బిలసిల్లెడి నిన్ను రామరా
మా! మహి నేరొ దూఱుదురఁ! టంతటి మాత్రన నీదు ఱెక్కపై
తోమముగూడఁ బోదని నెమ్మనంబున నెర్ప ॥ 32

ఉ. కింకరులై భవత్సవ మొగిం బచరించెడి భక్తకోటి కే
కొంకును జంకులేని కఱకుందన మొక్కఁడొసంగి, వైరితా
టంకవతీమనోహరనటాలతటాలకకుంకుమచ్ఛటా
పంకము బాపుశక్తి నిడువాఁడవు తిర్ప ॥ 33

ఉ. "చంచినవేడ్క నిక్ గొలుచు పార్థివు లజ్జు"లటంచు, "నీకు న
ర్థంబు లొసంగువార లపథంబునఁ బోయెడివార"లంచు నై
చ్యంబు ఘటింతురే పాలకునియందునఁ గొందఱు "తిన్నయింటి వా
సంబులు లెక్కఁ జెట్టు" సరసం బిది తిర్ప॥ 34

ఉ. ఆవట గల్గి విన్మ, భవదంశసముద్భవులైన రామకృ
ష్ణాదుల కెందుసైన జగమందున ముందు సపర్య చేసి యా
మోదను "నీవులే"వనఁగ మేకొనుదుర్మతు లుండ, రున్నచో
మోదరె యోగ్యులెల్లఁ బనిముట్టునఁ దిర్పతి ॥ 35

ఉ. పండలు వేలు పద్యము లవారిగ నిం బడఁ దిట్టుచుం గటా!
క్రిందను మీఁదుఁ గానక లిఖింతురు పత్రికలందుఁ గొంద; ఱీ
చందముఁజూడ వారిది దొసంగని తోఁచదు, వారికట్టి శ
క్తిం దయసేసినట్టి తమదే యది, తిర్ప ॥ 36

ఉ. "దానులు నేసినట్టి పలుతప్పులనైన సహింతు" వంచుఁ, "జే
ర్మోసినవాఁడవీ"వనుచు, మోరకులేగతి నిన్ను దూఱినఁ
రోసముఁజెందకుండుట "పరుద్ధమటం" చెవరేనియన్న నీ
చేసెడుకార్య మేమఱఁగఁజెల్లదు తిర్ప ॥ 37

చ. శరణము నీమనోహరయశస్సరసీరుహవైరిమూర్తికిఁ
శరణము నీమనోహరకనచ్ఛవిదంతురమూర్తికిఁ, నమ
స్కరణము నీపదాంబుజయుగంబునకుంగయిమోడ్చుచుం బుర
స్కరణము నీదుభక్తుల కొసంగెదఁ దిర్ప ॥ 38

ఉ. మంగళమయ్య నీగు మహిమంబున కాయలమేలుమంగకుఁ
మంగళమయ్య నీవు కడుమాన్యత గూర్చిన యొమ్మలాఁడికిఁ
మంగళమయ్య నీగుడికి మంగళమయ్య భవద్భటాళికిఁ
మంగళమయ్య నీ కొకనమస్కృతి తిర్ప ॥ 39

ఈ. నేమము నీకు, నీయనుఁగుశిష్యులకుం గుశలంబు, నీదువి
ద్యామహనీయపద్ధతి కనామయ, మార్జితసర్వదిక్తట
స్తోమనిరంకుశప్రబలసుందరకీర్తిలతానతాంగికిఁ
నేమము, నీదుభక్తులకు నేమము తిర్వ ॥ 40

ఈ. పాలకుఁ డాత్మకూరునరపాలుఁడు గర్వితమువార్యఁజేసి యే
వేళను నీదునామము జపించుచు నిన్ను సదా భజించుచుఁ
గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచు సుఖంబుగ భోగములందుచుండెఁ; ని
న్నోలి భజింప లోప మొక టుండునె? తిర్వ ॥ 41

ఈ. "ఈవొక రాతిబొమ్మ" వని యెంతయుకాని నిజంబుగా మదిఁ
భావనసేయుచో బయట వత్తువు దివ్యదశాండవైభవ
శ్రీవిజయస్వరూపమును జేకొని; మున్నొక పండితుండు నిఁ
* దీవరపెట్టఁగాఁ దలుపు దీయవె తిర్వ ॥ 42

ఈ. నీపరితిబింబచిత్రము లనేకము లుండనియిండ్లు లేవు, నీ
సుపరిఘిత్రబంధములు చూడనియోగ్యులు లేరు, వేల్పులఁ
బ్రపరిథమంబు నీచరణపద్ధతికిం దల యీనివారు లే
రపరితిమప్రభావ! జగమందునఁ దిర్వ॥

ఈ. పూచిన మావిగున్న గతిఁబోల్చెడి నీఘనవజ్రికంచుక
శ్రీ చెలువారువిగ్రహము చెల్వు గనుంగొనలేక నోటికిఁ
గోచినయట్లు వేల్పులును ధూర్తులు; వారలపాపమేమొ సం
కోచములేక చెప్పు వినఁగోరెదఁ దిర్వతి॥

ఈ. చిత్రికునందు శిల్పులు రచించిన బొమ్మలు తల్లిదండ్రులుఁ
బుత్రులు మిత్రు లంచుఁ దలపోసెదునిప్పటివారు దివ్యచా
రిత్రుని దేవు విగ్రహమునీతిగ భావనసేయలేరఁ టీ
చిత్రము వింటివే! మిగులఁ జిత్రిము తిర్వతి॥

ఈ. రాజుల విగ్రహంబు గజరాజులపై నిడి యుత్సవంబులున్
బూజలు సేయు నిప్పటిజనుల్ గుడిలోఁగల వేల్పుబొమ్మకుఁ

---

*శ్లో॥ ఐశ్వర్యమదమత్తోఽసి మాం నజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే ప్రాప్తే మదధీనా తవస్థితిః॥

బూజయొనర్పరాదనుట పోలదు; గావున నెప్పుడేనియుఁ
బూజలు విగ్రహంబులకుఁ బోలును ది॥

ఉ. తిట్టెడినోటికేని నిను "దేవుఁడ, దేవుఁడ!" యన్న తిట్టైగ
న్పట్టును గాని వేఱు గనుపట్టదు మార్గము; కాన నూరకే
పట్టిపగిలాపముల్ పటుకువారల తిట్లఫలంబు వారినే
కొట్టెడు కాల మీవు కనుఁగొందువు తి॥

ఉ. ఎప్పటినుండియో భువి వహింపుచునుంటివి కీర్తి, యెందఱో
కప్పము నిచ్చువార లధికంబుగఁ దాపకనామధారులై
యొప్పెడివార లెందఱో, యహో! యెటువంటివి నీయశఃప్రభల్!
'పెప్పెపె మెమ్మెమే'లు పెకలింతురె? తి॥ 48

ఉ. ఈవునిజంబు దేవుఁడవయేని భవన్మహిమంబు సర్వభూ
మీపలయాలయంబులను మేటితనంబు సహించెనేని చ
క్రీవశు లౌచు నిన్నుఁ జెడఁదిట్టినవారలమీఁదఁ జూపులో
దేవర! తీవ్రంబు వెసుదీయక తిర్పతివేంక టేశ్వరా. 49

ఇట్లు, శిష్టాహనుమచ్ఛాస్త్రి.

చ. 'తిరుపతివేంక టేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁ'డని నీవు, 'కాదు, దే
వర' యని నేను, "లేదు, పలుబండలలో నొకబండ" యంను నీ,
వురక యిజేటిగోఁత! మును పొక్కట నాస్థితినోరు నొక్కి శం
కరుఁ; డది *"నాస్తిచే" త్తనెడి కారిక దానిఁ బఠింపు మర్భకా. 43

(త్వత్కథార్థముల్ శ్రావ్యములై విపశ్చితుల సంతస మెట్టివు)

ఈ. *ఏమన నేర్తు, నేమనిన నేమగుదొక్కొ? నృసింహభారతీ
స్వామి విపశ్చిదగ్రణియె? సంతసమానుఁడొ? యమ్మహాత్ముఁ డెం

(*శ్లో॥ నాఽస్తిచే న్నాఽస్తికోహా, స్తిచే న్నాఽస్తికోహతః.)

(*శ్లో॥ శ్రీశేషశైల సునికేతన దివ్యమూర్తే, నారాయణాఽచ్యుత హరే నళినాయతాక్ష, లీలాకటాక్ష పరిరక్షితసర్వలోక, శ్రీవేంకటేశ మమదేహి కరావలంబమ్.....శ్లో॥ తాపత్రయాంబుహర విభో రభసాన్మురారే, సంకల్ప మాం కరుణయా సరసీరుహాక్ష, మచ్ఛిష్య మవ్యనుదినం పరిరక్ష విష్ణో శ్రీవేం. ...

తే. మునివంద్యు నీగుణఖనిన్ వినుతించె; విపత్పరంపరా
గాములొగో? "విపశ్చి" దధికారులు, కాఱు లివేల పుత్రికా. 84

(పార్శ్వులు నుతింపరు)

శా. ‡భారద్వాజుఁడు మొక్కెఁ, గౌతముఁడు సంభావించె, నాకళ్యపుం
డారాధించె, యజించె నత్రియును, విశ్వామిత్రుఁడర్చించె, హో
కారించెన్ జమదగ్ని, తక్కుబుషియుక్ గావించె జోహారు; వం
దారుల్ సప్తఋషుల్ ప్రపన్నజనమందారుం డతం డర్భకా. 85

శా. *మార్కండేయు నెఱుంగుదే మునిమణిన్; మారారిలింగార్చనో
దగ్రుం డాతఁడు విగ్రహార్చకుఁడు కాలాభీలపాశావళీ
కార్కశ్యంబు తృణీకరించె నలసత్కర్మిష్ఠుఁ డాపుణ్యసం
పగ్రుక్ వేంకటనేతఁ గొల్చె నలఁతుల్ వాపోవ నేమయ్యెడున్? 86

ఉ. ఊర్కునయుం గంగ మొకఁ డుద్భవ మందుట నమ్మె దేని "బ్రా
హ్మెక్కుడ దేవుఁడెక్క" డను ‡నెన్గులు బొగ్గు లగుం గుమార! లే
దొక్కటికూడ దేవునకు నుండఁగ రానిపరిక్షఁ; మందులో
నొక్కొక్కచోటు ముఖ్యమను నుక్తికి ‡గీతలె సమ్మతించెడిన్. 87

ఉ. ఊర్కుననుండి, సత్కవులయుక్తులనుండి, జలమ్ము నుండి, నల్
దిక్కులనుండి, పావనుల దేహమునుండి, స్వతఃపరిభూతముల్
బుక్కులనుండి దేవుఁడు చరీహులకై యవతార మెత్తు; దు
ర్వాక్కులె కాకయుండినఁ బురాణము లాగమపుండుకాణముల్. 88

కం. గతిలేక తుదకు ‡"జీవ,న్మృతమత మొకఁ డాళ్వరియించి మితిమీఱి దురా
గతమొడిగట్టిన నినుఁగని, క్షితి పగవనియోగ్య నొకనిఁ జెప్పంగలవే? 89

(తిరుపతి గ్రామసింహము)

చ. తిరుపతి "గ్రామసింహ" మని తెల్లము యెల్లరకుక్; మకారముక్
మరునుతనానఁ జేర్చితివి; నోరది పూర్తిగ *మాఁత నెట్టున

---

‡(సప్తర్షికృత-వేంకటేశ్వర శరణాగతి స్తోత్రము చూ.)

(* మార్కండేయ కృతవజ్రకవచము చూ.)

(‡ భగవద్గీతాదశమాధ్యాయము చూ.)

‡ శ్లో॥ య స్స్వధర్మా త్పరి భ్రష్టో వృద్ధేశ్చైవ బహిష్కృతః, స జీవన్నేవ లోకేఽస్మిన్ మృత ఇత్యభిధీయతే॥ (విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య చూ.),

(* వకారస్యదన్త్యోష్ఠం, ఊపూపధ్మానీయానామోష్ఠౌ) (కాముది చూ.),

క్కర;మగుఁగాక యేమి చెడుఁ? గారుణికత్వముకల్మి వేంకటే
శ్వరగురుపాదరక్ష యది సాఁగఁగఁజేయుత నో ర్వారింబారిక్. 89

ఉ. ఎందుకుఁ బోరిలె దూర? కీకసేనియు నోటికి బుద్ధిఁ జెప్పికొ;
మ్మండఁటు నీమొగమ్ము గనినప్పుడు చేసెడిచేత యేమొ నే
నిందు లిఖింపనేల? యది యింతకుఁ బూర్వమె నీకు స్వానుభూ
తిం దెలియంగ వచ్చు; గురుదేవనిందకు సైఁప రెవ్వరుక్. 90

(వేఱొరీతి నెపు డీశతకార్థము)

చ. తనకపవాదలం బలికి తాండవ మాడుదుగాక యల్లఁ డా
యన; నగుచుండు "వీఁడెవఁడురా!" యని, మున్నిటులాడి *తత్సుహి
ర్శనమున కగ్గమై శిరము సర్వము ముండిత మైనమీఁద మొ
క్కినజడు లెందఱక్ గనఁ డకించనులక్ మనవెంకఁ డర్భకా! 91

(సందన మాచరించెదము)

ఉ. పందన మాచరించెదరె! భాగది మంచియుపాయమే; విభుం
డందికొనండు వందనము లట్టివికాని యెయుంగరేమి? యే
చందపు శీర్షముక్ మొగిచి సామి కెరంగుట యొప్పనో యటుల్
సందరిసించి సందనము సల్పుఁ డఘం బీదియెల్లఁ బొల్లగుక్. 92

(భక్తితో వెంటనుకలే నొసంగఁ గృప వెంచెదవు)

ఉ. ఎవ్వని ‡రెండు వెండ్రుకలు కృష్ణుఁడు రాముఁడుగూడ నయ్యె న
ప్పువ్వులుకాని తండ్రికి "నమో" యనుపట్టున నెత్తినున్నయ
క్కొ- వ్వఱుగావలెక్ గనుకఁ గొండుప ముండన ముండనంబు; సం
వివ్వివరం బెఱుంగమి నెటే పదరిం దొరకొంటి వగ్గకా. 93

(బోధములేనికాల మిటి పోయెను)

ఉ. "బోధము లేనికాల మదిపోయె" నటంటి, వెవండు నమ్ము? స
ర్వాధనమైన యిక్కలికి నక్కట, బోధముగూడనేడ! యే

(* వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 2, 3 ఆశ్వాసములు చూ.)
(‡దేవీభాగవత చతుర్థస్కంధద్వావింశాధ్యాయము చూ.)

గాఢలయంబు నీకనికి ‡ గణ్యత నున్న; భవాబ్ధులో మహా
సాధువు లిక్కలిస్థితికి సర్వధనంబుచుమీ కుమారకా. 94

చం॥ కృతగుర్వంఘ్ర్యభిషేకు, లుద్ధుతకుధీశ్రీకుల్, బుధశ్లోకు, లా
దృతిపర్యాగమవాకు, లుప్తపితృమాతృప్రీతిసంధాకు, లూ
ర్జితసత్యప్రతిజ్ఞాకు, లాచరితసుశ్లోత్రైకికయాత్రాకు లి
ప్పతితుండొకలికిక్ విరోధులు సుమీ! భిన్నుల్ కడుక్ బంధులుల్. 95

కా. ఏకాలమ్మును బాపకార్యములనే యీతండు ప్రేరేచు, స్వ
ర్లోక మ్మున్నను, జన్న మన్నను, దగారూఢిక్ బ్రవర్తించువే
దైకచర్విష్టు శిష్టులన్న నితఁ డత్యంతమ్ము ద్వేషించు, దు
స్సాకుం డీకలి, వీనియాకృతియుఁ * బాసప్రాయ మోయుర్భకా. 96

ఉ. ఆకృతిఁబట్టియే గుణము లబ్బెడి నందును పెద్ద; లిట్టిభ
ట్టాకృతి కెట్లు మంచిగుణ మబ్బెడి? ద్వాపర మేగె, నంత దు
స్సాకుఁడు వీఁడు వచ్చెఁ; బసిప్రాయ మెటో చనె, బాల్య మేగు ని
ష్కీకలి కెట్లు బోధ మది యీరని కాలమునక్ జనించెఁకా? 97

ఉ. భారతమందుఁ బేర్కొనెడిపాతకులక్ బ్రతిబంధుండు దుర్గుణ
శీరమణుండు కారవకు శేషయశీతకరుండు దుర్యశ
శ్చారి ‡ సుబోధనుం డితనిసారమె యేమనుకొంటివో! యెటుల్
గూయు సుబోధ మిక్కలికిఁ? గొండొకపృథ్వి ఘటిల్లు నియ్యెడక్. 98

చ. కలికలుషం బెఱుంగనియకాలపుసెట్టు లబోధముక్ మదిం
దలఁతురు బోధ మంచు; బిబుధప్రకరుల్ జడబుద్ధులైన యు
య్యలఁతులఁ జూచి 'యక్కటక్కటా! కలిగానికి లోఁగి మీరు త
ప్పల కెర యైరిగా!' యనుచుఁ బొక్కుదు రెమియుఁ జేయనేరకక్. 99

ఉ. వీనియనంతరమ్మునఁ బ్రవేశమునక్ † యుగరాజు వానిలోఁ
దానెగడుక్ సుబోధము; కృతజ్ఞు లెఱుంగుదు రీరహస్య, మా

(‡విష్ణు పురాణ షష్ఠాంశము చూ)
(* శ్రీనాథనైషధ సప్తమాశ్వాసము కలివర్ణనము చూ.)
(‡ శ్లో॥ దుర్యోధనః కలేరంశః) (దేవీభా ర స్కం, అఅ, చూ)
(† విష్ణుపురాణ చతుర్థాంశము చూ)

నీనిధి మున్ను మిన్నయుఁ బ్రబిద్ధుఁడునయ్యు నొకంట నిప్పు డే
సేనియుఁగాక యుక్తసమయేక్షణతత్పరతక్ వసించెడిక్. 100

చ. కనుకఁ గలిక్ ప్రబోధ మది కల్గమి నిక్కువ; మీవు పూర్వపు
న్మనులమతంబు రోసితివి, ముగ్ధుఁడ వైతి పటంచుఁ దేలె; ము
గ్ధుని కొనరింపరాని దొకకూర్మత యుండునె? యమ్మఁ దిట్టు, దే
వునిఁ జెడఁదిట్టు, జేశకునిఁ బూర్తిగఁ దిట్టెడిఁ, దిట్టుఁ దండ్రినిక్. 101

మ. కలిదోషం బిది, దైవసృష్టి నతఁ డొక్కం; డాతఁడేనిక్ జడా
త్ములయుం దాఁడెనట్లు పండితులయందుం దాండవంబాడఁ, డీ
యలఁతిక్ వారలు లెక్కసేయరు; పురాహ్వాచారపారంపరీ
స్థలదాచారులు వానిదాసులయి చక్కక్ బోదు రాచక్కిక్. 102

మ. కలి సంప్రాప్తిగ నైనువే లరుగె, సాంకర్య మెమ్మెటుక్ దప్ప, ది
వ్విలయమ్మందును * నిశ్చలాత్ములకు దుర్విజ్ఞానముల్ పుట్ట, వి
ప్పలు కావ్యాసమహర్షి దేసుమి! వృథాపాల్కగల్భ్యస్ఫారంధరీ
కులకో, సర్వయుగమ్ము లొక్కటియె సంకోచమ్ము లే దబ్బకా.

సీ. అకలీనుఁడగువాని నాశ్రయింపంగ విద్వజ్జనంబెపు డపత్రప వహించు
హద్దు మీఱిన తనయానుజాదులసృష్టి కెపుడు శిష్టకులమ్ము లిచ్చ రోయు
స్త్రీపునఃపరిణయవ్యాపార మెపుడు నీచాతినీచమ్ముగా నరయఁ జగము
ఎపుడు కృతఘ్నుఁ డెవఁ డిక్షించి విజ్ఞు లంబూకృతిపరిణతాముఖులౌదు

తే. గీ. రది సుమీ కుట్ట! బోధమున్నట్టికాల,
మది గతించి యెచ్చేనేఁడులయ్యె; నెఱుక
చాలని భవాదృశులకు నిక్కాల మకట!
బోధమగలట్టి కాలమై పొలుపుమీఱె.

ఈ. బోధములేనికాల మది పోవుట చేత నె సూ! వితంతుబిం
బాధరలన్ వరించు సుగుణాఢ్యులు. వారల మన్ననేర్పరకులో,
శిధురతులో, గుణారతులు, శిష్టజనేతరు, లెందు విగ్రహా
రాధకమూషకుల్ ధరఁ బరంగిరి, మున్నిటు లుండ నేర్చిరే! 103

(*దేవీభాగవత పఞ్చమస్కంధము చూ.)

కే. తొలి ధనాఢ్యులకెల్లఁ దలలోనినాల్కలై యొందు నాస్తికులు పెంపొందిరెలమి
మును ధనం బిడువారు ధనదాతలెల్లఁ "గళ్యాణంబు విధవానుయాయి" కన్న
బ్రహ్మవిద్వేషసంబంధమాత్రమున ముక్తజనులెల్ల మొక్కిక్కి రెవ్వనికి నేని
అంత్యజాచార్యమతావలంబనమును నెనుకటివారు గైకొనిరి తఱుచు

గీ. ఇప్పుడును నట్టి యుత్సాహ మెల్లయెడల
వ్యాప్తిఁజెందఁ జెందుచునుండె వ్యాప్తిఁజెందఁ
గలదు; సరిపెట్టుకొంద మిక్కలుష మిట్లు;
కాక శోకించి చేసెడికార్య మేమి. 106

(వేఱురీతి...నీదుభోగములో...నగ్రమత...జహింపఁగ)

చ. తిరుపతి భోగి, యగ్గిరిని దీప్తిసెసంగెడిసామి భోగి, నీ
వరయక భోగములో గినిసి యాడఁ బాడంగితి "వేఱురీతి" నీ
*దురిత మడంగు శంకరునితోయజసేవ స్మరింపు మా పె పా
దరజము శీర్షవిరాజితము ధన్యునిఁజేసినఁ జేయు నిన్నఁకక్. 107

ఈ. బ్రహ్మమతంబు నిప్పటికిఁ బట్టితి, నాకడ నున్నయప్ప సం
య్యమ్మ ప్రసాదమే గతి యథార్థము సెప్పుము? యా పెయాలయు
మ్మిమ్మగ నుండి మంత్రిజప మేగతిఁ జేసితి విట్టినీవు? మొ
త్తమ్మున నిన్నఁ బోలెడుకృతఘ్నుఁడు లేఁడు సుమీ జగమ్మునన్. 108

ఈ. భోగము, భోగి, భోగినులు వొల్చెడి శంకరు నర్ధమూర్తి, యా
భాగిని మండభోగి నిను భక్తునిగాఁ దలపోసి సత్కలా
భోగిని గాన జ్ఞానలవభోగినిగానొనరించె, నిప్పు డే
లాగున దూష్యమయ్యెను శిలాప్రతిమార్చన [illegible]మా కికా. 109

మ. భవితవ్యంబు నెఱుంగ నేరవు, భవత్పాపోడుపం బిట్లు పం
డపలెం గావున వేంకటేశ కురుఁడన్నా! * భోగినీరాగిమై
భువి నెందున్ వినుతింపఁగాఁ బడెడిఁ బప్పంగూఁతలం గూయకా
కవి కీలాటినుహారహస్యము లెఱుంగన్ శక్యమె ట్లయ్యెడిన్. 110

(* దేహీ భాగవత షష్ఠస్కంధము చూ.)

(‡వేంకటాచల మాహాత్మ్యము, ౧ ఆ, చూ.)

మ. దురితం బీ వొడిగట్టివప్పుడు భవద్రోహమ్ము సర్వమ్ము నే
నెఱుగం జాలన యంతపట్టు నొడువక హేయమ్ము గాఁజూడ నె
వ్వరు; నల్లైనఁ గృతఘ్నుఁ లోకు మెఱఁడే వాక్రుత్తు, నన్యాయమో?
‡ పరకీయాన్నసేయ, మూఁక పృథాభారమ్ము వాకేటికిఁ? 111

చ. *గురుపితృమాతృదేవులతగుల్ విరచింపఁగ రాదు, భోగముల్
తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు లేలనివాఁ డని కాదు, దాన నీ
గురుతకు భంగమేమి? యిదికొంచెతనంపుఁబ్రిసంగ; "మేల కొ
బ్బరితెరు నెక్కె" దన్నఁ "దృణభారముకోస" మటందువే సుతా? 112

చ. "తిరుపతినెంకటేశగురుదేవుఁడు 'భోగి' యటన్నఁ దప్పా? 'చి
త్తర మలవాఁడు దేవయ కృతఘ్నుఁ' డటన్నది తప్పా? సుంత నీ
పరయఁగలేకపోతి"వని యాడుము రీకవనమ్ము చూచి; త
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకో యమాయికా 113

(నీపదములేధన్యంచెడివారుగూడ...మున్నటిపలె నిన్నుఁగొల్వరు)

చ. "'తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు ము, న్నిపు డట్లుకాఁడు కొ
ల్వరు చలుమంది' యన్నదియె లాఘవమో? 'కృతముం దలంపఁ డ
మ్మెలు' కన లాఘవంబొ? కనఁ బోఁడితఁ" డందురు లోకు; నెంత త
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడ కోయమాయికా. 114

క. "దురితములెన్ని కృతఘ్నుల, నరవచ్చెడి? దానఁ జెంచసాఁగె నితఁడు వే
దుఱువాఁ" డందురునుమి! త, త్తఱపడితివి దారియొందు దగులకపుత్రా.

క. తిరుపతివెంకనభోగము, లెటిగించితి యశము సుకృతమే? యింతట, నె
వ్వరొ తక్కఁ గీర్తిపరుఁ, డొరకరె తాచ్ఛకులు విబుధ ధూర్వహులెందున్.

చ. ఇదిగద, నీవు ర్ల్లదము లెన్నిపఱించినఁ జేలు సాఁగ? మీ
చదువున నర్థిత్తగాఁ జెడు యశమ్మది లేశము లేద; చాఁపరై,

---

‡ కా. చెల్లాచెదురుకిఁ దీసికట్టయితిమాఁచీ? మాట లింకేటికిఁ (ఈపద్యపాద మెవరికవిత్వమో, దిని పర్యసక్తిఁ గలనంగతి నదర్భము లెట్టివో మా శిష్యులు చెం॥ రా॥ లే చెప్పవలయును గాన చలయవారు వారిపలన నెఱుగఁదగు.)

*శ్లో. భవానీశంకరాదీనాం పితోర్వా కేవిఁకర్ణనమ్, (ఇత్యాదినిషేధస్తా వదలంకార శేఖరాద్యాలంకారికగ్రంథేషు ద్రష్టవ్యః.)

చదరయి నిల్చి యిప్పటికిఁ జాల దినమ్ములు వోవుదెంచె; ని
య్యది గని యౌర్వలేని జడు లంతయునుండిన నెంతయేఁడ్తురో! 117

ఉ. కావున నున్నకీర్తికె కావలె బోలెఁడు చోటు, నీవు నిం
దేవిధినేనిఁ గొంత గొను మిఁగలఁ డాతఁడు; నీకొసంగఁగా
నావల నిల్చినట్టిదియె యాతనికిఁ సరి పోవు; మాసియే
పోవునా? పోవనీ, యళిమపో' గడుఁ గాతీయ హేతు వర్భకా. 118

క. *తఱుఁగు నిఁకఁగీర్తి యనుకొని, పొఁటఁబొరి లిఖియించి తీవు బూతులు; దానం
బెరిఁగెడినని భయపడు నతఁ, డరసితివే హేతు? వర్భకా! యిప్పట్లఁ.

చ. మును హరిశ్చంద్రుగారి నొకమోఱకు, నీవల వేంకటేశ్వరుఁ
గనలి యవాచ్యముల్ గిలుకుకైవడి, నేవియొ ప్రేల దానికా
యన "జగమింత యుండ ననుఁ నాయలఘుం డటు దూఱుటే సుమీ
ఘనతకు నొప్పికొంట" యని కైకొనె మోదము గాఁగవింటివే. 120

సీ. భోగినీరతుఁడయ్యు, భోగినీరతుఁడయ్యు భోగినీరతుఁడె యప్పుణ్యమూర్తి
విభ్రమద్గతియయ్యు, విభ్రమద్గతియయ్యు విభ్రమద్గతియె యవిశ్వమూర్తి
అచలానుగతుఁడయ్యుఁనచలానుగతుఁడయ్యుఁనచలానుగతుఁడెయయ్యదలమూర్తి
శ్మశ్రుసజ్జతుఁడయ్యు, శ్మశ్రుసజ్జతుఁడయ్యు శ్మశ్రుసజ్జతుఁడె యాజిష్ణుమూర్తి

తే. గీ. సానుగతుఁడయ్యు, నతఁడు దాసానుగతుఁడె
వేశపరుఁడయ్యు, నాతఁ డావేశపరుఁడె
భీరహితుఁడయ్యు నాతఁ డాభీరహితుఁడె
ఏమెఱుఁగు దీనఁ గలభావ మెఱ్ఱిజనుఁడు. 121

(మాసె భవత్ప్రతిష్ఠ యిదె మాయుచున్నది మాసిపోవు)

చ. అతిమతి నేవియో గిలికి యంతన "దెవళముండఁ బో దిఁకఁ
దిరుపతి" నంచు నెంచు భవదీయవివేకము "వార్ధి దోయిటఁ
బురపురఁ దోడి లోఁగె" నని పొంగెడివానివిధమ్ము దెల్వె; సం
బరపడు, మేల నీముదిము వల్పన నేయవలెఁ? గుమారకా! 122

---

* శ్లో॥ భాగ్యవన్తం ప్రసూయేథా, మాశూరం మాచపండితం, శూరాశ్చకృత విద్యాశ్చ మమపుత్రాపనంగతాః" (ఇతి ద్రౌపదీం ప్రతిపుంస్యా ఆశీః).

ఉ. మాయను సూర్యుఁడుఁ, శశియు, మాయఁ జరాచరజంతుజాలముల్,
మాయను భూమియుఁ, దివియు, మాయను సప్తకులాచలమ్ములుఁ;
మాయని వస్తువేది ? వినుమాయది, తిర్పతివేంకటేశ్వర
శ్రీయుఁ బ్రతిష్ఠయుఁ మిగులఁ జేపకుఁ దావయి పొల్చు నెప్పుడుఁ.

గీ. జగమఖిల మప్పరితిష్ఠావశమున సుఱఁగు
నయ్యదనఁగూడ నచలమై యలరు శేష
* శయ్యపైఁ బొల్చు వేంకటేశ్వరుపరితిష్ఠ;
దాని మాయింప నొకరికిఁ దరమె పుత్రి! 124

(ఊరక లేనిపోనికా ర్లంద్రు భవద్గుణం బెఱుఁగ నట్టిరు)

ఉ. "కొందఱు తద్గుణం బెఱుక గూరిక యూఁగక లేనిపోని కా
ర్లందు" రటం చెఱుంగుదుఁ; యంతయొ యింతయొ గాక పూర్తిగా
నెందుకు పర్వముఁ దెలిసి యేపపుఁగావలము ల్లిఖించి గో
సం దెదవో ? యెఱుంగ నకటా ! వికటంబులు నీపరిచారముల్. 125

(నిక్కము పల్క సెపింతు పంచు)

చ. అతఁడు "శపించు" నంచెఱుఁగు; బట్టసుటే ధర్మపు మేని మాఁడుము
ర్లతియు నెఱుంగు; దేమనుఁ గాఱులు నూఱెదో, పెంకెకొయ్యనై !
యతని దయార్ద్రిభాపమకదా ? నిను నింతకుఁ దెచ్చె; నింక స
ద్గతి యిహమందు చేఱుకటఁ గల్గుట కేలెరపోయి, పుత్రికా ? 126

మ. గురువిద్వేషమె త్రోపయో ? యసృతవాక్కారిత్వమే త్రోపయో ?
తిరుపత్నీపతిపక్షపాతరవిద్వేషిత్వమే త్రోపయో ?
చిఱుసంరూషను వేదవిన్మతము 'నిస్సీ' యుంటయే త్రోపయో ?
పరమార్థిన్మున కేల మాఁపుకొని డంబాల్ గొట్టెకోయీ, సుతా ! 127
(తులువా తులువా యని నీవు...పద్మాది పున్యాల నాక్షేపించి)

మ. ఎవరో నీదగుతుల్వచెయ్వులకు నెంతే లోనఁ జింతించి నీ
యవివేకమ్మును గోసి 'తుల్వ' యని ని న్నామంత్రితుఁ జేయ, వా
రివఁ బోధోరణి వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రేరేపించిన ట్లెంచెదే
సువివేకీ? యతఁ డేమినేయునుఁ ! నీశుంతత్వపర్యాప్తికిఁ ? 128

(* దేవీభాగవతం 3 వ స్కంధము చూ.)

ఉ. తా నొనరించుకర్మ మది తన్ను ఘటించి కలంచుచట్ల న
జ్ఞాని యొచేయుమీ, వృథగఁ జాల దురుక్తులు వల్కఁ దేవు; సు
జ్ఞానియొ కర్మముం దలఁచి, కష్టము నెట్టులొ సైఁచి, వచ్చుజ
న్మానకుఁ గూడఁజెట్టుకొనఁగా గపుకించు సుకర్మపుంజముల్. 129

(ముష్టిచెంబుంగొని...బొంగు బుజానవేసికొనిపోదురు)

ఉ. "బొంగు బుజాన వైచికొని పోయినఁ" బోదురుగాక, "ముష్టిచెం
బుం గొనిపెట్టు" మంచడుగఁ బోయినఁ బోదురుగాక, "గంగిరె
ద్దుం గొని దేవుఁ డంచుఁ బలుతోర్పులఁ బోదురు"గాక; దేవనిం
దం, గురునింద సేయఁగదా! యలవారల కేల యల్గెదో? 130

ఉ. శక్తుఁడవేని దేవగురుసంస్మరణం దిగఁదార్చివి, ♦ పై నికృ
ష్టోక్తులు పేర్చి దుర్మదులయుల్లములం బగులింపు, ధర్మశా
స్త్రోక్తులు సమ్మతించు నిది; యయ్యారక తీరికకర్మ నేటి య
వ్యక్తత, బక్కదాసరుల కల్గెను నీసరులేమి కైసరా? 131

(బొంగుబుజాన వైచుకొని పొమ్మిఁకఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా)

ఉ. "బొంగు బుజాన వైచుకొని" పోఁడు; పరాంగముమీఁద నెక్కి మా
ర్దంగికరాప ముప్పతిల "దద్ద దదిందక దద్దదోం దనోం
దోంగిణతక్క తక్క" యని తొల్లిటి కాళియమర్దనంబు జ్ఞ
ప్తిం గొలుపుంజుమీ, తుదకు వేంకటనేతపదారవిందముల్. 132

(మూసినమూపపేరుగళ్ళమండనము...నీవేసముసూడ నెవ్వరికివేదుక)

ఉ. దాసునివాఁనికిఁ సరిగ నైనము తత్తదుపాధిరూపముల్
భాసిలఁ జేయు; నీకు నగపట్టును దేవుని గీర్తన నక్కటా!
"మూసినమూపపేరు"; కనుఁగాయని వజ్రపుజోడు గల్గు శ్రీ
వాసుఁడు నీకుఁ గన్పడఁడు వాస్తవరూపముతోడఁ బుత్రికా. 133

ఉ. స్వామి ధరించు * వజ్రికవటమ్ము నెఱుంగుదె? యెన్ని కోటు లా
నో? మహిపాలుఁ డెవ్వఁ డిడెనో? యటునంటి వివేకులెల్లరుఁ
బోవఁరులా? దురుద్యములపద్ధతుల న్నెగడింప సొమ్మ వ
మ్మామఁయాద కొప్పెడి ధరాధిపతుల్ సువివేకులా సుతా? 134

(♦ స్కాందోత్తరఖండము చూ.)

(* వేంకటాచలమహాత్మ్యము 5 ఆ. చూ)

(శౌర్యము లేనివాఁడుగద శంకరుఁడు)

ఉ. ఈశునకమ్ము కృష్ణుఁడయి యీశుఁడు పూస్త్రీకయం బటుల్ పొరి
న్నాశము నేసినాఁ డనుట నమ్మెడిచో నెటు "శౌర్యహీనుఁ"డక్
రాశికి రానిమాట జనరంజక మా? మదిలోన నర్థనా
రీశుని పొట్టి వ్రాసితివొ యీసుడి; దానఁ గవిశ్వభంగ మా. 135

ఉ. "శౌర్యము లేనివాఁడుగద? శంకరుఁ" డంచొకబొంకు బొంకి, తే
యార్యులు విశ్వసింతు? "రిటలాక్షుఁడు శూరుఁడు గాఁ" డటన్న; నీ
ధైర్యమదేమి? దేవగురుతత్త్వముపట్టునఁగూడ బొంకులక్
గార్య మకార్యముక్ మఱచి క్రక్కిదమా, వెక్కిడిపాప మక్కటా! 136

(నిం దిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీరదు తిర్పతివేంకటేశ్వరా)

చ. "తిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీర" దటం చొకవాక్కు డొక్కి, పై
"దిరుపతివేంకటేశ" యని దీర్చుము నేమని తీసితో యి? యే
మతితొ? విడంబమో? యది పరిమోదమొ? హాస్యమొ? తప్పమాపిరో
నతిముతఁ బాచిలమ్మగఁ దదాహ్వయముక్ స్మరియించుటో సుతా! 137

(ద్రాసరుల్ తిరిపము నెత్తువేళ నినుఁ దల్పఁగ)

చ. తిరిపము నెత్తువార లొకతిర్పతివేంకటదేవుమాఱ్గిమే
స్మరణ యొనర్ప; రొక్కొక యవారమణుక్, మతి రాముఁ, గృష్ణు నిం
స్మరణ యొనర్తు; రేటి కివి సాఁగనికల్పన? లింగమాత్రినే
వరదుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు నైభవశూన్యుఁ డెటుల్ కుమారకా? 138

ఉ. ఎంచి కనంగ లేదుకద? యెన్నఁడు నగ్భక! * నారయప్పరా
వంచను "స్వామిసన్నిధి" యటంచును 'బైశె' యటంచుఁ జెంబురా
గొంచరుదెంచుభిక్షుకులఁ, గొండొక యేని స్మరింపరేమి? యా
ర్యుంచితువాసి గాసిలుట కెన్నఁడొ? మానము లిట్టిగానముల్. 139

హిందూస్థానీ కీర్తన.

* అప్పారావు, దునియామే, నైరాజా, అప్పారావు స్వామిసన్నిధి బైశె, అప్పారావు వైకుంఠమే గై రాజా. అప్పారావు కాశీమేయిసుకటిచే॥ పల్ల॥ ఖానే లడ్డూ దియా, పీనే తంబల్ దియా, హాత్మే లకిడీ దియా, సోనే కంబల్ దియా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు। ఁ॥ పీనేలోక్కు రాజా,

ఉ. ఎవ్వనిపేరు చెప్పికొన నింయక ముష్టియుఁగూడఁ బుట్ట దా
గవ్వ నెపండు పాడుఁ? దిగ్విజగమ్ములు మోసినవానిఁ దక్క; నీ
నవ్వున కర్థమేమి? యలనారయభూరమణుం డలంతియే?
యెవ్వరు నీకుఁ జెప్పఁ గలరే? వివియొ వేగిలెదు తోఁచినట్లుగన్. 139

చ. అతని చరిత్రమున్ వినిన, నాన్యపుఁబాడిన, నాపదాన్య దా
తృతకు నమస్కరించినఁ, బదీయయశోమ్ము పఠించు భిక్షుక
పరితతిపదస్ఫురదర్థిజము ఫాలమునన్ ధరియించినన్ భవ
త్కృతము కృతఘ్నతాధర మెయిన్ శమియించు,నటుల్ పొనర్పుమా. 140

హుక్కా దియా రాజా, గుడ్డుడ్ దియా రాజా, చిల్మ్మదియా రాజా, గంజాయి దియా రాజా, చిట్టా నియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౨॥ బైక్సే చెత్తర్ దియా, సోనేత్న త్తర్ దియా, యేలూక్సే, యేక్ బడా సత్తర్ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు॥ ౩॥ దూక్సే గతీర్దియా, పాంకు జూతీ దియా, సిక్కా లగోపీ దియా, నవ్సే ఘూడీ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు॥ ౪॥ రోటీ ఖానేలోక్కు, రోటీ దియా రాజా, ఘా త్పీనేలోక్కు, ఘా, ద్దియా రాజా, దునియామే నైరాజా॥ ౫॥ బాపక్ లోక్కు రాజా, ఏక్ సత్తర్ దియా, అమ్మా దియా రాజా, బైగక్ దియా రాజా, డాల్, దియా రాజా, ధై, దియా రాజా, సీ, దియా రాజా, నమ్మక్ దియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౬॥ కాశీరోట్టుదియా, జగన్నాద్రోట్టుదియా, మదరాస్రోట్టుదియా, పరియాగోట్టుదియా, గయారోట్టుదియా, దునియామే నైరాజా. అప్పారావు స్వామిసన్నిధిబైటే॥ ౭॥.....శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

(షరా:—ఈ మహాపురుషుని పుణ్యకార్యముల నిదేరీతిని బైరాగులుగూడ గానము చేయుచుందురు. ఇయ్యనఘుఁడు సాక్షాద్భగవదవ్యక్తుఁడై జనులపాలిటికి భగవంతుఁడేయై యుక్తాయుక్తవివక్షణత నెనఁగిన దాతయై నెగడెనఁటె? ఈతని యుక్త దాతృత్వమునుగూర్చి యొకనుహాకావ్యము వ్రాసినఁగాని యింతతోఁదేలు నదికాదు. భస్మాసురునిపాల్యముగ సామ్మ్ల వమ్మొనరించునేటిదాతల కనేకుల కీయనఘుని చరిత్రము నీతిగఁబడఁగలదని యెంచి కొలఁది దినములలో నీధర్మాప్ప రాయుల పుణ్యచరిత్రమును వ్రాయనెంచి యిప్పటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతతో విరమించుచున్నాము.)

(తిరుపతి వీడి వేఱొకప్రదేశముఁ జేరితివేని నీ, పరపతి యెంత యున్నదియో
పైఁబడుఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

చ. తిరుపతి వీడి వేఱొకపరిదేశముఁ జేరిన వేంకటేశుఁ డే
చరపతి నుండెనో యెఱుఁగ వాఁడఁట జనించిన దేమి? చూడుమా
* కురుపతిపర్వతు మ్మరిగి కొండొక యచ్చటనున్న వేంక
టేశ్వరు; మది నందియం బుడుగు, సంశయముండుట నష్టి పుత్రికా! 141

చ. కురుపతిపర్వతంబు గనుఁగొం టెటు లందువొ? యాత్మ కూర్ప్రిభున్
బరిచితుఁ డేనిఁ, బ్మతని పట్టణసీమకు నుత్తరమ్మునన్
బరఁగెడు నాగిరీంద్రి, మట భాసిలు వేంకటశైల, వాని న
న్నరపతి యింటివేలుపుగ నమ్మి భజించు నసేక భంగులన్. 142

శా. దేవబ్రాహ్మణభక్తిపోరి పచటిస్వామీనాథుఁ, డెంతేని స
ద్భావుం, డాగమవేదశేషకులఁ డందన్ జేయునవ్వారిఁ గ
న్నో వాంఛంపఁ డెఱుంగఁ డెప్పతిని నీకున్; వైష్ణవగ్రామణీ
నేవాతర్వునఁ డాన్యపాలుఁ గన జేజే జూచినట్లుండెడిన్. 143

మ. సిరిఁ జేన్నారుమొగమ్మునఁ దిరుమణిఁ శ్రీచూర్ణముం బూని, శ్రీ
హరినామమ్ము జపించి, సాపజి, యథాస్థాలంకృతుల్ దాల్చి, భా
స్వరవిద్వత్కవిగాయకు ల్గొలువ నాస్థానమ్మునన్ గొల్చున
న్నరనాథుఁ గనుఁగొన్న దేవరయనిండాపాపముల్ రూపఱున్. 144

చ. చేయఁ డపారదానములు, చేయఁ డనర్హనమస్కృతుల్, మఱిం
జేయఁ డనై దకార్చనలు, చేయఁ డవిద్వదుదారసత్కృతుల్;
శ్రీయయు యశంబు దాతృతయుఁ జేయయు బొల్చెడివాఁడు, సర్వవి
ద్ధేయుఁ డతండు, పండితవిధేయుఁ, డదేయుఁ డెఱుంగఁ డెప్పతిన్. 145

ఉ. ఏగితివేని నీమనుత వెట్టినఁ గన్గొని, నీకుఁ గల్గువి
ద్యాగరిమమ్ము తేల్చి, యుచితం బగుసత్కృతిఁ జేసి, మీఁదఁ న
య్యాగమవేద్యుఁ డున్నగిరి కంపు సహాయుల నిచ్చి; యూరకే
వాఁగుట కాని నీ వెటకు వారక పోవఁగ లే వెఱుంగుమున్. 146

---

* (అంధ్రీకృత శ్రీనివాసవిలాసము ౧, ఆ, చూ.)

మ. అసహాయమ్ముగఁ బోకు; మేగుసెడ నయ్యద్రీంద్రమం దెందు *వ్యా
ఖ్యాసమాజమ్ములు "గాండ్రు గాండ్రు" మనుచుం గర్జిల్లు నందెందు బ్ర
హ్మసమాజంబులు సేసమాజములు నేమం బీయ; వీదోసముల్
పసి గట్టం గల వామెకంబు లచటఁ భద్రంబు నూ పుత్రికా. 147

ఊ, భక్తు లనేకు లయ్యెడపు పచ్చుచుఁబోవుచు నుండ్రు; వారిపై
రక్తిగ నుండు సంట యవి; బ్రహ్మసమాజము భక్తదూరమా
రిక్తమఠమ్ము గానఁ జెలరేఁగఁగ పచ్చ నటంచు నెంచి సు
వ్యక్తముఁ జేసితిఁ దగినయ ట్లటకుం జని చూడు వెంకనా. 148

శ్రీ. కుమతియని కుకర్మతియని, కుమహార్తియు నాఁగ సతియుఁ గుహార్తియనఁ
బరఁగెడిగిరి యది; యచటం గుమహార్తియె నీకుఁదోఁచు గురవిన్నపమతో.

చ. "తిరుపతి, వేంకటేశ్వరుని తేజమునఁ" యశ మందె" నంచు ము
న్నతిముఖి వాసి; తిప్పు డిలు లంగుము భిన్నము గాఁగ వ్రాసి; తే
మతితివో? బుద్ధి కెక్కువదెనో? "నూదిగమంచపుఁ" గుక్కమో? యెటో
యెఱుఁగఁగ రాదు; సంకరము లీవు గ్రహించుటలో కుమారకా! 150

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీరది యర్భక! చందర్శనంబికా
స్మరణము భాస్వదాతపవిభూతి జ్వలజ్జ్వలనపరిభ్రమరం
ధరమును గా నెఱుంగురురు రజ్జులు; మోజుకుఁగో, యెటోనయుం
దిరిగెడి వారినాలుకలు తెల్లము సేయుదు రుమా కుమారకా 151

ఊ. అంబ నెఱుంగుదే? మహిమనాగడ మాగినతల్లి, యాపెసిం
గంబు నెఱుంగుదే? ఇతిజగర్వము భగ్న మొనర్చి పేర్చె; నా
యంబయు సింగ ... విడిగ నాకృతులఁ గృతి మాడి యమ్మనె? యీ
వెంబరగొట్టుపో డుములఁ జేసెడు మిమ్మిళియింకు వేటికో. 152

(కానుల పూరుగోత్తముఁడు... శ్రీకకుత్థాంధ్రదేవుపై జేసినయట్లు మేమును
రచించితి మీశతకార్ధము)

ఊ. కానుల పూరుగోత్తముఁడు గట్టిన పద్దెము లెల్ల భక్తి కా
వాసము; లీవుగట్టినవి బ్రహ్మసమాజసమాశ్రయత్వపుం

---

*వ్యాఖ్యసమాజ ఇతితుయుక్తం, తథాఽపీదం కేవలస్వార్థమాశ్రిత్యైవ
యానపర్యవసితఇతి కృత్వాసమాజఇత్యేవ ప్రయుక్తమితి తు రహస్యమ్

దోసము వెళ్లఁగ్రక్కుటము దుండగపుం జెడుగంప, లద్దిరా
కాసులత్రోవ పూసులగు కాసుల కూరక చేవుఁ దిట్టెదే. 153

ఉ. కాసుల పూర్ణపోత్తముఁడు గట్టిన వద్దెములందు రామునిఁ
రోసెను, గృష్ణరోసె, మతి ‡ రోయఁడ తిర్వతి వేంకటేశు; నీ
యీసునకుఁ గహాయుఁ డతఁ డెట్లగు? వారల కీ పభేదముఁ
జేసెదొ? నీదురుక్తు లవి నీదుమిథస్థలి నెక్కతొక్కిడిఁ. 154

ఉ. "దేవుని దిట్ట రా" దనియె తెల్పుదునో? "గురుఁ దిట్ట రా" దటం
చే వినిపింతునో? పృథయె యీయుపజేశము లెల్ల నెంతదు
ర్భావుఁడు గూడ నీపను లపాత్రము లంచు నెఱుంగు; నట్టిచో
నే పచియింప నేల? ఫల మెయ్యది కోరి యిటుల్ వొనర్చెదో. 155

ఉ. "నెట్టికి నేదియో ఫలము చేకుఱఁ బోలు" నటన్న సాహసం
బట్టితినా? యధఃపతనభాగ్యము తప్పద; పట్టకుంటినా?
తిట్టెద వింతకన్న; నిను దేవుఁడె యిందుకుఁ బుట్టఁ బేర్చె; నే
నెట్టులు బొగుసేయఁ గల? నేపయినన్ వచియించుచుండెదఁ. 156

(విపరించెద మింతకుమించి నీయపఖ్యాతిని దక్కు- సామిశతకంబున)

ఉ. ఇంతకు మించి తిట్టఁగలవేమి! యటెట్టికో యింక నొక్కమా
ర్గొం తది ఏప్పుమా! భవదకుంఠితనీచతరప్రసంగవా
గ్గంతురతాప్రభగ్నతరకాంతరహృదంతరసామనస్యశ
త్సంతతులే భవద్భృదయసౌకరిసాకిరులై చెలంగుతఁ. 157

ఉ. ఈవఱుఁ "యపాతుర్వి" లని యెల్లను ♦ మీనుడి యెత్తికొంచు ని
ర్వీపనముల్ పొనర్చుగతి చేకుఱె నాఁగద? యింతకన్న దు

---

‡ఉ. అప్పనంబులు గొను నఖిలదిగ్మండలేశ్వరులచే వేంకటాచలనివాముఁ
డరుదుగా నఱువదాఱపనరంబుల మహాభోగంబుగొను నీలభూధ్రవరుఁడు
పానకంబాలుసాబాలు భక్తులకిచ్చి యెసఁగును మంగళాదీర్ఘవిండు
పట్లకొలందిమై పూతగాఁగొను మంచిగంధంబు సింహనగపర్వభుండు

లే. గీ. సాటిసాములరీతి నిచ్చోట నీవు
మూర్తిమత్త్వంబుఁ జూపక క్రీగలఁ. చిత్ర॥

♦ (1) "ఈమశ్యను జూక, జూలై, కవిత, సంచికలో మరల తిరుపతి వేంకటేశ్వరనిండలు గన్నట్టినవిన్నాయటకు దురపిల్లుచున్నవాఁడను వీరద్దరింధ

ర్భావపు సూత్రమక్ష పదరి పొగిమికొనందనుభాగ్య మేమెము; ఫు
తాగ్రి! వెఱపేల? పండితపదస్సున కింమక వచ్చి తెల్పుమా! 159

కర్తలకు మటి యెన్నటికిని బుద్ధిరానేరదని నాయభిప్రాయము..."
విజయపురి, 1-9-13. K. S. Raghuramaswamy.

(2) చెప్పెక్కినవారింతతో శాంతిం బొందిన సరసముగానుండును. ఇప్పటికే యపయశస్సు లెస్సగా వ్యాపించినది చేయుపని యెంతమేలు చేయుచున్నదో గమనించుకొను పరితిభకూడ సామాన్యము కాదుగదా!
గుంటూరు, 2-8-14. శ్రీ॥ హా॥

(3) "నేను స్వగ్రామమునుపక్కకు వెళ్ళినప్పుడు మీరి యర్ధశతకాది పద్యశంసను జెప్పఁగా యోగ్యులెల్ల'రిది యేమియన్యాయము... చదువుకొంటిమని తమంతటఁ జూమే యొప్పికొనియు నన్యాపదేశముగనో మఱియెట్లో యింకను దిట్టి తిక్కనుబడుచు దర్బార్కవులు దైవపంచితులగుచున్నారే' యనియే భగవ ద్గీతి, వారికి మనవిగఁ గొందఱుఁ వారికొందుమనియుం జెప్పిరి మొత్తమున మీరి పద్యశక్తికి సంతసించువారులేరు. కాపథమున కెవరభిముఖులగుదురు?" శ్రీ॥హా॥

(4) శిష్యులు గురునిందాపరులైరని, తాము మందలించుచుండఁగా హాసు "అదేమి చూచెద విదిచూడు" మన్నట్లు కవితలో వేంకటేశ్వరునిఁ దిట్టి దినం తిలు గొట్టసాగిరి. దేవా! పురాకృతపుణ్యవశమున నిట్టిశిష్యులు లభించినందు లకు మనుకొనపలెను గాని వేఱేమముండును. కానిందు సాధారణముగా ధర్మ చ్యుతి కల్గెడి యాయుగంబున మీగీరతధర్మసంహితతత్తద్దోషనివారకంబై మహా శయహర్షదాయకంబై వెలుంగుఁగాక. బృందావనము నరసింహాచార్యులు.

పాన్నూరుపోస్టు, గరికిపాడు, బాపట్లతాలూకా.

(1913 సం॥ సెప్టెంబరు 30 లేది మంగళవారముశశిలేఖనుండి)

శ్రీరామకృష్ణకవులు, విగ్రహారాధననిరసనము.

అనుపేర నేబదిపద్యముల రచించి తమ కవితారత్నమున్నఁ బ్రకటించి యున్న సంగతి పాఠకులంద ఱెఱింగినదే. వానిం జదివిన వివేకులకు శ్రీరామకృష్ణ కవులు సర్వలోకగురు తిరుపతివేంకటేశ్వర పూజానిరసనరూపమునఁ దమ గూ ఢశతకర్తృలవుల నెవ్వరినోదూషించుచున్నట్లు బోధపడకపోదు. అయినను వారుంచి వినామమునుబట్టియు వ్రాసిన టిప్పణమునుబట్టియు జనసామాన్యమునకు విగ్రహా

రాధన నిరసనమనియే తోఁచుటనిశ్చయము. కానఁ బొమరజనాళిభాగును గోరియుం "స్వర్గాయాపవర్గతేవిద్యా" అను నార్యోక్తిని దలంచి పండితులును గవిసత్తములును వగు శ్రీరామకృష్ణకవులతోడి ధర్మవివాదమువలన నాకు విద్యాభివృద్ధియగుననియుం నమ్మి వారు రచించిన విగ్రహారాధన నిరసనము మాత్రమే యించుక నిరసింప మొదలిడుచున్నవాఁడను గాన సదయహృదయులను చదువరు లిండలి యుంచితాను చితముల నారయుదురుగాత....

శ్రు॥'దేవపితృకార్యాభ్యాం నప్రమదితవ్యం,' అనిశిక్షావల్లి, దేవపితృకార్య ములవలన ప్రమాదము చెందకుము, అనియర్థము దేవకార్యమన దేవతాపూజ యని మనము తలంచవలయును (పరాశరమాధవీయము 41వ పుటయందు)'సంధ్యా స్నానం జపోహోమో దేవతానాంచ పూజనం' అని పరాశరుఁడు చెప్పియున్న వాఁడు; ఇందువలన దేవకార్యమన దేవతాపూజయని స్పష్టపడినది. దేవతలనేకులు కలరు మనమే దేవుని బూజింపవలెను? దేనియందుఁబూజింపవలెను? ఇదివఱకెవరు పూజించిరి? అని ప్రశ్నలు కలుగకపోవు. వీనికన్నిటికిఁ బ్రత్యుత్తరములు గలవు. వినుఁడు. "సర్వజ్ఞశ్చ హి మాగధః" అనిద్రావిడోనియున్న బ్ర॥ మాధవాచార్యులవారు తమపరాశరమాధవీయమున 68వ పుటను ఆగ్నేయే పి, శ్లో॥ అర్చనం సంప్రవక్ష్యామివిష్ణోరమితతేజసః, యత్కృత్వా మునయస్సిద్ధిం పరం నిర్వాణ మాప్నుయుః, ఇందుఁజేయవలసిన పూజ విష్ణుపూజయనియు విష్ణునారాధించి మును లుముక్తినిబొందిరనియుఁ జెలియపచ్చినదిగదా? ఇఁక నీపూజనెందుగాఁబంపవలె నను విషయముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వైల్లోక్యమువెంటనే "అప్పన్నగో హృదయే సూర్యేస్థండిలే పరితిమాసుచ, ఇజ్యేన్వహేషహాదే స్సన్యగర్చనం మునిభిస్స్మృతం.....

ప్రత్యహ్నంస్నాత్వాదేవర్షి పితృభ్య ాదికదానం పరితిమాదిషు హరి హరాదిదేవపూజనం, ఇట్లు శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు విగ్రహారాధన గావింపుఁడనఁగా, మునులట్లుచేసి ముక్తిపొందఁగా, నది తెలిసి యాచరించిన కుల్లూకభట్టమాధవవిద్యారణ్యాది వ్యాఖ్యాతృ శిరోమణులు బోధించియుండఁగాఁ బాతాళలోకము (అమెరికా) వఱకు వేల్లు దిగిదిగంతవ్యాప్తి నందియున్న యీ విగ్రహారాధన సాలవృక్షము శ్రీరామకృష్ణకవులవంటివారు చేయు నల్పవిమర్శన చికోర్డుములయాఁకులకుఁ గడలునా? కదలదు. ఇంతియెకాదు. వీరి బోధలచే రాజులవలనను బండితపామరులవలనను నిరంతరము పూజలు సైకొనుచున్న

ఉ. కీర్తి వసంతసేన, యది కేవలముక్త గుణరక్త దానికై
యార్తి శకారుఁ డూని యది యాత్మ వరించిన చారుదత్తునిక్
ధూర్తుఁడు తిట్టితిట్టి యల లొయ్యలిఁ జంపఁగడంగి యయ్యస
ద్వర్తనుఁ డేమి దా మిడికెఁ ? దడ్డతి నీకుచితంబె పుత్రకా! 159

(పర్జిల్ పరమేశ్వరుఁ గొల్వ సేర్చి యీవెంగలి రాతిబొమ్మలను వేఁడరు)

చ. "పరుఁ డొకఁడున్నవాఁ" డనిన భాగ్యము లేదునుమీ, కుమార! య
ప్పరువిక్రతుల్ గురుండు మఱి పార్థివుఁడుక్త జనకుండు; నిందు నొ
క్కరు దిగఁ ద్రావినక్త బరునిఁ గా దని యంటయెొ; వేదశాస్త్రములో
మొఱ లిడు నిట్లు; దాని నొకమోఱకు 'గా' దనినంత నే మగుక్త. 160

(1) బ్రహ్మముఁగొల్వ దైవవిశ్వాసములేదు వీరికని ...దూఱెదవేమి)

చ. పరుఁ డన నెవ్వఁడో తెలియ భాగ్యము లేకయె పోవుఁగాక, త
త్పరుఁడయి పెద్దలం గొలుచుధవ్యుఁడు భవ్యము లందఁగల్గు; న
న్నరునకు విగ్రహమ్ము నెడ, నాయనపట్టున, నమ్మఁచోట, భూ
వరుకడ, నొజ్జచాయఁ గనుపట్టుఁ బరాత్పరుఁ డేకరూపియై. 161

(జీసనుక్రీస్తునుం బ్రతిమ నేవను రోసెను)

మ. పరుఁ డెవ్వారికి లేఁడు ? బొద్దులకు, నవ్వారేనియుక్త దేశికా
దరముక్త వీడరు, క్రైస్తవాదులకు నిత్యధ్యేయుఁడే యెొజ్జ; యె
వ్వరికిక్త దూరమె నీమతం బెచట సంపాదించి తోతండ్రి ? నా
తరమే నిన్ను మరల్ప? వర్ధిలుము శీతజ్యోతిచంచన్మునక్త. 162

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పూజలకు లోటు వాటిల్లునా ? వాటిల్లదు. "సత్యమేవజయతి నానృతం." (ఇందు విస్తరభీతిచే జాలపదలిఖితి) తి॥ సెం॥

ఇట్లు విన్నవించువాఁడు మహబూబు కాలేజి సహాయాంధ్రోపాధ్యాయపద

విభ్రాజి. శివానుగ్రహవిరాజి

శిబపురపు వీరభద్రపాకయాజి.

సనాతన ధర్మబోధినీ సామాజికుఁడు, శికిందాద్రిబాదు.

(1) ఈగుఱుతుగల వాక్యము, వేంకటేశ్వరస్వామివారికి సమన్వయింపదు. స్వామివారు బ్రహ్మముగొల్చువారల నెవ్వరిని దూఱిరి ? పరిమాణమేమి ? ఇట్టిదెనోక్కలవు. మఱియొకటి మాత్రము చూపుచున్నారము. చ. పరులను

(పేర్వడు పనపర్తియు న్నిను సభాజనపాత్రిమునేయఁడు)

క. వీపనపర్తియు భూనభువ, నావనపర్తి యగు వేంకటాచలపతిపై
నీవలెఁ గాపుల మూనఁడ, నేవించియెఱీరునేప చేకూరినచో?. 163

తే. గీ. లుబ్ధకుఁడు పనపర్తి యాలుబ్ధకు లెటు
గొల్తురో యట్ల కొలిచెడిఁ గొసరికొసరి;
ఇంతయెందుకు ? చెంచురా జైన్నఁ, డతఁడు
గాఁడె పనపర్తి ? కూఁతునె కాన్క-యొసఁగ. 164

గీ. వాని యేర్పాటుచొప్పున వాఁడు గొలిచె;
నదియు సామికిఁదగుఁగాక, యట్లు కాక
పోవుఁగాక, యవ్వానికి నేపకుండు
గాఁ డనెడి దోసమును గట్టఁబోఁడు సుకృతి. 165

క. "పేర్వడుపనపర్తి" యటం, చేర్పాటొసరించితొక్కొ ? యిటు లగునేనిఁ-
దిర్పతివెంకనకుఁ వాఁ, డర్పింపఁడు నుతులు నిక్క- మాడిపితార్గి! 166

(బహుమార్గనేపులంజేయులుగాఁ దలంపకుము)

ఆ. నె యేకమార్గవేదియే వేది, బహుమార్గ, వేది యేటివేది ? వేఁదు అతఁడు
ఏకమార్గ మన్న నే మనుకొంటివో ?, సత్యమార్గ మది ప్రశస్తిలెరువ.

ఉ. కారొకొ ? రక్క-సుల్ కడు నకార్యరతుల్ 'బహుమార్గవేదు' ల
వ్వారల మార్గముల్ తుదకుఁ బాడఁటి యోడరె ? జయ్యలైనవా
రేరును బెక్కు-తోర్పలనె యేగుచునుందు, రజయ్య లొక్క-టే
దారిని బోదు రయ్యది సదా జయ మిచ్చి యశం బొసంగుచుక్. 168

చ. అరయఁగ నేర్తు వీవు చతురంగ మొకించుక గుర్తులేదొ ? యే
లురిపురి నిక్క-తాన నిను నొక్క-ట శిక్షితుఁ జేసినాఁడ, నీ
చరిత మటుండె, నియ్యెడ నజయ్యుల యెత్తొకతీర యెట్లు, త
త్తఱపడి సారె నోటుపడు తజ్ఞులఁదాఁటు లనేకమార్గముల్. 169

చూని తిట్టెదవు బ్రహ్మసమాజము జిహ్మవృత్తివై' వేంకటేశ్వరస్వామివారు బ్రహ్మసమాజము నెవ్వరి నావేశించి తిట్టినారో అయిచోట్లు పనిఁడినచో దేవయ్యలకుఁ జిక్కు-తెచ్చెడివి యని యెఱుఁగుదురుగాక.

చ. ఒకరొడ మూలరొమె త్రొకట నొండొకరొమె త్రొకమాఱు తీనిబం
ట్లు కదలునెత్తు మంత్రికదలుఁ మఱేదొక్కఁడ మేఁడె చాఁటు వే
ఱొకరొడ నన్నిటం దుదకు నోడుదు రీ 'బహుమాన్యవేదు', లే
ఖికి జయ మబ్బు వార లొకరీతిని రొత్తును రెత్తు లర్భకా. 170

(నీ సంగతి యెల్లవారికి నసహ్యమె యయ్యెను)

ఉ. ముంగల నడ్డపుల్ వొలయు పుణ్యులకెల్లను వేంకటేశు స
త్సంగతి సహ్య, మందులకె సల్పుచునుందురు సర్వదా; పృథా
భంగురమైనకుక్షికయి పాపకృతుల్ రచియించువారి కా
సంగతి యొట్టి లబ్ధిడి ? నసహ్య మలభ్యము కొంతమందికిఁ. 171

క. కటికికిఁ బిడ్డఁబరిమ్రొఁదు, ఘటియింప దటం చెఱింగి కామ్యార్థిఁ బై
నటియించు నసాధృతి; వేం, కటపతిసంగతియు నట్లకట ? నీ కయ్యెఁ. 172

(విశ్వములోన నెల్లను విపేకులు వేడుకతోఁ బఠింపఁగా)

ఉ. "హైదరుబాదు" వీధి నొకయజ్జు డు హేలకు నొక్కఁ డేపొఁ బా
మోఁది చనంగ వేఱొకఁడు వోవుచు నొండెడుఁ జూచి 'కత్తిపా
గాఁ దెగె 'సా' స్థిలుల్ పలయఁగా ?' యని మెచ్చెనఁ; బట్టులే సుమీ
నీదు కవిత్వపుంగరిమ నీతివిహీనమతుల్ పఠించుటల్. 173

(పొంగుచు నుంటి "నిఁక జనులు పూజలొనర్తు" రటంచు)

చ. పశులకు నోఁచుకోని యెలపార్యిపుటంగన లూరఁ బేమ
ద్యుతిమలయానిలాదులను మూఁటుదు, రాదర మొప్పతిల్ల సం
కతచతురులైన కాంతలు నికామమహోత్సవముల్ మొనర్చి స
త్కృతులుగఁ జేతు రిందుఁ గల దేవరహస్యము నీ వెఱుంగవే. 174

ఉ. ఉపయోగింపవు దేశికాఖ్య మొదటఁ 'నోదాహరే దస్య నా
మపరోక్ష' మ్మను శాసనమ్ము కతనఁ మన్వాఖ్యమై నట్టి శ
ప్పలపింపఁగ వచ్చు నక్కటకటా ? యాపై వృథామోషక
త్వపదం బెక్కితి వేస్మృతిఁ జదివి ? తేథన్యుండు శాసించెనో ? 175

శా. అల్పంబే యగుఁగాక నాగరిమ నేనల్పుండనే యీదుఁగా
కల్పత్వ మ్మది తిట్టునీకు నొకసాహాయ్యమ్ము గావింప, దే

కల్పమ్మందును నీ వొనర్చుపని యేకష్టండు గావింపఁ; డీ
శిల్పం బేగురునొద్ద నేర్చి తరచే? శిష్యా, స్వయంవ్యక్తమో! 171

ఉ "వేదులవాఁడు నామఱఁది వేఁదుఱువాఁతలు వ్రాసినాఁడు వాఁ
డీదురితమ్మునకా జెడెడి నే నఘు మొంద" వటంచు నెంచె దే
మో? దురితంబు వాని దనఁ బోలదు నీకయి వాఁడు వ్రేలుటా
నీదియె పాతకంబు మహనీయుల వేత్తల నడ్డి చూడుమా. 172

ఉ. గొల్లది చల్లలోఁ గలుపుఁ గొంపకుఁ గొంపకుఁగూడ నీళ్లు, లే
చల్లపపాణి యేనియు "నెబా! సిది యేమె యపాతుర్వికాల? యీ
చల్లకుఁ దెల్పు చచ్చె" ననఁ, జాన వృథా జల మిచ్చినట్టియా
తల్లులఁ దిట్టు "నేచెనఁటి తా నిట నీ రిఁడె" నం చెఱుంగుదే. 173

క. గురు నేల తిట్టితన, మా, గురువే యిటు చెప్పెనంచు గొణుఁగకుమా! యీ
దురితమ్మెల్లను మెల్ల ను, పరి నాశ మొక్కు మిగుల బరు విది తనయా. 174

(తత్ప్రతిమారాధనము నిరసించినచోఁ బ్రధాననిబర్హణన్యాయమునఁ
దక్కిన విగ్రహముల పూజయుఁ నిరస్తము)

ఉ. తిట్టఁగ లేదు నీవు మముఁ, దిర్పతివేంకటనాథుఁ నే చెడం
దిట్టితి విగ్రహార్చనవిధి న్నిరసించుట, కైనఁ గాశికా
పట్టణనేత దిట్టుటకుఁ బాల్పడ వే? మతఁ డగ్రగణ్యుఁ డా
దట్టునిఁ దిట్టినప్పడ "ప్రధాననిబర్హణ" నీతి సార్థమా. 180

క. 'కాశ్యత' ఇతి విపరణమునఁ, గాశ్యపి చనుఁగాక కూలకలితం బగుచుఁ
దృశ్య మగుఁ గాశి యది "యం, ద్రశ్యం తన్నశ్య" మనువిధికి లోఁగదునూ.

(కలౌ వేంకటనాయక, అను పచనము)

క. కానఁ 'గలౌ వేంకట' యను, మాన మ్మండినను గాశి మహిమ మధిక మె
న్నేనియు నెల్లట్లగుటఁ 'బ్ర, ధాననిబర్హణత' కదియ తగుఁ జుమి పుత్రీ.

క. క్షేత్రిమలలోనఁ గాశీ, క్షేత్రి మ్మత్తమము దానిఁ జెఱచినపై నే
క్షేత్రిమ్మనేనిఁ జెఱుచుట పాత్రి మ్మద్దాని విడువఁ బాడియె కుట్టా. 182

ఉ. ఎండఱు కాశి కేగుదురొ, యెందఱు తిర్పతిఁ జూడఁ బోదురో?
విందుమకాదె? సర్వపృథివీస్థలి క్షేత్రిము లెల్లఁ గాశితో

డం దులఁదూఁగ వయ్యది చెడక్ డెడు సర్వము, దాన నున్న రా
తిం దెగఁ దిట్టి విగ్రహవిధి న్నిరసింతువుగాక యీపయిన్. 184

(దిక్కటి కొండయొక్కతివి దేవుఁడ? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

ఉ. మొగ్గిక్కులు ముడ్వులుం గలుగుముగ్ధులు మాత్రమె వేంకటేశుకొం
డెక్కుదు, రల్లకాశి కెవరేనియుఁ బోయెద రట్లుకాన న
మ్మిక్కిలికంటి లింగమును మీఱుము దూఱులు పోవు నంతఁ దా
దిక్కటి చాన విగ్రహవిధి న్నిరసించుట సర్వసిద్ధమా. 185

క. కావునఁ గాశీక్షేత్రము, పోవలయుఁ ముంను దానిపోకకునై వా
చావిభవము వెలయింపు న్య, థా వో పది చెడియెతీరుఁ దగుకవివేనిన్.

కీ. అట్లొనర్చితివేనియఁ గంగఁబడు, మీఁద రామేశ్వరము నకుప్రమున మున్ను,
నాపైఁ బ్రయాగయు నటుపై గయాతీర్థయంబడుగంటుఁ దత్తదర్థస్థలముల,
నల్లంలె రంగెకునపతార మదియుఁ గావేరిలో మున్ను దేవేరితోడఁ,
దీపఁ గాంచ్యాదుల పేర్వ్వు, నంతలో దక్షిణదేశయాత్రి లవి సుకుఁగు

తే. గీ. నైని "మక్కా మదీ" నాది పగమున్ముక్తి
దాయక క్షేత్రములు మనుధర్మశాస్త్ర
దూష్యపరదేశయాత్రిలు శిష్య! మన కు
పాస్యతాభాజనములు గావలయుఁగాక్కా.

(మే మీవిధిసర్వమంగళము నెవ్వఁడుఁ బాడుచుమయ్య నీకు-)

తే. గీ. "పాముతోఁ జెలగాటముల్" పనికి రావు,
శేషశైలేశుపై నేల రోష మన్న,
వింనువో? విన, "వీశ్వరజేర" నైతి,
విన వని యొజ్జంగియసుజెప్పెదను గుమార!

ము. గురువిద్వేష మొకండుచాలదె? వృథా హుర్కుం వేంకటే
శ్వరవిద్వేషముగూడ నేమిటికి? దేవద్వేషముల్ దెచ్చిగో
త్తరవిద్వేషము రెండుసుం గలియుచందం బెట్టిగో నీకు నే
నెఱఁగింపన్ వలెనే కుమార! సుభిషై యీ ద్రోప రాఁబోకుమీ. 183

ము. గురునిందాదురితంబు చాలక వృథా గొందాట లీ వేంకటే
శ్వరనిందాదురితంబు లేటికి; బళా! సంస్కర్తలో చాలుఁ; దే

పరహస్యమ్ములజోలిఁ బోకు మవి సంభాళింప శక్యమ్ము గా,
వరయం బోకుము భక్తి లేనియెడ నీ వద్దేవుపాదాబ్జముల్. 190

చ. నరుఁ డురవైనచో నిమతృణమ్మగు మేరువు, మంగళంబు లీ
పటిముతి నెన్నిచూడితిదొ యన్నియు నన్నియకోటులై నిసుఁ
దిరిగి వరించినట్లు లలితిర్వతివేంకటనేత చేయుఁ ద
చ్చరణములెట్లు పట్టిన నొసంగు ఫల మ్మలదేవుఁ డర్భకా. 191

ఉ. మంగళముఁ బంచు టది మంచిదియే గురుమూర్తిగూర్చి య
మ్మంగళమూర్తి నీపనను మర్మమెఱింగి యితోధికమ్ముగా
మంగళముల్ ఘటించుతఁ బ్రమాదములఁ ద్రుంచి దానిచే
తం గరుణాళుఁడవ్ బిరుదు దైవతమూర్తికి చెల్లుఁగావ్రతఁ. 192

ఉ. ఆర్పను దీర్పనుం దగనియజ్ఞులయందున డాఁగి సాఁకుకుం
దిర్పతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టెదు నోరికొలంది, నిట్టినీ
దర్పము ధైర్యమున్ * గవిసిదిస్సలెటో సకలమ్మెఱింగి రె
ల్లూర్పులు పుచ్చుచున్నయవియో? కసుఁ బింపుక పిల్వ నర్భకా. 193

---

* భవత్ప్రణీతగీరితామ్నాయంపర్యాత్వా సంతోషయా దేవం లిఖామి॥ గృహ్ణంతు కరుణానిధయః॥

శ్లో॥ లోకేఽస్మిన్ కవీనామకంగతమనవ్యాస్తే తదో దూష్యా। గ్రుచ్ఛాదిత్యవి సిద్ధకైశ్చ బహుభి। ర్గ్రుంరీక్ష్యతే సర్వదే, కృత్వాగీరతభారరం బహుసుపర్వానందు సెంధాయకం, కవ్యవోభ్యుదితుఁ ప్రపంచ మతులం యాపైకవీంద్రో స్తమం శ్లో॥ సన్మార్గగా శ్రీపతివేంకటేశా। కళానవగ్రాపిదపుష్పగంధా। సుజ్ఞానదా వ్యజనస్య సమ్య క్కవీతారా జయతాం ధరణ్యాం॥ శ్లో గురుభూసురదైవదూష స్స్వకృతైనోఽంధదృశో విమృష్టతత్త్వా। కవిసంకటితాత్మకాం ప్రబుద్ధా పటుయాభృత్కటకాంచితా భ్వరంతు॥ శ్లో॥ ఏతాదృగ్గర్హణనిర్మాణే లోకజ్ఞానాదికారణే। భవంతాపేఽ దక్షో దేవ కంకపీంద్రఘటాహరీ॥

పంచాగ్ని, మార్కండేయశాస్త్రీ. కనిగిరితాలూకా
పోలవరగ్రామవాసీ. ప్రకృతే పాతగుంటూరపురవాసీ.

శ్రీరామకృష్ణకవులు గురునింగా పతులగుటచే నన్యులైనను శిష్యోస్మ్మతి తుల్యమగు నిట్టిగీరతామ్నాయమును దమచేఁ జెప్పించుటచే నెంతయుఁ బ్రళంసనీయులే.

తే. గీ. *అమ్మపుట్టిల్లు నీకింజరమ్మ్మా, దాని
"లంజలకుఁ బంజరం'బనెడుఁ జెనంటి.

వారు చెప్పెక్కి కోకిలమ్మ్మలైరి. తమ సదుపదేశములను వినరు సరికదా, ఏవియో సాహసప్రయుక్త శతకాదులనుగూడ రచింప సాగిరి. ఏదియో తీగఁ ద్రొక్కిన వారు దారితప్పినట్లు వీరిప్పటికిని ద్రోవకురారు. కానిండు, వారికై యమర్చిన గ్రంథము వారికొక్కరికిఁ గాకున్నను లోకమున కంతటికి నుపకారకము గాక తప్పదు....

న్యూఁలుమాష్టరు. శిష్ట్లా వెంకట సుబ్బశాస్త్రి.
అప్పాపురం బాపట్లపోస్టు,

శ్లో॥ స్వచ్ఛందపరిసరత్సుధారసఝరీ మాధుర్యసారస్ఫుర, ద్ధీరోదార కథా వధాన కవితాసింహాసనాధ్యాసినౌ। ఈశ్వరీమాతరినిబద్ధ సర్వకుకవిప్రాగల్భ్య గర్వ గ్రహౌ। శ్రీమత్తిర్పతివేంకటేశ్వరకవీంద్రౌ శిష్యకల్పద్రుమౌ॥ శ్లో॥ అంగీకురు తం కృపయా, చంపకమాలాం మదర్పితామేతాం, ఇత్యభివాద పురస్సర మభ్య ర్థనమాతనోమి యువాం॥

చ॥ కలి కలుషోన్మదైకమదఖండనచండసరస్వతీసము, జ్జ్వలనయదాన శౌండ మపవారితవైరివృథావితండమై, వెలసెడుగీరతాగమము వీనుల విందుగ నిందు నెల్లవా, రలము పఠించినారము పరాపరమూర్తులరైన మీకు శిష్యులు కలి పూరుషుల్ గురుయశోఽపహనమ్మ్మనఁ దమ్మ మిమ్మ్మనుం, దుల నిడికోఁదలంచి సరితూఁగ బ్రథమించియు మీయశంబు దొం, గిలు పనిఁబూన దానిఁ దమగీరత మెల్లెడ వెల్లడించె మేకులుబిగియించి లాగితిరి కోయని కూయఁగ సర్వముండన, మ్మ్మల జరిపించి మించితిరి. మూలముడుంగఁగఁజేసి మేల్మ్మనుం, గులఁ దవిలించు నెంచితిరి, కోయిల కోర్చునె యట్టిధాటికా, జిలిబిలిమాటలు న్నగవ్వనేఁతలున్ దగపంచు మీవిపత్కులకు జగమ్మెతాఁదెలుపఁ జొచ్చె, పికోద్ధతి చచ్చె, మీ భూ, వలయము మెచ్చె మీయశమభంగురమైకడుమోహచ్చె..., వైదుష్యబాహుడ నుగాను వనొక్క చిన్న శిష్యుఁగాఁ, దలఁపుడు కైపశేషుఁడ... గమలాపురినుండు ముఁ గడ్పమండలిక్॥

కైపశేషశాస్త్రి. కమలాపురం, కడపజిల్లా.

‡(రామకృష్ణ మహాభారతము, వింజరపర్వమునండి)
*॥ వింజరము...వేర్యా (లంజల) పంజరము..."

వీవు వనుఁగాని యెవ్వరిసేనిగాని
యెట్టిపిట్లు తిట్టిన గణియింపవలెనె! 194

సీ. అలయయ్య నెఱుఁగుదే యతఁడు †పాచకమాళి తాత నీకగుఁజుమ్మితల్లివంక
అలశాస్త్రి నెఱుఁగుపతఁడుపంటలవాఁడెయతఁడుబావకుజ్ఞాతియగునొకాఁడో
*'మేల్మి' మీయాతఁడేమిక్కుటంపున్ ధూమపాయిజూదరి గ్రామపాచకుండు
ఇంకనొండొక‡చందుర్ఁ డెల్లభూములనమ్మి యేమిచేసెనో? నీకు నెఱుకపడవె

తే. గీ. ఇట్టియాత్మసంబంధులకెల్లఁ దవుల
నింజరమ్మును దిట్టితి, వింజరమున
కిక్కఁథకు నేమి సంబంధ? †మిల్లునాకు
నచటనుండినయంత నేమయ్యెఁ బుత్ర.

గీ. పాచకత, యాచకత, నీళ్ళుమోచుపనియుఁ,
గృతముమఱచి యవాచ్యముల్ గిలుకువాని
పనికిఁ దుల్యమ్మలనుకోకు; పడరువారు
నరకమున వారినేటికి నన్వేదీవు!

ఉ. ఇంజరమేమి చేసె మతిహీను నిఁక గని ప్రీతికల్మి *"నీ
కుం జన దిట్టిదుర్నయము, కూళవుకాకుము, వేంకటేశు ప
త్కంజరజంబ వీ విపుడు కాఁతలు వేర్చిలినలాభమేమి" నా,
"లంజలపంజరం" బయి యలందురునే? "కవికుంజరం" బరే?. 196

(† సీ॥...ణీ॥...పాచకులు, యాచకులు, నీళ్ళుమోచువారుగలకు కొండఱు ఇం జరగ్రామమందు") (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* ఈ॥...వింజరమందు మేల్మిబంగారమువంటి న్యాయపథగాములు..."సీ॥... అహిఫేన ధూమదండాదుల సేవించి యపగతభాగ్యులైనట్టివారు..." జూడుం బాడి యప్పలపాలైన యట్టివాఁడు,) (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(‡వేలయూండ్రి ననుర క్తిగలయాండ్రిగా నమ్మియర్థమ్ము గోల్పోయినట్టివారు") († తే॥ అట్టివింజరమునఁ జెప్పుగట్టువరిని, బెంకుటిలు గట్టికొని యుండె వేంకటే శుఁడు") (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* క॥...కొండఱు విద్వ, ద్గణమునధిక్షేపింపన్ గణఁగుదురు")

ప రా:— ఈ పద్యము నండేమి, దీనికిఁ బూర్వమునన్న, 104,105. సంధ్యా లుగల గీతములండేమి, జెం॥ రా॥ లెవరిని మనమందుంచుకొని, శుంఠలు, గుణహీ

సీ. కాళికాపట్టానఁగలవిఱ్ఱు డొక్కండు నిన్ను బ్రహ్మర్మఖునిం బొనర్చె
నైజామురాజ్యమ్మునఁ గలవారెందఱో నీపేరు వినుటకే యోపమనిరి
కడపకర్నూలి ప్రక్కఁగల పార్శ్వులెల్ల నిఁక గలిపురుషునిగాఁగదలఁచుచుండి
రల్లసెల్లూరివై పంతకుమున్నె నిఁక బతితునిగా వార్సి పంపఁదొడఁగి

గీ. లెక్కగొని విజయనగరము నీ హేయచరిను
దెలిసికొనియెఁ గుంటూరు నీ చులుకఁదనము;
ఇంజరంబును గూసివ యెడ్డికూఁత
లెన్నిగార్మమ్ములను గూసె దెఱుఁగఁ గెపుమ. 197

కా. ఏయూరిఁ దెగఁదిట్టసేమి యగు, నీవ్వారలఁ గొట్ట చే
మూ; యూహార్హ్యము డాఁగ; దింపరము మాటల్లుంచు నీ దబ్బఱల్
నీయాత్మఁ గనుపట్టవే, అది నిను 'న్నీచుండ వీ' వంచుఁ దా
రోయఁ మానెనె? దానిఁ దిట్టికొను పేరుఁ రారు నీజోలికిఁ. 198

గీ. రమణ శ్రీలక్ష్మ్మసరసాపురమున మొన్న
రావు శీర్చెల్లయాంబకు రాణయెనఁగ
జరిగినది షష్టిపూర్తిఁ, యచటికి నీవు
రావు, బావయు రాఁడు. మీచేప దెలిసె. 199

(1914 సం॥ నరంబరునెల 17వ తేదీ మంగళవారం శశిలేఖనుండి)

షష్టిపూర్తి, అవధానములు.

ఈనెల 9వ తేది సోమవారంనాడు చెల్లాయమ్మారావు బహద్దరువారి షష్టి పూర్తిఁ మహోత్సవము జరిగినది... వెంకటరామకృష్ణకవులను, తిరుపతివెంకట కవులను అవధానములకు శ్రీ చెల్లాయమ్మారావువారు పిలిపించగా మొదట సమ్మతించిరి. అంత కార్యకర్తపట్టికలు అచ్చొత్తింపించి. ఏకారణముచేతనో

నులు, సంకరులు, లోకనుడివడవములలోఁ దిట్టమొదలిడిగో వారెల్లఁ దమ మాతృమ సాహిత్య సాహిత్యములుగల్గి కవితచెప్పఁ గలవారనియే, సంపన్నగ్ర హస్థులనియు. వీండ్రికృతఘ్నతకు రోయుటచే సకలము నెఱిగిన వారియెడుట నేమియు ననఁజాలక యిట్లుతిట్టఁబూనిరనియు, నెఱుఁగఁదగు, మతివారినేకాక గ్రామము నెల్లఁదిట్టదొరఁకొనుటచే నాగార్మమంపలి వారెల్ల వీరికృఘ్నతకు వెవగించుకొనువారేయని విస్పష్టమగాన వ్యాఖ్యాన మనపేక్ష్యము.)

రామకృష్ణకవులు వచ్చుటకు వీలులేనట్లు సూచన చూపింప నాకార్యక్రమపట్టిక లు వదలి, తిరిగి కార్యక్రమపట్టికలు ముద్రింపించి... ఆ పత్రికలో తిరుపతి వేంకటకవుల శిష్యులలో నొకరగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచేరను అష్టావధానము చాల బాగుగా జరిగినది. రు116లు బహుమాన మొనర్చిరి...అవధానులకు రెండు నూటపదార్లు బహుమాన మిచ్చిరి. తిరుపతి వేంకటకవులకు వెంకటరామకృష్ణకవులకు సమావేశము కలుగుచున్నది. యెద్దియో వైచిత్ర్యముండునని అనేకయాళ్ళనుండి చాలమంది జనమువచ్చిరి... శ్రీరాజా చెల్లాయమ్మారావువారి గుంటివారే పిఠాపురం ఆస్థానమునకు సంబంధించినవారు పిలపించినప్పుడు సభకురాని వెంకటరామకృష్ణకవులను, మరి యేరాజులు వీరికి తిరుపతి వెంకటకవులకును సమావేశము చూపించి సభ చేయింపగలరు. ఇంక యిట్టి చూహ యెద్దియయిన ఎవరికయిన నున్నయెడల అద్దిమానుకుందురుగాక. ఇట్లు,

తులశీ విశ్వనాథము.

చ. 'అనఘ'లటంచు మిమ్మెఱుఁగు నంతకుమున్నె జగంబు! చెల్లమా
జనునికి షష్టిపూర్తి, మనశాస్త్రికిఁ దిర్పతి కీప్టిపూర్తి, భూ
జనులకుఁ దుష్టిపూర్తి, ధృతిచాలని బాపకు నష్టిపూర్తియం
దనరకతాన సర్వవిదితం బది యయ్యె నిఁకేమి వ్రాసెదో! 200

చ. పిలువఁగలేదొ ? మిమ్ములను, బిల్చిన 'పత్తు' మనంగలేదొ ? వై
దలఁ కుదయింపలేదొ ? కలతత్త్వము లోకమెఱుంగలేదొ ? య
న్యుల నటులుంచు, శీర్షికరుఁడు యోగ్యుఁడు సూర్యవిభుండు రాజబం
ధులును నిజం బెఱింగి రని తోఁపదొ ? నీమదికేని యర్భకా! 201

గీ. సకలము నెఱింగియును నిన్ను సాఁకువిభుని
మోముచూచి నిన్నే మియు మొగము నెఱుట
నాడకుండిరిగాక, నీయనృతములకుఁ
బార మున్నదె ? నీగుట్టు బయలుగాదె. 202

ఉ. ఈ వొనరించుదోషము లశేషము; లందును నింజరంపు భూ
దేవులజోలి కేగు టది తీరనిదోషము, వారి పాదముల్
కేవలభక్తి మ్రొక్కు మలిగింపకు, 'మాచెడుకూఁత లెల్ల నా
బోవలిఖించినాఁ' డనుమ వారికిఁ దెల్పుము శాంతి కల్గెడిన్. 203

ఉ. చూడఁడుగాక చూచునెడ సూర్యనృపాలుఁడు గూడ వేంకటా
ద్రీడపమాన మొప్పినను దీనికి నొప్పికొనండు; గాగ్రిమమం
దేఁడొ యొకండు నీకు సరియే యగుఁగా కది కారణమ్ముగా
గాడఁగఁ దిట్టిపోసెదవె గాగ్రిమమునెల్ల; వివేకి సైఁచునే. 204

ఉ. ఎప్పుడుగాని సూర్యనృపుఁ డీవును బావయువార్యియు తప్పుడుం
జెప్పులమారి పిప్పినుడిచెయ్యులు తాఁ దిలకించి యుండఁగ; డె
ట్లొప్పెడిఁ జూచెనేని; యతఁ డొప్పిన నొప్పత, మేమువాతర్రి మా
యొప్పులకుప్ప యొప్పినటు లుల్లమునం దలపోయ మర్భకా. 205

ఉ. ఆయన దర్శనమ్మునకు నందనివారము మేము, కాకతా
లీయము గాఁగ నానృపనిలింపుఁడు మాసభ కేగుదెంచుచో
ప్పాయితమయ్యెఁ గాని యది యంతటిభాగ్యము లేనిదయ్యె, భే
దా, యతఁ డిందు కేమనునొ యానుడు లిందు లిఖించకుందుమే? 206

చ. ధనమిడి పత్రికన్నిలిపి 'తజ్జులమెప్పును గొం' డటంచు న
య్యనఘుఁడు సెప్పఁగాని 'కనినంతన కేల నుపానహమ్ము గై
కొని మరియాద సేయఁదగు కొంచె నుడు ల్లిఖియించి పాప భా
జనమగుఁ' డంచు నానృపతిచందుర్రిఁడు చెప్పు వనంగఁ జెల్లునే. 207

ఉ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దేవుని దిట్టైడినీకుఁ బ్రాఁతె? యిం
జరము; భవద్విభంశ్రమనుజన్ములు లే ర్దనుజన్ము లుండుర్రి నీ
దురితపుధోరణిన్ గడకుఁ దోర్చుచుఁ దిర్పతివేంకటేశుఁ డిం
జరపుగవాసులున్ నుఖ మొసంగి తుమింతురు గాక వీఁకమై! 208

గద్య

ఇది శ్రీ... తిరుపతివేంకటేశ్వరవిరచితంబగు విగ్రహారాధనము

సంపూర్ణము.

తప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	1	న్యాయేన్య	న్యాయ్యేన
3	3	గల్లరీఁడనవచ్చుఁ	గల్లరీఁడనవచ్చు
5	21	కికఁ	కీఁక
7	6	బార్శికుచుంటి	బార్శీకుచుంటి
,,	11	ముంజగ	ముందఱ
13	3	దేపుఁడె	దేవుఁడె
,,	12	డొదువేని	వొదువేని
27	23	తెల్లమ	తెల్లమ
29	21	యక్కటక్కటా	యక్కటకటా
32	16	మ్మెఱుకన	మ్మొఱుకన

విగ్ర.

గీ ర త ము

(శ్రీ కా శి రా మా య ణ ము)

గ్రంథ పరిచయము

షష్టిపూర్తి మహోత్సవమైన పిమ్మట గ్రంథముద్రణము ప్రారంభింపక పూర్వమే మా గురుపాదులగు శ్రీవేంకట శాస్త్రులవారు రుగ్ణులగుట తటస్థించి, దాదాపు ఆఱు సంపుటములు పూర్తియగు పఱకుఁ గూడ మంచముపట్టియుండిరి. కావున గ్రంథముద్రణమున సూక్ష్మపడ్డము పొడముచువచ్చిన సందియము లను వారి వలన దీర్చుకొనుటకు వలనుపడకపోవుటయే కాక అముద్రితగ్రంథము లింక నేమేమి యున్నవోకూడ దెలియవయ్యెను. ఇటీవల శ్రీశాస్త్రులవారి కించుక యారోగ్యము చేకూరిన పిమ్మట నేను వారిని దర్శించుటకుఁ గడియము వెళ్ళినపుడు అముద్రితగ్రంథములింక నేమేమి యున్నవి? యని యడుగ, ఏదో బీరువాలో నింకను గొన్ని యున్నట్లు సెలవిచ్చినారు. తీసిచూడగా నీ 'లోకాభిరామాయణమును' 'స్త్రీవిద్య' యను నొక యసంపూర్ణ గ్రంథమును లభించినవి.

1915, 16 సంవత్సరములనాటికే అచ్చగుచున్న గ్రంథముల పట్టికలో దీనినిచేర్చి ప్రకటించుచువచ్చిరి, గాన నింతకుమున్ను దీని పేరు వినినదియే. మఱియును, 'ఈ॥ ఇప్పటి కాఱువత్సరము లీ కలహమ్ము జనించియాయె' అను నిండలిపద్యమువలనగూడ నిది యీ వివాదమునకు సంబంధించిన మొదటి రిజిస్టరుత్తరము వ్రాసిననాటికి ఆఱుసంవత్సరముల పూర్వమున రచింపబడి నట్లు తేలుచున్నది. అనగా శ్రీశాస్త్రులవారు బందరు వదలిపెట్టక పూర్వమే దీనిని రచించిరి. రచనానంతరము అల్పకాలమునకే శ్రీశాస్త్రులవారు స్వగ్రామ మగు కడియము ప్రవేశించుటయు గ్రంథముద్రణ విషయమున అశ్రద్ధనేయు టయు తటస్థించినది. అంతలో శ్రీ వెంకటరామకృష్ణ కవులలో నొకరగు రామకృష్ణశాస్త్రిగారు దివంగతులగుటయు, పిమ్మట మూడు సంవత్సరములకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రులవారు స్వర్గతులగుటయు తటస్థించి ఆ యీ కారణములచే నిది ప్రకటితము కాలేదు.

ఈ గీరతము ముఖ్యముగా సత్యనిర్ధారణమును గూర్చి ప్రవర్తించినది. అందులో ఈ నాల్గవ భాగము మఱియు నాయంశము స్థిరీకరించును. వెం॥శా॥ కవులు తమ మహాభారతములో, వెం॥ శా॥ గారు తమకు స్వప్నములో కను పడి యేమో పరిసంగించినట్లును, పిదప చిన వెంకటశాస్త్రిగారు పరోక్ష

మునకే తమతో నేమో పలికినట్లును, వ్రాసిరి. ఈ తుదికల్పనము చిన వెంకటశాస్త్రిగారు గతించిన రెండు సంవత్సరములకు బిమ్మట చేయబడినది. ఈయసత్య కల్పనమును గూఢ మాటకే ఈ లోకాభిరామాయణము రచింప బడినట్లు ఇందలి పద్యములనేకములు స్ఫుటపఱచెడిని. ఇక నిందలి కల్పన మును గూర్చి మాగురువుగారొక యైతిహ్యమును చెప్పిరి. వారి యింటనొక ముసలి దాసి పనిచేయుచుండెడిదట. ఎన్నడును దొంగతన మెట్టిదో యెఱుగని యా యమాయికురా లొకనాడు కర్మము చాలక కడుస్వల్పమూల్యముగల ఇత్తడి పస్తువొకటి దొంగిలించెనట. పిమ్మట నాసంగతి నిముడ్చుకొనజాలక ఆమె తనలో తానే గొణిగికొనుచు దొంగతనము బయటబెట్టుకొన్నదట. అందుమీద, మనస్సుయొక్క స్వభావము సత్యమునందే బద్ధదీక్షమగుననియు, దానిని ఆత్మ అన్యథా తిప్పినపు డాతని యాజ్ఞ చొప్పున బ్రవర్తించియును బిదపఁ దన స్వభావమును పదలుకొనక లోలోవిచారించుచుండునని యు తోచి, వెంటనే ఈ గ్రంథరచనమునకు గడంగిరట.

తండ్రికి అన్నము పెట్టక ఇంటినుండి లేవగొట్టినట్లు రామకృష్ణమహా భారతమున వ్రాసిన విషయము శ్రీశాస్త్రులవారు బందరులో నున్నప్పటి కాలమునకు సంబంధించినదగుటచే నందలి సత్యము నస్మదాదులకు నిచటివా రెందఱో యెఱిఁగినదియే కావున విస్తరింపబనిలేదు.

ఆ యీ యసత్యకల్పనములచే శ్రీశాస్త్రులవారి కొడలు మండినప్పటి ఆవే శమున నపరిమితత్వముగా వెడలిన యీ గీరత కవితాధార శ్రీ తి॥ వెం॥ కవుల రచనముల యందు విలక్షణతాస్పదమై, ఆంధ్రభారతికి నపూర్వాలంకారము గూర్చుచున్నది. గుంటూరిసీమ కూడ నిట్టి యుత్కృష్టగ్రంథమే. తాత్కాలికములగు నా యీ వినోదములలో పాల్గొనిన ప్రధాన పాత్రలు అంతరించిన పిమ్మటకూడ భావికాలపుటాంధ్రులు చదివికొని ఆనందింపదగిన శాశ్వత రసపదార్థ మీ గ్రంథములలో పరిఢవిల్లుచున్నది. రసికజన హృదయంగమములగు నిట్టిరచనలు పాశ్చాత్యభాషలయందెన్ని యేని గలవు.

ఇందలి 'రంతుల్ మానసు తిర్పతిద్విజుడు' లోనగు పద్యములు మరల కల గూరగంపలో చేయట పరిమాదము.

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు,
ప్రచురణకార్యదర్శి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

4 వ భాగము

లో కా భి రా మా య ణ ము

ఉ. శ్రీపతి వేంకటేశకవిశిష్యుఁడు వెంకటరాముఁ డొజ్జలక్
బాపము లాడి యూడి, కడుఁబల్లదుఁడై యుది కారణమ్ముగా
నేపఱు తాల్మితో నొకట నింటనె పండుచుఁ గాలయాపనం
బోపికఁజేయుచుక మదికి నూఱటగల్గమి నిట్లు పొక్కెడుక. 1

మ. అరరె ! యేమి మహాద్భుతం బిది మనోవ్యాపార మాపంగనే
దురహంకారి వలంతి ? వన్నిది "గురుద్రోహమ్ముగావించి, తె
క్కరణిక దీనిఁ దరింతువోరి ?" యనుచుక గర్జించుఁ దర్జించు నేఁ
దరణోపాయము చెప్పఁగాఁగలనె యోదైవంబ ! యోజింపుమా. 2

కా. నా మా టట్టులెయుంచు, మానవపళు న్న న్నేరు ప్రశ్నింతు? రీ
వేమో సర్వ మెఱుంగు నేతవని ని న్నేరేసిఁ బ్రశ్నించుచో
నేమాడ్కిక బ్రతిచెప్పసెంచితివో నా కింతేని వాక్కిచ్చు మో
స్వామీ ! నీమహిమం బెదేని యొకతోర్పక జాపికాపాడదే. 3

చ. గురు వల వేంకటేశ్వరుఁడు కూరిమిబిడ్డనిగా గణించి వ్యా
కరణమొసంగెఁ, దచ్చరణకంజరజమ్ముగ నుంటి, నెన్నియో
పరమరహస్యముల్ కవితపట్టున నెట్టనఁ జెల్వఁ, గన్నులం
బెఱుచితి నక్కతాన, నెటు దేవుఁడ ! నీకడఁ బొంకనేరుతుక. 4

ఉ. ఆతఁడు వెల్తి దీపమిది, యన్నమునొద్దను గూరుచుంటినా,
యాతని సేరె జ్ఞప్తికి రయమ్మున వచ్చును బూటపూట; కే
మీ, తగదే? కృపాళుఁ డతఁ డిచ్చిన విద్దియుచేతఁగాదె యీ
జీతపురాళ్ళు నాకు నృపసింహుక లాన లభించు నెమ్మెయిన్. 5

చ. మఱపుపుటిల్ల వగ్గరుఁడు మన్నినమన్నలు, తోడివాఁడు ద
బ్బఱలకు దింపఁగా డిగితిఁ, బాపములాడితి, నాడుచుంటి, ను
ర్వర నెవఁడో యొకానొకఁ డపాత్రుఁడు 'వహ్వరె' యన్న నేమి, యె
ల్లరును 'గృతఘ్నుఁ డీతఁ' డనులాగున కగ్గముగాఁగ నేర్చితిన్. 6

ఉ. నా తెలమోము వ్రాఁతలకు, నా చెడుచేఁతలకుం బదింబదిం
జేతమునందు నొచ్చికొని "నీ" యనువారలె యెల్లవారు; నా
రోఁతల కేరు సంతసిలిరో, యలవా రల "వేంకటేశ్వరా
రాతు" లటంచు నామదిఁ గరమ్మ్ర నెఱుంగు సహేతుకమ్ముగన్. 7

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులకుఁ గోరిరి గొప్పకుఁగాఁగ నాసనం,
'బెప్పుడు నేరు గోరఁదగ' దిట్లని పౌర్జులు నవ్వఁ గొందఁ; బా
తప్పున కొప్పఁ డగ్గరుఁడు, దానికిఁగాఁ గలహించి యోడి యే
తప్పుడుఁగూఁతలో వదరి తజ్జు గుఱు న్నిరసించి రాఘనుల్. 8

చ. గురుఁడు సహాసనం బిడఁడ కొప్రపువారికి; నేఁడు కారణాం
తరమున నెట్లుబొంకినను దారసమా నెడ నేనుగూడ వి
ప్రవరమున కొప్పఁబోనని కటా! ప్రకటంబుగ నేనెఱుంగ? ర
క్కరములు రాని కైతలకు గౌరప మెవ్వఁడు నేయనొప్పెడున్? 9

ఉ. సీమకుసీమ యేకమయి చేయు దురుద్యమమెల్ల వమ్ముగా
నామెయిఁ దాను బల్కు నుడు వాగమవాక్యముగాఁగ బాండితీ
ధాముఁడు మద్గురూత్తముఁడు తద్గ్ర బ్రశస్తికి నెక్కునాఁ డిటన్
నామదిఁ బొంగుమోదమది నమ్మనొ లోకము, నమ్మనోకదా? 10

మ. శివరామాదిసతీర్థ్యలం గలసి యాసీమన్ గురుస్వామితోఁ
గవిసాసత్సథలన్ మెలంగఁదగు వక్కాఖ్యాణమున్ నోచుకో
నెవరిన్ జూడఁగ లేని హేతువునఁ; బోనీ, దానికే వెట్లొ త
త్సవిధం బాత్మముదంబు తెల్పఁగల పద్యం బంపినన్ జాలదే. 11

ఉ. అంతకుఁగూడ నోఁచికొనఁబట్టి దురుద్యమపాతకమ్మునఁ
సంతతముఁ మునింగి, పయి స్వాంతము చోరునిభాతి డాఁచి, శ్రీ
మంతు గురూత్తముఁ దెగడు మార్తరు కృత్తృణనూతుగ్రిలేని 'వా
రెంతకుఁ జాలువారె' యని యేఁ బ్రకటించితి వ్యర్థవాక్కులఁ. 12

ఉ. చేసితి మెన్నియో గడునుచేఁతలు వారలు నేమఁగూడి, పైఁ
గూసితి మెన్నియో దురుసుఁగూఁతలు; సర్వము గాలిఁబోయె, "నే
బా" సన మద్గురూత్తముని బ్రహ్మరథమ్మ్రీలుపట్టఁజొచ్చి, రీ
చేసినతప్పు చేఁప్ప లవి సిగ్గులచేటయి మమ్ము బీల్చెడిఁ. 13

ఉ. వారికి దబ్బఱల్ గిలుకువారికిఁ గొపర్దిపువారి కెప్పగో
ధీరవిచారుఁ డొక్కఁడయెడఁ దిక్క దిగఁ బగబుద్ధిచెప్ప దు
ర్ధోరణి కట్టిపెట్టిరఁట! తొల్లి కడుంజెడుత్రోవఁ బోయియుఁ
వారలు నేఁడు నెమ్మదికి వచ్చిరి; మాగతి యిట్లె పొక్కెడిఁ. 14

ఉ. తఱ్ఱుఁ డొకండు తాదృశుఁడు తారసమై, నసుఁ బాపిఁడీయ దు
ష్పర్యిజ్ఞుని వేదులాన్వయపు భగ్నమనోరథు దుష్పరిగల్భతా
భిజ్ఞుఁ జివాట్లునైచి యవివేకము వాపిన, నేను దత్కృతా
ప్రాజ్ఞత రోసి కొప్పరమునై ఖరి మిన్నకయుండుదుంగదా. 15

మ. అటుపై నిప్పుడు గోయు లోపలె 'సెబా' సంచు న్నునఁ మెత్తు, రం
తట మద్దేశికుఁ డాగ్రహమ్ము విడి ఛాత్రశ్రేణితోపాటు వి
స్ఫుటకారుణ్యము నాపయిఁ జిలుకు, ధీశూన్యత్వజన్యైనస
చ్ఛట నానాటికి లోఁగఁడేయుటకుఁ బశ్చాత్తాపమే చాలెడిఁ. 16

ఉ. అట్టిగురూత్తముఁ దెగడునట్టి కృతఘ్నుఁడ, నాదుజీవితం
బెట్టిది? యేరు మెచ్చిన, "దిసీ" యని యెల్లరు రోయ నూరకే
పొట్టకుఁగాఁగఁ గృష్ణుఁ డెటుపొమ్మన నట్టులె పోవుచుంటి; న
ట్టిట్టనఁజాల, వాని కదియేమొ ముతోక్తులు రావు నోటికిఁ. 17

క. కష్టించి వాఁడు "విగ్రహ, పుష్టియు నైవేద్యనష్టి" పోంపిరివోఁగా
శిష్టులు "సీ" యను కూఁతలు, సృష్టించు న్నాకు పణఁకుఁ జేయఁబట్లఁ.

మ. పరలోక మ్మొకఁడున్నదం చెఱుఁగఁ డప్రాజ్ఞుండు వాఁ, డందుచే
దురితంబన్నను వెన్కదీయఁ, డిట సే దుఃఖించియేమూఁ? బర

స్వరముల్ జంటగఁ గైతఁ జెప్పుటకు నిచ్చల్ పూనియుంటల్ బర
స్వరదోషమ్ము పరస్పమ్ముఁ గుడువఁ బాల్పించు నెట్లో యిఁకఁ. 19

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీరునఁ బేరులు కల్పి కైతముల్
గరము రచింపఁబూనుటను గాదె యిటుల్ ఘటియించె మప్పు, త
ద్గురుతి యనేకులఁ సుఖముగూర్చియుఁ గష్టము మా కొసంగెడిఁ
బరిణతి కేమియౌనొకద ? పాతకమై యిటు నందికుందెదఁ. 20

చ. అని కనుఁగొల్కులఁ దొరలు నశ్రువు లాపఁగలేక, కొంత నె
మ్మనమునఁ దన్మయత్వమున మ్రాన్పడి, నెంటనె రూక్షవీక్షణ
మ్మున ననలమ్ముగ్రక్కుచును ముందర వేదుల కృష్ణుఁ డున్నమా
డ్కిని గని, పండ్లుగీటుచు నొగిం బలుకుఁ నరసింహరూపుఁడై. 21

శా. ఓరీ ! కష్ట ! నికృష్ట ! కృష్ణ ! గురువై రోచైర్మహాపాతక
ప్రారంభార్ణవకర్ణధార ! వితతాపత్కారిణీత్యనృతా
సారాలాపక లాప ! నాకమహాసంసారబీజాంకుర
కూరాగార ! చెడంగఁదీసితివిరా ! గర్వంఘిరక్తు న్ననుఁ. 22

మ. కడుయోగ్యుల్ తలిదండ్రు, లెక్కతనఁ బద్దర్భమ్మునం దీవిటుల్
పొడమన్నేర్చితివో ! యశమ్మనినఁ బప్పంబెల్లముల్ నీకు, * నీ
కడ కేతెంచిన చిన్నవెంకన 'నసుం గారించె నాయన్నగా
రడుదుర్మార్గుఁ' డటన్నమాట నిజమాఁగా ? కష్టముష్టింపచా! 23

---

* గీ. ఆంధ్రకవితాపరీక్షార్థియై యఱుగొఱు
కబ్బమొక్కటి గైకొని కడెమునుండి
సందియమునందుచునువచ్చె చల్లపిల్ల
చిన్నవెంకటశాస్త్రి మా యున్న బసకు.

క. వచ్చి,... యెవరడుగకయే ... వేంకటేశ్వరు కుచ్చితములఁ బల్కిఁ బూస
గ్రుచ్చినరీతిఁ.

ఉ. నన్ను విభీషణుండనుచు నవ్విన నవ్వుదురే మొకాని, మా
యన్న విధంబు న్యాయమున కగ్గముగా; దతఁ డొడ్డశౌర్యమేఁ
గన్నులఁ జూడలేఁడు; మముఁగాంచియు నీనువహించు; నింకనే
మన్నది ! నాకు నాతనికి మల్లములఁ సరిపోదొకింతయుఁ.

మ. చినసాఁ డాతని తండ్రి స్వర్గతుఁడుగా, శిష్యుండుగాఁ జేర్చి, వి
ద్యనొగిఁజెప్పి, వివాహముక్ సలిపి, తద్దక్ ముద్దుగాఁ బూచి నం
దనుఁగా మన్నిన యన్నమీఁద నటు వాత్సల్ ప్రసంగింపఁ న
య్యనఘుం డీవును, నేను గాఁడుసుమి నీచాచార ! వాచాటకా ! 24

క. తనతండ్రి యతనితండ్రియు, మునుపెపుడొ నిభక్తులైరి, మొగి నాతని కీ
తని కేమిజోలి యున్నది? యనఘుఁడు నాగురుఁడు పెండ్లి యతనికిఁ జేసెక్.

చ. నగలిడు సొమ్మ పెంకన బుణమ్ముగఁ దెచ్చికొనెక్, వివాహ మొ
ప్పగుగతి నైదురోజులు మహావిభవం బలరారఁజేసె నా
దుగురుఁడు చేతిసొమ్ము కడుఁదోరముగా న్యయమెట్టి; యట్టిచో
బగతునిగా గణించునటె ! పార్శ్వుఁడు పెంకన మద్గురూత్తముక్. 26

చ. అనఘులు 'మేలు ! మే !' లనఁగ నందు సదస్యమునాఁడు పాండితీ
ధనులకుఁ దక్కువిపుర్తిలకు ద్రవ్యము హెచ్చుగ నెచ్చఁబెట్టెఁ, గో
వనితలు వచ్చి మేళము వివాహము నైదుదినమ్ము లాడి, రా
వనితల కిచ్చుసొమ్ము గురువర్యుఁడె తా భరియించె సర్వముక్. 27

మ. "అనుఁగుక్ వేశ్యలఁ బిల్చి పెండ్లికి ధనం బచ్చారి వెచ్చించి నా
యనగా ర్నాకు బుణమ్ముగట్టె"నని నీయగ్రిమ్మునం బెప్పి పం
కన దుఃఖించినయట్లు గిల్క్-తివి; పెంకన్నక్ గడుక్-యోగ్యుఁ డం
చు నెఱుంగుక్ జగ మెప్పికోదుసుమి నీమక్ జేయ నీవెంచినక్. 28

ఈ. ఇంతకుఁ జిన్న వెంకనమనీషి గతించినమీఁద నీవు దు
శ్చింత నిటుల్ లిఖించుటది చెడ్డమహాదురితంబు, చచ్చి స్వ
ర్గాంతరమందు నున్నయనఘాత్ముఁ గృతఘ్నునిగా నొనర్చి నా
యంతటివానిఁ జేసి, సుకృతాత్మునిజేయుదె నన్ను నీవిఁక? 29

ఈ. ఒండ్లన నేను భాల్యమున నుండుటఁజేసి తనంతఁదానె నా
పెండ్లికిఁ బెద్దయై తనకుఁ బ్రేముడిగల్గిన సానిమేళముక్,
గొడ్లికిఁ బిల్చి యప్పనొడఁగూరిచె నా; కటుమీఁద నెన్నియో
యేండ్లు శ్రమించి యాబుణము నీఁగితి దైవ మెఱుంగు నాగతిక్.

(రామకృష్ణమహాభారతము, విజయదశమీపర్వము చూ)

ఉ. ఇప్పటి కాఱుపత్సరము లీకలహమ్ము జనించి యాడెఁ; నీ
వెప్పుడు వెంకనఁ గలిసి తీకలహమ్మున కాదియంచికా,
యిప్పటిదాఁక దాఁచి యతిఁ డేగిన పత్సరయుగ్మ మప్పుడా
చెప్పెద? వాతఁ డున్నపుడు చెప్పినఁ జెప్పనఁ గొట్టితీరఁడే? 30

మ. అతఁ డున్నప్పుడు నీవిటుల్ గిలుకుచో నాచ్చేతరు న్నిన్ను సూ
నృతదూరుఁ డగుశిక్షనేయుననియే యిన్నాళ్లి కీమాట గ
ల్పితముఁ జేసితి; రెప్పుడే నఘము నిఁ బీడింపకేపోదు; సూ
నృతవైరుల్ చనఁ దోర్పఁ బోవునపుడేని న్నీకుఁ దారాఁకుణమా. 31

ఉ. 'పెండిలి తద్దినమ్మగతిఁ బెట్టుఁడు, తద్దిన మాచరింపుఁడీ
పెండిలిగా' నటంచుఁ జినవెంకన చెప్పఁడు, చెప్పుదేబెలం
దుండఁడు; తాదృశుం డటు "నిగోపయుమున్మున సానిమేళమున్
మిండఁడు భార్యితి పెట్టె"నని మిన్కొను నీకడ సుంతచెప్పమా. 32

ఉ. వెంకన చెప్పలేద యిటు, వేఱొకఁ డేయుఁ జెప్పలేఁడు, నీ
వింక నిటుల్ లిఖించుటకు హేతు వెఱింగితి విమ్ము: మద్గురుఁ
వెంకటశాస్త్రి "మిండనిగ" నెల్లఁ దనేయుట; కంతమాత్రినే
క్రుంకొని తద్యశోఽపహరకోమలశీతలసాంద్రచంద్రికల్! 33

* ఖా. 'చెల్లారెడ్డి' యటన్నపద్దె మెటులో చేఁజిక్కి మద్దేశికుం
డుల్లమ్మున్ బగులించె దానిఁ గొని యాయొచ్చెమ్ము నెల్లూఁగఁగా
జెల్లున్? "దత్కవనం బదేరిదఁ" యనఁ జేజేలు దిక్కింతు; రే
కల్లల్ గూసిన లోక మెట్లొ యెఱుఁగుం; గాపట్యముల్ డాఁగునే. 34

మ. పరకీయాగమనేచ్ఛ త, ప్పదియు సంపాదింపఁగాఁ జేర క
త్తరుణీరత్నముచేఁ జివాట్లుతిని కడ్యాల్ సెప్పటో తప్పెకా
కరయన్నేర్చినఁ జావుకన్న నిరయంబందుంటకన్నఁ; మహా
భర, మేతత్కృతి కగ్గమై గురు నడల్పఁ గొంప ముంచుంజుమీ. 35

మ. పరకాంతామణులెల్లఁ దల్లులనుచుఁ భావించువాఁ డెప్పుడుఁ
దురితం బన్న భయమ్ముచెందు, సుజనస్తోత్కర్షఁ డట్టిండు నా
గురుఁ డెవ్వారికి హానిలేనిగతిఁ గోర్కుల్ మీఱ వర్తించుఁగా
కరయన్ స్నేహలతా వావలెఁ బర, మిహ మ్మాటఁ బ్రవర్తించెనే. 36

---

* దీనిని గూర్చి విగ్రహారాధనము చూ.

చ. మనపలెఁ జేసినట్టిపని మాటఁగ మాటి కసత్యమాతఁ డా
డనుబ్రబయతింపఁ డొప్పికొనుఁ డక్కరికూఁతలు కూసి మున్ను చే
సినదురితంబు సెంపుగనఁజేతువు నీ వదియేమికర్మమో !
యన్యాయముకన్నఁ బాతకములంచు మఱొండు జగాన నున్నవే? 37

ఉ. మిండఁడొ, గండఁడొ, యతఁడు మేటి కవిప్రకరమ్మనందు భూ
క్కుండునిభాతి, 'కాదతఁడు కొంచెము నేరనివాఁడె' యన్మ్మ, భూ
మండలి దిక్కులేకగద మన్నన నాతనిఁ జేరివేఁడి దే
వుండుగఁ గొల్చి నేఁడకట ! పోకిరికూఁతలు గూయఁ బోయెనే ! 38

చ. "గురు"వని యొప్పికొం చతఁడు "కూళ" యనఁ ఫలమేమి ? తల్లి దు
శ్చరితయటంచు వేశ్యనుజాతుఁ డెఱింగియు గౌరవించఁడే!
హర ! హరి ! తల్లి పూజ్యయగు నందఱుకుఁ గురుఁ డట్లులే, వృథా
యఱచిన నేమిలాభమగు? నాతఁ డపాత్రుఁ డటంచు సాఁకుఁ. 39

మ. మలినుండైనను జెట్టయైన నఘనిర్మగ్నుండయైనఁ ముహు
స్ఖలనాచారుఁడయైన నెట్టిఁడయినఁ ఛాత్రుల్ గురుఁ, స్వాత్మజా
తులు తండ్రిఁ విడనాడరాదు;నుచరిత్రుం డాట నే యేను నె
పలుగాఁవించితినే మదీయపితకుఁ ? వర్జింపనేలా గురుఁ? 40

మ. చెడె వక్త్రి మ్మనృతోక్తులాడుకతనఁ, జేతుల్ నెడిఁ సారెకుఁ
గడుగోఁతల్ లిఖియించుకారణమునఁ గట్టా ! యిటేలాగు క
ట్టిఁడినై కాలముపుచ్చనేర్తు? నెటు నాఁడెందంపుఁ గుందాఱు? వీ
ఱిఁడినైతిఁ, జెడితిఁ, మహోగ్ర మెటు వారింపంగ నేఁజాలుదుఁ. 41

ఉ. అన్నయు దేశికుండునయి యాదటఁ బెండిలిచేసి తన్ను సం
పన్నగృహస్థుఁజేసిన కృపాళునిపై "దురితమ్ములాడె వెం
కన్న"యటంచుఁ గూసితివిగా యకృతాత్ముఁడ ! నీవునాలుకఁ
నున్నము వెట్టియే జలజసూతి యొసర్పఁగఁబోలు బాలికా ! 42

చ. కల రల చిన్న వెంకనకు గాదిలిచుట్టము లెంద రేని య
య్యాలఘులతోడఁ జెప్పికొన కందఱకన్నను మిన్నవంచు నిఁ
దలఁచి భవత్సమక్షమునఁ దజ్ఞుఁడు వెంకన యేఁడ్చెనేమి ! నీ
మలినమనస్క ! నీమనను మ్రానొకొ ? లేక శిలావికారమో. 43

ఉ. వెంకనతల్లిగా గ్గలదు వేదుఱువాఁడ! భవద్దురాగతా
లంకృతదుర్వచోరచనలక్ విసెనేనియు నిక్ శపించు నో
కుంకుడువేర! నీ యఱచుకూఁతలు రోఁతలు కట్టిపెట్టు, నీ
బొంకులు కాలిపోను దలపోటు జనించెడి నాఁడునాఁటికిక్. 44

ఉ. చచ్చినవానిమీఁదఁ జెలుఁదక్ గుఱుచ ల్లిఖియింతు, వాతఁడే
సచ్చరితుండుగానియెడఁ జచ్చి పిశాచముగాఁగ వచ్చి నీ
మచ్చనుమాపకున్నె? "నిను మన్ననచేసి పచించినట్టి యా
యచ్చరముల్ వెలింబఱచి" తంచు దురాగ్రహదుర్వినోగ్రుఁడై. 45

ఉ. కాఁ డటుపంటివాఁ డతఁడు, కాఁడు కృతఘ్నుఁడు,కాఁడు తుల్వయిక్
గాఁ డనృతప్రలాపియును, గాఁడు గురుద్విడపాత్రబుద్ధి, యా
పోర్కిడనెఱుంగు లోక; మెటుబొంకిన బొంకము స్వార్థమై కటా!
పాడఱు నీవచోరచన, పాడఱు వాతనియోగ్యతాగతుల్. 46

క. కరటకదనునకులు భవ, త్స్వరూపమని చెప్పటది స్వభావోక్తి చతు
శ్చరణము లయ్యవి నీవో, చరణద్వితయాభిమానచతురుఁడ పరశే! 47

చ. చదునున మిట్టుపల్లములు చూతురివోల్చెడి శిల్పియిక్, దుర
భ్యుదయము లవాస్తవమ్మనెడ నొండొక వాస్తవముక్ భ్రమప్రమా
స్పదులకుఁ దోచున ట్లొనరుపంగల, రింతక చర్చనేయఁగా
నది, యిదియిక్ మఱిం దెలియు నద్దసునందలి మోసుపోలికక్. 48

మ. శిరమిక్ పఁచుక యింటిలోన నొకటిక్ దీనచ్ఛవప్రక్రియిక్
"దురితం బియ్యది యెట్లువోవు" ననుచిక్ దుఃఖించుచున్నాఁడ, నె
వ్వరియింటిక్ శుభకార్యమైన నల వా ర్భిణాప్తులేయైన నే
నరుగక్ బిల్చినయేనిఁ, బోయినను క్రమాసైయుంను నేమాలనో. 49

కా. ఎవ రేమన్న జవాబుచెప్పటకు లేదే! సుంత యాధార; మే
కవితా పత్రికయందుఁ జూచినను నిక్కంబింత లేదయ్యె, వా
స్తవవేత్తల్ గని యూరకుండరు, సమాధానంబు శూన్యంబు, నా
యవివేకమ్మున కెంత చింతిలుదు? నీయజ్ఞాన మెట్లాఁగుదుక్? 50

ఉ. నాదురవస్థ యెంతని మనమ్మున డాఁపఁగనేర్తు, డాఁచినక్
బో, ధ్రోకనాఁడు పెద్దతలి పుత్తుర్తిఁడు పుత్తిరికపెండ్లినేయఁగా

నాదెసకేగి యయ్యెడల నందఱు బందులు దూయఁబట్టిరో
గాఁ దగునుత్తరం బెదియుఁగన్నడ కేఁ దలపంచి వ్రుగ్గితిఁ. 51

ఆ. వె. ఆణివిళ్ళకులజుఁడైన కామన్నగా, రన్నను వడిగినట్టి వెనో్న ప్రశ్న
లున్న; వొక్కఁడాని కున్న దే యుత్తరం, బేటిబ్రాఁత వ్రాసి తోటిబ్రాఁత. 52

చ. చదువఁగలే ఁటందునొ? వెసఁ గురుఁ డాతఁడు గాఁ డటందునో?
వడరిన తప్పుఁగూఁతల, నబద్ధము, నాయవి గా ఁటందునో?
కదనమునందు దేశికుని గట్టిగ నే నెదిరింతు నందునో?
యెదియని నెగ్గవచ్చు? నటు లెల్లరు న న్నుడికించుపట్టునఁ. 53

ఉ. "చచ్చినచావు"గా బ్రిదుకుసంగతి దెచ్చితి వెన్ని నా ళ్ళిటుల్
పుచ్చుదుఁ? బ్రాజ్ఞు లెల్లరును బూతిఁగఁ బాతకి వీఁ డటండుఁ, నీ
గచ్చులు కొంపఁదీసెఁ, గడుఁ గాఱులపేరిలెడి నీదు చెల్మి నా
మచ్చను మాపుచున్నది పరిమాద మిదేగతి నీఁగఁజాలుదుఁ? 54

ఉ. అన్నము లేకయుఁ బ్రిదుకనొ, వసనంబులు లేకయుఁ గుణం
బున్నెడ నెట్టులో మనఁగనొప్పెడిఁ, గీరితిఁగోరి దుర్యశో
భ్యున్నతిలో మునింగి యన్యతోక్తులు గూడుగ నెట్లు జీవనం
బు న్నడిపింపవచ్చు? నిజముం దెలియంగలవారిముందటఁ. 55

చ. పురపురఁ గాగితమ్మఁ గొని * పుత్రుఁడు తండ్రికి దోర్హి యం చొక
ష్టఱుతువు, వేలోక "ష్టనుజుఁ డన్నకు దోర్హి" యటంచు మిక్కిలి, దీ
యఱపులు దూరగుల్ తెలియరంచుఁ దలంతువు సంతసింతువు;ద
గ్గఱుఁగలవారి కన్ను లెటుగప్పెదు పెప్పెపె మెమ్మెమేలతోఁ? 56

చ. గురువరుఁ డస్మదీయన్యపకుంజరునొద్దకు నొండుకారణాం
తరమున రాఁడు గాక, మన తప్పుదుఁగూఁత లడంప వచ్చునో

---

* ఆ. వె. వారి వారి మాట వచియింపఁగా నేల
కలుషమునక మూఁడుకాళ్ళముసలి
యైన తండ్రిమీఁద నాగ్రహముంబూని
యిల్లుపెలిచెనంట యీఘనుండు. (రా॥ ము॥ భా॥)

పరా:— (ఈసందర్భమున నింకను గల పదరు వ్రాఁతలకు మాపురళ్ళచరణము జూడఁగోరెదము.)

ధరణిపుత్రమోల నీయన్యతదంభవచోరదనాపరాధ మె
క్కురణి సమర్థనీయమగుఁ గ్రక్కున నాతఁడు నోయ నొక్కుచో. 57

ఉ. ఏనును నీవు మద్గురుని యేడ్తెఱ కీఁగలుగూడఁ గామి ల
క్ష్మీనరసాపురంపుసభఁ జేరఁగలేక మహానసంబులో
మానసమందుఁ జింతిలుచు మర్గ్గటచేత నెటెంగె లోక, మిం
కేనియు "గొప్పకైన గొఱగింపుడుఁ" గూఁతలు మాను టొప్పదే. 58

శా. "వంబీ! యేమిసహాయ" మన్న, "నెదుటఁ రాకుంటె సాయం" బటం
చుం బల్కుంగతిఁ 'జెల్లయాంబిక యశస్సున్ నిల్పి కాపాడఁ బి
త్తంబం దెంచి సభార్థ మేగ' మనుచోఁ బజ్జుండు నమ్మం, డనా
లంబం బీనుడి సిగ్గులేమి నిటు బల్కంబూనినా మిత్తఱిఁ. 59

చ. మనసభ శుక్రవార మని, మామక దేశికమాళిసత్సభా
దినమది మందవార మని ధీరులు వేఱొక నాఁడుగాఁగఁ బం
చినది జగం బెఱుంగు, గురుశేఖరుఁడుఁ మన మేల యొక్కుచో
టను గలియఁ వచెన్? వెసఁగడంగి కచాకచిగాఁ బెనంగఁగఁ. 60

శా. ఏనిన్ వారలు దూఱు టెందులకు? వారి న్నీవు వారింపఁగాఁ
బూనం గాఁ బనియేమి? యట్టిపనియే పుట్టన్ బర్సి క్తించుచో
నానిండోలగ మెట్టులార్పికొనుఁ? జెల్లాంబామనం బెట్టు ల
ద్దానిఁ సైఁచెడి? నూర కేమిటి కసత్యంబుల్ గడుంబేరెచో! 61

ఉ. అంబకు బెక్క నంబయయి, యాదృతి నేనిని మన్నించట్టి చె
ల్లాంబిక చేయుసత్సభనె యాపెకుమారుని మూఱువారు ని
క్కంబుగనున్నచో నదియుఁ "గాదన, దీతువుపిట్టరాయచా
రంబులతోఁ" బనేమి? యట రాజున కెండఱు గల్గ రాశ్రితుల్. 62

శా. ఈజన్మమ్మునఁ గాని వచ్చుభవమందేకాని మద్దేశికుఁ
రాజత్సత్సభ నీ కెదుర్వఁగలధైర్యం బబ్బఁగాఁబోదు; నీ
సైజం బిప్పటి కే నెటెంగితిని, శ్వానం బేమిసేయుఁ? మహా
రాజశ్రీ కిరనైన యేన్గుగని వైరం బెంత లోనుండినఁ. 63

చ. మొఱుఁగునుగాక దూరముగ మోరపడఁ శువకమ్మ లేన్గు ద
గ్గఱకరుగంగఁజాలునె, యొకానొకపట్టున నట్లొనర్చుచోఁ

గరిపదభూతముక్ సయిపఁగాఁగలవే?, యెఱుఁగం డెవండు కు
క్కఱపులు, వాపదూకుల వృథార్భటులుక్ మృగతృష్ణికాచ్ఛటల్? 64

ఉ. "కుక్కలు గూసికోఁ జెడునొకో? మఱి జంగము ప" ర్వటన్నయ
వ్వాకుక్కల కీవు వాఁగుచెడువాఁగు డుదాహరణమ్ము సుమ్మ్ర, నీ
వెక్కడ! యెజ్జ యెక్కడ! జయింపటయెక్కడ! చాలుఁజాలు, "న
క్కెక్కడ? దేవలోకమది యెక్కడ? దూరవిచార మక్కటా! 65

శా. "వేఁడంబోద" మటన్న నొప్పవు, సభక్ వేరంబు సాధింపఁగాఁ
గూడంబోవ మటన్న నెక్క వికనీకుం దప్పుడుంగూఁతలక్
గాడంగూయుట తప్ప సత్కవివరగ్రామంబు మెచ్చించు నా
జాడల్ దోఁపవు, శ్వానమట్లఱుచుఁబో శౌర్యంబగుక్ మానికిక్! 66

మ. తెగి విద్వత్సభలోన దేశికుని గద్దింపక్ పలెక్, దాన గె
ల్పగు, నోడేనియు సంభవించు నెటులే నాఁగాక లాభంబె యం
దగుపట్టుక్ ధుర్వ, మెట్లటన్న, గురుతో నాలమ్ములో నోడినక్
సాగనే, గెల్చిన వేఱుచెప్పవలెనే! శూరత్వపర్యాప్తతల్. 67

ఉ. అంతియకాని "వెంకనకు నక్కరమొక్కటికూడ రాదు, మే
మెంతయు గొప్పవార"మని యేడ్చిన లాభములేదు, దీనిచే
గొంతుక గొంగువోవుటయుఁ, గోవిదు లెల్లరు 'సీ' యటంటయుక్
గాంతుమకాని గౌరవము గాంచము నిక్క మెఱింగి చెప్పితిక్. 68

చ. గురుఁడు స్వశిష్యవర్గమును గూడుక చెల్లమతల్లిగారి యి
న్నరసపురమ్ము నేగునెడ వాకును నీకును భీతిగొల్పఁ జె
చ్చెరి మన మల్లయార్యగృహసీమకు వచ్చినయప్పు డొజ్జమో
మర్రని తటాల్న నీరయిన యాస్థితి దైవ మెఱుంగఁడే సఖా. 69

మ. అకలంకుండు పురాణపండవరమల్లయ్యార్య వీధీవిత
ర్దిక శిష్యాన్వితుఁడై గురుపరివరుఁ డర్థిక్ దంతముల్ దోమ్మికొం
చెకసక్కమ్మునకో యనంగ మనవై పీఠ్మించుచుక్ గడ్పొ గొం
డొకనే; పెందులకో యెఱుంగుదువె యార్యం డట్టు లేతెంచుటల్?

ఉ. 'పేర్మిలుచున్నవా రురక పెగ్గెలు, బొగ్గులొనర్ప వేడిదే
వీలుదయించె, వచ్చితిని వే ఱనుదెండు సభాంగణమ్మునక్

గూలుటో కూల్చుటో యగుటకుం బ్రయత్నింపుఁడు, మీకుసైచుఁడీ
యీలలిఁ బట్టిపీల్చు జ్వర మించుక యెంచక యేగుదెంచుటల్. 71

ఉ. కూయుచునున్న వా రురక కూఁతలు గోఁతలు మూల మగ్గిగ్గి నేఁ
డాయతమై పదండు సభ; కాయమ చెల్లమదేవి మిమ్మునుఁ
"ధీయుతు"లంచు రాఁబిలిచెఁ, దేలెడి రో జరుదెంచె, నే జ్వరం
బీయది లెక్కఁ జెట్ట కిట కిందులకే చనుదెంచితిఁ జూఁడీ! 72

చ. అఱచుచునున్న వారు గృహమందున డాఁగి దురుక్తు; లన్నియుఁ
విజేసెడిరోజు వచ్చె, నిటు వీలగునం చెదలోఁ దలంచి నే
నెఱుఁగఁజుఁడీ! ఘటించె మనయేలిక చెల్లమదేవిగారు వ
ల్వురు గల సత్సభఁ దెలియుఁబో! గురుశిష్యుల తారతమ్యముల్. 73

చ. పదరుచునున్న వా రుర కవాకుచవాకులు; నోరునొక్కఁగా
నద నుదయించె నేనిపినయంబిక చెల్లమదేవి కల్మి; మీ
కెద బిదు గుండదేని, యిదె యేఁ జనుదెంచుచునుంటి రండు, మీ
కిది కడుఁబక్కఁ జైన తటి, యే జ్వరితుండ జయింపవీలగుఁ. 74

చ. పదరుచునున్న వార లవవాదలు నోరికొలంది, నేఁడు మీ
వదనముకంపు సొంపు జనపల్లభునగ్గియునఁ బయల్పడుఁ
బదఁడు సదస్సుజేర, నిదె వచ్చితి నే జ్వరితుండనయ్యు మీ
మదమది చక్కఁజేసి మతిమంతులుగా నొనరించుపూన్కితో.' 75

శా. ఈయంశమ్మును దోఁపఁజేయుటకె సుమ్మీ! దేశికుండట్లు చె
ల్లాయమ్మఁ గనసేగుచుఁ, మన మొగా లార్తిఁ బ్రవర్తింపఁగా
డాయఁ గచ్చిన, దాతఁ డేమెఱుఁగుఁ గట్టా? "వీండుర్రా"నంచు,'లో
భీ యెంతుండిన, పత్తు'రం చతఁ డెదఁ బేరాసఁ డెందెంజుమీ. 76

చ. స్వయముగఁ జూచియుంటిమి విశాలతరజ్వరయుక్తుఁడయ్యుఁ జె
ల్లయజనసీనిదేశమున నయ్యెడ కేగెడియొజ్జ, నట్లుచూ
చియు 'జ్వరితుండుగాఁ' డనుమఁ డెప్పఁగ నోరెటువచ్చె? వ్రాయఁగాఁ
జెయి యెటులాడె? సీకకట! శిష్టకులమ్మున నెట్లుపుట్టితో? 77

చ. 'అనృతములాడుపట్టున అవంతయు వీడు భయంపడండ, యిం
దునకు విమిత్తమేమియని దుర్ణయు నిన్నుగుఱించి చర్చచే

సినఁ దుద కొక్కహేతువది చేకుఁ నో నయశూన్య ! నీవు దే
వుని యసమర్థతఁ దెలిసి బొంకెదు నక్తర్మి పూర్తిగాఁ దెడఁక. 78

చ. అనృతములాడ నెల్లరు భయంపడువా, రది నీకు లేశముఁ
గనుపడ, దిందుకేఁపడిన కట్టిడిజాతులు వేఱు, వారిలో
జననమునంద వీవు, పెలుచఁ మఱిసారెకు బొంకనేర్తు, దే
వునియసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నేమది కెంత యొక్కనో. 79

చ. జను లనృతంబుపల్కుటది "చచ్చినచావు"గఁ గొంకుమంచు, నీ
వును మనుజుండవేయగుదుఁ బుట్టియు డబ్బులాడ లేశముఁ
మనమున నెన్కదీయ, వొకమార్గవు రాయివి గావు నీవు, దే
వుని యసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నేమని చక్కనోగదే ! 80

చ. ఘనుల గణింపనేల ? కడుఁ గశ్మలజాతులయందుఁగూడ నీ
యనృతమునందుఁ గాలిడు దురాగతుమోమును జూచినంతఁ "జీ"
యనని జనుండుగల్గఁ, డిదియంతయు నీవు నెఱుంగు దైన దే
వునియసమర్థతఁ గనియె బొంకెను పక్తర్మి నకర్మివైనఁడఁక. 81

ను. అదియే నాలుక, దేనియం దనృతవాచాఁ డంధముల్ పుట్ట; వ
య్యదియే మానస, మేది దీనియెడ నిర్వ్యాపారముం బూను; న
ల్లదియే జన్మము, జేని పోషణ కసత్యాలాసముల్ ప్రాపుగా;
విది నీకుఁ దెగి చెప్పవంటి నిటు పై నేమైన నాకేమిఁకఁ. 82

మ. అనృతంబాడి భుజించునన్నమది తా నన్నంబుగా, దట్టు లం
దిన బల్పయ్యది బల్పుగా, దనృతవాక్పారిగాభ్యముఁ గోయుటం
డిన యేపాణియుఁ బాణిగా దెఱుఁగువిూ ! నీ కేను వాకుర్చితిఁ.

పీ. అనృతకల్పనలు సారెనోరార్చు ఖలుకన్నఁ బ్రాణమేలేని శవంబు మేలు
రస నసత్యాలాపరసికుకన్నను "బఱ్ఱు"మని మోర్గిఁగ గర్దభంబైన మేలు
సత్యవాఙ్మధురసజ్ఞతలేని జడుకన్నఁ "గీ" యంచఱచు కీచురాయి మేలు
సూనృతేతరవాగధీనవక్తృముకన్నఁ గశ్మలంబగు తూముకాల్వ మేలు

తే. గీ. ఎపుడు ననృతోక్తు లాడెడి కృపణుకన్న
శ్వపచుఁడే మేలు, వర్ణవర్గిష్ఠయేల

ఇంతయెఱుఁగని నీకు నే నేమిచెప్పి
యేమిసార్థక మోయనృతామయాత్మ! 84

సీ. ఎఱిఁగి యసత్యదుర్దురితపారావారపంకమ్మునం దిగఁబడకు భావ!
తెలిసి యనృతపచఃకలుషనారకకూపపర్యంతమున నిద్రఁబడకు భావ!
ఆరసి తథ్యేతరవ్యాహారనీహారపటలమ్ములోఁ జొరఁబడకు భావ!
చూచి సూనృతపచశ్చ్యుతిమయామయసన్నిపాతమ్మునఁ బ్రొంగఁబడకుభావ!

తే. గీ. నీకొఱకుఁ జెప్పుచుంటి మన్నింపు భావ!
ఆత్మ వంచింపనెంచకుమయ్య భావ!
కర్ణిందుమిఁదులెఱిఁగి వర్తింపు భావ!
అనృతగతి వీడి వర్ధిల్లుమయ్య భావ! 85

శా. నీదుర్మార్గపుఁగూఁతలఁ గురుఁడు వన్నెందక్కు నం చేనిటుల్
వాదింపంజుమి, యూరకే యనృతిముల్ వాపోవు నీదుర్మద
ప్రాదుర్భావ మొకింత దింపుటకునై వాకుర్తు; నింకేని మ
ర్యాదాపద్ధతిఁ బట్టి పోయి యఘపాథోవారముఁ దాఁటుమా. 86

మ. మన మిట్లేలెఁగ గిల్కుచుంటిమి; గురు న్మన్నించువా రెక్కుడై
పనిగాఁ బిల్వఁగనంపి యుత్సవములఁ బల్మాఱుఁగాఁ బించి య
ర్చన లవ్వారిఁగ సల్పుచుండిరి హితాశాపాశబంధంబు నీ
జననంబుఁ బృథసేయుచున్నది; పగఁ సాధింపలే మిమ్మెయిఁ. 87

శా. ప్రాగుంబోతువిధానఁ బూర్వపరసందర్భమ్ములే కెట్టులో
వాఁగఁ దాన యశమ్ముగల్గునె? మృథోపాలంభముల్ నోటిచే
పేఁగా కన్యులగౌరవమ్మున కొకింతే నంకముంగూర్ప; వే
లాగో సత్సభలో నెదుర్చుటకునై లావింత యార్జింపుమా. 88

ఈ. 'తీతువుపిట్ట' యం చతనిఁదిట్టితి, భావిఫలం బొకింత నీ
చేతమునం దెఱిఁగితివె? చెచ్చెర నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ
గూఁతువు, కొంపఁ గూలు ననుకో, విది యెక్కుడి కర్మ, మాతనిఁ
బూతులుదిట్టినాఁడ నని పొంగెద, వెఱుంగవు వచ్చుదుర్గతుల్. 89

ఈ. చూడుము కొప్రపుఁగవ్వల, శూరులఁ ప్రేరణఁజేసి తప్పడుం
జాడలఁబోయి పోయి పయి జాడ్యముఁదీడి కృతాపరాధముఁ

వీర్డయె పాపఁగా నొకట వెన్కటి తుంబురుకెల్లఁదగ్గి మో
మోడుచు నుండి యిడ్డిపు డయోగ్యపు వీడఁదొడంగి రెమ్మెయిన్. 90

చ. మనల ననుగ్రహించుటకు మచ్చరపుఁదురితంపుఁ గూఁతలన్
ఋణయముకల్మిఁ బంపుగతిఁ బంపెడివారలు లేకకాదునూ!
గొనకొని కొపరిపుంగవులు కుర్చిగినహేతువు, వార లిడ్డు లే
చిన మన కొక్కయుత్తరము చేరదు సర్వము వారికే చనున్. 91

చ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులు దెప్పలు, కూళలు, మోరికుల్, కవి
త్వరచనసే యెఱుంగరు వృథాయశమున్ గడియించినారు వా
రిరువురు శుద్ధశుంఠ' లని యీవును నేనును మిణ్కుపోలికిఁ బ
ల్వురు లిఖియించి తుంటరులు పుచ్చిరి కొప్రమువారియొద్దకున్. 92

ఉ. అన్నియు శాఖలోనిజను లాసనచర్చకు నాగ్రహించుచున్
బన్నము వారి కౌనుచుఁ బన్నినవే యవి; సిద్ధవస్తుసం
పన్నత యిట్టి ముష్కరులవార్తలచేఁ జెడవంచు నెంచి యు
త్పన్నవివేకులై యిపుడు వాఁడగరు కొపరిమువారు నీసలెన్. 93

మ. మన కాపాపతు నుత్తరమ్ములెకదా మాన్యేతరుంగాఁగ నో
జను సాధించుట కూఁతమయ్యెఁ, గురాళ నీవు గుర్తింప వ
జ్జననిందోక్తులు కొప్రముల్ కెఱిచె; నీచంపుమ్ము నల్లోఁజుమీ!
యనృతాహంకృతిదుష్కృతాశ్రయుఁడనై యాతోర్వికే పోయెదే? 94

ఉ. ఎందుల కట్టియుత్తరము లీవు లిఖించిన "శృంగభంగపుం"
దందనకన్న మిన్నలె? వృథా యది మన్నయి నిన్నుఁ బూతిగాఁ
బందనుజేసి, యియ్యెడలఁ బండలుగూసెడి తప్పుఁగూతలున్
జిందులుఁ జేర్చికొన్న మఱి చేకుఱునే? మన కున్నతస్థితుల్. 95

ఉ. కాఁకరపతిఁ మద్గురుఁడు కార్యవశమ్మున వచ్చినట్లు నీ
వాకరుణార్ద్రితోఁ గలిసి యంఘ్రుల వ్రాలిన నడ్డె తీయుఁబో
యీకలహంబు; నే నచటనే యపు డుండిన నిన్నుఁబోఁడె బ
ల్పోకలు వోయి యిక్కరణి మూలనుడుంగు నవస్థ చెత్తునే. 96

చ. ఎదుటికి నేగవైతివి, మఱేమియు నేరని మామతిమ్మనిన్
గదనముసేయు నంపితివి, కాఱు లతండఱుచెక్ గర్వమ్ముగా

ముదిరెను గయ్య మాపయిని ముక్కరతాస్పదులైన నుజ్జులక్
గుదులుగుదుల్ల నంపితివి కోతులదండు బలెక్ జయాశ్మై. 97

ఉ. అంతియకాని యప్పుడును నాతని యగ్రమునందు నిల్చి 'నీ
చెంత? త్వదీయపాండితి యచెంత? భవత్కవనం బచెంత? నా
పొంత' నటంచుఁ బల్కుటకుఁ బోవఁగ జంకితి, వూరకే యశఃకాంతకు దేవులాడెవు కంపము నెమ్మది నిండియుండియున్. 98

ఉ. 'వేంకటరామకన్నిసు వివేకిని నేను జయింతు సత్సభన్
వేంకటశాస్త్రి' నంచు నవివేకపుఁగూఁతలు గూతువోఁగదా
జంకఁగనేల నీకడకుఁ జయ్యన నాతఁడు వచ్చినప్పుడే
బొంకులు వ్రాసి కయ్యమును బూర్తిగఁ జెందఁగనేల యోలిమై. 99

ఉ. ఆతఁడు నీదు దండునకు నాత్మను బూర్తిగ జంకినప్పు డే
నీ తగుసీతి నీ చెదుటి కోగిన ని న్నతఁ డేమినేయు? నిం
కాతరుణమ్ము రాదుగద? యంత భయమ్మున మున్గు నీ వొగిన్
గోతువు కోత లూరకయ, కోసినకోతగఁ గైత నిండఁగన్. 100

చ. మనవిధ మెల్ల బైలఁబడె, మన్ననృపాలకు మోమెకాక యే
యనఘునిఁగూడఁ జూచుటకు నర్హత లేమి పటుస్థమయ్యెఁ; నో
క్కనిమిసమైన నెమ్మది సుఖమ్ముగ నుండఁగనేరవయ్యె నిం
కనయినఁ దప్పుఁగల్పనలు గట్టిన లగ్గను నెంచిచూచుమా. 101

శా. నీతప్పుంజెడుఁగూఁతలక్ గొని నినున్ నిర్మిద్రగీతిప్రథా
స్ఫీతుంజేయఁగనెంచి దేశికుఁడు సుశ్రీనించి కల్పించు వి
ఖ్యాతగ్రంథములెల్లఁ గామగవులై కవ్యగ్రణీనిత్యసం
ధ్యానంత్రోచితమంత్రరాజములునై వ్యాపించె వీక్షించితే. 102

శా. ఎన్నా లీగతి మిణ్కనేమగు? వృథా యీ వేనునుంగూడి; యా
పన్నెల్ చిన్నెలు నీకు నాకు నెటు రాపచ్చున్? యతిప్రాససం
పన్నంబయ్యె బుజుక్తిచారమగు కావ్యం బెన్న సాహిత్యవం
బున్నట్లుండి కిరిమ్మగా సుఱఁగు మాయోపాయముల్ వాయఁగన్.

చ. అఱట! శతఘ్నియంచు నొకఁడల్లితి, వయ్యది పొల్లుపోయెఁ ద
త్ప్రకటన నీకు నాకుఁ బరిభావము గార్చు టొకాక సాయమై

న కతన వ్యాసముఖ్యుల మనంబులఁ గొండొకసిగ్గు గూర్చె; నీ
వొకటియునేని నిల్పఁగల దున్నది యందలివెక్కిరింపులన్ ? 104

చ. అఘలఁ బరాస్తపాశుపతమంచు లిఖించితి సిగ్గుమాలి పై
దివ్వడలపైఁ "బురశ్చరణ" తాడన మక్కటనన్ ఘటిల్లె, నా
యవనమతికూడఁ జాల కిపు డాయనతమ్మని జిన్న చెంకనన్
బ్రీవిమలచిత్తు దింపితివి పాడుకృతఘ్నుగణమ్ములోనికిన్. 105

మ. జనకద్రోహియటంచుఁ బ్రేలితివి వాచాలత్వమేపార నెం
టనె యాతండనృతమ్ముకూడ* దది సంధానింప దౌర్లభ్యమం
చనిచెం బద్దెము; లంతతో భయముమై నాస్యమ్ము మూగయ్యె, నెం
దునకో తప్పుడుఁగూఁతలన్ గిలికి దీతోర్విల్ ముదంబిచ్చునే. 106

ఉ. * కట్టుచునున్న వారు గృహకాండము నారకమందు; నన్నముల్
పెట్టకతండ్రి నిల్ నెడలనెట్టినవాండ్రికుమైె, గురుల్ దెగఁ
దిట్టినవాండ్రికై; యొకటనే మన ముండపలెఁ దురాగతం
బుట్టిపడంగఁ గూయు భవదుక్తులు సత్యములేని యర్భకా. 1

ఉ. తీసియె యుంచినారలఁట! తీఱనిగోతులు తండ్రినాత్మయా
వాసమునుండి గెంటునలవాండ్రకుమైె; గురుఁ దప్పగూఁతలఁ
గూసెడివాండ్రికై; యొకటఁ గూలవలెఁ మన మీవు వార్ధియునా
దోసమునిక్కమేని; యొటు దోర్హిము లూరక పోవు నర్భకా. 2

ఉ. చెక్కియయుంచినారలఁట! చిక్కనిమేకులు; నీకు నాకుఁదె
న్మక్కువ నంటఁగొట్టుటకు; మానరు మానుఁడటన్న, దండ్రికిం
దొక్కఁడు ద్రోహి, వేఱొకరుఁడో గురుపట్టున దోర్హియాఁగదా!
నిక్కము వారికిం దెలియునే నవి నన్ను స్పృశింప వర్భకా. 3

ఉ. నూతియె యుంచినారలఁట! నున్ననికత్తులు ముక్కుముక్కలౌ
తీరున, గోతురంట! వెనుదీయ కసత్యములాడువాండ్రియా,
మూరసనన్ నిజం బపుడు తోఁపక మానదు, తండ్రి నింటికిఁ
జేరఁగనీమియుఁ గురునిఁ జెట్టలుగూయుటయుఁ బయల్పడుఁ. 4

చ. తెఱచియె పెట్టినారలఁట! తీవ్రదవానలభీకరమ్ములౌ
నరకములెల్లఁ దండ్రి భవనమ్మున నుండఁగ నీక తోర్హియు సం

శా. శ్రీ సూర్యప్రభుఁడిచ్చు బత్తెములతో సిగ్గేది జీవింపఁగా
వాఁడిసెం దేవుఁడు నీకు నాకు నొసటన్, భార్యర్భ మిట్లుండె నా
యీ సాన్నిధ్యము వీడినన్, మనకు నేయే పాపితంబేని యే
మోసంబేని స్వయంకృతాఘములచే మూఁడున్ మఱెందేగినన్. 107

చ. నరకమటన్న నాయెద వణం కుదయించెడి, నందుఁ "గ్రొత్త వే
ర్పఱచుచునున్నవా" రనుచు వాఁడిసె గుఱుం డనృతప్రలాపికిన్

కరులను, దేశికుఁ దెగడుకట్టిఁడులఁ బడఁద్రోతురంట! యె
వ్వర మట కేగమో తెలియువాఁడు పరాత్పరుఁ డొక్కఁడర్భకా. 5

చ. నిలిపియ యుంచినారలఁట! నిస్తులశస్త్రపరంపరల్ దురా
త్ములకయి; తండ్రి నిల్వెడలఁద్రోబ్బుట, దేశము బూతుఁగూఁతల
బలుకుట, నేర్చికొన్న కపిపండితులయ్యెడ ముఖ్యులంట! త
త్ఫల మనుభూతిమూనెడలఁ దథ్యము తేలఁగవచ్చునర్భకా. 6

చ. కలిపియ యుంచినారలఁట! కల్పెడివస్తువు దానితోడ, నే
యలఁతి పితఁ గృహాంగణమునాపలికిఁ బడఁద్రోబ్బు, నింక నే
యలఁతి గురూత్తముఁ దెగడు నాయువునుగాక; తిసంబువుల్
తలఁ బడునట్టి వేళఁగద! తథ్యము కానఁగవచ్చు నర్భకా. 7

చ. ఇహమున నెందఱోనిఁగల రిద్దఱకోస మెఱుంగు సాకిరుల్
నహి పరమం; దెరంగు చని నారకముం గని పచ్చి చెప్పు ధీ
మహితుల; కిక్క తాన మనమంచియుఁ జెడ్డయు నిండె లేటుటల్
బహుజనసమ్మతం బగు సభాస్థలమందుకుఁ జాలునర్భకా. 8

ఉ. సూనృత ముజ్జగించి పెఱుముందనముఁ గడియించి పేర్చుదు
ర్మానమునఁ దురాగతపువాగ్వితలు వాగినయంత చేమగున్?
ధీనిధు లెందు లేరె! గుతితింపరె నిక్కము! నోరు నొక్కరే!
పైననరే యపాతుర్విలని! పర్దనముల్ పదరంగఁ బోయెనే. 9

శా. బహ్వాలాపములేల? కల్లనిజముల్ పాలించువాఁ డున్నచో
నాహ్వానించి స్వకీయలోకమున నీయాచర్చ గావింపఁడే?
కహ్వాచారులు డాఁగనేర్తురె? యటఁ గాపట్యముల్ నిల్చునే?
జిహ్వచ్ఛేదము సిద్ధమా యెటఁగి భాషింపఁ బ్రియత్నింపుమా 10

దురితము నిక్కమేని యెటుదుర్దళ నీకును నాకుఁ దప్పనో
మొఱుక ! వృథాగ నేమిటికి మో మయగఁ జెఁడిపోగదా? 108

మ. ఎపుడో నారక మేగుదెంచునని నే నేడ్వంగఁ బో, నద్ది నా
కిపుడే సిద్ధ మటెట్లటన్న, వినుమాయీ దేశికద్రోహపున్
విపరీతస్థితిఁజేసి నాయెడఁద కావేగంబు చెల్లయ్యె నె
ల్లపుడున్ వేరిడి మత్కృతఘ్నత మదాస్యం బంటి సీడించుచున్. 109

మ. గురుతన్ ద్రోయఁగఁజాలినాఁడవె యవాకుల్ బల్చవాకుల్ శతం
బఱపన్ జాలితిగాని, యు జ్జ్వలసుమ దాపై పైపయిన్ వచ్చు నా
నరకం బాఁగుటకూడ, నిప్పుడయినక్ నన్నా మహాభాగు పా
దరజస్కున్ దలఁదాల్పఁజేసి యెటులో ధన్యత్వముం గూర్పుమా. 110

చ. వటుఁ, డవివేకి, కాకవి, యవిజ్ఞుఁ, డనార్యుఁ, డనర్హుఁ డల్లవెం
కటకవి వానిఁ బూజ్యునిగఁ గైకొనకుండని నీవు సర్వదా
రటన మొనర్చుచుంటివి కరంబు శ్రమంపడుచుంటి పక్కట
క్కట! యతఁ డట్టిఁడైన నగుఁగాక జగం బతవిన్ భజించెడిన్. 111

ఉ. "దీనిఁ బఠింపు" డం చొకఁడు, "దీనిఁ బఠింపకుఁ" డంచు నొక్కఁడున్
మానుగ శిష్టికల్ నిలిపి మందులపట్టిక లంపుచుందు; రె
ద్దానినిఁ జూడవల్దనిన దానిసె చూచుట లోకధర్మమా
గాన నిషిద్ధవస్తువుసె కాంతు రెఱుంగుదువో, రెఱుంగవో ? 112

మ. ఉపకారార్థము పెండ్లిచేసె గురుఁ డోహో! నాఁగ వెంకన్న, కీ
వపకారమ్మగ దానిఁ బొల్చెదవు ధైర్యం బెంత నీకున్నదో !
కపటస్వాంతుఁడ ! "పెత్తనమ్మును మిషన్ గాఁజేసె దర్పిష్ఠం" బటం
చపలాపించితి నీదు నాల్కకు నరం బావంతయున్ లేదొకో! 113

చ అతఁడు మహోపకర్తయగు నన్నపయిన్ దురితమ్ములాడె నం
చతికిన నీదురాగతికి నంతును బొంతును గల్గఁబోదు, నీ
బ్రతు కిటు తప్పఁగల్పనలు పన్నుట కేర్పడఁబోలు; నీకు దు
ర్గతియెడ భీతిలేదు బహుకష్టము ని న్నిఁక విశ్వసించుటల్. 114

చ. "అనృతము కష్ట మిచ్చు, బుత మన్నిట సౌఖ్యమునిచ్చు, దేవుఁడం
చు నొకఁడు డుండెఁ సర్వమును జూడఁగలాఁ డతఁ" డంచు నమ్మినా

జనుఁ జను విశ్వసింప, నిఁక 'సర్వము కల్ల' యటంచు స్వార్థముం
బనిఁగొని సంగ్రహించు ఫలపాతకి నమ్మినవాఁడు పాడగున్. 115

(అ అ వ మే కు)

చ. భయము జనించె నాయెద భవత్సహవాసమునందు; ధైర్యమే
మియుఁ గనుపట్ట ద "య్యయినమేకు" స్మృతింబడె, నట్లు నన్ను ని
శ్చయముగ నీవు చేయుచెడ శక్యమె దాఁటికొనంగ, నో దురా
శయ! విను మక్కథావిధము సర్వము దెల్పెద నీకు బుద్ధికై. 116

చ. అఖిలయు నొండు విపుర్విఁడు ధనార్జనకై చనిరంట! దేశముం
దిరిగి ధనమ్ము మిక్కిలిగఁ దెచ్చినవారటఁ! మార్గమధ్యమం
దఖిలకు జబ్బుచేసి తుద కాశ సడలొక్కనునంతదన్కఁ రా
నెటిఁగి యతండు లోన నిటు లెంతయుఁ జింతిలసాగె నం టొగిన్. 117

మ. 'ధనమార్జించితి మెంతో కష్టపడి యీద్రవ్యంబు దారాసుతుల్
దినుయోగం బది లేకపోయె నిది యీ దీనుండె సర్వమ్ము కై
కొను నావారలతోడఁ జెప్పఁ డెటులొక్కో? వీని వంచించి నా
ధనముఁ వీనిధనమ్మునుం గలిపి మద్ధామంబునం జేర్చుటల్.' 118

చ. అని మదిఁనెంచి యంతకథటానళి సన్నిధి కింకఁ గొంతసే
పున కరుదెంచునఁ! సమయముం గనిపెట్టి స్వసన్నిధిఁ గనుం
గొనలను నీరు జాఱఁ దనకుఁ వగఁదెండెడి మిత్రుఁ బిల్చి "యో
యనఘ! యిఁకేల చింతిలెద వాయువు శాశ్వతమౌ యేరికిఁ. 119

ఉ. ఎప్పటికేని దప్పనిదియేసుమి మృత్యువు దీని దాఁటువా
రెప్పుడుఁ బుట్టలేదు, మఱి యీపయిఁ బుట్టరు, పుట్టుజంతువుల్
తప్పక చచ్చుఁ, జచ్చినవి తప్పక పుట్టు, విచారమేల యీ
తిప్పలు బ్రహ్మముఖ్యులగు దేవతలేనియు దాఁటలేరుగా. 120

ఉ. కావున నన్నుఁగూర్చి యిటుగా విలపింపఁగనేల? నేనిదే
పోవుచునుంట నాకునయి పుష్పకమల్లదె వచ్చుచుండె, నా
పై విడు మింకఁ బ్రేమ, ఋణబంధ మిదే తెగుచున్న దెంతయో
నావిషయమ్మునన్ శ్రమమునన్ బనిచేసితి వీవు కూరిమిన్. 121

ఉ. పాశెపు వైద్యునిం బిలిచి చక్కనిమందుల నీయఁజేసి, తిం
పారఁగఁ బథ్యమైనగతి నన్నముఁ గూరలు పండిపెట్టి, తె
వ్వారొనరింతు రింత సదుపాయము? నేను నిజమ్ముగా జమీం
దారుఁడ, రోగిఁ గానఁ, గుణధాముని ని న్నొకనిఁ గడించుటఁ. 122

శా. దారాపుత్రులు దర్శ్యముఁ దినుటకే, దారిద్ర్యమో, రోగమో,
ప్రారంభించినయప్డు చూడరు సుమీ! ప్రాజ్ఞుండ వీ వన్నియు
న్నేరంబోలుదు, నీకఁ జాన సుఖివై నేఁ బోవుచున్నాఁడ, సం
సారభ్రాంతుఁడఁగామి ని ష్టాకటి ప్రస్తావింతు నాలింపుమా. 123

ఉ. నా కుపచారముఁ సలిపినాఁడవు మిత్రుఁడ పంతేకాక స
ద్ధీకుఁడ వట్టి నీ ఋణము దీర్పకపోతినయేని నాకు నా
నాకమునందు రాఁగల మహాపదవుల్ క్షణభంగుగంబులౌఁ
గాక తిరమ్ము లోట్టులగుఁ ? గర్జను చెప్పెద సత్యోక్తిమా. 124

చ. ధన మొకకొంత యిశ్వరము దాఁచిన దున్నది యంగులో సగ
మ్మున కధినేత నేను, జనిపోవుచునుండిన నాకు భాగమెం
దున? కది నీవ కైకొనుము, దుఃఖము నొందకు, నిందు లేశముఁ
బనుపకుమీ మదీయులకు; భార్యయుఁ బిడ్డలు నీకు సెక్కుచేఁ! 125

ఉ. ఇందుల కొప్పవేనిఁ బయి సెన్ని భవమ్ములో యెత్తికాని సం
కీర్దనలోక మేను జనఁగా నిటియింపదు; పచ్చు పుస్తకం
బుం దుదముట్ట రామి కిది ముఖ్యనిమిత్తము; మాఱుచెప్ప కా
కీర్దన మాఁగి యింక నొకకామము నాయది తీర్పఁగాఁ దలెన్. 126

చ. అది యెది యందువే, నిది రహస్యము మెల్లఁగ విన్ము: హంస లు
న్నది యును లేనిదిం దెలిసి యావిషయంబు వినిశ్చితమ్ముగా
నెదఁ గదియించి మేకొకటి యింతకుఁ బూర్వమె తెచ్చియించి నా
కది దిగవేయు మాసనమునందు మఱెవ్వరు చూడకుండఁగన్. 127

చ. అఱుల కర్మ మియ్యది, కులాచరణం బది, మానరాదు నీ
వెఱుఁగ వటంకెన్నియో కలవ యిట్టివి దార్శనిడులందుఁ జిత్రముల్
గఱుఁలు సమ్మతించినపరిష్కారము మూవఁగనేల? రెండుకే
ర్పఱిచిరో వారు, నీ వితుకృపన్ సలుపన్ పలె మానకెమ్మెయిన్ 128

ఈ. తప్పనుకోకు మిప్పని, పదంపడి నాకిది కారణమ్ముగా
నెప్పటియట్ల జన్మమొక యేర్పడునో మతియేమొ ! యూరకే
చెప్పరు పెద్దలెయ్యెవియు, శేముషిచాలక వారివాక్యముల్
తప్పదు రొక్కకొంద, అది ధర్మము కాదని నీవెఱుంగవే? 129

ఈ. కాపున నామనోరథము కాదన కాదృతి సంగ్రహింపు మిం
కీవు పొనర్పఁగాఁదగిన దింతకు మించి మఱొండు గల్గ, దీ
సేవను బూర్తి జాఱెఁగి చేయవలెంజుమి, యట్లు కానిచో
జావునకై నిమిత్త మిది, సర్వతి కాపయి నంతరాయమా." 130

చ. అని కడు మిత్రభావమది యంతయు నట్టిపడంగ నా కుక
ల్పనకుఁడు బోధనేయఁగ స్వభావమినమ్రిఁ డనూయకుండునో
ననఘుఁడు తోడివిప్రుఁ డది యట్టిదకాఁ బలపోసి చేసెఁ జె
ప్పిననుడి తప్పకుండఁ దనచేమటికాని ముచమ్ము దీర్పఁగన్. 131

ఈ. పిమ్మటఁ గొంతనేపునకుఁ జేర్తనివాసపుభూమి కాశపం
బిమ్ముగఁ దీసికొం చరిగి, రీతఁడు నింకొక కొంత అంతఁ గా
ష్ఠమ్మునఁ బెట్టునప్పుడు తటాలున మే కొకరుండు చూచెఁ బృ
ష్ఠమ్మున; వెంటనే పరికృతిసంస్కరణం బది యాపి కోపియై. 132

ఈ. దగ్గఱనున్న వారలటుఁ దద్దిగ్భ్రమఁ బొంది చూప నందఱున్
బగ్గున మండి 'యెాచెనటి ! పాతకి !' యం చొకపెట్ట లేచి 'యీ
యెగ్గితఁడే యెవరెచ్చె' నని యేపడఁగం దెగఁగొట్టి న్యాయపుం
బ్రభ్గడతోడఁ జెప్పి రల పాఱులు వారిని కాటు లూరఁగన్. 133

చ. అరఁ జెటునేయఁగానలయు నంతయు నట్లొనరించి 'యెారి దు
ర్మతి ! యిటు లేలచేసితివి మర్మము మాని సచింపు' మన్న, నా
హతవిధి ! యున్న దున్నయటు లంతయుఁ జెప్పెను బూసఁగ్రుచ్చిన,
'ట్లతుకపు నీ కుకల్పనము' లం చధికారి తిరస్కరింపఁగన్. 134

ఈ. కాఁడు కుకల్పకుం డతఁడు, కాఁ డపకారియుఁ, గాఁడు లోభియుఁ
గాఁడు దురాశయుండు, కొఅగాని దురాగతు మాయమాటలన్
గాఁడఁగ నమ్మి యక్కరణిఁ గస్టికి నగ్గముగాఁగనై యసుల్
వీఁడె సమస్తయోగ్యులను 'వీని వధించుట యుక్తమే' యనన్. 135

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గిన నీయెడ విశ్వసించుచో
హానికి నగ్గమౌదు నని యాత్మ వణం కుపయించుచున్న, దే
మైనను మంచిదే విడుతు నాదృతి నీపయి నింకఁ; బాముతో
నేనరుఁడేని స్నేహమున కీకొని మోసము నందకుండునే. 136

ఉ. తప్పుఁగుకల్పనల్ సలుపుదారియె తారఁగరాదు కాని యం
దెప్పుడు నిల్చునో, 'హితుఁడు నింకొకఁ' డన్న వివేక మేమి? యొ
క్కప్పుడు స్నేహమున్న యతఁడో, మతియొక్కొకచో నరాతి; నీ
వప్పుడు నన్ను మాత్రిము దురాశయ! యొప్పరికింపనేర్తువే. 137

చ. 'ఎఱుఁగమె కాలనేమి, నతఁ డెన్ని సకల్పనలం బొనర్చి పా
డఁగె! నటులే యడంగు నని యంబఱ కల్పన లెన్నరాదు; యీ
యఱపు దురాశయుండయి, దురాగ్ర హాతిక్ర మృత్యుఁజేసి ద్రవ్యపుం
బరణి సమస్తముక్ దనుమ భార్యకుఁ జేర్పఁగఁజూచెనేకదా. 138

చ. మృతి వృథగా నతం 'డఱవమేకు' కతమ్మున గాంచెఁ గాన సా
మెత యిది లోకమం 'దఱవమే' కని యెల్లరుఁ బల్కికొందు, రా
కత నఱ వొక్కఁడే, యిచటఁగా దటు, లిర్వుర మర్వవారమే
కృతి కొనసాఁగనీయఁజుమి! కృతిర్విపుఫక్కిని నెవు చొక్కినక్. 139

ఉ. అఱవ యొనర్చు హేయమున నట్లపకీర్తికి జాతి సర్వముక్
గుతియగుటయ్యెఁ గాని యిటు కొండొకశాఖయుఁ జేయపచ్చు; ము
ప్పురుఁ డల కాలనేమియుఁ గుకల్పకుఁడేకది! వాఁడుఁగూడఁ దా
నఱవ యనంఁబీలగునె? యందఱయందును నుండుర్ దుర్మతుల్. 140

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గినవానిని జేరరాదు, యు
వ్వానిని జేర్పరాదు యని వాకొనుటేయుచితంబు; నీపలె
న్నేనొక యర్వనయ్యి జననిందయ్యపుఁబోర్మిపలు తోర్మిక్కనేర; నీ
చే నెటువంటి తప్పయినఁ 'జే' యన నేరచియింపఁగాఁబడుక్. 141

శా. ఎన్నోకూసితి తప్పుఁగూతల, గురుం డెన్నేని సైరించు; నా
పన్నుల్ నోరిఁ బలందు లాడుటయు సంపన్నుల్ మదింజెట్టమిక్
మున్నెందుం గలయట్టిదే, యఘు మొగిక్ బూర్ణంబు గావచ్చె, నే
బన్నం బున్నదొ? యిప్పుడేని గురునిం బార్థింప గా జెల్లదే. 142

తే. గీ. "విష్ణుదేవునిఁ దిట్టిన వెంకటేశుఁ
దిట్టినట్లగు" నని నుంత తెలియు నీకు
వేంకటేశునిఁ దిట్టిన విష్ణుదేవుఁ
దిట్టినట్లగునని కూడఁ దెలియవలచె? 143

మ. అటు లొక్కించుక నీవెఱుంగునెడ దుర్వ్యాహారములో తొల్లి వెం
కటనేతన్ గుఱిసేసి చేర్చిల, వది యజ్ఞానపర్యుక్తంబ; యం
తట వస్తైక్యము దేశికుండు తెలిపెన్ దానన్ గనుల్ విప్పి చె
ప్పుట కొం డుత్తర మబ్బమిన్ వృథగ వాపోవన్ ఫలంబున్నదే. 144

శా. విష్ణుం డెవ్వఁడొ వేంకటేశుఁ డడతఁడే, వేయేల? రాముండునున్
గృష్ణుండున్ మఱి వానిలేశములో, నీ క్షీజ్ఞానమే యన్నచో
జిష్ణున్ వెంకటనేతఁ దిట్టెదవు, నీ! నీ! పండితమ్మన్య! నీ
తృష్ణాతంతువు పూర్తిగాఁ దెగుట కాతిల్లే నిమిత్తమ్ములో. 145

ఉ. వెంకటనేతపై నకట! వేరము నీవుసహించి తిట్టు నా
పంకము చూచి నాయెడలు బగ్గున మండెడి, దేనుగూడ నా
వెంకటనామధారి నని వీఁకెడివై తలపోయనైతి నీ
బొంకులు సర్వముఁ జెల్లుచేఁబో! గురుఁ, డింకటు నోరు విప్పెదో? 146

తే. గీ. విగ్రహారాధనమునందు వెలయుపచ్య
మెుక్కఁడేనియుఁ దిర్పలే మిఱుక "వాజ
కూత" లని నీవు మిణికినఁ గూతలగునె,
"గీత" లని వాని నైదుష్యనేత లనరె! 147

ఉ. నీవల వెంకటేశు నెటు నేనిక తిట్టితి వట్లు కృష్ణునిన్
వావిదువండు దేశికుఁ, డపాస్తనయు న్నిను మేలుకొల్పఁగాఁ
దోర్వఁ యొకింత చూపి "యిటు దూఱిన దూఱఁగపచ్చు" నంచుఁ గా
దే వెఱవున్ గనంబఱచెఁ దేఱువ నీవలె నొజ్జ వీడునే? 148

ఉ. ఆతని తేఁకు వేమి, మఱి యయ్యనఘాత్ము నుపాయమేమి, వా
క్చాతురియేమి, నామనము సర్వ మెఱుంగు నెఱుంగ వీవు, నీ
చేతము మాత్రి మాతఁడు గర్హింపమను గంత మటుంచు సారెకున్
భీతినిగొల్పు నక్కటనఁ బ్రేలెదు దూరమునంచు డాఁగుచున్. 149

శా. ఎన్నో కొన్నిదినాల శిష్యుఁడవు నీ కెట్లుల్ గురుస్వామి యు
ద్యన్నైపుణ్యమువొల్చు వాగ్గరిమ చిత్తమ్మెక్కి? నా కెప్పుడున్
దన్నైపుణ్యమె జ్ఞప్తిలో మెలఁగు, నంతర్వాణిమాన్యంబు కా
కున్నన్ లోకము మెచ్చునే యురక నీ "హూహూ" లతోఁ బోయెనే!

మ. ఎవనిన్ దేవుని దిట్టఁగాఁ బగదటంచే బోధగావించె నో
యవివేకీ! యల "విగర్హార్చనమునం"; దింధత్వము న్వీడు, మ
య్యవి చద్దెమ్మలా? లేకరత్నములా ? నీవజ్ఞుండవై పోక త
త్కవనమ్మున్ గని బుద్ధిగల్గి మనుమీ గర్వంబు చాలింపుమీ. 151

శా. నీ తండ్రిన్ మదిసెంచు మమ్మహితుఁ డీనిన్నెట్లు సైరించుఁ ద
చ్చేత మ్మెప్పుడు దేవతార్చనపయిం జెన్నారు, నప్పూజలే
కే తా సెన్నఁడు భక్తిగొనఁడు "నీ వీలాటిదుర్మానివై
పో" తంచున్ మదిసెంతగాఁబొగులు నాభూదేవవర్యుం డరే! 152

ఉ. నీ తల్లిదండుర్లిలే మదిని నీదు దురాగతి రోయుచున్నచో
లాఁతులు నిన్న మెత్తురె? తలంపు మెదన్; జలమున్ గుదింపు, మ
య్యో ! తగునానిసింబలెనె యూరక "భాగత" మంచు వ్రాఁతు; నీ
కూఁతలు కోతలై బుధులకున్ వెగటయ్యెడి నేమినేయుదున్? 153

శా. స్నానంబున్ బచరింప సెన్నఁడును సంధ్యన్ వార్చ వేనాఁడునున్
ధ్యానుంజాడక దంతముల్ గడుగ వపాకృజ్ఞత్వపర్యాప్త దు
ర్మానిన్ గాఁకరవర్తిలోన నిను సమ్మానించువాఁ డొక్కఁడుం
డేనిన్ గల్గిన వాని పేరు సెపుమా? యేసేగి పర్శించెదన్. 154

ఉ. ఆక్కట! కేదులాన్వయమునం దుదయించిన నీవు పొద్దు జా
మెక్కినమీఁద 'బ్రీ' ష్టాకటి యెంగిలిచే కరమందు నూని మి
ట్టిక్కి మొగంబుఁ గడ్డుటకు సేవముపొందినవార లెందఱో
యక్కటికమ్మమై నుడివినట్టినుడుల్ విని యేడ్తు నీకునై. 155

శా. నీదుశ్చేష్టల వాఁగనేరక భవన్నిశ్శేయసాకాంక్షిదా
యాదపేర్మిను నీదుతండ్రి మదుపాధ్యాయుండ్ సదా కోరు 'మీ
రీదుశ్శీలు రకుమింపఁగావలయు న న్నీక్షించి' యం చీవు నీ
వాదార్థంబు నుమేరుశాస్త్రి నడుగన్ వాక్రుచ్చుఁ జెల్లమ్ముగన్. 156

కా. లేదా, తండ్రినె పోయి యడ్డు మతఁ డేలీలన్ బ్రిసంగించునో?
చే దెవ్వారికిఁ గాఁడు పుత్రికుఁడు తత్ఛ్రేయోర్థులై వార లే
యేదైన్యమ్మునఁజేని పాల్పడుటలేదే? చూడమే? యట్టిచో
నీదౌర్జన్యము వాప నీపిత ప్రయత్నించవ న్ దొసంగుండు నే. 157

ఉ. పొట్టకుఁగా నపాత్రమతముం గొని దేవుని దిట్టు పాపపుఁ
గుట్టవు నీవు గావుటకుఁ గోవిదుఁడో జనకుండు మోద మె
ప్పట్టునఁ బొందు? "వీఁడు కులపద్ధతిఁ గర్మ మొసర్చునంచుఁ దా
నెట్టులు వమ్ము నౌర! భవదేకతనూజు నిటుల్ పొనర్తురే. 158

మ. పరమాపాతుఁడనైతి నీకతన నాపారిభ్ర మిట్టుండె, భూ
వరుఁ డేనిన్నును మందలించునన నీవాఁతల్ గనం డాతఁ డ
గ్గురువర్యుండొనరించు గీరతములోఁ గొంతేనియుం జూడ నీ
దురితమ్ము న్నృపుఁ డాఁగుఁగాని యదియంన్ దూరంబ యా యేనికిన్.

ఉ. "వేంకటరామకృష్ణు" లను వేర్వినవచ్చినమాత్రనే కృత
ఘ్నాంకము జ్ఞప్తిలోఁ దవిలి యందలు నీ యనిరోధముఁచుండి రీ
పంకము నీఁగఁగాదగు నుపాయము శ్రీగురుపాదసేవ గా
కింక మఱొండు లేదనుమి యెన్నివిధమ్ముల నెంచిచూచినన్. 160

చ. గురు నలవారు "తిట్టి" రని "కొట్టిరి" యంచని యేవొ కొన్ని తుం
టరు లెదొ కారణాన్తరమునన్ సృజియించిన తప్పఁగూఁతలన్
దురిమిన పత్రిక న్నడిపి దోర్విహము నీఁగఁగఁజాల; మంత నే
గురుత దొలంగనే? యఘము గుడ్పి బెగడ్పడఁజేయకుండునే? 161

కా. పిగ్గొక్కించుక నీకు లేదుగద ? "నీ! నీ!" యంచు లోకుల్ సదా
యెగ్గుల్ వల్కిన లక్ష్యపెట్ట వరచే! యేనీచులో యీనుమై
దగ్గుల్ దగ్గిన వాని నూఁతగొని యీఁదన్ బోదు సందర్భంబు, నా
కగ్గిక మగ్గిన తీరుట్లు, బొందఁబడినల్లై డెంద మల్లాడెడిన్. 162

మ. ఎవరో కొందలు నిన్ను మెచ్చి గురు సెంతే దూరితం చేవియో
యవివేకోక్తులు చూపె, దే శకునులో యట్లన్న రూఢిన్ బహు
స్వనీయంబయి చెల్లెనే కురుకులాధఃపాతమూలమ్ము దు
ర్వ్యసనాయమ్ము దురోదరమ్ము బహుళాపత్కారి కాదయ్యెనే. 163

మ. జగదేక స్తవనీయు నండతనయున్ శస్త్రాస్త్రవిద్యాబ్ధిపా
రగు గాంగేయు, దురాగ్రహమ్మునఁ దృణపాయమ్ముగాఁ జూచి బల్
పొగరుం గూఁతలు గూయలేదె శిఖపాలుం; డందు నే వేఁడులో
"తను" నం చాడరె? వాని శీర్ష మటుపైఁ దక్కించి యీఁగల్గిరే? 164

ఉ. ఖండతనమ్మునన్ మన మవాకుదవాకులఁగూసి దాన "బ్ర
హ్మాండము మున్గిపోవు" నని యార్చుచుఁ బేర్చుచు "పంటయింటిలోఁ
గుండలలోన గుట్టములఁగొట్టిన" మీసమె కాదు,వారివే
యొండును గూడ నూడ దయయో! మతిమాలు ప్రసంగ మేటికిన్. 165

చ. కొలఁది యెఱుంగకే "మురికిగుంట" గలంచిన వారు వార, ల
వ్వల నది చిమ్మ కిమ్మికొనె వాసన "లోసరిలుం" డటంచు, నీ
తెలివికి నెంతయేఁడ్తు నది తెచ్చుక నెత్తిని బుద్దికొందు, వి
ప్పలు కలవారు పల్కిన "సెబా" సను లోకము. నిన్ను 'సీ'యనున్ 166

చ. మొదట "రిజిస్ట్ర"ర్తుత్తర మమోఘము వంపిన వారెవా? రదే
కదపుటయానుగా కిఁక నొకం డెటులౌ? నదిగాక వారలన్
గదపుట కున్నదే మన కొకానొకబీజము? వారికుండఁగా
కిది పసిబాలుఁడే నెఱుఁగు నేటికి సామెత నెత్తితోకదా. 167

ఉ. కాలను బోవుదాని నెనకమ్మున నెత్తిని బుద్దికొంటకే
గోలతనాన వమ్మురికిగుంటను బ్రుంగితి, విట్టి నీ వచో
బాలిశతావిలాస మది భావిగతిన్ దలపించెడున్, జెడుం
గూళల కెందునున్ "మురికిగుంటలె" కా పరమందు గమ్యముల్. 168

చ. కడపిరి వారలే మనలఁ గళ్ళలచిత్తుల దుష్ప్రమత్తులన్
బదపడి "రెండునున్ విడిచి" వారికి నుత్తర మిచ్చి యుంటి, మా
మద మది రోసి వెంబడిసె మద్గురుమూర్తులు పూర్తిగా వృథా
పదరు లడంపఁగా "సభకు వత్సలు రండ"ని పిల్చి రేడ్తిఁన్.169

ఉ. అందుకుఁ జాలలేమి జగమంత యెఱింగె, భవద్భృదంతరం
బందును నాహృదంతరమునందును గల్గిన భీతి యేఁ డెఱుం
గుం, దన పిన్నతల్లి మనకుం గబురంపిన నొజ్జ వచ్చునం
చుం దలఁకందిగాదె యొకచో మన మిత్వర మప్డు ప్రస్ఖటల్? 170

ఉ. ఎప్పుడు దేశికుం డచటి కేగునుడుల్ వినవచ్చె నప్పుడే
తప్పె మొగమ్ములన్ దెలివి తల్పులు మూసుక లోనబుర్రింగుటల్
చొప్పడె, దీనికై మదిని శోకమునంతగఁ బొంద నేను; నీ
విప్పుడుగూడ వారలకు "నీశ్వరవేర్లమె" యంట కేడ్చెదన్. 171

ఉ. ఎవ్వరొ యేల నీకొమరుఁడే యనుకొ 'మ్మటకెందు కేగలే
దవ్వ కృపాధ్య చెల్లమ సభార్థము పిల్చెఁగదా' యటన్నచో
గవ్వల మేనుడి న్నొడువఁగాఁగలమో? పచియింపు మారకే
చివ్వను బెంపఁగా నుడుకుఁ జెన్నటి కూఁతలు గూయఁ బోయనే. 172

శా. "ఆరామద్రివిడాన్వవాయవనదావాగ్నిస్ఫులింగ" మ్మటం
చా రాజార్చితుఁ దిట్టఁబూనితివి నీయజ్ఞాన మేమందు? నా
ధీరుం డక్కతనఁ జెడండుమని, యా తిట్టేర్చు నిన్ను న్ననుఁ
నో రెట్లో తెగజార్చె చారయవు క్రిందుస్మీదు సుంతేనియుఁ. 173

మ పరమేష్ఠితిగ నొప్పునట్టి యల శీర్షిపాదాన్వయాంబోధికి
తరుచిఁ గృష్ణకవీంద్రి వెంకటకవీంద్రిద్వేషిగా నెట్టులో
యఱపఁ బూనితి పంతమాతర్మిమనసే యాయిర్వురుఁ లోఁ బర
స్పర శత్రుత్వము దాల్తుశేమి యవురా! చాతుర్యపర్యాప్తతల్. 174

ఉ. ఎంతటి వేర్మియుఁ మఱియు నెంతటి గౌరవముండకున్న ధీ
మంతుని మద్గురూత్తమని మన్ననమైఁ గని "శిష్యుఁ" డంచు స
త్కాన్వంతుఁడు కృష్ణమూర్తికవి భారత మాత్మకృతంబు నంపి "నీ
స్వాంతము వ్రాయుమా" యనునె? శత్రుత యేగతి నిర్వచించెదో. 175

మ. మనకర్మ మ్మిటుకాలి దేశికునిపై మాన్యేతరాలాపముల్
పనిగా నేర్పఁ జెఁగాక లోకమున నేపాపాత్ముఁడుఁ జేయఁడీ
పని, దుర్మార్గతకుఁ గడంగితి మపభ్రంశమ్ములంగిల్కి వా
రని దుర్వారకఘోరకూపమును జేరంబోవుచున్నా మహో. 176

చ. "అల భుజగేందుర్తితోఁ జెలిమి యాతనికిఁ జెడె" నంచుగిల్కి, త
య్యలఘునకుఁ గురూత్తమున కర్మిలి మెండుగ నున్నవార్త వ్యా
పులఁ గనుఁగొమ్మ లెల్లెదరు చూచినవా రట వారు సర్వ; మెం
దులకు పృథాయసత్యములు నోటికివచ్చినయట్లు వేర్మిలెదో! 177

చ. ఆల భుజగేంద్రుసన్నిధికి వ్యాసమనీషియు మద్గురూత్తముం
డెలమిని బిల్వనంపఁబడి యేగిరి యప్పురి నొక్క నాఁడు పా
ర్థులుగల సత్సభాస్థలిని సూరులు మెచ్చ నుపన్యసించి ర
ప్పల నదిపతికిఁ గని యపారముదమ్మును గంటి నే నొగిఁ. 178

కా. ఈ నెవ్వారికిఁ గొమ్మ లున్నవని యిం కేవారికిఁ లేవటం
చేవో తప్పడుఁగూఁత లార్చితివొ యాయిగ్రజు లాపత్రికా
భావం బూఁ డ్చిడి, నోరునొక్కఁడి, వృథాప్రాగల్భ్యముల్ చచ్చు వి
ద్యావైశద్యము పోచ్చుఁ, గస్తురి సటుల్ దాఁపంగ గూపెట్టెదో. 178

ము. పగ సాధించెనుగాక దేశికుఁడు విద్వత్తాపసంగమ్మెటో
దిగఁ(ద్రోయఁ గమకించి యేవిషయమో తేఁ; డీవొ యేతప్పడుం
బొగరుంగూఁతలొ కూఁతు వయ్యవి వృథా పో కెమ్మెయి న్మాలమా
దిగలుఁ రోయు కృతఘ్నతాఘమున నఁ దేలించి తూలించెడిఁ. 179

చ. మన గురుతో నెదుకొక్కనుట హన్యతగాంచెను గొప్పరమ్మ్మ కా
ఖను గలవారిచేనయినఁ; గర్మము కాలుటతప్ప లేకపో
యెను మన కెందు గౌరవ; మహీనుఁడు వోఁడిపుఁడీత మెట్టులో
తిని భరణమ్ము గొఁ సుదతి తీరున నుండఁగ ధాత వాయుటఁ. 180

మ. గురుఁ డూరేగిన నేగి రొండొకయెడఁ గొవర్పింపువా;రొజ్జ బ్ర
హ్మరథస్థుండగు నెందో బ్రహ్మగ్నమం దవ్వారు నూరేగి; రె
వ్వరికిం గాని యఘమ్మునంబడి వృథా వాపోవుచున్ బొట్టకే
భరణమ్మొ గొను టొండుదక్క నొక సౌభాగ్యమ్ము నీకబ్బెనే? 181

మ. నృపుఁడేని స్మన కట్టియుత్సవములన్ జేయింపఁ, డేమన్న, దు
ష్కృటపు న్మనపర్తనం బఖిలముం గాకున్నఁ గొంతేని భూ
విభుచిత్తమ్ము స్పృశించియుండెడి నెటో మేపించుఁ గా కట్టిపా
వపురుశ్శీలుర కేమటం చితరసౌభాగ్యమ్ములన్ గూర్చెడిన్ ? 182

మ. మన కేలాభము లేకయున్నను జగన్మాన్యంబు శ్రీదేశికా
గ్రణివాగ్ధోరణి వెంటనంటి మనవకర్పింపున్నడుల్ గోవుపా
లను గల్పంబడు గేదెపాలగతి వాలాయమ్ము గార్హ్యంబులై
చను, నీలాభము చాలుఁ బ్రాజ్ఞ లిటులే శంకింతు రస్మద్గురున్. 183

సింహము, ఎలుక.

చ. అఱచెద వూరకే గురునియంతరమున్ గనలేక, యెట్లు నీ
యఱుపు లతం డడంపఁగలఁ? డాతని కంకవు మూల డాఁగె, డెం
దఱు "తగ" దన్ననున్ వినవు, చంభపచోరచనావిశేషముల్
గురిసెద వెన్నియేని; యనుఁగున్ గుమఁ డేమియొనర్ప నేర్చెడిన్. 184

తే. గీ. క్షుద్రుఁడగు శత్రుఁ బొరకెద్దశూరునకుఁ ద
టస్థమగుచేని యది దురవస్థవాని
కపు డుపాయమ్ము క్షుద్రున కట్టిక్షుద్రి
నప్పగించుటయని పెద్ద లనఁగ వినవె. 185

చ. కలదొకసింగ, మయ్యది యొకానొక యద్రిగుహన్ వసించు, నం
దలి యొక లాఁగఁ జేరి శతతంబును సింగపుజాలు మెల్లఁగా
నెలుక యొకండు పీఁకికొని యామృగరాజున కంకకుండ న
క్కెలనఁగలట్టి లాఁగకు నొగిన్ జనుఁ జిక్క దదెన్నిభంగులన్. 186

శా. హర్యక్ష మ్మలదానిఁ బట్టుటకు నిత్యమ్మున్ ప్రయత్నించుఁ ద
ద్ధైర్యస్థైర్యశౌర్యములున్ ప్రతాపమును గర్తస్థాయి యాయెల్కపైఁ
గార్యం బింతయుఁ జేయఁబయ్యె; బలసింగం బింతకన్మాయ ము
శ్చర్యల్ సల్పఁగడంగు నాయెలుక నిచ్చల్ బొచ్చొగిన్ బీఁకుచున్. 187

ఉ. ఎంతయు జాగరూకతమెయిన్ మృగరా జలపాడుసెల్కపై
వంతముఁబట్టి మేలుకొని పట్టుదమంచుఁ దలంచి పొంచుఁ; ద
చ్ఛాన్తంబు గుర్తెఱిగి యది యల్లన గన్నమునంద యుండు, నొ
క్కింత కనుల్ మొగుడ్పఁ బలయెల్క వెసన్ గృతకృత్యమై చనున్. 188

ఉ. పిమ్మట నొక్కనాఁడు గుహ వీడి మృగాధిపుఁ డొక్కవృక్షమూ
లమ్మునఁ గూర్చుండి తనలావు సమస్తము చింతఁజేసి "నా
గమ్ములఁ గూల్చుకన్న, దురగమ్ములఁ జీల్చుటకన్న, నక్కరం
గమ్ములఁ బీల్చుకన్న, నెలుకంగని పట్టుట చాలఁగష్టమా." 189

చ. అని "యిది యేటిమాట, తనయంఘ్రితలమ్మున ముల్లు గుచ్చుకో
గనపసు వెట్టి తీయఁ టొనఁగూడునె, నూదినెకాక, నీచ శ

తుర్గిన కొకనీచు నేర్పఱిచి తుర్గిల్లడఁగించుట యుక్త" మంచు గ
క్కునఁ దలిపోంది యెల్కగయి కొండొకపిల్లిని దేఁదలంచుచున్. 190

చ. ఆది యెచటన్ లభించుననునంతఁ గనంబడె పృక్షకోటరా
స్పదమగు పిల్లియొక్కటి, కృపన్ మృగరాజము దానిఁ గాంచి "నీ
వెద ననుఁ జూచి భీతిగొనవేటికి? పృక్షము డిగ్గి రమ్ము నే
మదగజభక్షకుండ నవమాన మెఱుంగనె? నిన్నుఁ దిందునే! 191

కా. నీతో నొండొక కార్య మున్నయది యంతేకాసిపై మద్గుహా
జేతోమోదముమై వసింపుము భవచ్ఛిత్తానుసారమ్ముగా
నాతో నుండఁగవచ్చు భుక్తి సతము న్నాపంక్తి బోనేతుగా
కీతంటా లిక నీకు నెందులకు సర్వేభ్యమ్ము నీ కిచ్చట్ట. 192

చ. వని యది యెట్టిదన్న వియు పర్వతపుగుహా నానివాస, మం
దున నొక కన్నమందు నొక దుండగపుఁ జెడుసెల్క వాసముఁ
గొని నడిరేయి నే నిదురఁగూరిన యప్పుడు మెల్ల వచ్చి గ
క్కున మెడబొచ్చు నోటనిడికొంచుఁ జనుఁ చన లాఁగలోనికిఁ. 193

ఉ. పట్టుదమంచు యత్నము నపారము గా నొనరించినాఁడఁ, గ
న్నట్టిదు, లాఁగలోన నొకపట్టున సెట్టన డాఁగియుండుఁ బై
తట్టున కేగుదెంచియును దబ్బున లాఁగకుఁ బోవు; నంతలోఁ
బట్టుట కీవు నేర్పరి వుపాయము నీయది నే నెఱుంగుదున్". 194

చ. ఇటు నుతియించి పిల్లి సెటులేఁ దనలెంకగ సంగ్రహించి య
క్కటికముమీఱఁ జెంచు చలకన్నము దాపునఁ గాపుజెట్టి వె
న్కటివలెఁగాక సౌఖ్యముగఁ గన్నులనిండను నిద్రగొంచు న
య్యటవిచరాధిపపర్వర మాగుహఁ గాలముపుచ్చునంతటన్. 195

మ. తనదుర్దర్వమడంచు పిల్లి యచటన్ దానుంట గుర్తించియున్
దిన నాహారముఁ దార్చివ నీ రొందవమిన్ దేహమ్ముశుష్కించి సె
ట్టున సెట్లో తనసెంచి యాయెలుక లైటన్ రా వెసన్ బిల్లి చ
ట్టునఁ బట్టెన్ దిగమ్రింగెఁ; సింగమది వేడ్కన్ గాంచి యగ్గించఁగన్. 196

ఉ. కావున నీచశత్రునకుఁ గావలె నీమఁ డొకండు, సింగపున్
లావది యేమిచేసె నలలాఁగవసించెడి యెల్కమీఁదఁ? న

ప్లే విను నీపయిక్ గురునిమేఁ డ్లొయ్యక్ బనిసేయలేద, నీ
వేవియొ తప్పఁగూతఁ బొరకొన్నఁడు రాఁడు సెగ్గెయుంగమిక్. 197

శా. "నా నీ మూఁగ గుఱుంగు నిన్నుఁడవు నీరంధ్రవివేకాన్వితస్వాంతుఁ న్నన్నును నన్ను సత్సుతుకు నీడ్వక్ జేసి యస్మత్కృవా
క్యాంతుల్ మాన్చి భగోన్నతుం బొగిడి పై వాత్సల్యముక్ జూపి ధీ
మంతుల్ మెచ్చ ననుగ్రహింపుమనఁట ! యీమర్యాద లాలించితే. 198

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నీరంధ్రవివేకాన్వితస్వాంతశ్రాస్తనిరంతరానృతవచఃపర్యాకాంతదుష్కల్పనాధ్వాంతక్రాంతకుకావ్యనవ్యరవిదీవ్యద్బవ్యతేజోంచితాహంతాడంబురవాక్ప్రకాశికల నీహామ్మార్వ కేనాఁటికిక్. 199

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు ధీరమ్మన్యతాఢ్యుడ్డత
స్వాంతాత్యంతదురాగతప్రిపణనిచాచారవాచాటకా
చాంతానంతకృతఘ్నతాభరసురానర్వస్వనిర్వాపణ
ధ్వాంతుల్ కొండొక వృద్ధిచేసి మొగముల్ వాడింప కేనాఁటికిక్. 200

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు వికాంతాళులాశాంతనై
రంతర్యప్రితిభాసమగ్నికవితారాజ్యంబు పాలించు ధీ
మంతుక్ జేసికి దూఅనాడిన ప్రసన్మంతుస్థితుల్ వోవఁ ద
త్కాంతాంఘ్రిద్వయి మీశరంబు లిరవొందఁ జేయ కేనాఁటికిక్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సారగ్రాహివిద్వన్మన
శ్చింతాధాయితథాకృతానుకృతరాశీభూలవాగ్జాతకు
ద్ధాంతాలంకృతలోకతానకవితాఛార్యంబునంజేసి గు
ర్వంతస్థాప మొనర్చు నీచరిత మేపఁ జేయ కేనాఁటికిక్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁ డనర్ఘ్యగ్రాహిభూమీనట
త్కాంతుద్వేషిశిరస్సగాహురసరిత్కల్లోలలోలార్భకో
సంతానోపమచాటుధారకవితాసంతోషితాశేషభూ
కాంతాస్థానచరున్ గురున్ జెనఁకుపాపం బాప కేనాఁటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు రారాజద్యశఃకన్యకా
సంతానాయితభూమిపాలకసచాస్థానంబునం దుండియున్

జింతాకంతయు లేక పొరుమీముతో సిగ్గుల విసర్జించి యు
త్యంతాసభ్యములాడు కాకవుల కార్యం బార్య కేనాటికిఁ. 204

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సర్వాత్మాభృదాస్థానకు
ద్ధాంతస్థానచిరప్రసాదితియశ స్తన్వీసదోపాసనా
క్రాంతక్రాంతయశఃప్రభూతకవితాసామ్రాజ్యసింహాసనా
క్రాంతుఁ దేశికు దూఱు మోఱుకుల పొంకం బార్య కేనాటికిఁ 205

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పర్యాయాదృతానేకసా
ధ్వంతేవాసికృతావధానసమయవ్యాఖ్యానవిఖ్యాపితా
శాంతస్థాయియశఃప్రసూనకవితాసౌందర్యరాజద్గళో
పాంతుఁ దేశికుఁ దిట్టు కట్టిఁడుల గర్వంబార్ప కేనాటికిఁ. 206

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్యన్మాధురీహూత స
ర్వాంతర్వాణిపరేణ్యపూతరసనాధారాదరోదాహృతా
నంతశ్లోకరసోరుపద్యరసపానాప్లాయిసాధుస్తుతో
దంతుఁ దేశికుఁగూర్చి వ్రాసిన యసత్యాల్ మాన్ప కేనాటికిఁ. 207

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పారంపర్యసంప్రాపితా
చాంతామేయరసప్రసిద్ధకవితాసౌకర్యసాఫల్యకృ
ద్వ్యాంతాసంఖ్యనవప్రబంధపఠనవ్యాప్తత్రిలింగాభిధా
నంతుఁ దేశికు నొంచుపంచకుల పాం గార్పింప కేనాఁటికిఁ. 208

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్లజ్జావలేపుల్ వృథా
హంతాదంతురితాంతరాత్మకు లసత్యాలాపమూలాతురుల్
భ్రాంతుల్ దుష్కవితారసజ్ఞులగు మూర్ఖశ్రేణి ప్రత్యర్థులై
గంతుల్ వైవఁగ వారిగంతు లఱఁగాఁగం జేయ కేనాటికిఁ. 209

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు మార్జారాభియానాదృత
స్వాంతంబౌ గజమట్లు కత్తృణము గాల్పం బూను కాలాగ్నియ
ట్లంతేవాసికృతాపరాధజనితాహంకారుఁడైపోరు ది
గ్దంతిఁ దేశికు వేఁడఁబోని ఖలకృత్యం బార్ప కేనాటికిఁ. 210

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పాగ్భాతిరేకమ్మునఁ
గొంతేరమ్ములు ముందు కయ్యమునకుఁ గూకట్లు జాడించి రా
సంతైపం దగిబలేక పాఱుదురుగా కవ్వారిఁ బాకాలయా
క్రాంతస్థాయుల వైట కీడ్చి పదముల్ మాయింప కేనాటికిఁ. 211

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు దుర్గర్వపరిశోపమ్మునఁ
క్రుంతవ్యమ్ములు గాని సేరములు లక్షల్ సేసి యాపిమ్మటఁ
గంతవ్యంబు నెఱుంగలేక మనముఁ గంపంబు వేధింపఁగా
గర్వింతల్ దూతియుఁ బోర్లువాండ్రి పస గంగంగల్ప కేనాఁటికిఁ. 212

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁ డనిర్వాచ్యప్రభావోల్బణా
కాంతా నేకశతావధానకవనపారంధవేశాకృతా
త్యంతస్తోత్రసముత్సనుత్క-హిమపతిక్-న్యాదయాగణ్యకృ
తాంతుఁ దేశికు సల్వఁ గొల్వని యకృత్యంబార్వ కేనాఁటికిఁ. 213

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు సాగస్యజ్ఞుచే గ్రంథముఁ
సాంతంబుఁ జదివించి యందలి యసతాన్యాపముల్ చించి మీ
చెంతఁ మీకృతులందు గోమయపయస్సేకంబు చేయించి భూ
కాంతాస్థానములందుఁ దద్యశము ప్రాఁకంజేయ కేనాఁటికిఁ. 214

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు స్వారాజేయియుం బౌరుషా
క్రాంతంబైన మనమ్ముతో సతతముం గాల్ద్రవ్వ మూతోడ స్వో
పాంతంబందొ మఱెంగొ యొక్క-సభఁజేయంజేయు మీ మా కవి
తాంతర్యమ్ములుచూపి మీపొగరు మాయఁజేయు కేనాఁటికిఁ. 215

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు సంరంభమ్ముతో నర్థితా
హంతావేగముతో వధానభృతవిద్యాచాతురీధాటితోఁ
బంతంబొప్పఁగ పచ్చి పండితకవీట్పాంతమ్మునం బాండితీ
కుంతాగర్వమ్మున గొంతునొక్కి చపలోక్తుల్ మాప కేనాఁటికిఁ. 216

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు మర్యాదావిదుఁ భూపతిఁ
దాంతుఁ దాతృశిరోవతంసు నయవిద్యాజన్యసౌజన్యసి
ద్ధాంతుం గొల్చియు నంతయేని యభిమానాహంయువుల్ గాక వి
క్రాంతాలాపము లాడువాండ్ర తలభారం బూడ్ప కేనాఁటికిఁ. 217

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్వతిద్విజుఁడు వైరంబున్నచోఁ బౌరుషం
బెంతేఁ జూపెడి వెల్మరాజ్యమున "మేమే" యంచుఁ గైపమ్మునఁ
గంతుల్ వేయుచు వ్రాతవ్రాయుచుఁ గ్రియాకాలమ్మునఁ భీతి నా
పాంతం బోని పెసగాండ్ర కలరూపుం దేల్ప కేనాఁటికిఁ. 218

శా. "అలఁతక్ జెందకు" మంచు మిన్కొడవు ని న్నంతేవసద్ధర్మసం
చలితుక్ దుర్లలితుక్ దురాగతు దురాచారపరిచారుక్ సభా
స్థలి కెక్కించి స్థలవ్యచస్కు, గళదుద్యత్స్వేదుఁ గావించి లో
కులకుక్ జూపి శిరోనతుల్ గొని కృపాంకూరచ్ఛటల్ నించి ని
చ్చలు రక్షించి యనుగ్రహించునఁట! తిచ్చాతుర్యముక్ గంటివే? 219

మ. "అలఁతక్ జెందఁడు వేంకటాచల"మపాత్రాంతేవసద్ధర్మదా
విలనిర్భీకకృతఘ్ను తాజ్వరభరోద్వేగప్రభావప్రభా
స్థలదాచారవచఃపరిచారవిలయాఖండౌషధప్రాయని
ర్మలనీహారమనోహరాత్మకృతిఁ బర్వంజేయ కేనాఁటికిక్. 220

శా. 'రాపుల్ పీడు' మటంచు మిన్కొడవు ధీరమ్మన్యుని న్నిన్ను దు
ర్వ్యాపారుక్ సభలోని కీడ్చి భవదారబ్ధాపవాదాన్వితా
లాపంబు ల్మొదలంటఁ గాల్చి పయి వాలాయంబు శిక్షించి నీ
పాపంబూడ్చి సతుల్ గ్రహించునఁట! తత్ప్రాగల్భ్య మూహించితే! 221

శా. 'రాపుల్ వీడఁడు వేంకటాచల' మసారస్ఫారభూరాన్వితా
లాపాంతేవసదాస్యకర్కటవిశాలశ్వభ్రిదుర్ద్వారబ్భిహీ
ప్రాపత్త్వారతరావిలాంబుపృషదాపత్ప్రాపికాత్మీయవా
గ్రూపిపాసారపకంపరావిభవముల్ గుప్పింప కేనాఁటికిక్. 222

శా. 'డంబాల్ మాను' మటంచు మిన్కొడవు ప్రౌఢమ్మన్యతాదోషమూ
ఢంబైనట్టి భవన్మనంబునకు వ్రీడక్ బుట్టఁగాఁజేయ ని
న్నుం బాండిత్యనిధానులుండు సభయందుక్ బట్టి రెట్టించి గ
ర్వంబు న్మాన్చి యనుగ్రహించునఁట! తద్వాత్సల్యమూహించితే? 223

శా. 'డంబాల్ మానఁడు తిర్యతిద్విజుఁడు' వీర్యాడాభూన్యథస్యేతరా
లంబాలంబితగర్వభూర్వహదురాలాపానలాపస్వన
చ్ఛంబూకాయితనష్టధీకవికృతచ్ఛాత్రిపచారస్వరూ
పంబుక్ బూర్తిగ రూపుమాపి చెసలం బ్రాఁకింప కేనాఁటికిక్. 224

ఈ. దవ్వులనుండి వ్రేలుటగ త, వ్వెదిరించి పచింత మఁదులో
నవ్వులొ పువ్వులో? ఒగమునన్ మనకబ్బెడి, నందుకై మది
న్నెవ్వగ గూరెనేని విను నీచతకున్ గుడురా పరిసంగమం
బర్వకు శీర్ష మిప్పటికి తద్దయు బొప్పెలుగట్టెఁజూచితే. 225

మ. అవమానంబవ పేఁ బయ్యున్నదిరో కట్టా? చాలుమాలమ్మలన్
దవులంబోని యవాచ్యవాచకములన్ దద్దన్ బ్రసంగించుచున్
భువిసెందుం దలవంపుగల్గు సరణిన్ బోసెంచుకన్నన్ వారీ!,
శివ! రామా! కరుణించి నాసఖు నెటో చీవాట్లు వైవంగదే. 226

మ. భగవంతుండవు నీవు, నీకొరులు చెప్పంగాఁ బనేమయ్యా? నే
నగుదున్ శిష్యుఁడ వేంకటేశ్వరున కీయన్నంబు తచ్ఛిష్యతా
ధిగతంబే; యటులయ్యు నగ్గురుపరున్ దిట్టంగనుంకించు నా
తెగువ న్నీ వఖిలమ్మునున్ సయిచి వర్ధిల్లంగఁజేయంగదే! 227

మ. చెలి యొక్కండు పురాకృతంబు కలిమిన్ సిద్ధించె; నవ్వాఁడు రో
తలకున్ దింపె నధోగతింబడితి డెందంబూఁటలం గాంచ ది
క్కులి యేరీతిఁ బొకాలు నీకరుణఁ జేఁ గా కోమహాభాగ! యీ
తులువన్ దప్పులు సగ్వమున్ సయిచి నిర్దుష్టాత్మఁగాఁ జేయవే. 228

మ. పగఁజూపం డిపుడేని దేశికుఁడు; తత్పాపద్వయిన్ జూడఁబో
వఁగఁ బ్రీతింగని ప్రోచుఁగాని, యెటులో వాపోయి వాపోయి యే
మొగమున్ బెట్టుక దేశికోత్తమపదమ్ముల్ చూడఁగాఁ బోదు నో
భగవంతుండ! యుపాయమున్న నెటోఁగింప న్నిన్నుఁ బ్రార్థించెదన్. 229

శా. అన్నం బేరు భుజింపరే! యసృతవాగాలంబనప్రాప్తమా
నన్నం బన్న మె, నున్నమే మెఱుఁగుగాదా, దానికన్నన్ శివా!
బన్నంబందు మునింగితిన్ జెడితి నాపన్నున్ గురుద్వేషసం
పన్న న్నన్నెటులో కృపాంబునిధివై మన్నించి రక్షింపుమీ. 230

శా. నాకన్నన్ గలుపాత్ము లెందఱో నినున్ ధ్యానించి పాపమ్ములన్
వీకన్ ద్రుంచి యధోగతుల్ గొనక నీవిఖ్యాతికిన్ సాక్షులై
శ్రీకిం దక్కిక యీయిలన్ మెలఁగి పైఁజెన్నొందు లోకమ్ములన్
బాఁకన్ గల్గి రటంచు వింటి; నటు నన్ బ్రార్థింతుఁ గాపాడవే. 231

మ. ఎఱుఁగన్నేరక తప్పులోర్చిపలకు న న్నెవ్వాఁడు పోఁదోర్చెన
మ్మెఱుఁగుంగూడ సహించి యిప్పుడయినన్ ముందైన సద్బుద్ధికిన్
దెరువుఁజూపఁగ నోరనించి దుర్గతుల నందించన్ బ్రియమ్మింప కే
డ్తెఱ రక్షింపఁగదయ్య నీకరుణ ప్రమందించున్ సమస్తాత్ములన్. 232

ను. గురువుం దిట్టు టొకండెకాదు మతియున్ ప్రాకృత్వముల్ పెక్కు మే
మురఁ జేవేదియు సల్పియుంటి; పని యన్యుల్ గూడఁ గాఁ బంచియుం
దురుగా, కినుకుమాన్యగుణాఢ్యమున కెందున్ జొచ్చువా రుండఁబో
పరు మన్మున్ బలె; దీని మారణమెనస్పైన్ దేఁ! యుత్తింపుమా. 233

మ. బయలే చెప్పిన నాకుఁ బుట్టినను నీయుద్యోగ మెంతేనియు
న్నరకంపుఁ జెలువొందఁగదా? యెటు మని న్నా కూఁటుల్ గల్గు? దే
వరకారుణ్యముదక్కఁ నీయుపము సంబాళింప వేఱొండు ది
క్కరయంగాఁబడ దెట్లుపోర్చెదవొ! మహాత్మా! పాపదావానలా! 234

మ. గురుఁ డాడం డనఁగాఁ దమ్ము నేనెలుఁగుదుఁ; గొండొక్కఁ డాడంగ నా
ద్దురితాత్ముఁ గరుణింపఁ డిక్కతనమే ద్రోహిన్నునుఁ జైపకే
డ్డెఱఁ శిక్షింపఁగఁబూనె, నట్లగుట యెంతే మంచిఁ ద్రోపయం
చరయన్నేర్చియుఁ గాలకర్మమున నిచ్ఛింతిఁ శివా! పోర్చవే. 235

మ. అతఁ డేతన్ ప్రాపరించినఁ సయిచు శిష్యవాత్సల్యముఁ బేర్మి; నూ
నృతఁ గ్రూరుఁ సహింపఁ డాదురితమే నేనూఁతి గాఁ గొంటి స
న్మతి నిత్తింపులు వెట్టసాఁగె నెటులో మన్నింపు మో దేవరా! 235

మ. 'నను ప్రార్థించెదనేల? దేఁకు సన్మానించి తప్పఁ
నిపఁ రాదె? "యనుగ్రహింపు" మనుఁ గా వేఁడంగ రాదే?' యటుం
నెదనే? నుప్పొనగూర్చి మతి యుంటిం, జైన నాకీర్తప
మ్మున కాయోగ్యులలేరు; ఓ పెఱలు యీమూఢుఁ గటాక్షింపవే. 236

శా. పై కోతులు మాఁకఁ గుఱిసి సంభావింపదున్నట్టి గు
రుకుండందుఁ బెరుంపఁబోకు మనుఁ, బాపాత్మ్యాత్మనాం ప్రాపిధా
నైకాలంబము నీవు ప్రాణమటకున్ హర్షింపఁగావచ్చు నే
మోకర్మమ్మున నిట్టులైతి నిది నీ వూహించి రక్షింపవే. 237

మ. గురుఁడుఁ దేవుఁడు నిష్పలేకుఁడ? నరిఁ గోపించిన గాచినఁ
గరుణాఢ్యుఁ గుఁ బీడి పాపమునకుఁ గారాపుమట్టంబనై
శరణోపాయము లేక నీచరణముల్ ధ్యానించుచున్నాఁడ దే
పర! యీ "దానరి తప్ప దండమునఁ బోవఁ"జేసి కాపాడవే. 238

శా. ఐదాఁతోఁడులు వోవుదెంచెఁ గలహం బారబ్ధమై; కృష్ణుఁ డే
సోదో గిల్కుఁ నెకాని శాంతికొఁఅకై చూడండు; నే నింట నా
మోద మ్మించుక లేని మోమున నభమ్ముల్ వ్రేయ నిట్లుంటి, నా
కేదేరీతిని గోడుపాపఁగఁ జొ లోదేవా! కృపాశాలివై. 239

మ. అని యెంతేనియు వేఁడి వేఁడి మది కాయాసమ్మురా నిద్రగై
కొని స్వప్నమ్మున నెప్పుడో యొకరు "నీకుఁ దేశకాంఘ్రిద్వయా
ర్చనచేఁదక్కఁ గమంబుగల్గ దుర కాశా పాశబంధమ్ము చే
ననిశంబుఁ శిక్ష వేఁడి యేమిఫల? మయ్యాచార్యు సేవింపుమా! 240

మ. ఎపరిఁ ధిక్కృతిచేసి నీవుమువే నిల్లేతివో, వారినే
యవివేకం బఱఁడేని వేఁడికొను మల్లంతన్ సుఖంబబ్బు మో
ము వికాసమ్మునఁ బొల్చు బోతకశతమ్ముం బోవు లోకమ్ములో
నెవరు న్నిన్నని దూఱఁబోవరు మనోహ్లాదంబు సిద్ధించెడిన్. 241

మ. "ఒకచో నొప్పియు నొంట రత్నయు" నెటుల్ యోగించు? నీచేయు పా
తకమెల్లన్ గురుదూషణాత్మకమకాదా? దానికిన్ దేశిక
ప్రకరాంఘ్రిద్వయసేవ మారకమగున్, బ్రాబల్యులఁగాఁబోకు నీ
కకలంకత్వమె కామ్యమైనయెడ నాయాలోచనం బట్టుమా. 242

మ. "గురుపీడన్ జనఁగా, కయోగ్యుఁడయినన్ గూటించి పుట్టంబనే
మిర? యోరీ! యనృతాత్మ!" యంచు నిను నమ్మృత్యుంజయుండన్న ను
త్తర మెండున్న ఁ? యేల యిట్లు నిలతమున్ ద్రవ్వన్, శివున్ వేఁడఁగాఁ
గరుణింపం డగు; డేగి వేఁడుము గురున్ గారుణ్యమున్ జూపెడిన్. 243

మ. హరుకోపమ్ము గురుండు దీర్చు, గురుకోపాటోపమున్ దీర్ప శం
కరుఁ డేమాత్రిము జాలఁ డీనుడి నెఱుంగన్ లేపె నీదేశికుం
డరరే! యాపితమెల్లఁ బోఁబడి "దేవా! నన్నుఁ బోర్వంగఁ జే
పరమాత్మా!" యనినంతనే శివుఁడు నిన్ బాలింప నేతెంచునే. 244

మ. శివుఁడేమీ! యవివేకియే, యతనికిన్ "నె" న్నింతయున్ లేదె? "మె
చ్చి వరంబాతఁడు కూళరక్కసుల కిచ్చె న్నన్ను రక్షింపఁడే?
యవివేకాత్మ" నటంచు నెంచితివో? గుర్వాజ్ఞోపకుం డెవ్వఁ డా
శివుచేఁ బ్రోపఁబడెన్? వఁపు మొకనిన్ జేయొత్తి యున్మత్తుఁడా. 245

శా. 'కాకం' బేమిటి? 'తీతు' వేమిటి? వృథాకాఱుల్ ప్రలాపించి యీ
శోకంబేటికి నేఁడు? పోగిలితి నెదో శోకించి యిచ్చేదమున్?
వాకుల్ జాతితి వేడ్తిఱన్ దుదకు "దేవా! ప్రోవు" మన్నన్ శివుం
డాఁకొట్టన్ వెఱవాఁడె? యింత యవివేకోద్రేకముల్ సైఁచునే. 246

మ. గురుఁడే తండ్రి, గురుండె భ్రాత, గురుఁడే కుర్వీరసంహర్త, దే
వరయున్ శ్రీగురుఁడే, గురున్ దెగడి దేవల్లేన్ స్మరింపన్ వృథా
యఱుపుల్ వారు గణింపఁబోరు; చను మయ్యాచార్యు నీవింపు మ
ర్వర పర్తింపుము శీర్ష మెత్తికొని పాపంబెల్ల గూశెట్టఁగన్. 247

శా. ఈలీలన్ జనుటొప్పు లేనియెడ మున్నే ట్టట్లులే దబ్బఱల్
వాలాయమ్ముగ నిచ్చుఁదున్ శర మథోభాగమ్ము వాంఛింపఁగా
నోలిన్ గాలము సర్వముం గడపి శాస్త్రోక్తప్రకారమ్ముగా
బాలింపన్ జనుమిరా! యనుంబో? సుకృగ్రసాగ్భారమో? యన్యమో? 248

శా. నాకుం దోఁచినరీతి శాస్త్రగతికిన్ భంగమ్ము లేకుండ, ధ
ర్మైకాయత్తులు మెచ్చుకైతి నృపచేయాంచద్గతిన్ బట్టి నీ
శోకంబాఁగు నుపాయము న్నుడివితిన్ శోధించి; నిమ్రొక్కు రు
ర్వీకున్ బట్టక వేగ బాగుపడుమీ? దేబయ్యవై పోకుమా!" 249

మ. ఇటు బోధించినయట్లులై విదురపు త్రైంశేఁబనన్ మీఁద పృ
థ్వటముల్ విచ్చి దెసల్ గనుంగొని తనున్ బోధించు నప్పూరుషుం
డట నెందున్ గనరాఁ మి "స్వప్న" మని తానద్దాని భావించి య
ప్పటి కాయోజనతోడ నుండె గురుదేవద్వేషదోషార్తుఁడై. 250

శా. లోఁ "దప్ప" ందు నెతెంగి, పై కపుపుజల్లుల్ వీఁక వర్షించును
న్మాదిన్ శిష్యునెఱుంగుఁగాక జగ, మంతస్తాపముం బట్టియే
పోఁదోర్యిన్ బ్రియతింతుగా కపుము శంభుండాదియా దేవతల్
వాదంబియ్యది శిష్యశాసకముగా వర్ధిల్లుఁగా కెల్లెడన్. 251

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర.....
తిరుపతివేంకటేశ్వర కవి ప్రణీతమ్మగు
శ్రీరతమ్మన లోకాభిరామాయణము
సంపూర్ణము.

తప్పులసట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
3	25	పోంపిరివోఁగా	పాంపిరివోఁగా
4	9	ముందఱ	ముందఱ
18	4	ట్టిడి	కట్టిడి
18	10	చూతుఁగూఁతల	బూతుఁగూఁతలం
22	20	బ్రబ్గడ	బ్రెబ్గడ
,,	,,	పాఱులు	విప్రులు
26	27	కురుకూలా	కురుకులా
29	11	కూఁతు	కూతు
36	22	వీకక్	వీఁకక్
37	10	సైపశే	సైఁపశే

మఱియు 35 వ పుటలో మొదటి పద్యమున మూఁడవ పంక్తి చివరనున్న 'లో' యను నక్షరమును 'ని' గాఁ బఱించి రాల్గవ పంక్తి వదలివేయఁ గోరెదము.

లోకా.

గుంటూరి సీమ

(పూర్వరంగము)

ఉపోద్ఘాతము

(పరిధమ ముద్రణము)

"పుణ్యాం కస్మిం గతవతి జనే పాప మభ్యాయతీతి"

'కాశీసహస్రము'

చదువరులారా!

"పుణ్యానకుఁ బోయినఁ బాపమెదురయ్యె" నను సామెత నెఱుఁగనివారే లేరుసుమా! ప్రపంచ మీ గుఁ బడిపోలోని చరిత్ర పంతయుఁ నీసామెత కుదాహరణమే యగుటఁ గని తుట్టతుదకిపు మీకే నిర్ణయింతురని మానమ్మకము. శ్రీకొప్పరపు సోదరులు ఁంటి కిన్ని పండిలు చెప్పిరి, యిన్ని పండలు చెప్పిరి, కడుఁ జురుకుగాఁ జెప్పిరి, లోనగునంశము లు బత్రికామాధ్యమునను, ఆప్తులద్వారమునను మిగి ప్రపంచమునఁ ఇంటి ధారాపిషయమున మఁ కొక విధమైన యక్కుజమును, అసూయాసమును బనించి యుక్కుపరి పుత్యక్షములోఁ జూడ వేడుక పుట్టినది. ఈ వేడుకకుఁ గా ఁము, మేము గూడ నాపకవుల మగుటయు, ఐనను వీరిని గురించి ప్రాసెడి వాగ్రేతలలోఁ నిన్నపట్టు నన్నిపండలు చెప్పియుండకపోవుటయు, నిజముగా సోదరు ట్లు చెప్పదురా? చెప్పనురుగాక, అది కసున మను పదము వ టిఁ ద గి యుం ఁ ట వా? అను సంశయము కలుగుటయునని యెఱుఁగునది. ఁండ యమున్నప్పటు మిన్నకుండక ఒందయుప్పించి వారిని ప్రత్యక్షములోఁ జూడనెంచసే' యని మిఁ ఁ ఁకింపవచ్చును. విశంక యుక్తమైనదియే కాని ఈయంశము మా కాసిన వారిలో నొకరిద్ద ఱట్టివారుగా నున్నారు. పత్రికలలో నాయా యిచ్ఛోద్దమనుష్యులు నుతించి చెప్పిన పద్యములు 'పరగుణ పరిమాణాణాక్ పరమాణీకృత్య' అను భర్తృహరి వచనమున కుదాహరణములు కాఁగల్చి నమకొన్నము బు మాప్తులసవారు మాకు వ్రాయు నుత్తరము లట్టిపనుకొనుటకు మన మెప్పుకొన్నదికాదు. ఆ వ్రాసినవారిలో నొకరు బందరునివాసులును సంస్కృతాంధ్రవిహూణభాపావిశేషజ్ఞులును నగు, మ॥ రా॥ రా॥ కాను తొలను త్రివిక్రమరామారావుగారు. వీరు బి. యే. పరీక్ష ప్యాసుచేసి బందరు

నోబిల్ కాలేజిలోఁ గొన్ని వత్సరము లుపాధ్యాయపదవిలో నుండి పదపడి బి. యల్. చదువుకొనుటకు గాఁ జెన్నపురికి వెళ్లియున్న కాలమున శ్రీకొప్పరపు సోదరు లక్కడకు దయచేసియుండిరి. వీరి యాశుధారను వారు పరీక్షముగా జూచి యుత్తరమును వ్రాసిరి. పేటూరి పరిభాకరశాస్త్రి వీరికన్న ముంచే శ్రీకొప్పరపుఁగవులనుగూర్చి నుతింపుము...

"మున్నుమా, తిరుపతివేంకటేశ్వరులుఁ దెల్పెదఁ జిమ్మట మిమ్ముఁ దెల్పెదన్"

అని వాక్రుచ్చిన సంగతిని శశిలేఖలోఁ జదివియుంటిమి. దీనిచేఁ గొంత విశ్వసించుటచేతనే 5 శ పుటలలో నుదాహరించిన పద్యములను జెప్పితిమనియు వారిని సగౌరవముగ నాహ్వానించితి మనియుఁ బ్రార్థించెల్ల నెలుఁగుదుగుగాక. ఈయాహ్వానానంతరము శ్రీరామారావుగారి యుత్తరము వచ్చినది. ఆయుత్తరమును మేము కృష్ణాపత్రికకిచ్చి పరికటింపఁ జేసితిమి. పరికటింపనప్పటి పత్రికచాను తుట్టతుద నున్న రెండు పంక్తులను దీసివేసిరి. ఆపంక్తులలోని యర్థము మాత్రమే మాకు జ్ఞప్తియం దున్నదిగాని సరిగా నత్తరములు జ్ఞప్తియందు లేవు. శ్రీరామారావుగారు శ్రీసోదరులనుగూర్చి వ్రాసివ్రాసి యెందులకో గాని 'హను మంతునిముందఱ కుప్పిగంతులు' అను సామెత నుదాహరించి 'ఈవిషయము తమకొక లెక్కలోనిదికాదు. ఐనను మాయానందమును విన్నవించినందుఁ గన్యాతలంపకుండుటగాక' అనునర్థ మిచ్చుమాటలను వ్రాసియున్నారు. ఆయుత్తరముగూడ నిందుదాహరింపఁబడినభాగము గలిగినది నున్నను ఇక్కడిదే గ్రంథవిస్తరమగుటచేఁ బ్రకటింప లేకపోతిమిగాని వలయువారు 1910, 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలు చూడఁగోరెదము. ఇట్లీవల రామారావుగారొకపరి చెన్నపురి నుండి వచ్చినప్పటి కార్యదశలను మేమును వారును గృష్ణాకార్యస్థానమున కేగితిమి. అప్పు డాయన తమ యుత్తరములోని తుదియంశమును దీసివేయుటను గూర్చి చాల నిష్కర్షగాఁ బ్రసంగించిరి. అది యంత యవసరమని మేము భావింపలేదు. ఏమంటిరా? ఆయుత్తరము శ్రీసోదరులయొన్నత్యమును దెల్పుటకే కల్పడినది. వారియందలి దయయో అభిమానమో యేదో యాయుత్తరమును మాచేఁ బత్రిక కెక్కించినది, అందులో మాయొన్నత్యము కూడ నేల పత్రికటింపఁబడవలెను, తీసివేసినవా రే సదాశయముతో దీసివేసినను మాకదిసమ్మతమే యయ్యెను. ఆమాటలున్నచో సోదరులు చాల గొప్పవారనియు, తి॥ సెం॥ కవు

లంతకన్నను గొప్పవారనియు లోకులకుఁ దోఁచు నని యే కదా! మేమభిల షింప వలసినది ఆయభిలాష మా కప్పుడే కాదు, ఇప్పుడును లేదు, దాని నటుండనిచ్చి శ్రీ మాకొప్పరపు సోదరులకును మాకును గల యనురాగసంపత్తిని గూర్చియే కొంత ముచ్చటింతము. శ్రీసోదరులను మేము ప్రీతిపూర్వకముగా నా హ్వా ని ం చి న పి మ్మ ట ఁ గొంతకాలమునకుఁ బత్రికాముఖముగా మిమ్ములను గొంత భూషించుచు నన ఁగా నిప్పు డెంత తీవ్రముగా దూషించుచున్నారో అంతకు మున్ముడుఁ గథకముగా భూషించుచుఁ బెద్ద సమాసములను బెట్టిన పద్యములను వారిసి తుట్టతుదను వచ్చుటను సూచించిరి వచ్చినప్పుడు వారికి గాఁదగిన సమ్మానాదికమునుగూర్చి బ్రీ॥ శ్రీ॥ రావుబహద్దరు పురాణం వెంకటప్పయ్య పంతులుగారు, శ్రీ గౌరీనాథశాస్త్రులవారు, లోనగు పెద్దలును హిందూ హైస్కూలు విద్యార్థులను పిల్లలును సాతులే. కాన విస్తరింపఁ బని లేదు. ఒక మనవి; బరగని విషయము నింతమాత్రమును వ్రాయుటయుఁ నిప్పుడి యోజనమే యని మీకుఁ దోఁపఁ వచ్చును. అట్లు తోఁపుట యుక్తమే కాని యీసమ్మానము సోదరు లిక్కడుపు చేసినదో నిప్పుడేని జరుగఁగలదు ఎటిఁ గియో, దెబ్బుఁగకో మొదటి యాహ్వానములో వారిని శీతాపధానమందుఁ గూడ సమర్థులని మేము వారిసియుంటిమి నిజ మిటీవలఁ దెలిసినది. దానింగూర్చి యీ కిందిపద్యములు విస్పష్టముగాఁ దెల్పఁగలవు.

(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిల్ 3-4 సంచికల అభినవసరస్వతి నుండి.)

బ్రీ॥ శ్రీ॥ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రులవారికి—తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నమస్కారపురస్సరముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

1912 ఫిబ్రవరి సంచిక యగు మీ అభినవసరస్వతిలో మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు సోదరకవులు మీ పేర వ్రాసిన యుత్తరమును బ్రకటించి యున్నారు. అందు సుంతయేని మా పరిసక్తితో నవసరము లేకున్నను "తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లట్లు మముఁ గట్టి" అని యొక తుట్ట మాపై మోపియున్నారు అందు మీఁద నీ కిందిపద్యములు వారినిగూర్చి వ్రాయఁదలసి వచ్చినవి. వీనిని మీ పత్రికయందుఁ బ్రకటింప వేఁడెదము.

ది 5-4-12 తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

హితోపదేశము

———

మ. అకటా! 'మమ్ముఁను దిట్టి చెప్పి'రని నేఁ డాత్మక్ విచారించు మీ
వికలత్వం బది మా మనంబు మిగులన్ వేధించుఁజుఁడీ; న్నాఁడు తీ
రికదా! చక్కఁగ నుండలేక యొరుఁగో చేర్చెపమీయంత మీ
రెకసక్కెమ్ములకుం గడంగితిరి; మేలే కొప్పరంపుం గవుల్! 1

శా. పశ్చాత్తాపముఁ గల్గినంగులపు మీ భావంబు మెచ్చంగనౌ;
దుశ్చిత్తత్వ మ్మిముఁ దోర్చి, రప్పు డొయిన్ దొఁడంగఁబోవయ్యెఁ; నం
తశ్చాంచల్యము లైట వేసితిరి చింత ల్నీయ నేమియ్యెడన్?
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే కొప్పరంపుం గవుల్! 2

మ. కలదేమో కలపించుఁ దృప్తిపడ కెక్కాలమ్ముసన్ లేని కొర్
త్తలకున్ యత్న మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగ్నులై సాఁపు
మ్ములఁ జూపించిన నేమి లాభ? మెటు తప్పన్ బమ్మవార్కి? లేరు మి
మ్ములఁ బోర్కిలేపిరొ వారినే యడుగు డిప్పుం గొప్పరంపుం గవుల్! 3

శా. మాకుం గావలెనేమి మీ గొడవయున్ మాన్యంబు మీ కైతయున్?
లోకు ల్మ్రొక్కులు, సర్వ మెట్లొ యయిుకున్ లోలోన నేనొర లే
వాకు ల్లోకిన లేని శక్తి గను నెవ్వాఁ? డెందు నిర్హేతు వీ
చీకున్ జింతయుఁ దమ్ముకొంటి రిటు లన్నీ! కొప్పరంపుం గవుల్! 4

మ. మొగమేనిన్ గనకుండఁ బల్కిన వసు స్మ్ర న్నేము విశ్వంపు వే
ర్మి గనన్ జేసితి మంతలో నిముడ కేరే బోర్కిణంజేయ నే
తగవో యెల్ల రసీ యనంబగిన డంతం దెచ్చికొన్నారు పూ
ర్తిగ మీలోఁబమె మీకు నట్టి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుంగవుల్!

శా. మీవారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను నెమ్మి న్మమ్ము భూషించినన్
మావారందఱుఁ మిమ్ముఁ దిట్టినను గర్వన్ మమ్ము భూషించినన్ 6
జేవ ల్లేనివి వచ్చునే యకట! నుత్రీ మించు సామర్థ్య మే
మీ, వాసిన్ జెడుఁజేమి? వేఁకరిబల్మిక్ గొప్పరంపుంగవుల్!

మ. దిగుమంచుక్ బలుమంది జెప్పుదురు 'దిద్దీ' యంచుఁ దాశమ్ములక్
దగ వాయింతురు,లాభ మేమి? చెడువా ర్దా రేరునుంగారు మీ

రిగఁ జేని న్నిజమొప్పికొండు మముఁగాదే శిష్యుఁగాఁ జేసి కవి
త్వగతిఁ బోలెడి రీతినో లెలుపుఁ డప్పా ! కొప్పరంపుఁగవుల్ !

మ. బిరుదు ల్మన్నటికన్న హెచ్చె నెచటం జెంపార నూరింటికిఁ
జెఱుఁ గొప్పంగ వధానముఁ జనుపఁ దీండ్రిం పుగాఁ బూఁ బై
ప్పయ విన్నఁ నగరే ? మదిఁ గనుఁ డహో ! 'పంచాస్యు' ప్రోగులే
కఅవా ? పెట్టికొనుండు వ్రాసికొనుఁ డింకఁ గొప్పరంపుంగవుల్ ! 8

శా. "పరాబ్బరం" చొక పత్రిక న్నిలిపి పర్యమ్మునఁ మముఁ జెట్టుగుం
"బారూబ్బరు" ల్పత్రికటించు సోదిపలు మీమా: ర్గ్యమిప్పుంటు గం
తరాబ్బరుల్ దొలఁగింతు రూర కిటు చింతల్ సేయఁ గాఁ జేల? మీ
"గ్దరాబ్బరుఁ" గవు లైతి రాఁగుఁడిఁక ఁ జంతల్ గొప్పరంపుంగవుల్ !

శా. ఏమేఁ వార్యుఁడు మీను మీయనుఁగు, లింకేనిఁ స్వశక్తిఁ బ్రభా
భూమత్వంబు లెఱింగి వర్తిలుఁడు తప్పుం బ్రోడలఁ బట్టి తా
రే మాన్యుల్ మిముఁబట్టి మిమ్ములను నెంతే దూఱుచున్నారొ మీ
రామాన్యాశ్మల మడిలింపుఁడు యశంబొఁ గొప్పరంపుంగవుల్ !

మ. మము వార్ధూపణ చేసినంతటనె యేమాన్యుండు మాకన్న మీ
రు మహాభాగు లటంచు నొప్పికొనఁ డేరో మీ స్వశాభాభర్జిల్
గుముఁ లై పైకనుచుంద్రు లోన నలచాం స్ఫూఁడన్నిబం ధంతుర
క్రిమునున్ మానస మెప్పికో డెఱుఁగుఁడింకఁ గొప్పరంపుంగవుల్ !

శా. ఏదో దుర్జన-హేతుకం బగుచు మా కీమగ్య నేర్పడ్డ దే
వాదో, యంచట నేమి సత్ఫలము దప్పం బోఁడు; మీమాకలా
పాద్రిదుర్భాతిని రామరాట్సుకవి రత్నాఖ్యుం డతం; డాతనిన్
బ్రోదిఁ జెప్పు మనుండు సర్వమును జెప్పుం గొప్పరంపుంగవుల్ ! 12

శా. వారున్ వీరును జెప్పనేల? " యకటా ! వంచించి మ మ్మిందు నే
వారోదింపి " రటంచు మీ రనిన యవ్వాక్కు- ల్నెవిం బడ్డ వా
రేరో చెప్పిరి వారు మీగురులె, పే రిందేల వాకుర్చిస్వ; మీ
సారం బొండొరులేల చెప్పవలె నిచ్చ ళ్కా-ప్పరంపుంగవుల్ ! 13

మ. సరియా కీర్తిని గోరువాఁడు గురు నిచ్చ ళ్లొల్సి తత్పాద సం
స్థిర తాత్పర్యముమైఁ గలాగర్హణ మెంతేఁజేయుటొప్పఁ పృథా

పరిపాటు ల్పని నేయు వూర కెవరో వాయించుతాళమ్ములా
స్థిరకీర్తిక్ ఘటియించు? నార్తి యది గాదే కొప్పరంపుంగవుల్. ౧౬

శా. మామూటల్బపదంతరంగమది సంభావించు శాఖాస్థు లే
మేమో "వ్రాయుఁడు వార్యయుఁ" డందు రటుగాదే నేటికో వ్రాసినా
రాపై * "విన్నప" ముంచుఁ బద్దెముల నాహా! దానికేమింకఁ బై
మీమాటల్ నెఱవేర్చుకొం డెపుడో నెమ్మిక్ గొప్పరంపుంగవుల్.

శా. బీరంబున్ వహియించుఁ బూరక మదిక్ బీడించుదైన్యంబు పై
బాఁతాంధ్రోయకుఁ డన్నిలోపములు 'చరాచరే' సమర్థించు; లో
నారాధింపుఁడు దానివ్యాసములు మీ కాధ్యత్వముంగూర్చు మీ
సారం బయ్యది హెచ్చుసేయు నిఁకనిచ్చల్ గొప్పరంపుంగవుల్.

మ. కవితాపత్రికవారు సాయపడు పోక ల్లోఁపఁగా వచ్చె మీ
రవలోకించితిరో, మఱేమొ, యిఁక నెండవ్వారిగా మమ్ముఁ ది
ట్టి విశేషంబుగ మీకుఁ గీర్తి యిడు; వాటింపుండు ధైర్యమ్ము మి
మ్మ్మపురా! తిట్టితిమేమి? యెట్లనెద రయ్యా! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. పడఁదిట్టి యెఱ్ఱెట్లొ పత్రికల్నించు ధీరవరేణ్యుఁ డగు పోచిరాజు గారు
బంకుఁ గొంపను వీడి కొంకికివార్తలు వ్రాయఁగల్గిన కూచిరాజు గారు
కలనిజం బెఱిఁగియుఁ గల్ల వార్తలు వ్రాసి ప్రకటించు నలమాచిరాజు గారు
తాటాకుపడియన్న మాట లో నెఱిఁగి బీరమ్ము వార్సెడి వేచిరాజు గారు

తే గీ. మతియు శర్మలు లోనగు మాన్యులు మిముఁ
బూజ్యులను జేయుటకె సుఁడీ పూనినారు
చింతపడకుండు నెపఁ గార్యసిద్ధి గలుగు
మమ్ముఁ దలపెట్టి మొఱలిఁక మాను టొప్పఁ. ౧౭

మ. అల శ్రీరామని శ్రీనివాసుని నితాంతానాథనాథుఁ మహో
జ్జ్వలు లక్ష్మీరమణుఁ సదా మదిని సంభావింపుఁ డా మూర్తి మి
మ్ముల రక్షించుఁ బొనర్చు లోపపువిధమ్ముఁ దెల్పు మాన్యత్వ మి
మ్ముల నిప్పించెడి నే మెఱుంగుదుమె యే పుణ్యమ్ము నే పాపముఁ.

---

* ఇందునుగూర్చి ఉత్తరరంగము చూడఁదగు

ఉ. ముచ్చట దీరఁగా బిరుదము ల్పర్వికటించుట కేమిగాని, యే
రచ్చనొ నూఱుమందికె భరం బనుకో కవధానపుంగృతిక్
బొచ్చెము లేక సల్పి పయిఁ బూనుఁడు; లేక "శతావధాను" లం
చచ్చరము ల్లిఖించి కొన వందుఁజుఁడీ! ఘృతకోశసామ్యముక్.

ఉ. పేరున నున్న గౌరవము పిప్పి యొనర్పకుఁ డయ్యలార! మీ
ర్నూఱనిపించి కైకొనుఁడు; నూటికి నొక్కఁడనేనిఁ జెప్ప కా
పేరుధరించు టొప్పగునె? పెద్దలఁ గన్గొనుఁ బోగుగాని బీ
యే, రహిఁ బ్యాసుగాక బిరు డెందును బొందిరె మీరలెంగఱే! ౨౧

క. కవిసింహులు లోనగునవి, యెవరో మనయందుఁ ప్రీతి నిడవచ్చు; నెటు
ల్లవిత శతానకులేక "శతవధాను" లటన్న బిరుదు వాల్పితిరొకో?

క. నిజమాడిన నిష్ఠుర మని, ప్రజలాఁటు యెఱిఁగి వ్రాయుసలసెను మాపై
గజముం గుప్పక పేర్మిఁ దగు జవాబుం జెప్పుఁడయ్య! కోప్రపుఁగవుల్.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

దీనిపై సోదరులిచ్చిన 'జ్ఞానోపదేశము' అను పర్యవ్యుత్తరము కడు నీచముగానున్నది. నీచతకేమి, కోపవశమున వ్రాతయందఁ గొందఱకు స్త్రీరకంపులకు చోరలుచుండును. ప్రధానాంశమున కుత్తరముగూడ నందు లేదు. దానినుండి కొన్ని నిక్కట్టోక్తులను, 95-96 పుటలలో నుదాహరించి యుంటిమి, చూడఁదగు. శ్రీ సోదరులయొక్క నిక్కట్టోక్తిపూరితములగు పద్యముల నేమి తత్పక్షీయుల నిక్కట్టోక్తులను దెల్పు "పండితబుద్ధిసలక్షణాదికము" నేమి యిందుఁబూర్తిగా నుదాహరింప నేరని మమ్ము వారును వారును గొండొక తగుమించి మా గుంటూరి సీమకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా వారియ నెంచితి మని సోదరులు 15 పిబ్రవరి 1913 సం॥ కృష్ణలోఁ బ్రకటించిన (1) "జల్లిసీమయందొండె (2) నారాయణాస్త్రముందొండె వలంకరించికొని యశ మార్జింపఁ గోరెదము. మే మీ గ్రంథమున వ్రాసిన యంశములలో నేవేని ఖండింపఁ దగిన వున్నచో నందే సహేతుకముగా ఖండించి మాపినచో నవి సరియైనవియే యైనయెడల రెండవకూర్పులోఁ దప్పక కృతజ్ఞతా పూర్వకాభివందనములతో దిద్దికొందుమన్నారము. మఱియు నీసోదరుల జ్ఞానోపదేశమునందలి నిక్కట్టసంభాషణమునకుఁ బలువు లేపఱిడి మాపేర వ్రాసియుండిరి. అందొక బి. యే. సీనియర్ వ్రాసినపుత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

(1)... "కొన్నినోజులక్రిందట "దర్బారు" పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము అను పేర సోదరులు 15 పద్దెములను వ్రాసిరి. తాము వానిని చిత్తగించియె యుందురు. విచ్చికూతలు తప్ప వేరులేవు. రాజసముఖమున కెప్పిన పద్దెములనుండి "బొంగు బజాన" యనుదానిని గైకొని వారి పద్దెములో నిమిడ్చినారు. చెన్న పట్టణములోను గుడివాడ తాలూకాలోని ప్రతి గ్రామమందును ... మొత్తమొని ఎవ చేపది రూప్యములనిచ్చిన గ్రహించిన విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినదితాఁబోలు. వారి... చెంబు ఇబ్బటికి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట వారి యహం భావమును వెల్లడించుచున్నది ... బ్రా॥ మానాయనగారు శం॥ లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రులగారు గూడ దానిని చూచినారు చాలా రుచుకుగానున్నది... కడపటి పద్యము గూడ పిచ్చివాఁకిత. ఏమకాలమున వీరియంత పండితకవులుగాని శతావధానులు లేరుగఁబోలు. దేవులపల్లివారు, తాతాచార్యులు, శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంత గొప్పవారు కారు కాబోలు ఆహా! ఏమి — వీరివీరి కవనతత్వము (ఆహు) బొగుగ వెల్లడింపఁబడెను. స్టైలులో, నున్న పూర్వవర్ణనలు సభావర్ణనలు ఏచారిత్రయందుగూడ పరించుటలేదు. నేఁడు గౌరీకళ్యాణము, రేపు సీతాకళ్యాణము మరునాడు రుక్మిణీ కళ్యాణము, ఏమి వీరి యూహధార....."

---

(2) "...తిరువాయి పేపర్లుగూడ తెప్పించి చూచినాను. అవి మిక్కిలి గడుసుకుగానున్నవి. దానిలోనె "సత్యనిరూపణము" క్రింద చాలాప్రల్లడములున్నవి. తాము రెలవిచ్చినట్లు వీరికి బాబులు సీమగర్ధభములో లోకము చూచుగాక..." (సత్యనిరూపణము 51 వ పుట 4 వె౦, ఆంధ్రపత్రిక తేదీ)"

ఇట్లే యీపద్యములలోని నీచోక్తులకు పేపడి యస్మచ్ఛిష్యులలో నిరువురు బాలకవులు కొన్నిపద్యములు పత్రికకంపి మతికొన్నినాళ్ళకు మావద్దకు వచ్చి "మేమిట్లు చేసితి"మని చెప్పిరి. దానిపై నది మన మెఱుఁగకున్నను జగమట్లు భావింప మని తలఁచి వారినట్లు చేయుదగదని మందలించుము సెంటనే యాపద్యములు పత్రికటింప వలదనియు నాపిల్లవాండ్రు కేపలామాయికులనియు నిప్పుడు జరుగుచున్న పాపము నియోగిత్వవైదికత్వపర్యుక్తముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు నట్టిస్థితిలో! నీమాశిష్యులు నియోగిబాలకులై స్వశాఖావారు పట్టివపట్టు బాగు లేదని వ్రాసిన వార్తలపలన నియోగులలోఁ గొందఱకు భారముగాఁదోఁచ వచ్చు ననియు వీరిపుడు బాలురగుటచేత మాయఁదలి గురు

భక్తినే పరిధానముగాఁ జేసికొని మమ్మును వెనుకవేసికొని యేవో పద్యములు వ్రాసియున్నారు వానింబట్టి వీరిని స్వబంధువులు కొందఱు మిక్కిలిగ దూషింపవచ్చునని మాకుఁ దోఁచుచున్నది గాన నయ్యవి ప్రకటింప వలదనియు మేము వ్రాయునవసరమున నా బాలకవులు 'తా మిప్పు డిట్లు వారించినలాభము లే' దనియు 'మే మీ పద్యములప్రతి నొకదానిని శ్రీ కొప్పరపుసోదరులకుఁ గూడ నంపి యుంటి' మనియు నచించిరి. పిమ్మటఁ జేయునది లేక మిన్నకుండవలసి వచ్చినది. మాతో నేసంబంధమును లేని సుదర్శనీపత్రికాధిపతులపంటి నియోగి శిఖామణులు మమ్మును బురస్కరించుకొని వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటింపదు. గాని మాశిష్యులలోఁ జేరిన నియోగిబాలకులు మమ్ము బురస్కరించి వ్రాయు వ్రాఁత లెంతన్యాయ్యములైనను నయ్యవి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయింప వలసిన పను లట్లుండఁ బైపెచ్చు కీర్తికిఁ గారకములగునని మేము బాగుగా నెఱుఁగుదుము. ఈవిషయ ముత్తరరంగమున విశేషించి చర్చింపఁబడెడి, పత్రికృతమీ చిన్ని నియోగిశిష్యులు మాసోదరులను మందలించుటకై చెప్పిన పద్యములు చదువరులకై యిదాహరించుచున్నారము.

(1912 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభినవసరస్వతీపత్రికనుండి)

మ. అకటా ! కొప్పరపుంగపీఠులు ! వృథాయాసంబు మీకేటి కా
శుకవిభ్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ వచ్చుఁ గాక, యద్దానికే
సుకవుల్ తీర్పతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల్ పండితుల్; వారి నూ
రక దూషించుట కీర్తిఁబెఁ? కవులారా ! సుంత యోచింపుఁడీ!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభికుఁబిల్వ నోరిమిమై మిన్నకుండుకతిన
శివరామశాస్త్రి వ్రాసినయట్టి యుత్తరమ్మునకు జవాబు నీయనికతమున
నేనువ్రాసిన లేఖకేనిఁ బ్రత్యుత్తరం బొసఁగకరోఁ మీరలున్నకతన
బూతుకవిభ్వ మెప్పుడు పత్రికన్నింపి ప్రకటించునట్టి లోపమ్మ్రకతనఁ

గీ. గొప్పరంపుఁ గవీశ్వరుల్ గొప్పయెల్ల
మృష యటంచును మాకందటీకిని దోఁచె
నిజము కాదేని గెల్చి నిర్నిద్రకీర్తిఁ
గొనుఁడు మీకీర్తిఁ జాటించుకొనుఁడు వినుఁడు.

శా. మీకుం గల్గిన పాండితీగరిమయుక్తి మీప్రజ్ఞ సర్వంబునుక్తి
లోకాతీతము, చెప్పనేటి? కిఁకఁ జాలుక్తి గాని యీ ర్ష్యాటముల్

మీకుం జెల్లునె ? యేరు విన్న నగరే ? మీ బోంట్ల కవ్వారి వి
ద్యాకాశల్యమునందు గెల్చుటకు శక్యం బౌనె ? యేనాఁటికిఁ.

మ. ఒక వాచాటపుఁబత్రిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం దోఁచిన
ట్లకటా ! వ్రాయుఁదనుంగ్రు బూతులను, విద్యాకాశలంబున్న వా
రికిఁ జేయందగురీతియే ? బుధులు గర్హింపం బ్రయత్నింపరే ?
కుకవుల్ పోయెడి దారిఁ బోయినను మీకుఁ దుర్యశం బబ్బదే!

చ. అనృతమటంచు సుంత మనమందున నెంచక, పత్రికఁ లిఖిం
ప నెటులు చేతు లాడె విను మానిను లెల్లరు నవ్వ 'వాఁ పలా
యనులయి' రంచు, మేము వినినట్టినిజంబునె యిట్లు వ్రాసినఁ
వినవి కల్ల వాయు టొకవింతయె ? యక్కట ! కొప్రపుంగవుల్.

చ. తెలుఁగున సంస్కృతంబున నతిప్రతిభామహిమమ్ము జూపి యి
మ్ముల సుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడఁ గనమ్మి నెప్పి కీ
ర్తిలతను నాటినట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులఁ
గెలిచెద రందుఁ జెప్ప ధరణిఁ మిము నన్నెడి నెట్టు లుందురే ?

ఉ. బ్రౌరా సాహస ! "మెండుగండికవులా రా" యంచు శంకింప క
వ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ బిల్వం బాడియే మీకు ? ని
స్సారంపుంబదములఁ రసంబు చెడఁ గూర్చఁ మాత్రమే నేర్చు మీ
వారిం దెప్పెద రేమి యాగడము ? ధీరమ్మన్యపంశాగ్రణుల్.

ఉ. "మీరు శతావధానమును మేలనఁ బండితు లెల్లఁ జేసియు
న్నారలె పూర్తిగా గురుజనంబుల మ్రోల" నటంచు మిమ్ములఁ
వా రడుగఁగ దానికి జవా బిడుటల్ పడఁదిట్టుటొక్కొ ? దెమే
వారలు విన్నఁగాని నగుబాటగుఁగాదొకొ ? కొప్రపుంగవుల్.

చ. ఇలఁగల సత్కవీశులు మహెండలో తిర్పతివేంకటేశులఁ
గెలువ యతించి, వారలనుగెల్చుట శక్యము కా దటంచునుఁ
దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొనరించుమందు రా
తెలువులకన్న మీతెలివితేటలు మిన్నలె ? కొప్రపుంగవుల్.

ఆ. వె. "ఊరిపీడవచ్చి దారిఁబోయెడివారి;మీఁదఁ బడిన"దనెడిమాదిరిగను
ధిట్ట జానపాటి పట్టాభిరామకా, స్త్రీలనుగూడఁ దిట్టఁదొడఁగినారె !

మ. సుకవుల్ తిరుపతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రశ్జ్ఞ జూపించి వా
యు కవిత్వంబున నొక్క-పద్యమునకున్ యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా
లక పోవుంగద మీకవిత్వ మదియెల్లన్; చీరికూర్చుండి యూ
రక శ్రీతిరుపతి వేంకటేశులను దూఱఁ జేటు వాటిల్లదే!

మ. 'కవిచూడామణు' లందు వారలను లోకంబెల్లఁ బూజింప వా
రి వధానమ్ముఁ గపిత్వపైఖరియు మీరే చూచియున్ మిన్నకుం
డి విశేషంబుగ 'మేము సాయమును సంధింపంగ మీకే పరా
భవముల్ జేకురవయ్యె' నంచు లిఖియింపం డెల్లునే పత్రికన్ ?

మ. కలరే,వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము సద్గ్రంథంబులన్ బేర్పరి
ష్కలు గైకొన్నకవీంద్రులొండొరులు ? నిష్కల్ మీకుఁబూజింప న
ర్హ్యులుగారే? యిది మీరెఱుంగనిదె? యేరుం జెప్పరే? మంచిచె
డ్డల యోజించుక యిట్లుప్రాయుదురే?కట్టా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల గెల్చుట ముఖ్యమేయని చెప్పు రామేశ్వరుండు
తగనియోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీభవించు కోటీశ్వరుండు
న్యాయవాదినటంచు నన్నికల్లలను వ్రాయించినయట్టి లక్ష్మీశ్వరుండు
మిమ్మ్మగెల్పింప యత్నమ్ముఁగావించి యెంతలోకష్టించు నేకేశ్వరుండు

గీ. నిందలును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును
సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనుచు
నెంచఁ బోకుడు మీయాట లింక సాగి
రావు ముమ్మాటికిని సాగి రావు రావు.

ఈ. చాలుదురేని మీరలు వెసన్ జనుదెంచి ఓవాపమంతయున్
డేలుచుకొండు పెద్దలు సుధీనుతులెల్లరు మధ్యవర్తులై
గాలిలఁగ; లేనిచో గెలుపరా దలవారల, నంచు నుండుఁ డే
మూలనో, పైకపచ్చి చెడుపోకలఁబోయిన ముప్పుమూఁడుఁగన్

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు

వడ్లమన్నాటి నృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంతము.

ఈ పద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకతగ్గినవారైరి గాని సోదర కవులకుఁ జాలదగ్గఅబాంధవ్యముండుటయే కాక యాంతరంగికత్వస్నేహసంబంధ మున్న యొక యష్టావధానినామధారి మాశిష్యులఁ బడఁదిట్టుచుఁ గొన్ని పద్య ములు దర్బారులోఁ బఠికటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు పరికృతము లక్ష్మీవిశిష్టుఁడని చేవార్చిలుఁదలన గ్రహింప గలసియున్నను కొంత కాలము క్రిందట నితఁడు హనుమద్విజిష్టుఁడుగా మాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నాఁడు. ఇట్లు పరిత్యక్షమై చిరకాలమైనను దైవవశమున నీయంశము స్మృతికి రాఁగా నితనిపద్యములుకూడ శతావధానసారములోఁ గనఁబర్చెను, పిమ్మట నీతఁడు వేమపరాగ్రహారావధానసభలో నగుపట్టెను. ఫలానా, అని మాలో నొకరికిఁ దెలిసినపిమ్మట నష్టావధానిగారిని సమీపించి, "నాయనా! హనుమత్ప్రసాదు శ్లోకముగానున్నారా?" అని ప్రశ్నింపఁగాఁ బూపమాతఁడు వెలవెల పోఁదలసిన వాఁడయ్యెను, మేము గుటితింపఁజాల మను సమ్మకముతోఁ బేరుమార్చికొనిన ట్లభినయించి వారిసినవార్తత బయలగుటచేఁ తనికట్టి యవస్థ తటస్థించియుండును. ఇందేమి యక్కఱమును గనరాదు. ఆతఁడనుకొన్నట్లుగాక యా గుట్టు దైవవశ మున మాకెఱుక పడినతోడనే "మగ్నజ్ఞం న పరిక్షోపయేత్" అనునార్యోక్తి కుదాహరణమై యాయవధాన సమయమున నక్కడనుండియు నుండనివాని తెఱఁగున వెట్లోయడఁగి మడఁగి కాలక్షేపమొనర్చెను, మధ్యమధ్య వీలైనప్పు డెల్ల నితనితో నతిప్రీతిగా మేమునంధించుచునే యుంటిమి కాని యితని మోము వెలవెలవాఱుటతప్ప దొంటికీర్తిని బ్రకాశింపఁ జాలదయ్యెను, తుద కుఁ బళ్ళాత్తాపసూచకమగు సంభ్రాపణ కొంత నల్లఁబుచ్చుటచే వెట్టివార్తత వారిసినను నితఁడుగూడ యోగ్యుఁడే యని మామనస్సాక్షికి వచ్చుచున్నది. రాక చేయవలసినదేమి? ఇంతకన్న యోగ్య లీ వివాదములోఁ గలుగఁజేసికొని వ్యవహరించు వారిలో మాకు దొరకుట దుర్లభము గానఁ దటస్థించినంతలో వారి వారిమంచిగుణమునే మేమిందుఁ గైకొని మాకు దాపరించిన యీవిద్యాకలహము యోగ్యులతోడనే వచ్చిన దని చదువరులకుఁ దెల్పి సంతసించుచుందుము. మీరును మమ్ము ననుగ్రహించి యిట్లే విశ్వసింపఁ బ్రార్థితులు. 51 వ పుటలో నుదాహరించిన వారిపేరులలో నీయన చేర లేదు. ఆభాగ మచ్చుపడునప్పటి కీయన బయటికి రాలేదని యెఱుంగునది. బైట రాకుండుటకు హేతువు పూర్వ మీయన మాయెడలఁ గనఁజేసిన యాచ్ఛాదైన్యదోషమే కానివేఱు కాదు. యాచ్ఞ దారిద్ర్యమూలకము, ఆదారిద్ర్యము నిట్లు పాఠీచీనకవులు పర్ణించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటికపరిభ్రమాంకమునుండి)

శ్లో॥ దారిద్ర్యాద్ధియ మేతి హీర్నిపరిచితః పరిభ్రంశతే తేజసో
నిస్తేజాః పరిభూయతే పరిభవాన్నైవ మాపద్యతే
నిర్వాణ మృచ్ఛ మేతి శోకపిహితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే
నిర్బుద్ధిః క్షయ మేత్యహో! నిగనతా సర్వాపదా మాస్పదం॥

ఇప్పటికే యీ యష్టావధానిగారిని గూర్చి విస్తరించి వ్రాసినట్లు చదువరులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసిన యంశములలో నొన్ని మిగిలియున్నవి వీరిని గలసికొని తుట్టతుదకు వేమవరములో మాలో నొకరు మాటలాడునప్పటి యంశములను జాల మంది పెద్దమనుష్యులు వినియున్నారు. అప్పు డీయన చెప్పిన పర్యుత్తరాదికమునువారి పలన వెలువడినంతలో వెదకి బట్టి స్మశ్రీ వేమవరపు లూరి కోటయ్యగారి కృప్పుడా నికటమునందలదు. ఈ యంశమునకు వారిని బరాతముచూపుచు నీయష్టావధానిగారు సలక్ష్మీకులు గాన పూర్వము చెప్పిన యాచ్చాపద్యములను శతావధానసారము (ప్రత్యేకము ముద్రణము) 125-126 పుటలలోనే చూడవచ్చునని చెప్పుచు సలక్ష్మీకత్వ మబ్బినపిమ్మటి రచన నొండొక చూపుచున్నారము.

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

చ. జరిపిరి కొప్పరిపున్నవులు సత్సభయందు శతావధానమం
చరుదుగ వార్సిసారలుగదా! మునుజేసితిమంచు బొత్తముల్
గరువముతోడ దిర్పిపుటయెకాని భవత్ప్రియ లాత్మశక్తి యం
దలుగనరు బూర్ణమైన యవధానమురా జేసిరె పర్యుతస్థితిన్. 17

గీ. "తా మునింగినయాడి గంగ తాను పలచి
నదియె రంభయటం చ"నునట్టిమాట
ధరణిం దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్న
గవులు లేరను మీయుండె గాంచనయ్యా. 25

గీ. తగని యోగంబునిల్ప యత్నంబొనర్చు
ననుచుం గోటీశుం దెగడి నిజాన్వయంబు
దూఱువారలలోపలం జేరి సుకవి
పరుల నిందించు చేల మీపంటివాడు? 27

ఉ. శ్వానము, కోడి, పేడి, వ్యభిచారి, నవామకు, నూరపంది, ము
ష్టినపతిఁ, సురాపుని, నిజాన్వయదూరు, నశౌచు, సూతకుఁ
బీనుఁగు, మాల, గార్దభము, పిల్లిని, నూసరి, నంటి యెవ్వఁడే
స్నానమునేయఁ డాఖుని సశ్యముఁ ద్రోయఁగలేదు, వహ్నిలోఁ.

రుక్మాంగదచరిత్ర

సజ్జనవిధేయుఁడు
పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహకవి, అష్టావధాని

స్థాలీపులాక న్యాయముగాఁ జూపిన యాపద్యములలో 17 వ సంఖ్యగలపద్యము వలన శ్రీసోదరు లవధానము నెఱుఁగ రని యెప్పికొన్నట్లు తేలుచున్నదిగదా! వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుఁగనివారమే యని లిఖించినాఁడు, లిఖించఁగాక, అందులకు మేము చేఱుగ శ్రమచేయ నక్కఱలేదు; 'సహృదయాః ప్రమాణం'. ఇఁక నీ లక్ష్మీవిష్టుని వాగ్వితపై మాశిష్యులు మా యెఱుకమీఁదనే యిచ్చిన పరిత్యుత్తరపుఁ బద్యములన్నియు నుదాహరించుచున్నారము.

(నవంబరు 16 వ తేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

పరిత్యుత్తరలఘుఖండన

మ॥ రా॥ రాజశ్రీ పోచిరాజు లక్ష్మీనరసింహాష్టావధానిగారికి.

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచితిమి. కవితా రసాభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కాని మీ వ్రాఁతలలో న్యాయవాదులు గర్హించు నంశములు స్ఫుటముగాఁ గలవు. అవి ప్రకృతము మాత్రి ముద్దేశించి తక్కిన వానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రిము జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్ము "నిజాన్వయదూరుల" నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని నికృష్టోక్తుల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యా సత్యముల నొక్కింత చర్చించెముగాక మేము మనయన్వయమును దూషితమనుటకు మీరిచ్చిన యాధారము "తగని యోగమును నిల్పఁగ యతింతమటంచు నేకీభవించుఁ గోటీశ్వరుండు" అను వాక్యమేకదా! ఇందు మీరు యోగమును నియోగముగాఁ జేసినారు. అది

మాకభిప్రేతమగుఁ గాక, కాకపోవ్వఁగాక, అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలోమేము నిజాన్వయదూషకుల మగుదుమా? ఇఁకమమ్ము రుక్మాంగచరిత్రములోని పద్యమునుదాహరించి నిక్కష్టతమమగు టట్టులను దిట్టు తాము నిజాన్వయభూషకులా? చక్కనిబుద్ధితోఁ దిలకింపుఁడు. ఏదోవిధమున నియోగపదము మావచ్చియుఁ రాని కవిత్వమునందు విఱిగినంతనే మేము దూషకులమగు వెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేరొకయర్థములేని "ఏనుఁగు" లోనను నిక్కష్టోక్తులను నియోగులమైన మాయెడల నుపయోగించు మీరు నియోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిఁడు. మీకట్లు భగవంతుఁడు తోఁపించినప్పుడు మేమేమి చేయఁగలము? మీరనిన మాటలను బట్టియే మీరు వృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ మతియొకటాలకింపుఁడు పర్యాదపుమాటలు గట్టి వెట్టుఁ డ
త్తఱి సభ నేతుమంచును వృథాగఁ బ్రగల్భములేరు వార్సి వె
ప్పరు వెనుదీసి "రాజ" యని వార్యఁగఁ జేసిరి, మీరటుంగఁగ!
"గరుడపురాణ" మన్న నుడిగర్జిన పద్యము లిప్పు లేవొకో!

క. మిమ్మిటకుఁ 'మీకవులఁ, దెమ్మనివార్యంగ' వ్రాసితిరొకో మీయిఁ
మమ్మును మాగురుపర్యుల రమ్మని; యయ్యారె! యేటి వ్రాతలుచెప్పుఁడీ?

మ. చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బార్సిస్థానమున్ గొన్ని తొం
దరలోఁ బాడొనరించి కొన్నిట యతిస్థానమ్ములన్ మార్చి య
క్షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమధ్య దిగమిర్సింగఁ జేర్చియున్నట్టి కొ
ప్పరపుఁ వారల యాశుధారకవితా వ్యాపార మేపాటిదో ?

ఉ. గంటకు రెండునూర్ల కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకంచును గణింపఁ బ్రశస్తరసాతిహృద్యమై
యుంట సభన్సమంబు, మతియొక్కొఁడ గంటకు నూఱు చెప్ప నూ
ఱింటఁ బరీక్షసేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోఁప పంతగన్.

ఉ. మమ్మును గొప్పరంపు కవిమాన్యులనుఁ బిలిపించి మావధా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణమ్ములనుఁ దిలకించి; తారత
మ్యమ్ముల నిర్ణయింపఁగల యట్టిరసజ్ఞుల మ్రోల నున్నస
త్యమ్మును వెల్లడింపు మవధానవిధానకుశీలవాగ్ధనీ!

శా. అంతో యింతయొ దేశికోత్తముల పాదాబ్జమ్ములక్ గొల్చి మే
మంతేవాసులమై మెలంగుటను మా కబ్బెక్ గవిత్వమ్ము; మే
మాంతర్యమ్ములలో నధానములఁ జేయంగోరుటేకాని యొ
క్కింతేనిక్ బడయయ్యెఁ గోరికను మీరేఁ దీర్పఁడయ్యా !యిఁకక్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశకవిధీరులు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున కేగుఁదెందరు పొ! రయమొప్పఁగఁ; గాని యక్కటా !
పారిఁగొరివచ్చి మీపురికిఁ "బుల్లయ వేమపరంబు" పోలిక
పురలిన నేమిలాభ మని మాకును మీకును సందియం బటక్.

క. తిరుపతి వేంకటకవిధీ, సదలరుదెంతురు తమపురవరమునకును మీ
ర్జరిగించినసభ; జరిగింపరేని మీయూరు వచ్చువారలె పీరల్!

ఉ. రమ్మనినారు మీపురవరమ్మునకుక్ మము మా గురూత్తముల్
సమ్మతి చూపవచ్చుఁ గొనసాఁగినచో సభ మంచిదేకదా!
మమ్మును బిల్చి మీరు సభ మానక చేసెదరన్న మాకు మీ
నమ్మక మేమి? కానఁ దగునమ్మక మిం డరుదెంతు మెయ్యనక్.

క. వీరినిడీలొనఁ గొప్పిపు, వారికి శక్యంబె? యకట! పంచాననముక్
బోరికిఁజీరుసెహరిణ మయాఁ! యిదియేమిచిత్రమయ్యా ! చెపుఁడీ.

ఉ. సున్నయె సంస్కృతంబు, పరిశోధననేయగఁ దెల్గుభాషలో
నున్న పరిపాటి మయ్యదియు నొక్కరవంతయె; సత్కవిత్వమం
దున్న రసప్రసారమదియక్ లభమే, యిటునంటివారు పే
రెన్నిక గన్న సత్కవుల నేటికి నేటికి దూఱుచుందురో!

శా. పాండిత్య మ్మదియుండఁగావలఁ గవిత్వప్రౌఢవోద్దండుఁ డై
యుండక్ గావలె నాశుధార కవితావ్యూహమ్ము ఛేదింప శి
క్తుండైయుండవలెక్ వధానమున నెంతో పర్యిచూపక్ వలెక్
లెండీ! యేగతిఁ గొప్పిపుంగవుల గెల్పింపక్ బ్రియత్నింతురో.

ఉ. వారవధానముక్ జలుపువారలు కారనుమాట కుత్తరం
బీరు లిఖించుచో సరిగనే లిఖియించిరి; "దొంగజందె మే"
వారనువీరుఁబూని రనువైఖరి తేల్చితి రంతెచాలు ను
న్నా రెది దొంగజందెమొ వినక్ వచియించెడి పోర్డలెండఱో.

క. వార్ధియవలసివచ్చిన నె, న్నేయుక్తులుగలవు; నాఁచు నీళ్లకుఁ దెగులో
చాయ మజీమాట మాటకుఁ, బాయక లెగులోటమానపలనెఁ జుండీ.

ఇట్లు బుధజన విధేయులు,

పట్లేమన్నాటి నరసింహశర్మ.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

ఈపద్య పత్రికటనానంతరము సభంగుఁజిచి ప్రతిపక్షు లేపిధమైన యుత్త రమును నొసఁగలేదు. పిదప నీయిద్దఱలో నొకకవికి జెబవాడ వెళ్లినప్పుడు మ॥ రా॥ రా॥ పాటిబండ వెంకటరమణయ్యపంతులవారియింట శ్రీజెల్లంకొండ రామారావుగారు కనుపట్టి రఁట! అక్కడిప్రసంగమును దెల్పు నతని యుత్తర ముదాహరించుచున్నారము.

"... తరువాత మతికొన్ని పద్యములు చెప్పితిని ఆపునప్పటికి 3 గంట లైనది. రమారమి 190 లేక 200 పద్యములఁజూపు నైనఁట. ఎల్లవారును మిగుల నానందించిరి. తరువాత నేను శీరిపాటిబండవారి యింటికి మ॥ రామారావు గారిని జూచుటకుఁ బోతిని. వారి యింట్లో కొప్పరపువారి యొక్కయు మన యొక్కయు స్మరణయే తప్ప మతిలేమియు లేదు. నేనేగునప్పటికి రావగారావు గారు ... పాఠముచెప్పుచుండిరి. నేను కవిత్వము చెప్పగా చూచినవాడు నొకరో యిద్దరో యుండిరి. మఱియొక రెప్పుడో "గీరతమేగుదెంచెఁ దమకీరితిఁ బూరితిజేసె" నను పద్యమును పత్రికనుండి చదువుచుండిరి. మఱి యొకరు గీరి తము చదువుచుండిరి అప్పుడు నేను రామారావుగారికి నమస్కారము పెట్టితిని. అది వారు గ్రహించినట్లు తోచదు, కూర్చుండుమను కూడనలేదు. నేనే కూర్చుం ట్టిని, తరువాత నొక వృద్ధు నాపేరును నింటిపేరును నడిగి తెలిసికొని మీరేమి చదువుకొనినారని యడిగెను. కాలేజీలో చదువుచున్నానని చెప్పితిని. సంస్కృ తమేమి చదివితిరని రామారావుగారడిగిరి. ఏమియు చదువలేదని చెప్పితిని. మీరు వ్రాసిన పద్యములు సంస్కృతపదభూయిష్ఠములగ నున్నవే కారణమేమి యని యడిగిరి అందులకు నేను మిన్నకుంటిని. ఆపద్యములు మీరు వ్రాసినట్లుగా నభిప్రాయపడిరారు. గుంటూరుసీమ తరయాలైనదా యని రామారావుగారు నన్ను డిగిరి. అగుచున్నదని చెప్పితిని. మీరాశుకవిత్వము గంట కెన్నివందలు చెప్పె దరని యడిగిరి. నాది వందల చేరము, గంటలచేరము గాదని చెప్పితిని. రామారావు

గారు చాల యసూయాగ్రస్తులై యున్నట్లు నాకు పొడకట్టినది ... నావర్చారు పద్యముల మీద నేమైన జవాబు వచ్చినదా? వచ్చినట్లైన నాకు తెలియ జేయుఁడు"

....." బెజవాడ (చేవ్రాలు)

ఉత్తరములో వ్రాయలేదుగాని శ్రీ వెంకటరమణయ్య పంతులవారి పిల్ల వానితోఁ జేసిన పరిసంగము మఱికొంత యున్నది. అది "న్యాయమైనను స్వశాఖాభ్యతిరిక్తముగా నెన్నఁడును వ్రాయఁగూడ" దను నంశమును మాత్రము దెల్పి డిని. అది యీ చిన్నశిష్యుఁడు చెప్పఁగావింటిని. శ్రీ రమణయ్యపంతులు వారి ప్పుడేని యధార్థనుకన్న బంధుత్వాదిక మెక్కువ కాదనియు దానినిబట్టి చరిం వారి కొకప్పుడు చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగవచ్చుననియు నెఱిఁగి విద్య కును శాస్త్రమును సంబంధమే లేదని బోధించుచారుగాఁ బరిణమించినచో నెక్కుడు లోకోపకార మెసఁగిన వారగుదురని హెచ్చరించినున్నారము ఇంత పఱిశ్రమి పడి మేమిూ గ్రంథమును రచించుటకు నుద్యుక్తులను నియోగిశైదికులు సహోద్యో రులు గాన వీరి కీవైషమ్యములను ఈ కృష్ణాపవాదప్రసంగములును దగవని తీర్మా నించుటకే కదా? మా పరిశ్రమలోనెన్నవ పంతులుగాని శ్రీ పంతులవా రొనర్చి నచో నది కోటిగుణితమై యీ గోలను చగ్గించఁగల దని మానమ్మకము. ఇట్టిక్రు ణమున వైదికులలోనున్న కుమార్గులను వైదికులను నియోగులలోనున్న కుమార్గులను నియోగులను ముందలింపవలయునే కాని వారిని వీరును, వీరిని వారును మండలించి నచో నది ప్రయోజనకారి కాదని శ్రీ పంతులవారి హృదియమునకు రాక యుండు నని మేము తలఁపము. వారు పెద్దలు, విశేషజ్ఞులు. అయినను దమకున్న నానేక విధములఁ జిన్నలను మ॥ రా॥ రా॥ కృత్తిసంటి గంగరాజు గా రీవిషయమున నొన రర్చుచున్నయంత గాని శ్రీ సుదర్శనీ పత్రికాధిపతిగారును, కాళ్లేలియ పత్రికాధి పతిగారును లోనగువా రొనర్చుచున్నంత గాని తుదకు పడ్డమున్నాటి నరసింహము లోనగు నియోగి బాలకవు లొనర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నము నేని బొనర్చ కుండుట మిగుల శోచనీయము. ఇఁకనేని మాయుద్యమమునకు శ్రీ పంతులవారు చేయూత నొసఁగి నియోగి వైదికులకుఁగల పరస్పర వైషమ్యములను వారించి పుణ్యము గట్టికొందురని నమ్మచున్నారము. చదువరులారా! ఇందులకు సంబంధిం చినవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే నిఁకను విసుగు పుట్టించుచుంటి మేమో యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీ పంతులవారిని గూర్చి వ్రాసిన పరిసంగము

వారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయకమని మా యభిప్రాయము. "మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాంతాని" అను మహాభాష్యము సహృదయులెఱుఁగనిది కాదు. మరల శ్రీ సోదరులకును మాకును సంబంధించిన యనురాగ సంగ్రహములోనికిఁ జిత్తముంతురుగాక. సానురాగముగ మాచేఁ బ్రార్థింపఁ బడియు సోదరు లెందుకో బంధువు రాలేదు. లోకిక మనుసరించి రాదలఁచిరని మేము తలఁచుచుంటిమి. కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు బయలు వెడలఁ జొచ్చినవి. ఒకరిద్దఱు ప్రొజ్ఞులు మాతోనన్న మాటలుకలవు. అవి యటులుండుఁగాక. గుంటూరిలో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁ జూచు పర్యంతమును లోకుల యాశయమును మేము విశ్వసింపకుంటిమి గాని, చూచినపిమ్మట విధిలేక విశ్వసింపవలసినవారమైతిమి. మే మింకను గుంటూరికి వెలదినములకేగుదుమను నప్పటి వీరిపరిజ్ఞానగూర్చి వేఱొక తెఱఁగు వ్యాసమొకటి యభినవసరస్వతిలోఁ బ్రచురింపఁబడినది. కాని యయ్యది కూడ మేము మొదట విశ్వసింపనివారిలోనివారమే, ఆవ్యాసమునకు మున్నొక పెద్దయుత్తరము మాకు వచ్చినది. అందుఁ జేర్చరాలు లేదు. శ్రీసోదరుల గూఢకవితావిధానమునుగూర్చి వ్రాయుచు 'సట్టివారికిఁ దామెట్లు ప్రశంసాపద్యములు పంపిరి' యను నభిప్రాయమును వ్యంగ్యముగాఁ దెల్పఁబోచ్చినది. లోకుత్తరమునగూడ మేము విశ్వసింపనేలేదు. మాకుఁ బ్రత్యక్షములోఁ జూచినపిమ్మట మాప్రాము వీ రేదో విధమునఁ బ్రభ్యము లల్లినను బ్రాజ్ఞులగువారిచే నంగీకరింపఁ దగినస్థితిలో లేరనియు నదృష్ట పంతులు గాన నచిరమ్మున యశోమంగినియు నిప్పుడేని గొలఁదికాలము గురు శుశ్రూష చేసినచో వీరికి సహజముగనో యభ్యాసముననో యలవడిన యీ ధోరణి మంచిస్థితికి రాఁదగ్గనేమో యనియనుకొంటిమి. ఈయంశము బందరులో వారికి మనము చేయఁదలఁచుకొన్న సమ్మానము జరిగినపిమ్మట మనయందు వారికి తగినంత విశ్వాసము గలిగినయనంతరము వారి యంతరంగమున కెక్కునట్లు బోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి. కాని యది యంతపఱకును నాఁగక మ॥ రా॥ రా॥ యేకా రామయ్యపంతులవారి విందుపర్యంగములో మాలో నొకరి నుండి వెలువడవలసిన చరయ్యెను. అప్పుడటనున్న పెద్దమనుష్యులలోఁ గొందఱ పేళ్ళను (9) పద్యములలో నుదాహరించితిమి. కాని యుదాహరింపఁబడినవారు పలువురుగలరు. అందులో నొకరు తర్కవ్యాకరణాదిపతులు శిష్టాహ్నమచ్చాస్త్రిగారు వేఱొకరు జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు, ఇంకను నెండలో విద్యార్థులగు పెద్ద లక్కడఁగలరు. వారిపేళ్ళను మేమెఱుఁగనిహేతువున నందుఁ బేర్కొన

మైతిమి. ఈ ప్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథభాగములో శ్రీకొప్పరపు సోదరులకు గురువరులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామడుగుల రామకృష్ణశాస్త్రులవారిని వ్రాయ మఱచితిమి. ఇటీవల వేమవరము వెళ్ళినప్పుడు శాస్త్రులవారు ప్రసంగపఠ మునఁ దా మా సమయమున నున్నట్లు చెప్పిరి. శ్రీశాస్త్రులవారూరక సోదర కవులు మాపైఁ బ్రయోగించుచున్న పర్నిల్లదములకు మిగులఁ బంతించువారిలో నొకరు. వీరు శిష్యులను బ్రిపర్భిమమునఁ బూర్తిగా మంచలించిరి. అందుకుచాను వ్యతిరేకులు గాలేదఁట! కాని మే మిప్పుడు పరపక్షులను కాన నిట్లునటింపక తీరదని గురువుల కుత్తరము నిచ్చిరఁట! ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహ రించిన మాహితోపదేశము 13 వ పద్యములో నొకింతక సూచించితిమి. దీని మీఁదనే వారి జ్ఞానోపదేశములో నీక్రింపపద్యములు పుట్టినవి.

"శా. ఏగోపంచనఁ జేసి దింపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం
చూరుం జేరుసులేని యాగురున కోహో! మేమెఱింగింపుటల్
భీరుం డాతఁడు మీచెవిక్ నిడుమటల్, ధీరత్వముం బూని మీ
రీకీర్తిక్ దెగియించి వల్కుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే!

శా తప్పంబల్కితినంచు లేపితివిగాదాయంచు దుర్వారమా
ముప్పుం దెచ్చితి వంచు వేమరలుపక్ బుత్తెంతురే యంచు మా
యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యొండొరులు లోలో గుర్తిద్దుకోఁబోరె తాఁ
జెప్పంజే! భవదీయజీవసముడౌ శిష్యుండు మీచందముక్".

వారిగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మాశిష్యులను సాక్షులుగాఁ జూపిరి. ఇది మాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విజ్ఞులే గుతీంప వలసియున్నది శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రులవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ బెద్దలు. ఐనను వారేకారణముననో చిరకాలమునుండి నుమ్మును మిక్కిలిగాఁ బ్రేమిం చుచుందురు. మాపద్యములలో నసేకములు మాకు రానివికూడ వారికిఁ గంఠ పాఠముగా వచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రులవారు లేమ శిష్యపరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించునప్పుడు చేయవలసినదేమి? పాపము! అశక్యవిషయ మగు టచే వారూరక విచారింపసలసినవారైరి. వారివిచార మిప్పటికైనీ మాసోదరుల హృదయమునకు రాకపోదు గాని యీ మా సోదరులు కారణాంతరమునఁ బ్రకృ తోపయుక్తమగు రామకృష్ణమత మను నొక కొత్తమతమును సమ్మానింపవలసిన

వారైరి. ఆమతము నామసామ్యమునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోఁచుచున్నను నిజమునకు గురువుల కించుకయు సమ్మతమైనదికాదు. ఈనూతనగురుపసిద్ధాంతములో గురువును దిట్టుట లోనగునవి ముఖ్యాంశములు, అవి వీరు పూర్తిగా నవలంబించి నచో నెట్లుండునో కాని యిప్పటి కంతగా నవలంబింపమి స్తోదగులేకాక మేము గూడ ధన్యులము. ఏమందురా ? మాతో వివాహ కొనితెచ్చుకొనుటచేతగదా ! రామకృష్ణుల శృంగగ్రంథాదికమును వీరు గురుపదముగాఁ బట్టగలసివచ్చినది. ఆపట్టుట పూర్తిగాఁ బట్టకుండుచో వీరికి గురుపూషణముకూడ నలవడవలసినదే కాని యింతగఱుకు నది విశేషించి తటస్థించినట్లు కానరాదు. స్వల్పము గణింపఁ బగదుగదా ! శ్రీసోదరు లవశ్యమును చెల్లుముగానో లేక యప్పుగానో వాడుక చేయుదురన్నాఁగ. ఇది చాలఁ దప్పిదమును భేద్దదోషము గాదనువారుండరు. ఈయంశము మేమపరపుసభలోని సోదో యుత్తరము సంజీవిమని చెడబొంకుచు నిటీవలఁ గృష్ణాలోఁ బ్రచురించిన యుత్తరముననే చెలానికోవచ్చును. దీనిం గూర్చినవిస్తరము మేమపరపు రేతాఁధానమీకఁ లన నెఱుఁగఁబడగు. గా కీ యవత్యము నాత్మగౌరవమును నిల్పుకొనుటకును బంధుప్రీతికిని పహించుచుంటచే దానివలని దోషము నంతగా భావపలసియుండదు. మాయాసచ్ఛక్తిని వినియోగించి శ్రీసోదరులు సర్వవిభుల ధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతురుగాక ! పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగుటచే వీరీవిషయమున మాసనర్థమును లోకమును విశ్వసించుఁగాక. ఇఁక వీరి కవితాప్రాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెదము.

శ్లో. ద్విజ బాలఃకరీరశ్చ యంత్రితోఽయంత్రితఃక్రిమాత్,
నశేందర్హిమాలిమానంచ నర్తకీపద్ధతిం వహేత్.

ఈశ్లోకము సత్ప్రతిష్యులను శ్రీ పెద్దాపురపు సంస్థానాధీశకుటుంబము లోనివారును నిరంకుశసంస్కృతభాషాసాహితీధురంధరులునగు శ్రీరాయ జగపతిరాజుగారు రచించిరి. వీరిచరిత్రము నల్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారింతము. పస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నది యపహాస్యాస్పదమగు ననునది యిందలి ముఖ్యాంశము. శ్రీసోదరుల కవితాధారయు నశిక్షితమగుటచేఁ బైనుదాహరించిన వెదురుబొంగుపలె నంబరమార్గము నంటఁజూచినను దానికి శిక్షితుల కవనమునకుఁ గల గౌరవమును బాగ్జ్ఞులీయకేరరు. శిక్షితమగు కవితా

ధారయో, కొండొక వకృిబృిసారియైనను బల్లకీచొంగుపంటి సన్మానమునకుఁ బాత్రి మగు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిస్థితిలో వారు పోవునట్లు విద్వత్కవి పృిపతిఁచుట కెన్నఁడుగాని యొప్పికొనునా? ఈయంశము ఆయా యీ పుటలలో దిజ్మాత్రృిము తెల్పియే యుంటిమి; మఱియు నుత్తరార్ధములో దీని నింకను విస్తరించి తెల్పితిమి. కావునఁ జర్వితచర్వణ మొనర్పక ముఖ్యాంశము మాత్రి మిటఁ దెల్పుచున్నారము ఈ సోదరకవులను బుుస్కరించుకొనివ్రాయు శ్రీయుతులు మన్ను నెన్నియో నికృష్టోక్తులతో దూఱుటయే కాక "ఆసుధారా శూన్యులగుటలేదో?" అనికూడ వ్రాయుచుందురు. ఆవాృిఁతలకేమి, వారిలో నసేకులకుఁ దలుపును ద్వారబంధమును లేకయే వ్రాయువాముక కలదు. కాణాంతరమున బైటికి రాఁజాలని శాఖాభిమాని శాస్త్రిగా రొకరు వీరికిఁబద్దెములు వాృిసి యిచ్చుచుండుటచే నిందుఁజాలమందికిధార శుద్ధముగనే యున్నట్లుగాఁడఁ గిన్పట్టెడినిగాని, అసత్యములు దుండగములును మాతృిము మితిమీఱియుండును. అవి దిజ్మాత్రృి మిచ్చటచ్చటఁ జూపఁబడుచునే యుండును. దానినటుంతము, ఏకర్మకు నెఱుఁగని సోదరులతోపాటుగా మే మిప్పుడు క్రొత్తగాఁ బఱుగిడుదు మని యేల చెప్పవలెను? పఱుగిడఁగలుగుదుమా, లేదా? యనునది విషయాం తరము, ఆరంభ్రపకును ఆదోసపుబాకును నొప్పికొన్నచోఁ బఱుగిడవచ్చును. ఇది పఱుతె చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది చోషము, ఇది గుణము, అను నంశము మన మున నాటికొని పోయినది. ఆసంస్కారమిజన్మమునఁ గాదుగదా, వచ్చు జన్మమునకుఁ గూడ నశింపదు. అట్టిచోఁ దప్పొప్పు లని యెంచక తిరుపతి వెంక టేశ్వరులు పఱుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నిట్లు జరుగవలెను. ఎట్లనఁగా? ఏదేని ప్రవకారణమున వారి కిప్పు డున్న గుణదోషవిచారణమును శాస్త్రజన్య జ్ఞానమును బూతిఁగా నశించి కవితాధార యనునది నామమాత్రావశేషముగా మిగిలి వీరు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కారు, యెవరో, అను తెఱఁగునకు వచ్చి

"సోఽన్యన్య ఏవ భవతీతి విచికిత్స మేతత్"

అను శ్లోకపాదమున కుదాహరణము కాఁగలిగినయుత్తరక్షణమే వారినిమించిపరు గిడఁ గలదు. ఉన్నశక్తులలో నూటికిఁ దొంబదివంతులు తగ్గించుకొనుటకు యత్నింపవలసినదే కాని యాపఱుగునకై యిప్పుడభ్యసింపవలసినది లనమును మండఁబోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిఁగినదియే కాన విస్తరింపవలసిన యావశ్యకతలేదు

కాని యాపద్భవు ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు. కావునసే భట్టుమూర్త్యాదు లెంతపఱకుఁ బఱగిడుట యుక్తమో యంతవఱకే యవధి నేర్పఱిచికొని "ఘటికాశత గర్ధంథకరణఘుర్యత" దనుకసే యంగీకరించియున్నారు. ఇంపలి గర్ధంథ శబ్దము పారిభాషికమని తెలియఁదగు ఈసంకేతము పండితు లెఱుఁగుదుము మఱియు వేఱొకవేళ్య "ఘటికార్ధనిర్మితశతశ్లోకీ" అని వ్రాసుకొనియున్నది. కాని దానిపోకడకూడ మన పోదరులపోకడ కప్పయో చెల్లెలో కాక తప్ప పని మాయాశయము. ఆశుత్వముకూడ ఘటత్వాదికముఁబలెనే యేదో ఖండ్రోఁ బర్యాప్తము కాఁ దగినదియే కాని ధారావిశ్రాంతిశూన్యముగాఁ బ్రతిపఁదింపఁ దగినది కాదు.

తుర్గి॥ దశాఽస్యాం పుతార్గి నాధేహి

అనుశ్రుతికి, దశపుతుర్గిలు, దశపుతిర్గికలు, అనునర్థము చెప్పి యిరువది మందిరఱకు నాజ్ఞను గనుపఱిచినవారు ప్రకృతాశ్వమేధోపాసంప్రదాయము ననుసరించి పందలకొలఁదిగ నాజ్ఞ లేల యిచ్చిరో నిజ్ఞులఱేఁడక్కఱ నితఁడులకుఁ దెయదు. అశుగశబ్దవాచ్యత్వము మూలయమారుతమునకును గుఱ్ఱమునారిలఁ గల్పికొని పుల్లాకుల లోలోపల నిడికొనిపోవు తలనొప్పి గాలికిని నవిశేషముగఁ జెల్లునటియే యైనను మలయమారుతపుపలె దలనొప్పి గాలి పర్ణ్య మగుట కపి సమయసిద్ధము కాదు. మిగి మిఱుఁగుచో నాశుధార యాశుఘోష యని చెప్పఁబగి యుండును. వేయేల? వీరిపరుగు న్యాయ్యమైనది కానిమట కెన్నియేని యుదాహరణము లీసచ్చును. ఇది కవితాపదమార మగుట కే సందేహమును లేదు. ఏకర్మము నెఱుఁగని గాయకాభానుని స్వరకల్పనకును సుశిక్షితుని స్వరకల్పనకును భేద మెంతయుండునో పాఠ్జ్ఞు లెఱుఁగరా? గుంటూరిలో వీరు స్వశక్తి చరశక్తి శూన్యముగఁ గాలుదర్శివ్విన తత్తఱసా టంతతోనే వెనుదీయఁ బడినదిగాని, లేనిచో నీయంశము లెల్ల సభ్యులకు వాకుర్చిచ్చి వీరి పరువును గూడ ననుకరించి చూపి యిది తప్పుడు మార్గమని పాఠ్జ్ఞులచే నొప్పించియే తీరుదుముగాని తఱ్ఱులు వీరికిని మాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు. అది యిఁకొంది యక్కఱములపలన విస్పష్టమగును.

(చావలి వెంకటకృష్ణయ్య బి. యే. సీనియర్ గారి వ్యాసమునుండి.)

"సభావిషయమున మేమన్నమాట లప్పటికి ఇప్పటికి జన్మాంతముపఱకును విల్లుకొనసెంచి యొక రియువురు పండితులకడకు కవులకడకు సేగితిమి. సావధాను

లైవినుఁడు ... అయ్యా! తమరు జడ్జీలుగా నుందురా అంటిమి. దానికి వారు తిరుపతి వెంకటకవులేడ! కొప్పరపువారేడ! కొప్పరపువారికి కవిశబ్దమే పర్యాయం చుదు... కలక్టరు, జిల్ కలక్టరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో' ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు. ... అని యీకరు చెట్టి ఆసంగతి మాకడ నెత్తఁబడని మమ్మును బంపిరి. అయ్యా! సభ చేయించ నెంచికొనినందుల కిట్టి మర్యాద జరిగినది. ఎట్లయినను మీ విరోధము మాపుట మాకు ముఖ్యానవరము కనుక మరల నేరికడకైన బోయి మొఱ పెట్టుకొందుము గాని....."

వైపంక్తులు శ్రీ సోదరులు వేమవరాపధానానంతరము తోలివ పాపపుబండి యుత్తరమలోని యంశములలో సభనగూర్చిన ప్రసంగమునము వారి నాహ్వానించ నేగినమాగురలో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంపిన "గోపావేశసాంత్వన" న్యాసమునుండి కైకొనఁ బడినవి. విస్తర మన్యత్రి చూడఁదగు. పాండ్జ్ఞ శిరోమణులిట్లు నిరసించుచున్నను నపత్రిపాలూన్యముగ మా సోదరులు "మావైరులు, మా శత్రువులు" అని సారెసారె మమ్మును జేరొక్కనుచుందురు.

శ్లో॥ వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమయో రేవ శోభతే"

అట్లల నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు సమర్థింతము గాక 'అదృష్ట పిశాచ న్యాయమున' మాపు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీ పంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

"శ్రోత్రియభ్రష్టక్రియాణాం (మూర్ఖపండితానాం) సజ్జనదుర్జనానాం

దీనింబట్టి యిది సహజవైర మనుకొన్నను దప్పు లేదు. తప్పులేమి, వీరిశత్రుత్వమిత్రత్వముల కించిత్కరములగుటచే నివి రెండును బరిత్యాజ్యములేయని శిష్టులనకమానరు. ఇది యిటులుంతము, సోదరుల యేహార్థతను సర్థ ముండదు.

(ఫిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...మఱియు మాశత్రువులు (గుంటూరుసీమ) అను నొక పుస్తకమును రచియించుచుండిరఁట. అందు మా వివాదాంశముండునఁట! అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే యీసభ జరుగవలయును. అది బయలువెడలుటకుఁ బూర్వమే సమకూర్పలేనియెడల మేము వ్రాయుచున్న (1) జిల్లాసీమ (2) వారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములను బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్పవలయును. ఆ మధ్యకాలములో సభయగుటకు వీలుపడదు. అని చెప్పితిమికదా!..."

ఈవార్తకర్థమేమైనఁ గలదా? గుంటూరిసీమ ప్రకటనము సభ కేమి యపకృతిచేయునో కదా! జల్లిసీమవ్రాత కు సభ యేల ప్రతిబంధింపవలయునో? "కొబ్బరిచెట్లు, చూడగడ్డి," ఇంతకన్నఁబై వాక్యముల కర్థముకన్పట్టదు. కన్పట్టనేమి? గుంటూరిసీమ గుట్టు బైటఁబెట్టును గదా, పైనిసభయెట్లు? ఏమి గతి?

(ఫిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...ఈక్షణమునైనను, ఈదినమునైనను, లేక ఈజన్మాంతముపఱకెప్పుడైనను సరియె, వచ్చి మాశత్రువుల మీసములను దీయింతుము..."

ఈపంక్తులను గృష్ణ యవిచారితరమణీయములుగాఁ బ్రకటించినది. గాని యాంధ్రపతికి పత్రిపాటి కామేశ్వర వ్యాసపు దెబ్బను దిని యుంటచేఁ గొంకి జంకినట్లు నటించి నిరసించినది. ఈవిషయము, వేమపరపు శతావధాని పీఠికలో విస్తరించి చూడఁబడగును. ఎంతటి తెల్వియో చూడుఁడు, వివాహమునకు రమ్మనఁ బునస్సంధానమునకే సిద్ధపడు మొగుఁడు పెండ్లిపెండ్లికొమరుని దలపించు నీవాక్యము లెవ్వరు రోయకుందురుగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁబడగినది మీసములు గొఱిగిన్నని పోవుటయే గాఁబోలు? 'గారెల బూరెల' సామెతగా, నెంత తంతు జరుగవలెనోకదా! అప్రస్తు యాయజ్ఞరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁబడగిన తంతేమి యున్నది? వచ్చి, వచ్చినవెంబడినే మీసములు పట్టికొని వీలైనంత వఱకు వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహింపుకొనుటయె కర్తవ్యము. బాఁ! మీసపు గోమములు! మాసోదరులు వీనికెంతో మాహాత్మ్యమును గఱిగించిరి. మతకర్త యగు మహామ్మదుగారి మీసపుగోమములను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవే! దీని సంపరిదాయము తజ్జులవలన నెఱుఁగఁబడగు. ఈయపభ్రంశపుఁ బ్రల్లదముల నీభారత మడఁచివైచుఁగాక.

"ఊ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డనశ్యము గెల్తు మనంగరాదు"

(విరాటోద్యోగములు చూ) భీష్మాచార్యునివంటి జగజ్జేత కీతెల్విలేటలు తగుఁగాని మనశ్రీరకంతుల కెట్లు తగును? అశ్వరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు తలతిర్పులమారులు తగుదు మని యేమో వార్తయందు సోదరుల పరువు సహజమైనది కాన తెచ్చిపెట్టుకొన్నధార గల తి॥ వెం॥ కవుల కనుకరింపఁ దగినది.

కాదని శాఖాభిమానమును వెల్లడించుట చూచి మాకెంతో యక్కజము గలుగు చుండెడిని. అవురా! పనివడినను రథము దిగి పాఱు నుత్తుని పరువు విజయున కళక్యమే యగునేమోకదా? ఆతఁడు శత్రువులకు వీఁపు చూపక కదా పరువిడ వలసివచ్చును. పైవారు "మెయిల్ రన్నరు" వలెఁ బనివడి నేర్చుకొన్నను వాని పైనుండు నధికారులు పగుగెత్తనేరరనియు నందుచే వారికి వీరు లొచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసింతురుగోలు! ఏమీ! తారతమ్యజ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్యాకృతి యెంత కొలఁగలవైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలో గొందఱు పాండిత్యము నొక్కఁ డాకు దిగ దార్చివి మాయాపర్వతాఖ్యులపలె నటించుచు నీయాకుఘోష కలవాటు వడిరి. అందుఁ బతకాదుల నందిరి. ఈ యుపవడినవారిలో మొదటివాఁ డవ్వారి సుబ్ర హ్మణ్యశాస్త్రి. ఇతఁడు, నితనికొక వ్రేలువిడిచిన మేనల్లుడును, మా కేకలవ్య పాఠ్యశిష్యుఁడును నగు నిఁక నొక సుకవియును నిందఱకు సభ లొనర్చు చున్నారు. ఆయంశ మీకింది యుత్తరముల నలనఁ దెలియ నగుచ్యాడిని.

నెల్లూరు నమోగురుభ్యః 30-10-12

(1) అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్నశ్శిష్యస్య శివతాతిర్విజ్ఞప్తిః శ్రీరాయ పోళ్లు సుబ్బరాయేణ మమభాగినేయేన సాకమహం కానలి పట్టణ మాగత్య తత్రఅష్టనధానం ఏకస్మిన్నహని ఆశుకవితామన్వస్మైంచ్చ ప్రచాలయామిస్మ, హారా భృశంతోషితాఃఃయైఃకొప్పరపుకవ్యోరాశుకవితా ఝరిలా, సప్తావా ధ్వాగిడం పురంప్రావిశావ అత్రాచప్రభృతి మాశుకవితా తతోఽష్టవధానమితి ద్వేమిలితే పరిసుదో, భవిష్యతిచైకా, ఆశుగచనయా ఘంటాత్రిశతీ నిరూప్యా, ఏవమత్రిపంచమేషు వర్షిదేశేషు ప్రపర్యటితుకామా చరానఃసర్వథాగురూణా మాశీఃపర్యాణం.

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం 8-11-12

(2) మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెములో కొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలువేసిన పట్టాభిరామరెడ్డి యను వాతకుఁ డున్నాడని విని యిచ్చటకు వచ్చినాము. ఇక్కడకువచ్చి ఆరుగోజులైనది. నిన్న నిచ్చట సభ జరిగినని ఆశుకవన మల్లబడుచున్నది. పరితిపాద్యము ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణముఘంటాత్రిశతినియమముగాఁ జెప్పుచున్నాము. యిట్టిస్థితిలో''...

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమవరములో నాళువును జెప్పి యున్నాఁడు. సభ్యు లానందించిరి. ఇతఁడితరపర్జిలు కలవాఁడు. కాన నప్పుడు కొండొక దోసఁగులు పాసఁగినను సమర్థించుకొనఁగలఁడు. ఏకర్మము నెఱుఁగని సోదరుల కీకాలుద్రవ్వు ప్రసంగము లెందులకో? లెప్పు తప్పన్న నేకొకిని నళకక్యమే. వీరి కొప్పు తప్పన్నను సమస్కారేతరమగు గతి గానరాదుగా? పాపము! సోదరు లమాయికులు. పూర్వస్మృతిమాత్రులు. ఏనో మోమోటపడి వీరియాశ్రయ ణమునకును,

పీ. "బళిబళీ మీతాత బల్లెమ్మ చేఁబూని పుల్లాకుతూటుగాఁ బొడిచినాఁడు"

వంటిబట్టుకైనంతపుఁ బస్యములకును లోఁగి కొందఱు పొర్జిలు కొన్ని సమ్మతిపత్యములను వ్రాసి యిచ్చిరే అనుకొందము అంతతోఁ దృప్తిపడి—

"బాగా యెఱఁగి వైట్లోగా"

సంచరించినచో నారిసరము లీతలోఁ నుపసంహరింపఁ బడవు. వెంటనే గర్వపర్వతి శృంగాధిరోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మనలకుఁ ద్రోసికతన వాఁడువారు నిజాభిప్రాయములను భంగ్యంతరముగా వెలిఁ బుచ్చిరి. అందు మొదటివారు శ్రీ కవిరాజు గారు, వీరి భంగ్యంతరపుఁ ద్రోవ గ్రంథమధ్యచ్ఛటచ్ఛటఁ జూపఁబడియున్నది. ఇట్లు మార్చికొనుటకూడ న్యాయ్యమే. దేవతలు తామిడిన వరుసలను మరలఁ గైకొనలేదా? భూదేవతలట్లొనర్చుటలోఁ దప్పేమి? చూర్ణిక మనుసరామా, పాపము! అవ్వారియత్ఁ డనుకరణార్థ మీ యాళు ఘుగోషకు దిగియుఁ నింపుల కెంతయుఁ శీర్ణపడుచుండును. వేమవరమునుండి సచ్ఛాస్త్రి నరసారావుపేటలో నీతనియాప్తమిత్రుఁడుగా నొక సభ జరిగినది, దానికి డిప్టీకి లెక్టరు పదవిలోఁ బ్రకృతి మాపురము నలంకరించియున్న బ్రా॥ శ్రీ॥ విష్ణు భట్ల రామకృష్ణయ్యగా రధ్యక్షస్థానాధిపత్యమును వహించిరి. గంటకు 350 వంతున నతఁడు చమ్యములు చెప్పెను. ఇతనికి దానియందు దోరలు తప్పులను జెలిసికొనఁ గల్గు తెల్వితేటలు భగవంతుఁడిచ్చి యుంటచేఁ గాఁబోలును, దనలోఁ దానే * లజ్జించుచుండును. ఇట్టి కవనములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథపండితరాయలిట్లు పలికెను.

---

* ఉ. సిగ్గును వీడి చెప్పితివి శిష్యుఁడ! మానసమందుఁ జాల నీ
పగ్గెకు సంతసించితిని బాగును నోగును జూడ కెట్టులో

"నోచే ద్దుష్కృతమాత్మనాకృతమివ స్వాంతాద్బహిర్మా కృథాః"

(పండిరాజశతము చూ) ఇట్లు మాశిష్యుఁడుచెప్పినయాశువును బూర్తిగా వినియు నాయాశువునకు సభ్యు లక్కజముగ నానందించుట గనియుం గూడ నేమికర్మమో మాకుఁ గొప్పరపుసోదరులకే యీసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకమును గట్టవలయునని తోఁచెడిని, గాని మేమొండె మాశిష్యులాండ్రఁ గొంతకాకున్నఁ గొంతయైన నీయేలంపాట యాశుఘోషలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు రుచింపని వ్రాసిన వ్రాఁత యంటలి పఱమార్థమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొంద ఱేని యుండకపోరని తలఁచెదము. ఉండకుందురుగాక 'కించిన్న మేతాపతా' ఈకిర్రింది ధ్వభూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక.

"ఉత్పత్స్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్మా కాలోహ్యయం నిరవధిర్విపులాచ పృథ్వీ" (మాలతీమాధవము చూ)

మఱియు నీయవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి సూబవీటి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును శ్రీరామచంద్రాప్పరావువారి పుత్రులును నగు శ్రీనారయప్పారావు సింహాద్యిప్పారావు బహుపరులచేఁ నియోగింపఁబడి యీయాశువు సనుకరించెను. అచ్చటివారందఱును సంతసించిరి. కాని శ్రీజమీందారులు తమ సంతోషమును బైకి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టిఘోషకు చురికొల్పి వారి వాక్కు నేల వ్యర్థపుచ్చవలయుననియు లోనగు వాక్యములు నొడువ మొదలిడిరి. ఇద్దానింబట్టి చూడ నిది పాండ్యులగు కవులకేకాక తాదృశు

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకె కొండఱు మెచ్చులు చూపుచుండ నీ
వాగ్గరిమంబు మెచ్చుటకుఁ బండితమండలి వెక్కఁడీయునే!

ఈపద్యము మాశిష్యుని యాశువును విని నాటిసభలో మాలో నొకరు చెప్పినది. ఉత్తరార్ధమూత్రిము కారణాంతరమునఁ గొండొక మార్చితిమి. మనఃపూతికాఁగా నాకున్నను. హాస్యపాత్రియముగా నాఁడు మాచే సీఘోష యను కరింపఁబడినది. దానిశైలి యెటులుండెనో, వాక్రుచ్చారము సభ్యులను సభాధిపతియును పహింపఁదగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మేమి ద్దానికి సమ్మతించువారము కా మనియు సహేతుకముగ ఖండించి తీరువారమే యనియుఁ బాండ్యులలోకమెల్ల నెఱుఁగుఁగాక. (కో వేత్తి కవితాతత్త్వ మీశ్వరో వేత్తివా నవా)

లను జమీందారులకుఁ గూడ' రుచింప దని మేము చెప్పక తప్పని దగుచున్నది. ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పనప్పుడుమాత్రము శ్రవణపేయముగా నుండి యితరులు చెప్పనప్పు డట్లు లుండదేమో యనుకొందమన్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా సేవగించి ఖండించియే యుండుటచేతను వారికిగూడా వృథాశ్రోషించుట దక్క శ్రవణసుఖమును గల్గించు గాత్రిమాధుర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని ప్రత్యక్షములోఁ గనిపెట్టుటచేతను మేము వీరిని బ్రికృతము నుతించువారు కేవలాభిమానికోటిలోనివా రనియు నీగుంటూరి వివాదకు మున్ను నుతించినవారు 'పరగుణ పరమాణు పర్వతీకరణచణ' కోటి లోనివారుగాని, యూశ్రయణమునకు లోఁగి యేదో వ్రాసియిచ్చుతెఱఁగువారి లోనివారుగాని యనుమానని స్థిరపఱచుచు నెట్టిదైనను నొక ప్రజ్ఞను సంపాదించి దానిచేఁ గొంతవఱకు లోకమున వ్యాపించినవారెల్ల నంతోయింతో భగవదంశము కలవారే కావున మాసోదరులను మేము సభలో సహాసనదానముచే గారవించి వారొనర్చు కల్లిగొల్లిపద్యపు సమ్మానమ్ముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గవితా మిత్రులను వారికి శాఖాసంబంధులను నగు మఱికొందఱు కవులచేతనేని సహాసనము నొసఁగించుటఁ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచితిమి కాని సోదరులపాక మిటేవల మిక్కిలిగా నుపకరినట్లు వారి వాగ్విలసనల నెఱుఁగఁ బడుచుండుటచే వారివారి యాసనదానము లీయదాహరింప వెఱవుచున్నారము. అయినను జదువరుల వినోదార్థ ముదాహరింతుము గాక.

(అబ్బరాజు సూనుమంతరావుగారి నుగ్రీస పట్టాభిషేకమునుండి.)

(1) తే. గీ. వరుసఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి
కొప్పరపు సోదరకవులఁ గోర్కి దలఁచి..."

ఈయనఘుఁడు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర నొక్కచోఁ గూలనై చెను.

(2)"...ఇక్కాలమ్మునఁ బగటివేషములువేసికొని కవిహింసల మని కవిచక్రవర్తుల మనియు మిట్టిపడుచు ... కవిఘటాపంచాననుల మని మాకు సమానులు లేరని మీసములు దువ్వుచు ... చేయి యూపక కవిత వ్రాయుమమ్మి విఱ్ఱవీఁగుచు..." ("టిప్పు" నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్పు' గ్రంథకర్త మా యిరువురను వెక్కిరించుటకై యొక పంక్తిని గూల వేసెను. ఈ వెక్కిరింపులోఁగూడ శాఖాభిమానముచే సోదరులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసింప వలసి యున్నను నితనివ్రాత—

"గూడుపుఠాణీవ్యాఖ్యత."

యుగుటచే నితఁడు సోదరులయెడ దయాకలవాఁడయ్యుఁ బైకి నిట్లభినయించు ననియు, మొదటికవిపలె నితఁడుమాయిక కాఖాభిమాని కాఁడనియుఁ గేవల మునాత్మజ్ఞాఖాభిమానినికోమఱికోటిలోని వాఁడనియు నిర్ణయించుము విలువగల యిచ్చోనిరనివ్యాఖ్యత కింతకన్నఁ బొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నారము.

"స్యాచ్ఛేద్బర్హిర్మగణోఽయమాకృతిగణస్తత్రేష్యతేచేద్భవాక్"

ఈ ముగారింబట్టియే సోదరులను గవిగణములోఁ జేర్చుటకు వీలుండదనియెతిఁగినమాలో నొకరు సహాసనమున కనర్హులనుగా బల్కియున్నారు. పిదప వారి కాలుదర్శన పరిసంగమునకుఁగూడ నిల్లేయుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండినను రెండవవారు సోదరుల నభిమానించి పెద్దమానిసుల కొండొక మోమోటు చడుటచేత నట్లు జరుగదయ్యె. అందుచేతనే పీ రిప్పటికిని నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలను బ్రకటించుచు మీసమును దఱుచు దలపెట్టు చుందురు. తుట్టతుదకా పెద్దమనుష్యులు సన్నిస

"నీకంటిలో వేర్మిలు నానోటిలో వేర్మిలు"

అనుకీర్తి రాజీకై 27 ఆక్టోబరు 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలో మా యిచ్చిన పరిత్యుత్తరము లోకులు చదివియే యున్నారు. అందలిదే యీ క్రిందివాక్యము

గీ. ఋసులలు పండితరాయాది కవులు చూపు, త్రోవలం బట్టి పోదుము దేవ్రపైన, లక్ష్యపెట్టము మాకు వల్లభులు లేరు"

సోదులకలెఁ గాకున్నను శ్రీ పండితరాయలపైఁ గొందఱు కవిపదవాచ్యులే కాలుదర్శివి యందురనియు వారికిని దనకును గలవానబట్టి యాతఁడేపగించుకొనువాఁడనియు నతని పార్శ్వస్థికశ్లోకములలోఁ గొన్నిటిపలనఁ దెలియ నయ్యెడిని. అంగుఁ గొండొక పరిధానశ్లోకము లుదాహరించెదము గాక,

"శ్లో॥ మాద్యత్కుఞ్జరకుమ్భ కోటివిళస న్ముక్తాద్యుత్కరః కేసరీ
దైవాత్కుక్షిగ పుళిన్ద సున్దరదరీ మాఢ్యోకతాం వార్ధకే
తత్రాఽసహ్య మిదం హి జమ్బుకభయా మ్భోగర్త సంవర్ధితైః
పోర్తుల్లైరపి సారమేయశిశుభి ర్భోద్ధుం సమారభ్యతే.

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్తిమసటాజటిలాంస భిత్తి
రారోపితో మృగపతేః పదవీం యది శ్వా,
నుత్తేభకుమ్భతటపాటన లమ్పటస్య
నాదం కరిష్యతి కథం హరిణాధిపస్య.

శ్లో॥ అయి డమ్బర మారకూట ధర్మ్యే
కనకస్యాఽపి య దన్యతో నికామం.
నికషానికషం హితత్త్వ థాచే
దనుమన్యే సుదృశా మలక్ష్మ్యా యార్యం

శ్లో॥ కుసుమాని లిఖన్తు నామ చిత్రే, కతిచి త్కాలవిశేషరూఢశిక్షాః
సుగభిత్వ మమూని కిం లభన్తే, కథ మేతేషు నసం విబన్తి భృఙ్గాః.

శ్లో॥ హారం భక్షసి కేనాఽపి, దత్త మజ్ఞేన మర్కటీ
లేఢి జిఘ్రత్యతి సంక్షిప్య కరో, త్యున్నత మాసనం.

దీనింబట్టి అపండితులు పండితులపైఁ గాలుదర్శినప్పు డౌదాసీన్యము కన్న నన్యము శరణము లేదని స్పష్టము మగుచున్నది. ఈయంశము నింతకు మున్నే 'పశ్యా పశ్యే' సమస్యాపీఠికయందున కుపత్తు చెప్పంగుటకుఁ జేతఁ గాక బూతులు ప్రకటించు శాఖాభిమానుల నుద్దేశించి వ్రాయఁబడిన 'పండి తాయతే' లోనే తెల్పియుంటిమి. అయ్యవారి యుత్తరంగమునఁ జూడఁగలరు. ఇప్పుడేని మే మితరులను లక్ష్యింప మనుట కర్థమేమో విజ్ఞులు మదికి నచ్చి యుండెడిని. ఈరీతిగా శ్రీపండితరాయలవారికి మా సహానుభూతిని దెల్పుచు నీపూర్వరంగమెల్ల నుపోద్ఘాతపాఠ్యముగనే యుంచుటం జేసి విరమింప నుంకించుచుఁ గొండొక ముఖ్యాంశముల నుదాహరించు చున్నారము. (51) వ పుటలోఁ దిట్టుబోతు వ్రాయసకాండ్రి జాబితా కనుపఱచియుంటిమి. అందు (4) వ సంఖ్య కధిపేత యగునతఁడు విస్తరించి పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. అతనినోటికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చదువరులు నిర్ణయింపరు, కాని యతనింగూర్చి వినుటలో నతఁ డెందుఁ బండితుఁడో మాయంతరాత్మకుఁ బూర్తిగా పచ్చి యున్నది. ఆట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పాండిత్యద్యోతకము లగు ప్రయోగములు "గంజాయి తోటలోని తులసిమొక్కలవలె" గాన పచ్చుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మిటీవల ఋగ్వేదమైనది. కార్యాంతరమునఁ బైకి రా వీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రిగారు వీరికిఁ బాసటయై వీరువ్యయ ప్రయాస పరిశ్రమములెల్లఁ బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుందురఁట! ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు కూడ విందుము. పైకి పచ్చినప్పుడా యన స్వహస్తలిఖితములను జూపి తగుసమాధానము నీ నెంచి యిప్పు డిం

దుఃఖిస్తించుచున్నారము. (84) వ పుట మొదలు (94) వ పుట వఱకును నుదాహరించిన మా సోదరుల యుత్తరములోని యంశము లాధారముగా సంగ్రహముగా విచారించిఁబడినవి. మఱియు గంజామువారింటి యొద్ద వివాహ మగునప్పుడు తా॥ 8-స్త్రీ, కాకినాఁడలో లేఁదనియుఁ ముక్తీశ్వరములో నాముహూర్తమునకే జరుగుచున్న శ్రీయుత జయంతి రామయ్యపంతులవారి భవనము నందలి వివాహమం దుండెననియు మాచదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఆతప్పు పర్నిల్లదపు టుత్తరమును శ్రీమాన్ సోదరు లెవరిపేరి వ్రాసిరో యాయనఘుఁడొకగార్గిమణీమాత్రుఁడే యయ్యుఁ జాల సమర్థుఁడని విని యతని ప్రాగల్భ్యమున కక్కజపడుచుందుము.

"శ్లో ఘటం భిందాత్ పటం ఛిందాత్ కుర్యాద్వా గార్ధభస్వరం

యేన కేనాప్యుపాయేన పరసిద్ధఃపురుషో భవేత్॥"

ఈపుణ్యజనుని పావనచరిత్ర మొక యెనుబదేండ్లకవిచే సమగ్రముగా నెఱిఁగితిమి. పూర్వకాలమున గార్గిమఱుంగరణములలోఁ గడుసమర్థు లుండిరని వింతుము కాని యీకాలమున నింత చల్లని యీబ్రిటిషుపర్భుత్వమున నింతవా రుండుటకు మిక్కిలిగ నక్కజపడవలసి యున్నది. సత్యనిర్ధారణార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడిన యమాయికుల కీయపరపాలస్త్యుని కతన నేవిధమగు నీతిబాహ్యులను రాకుండ సకలలోకనాథుఁడగు పరమేశ్వ రుఁడనుగ్రహించుఁగాక. ఏపరమేశ్వరుఁ డాకరణముగారిని జేర్చిరేపి సభలో నీపర్నిల్లదపుటుత్తరమును జదివింపఁ జేసెనో, వీలోకనాథుఁ డాకరణముగారి హృదయపీఠము నధ్యసించి వారివారిని నకళ్లు వ్రాసికొనుటకు సమ్మతింపఁజేసెనో యాసర్వమయుని కనేకపందనము లొనర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనుసరామః, ఈపృథ్వీ కాఖాభిమానులెల్లరు లోలోనఁ గుట్రలుపన్నుటకే కాని యెవరేని తగు మనుష్యులు వీరు తీరి కూర్చుండి కల్పించిన యాసనచర్చాదికమునుగూర్చి యడుగ నుద్యమించినచో "మే మెఱుఁగము మే మెఱుఁగ" మని తప్పుకొనువారె యని తెలియవచ్చుచున్నది. ఒక పెద్దమానిసిని వేఱొక మహోద్యోగి యాసన చర్చనుగూర్చి యడిగి మందలింపఁబోఁగా నా సంపన్న గృహస్థశిరోమణి నిస్సం శయముగాఁ దానా సభలోనే లే నని బొంకి తప్పించుకొనియెనఁట ! చదువరు లారా ! ఈమాటయే నిజమైనచో నీయాసనచర్చ పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమ

చట్టినచట్టునందెంత విలువ కలదను నమ్మకములవారో తేలుచున్నదిగదా? ఈవిషయ 'మాప్తవాక్యం ప్రమాణం' అను శాస్త్రాధారమున వ్రాసినది. ఇంకను బత్రికాధారమున వ్రాయవలసిన యంశము లనేకములు గలవు. ఆ పత్రికలుగూడ మాకన్నియుఁ జేరనేలేదు.

శ్రుతి॥ భరద్వాజోహ తిస్రిభి రాయుర్భి ర్బ్రహ్మచర్య మువాస"

అను శ్రుతిలో నుదాహరింపఁబడిన తపస్వి మాలో నొకరికి గోత్రకర్త. అయ్యనఘుఁడు వేదము నార్జింప నెంత యత్నముచేసెనో మే మీ పృథాశాఖాభిమానుల లో మ్మిదపయత్నముల నార్జింపనంత తపమొనర్చితిమి. అతనింబలెనే మాకును గడు స్వల్పముగాఁ జిక్కినవి. సంభవమైనంతిలోఁగూడ గ్రంథవిస్తరభీతిచే ననేకాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వ్రాసినను సారమింతే.

(1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు.

(2) నిజము నిడివిమీఁదఁ దేలక మానదు.

(3) శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని పెద్దపెద్దలనుచితపుఁగార్యము లను సహింపఁ గూడదు. అది పెద్దతప్పు.

(4) కవులకుఁగల స్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగములుగాని యాఁగఁజాలవు. చాలనే చాలవు.

(5) కవియనఁగా నెట్టిఁడో ప్రాజ్ఞులకుఁగాని ప్రతి మనుజునికిఁ దెలియ వలసి యుండదు "నకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్"

ఆ యీ యంశములను దెల్పుటకొక్క నీ గ్రంథమునకు వేఱొండు ప్రయోజనము లేదు. ఈ త్తరంగమందు మతికొందఱకు మా కృతజ్ఞతను దెలుపుకొందుము. ఈ గుంటూరి పర్యాణములో మాకుఁ దటస్థించిన యసహ్యపు గోల కెంతేని చింతింప వలసి యున్నను దానికిఁ గొండొకపరిమళము గల్పించిన వారు మ॥ రా॥ బెల్లంకొండ రామారావుగారు. వీరి సాహిత్య సౌహిత్యములు కడు మంచివఁట!

శ్లో॥ కృతేతు పతికి స్త్రీవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః

అను నభియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కధోగతిత్వము నాపాదించి యుంటిమి. కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మా గౌరవము సడలదు.

"శ్లో॥ శతోర్వరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గుణోర్వరపి"

వీరినుణాధిక్యము నుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుదుము. "పశ్య" శబ్దమునుగూర్చి మహామహోపాధ్యాయులుగూడ దిగి యిప్పటికిని బనిచేయు చున్నారు. కాని యింతదనుక మాయాదృచ్ఛికోక్తియే మేలు చేయి యనుచున్నది. శ్రీరావుగారు కొందఱు ప్రేరణచే మా సభకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది. కాలకర్మవశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభినూనుల వలలోఁ బడవలసినవారైరి. దానిచేఁ బర్యవాప మింతపఱకు పచ్చుటయు లీలాతరంగిణి యథోగతికి దిగుటయుఁ బోచిరాజాదులు బయలుదేరుటయు గొగ్గివార్తలును బార్శ్వించినవి.

"సీ॥ అగ్నిహోరతిథితయాధిపుం డతఁడు వారకదేవరించు యాచకులుమీరు"

రావుగారిట్టి పల్లదపుధోరణులకు హర్షింపఁ దగ్గవారుకారు. మా యాచకత్వ మెట్టిదో వినికివలన నేని యెఱుఁగని వారును గారు.

"వసిష్ఠ ఇవ విశ్వామిత్ర ఇవ స్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణ స్తేపరశురామ"

అను మురారినాటక పంక్తిని బఠింపని వారును గారు.

"సీ॥ భృత్యానుభృత్యులై సేవింపు రాజుల యాస్థానముల కేగ యాచ్ఞ యగునె?, యాహ్వానములు సేయునసఘుల యుశ్శ్లోకు నవధానములకేగ యాచ్ఞ యగునె?, కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెడివేయాఱులు కొనసేగ యాచ్ఞ యగునె?, నిజపాండితీ తుష్టసుజనపర్యులయిండ్ల సర్చనల్ గొనసేగ యాచ్ఞయగునె?, తే॥ యుభయభాషాభి వృద్ధికై యుద్భవించి, తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులను "దేవురించుమయాచ్ఞకై తిరుగుచుందు" రనుచు నీకీతి దూషణం బాచరింప. (అభినవసరస్వతి)

పైనుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నింపని వారును గారు కాని యీ మా పాడుగోల కొకింత విలువ నిచ్చుటకై యిందు దిగవలసివచ్చిన దని తలంచుచున్నారము. విస్తర మత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషు లని ప్రఖ్యాతికెక్కిన మ. రా. రా ఏకా రామయ్య పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చిన విందును గూర్చి కూడ నుత్తరరంగమే వాక్రుచ్చును. ఆసనదర్శనంతరముగూడ వీరు మమ్మంత ప్రేమతో నాదరించుట యెంతయేని శ్లాఘ్యము. 'యశఃకన్యకా పరిణయాదిక' మెల్లను ఉత్తరరంగమునందే కలదు. కాశీ అను మకుటము గల పద్యములును

నందేయున్నవి. వేయేల? దీనికిఁ బ్రతిధానభూతవిషయ మంతయు నుత్తరరంగ మందేయుండును. ఇది యెంత విస్తరించి యున్నను నుపోద్ఘాతమువంటిదే, కపటవర్తనుల తత్త్వమును దెలుప నేర్పడిన యీ నాటకమున కీయ్యది ప్రస్తావన నంటిది. కావునసే పూర్వరంగ మని పిలుపఁ బడుచున్నది. శ్లో॥ పూర్వరంగఃపర్సంగాయ నాటకీయస్య వస్తునఃll

విస్తరమువలనఁ బ్రయోజన మేమి? ఇఁకఁ జాలును, మిక్కిలి దూరపు జ్ఞాతు లనఁ దగు నోకొప్పరపు సోదరులారా! మీ బిరుదులలో (కుండిన కవి హింసలు) అనునది గుంటూరిలో నెవరైనసేమి మీ కిచ్చియున్నారు. ఇచ్చిన వారి మర్యాదకొఱకేని మీరు హింసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పదు. కాకవిగతికిని దానికిని గడు భేద ముండును. నిజమైన యాఱువునకు హింసల గతియే యనుకార్య మని యెఱుఁగుఁడు, అందులకు మాయుపదేశముకన్న భారతము మీకుఁ జక్కఁగఁ దోడ్పడఁ గలదు. దానిలో కర్ణపర్వము ఎవ ఆశ్వాసమనంచిలి హింసకాకోపాఖ్యానము జదివికొనుడు.

మా లోకానుభవమును బట్టి మే మిక్రిందిపద్యము ననుకరించి పర్తింతుము.

చ. వెనుబడి కాకవుల్ తనదు వీఁపుపయిఁ జరణమ్ము లుంచి తా
ఁ చిన నది లెక్కసేయుకయు చిప్పకుఁ బూనక వైనతేయుఁ డే
మనక శిరమ్ము వంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దును నలఁతుల్ పొనర్చు నలతుంమడుకుఁ గణియింప రంతగఁ.

తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యుపదేశములను జెవిఁ బెట్టకుఁడు. ఇట్టివారే సదా మన కీ కయ్యమును జెట్టినవారు. చూడుఁడు.

క. ను క్కశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమంచు నిపుణులు కవులం
దెక్కినఁ దక్కువ లరయుదు, రొకొక్కొ? యిది విన్న నవ్వరొకొక్కొ! విబుధుల్.

పై రెండుపద్యములును నుత్తరరంగములో రాఁ దగునవియైనను జవి చూపుట కిందుదాహరించితిమి. మీరును మీపత్రువారును దిట్టు తిట్లు మేము లక్ష్యింపము.

శ్లో. శరీరం యే వినిందంతి తే సహాయా జనా మమ,
ఆత్మానం యే వినిందంతి స్వాత్మానం హ్యయమేవహి"

సోదరకవులారా! మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును సైరంధ్ర్యముగాఁ బ్రమరించు నసత్యములు లోకగురువి సైప వీలుగాక యశోరక్ష

ణార్థమై మా యొనర్చిన యీ పరిశ్రమమును మావలన బ్రత్యక్షముగా బ్రత్యక్ష రమును వినియుఁ దెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమ యభిప్రాయములను గొంచ అంపియున్నారు. అందుఁ గడుఁ గొంచెముగఁ జూపుచున్నారము ఇంతను గూర్చి యుత్తరరంగము విశేషించి తెల్పఁగలదు రక్తమాంసములు క్షీణించు నంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీ చేటభారతమెల్ల నిట్టి యోగ్యులకొఱకే కాక మఱెందుకు.

నాగులుప్పలపాడు, చదలవాడపోస్టు; ఒంగోలుతాలూకా 7-1-1913
చివుకుల శ్రీరాములు నమస్కారములు.

"అయ్యా:— మీరున్నూ శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారున్నూ వేమవరాగ్రహార ములో శ్రీ ధాగి చెన్నయ్యగారింటిలో రెండు దినములు జేసిన యవధానము సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందు మీరు సభకు విగిపించిన "గుంటూరి సీమ" యను గర్ణంధ ముదయము 8 గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము 3 గంటల వరకు కాలవేగము నెరుగకుండా వినుచున్నవారిలో నేనొకరుండ. గుంటూరిలో నానసపుచర్చ యుత్తరప్రత్యుత్తరముల కాలములో నే నచ్చట యున్నాను. మీరు వినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమని చెప్పగలను.....

క. "గుంటూరిసీమ" ముగిసిన, వెంటనె యొకపుస్తకంబు వీ. పీ. గనుమా
యింటికిఁబంపగ మిముఁ గో, రుంటకవీ! వేఁడువాఁడ గడుభక్తిమెయిన్."

"...నెలరోజులక్రిందట వేమవరపుసభలో "సీమను" తాము చదివి వున్నారట? విన్న నామిత్రులందరు యథార్థము తెలుపుటలో 'సీసు' పంటిది లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేని మనుజులెత్తరాదు, అసత్యప్రచారి త్రోక్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది" అను అంశము దీనిపలన దెలిసితీరును. అని చెప్పిరి... 'సీమను' వి. పీ. గా వెంటనే దయచేసి చిత్తగింపుడు కందాళ నరసింహాచార్యులు, వైకుంఠపురం, 19-2-13."

ఆర్యా, 1-3-13.

"ఈకార్డు తమ సన్నిధికిఁ జేరిన వెంటనే 'గుంటూరిసీమ' అను తమ పుస్తకము నొకటి వీ. పీ. గాఁ బంపగోరెదను. అలస్యము నేయఁబడదు. ఎప్పుడెప్పుడా

అని చందర్చికోరన్యాయముగా గనిపెట్టుకొని యున్నాను.....పోతరాజు పరదయ్యవాల్లు. ఏర్చూరుగారిమము, సంతమాగులూరుపోస్టు, గుంటూరిసీమ"

———

"గీ. శ్రీరికగోధయభాషాగరిష్ఠకవిత
మృగుమధురధారచే నిష్ఠ మిమ్మెయెనసె
గాన గవిసింహబిరుదవిఖ్యాతు లైన
తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు దయసు గొనుడు.

ఉ. వేమవరాగ్రహారమున వీనులవిందుగ దాము సత్కవి
స్తోమము గోరు కోర్కిపయి శోధితకామను సీమ నెత్తి ని
స్సీమకవిప్రభం జగిపి చెప్పి తదగ్గను లచ్చటచ్చటక్
స్వామి ! యఖండమోదము నొసంగితి రందఱకుక్ దిరిగుద్ధిగక్.

గీ. అట్టి గుంటూరిసీమ నే డమ్మునుండి
బయలు వెడలినదని విని నాగ్రయుంటి
వీ. పి గా నొక్కప్రతి నాకు వేంకటేశ
చంద్రి ? దయచేయుడని భవత్సముఖమునకు
గుండెపూడి శంకరనారాయణ, కొత్తపేట, గుంటూరు. 3-3-13

———

"నేను వేమవరం శతావధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరు చేయుచున్న గుంటూరిసీమలో చర్యములను విని సంతసించితిని... తయారుకాగానే నా కొక బొక్కు వి. పీ గా పంప ప్రార్థించుచున్నాను."

3-3-13 Malladi Ramakristnayya, Teacher,
Marripudi, Bapatla Post.

———

"నేను వేమవరమందు చేసిన శతావధానమునకు వచ్చి యామాడనాళ్ళకడు సంతసమువునటుల చక్కగా చూచి యుంటిని అప్పుడే మీరు చదివి వినిపించిన గుంటూరిసీమ చర్యయంతయు విన్నానుగాని యథావిధిగా పుస్తకము చూడవలయునని కోరిక కలిగినది. వాయందు దయవుంచి ఒకపుస్తకము గుంటూరిసీమ ముగిసిన వెంటనే V. P. Post గా పంపమని ప్రార్థించుతూ యున్నాను" గొల్లపూడి నరసింహారావు, బ్రాహ్మణనిడుమానూరు.

———

"...చంపిన సీమగొఱ్ఱెలలోని భాగము చూచి పరమానందభరితుడనైతి 25 వేజీని గల ఆసనచర్చకు పూర్వము మీరు వివరించిన కొన్నివిషయములు నాకు తెలియకుండెను. ఇతరులకు తెలియకుండుటకు ఆశ్చర్యముగాదు. ఆ ముఖ్య విషయములను తాము చక్కగ విశదీకరించినారు. అవి చదివినవారు క్షేమయందు లేశమైన దురుసుకులేదనిన్ని తమరిని అపమానింపఁదలంచి, చేసిన ప్రయత్నములను పడగొట్టెదనిన్ని ఎట్టివానికైనను తెలియకమానదు. ఈవిషయములను చదివిన తరువాత నా మనసునకు ఎక్కువతృప్తి గలిగినది. ఇదివఱకు యీవివయములు నాకు తెలియవయ్యె. ఆరంభమందు మీకును వారికి గలిగిన సమావేశమున బ్ర॥ తి॥ శా॥ గారు ఆపకవిత్వమును గూర్చి చెప్పినవిషయము దానిపై వారికి కోపము పుచ్చుటయు ఆ పూర్వరంగము పట్టికొగా జరుగకపోవుటవల్లను అది లోకమెఱుంగదయ్యె. ఈవిషయములు లేశమునివారు తమపై నిందమోపవచ్చును. ఇవి తా మత్సర్యరహితముగా పరిశీలించినారు. మీ పుస్తకమును జూచిన తరువాత నాకు తెలిసిన విషయమిద్దియె. ఇది చాలా ముఖ్యమని తోచెడిని. 34-41 పద్యముల సంబంధము చాలా బాగుగ నున్నది. ఆపకవిత్వమును సందర్భపూర్వకముగా బోధించినారు. దీనికి తోడు మీరు స్థలనోట్లలో వేసిన ఆర్యమతబోధిని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, శ్రీనివాసరావుగార్ల వ్యాసములు స్థిరపరచుచున్నవి. మొత్తము మీరు లోకముకన్నులువిప్పినారు...కవిత్వములోనేమిగ్రంథవిషయములలోనేమి తమ నూనసహస్థుల నిట్లు మెచ్చుకొనని మూర్ఖులు చాల తక్కువ... కొత్తమార్గము తమ సీమగొఱ్ఱెలు చూపుదున్నది. మనభాషయందు చరిత్ర సత్యము పరిధానముగా వ్రాయుట యింతవఱకు లేదు అందులో యిరువురు వ్రాసిన దాఖలాలను తీసుకొని సత్యమును నెల్లడిచేయుట అంతకుమున్నే లేదు. ఇంగ్లీషున దీనినే డాక్యుమెంటరీ ఎవిడెన్స్ (Documentary evidence) అని అందురు. ఆంగ్లేయుల చరిత్రములు ఈవిధముగా వ్రాసియున్నారు. Documents of English History or English History from original sources) తమ రింగ్లీషు పఠింపనివారయ్యు, తమ రీసిద్ధతిని చరిత్ర వ్రాయుట తమ ప్రజ్ఞావిశేషమును తెల్పుచున్నది ...చా॥ వెం॥ కృ॥ 26-7-12."

ఉ. శక్యము గానికోర్కి గొన పాగమి నం దపమానమంది సా
ర్థక్యము లేని దబ్బఱులు తద్దయు నింపఁ దొడంగు దుర్మనో

xxxix

వాక్యపరంపరల్ నిలిపి వైవఁగఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వ చా
ణక్యులు దీని వ్యాసిరి ఘనచరిత్రుల్ నిజముఁ గర్శింపఁగఁ.

ఈ పద్యము మేము రచియించినదే యైనను నిందలి చాణక్యపదము శ్రీ కొండ్రంపేట జమిందారుగారగు శ్రీవాసిశ్రీవు విశ్వసుందరరావు గారు 'సీమ' గ్రంథమునఁ గొన్ని భాగములను మాపలన పని పర్శించుఁ ప్రసంగములోనఁదని తెల్పుచున్నారము. మాగర్శింపమును మెచ్చువారిలో నైదికమహోదయుఁ డైందఁ డైనను నొకనియోగి మహోదయునికి సరిగా మేము గర్శింపనేరము. అందులో నిట్టివారినో వేయిమందికి నీటుగా భావించుచుందుము. కావున వారిమాటను మేమింత విలువగలగానిగా గణించి పద్యమం దొకపజ్రముగా గూర్చి యానం చించుచున్నారము. ఇదిగాక వీరువయస్సుచే చిన్నవయ్యును విద్యాబుద్ధులలోఁ బెండఱు కన్ననో మిన్నలని చెప్పఁదగినవారు. ఇట్టివారి మెచ్చుకఁగన్నా పరిశ్రమకు సార్థక్యమేని కాఁదలిచెదము? "కృతార్థాభవయం"

ఇట్టివారికిఁ మి నాధారముగఁ జేసికొనియే శర్మహరి యీమాట పలికెను.

శ్లో॥ జయంతి తే సుకృతినో రసిద్ధాఃకవీశ్వరాఃఁ,
నాస్తియేషాం యశఃకాయే జరామరణజం భయం॥

మత్తకోకిల

మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ !
మంగళంబనునీకు మాకును మమ్మ్రఁ దిష్టేడివాండర్శికుఁ
మంగళంబను నాశుభోష సమాఖ్యకుర్కురపుచ్ఛముఁ
గంగ నీఁదఁగ నూఁతఁగాఁ గొను కాకవిద్విజపాళికిఁ.

ఇట్లు
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాభ్యోనమః

గుంటూరు సీమ

పూర్వరంగము

—: గుంటూరు :—

శ్లో. "స్వాధీనో రసవాంచలః, పరిచితాశ్శబ్దాః కియంతః, క్వచి
త్తోణీంద్రో ననియామకః, చరిషద శ్చాంతా, స్స్వతంత్రీం జగత్,
తద్యాయం కపయో, వయంవయ, మితిప్రస్తావనా హుంకృతి
స్వచ్ఛందం పరితిసద్మ గర్జత, వయం భూనపరితాలంబివః"

(సాహిత్యదర్పణపీఠిక)

I ఉ. మామయు నల్లుఁడే వెనుక మాటకు నత్తయుఁ గోడలే, యటుల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యు నెందు కీ
సామలు సాము చేసెద రసత్యము నూఁతగ నూని వైదిక
స్వాములమీఁద, నేఁ డిది విచారణసేయఁగదమ్మ శాంకరీ!

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

I తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న వివాదముల ఫలితము, యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్ష లనితముగా చెరుగుటయయియున్నది. రెండువైపులను నారదమహాములు యీకలహము లను అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. పరీక్షలలో ప్యాసయి ఇట్టిభేదములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదని ఎతింగియు వీటిని వృద్ధి చేయుచున్న మహాజనుల నేమనవలయును! బ్రిటిషుప్రభుత్వమే లేకపోయిన యెడల ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుందురని వార్తయు టలో నతిశయోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతిపట్ట ణములోను గ్రామములోను మూలమూలలను వ్యాపించుచున్నది. బడులలో జదువుకొనుచున్న పసిబాలురును బాలికలును యీ వైదిక నియోగభేదములచే

మ. కవులుక్ బండితులై నృపాలకులు గాన్కల్ వెట్టగా వైదిక
ప్రవరుల్ వోలె నియోగు లుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించుకా

చర్చించుచు నొకరితో నొకరు దగవులాడుచున్నారు... వేయేల? యీగుంటూరు జిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు బాలికా బాలకులందరును యీ విషజ్వరముచేతనే బాధపడుచున్నారు. ఈ కార్చిచ్చు నార్పుటకు 10, 15 సంవత్సరములయినను కావలసియున్నది విద్యాధికులమని విఱ్ఱవీగునట్టి పెద్దమనుష్యులీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యములేదా ?

.....గుంటూరు ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

ఒక మానసుకిర్రింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యులగు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు మాకాలేజీ బాలురు చేయించుటకుగాను శతావధానమునల్పిరి. వారికి 28 వ తారీఖున బంగారపతకము కాలేజీహాలులోయిచ్చిరి వారినిమర్యాదచేయుటకు "గుంటూరు ఎమెచ్యూర్స్" అను నాటక కంపెనీవారు చూ, చూ, నాటకమాడిరి. అరాత్రియే వేంకటకవిగారిని, శివరామశాస్త్రిగారిని, ప్లీడరు డెంటుగారిని గుఱ్ఱపుబండియెక్కించి యూరేగింపించిరి. 29 వ తారీఖురాత్రి వారికెదురు పార్టీనాలైన నియోగులు నియోగిసంట బ్రాహ్మణుని గుఱ్ఱముమీద నెక్కించి యూరేగించిరి ఆహా ! లోకమెట్లు మారినదో చూడుడు. ఇరువది సంవత్సరముల పూర్వముగల బాలుడు శతావధాన మెనరించెనన నేరికైనను తలవంచేగదా ! ఇదెంతయు నరసిచూడ యేమియు బాగుండలేదని నాతాత్పర్యము. ఇదంతయు పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టు కొన్నట్లాయెను. మాపురమందు కశ్మలధికమగుచుండె. ఇవన్నియు బాపుకొనుడని నేను ప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు ఒక కాలేజివిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు 16 వ తేదీ దేశాభిమాని నుండి.)

శివరామశాస్త్రిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒక పంటలవానికి జగన్మోహనకవి యని పేరిడి గుర్రముమీద నెక్కించి, ఆవిరిదీపములు-బేండువాయిద్యములతో నూరేగించుటయేకాక, దారివెంటను కొందరు వైదికుల యిండ్లముంబరను గలభా చేసిరి.

ర్యవిధుల్ దీర్చుచు సేవచేయుచు నియోగ్యశ్రేసరుల్ వోలె నేఁ
డవనిఁ వైదికులుండి, రేటిపని కంబా ! * వీరి కీభేదముల్.

(మ॥ రా॥ రా॥ కార్పెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి
"కొప్పరపుకవులు, ఆశుకవిత్వము," అను చిన్న పొత్తమునుండి.)

ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కక్ష నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోఁచుచున్నది.....కానఁగక్ష నియోగులకు మాత్రమే కలదు. 2 వైదికులగు శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు శతావధానమును మిగుల శ్లాఘాపాత్రముగా నొనరించుచుండుటచే వారికవిత కొప్పరనియోగికవిగారి కవితకంటె వేయిమడుఁగులధికముగాఁ బ్రకాశించు చుండుటచే నోర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేదోయొక యల్లరి చెట్టి రని బుద్ధిమంతుల కంచరికిని దీనిమూలముగాఁ దోచక పోదనితలఁచెదను.....
...కాన నియోగులే కక్షనువహించుచున్నారని దీనివలనను దేలుచున్నది.....
శివరామశాస్త్రిగారు ..... శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా నొనరించిరి. సభవారానందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని బురవీధుల నూరేగించిరి. అందుపై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు వంటబ్రాహ్మణు నొక్కని దీసుకొనివచ్చి 'వంటలశతావధానికీ జే' యని కేకలు వేయుచు నూరంట నూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన వీరిలకెంత కడుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగు కొప్పరకవుల నియోగులు కొన్నితావుల నూరేగించుచు వచ్చిరి. అచ్చటి వైదికులు తమలోని వంటబ్రాహ్మణుల మరల నూరేగించిరా? అట్లు బుద్ధిమంతులెవరును తలంపఁజాలరు. అసూయ లేని వారు కనుక నట్లు వైదికులు చేయలేదు, లేకున్న నేలచేయరు?.....నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను, ఉభయుల క్షేమమునుగోరు ద్విజేతరుఁడను. ఇవి నాయూహలు. దేశక్షేమమును గోరి నేనిట్లు వ్రాసితిని.

* (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని, 'కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి)

.....ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రియత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్యమును మఱవలెను. ఇటులే నియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనఁగూ

చ. తెలుఁగుకవిత్వముఁ సలిపి ధీవరమాన్యత గాంచినా ర్నియో
గులు మును పెందఁ బోయిరను, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్రౌ
ఢులు గలవార లుండి, రొకపంస్కృతమే తమ జీవనంబుగా
మెలఁగిరి వైదికుల్, తెలుఁగుమీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిఁ.

చ. తెలుఁ గలసంస్కృతమ్మునకుఁ దీయనిచుట్టము; సంస్కృతంబొ, యా
తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనౌ; నటుల్
కలియపలెఁ నియోగులను గ్రందుగ వైదికు, లట్లు గానిచోఁ
గలిగెడునట్ల మెవ్వరిదొ గాంచఁగ లేదె పరిపంచ మంబికా.

చ తెలుఁ గన ! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునుఁ
గలుగవు మాయకుఁ భిదలు, గన్గొనువారికి నీకు భర్తకుఁ
గలుగు నభేదమేర్పడుఁ గాని యశక్తులు దీని నొప్పరో
లలితరొ ! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే.

చ. పరశివు వీడి నీ వొనరుపం గలకార్యము సుంత లేదు, ని
న్నఅమర సేయుపై నతని కంతియె కాని స్వయంప్రకాశుఁ డా
స్మరహరుఁ, డిట్టిభేదమునుగూ ! తెలుఁగుఁ మఱి సంస్కృతంబు డం
బలరునియోగివైదికులు నందుచు నందు లెఱుంగ నేర్చినఁ.

డదు. వీరు తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి ? తాము లౌకికధూర్వ హులమనియు రాజకీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వైదికు లట్టివారు గాక యూచనయే జీవనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేని యరసికులనియుఁగదా వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంత నిజమయినను నేఁడు నిజములుకావని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ప్రస్తుత మనేక వైదికులు ఇంగ్లీషులో గొప్పపరీక్షలనిచ్చి తహసీల్దారు డిప్యూటీకలెక్టరు మొదలయిన గొప్పయుద్యోగములను జేయుటయు వారి యింటిలో నియోగియగు సింగన్నపంతులుగాను, పాకాధ్యక్షుఁడుగా నుండుటయు మనము ప్రత్యక్షముగా నిప్పుడు చూచుచున్నాము. ఇట్టి సింగన్నపంతులుగారు నేను అమాత్యపదవికి నర్హుఁడను కావున ఈవైదికుఁడె శ్రేష్టుఁడనని చెప్పినయెడల హాస్యాస్పదముగనుండదా ? కావున మనమిట్టి గర్వము విడువలెను. ప్రస్తుతము వైదికమనఁదేమి లౌకికమందేమి యందఱును సమానులయినారు.....

శా. మాయాస్థానము లెల్లు, సంస్కృతము సాంబస్థానముక్ జెందె; నం
బా! యీకైంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే పాలించుచున్నారు తా
రేయేయాశ్రయ మేరొనర్చెదరొ వా రేర్పాటుగాఁ దద్గుణ
శ్రీయుక్తింగన కెట్లుమానుదురు, నీచే మాన్పఁగా శక్యమే.

గీ. ఉభయభాషాశ్రితులకబ్బు నుభయగుణము
లేకభాషాశ్రితులకబ్బు నేకగుణము
తత్తదను సారముగ వారిదారుబండు
నదియ యీకబ్బమందు నీపరయవలయు.

ఉ. ఎన్నఁటికేని మాయ యది యింకక మాన ఘటించు శుద్ధపా
త్రోన్నతి తత్త్వముక్ దెలియు యోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే
యన్నయెడక్ నిజం బెటులొ యార్యులవ్రాతలె తేల్చుఁగాక ప్ర
చ్ఛన్నులవ్రాఁతలంగల యసత్య మపక్యము బైటఁ బెట్టుచుక్. 9

ఉ. కొప్రపువారిపైఁ గలదు కూరిమి బోలెఁడు మాకు, వారి యా
శుప్రతిభావిలాస మది చూడఁగఁ బత్రిక నంపియుంటి మా

---

† (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శశిలేఖనుండి)

—: శ్రీ కొప్పరపు సుకవి ప్రశంసానవరత్నమాలు :—

శా. అయ్యా! కొప్పరపుం గపీశ్వరులు! మీయాస్యంబు మే మెప్పుడే
నొయ్యం జూడఁగలేదు శిష్యుఁడొకఁ డిట్లోహో! యంచు మెచ్చెన్ మిముక్
నెయ్యార్గియ్యఁగ శక్తిలేదు కొనుఁడీ చెయ్యారులే యంచు మే
మియ్యంబూసిన పద్దెముల్, మనుఁడి మీ రెచ్చో నిరాఘాటులై.

చ. "అరుదగు మీకవిత్వ" మని యాప్తుఁడు శిష్యుఁడునైన మా ప్రభా
కరము వచింపఁగా విని యఖండముదంబును బొందినాము బం
దరు దరి కేగుదెంచియును దా మటకుక్ జనుదేరకుంట మీ
దరిసెన మబ్బదయ్యె బరితాపకరం బిది మాకు నెంతయున్క్.

చ. "సరిగ శతావధానములు చక్కఁగఁ జేసెడివారు పూర్వమే
పఱిలిరి నేఁడు లే" రనెడి వార్తలు కల్లలు దివ్యవాగ్విభూ
భరిపరిపూరితాద్భుతసభాసుపలంకరణప్రచారసుం
దరతరభావభావుకకనద్భవదీయవధానసంపదక్.

చ. "చనెడి శతావధాన మను జాహ్నవి సంద్రమునందు డింద(గా"
నని జగ మాడు నప్పలుకులన్నియు నేఁటి కబద్ధమయ్యెఁ ది
న్నని కవితాప్రవాహమున నాటకవేషము లట్లుగాక మీ
రొనరుచుచున్న దివ్యకవితోదయమక్ ప్రాద మడ్డువచ్చుటక్.

ఉ. ఏమొకకొంతకాల మెదియే నొకతీరు శతావధానముల్
గామిములందుఁ బల్లెలను రాట్సభలన్ మఱి రాజధానులక్
స్వామికృపావిశేషమున సల్పినవారము సల్పుచుంటి మిం
కేమగునో! మఱేమికొఁప వీరవధానుల రుద్భవించుటన్.

ఉ. బండిరుపచ్చి యచ్చటి సభాసదుఁ దనియించి వారిచేఁ
బందనమో! సుమంబొ! మఱి శక్తికినించని దేదిగాని మీ
రంది కృతార్థులన్ సలుపుఁడయ్య! మమున్, మిముఁ జూచుకోర్కి మా
డెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ సండడి చేసెడిన్ జుఁడీ.

చ. అనఘులు! కూపకూర్మముల యట్లొకచోటనె మగ్గిసగ్గి నూ
తనమగు పాడుతోర్పున నవధానము మానము గంగఁగల్పి తా
మన్యతమె యూఁతగాఁ గొనెడి యర్భకపుం గవు లట్లుగాక మీ
రొనరుచుమార్గముల్ మది 'కహహో' యని మెచ్చొడఁగూర్చెదున్ జుఁడీ

క. మీ నామంబులు మీ యవ
ధానమువిని మాయకవులు తలలెత్తక లో
లోన నిఁకనేని సిగ్గను
బూని యొకట నుండుర్గాక బొమ్మలపోల్కిన్.

క. శశిలేఖలోనఁ జదివితి
విశదంబయ్యెన్ భవత్ప్రవీణత మీకున్
యశఃబ్బఁగాక భగవ
ద్వశమై యాయువును సిరియు వఱలెడుఁగాతన్.

ఇట్లు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

క్షీప్రకవుల్ మఱేమొ దయసేయరు పిమ్మట వారిపేరకే
‡ సుపర్థితానురాగమది చొప్పడి మమ్మును బిల్చెఁ బెల్చనన్.

* చ. అచట నియోగివైదికుల కంతకుఁ బూర్వమె కక్షు లంట! త
త్ప్రచురత సుంతయుఁ దెలియ వచ్చినవారము గామిఁ బేర్మి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

‡ బ్రహ్మశ్రీ... గారికి, ... మున్నగు పెద్దలచేత ... తిరుపతి శాస్త్రులుగారును తామును ... శతావధాన మొనర్పుచున్నట్లు సభ ... ధ్రువపఱుపఁబడినది... పై పెద్దల చేవ్రాళ్లుగల యాహ్వాన పత్రిక లేఖ తమకును, తిరుపతి శాస్త్రులనారికిని జేరితీరును. తాముభయులును గలసిపుచ్చుటకై వీలును దామేర్పరప నలయును. తమ సభండిలకింపఁ బెక్కు గ్రామములనుండి పల్వురు తటస్థులు రా నుత్సాహ పడియున్నారు. తమమిన్నమె తరణోపాయమన్నంత యెన్నికయిటఁ గల్గియున్నది. తాము వచ్చినప్పుడె యిచ్చట ఘట్టుకంపెనీవారు తమ పాండవవిజయమునుఁ బ్రదర్శింపఁ గుహూహాలులైయున్నారు, ... పెక్కుపని సగసుము తమరాకకై నిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని వరమడిగినట్లు దేవరవారి మొక్కుటి వేఁడికొనుమన్నాఁడను తాముభయులును బందరునుండి యేగోష్ఠిన నేటయమున నేబండికి నేటయమునకు గుంటూరున దిగుచుగో బయలుదుంచి దెల్పినచో నే నాబండిని గామికొని యుంచును. అటుపై నాకుదేనున నా దెండుప్రాటులును నిపసింపఁ బెక్కు పాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేకజన్మార్జితపుణ్యఫల మిదియే యనుకొందును.

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి, బపుక్ హైస్కూల్ తెల్గుపండితుఁడు.

* (1911 సం॥ నవంబరు 5 వ తేదీ, దేశాభిమానినుండి.)

ఈ గ్రామమున నియోగి-వైదిక కక్షలు బాగుగ ప్రబలినవి-ప్రబలుచున్నవి. వీటి కంతకు కారణము యీ పత్రికయం దింకొకచో ప్రచురింపబడిన "నియోగి, వైదికశాఖలవారి కొకవిజ్ఞాపన" యనుదానియందు సూచింపబడిన, "ద్వైవాద్వైత" మేర్పాటే కారణమని తలచెదము.

(ఫిబ్రవరి 2 వ తేదీ 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి
ఒకనియోగివద్దనుండి.)

... దీక్షితులుగారు చనిపోయిన తరువాత కొంతకాలమున కీగడబిడయణగెను. ... ఇట్టికాలమున ద్వైవాద్వైత మతస్థాపకులగు ... శర్మశాస్త్రిగారు బయలు దేరిరి. ఆదిశంకరాచార్యులవారే అద్వైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి

మచటికి నేగి వేటినభ్యసం దమర్థానము చేసియుంటి మా
ప్డచటికి వచ్చెఁ గొప్పరఘుటాయన చూవ కుతూహలమ్మునకా.

చ. తగుగతి మాట లాడితిమి తద్దయుఁ బ్రీతి జనింప లేశమే
నగుపడ దేరియందుఁ గలహాంకుర, మాదిన మట్టులేగె నొ
ప్పగ మఱునాఁడు మాబసకుఁ బ్రొద్దుటవచ్చె, బహూకరించినా
మగణితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోష్ఠులఁ బొద్దుపుచ్చుచున్.

తే. "తఱచుమీపాదములె మాకుఁ దొరలుచుండుఁ గైతలో" నని కొ ప్రంపుఁగవి
వచించె,వయసుచేఁ బెద్దలముగానవచ్చునంచు,నతనిమాటకుబదులుగానంటిమేము

చ. కిదప నెవో కవిత్వమును విన్కి యొనర్చెను వింటి మెంతయున్
ముదము నటించి యుంటిమి సమున్నతు లెందఱొ యప్పు డయ్యెడన్
బొడలుచు నుండి రంతటను బుట్టెను సుంత వివాదబీజ మ
య్యది వివరింపఁగా వలదె యార్యులనెమ్మది కెక్కు నట్లుగన్.

ఉ. స్నేహమ్మకల్మిఁ దిర్పతి వచించె "నొకించుక మీరు శాస్త్ర స
న్నాహము కల్గియుండిన ఘనప్రతిభల్ మిము నింతకన్న ను
త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్గుభాషకున్
స్నేహము మెండు" నాఁగ నొక శ్రీకరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెన్.

ఉ. "బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పల్కినవాఁడనె యేనుగూడ స
ద్యోగతిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెడుఁగాక మేటిను
శ్రీగల కావ్యముల్ సలుపుచేఁతకుఁ బాండితి యుండుటొప్పు లే
దా! గణుతింప రెప్పరును నార్యులు, గాలికిఁ బోవు నాకులుల్." 16

సమస్తశాస్త్రములు సాంగోపాంగముగా తెలియును. శర్మశాస్త్రిగారికి ఒక్క శాస్త్రమైనను రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికిని శర్మశాస్త్రిగారికిని గలభేదము. వీరునియోగ మతసిద్ధాంతమును పునర్జీవిగాజేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును నైదిక పురోహితత్యాగమును నేర్పుచు శిష్యులను పోగుచేసికొని తమకు వచ్చి నంతవరకు ..... తద్దిన మంత్రములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా ఇతరములను నేర్పుట నియోగులనుండి చందాలు పోగుచేయుచు ... దండము చేత ధరించియు దేశసంచారము చేయుచు ముఖ్యముగా గుంటూరుజిల్లాయందు మనిచేయుచున్నారు.

గీ. ఇతఁడు జూపూడికులుఁడు సంస్కృతమునందుఁ
బ్రజ్ఞగలవాఁడు * నుకవి స్వభావనమ్రుఁ
డల్లసీమ నియోగులయందు రామ
రావు తరువాతనితఁడె కరంబు మేటి.

క. జూపూడి హనూమత్కృతి, యీపగిదిక్ బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచుఁ గోటేశ్వర, కాపాయుధుఁ "డొను జదువఁజను వీర" లనెక్.

చ. ముగురును నిట్లు వల్కుటయు మోమున వెల్వెల దోఁచెఁ బాప మా
నుగుణికిఁ గొప్రపుంగవికిఁ; జూచి యి దొప్పనిత్రోవయంచు వీ
రిఁగ నిటు లాడుచుండినను నిందుల కొప్పఁగ రా దటంచు నొ
ప్పిగఁ గని వేంకటేశ్వరుఁడు పేర్మి గనంబడ నిట్లు వల్కెఁడుక్.

ఉ. "ఏగతి నిట్టులాడెద రహీనుల రయ్యను విద్దె రానిలో
టే గణియింతు, రీయనఘుఁ డెంతయు దట్టుఁడు పూర్వ పుణ్యమే
సాఁగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం" బటంచుఁ దా
నాఁగఁగ, వార లిట్లనిరి యాతని కేకము గాఁగ మూఁగురుక్.

ఉ. "ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేనిఁ గవిత్వము చెప్పనేని మె
ప్పందునయేని విద్యయెడ నంతయొ యింతయొ ప్రజ్ఞ యుండు బెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసము లుండకమాన"వంచు వా
రందఱు నేకవాక్యముగ నాడిరి యుక్తివిశేష మేర్పడక్.

చ. అది నిజ మంచెఱింగియును నాప్తుఁడు కొప్రపుసోదరుండు నె
మ్మది నెటు లెంచునో యనుచు మాటికిఁ గొంకుచుఁ "బోతరాజుగా
రెది పఠియించె, నింక నొకఁ డేది పఠించెఁ! బఠింపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క" మని కొప్పరపుంగవిపత్ను మానుచుక్.

బ్రహ్మశ్రీ...గారి పాదపద్మముల సన్నిధికి

* చ. నవకవితావిలాసినికి నాయకు లాంధ్రనృపాల సత్సభా। భవనము లందుఁ బూజ్యులు శుభంకరమూర్తులు చుప్పనివ్రతో। ద్భవకుకపీందగ్రగాతము లుదారులు తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్। స్తవమున కర్హులాకవులసన్నిధికిక్ విలిఖింతుఁ బత్రముక్. తే. గీ. శతవధానాది కవితాప్రశస్తులైన। మీకు నేబద్యములో వ్రాయమేలుగాదు। కొంచెమో గొప్పయో నేనుగూడ నట్టి। వాఁడవనుటను దెలియక వ్రాసినాఁడ.

4-2-11

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి,
శతావధాని, బండారుపల్లి.

క. వాదింపఁ దుదకు నెట్టులొ, వాద మెదుటివారు నెగ్గి "పాండితి కవికిఁ
లేదేనిఁ గవిత యది కొఱఁ, గా" దని సిద్ధాంతపఱిచి కడుఁ బేర్మి మెయిఁ.

క. బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జదువుఁ జదువఁగనొప్పెఁ
గాధ యిది వేంకటేశుఁడు, శోధించుచునుండె శంక చొప్పడుకతనఁ.

ఉ. ఎందుల కీపరిసంగ, మితఁడెట్టిఁడయే నగుఁగాక, చూడ వ
చ్చెం దనవారుఁ దాను; నిటు శ్రీపతి యాడఁగరాద, ఆడెఁబో
బందుగులౌ నియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం
దెందునొగాఁక యీపలుకు లిక్కడ వచ్చుటయుక్త మెంతయుఁ.

ఉ. చూడకమున్న మెచ్చితిని సోదరులఁ, మఱి చూచినంతలోఁ
బోడిమి కొంత తేలె, నిఁకఁ బోలదు వేలొకచూట వల్క 'ము
క్కేఁడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేదె' యీ
జాడయె యిప్డు పట్టవలె సత్యముతోఁ బని లేదు సుంతయుఁ.

చ. తిరుపతి మెచ్చ లేదనియుఁ దీరిక నూరక మెచ్చె వేంకటే
శ్వరుఁ డొకరుండునూత్ర, మని స్వాంతమునందు నెఱింగిచేని యె
వ్వరు పయి కాడువార "లని పంపిరి యిచ్చటిగూడ" నంచు రం
దరసినఁ గన్పడుఁ దిరుపతియ్యయ్య వారికి సాక్షిభూతుఁడై.

తే. గీ. అట్టిచో నిప్ప డిటులాడు టంత మంచి
మాటగా దల్లవారికి మంచి గోరి
చెప్పినను నన్యథాబుద్ధిసేయు జగము
కాని యిందొక్కలాభంబు గలిగెనేఁడు.

క. తిరుపతితోఁబాటుగఁ గొం, దఱు తద్బంధువులుగూడఁ బద్యాక్యముసే
సరి యనుఁ బె కాక ముచ్చే, తఱుచుగ బోధించువిధముతగఁ జెప్పిరొగిఁ.

చ. మనయెడఁ ‡ గొప్పరంపుఁగవి మన్ననయుఁ గడుభక్తియుక్తి యుం
డి నడచుచున్న యట్టులు గడిందిగ సాక్ష్యము లుండె వీరలఁ

---

‡ (1910 సం॥ డిశంబరు 10 న తేదీ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్రపువారి అష్టావధానములోని పద్యము

చ. అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విబుధావళియేతమ్మిశ్లోక మెన్నఁగా
హరువుగ శ్రీసమన్వితులనై విజయానుచరత్వమాని యా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తీరునఁ జెప్పఁగనొప్పినా రిలఁ
దిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీరులె శ్రీకనుపర్తిసంభజా!

గనకయె మెచ్చియుంటిమి పగల్ మతి యెవ్వియులేవు, వారికిన్
జనవున సేని యెందులకు సల్పవలెన్ హితబోధ బాధగన్.

(1911 ఫిబ్రవరి 1 తేది బుధవారం శశిరేఖ, నుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీశ్వరులార! మహేశ్వరీకృపా
భరపరిలబ్ధభవ్యమతివల్లభతానతసర్వసత్కవీ
శ్వరధరణీశ్వరార్పితలసద్రసవత్పదపద్యమండనా
దరగుణప్రభూతకవితావనితామహితానురాగనుం
దరతరమూర్తులార! రచితాద్భుతకృత్ప్రథితప్రబంధబం
ధురతరహృద్యపద్యచయతోషితపండితమండలీనుదృ
క్సరసిజనిస్సరన్మధురసభ్రమకారిముదశ్రువారిశీ
కరపరిషిక్తహస్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి
స్ఫురితతనూనుఖాకలిత పుణ్యజనస్తుతివాగ్విరావసం
భరితసమస్తపట్టణనివాసజనాంచితమానసాంతరాం
కురితనవానుమోద రసగుంభితపద్యకవిత్వమల్లికా
పరిమళితాష్టదిక్కుహరభాసురకేసరులార! భూనుతో
త్కరమణులార! మిత్రిజనతామరసాకర మిత్రులార! సు
స్థిరపరమోపకారగుణసింధువులార! శతావధానధీ
పరిణతులార! పూజ్యకవిబాంధవులార! విధేయులైన సో
దరకవులిచ్చు పందనశతంబులివే కరుణన్ గ్రహించుఁడీ.

చ. ప్రవిమలభవ్యసద్గుణవిభానురుఁడైన పరిభాకరాఖ్యస
త్కవివరుఁ డెట్టి యస్మదవధానము గన్గొని తెల్పినంతనే
నువిలసితాఖిలార్థపదనుందరపద్యకదంబకంబు మా
కవునని మెచ్చిపంపిన దయాళుల మిమ్ము నుతింప శక్యమే.

క. ఒరులన్ మెచ్చినచోఁ దన । పరువుచెడుసటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్ష్యా
కరమగునీకలివేళన్ । బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు బలీ.

ఉ. యత్కపసంపదం గనినయట్టి ధనాఢ్యులొసంగు వేయి నూ
ర్లాక్షణ ముండియేచనెడి నత్కరసంపద గన్న మిమ్ముఁబోల్
దత్తులు మెచ్చి యిచ్చు సుకళాంచిత మైతగు శ్లోక మెంత కే
నత్కరసంపదన్ మిగుల నందినశ్లోక మొసంగఁజాలెడిన్.

చ. అనిమనమందు వెంకన తనంతన సందియ మందుచుండి యా
తనియెడఁ బ్రీతి యెక్కుడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహూకరించుచు
న్నను మనమందు నాశుకవి "నాకిటుతిర్పతిశాస్త్రి బోధచే
యునె" యని కొంకుచున్నటులె యూహకుపచ్చమనుండె మెండుగన్.

ఉ. ఇంతకు మున్నె చెప్పఁదగు నింకొక సంగతి; రామయాఖ్యుఁ డ
త్యంతము కీర్తిశాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్చువాఁడు శీ
మంతుఁడు మమ్ముఁవిందునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుదెంచె స
త్సాన్వంతులు బందుగుల్ బలసి తన్నును వెంబడిఁ గొల్చుచుండఁగన్.

ఉ. వచ్చినతోడనే పలికె నారక యాతఁడు "మిమ్ము నేఁడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకొర్కులివి, యెయ్యవి యందురయేని! విందుకై
వచ్చుట యొండు, నాపువుఁ బామునులన్ గరఁ గించుటొండు, వి
ద్వచ్ఛయమాన్యతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీపు నావుడున్.

చ. జననుతులార! మీపురమునన్నిధిప్రామరు గొప్పవోలులన్
గని యవధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేగుదెంచి ద
ర్శన మొనరింపఁగా మదిని జాలఁగఁగోరితి మప్పుడింటఁ ద
ప్పని పనిగల్గుటన్ జనుట పొల్పుడెఁగాపున నాఁటికోర్కె దీ
రని పెనుచింత యింత యని వాగ్యఁగ శక్యముకాదు లేఖినిన్.

కా. లాతింబోని రసజ్ఞశేఖరుల కుల్లాసంబుగల్పించి వి
ఖ్యాతింజెందిన మీకుఁ బద్యముల నీఁ గాంక్షించినా మివ్వి మీ
చేతఁప్రేతిఘటింప నేర వయినన్ జేకొంఁగుగా కాప్తులై
"శీతాంశో రమృతార్ణవం" బను నుడిం జింతించి ధీరోత్తముల్!

ఉ. సత్కవితావిలాసము పాసంగఁగ నీమదరాసులో సుధీ
రోత్కరమాదరింప నిపు డుండియు బందరుచేరి మిమ్ము సం
పత్కరులం గనుంగొనెడు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి
ద్వత్కవివర్యులార! భగవంతుఁడు మాకది సంఘటించుతన్.

క. ఆరనిముస మయినఁ దీరిక। బోరయుమిచే నిన్ను నాట్లు బోయెనుబత్యు
త్తరముక్ ప్రాయఁగ నావునఁ। గరుణఁజిమింపవలె నిది జగన్నుతచరితుల్.

ఇట్లువిధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ,-వెంకటరమణయ్య.

ఉ. బలికెను వేంకటేశ్వరుఁడు భావ మెఱింగి "వధాన మైనయ
వ్వల నది యట్లచేయుదము పండితులొప్పని ఫక్కికేల! వా
రలు మతియన్య లొప్పికొనురాణనె పోవుద" మంచుఁ బల్కునా
ప్పలుకులు వించుఁ దిర్పతియుఁ బల్కె సమంచితఫక్కి నీగతిక్.

ఉ. కోరినకోర్కులం దొకటి గొప్పదిగాదు, మఱొక్కటో, మహా
భారము, పామరుల్ గరఁగుపద్ధతిగాఁ గవనంబు చెప్పనా,
దారులు మున్నె యుంగ మది దప్పని దందుఁడనేని వ్రీడసం
హారము కాక యెట్లొదవు నట్టికవిత్వము నేఁడు మా కొగిక్

ఉ. "వ్రీడ" యటన్న పల్కతఁడు వేయక వేయుఁ దెఱుంగుఁ జూపె నా
ప్రోడ వచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచుక్
"మూడలతోఁ గవిత్వ మది తుందుడుకొప్పఁగఁ జెప్పకంటె సి
గ్గేడను లేదు దానికిఁ గవీంద్రులు పూనరు వేయునేటికిక్.

ఉ. కొప్పరపాశుధార యది గొప్పగ మీమది సెంచి మీరు మ
మ్మప్పగిదిక్ దడాబిడిగ నల్లుట కోరుచునున్నవార లా
తప్పుడుకైత చెప్పినపదంపడి * పండితులెల్ల నవ్వునా
యొప్పమికేరు పాల్పడుదు రూరక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే!

చ. చదువనివాని పోలికిని "జర్చర చర్చర"విద్య నేర్చువాఁ
దెది వచియింపఁగాఁ గలఁడె! యెందును 'లా' యెఱుఁగంగ లేనివా
ర్వదరెడిపోల్కి 'లా' తెలియువారు వచింపఁ గలారె! శాస్త్రసం
పద యడఁచుక్ వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికిక్.

(4-9-11 వ తేదీన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి పేర కొప్పరపువారు వ్రాసినలేఖనుండి.)

" ... మఱునటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు) రంగావర్ధుల హనుమయ్యగారు అను ప్లీడరుగారియింట్లో నుండఁగా దర్శనము చేసికొనుటకు వెళ్లినాను, వెళ్లివారినిఱుతించి నాకుండుసంతోషమును భక్తి భావమును వెల్లడించుచుఁ గొన్నిపద్యములను చనివి 11 గంటలకు మరల భోజన వేళయగుటచే శ్రీవీకా రామయ్యపంతులుగారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారి యుత్తరమునుండి)

.....ఈకలహమునకుఁ బూర్వము వారికి మీయందు గౌరవముండెనని నే నెఱుఁగుదును, వారికి మీరు సాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకీ భేదము వితరులు కలుగఁజేసినారు....

* శ్లో. నాఽకవిత్వ మహర్మ్యాయ, మృతయే దండనాయవా, సకవిత్వం
పున స్సాఽఽత్మన్మృతి మాహుర్మనీషిణః. (మహాకవి దండి)

ఉ. "ప్లీడరు బల్ల గ్రుద్దె" నని వేమరుఁ జెప్పుచు మెప్పు చూపు నా
జాడకవిత్వముఁ గలుపుశైలికి సత్కవి పోఁడు చక్కఁగా
దూడలు రాకయుండుగతి దూఁకుడుగాఁ గవనంబుఁ జెప్పునా
పోర్డలె చెడ్డనాదు, లిటు పోయిన వారికిఁ బేరు నిల్చునే

ఉ. బొబ్బిలిపాట మెచ్చఁ దగుపూజ్యులు గొందఱు, బొమ్మలాటపై
బొబ్బలు మెచ్చఁగాఁ దగిన పుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై
సిబ్బితి వీడి యే సుకవి చెన్నఁటికైతకుఁ బూన నేర్చు! 'మే!
లబ్బెను మ్లేచ్ఛభాష తుద' కన్న బుధోక్తికిఁ దా వొసంగుచుఁ.

చ. రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలినాలికిఁ
వ్యయ మెనరించి యించుక యనంతర మేయవి పండు వానిచే
కయికొని గాఁడె బోసికొనఁగా ఘన నాగరికుల్ దలంతు ర
ట్లయితిగఁ జెప్పనాళువును నాళువు నప్రియముఁ బ్రియంబు నౌ."

ఉ. ఇంతటివ్యంగ్య మిమ్ముగతి యేర్పడఁ దిర్పతి పల్కె దానిపైఁ
గొంత మనమ్ములో వగపుఁ గొప్పరపుంగవి దాల్చె; దానికిఁ
జింతగలట్టి వెంకనయుఁ జేయునుపాయము లేక యెట్టులో
సంతసముఁ ఘటించుటకుఁ జల్లఁగ నీగతిఁ బల్కె నొప్పగఁ.

మ "వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయముఁ, వేయేల! ఘంటాశతం
బునుఁ జెప్పం బ్రయతించువాఁడె * కలుపుఁ బూర్వోక్తముల్ పద్యముల్
మనవా రెట్టులు కల్పకుందు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్తవ
ర్ణనముల్ చేరని యట్టి దేకఛయు నుండఁ బోదు లోకమ్మునన్.

ఉ. అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మునుగాని, భార్గ్జుఁడో!
చెప్పిన విందుఁ దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు 'నాశుగాఁ

---

* (జూలై 1912 సం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి.)

.....మఱియు నీయాశుకవ్రలు:— "గీ. జల్లిపదములు వాలుగు సంతరించి! గురువులీడుచోట లఘువులు కొన్ని గూర్చి। విరతిగూడక మీఁదులు వెదకికొనుచు! నచ్చుపొల్లుల వైనుంచు నతఁడు కవియె." అనునీపద్యశిక్షాధ్యాయమునకుం బాత్రు లై దేశాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి సభలు చేయించుకొని సభలలో నేదే నొకవిషయమీయ దానిఁగూర్చి పద్యములు నోటికివచ్చినట్లు చెప్పుదురు, ఆచెప్పు టలలో నదివఱకుఁ జెక్కఁ చోట్లుఁ జెప్పినవియు నుండును.....

——

జెప్పెడివారివట్ల నిది చెల్ల' దటందురో ! * కొన్ని యాశుగా
జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మును చెప్పియుఁ దూర్చను వచ్చుఁ గొల్లగఁ.

చ. వలసినఁ జూపువార మిది వాస్తవ; మిట్లొనరింపకుండ నా
నలువయు నాఁపనేరఁడిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరంపువా
రల నడుగుండు భిన్నమగురాణను జెప్పుదు రెమొ" యంచు న
వ్వల నల కొప్పరంపుఁగవిపంకకుఁ గాంచి సుహృత్త్వమేర్పడఁ.

మ. "కలదే మాదగుప్రశ్న కుత్తరము సక్కాఁణింపుఁ, డీ రట్టివా
రలు గా, రాశువునందె చెప్పుదురు సగ్వంబుఁ మాఁకేని యి
ట్టులు వాదించిన వారి కుత్తర మెట్టుల్ ! పూర్వపుంబద్దెముల్
గలియఁ మానెడువెఱ్ఱులుండు రని ఏక్కాఁణింపఁగా నేర్తుమే.

(* 1911 సం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు)

.....నిర్దుష్టములగు వృత్తములు నూటికి 45 కి పైగా పల్లించిన పద్యములైయుండునని రెండు మూడు సారులు వీరి యాశు కవితను వినియేమాత్రమైనధారణగల్గు ప్రతిభాలునకును దోఁచకపోదు దీనికి దాక్కాణముగ "సరసిజ నైరిసైరి నెక సక్కెములాడెడు మధ్యమంబుతో సరసిజనైరినైరినగఁ జాలెడుమేలగు కప్పు కొప్పుతో, సరసిజనైరినైరులపసం దులఁ చూఁగు కుచద్వయంబుతో సరసిజగంధిపచ్చె నలుసన్నిధికిఁ మదనాశుగంబనఁ" అనుపద్యము మున్నగుకొన్ని పద్యములు పట్నములో నలచరిత్ర యాశుధారగఁ జెప్పినపుడు చదివితిమని మాగురువుగారికి వినిపించిరి. ఆపై పద్యములనే గుంటూరిలో జరిగిన రెండపసభలో సావిత్ర్యుపాఖ్యానములో "నలుసన్నిధికిఁ" అనుచోట "నృపసన్నిధికిఁ" అని మార్చి చదివిరి. ఇటులనే "నిష్కపటస్వభావమున" ఇత్యాద్యనేకపద్యములు శ్రుతిపూర్వములే వినవచ్చెను. ... ...

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

..... వీరు (కొప్పరపువారు) చేసికొనియున్న పద్యములు చదువుదురనుట సత్యమునుగాదు; అసత్యమునుగాదు. అదివఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్దెములకంత సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పు డల్లినవి చాలపేలవముగానుండును. వీరు చెప్పిన పద్యములే మరల మరల చదువుచుందురనువాడుక పూర్తిగా నసత్యము కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కీవిశేషము తెలియదు గాని రెండుమూడు సభలకుఁ బోయి విన్నవారికి సందియము తీరిపోవును. గంజామువారియింటను, గళాశాలలోను జదివిన పద్యములు కొన్ని పోతాప్రగ్గడ వారియింటను వచ్చినవి...

గీ. 'అమ్మలో'డని 'బాబులో'డని వచించి
జందెములు పట్టికొని సరస్వతిని సాక్షి
భావమున నిల్పి నమ్మింపవలయునంత
కర్మ మేమిటి కత్యాకుకవనమేల.

మ. అవధానాదుల భిన్నభిన్నముగ నాయాపృత్తముల్ గోరఁ జె
ప్పవిధానం బది యూహగాదె ! యుచటఁ బూర్వోక్తముల్ చేరు నం
చెవఁడుఁ బల్కఁడు పల్కినేనిఁద్రుటిలోనే వానినమ్మింపనొ
నెవఁడున్నమ్మనిపూనిక్కి యేల యని మే మిక్షింప మీయాశువుల్.

గీ. భిన్నభిన్న విషయంబులు పెట్టిచెప్పి
నమ్మఁగాఁజేయవచ్చు నిక్కమ్ము బుధుల;
నంతియేకాని కథలుఁగథ్యాణములును
జెప్పినమ్మింప లేమింత సిద్ధ"మనుఁడు.

గీ. ఉత్తరము లేనియట్టియాయుక్తిఁగాద
నన్యమేమియుఁబలుకక "యౌనునిజమె
నమ్మవలె నమ్మకున్నను నమ్మఁజేయఁ
దగినయాధార మదిలేమి తథ్య"మనియె.

శా. పిదప"నిది యితరవిషయము, సదమలమగుమీదుపూనిక్కి సత్యమ యుగు" నం
చెద నతనికొంకు దీర్చిన, పదపడి వా రెల్లఁ జనిరి భవనంబులకున్.

గీ. వెడలునపుడు కొప్రంపుఁగవి యొకయింత
తనదు మదినొచ్చినలెఅంగు కనఁబడంగఁ
"దమకు సాధ్యముగానియద్దాని నొరులు
ఖండనముసేయు టెందునుగలదె"యనియె.

క. అనుమాటకు మార్పులకక, చన నిచ్చి యనంతరంబు చర్చించిరి యా
తనితుదిపలుకునఁ గలదు, ధ్వనియును నాతనికిఁ గలుగుదర్పోద్ధతియున్.

చ. తిరుపతి యిట్లుపల్కఁ "వెనుదీయపు పత్రిక యెందు కంపి తీ
వరయక యక్కటా ! సుకవిలోచరణంబు లఁబు లేదు త
త్పరిచితి కించుకేనియును బొండితి గన్పడ దెట్లొ యూహకే
పరుగిడువారిపై నెటులు పర్వె భవత్కరుణాకటాక్షముల్ !

శే. గీ. వెట్టివెల్నాటి గాన వివేకియయ్య
నాశ్రయణమునకోడి నీకలప్రభాక

రుం డొన రెచ్చి 'సిపారసు' బొండు నీదు
తెలివి యేమయ్యెఁ! బద్దెముల్ గిలుక నేల?

ఈ. ఆగర్భహ మేగుదెంచివనున ట్లై యనుగ్రహమైన నట్లనీ
యుగ్రత, నీదయోదయము నొక్కని దించు మఱొక్కనిఁ య శో
వ్యగ్రు నొనర్చు నీకివి కళాకళ, లట్టులె కాదయేని నీ
వాగ్రచనావిశేష మెటు పర్వెను గొప్రపువారిమీఁదికిఁ.

క. నిన్నటిసభలో నెదొ చె, ప్పెన్నా రాయణ ! యదియుఁ గవిత్వమె యకటా!
నిన్నే మనందుఁ గనుమీ, దన్నెఱి మెచ్చంగ రాదె తత్తఱమేలా.

చ. పురపురఁ బంపినందులకు బుద్ధిని జెప్పెద రింకఁ జూడు వా
ర్వరపర చెప్పుచద్ధతిని బాడఁ గలాఁడవె నీవు? లేనిచో
గరుపమెకాని యాశుకవి గాఁ డలవెంకన యండ్రు నూచనా
న్ధ్వరణము కొప్పరంపుఁగవి పోవ్రుచుఁ గన్పడఁ జేసెఁ జూచితే"

చ. అనవుడు వేంక టేశుఁడను "నంతకు వచ్చుట నిక్క మేని నేఁ
బనిగొనువాఁడ నప్పనికిఁ, బస్పస నాశువె చెప్పలేనె ! యం
దునకుఁ బ్రయత్న మేల! యిదె తుందుఱుకుం గవితఁ బచింతుఁ గ
న్గొను"మని చెప్పఁగాఁ దొడఁగెఁ గొక్కిరి బిక్కిరిచద్యపుంజముల్.

చ. తిరుపతి యిట్లు పల్కు, నిడిదెప్పరమే, "తుద కెట్టులబ్బె నీ
తురకలచాన" యంచు నిను దూఱుదు రక్కట ! పండితుల్, యళ
స్కరపుఁ గవిత్వముఁ బలుపు * సత్కవి కియ్యది త్రోప గాదు, కా
దరయఁగ నాశు వియ్యది; రయంబునఁ బాడినయంత నాశువే?

---

* (శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారి వ్యాసమునుండి.)
.....మఱియు నీయాశుకవిత్వమందు గంట కిన్ని పందల పద్యములు కావలయున నియేకాని యిట్టి యిట్టిపద్యములుండవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ నుండ వలయునని నియమములేదు. ఉన్నదన్నను లాభములేదు. ఆపిచ్చిధోరణి లో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము,నొకపద్యమునకుమఱియొక పద్యము, మూఁడు చరణములు రెండుచరణములు, రెండున్నరచరణములు,నొక్కచరణము గలపద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు నసేక మహాదోషములిందు నిండియుం డును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము వినునప్పుడు మదికింపు సంపాదింపదు. ఓటి తాటియాశు చేద వాయించుచున్నప్పు డెట్లుండునో యట్లు వెగటుగానుండును

చ. నిజమగు నాశుధారయన! నెన్నెనె లెత్తెలె నెప్పె పేలు లే
కజతరుణీ కృపక్ గలము వాఁగక చెప్పుటొ గుప్పుటో యగుక్.

అని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది పద్య మెఱుఁగని పామరులకుఁ దక్కు దక్కిన వారికందఱకు నిశ్లే యుండుననియుం జెప్పఁగలను. ఇట్టి కవిత్వము చెప్పుటకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞాన మించుకంత సంపాదించుకొని యిప్పు డిప్పుడే ప్రపంచమునఁ దలయెత్తుచున్న వారని నిశ్చయించుకొనుచున్నది. అట్టివారికి నహంకర్తృత్వాభిమానము మెండు. వీరేక్రొగుచున్న పాలు. ... (ఆంధ్రభారతి)

(23 వ జూలై 1912 సం॥ సుపర్ణ లేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, ప్లీడరు, బి. యే. కార్లిలియక్ ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి)

సుకవులా - శుకములా.

..... కవిత్వమన నేమో కవులనగా నేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన సదభిప్రాయములగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేక యేవో పద్దెము లల్లగ నేర్చినవారిని దైవసములుగ పూజించుచున్నారు. వారి కొప్పరపు కవులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ అవతారములనియు కవిచక్రవర్తులనియును భావించుచున్నారు. అక్కడక్కడ వారికి స్వర్ణపత కములు నగలు బహుమానములు, కవిసింహులు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు మొదలగు బిరుదనామములు నెన్నియో యొసంగబడుచున్నవి నవయౌవనులును విద్యాధికులునగు శ్రీపిఠాపురమురాజుగారు గూడ వీరి చిత్తచల్లుమాటల కవన మున మోసపోయి ఈ రెండపరకముపద్యనిర్మాతలకుగా రూ 1116 లు పాడు చేసిరి. ఏది మంచికవిత్వమో, ఏదికాదో యనునంశము నింతమంది విద్యా ధికులు సైతె మెరుగపడుట మిక్కిలి వింతగనున్నది. వింత వింతధ్వనులు గలమాటల కవిత్వమునకు పశువులును, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసింపదగి నది. విద్యాధికులన్న నట్టికవిత్వముగాక కొంత సత్కవనమును కోరదగినది. అవాచకములనో సువాచకములనో ఛందోబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుట గాని కవిత్వముకాజాలదు. ... ఆంధ్రకవిత్వము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మ యము యొక్కయు నభివృద్ధిని కోరుపట్ల ప్రజ్ఞారహితమును అనర్థదాయక మునగు కవనమనబడుచున్న కొప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకు బదులు ఎందరో అనాలోచనముగ వారికి పోత్సాహము గలిగించుచున్నారు. ఆంధ్రకవిత్వమును ఆంధ్రవాఙ్మయమును నభివృద్ధి నొనరించు మార్గమిదియేనా? ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ రచనకు ప్రోత్సాహముకలిగించు మార్గ మిదియేనా! సుకవనమందు సదనురాగము గలవారందరు ఇట్టి కవన మనెడి

గజిబిజి పడ్లుబిత్యమును గాఁ బచరించుట నిన్నుఁబోఁటి యా
రజపుఁగవుల్ గొనందగదు రంకుగతిఁ బరుగెత్తు * టాళువే!

యాళువును నిరసించుట విధాయకమగునా, కాదా? పిఠాపురము రాజుగారి వంటి ధీయుతులుగూడ ఈరీతిగల కవిత్వమునకుగూడ 1116 లు ఎందుకు పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమాత సుండి)

..... అయితే నేను వారివీరిమాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను ఎరిగినవారందరు ఎరుగుదురు. నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారి నందరను కొప్పరపువారి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను. మీపతిక్రలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగావున్నప్పుడు ముందు ముందు విశదముగా తేటతెల్లముగా వ్రాయ నుద్దేశముతో నే మీగత సంచికలో ప్రచురించిన చిన్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను. చర్చలకు వాదములకు కొన్నికొన్ని నీతి పద్ధతులున్నవి. ఆ పద్ధతులకు లోబడి చర్చించువారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగానున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు పొగడినారు కాబట్టి మీరుపొగడవలెనంటే నేను ఒప్పుకొనువాడనుకాను. కవనమనగాఏమిటో,కవులనగానెవరో,కొప్పరపువారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ అంశములునిమ్మళముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారికవనము పొగడుటకు సిద్ధముగానున్నాను. చర్చించవలసిన అంశములను గంగలోకలిపి పచ్చిబూతులపంచాగములువిప్పి దెబ్బలాడ తలచుకొన్న గొప్పగొప్ప పండితులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తిలేనివాడను కనుక, వారితో నేను చర్చించ తలచుకోలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పిలువబడు వారికిన్ని కొప్పరపుకవులని పిలువబడు వీరికిన్ని గుంటూరులో జరగిన కాట్లాటవంటి కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 18-8-12 టంగుటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

.....కావున సరస విద్వత్కవిశేణ్యుల కవిచ్ఛిన్నమును నిర్దుష్టమును దాత్కాలికమును నగు పద్యధారయే యాళుధారగాని పలుతెఱంగుల బాదనియమములేని తోడుపదము కొనదాక పెట్టుకొని గంటకిన్ని యన్ని యనులెక్కతో నవసరము లేదని నా యభిప్రాయము.

(నుచర్ణలేఖలోని టంగుటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి)

.....స్వతంత్రములును మానవమనోభావములను వెదచల్లునట్టివియును నిర్దుష్టములును, నూతనములును, జీవయుతములును, ఉత్సాహకరములును నగు పద్యము

తే. గీ. * ఆశుకవిత యనఁగ నదివేఱు శ్రీశిష్టు
కృష్ణమూర్తి జగతి కెఱుఁగఁజేసె
నంచువిందు మట్టి యసమానవిద్వాంసుఁ
డేడ ! యిట్టి కుకవులేడ ! "యనుఁడు.

ఉ. "ఆకవితావిశేష మది యక్కఱ లే దిట, వేగ మొక్కఁ జే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవితఁ రచించి దురహంకృతి మాపెద, నింక నెందు నా
పై కతఁ డేగుదేఁ డని ప్రపంచక మీవు నెఱింగినట్టిదే.

ఆది యటుండనిండు. చిఱుకపఱుకులు పఱుకువారిని మహాకవులని మిన్ను ముట్ట కొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకు గల యల్పపరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులువారి వ్యాసమునుండి)

.....ఆశువున సభ్యాసము చేసినవారు తమకవిత్వము (గంట కిన్నివందలను లెక్కగలది) నాగ్రూపముగాఁగాక లిఖితరూపమునుగాఁ జేసినప్పుడుగదా మెప్పునకుఁ బాత్రమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నిపుడు కొన్ని వెట్లు తగ్గినను ద్విగ్గోదరమై విమర్శపాత్రమై యిపనిసిద్ధమునుటకుఁ బిగియుండును. ఇట్టి లిఖిత రూపమును నాశుకవిత్వము నవసరముపడినేని యొరులకుం దీసిపోకుండ నేనిప్పటికినిం జెప్పుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (ఆంధ్రీభారతి)

(* 1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

.....ఇటీవల శిష్టు కృష్ణమూర్తికవి, మూడభూషి వేంకటాచార్యకవి లోనగు ప్రబంధకర్తలును నాశువునందుఁ బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్న వారును బల్వురుకలరు. సర్వవిధములఁ బ్రౌఢులు రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు కొందఱు వినోదముకొరకై యాశుకవిత్వమునుగూడఁ జెప్పుచురాఁగా రసవంతమగు ప్రౌఢకవిత్వము చెప్పఁజాలనివా రాశుకవిత్వము చెప్పుటకై బయలువెడలి రసహీనమైనను పృత్తినియమోపాయము కలిగినను భావశూన్యమైనను వెట్లో పద్యములల్లుటయే ప్రధానముచేసికొని నీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బ్రారంభించిరి ఆకవిత్వమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్యములల్లుటయే యుత్తమగుణముగా నెంచుకొనువానిను గంటకు నూఱులకొలఁది పద్యములల్లువారును బల్వురు బయలువెడలిరి. నిక్కమగుకవిత్వముయొక్క విలువ రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియునుగాని జన సామాన్యమునకుం దెలియదు. లోకములో రసజ్ఞులు తక్కువగను దక్కినవారు హెచ్చుగను నుందురు... ...

శ. ‡ వీరిరువురు సీరసగతి, గా రచియింపంగలారు కవనము, రఘువం
శారంభతండ్రు లవధా, * నారాయోదారజాత కావ్యమచంద్రుల్.

‡ (కాశ్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పొత్తమునుండి.)

.....వైదికులు సత్యమునుమీరి నిండించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకవులు నియోగులను భాషాభిమానము నొక్కటానిని చెట్టుకొని కొందఱు నియోగిపుంగవులతిమాత్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విశిష్టమైన నష్టమును గలిగించుచున్నారు. వీరి సభలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికిఁ బుట్టకీటుతక్కువ, కవిత్వము సేలసముగా నుండును సహజమైన కవితాధారకలదు. వీరు కొంత కాలమింకను గురుకులవాసముచేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనముచేసి యాపైఁ గవిత్వము చెప్పుటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును. ... ...

———

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి.)

ఇఁకఁ గొప్పరకవుల యాశువుంగూర్చి మున్నటించుకొందము. వీరికి సహజముగా గవితాధారకలదు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్దెముల నల్లుట కలనాటుపడియున్నారు. కాని సంస్కృతము రాదు తెలుగునందున సైనను మంచిపాండిత్యము సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన మంతగాలేదు పిండికొలఁదిరొట్టె యని కోవిదులకు వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదుకదా - వీరు పడిగఁ గవిత్వముచెప్పుచుండుటకు సందియములేదుగాని యది సేలసమై బహుదోషములు కలిగి మూడు వంతు లర్థశూన్యముగా నుండును. ... ...

———

(12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి)

.....కొప్పరపు వారు... తెలుగునందు బాల వ్యాకరణమైనను చదివినట్లు కనుపడదు. నోటికి వచ్చినట్లు తప్పులొప్పులు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నే తెలియక చెప్పువారి ఆశుకవిత్వమునకే... ... ...

———

* (ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 6 సంచికలనుండి)

కొప్పరకవుల యవధానము.

కొప్పరకవు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయటుండ వీరు సభ్యులుకోరినరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పుచు శతావధానాదుల సరిగఁ జేయఁగలరాలేదా యను సంశయము లోకమునకుఁగలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాడుక పుట్టిన తరువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పఁబోయిరి గాని యది చెడినది. కవిగారవధానమధ్యమునఁ దలనొప్పివచ్చి పడిపోవుటచేత నదియాగిపోయినది చెన్నపురిలో శ్రీ రెంటాలవేంకటసుబ్బారావుగారొకకథనిచ్చియొకకొన్ని నియమములు

ఉ. ఆశువు చెప్పువారలకు నందఱకున్ సులభంబ నిక్కమ
త్యాశువు దానితాత పరమాశువు సైతము, నీద్వయంబు నే
కోశమునందు లజ్జయును గొంకును * వీడిన యుత్తరక్షణం
బే శరణాగతంబగు; జయించ్రవి వీడినవారు లోకముల్.

కోరి యట్లు చెప్పుఁడనినప్పుడును వీరికి జబ్బుచేయుటచే వాటిసభ యాగిపోయినదఁట. అది దైవవశము కావచ్చును అయినను బల్వారకు సందేహము మాత్రము బాధించుచున్నది రవివక్రికలో వ్రాయబడియున్నట్లుగా శతావధానులు, అష్టావధానులు పెక్కండ్రుకల యీపురియందు వీరొక సభలోనైన శతావధానము చేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు. "ఆంధ్రభాషాపభూటికి నివాసమగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు, పెక్కండ్రు కలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొకబిరుదము నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము" అని రవిలో వ్రాయబడియున్నది. సోదరకవులు కాకినాడపురమునందగల శతావధానులు అష్టావధానులును మెచ్చఁ దగురీతిగా నవధానములఁ గావింతురేని వారు బిరుదుల నిచ్చుటకును సందియములేదు. పురజనులు కోరలేదు గనుక చేయలేదనుటకు వలనుపడదు. శ్రీవల్లూరిరాణిగారు తాముక సభచేయింపఁదలంచి యున్నామనియు నిదివఱకు నాశువుగా నాకాశపురాణములు రెండుమూడు చెప్పియున్నారు గాన మేము శతావధానము చేయింతుము మీకిష్టమేని తెలుపుఁడు అని కొప్పరకవులకు వ్రాయించియుండఁగా మేము వెళ్ళిపోవుచున్నాము. గాన నిప్పుడు చేయలేమని సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాత నాలుగు దినములవఱకును నిచ్చటనేయుండిరి. ఒక సంపన్నులును సభ చేయింతుమనియుఁ దగురీతిని సన్మానింతుమనియు వ్రాసిననుగూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీపురమునుండి వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానముచేసి పిమ్మటఁ జనిన బాగుగానుండును.

* (శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి)

... ... నాకుఁ దొంటి నుండియు నాశుకవిత్వమం దభ్యాసముకలదు. మఱియభ్యాసమును క్రమక్రమముగాఁ దగ్గించుటకుఁ జాలప్రయత్నముచేసి. శ్రమపడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుఁడనయితినని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈపదరుఁ బోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారు కనుపడినచాన సెల్ల (పుల్లియాకు)— "గీ. పుల్లియాకుఁజూడఁ బిల్లలు దినివేయ । రోడ్లయందుఁ దిరుగ నడ్లుపడుచు । బాటసారి గమికి బాటుగూర్చెఁడుగానఁ । జక్కఁబెట్ట వలయు జనవరేణ్య॥" వెండ్రుక:— క॥ వెండ్రుకఁ బీకినమేనికి । వేండ్రమ్మును మెలుగఁజేసి వెసనెత్తురులన్ । గుండ్రముగఁ బుట్టఁజేయుచు । నాండ్రకు మగల

చ. పలికెడివేళ మధ్య భగవంతునినామము సాకెకుఁ యతి
స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగమొనర్తు రెఱుంగుదే! యటే
యలవడి రీకవుల్, సులభమాగతి నందఱు నేర్వవచ్చు నా
పలుకులు నీకవిత్వము; నపత్రప రెంటికిఁ గూడఁ ద్యాజ్యమా.

చ అతితరమైన యాశువు మహాకవి చెప్పనుగాక, కాకవి
ప్రతతి వచింపఁ గాక యొకపద్ధతివే దొసఁగుల్ పొసంగు, నా
చ్యుతి మతికెక్కు నూరులకు, శుంఠకు "సర్వము తోఁటకూర సం
గతిఁ" గనుపట్టు భేదమిది, గాక సమస్తము తుల్యమే యిఁకన్.

చ. నిలిచినయప్డు నాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్ని, య
ట్లులె యొక కొంతమందికిఁ గడుంగడుఁ బర్వెడుచోటఁదప్పఁ దా
నలపడదంట! కైత, యది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
గలుగు రసంబె దీనికిని గల్గు నటంచు వచించు టొప్పదే.

క. బ్రతికెడి నాడియు 'వాచియు' బ్రతికెడి కవితయును దగిన ఎడిగల్గి యథో
చితగతి నడుచుట యుక్త "మ్మతి సర్వత్ర" యని పెద్దలాడుట వినమే.

శా. 'ఆలోచించి రచించువారలకు లేవా! దోసముల్, మాకు నే
లా లేకుండెడి!' నండుర్వి గొంద, ఱది వీలా! యట్టులేనిఁ ధరా
పాలుండుఁ మనమొక్కయన్న మెకదా! భక్షింతు, మప్పట్టునఁ
వాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని సైరింతురే.

ఉ. పద్దెములల్లు మంచనెదొ! పంబలపాటలు పాడుమంచువో!
నుద్దులు చెప్పుమంచనెదొ! చూతువుగాని మదీయధార, యే
హద్దును ఒద్దు లేనియెడ నాశువుచెప్పు టదేమిలెక్క! యీ
విద్దెయు విద్దెయే! యిది కవిత్వమె! దీనికి నింతయేటికిఁ.

మ. మును శ్రీనాథుఁడు గొల్లసుద్దు లొకటఁ మూర్ఖాపనీతుల్ తనుఁ
ఘనవిద్వత్కవి మెచ్చ లేనితఱిఁ నే కట్టెఁగదా! యంతక
న్నను నుత్కృష్టకవుల్ గలారె! మనముఁ గైకొందమూర్ఖ; మీ
ఘనులఁ మెచ్చఁగఁ జేయ వచ్చి యిఁకఁగొంకఁ ల్లాభమేముండెడిఁ?

కును సుఖమునఁదెలుకు నరేంద్రా॥ ఇత్యాదులు సర్వదా చెప్పుచు నభ్యాసముచేయ వలయును. ఇట్లు చేసినచో గంటకు 4, 5, 6 నూఁలవఱకుం బద్దెములుచెప్పు మహోశక్తి 2-3 నెలలలో బరిపూర్ణముగాఁ గుదురునని దృఢముగాఁ జెప్పఁగలను.
(ఆంధ్రభారతి)

క. పద్దులకన్న నాళువు, నుద్దులలో నెక్కువేగుఁ జూపించెద నా
నుద్దియుఁ జాతువు నాకీ, విద్దెలలోఁగలదుసూ! ప్రవేశంబుసభా.

క. రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేమిను! యడే యిటక్ సభక్ జూపింతుక్.
నయవిదుఁడు కాళిదానుఁ డ, నియె * గ్రామ్యసభక్ గుతీంచి నీవడివినకె

క. కల రెండఁటోని యిటఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత నుంతయుఁ బడ దే
కలయు నెఱుంగని తల్లతి, ప్పులమారులె వీరి కిడిరి మును బిరుదు లిటక్.

క. వారలె వీరిని మనపై, కారోహింపంగఁ జేయ నాలోచనముక్
వారక చేతురు తుదకుక్, సారాసార పరిసంగచర్చయు వచ్చుక్.

గీ. ఏమివచ్చిన వచ్చుఁగా కెంతమనకుఁ
దోఁపఁగాఁజేయు నాత్మ నాతోర్పుదక్కి
నిచ్చకపు మార్గమునఁ బోవుటిది హుళిక్కి,
ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చనిఫక్కియేల."

క. అనివాదించి పిదపఁ గ్ర, న్నన భోజన మాచరించి నాఁటిసభకుఁ బో
యినపై జరిగినకథ చె, ప్ప నవసరం బంత లేదు పతిర్కిలుంటక్.

ఉ. ఊరును బేరు మార్చికొని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాఁతిలక్
గౌరవ మెవ్వఁడుక్ ఘనుఁడు గైకొనఁ, డెవ్వఁడొ యట్టివాఁడె త
త్సార మెఱంగియుండియును దానిన యూఁతగఁ జేసి యేవియో
కాఱులు గిల్కుచుండు నవి ఖండిత మైనను వాఁడు కైకొనుక్.

ఆ. వె. ముఖ్యమైన యంశముల కుదాహరణంబు,
తగిన వారి వ్రాఁతడక్కుఁ గొనము
చరితమాత్రఁ జెల్పుసంగతి కెప్పరి
వేని గొందు మింత యెఱుఁగు మంబ.

కా. ఏకారామయ్యగారు లోనయినవారే కారణంబైన నే
మీ! కొప్పింపుఁగవిక్ సహాసనముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
సాకో సభ్యులు చూపి యూఁగి, రది చర్చక్ బెంచె, నామీఁద నే
యేకల్లోలములేని గల్గె; నటుపై నేమందు మావ్రాఁతలక్!

---

* "బుధజనఇవ గ్రామ్యసదసి" (కాళిదాసు)

మ. సభలో విద్వదుదారస్కవివరస్థానోన్నతిక్ బొందకా
మి భరంబున్ గని తత్ క్షణంబ చని బర్హిన్ బంచుతల్ నూప బల్
రభసప్రక్రియఁ బంపెఁ బత్రిముఖు ధీరమ్మన్యపున్ వాగ్మితల్
నభయుండై యలకొప్పరంపుఁగవి మా కానాటనే రాతిరిన్.

ఉ. ఇంచుక విస్తరించి పచియించెద మానవచర్చలోని యా
మించియుఁ జెడ్డయున్ విబుధమండలియున్ భవదంతరంగమున్
గాంచనుగాక;కూకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁగా;
కంచితు లైనవారలకు నబ్బుఁగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తులన్.

చ. బగి సభకేగు ముందఱఁ జలోక్తికి వెంకటశాస్త్రి తిర్పతిన్
దగఁగని "నేఁడు నీళతవధానము కొప్రపువార లాశుధా
రఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చనుగూడ "నిదేటిధార" యం
చగడుగఁ బ్రొద్దుటంబలెనె యాడుదొ! యేమె!"యనంగ నాతఁడున్

ఉ. హాయిగ నుండెనేని "పహవా! యనిమెచ్చి బహూకరింతు, లే
దా! యది నిన్ను ఁబోలె విని యాదరము న్నటియింప నేర,"నా
రాయణ! ఓమ్ హరో"మనుచు నాడుట నిక్కము, యింకనైన వా
రీయలవాటు మానికొని యిం పగుఫక్కికి వత్తు రొప్పుగన్.

క. * హరిదేవర నుబ్రాయని, తెఱఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ
మరియాద కలరి దానికె, గరువముగొని బాగుపడెడిగతిగన రకటా.

కా. సంగీతం బన రాగపల్లవులు నిచ్చల్ సత్స్వరో ద్రేకపున్
భంగుల్ గాని; యదస్వరాపలయదాంపత్యంబు దైవార నే
రంగో నించెడి గూని రాగము లనన్ రా,దట్టులే చిత్త ము
ల్లాంగన్ జేయునదే కవిత్వ; మితరంబో! పో! కపిత్వంబె యా.

చ. డివిడివిడివ్వివ్వి గరిడీలు రుచించునె యన్న, నిక్క-మే
యపమతి నేసి నట్లగుఁగదా! యపు డిట్లనుచో ననంగ, నే
నపమతినేయ,నక్క-వులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే
చవియునులేని పద్దెములు సైఁపవు నాచెవి కేమిసేయుదున్!

(* 1912 సం॥ 8 వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

..... ఈదినములలో నాకువునందే కాలము గడపిన వారునుగలరు. కీర్తిశేషులైన హరిదేవర సుబ్బరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ సుబ్బరాయకవిగారు మనకొప్పరపుకవులవలెనే పద్యములతోడనే వడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుదకాయన కవిత్వమంతయు గాలిపాలే యయినట్లున్నది. ... ...

క. వారివె యనసేటికి ని, స్సారంబులు నీవియేని సైఁపవు, నీపై
గారవములేదె నాకు? వృ, థారటనమ్మునకు నలుక తగ్గుఁడు కలఁడే?

ఉ. ఆడుదు నేను బ్రల్లదము లాడినదాడకయుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలాఁడవే యనిన నార్యుఁడు దానికి సిద్ధమైనయ
ట్లీ డివిడివ్విపాట కెటు లీవు గడంగెదు చెప్పుమయ్య! నీ
పోఁడిమి దానఁ జేసి చెడిపోది! బుధుల్ హసియింపకుందురే!

మ. మనకుఁ సాధ్యము గాదఁ టాకవనసామర్థ్యంబు! కొప్పింబు దా
ననియెఁ బ్రొద్దుట వింటివే! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి వ
చ్చినప, లెక్కలును దప్ప వీ దినము 'కుస్తీపట్టు' లీ విష్ణు శాం
తిని బోధించెద వూరకుండెదవె యేదీ! చూత మప్పట్టునఁ.

క. వాకెందు కూరకుండెద, నీకుఁ సివ మెక్కినేని నేఁ గాదుగదా,
లోక మ్మెల్లను నొక్కటై, తాఁకియు వారింపలేమి తథ్య మెఱుఁగుదుఁ."

క. నావుడు "మనకెందుకు వా, దేవో పద్దెములు చెప్పిరేని వినుము, లే
దా! వినక యూరకుండుము, నీవలెఁ బ్రతివాఁడుఁ జెప్పనేర్చునె కవితల్!

క. పనిపడుచోఁ గయ్యంబది, చనుఁగాక వృథాగనేల, సత్యమనుముఁ బ
ల్కిన నది సత్య మెయైనను, మనమున నవ్వారి కొదవు మాత్సర్యంబుల్."

క. అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుగుణముగ నాడికొంచు నరిగిరి సభ కే
మనవచ్చు దైవఘటనం, బును! సభలో బీజమెక్కడు ముచ్చే మెలిచెన్.

(ఆ స వ చ ర్చ)

* ఉ ఆసన మొండువేసి, రదియక్కఱ లేదని కొంద, అున్నచో
దోసమె! యాంచుఁ గొందఱును టోఁచినయట్లు వివాద మెంతయున్
జేసిరి కొంతసేపు, పయిఁజెప్పిరి కొప్రపువారికోసమై
వేసితిమంచు వేసిన వివేకులు గుట్టపె బైటి కెక్కఁగన్.

ఉ. "కొప్పిపువారి కాసనము కూడదు నేఁ"డని కొంద, "తౌర! యే
మప్రతిథితాత్ములే! యటుల నాడుట కం"చొకకొంద, "అంతయున్
నుప్రథితుల్, తథాపి యది చొప్పడ" దంచును గొంద, తీగతిన్
బ్రిపర్థిథమంబు వాదమును బాచుకొనన్ బొనరించి రెచ్చుగన్.

---

* (1911 సం॥ 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

—: రెండవదినపు చర్య. :—

.....మొదటిదినము మిక్కిలి వర్ణనీయముగా నడచుటచే నాకీర్తి పురం

మ. "ఘనులౌ సత్కవులున్ బుధుల్ శత మిటన్ గన్పట్టుచున్నారు వా
రిని గా దంచును గొప్పరంపుఁగవిగారిన్ దెచ్చి యార్చించు టొ
ప్పునొ కో !" యంచొక కొందతాడ, "నడియొప్పున్ దుల్యుఁడీతండు త
క్కినవా ర్గా" రని కొంద ఱందునొకయుక్తిన్ జెప్పిరొప్పారఁగన్.

బునందంతటను వ్యాపించి రెండవనాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు విచ్చేసిరి. సభాభవనము చాలినదికాదు. రంగస్థలమున మొదటిదినమున నిద్దరు కవులకును సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుర్చీలును గాక నేడెవరిచేతనో నాలవకుర్చీకూడ రంగస్థలమున నుంచఁబడినది అప్పుడు సభలో నీకిర్రింది ప్రశ్నోత్తరములు జరిగినవి. (ప్రశ్న) పైఁగా నీ కుర్చీయెందుకు ? ఎవరువేసిరి? (ఉత్తరము) ప్రయోజనముండియే వేసిరి. (ప్ర) అదియేమి ? (ఉ) కొప్పరపు కవులు కూర్చుండుటకు (ప్ర) నేఁడాయన యవధానము చేయుటలేదు. వాని పని నేడులేదు. వారును నిన్నటివలెనే మనతో గూర్చుండవలెను గాని నేఁడవధానము చేయువారితోఁ గలసి కూర్చుండుట యెందుకు ? (ఉ) వారును శతావధానులే కావున. (ప్ర) శతావధానుల కందఱికిని కుర్చీవెట్టవలయునా ? (ఉ) వెట్టవలెను. మనము "Satavadhanies welcome" అని వ్రాసినాము గాన నీశతావధానిగారికిని కుర్చీ యీయవలెను. (ప్ర) మనము "The Satavadhanies welcome" (ఈ శతావధానులకు స్వాగతము) అని వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేడు శతావధాన మొనరించుచున్న తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులే యగుచున్నారు. వారికి స్వాగతమనినాము. వారికి స్వాగతమిచ్చువారము మనమందఱమునునై యున్నాము మనలోనివారే కొప్పరపువారును నగుదురు. కావున మనమందఱమును వెచ్చటకూర్చుంటిమో యచ్చటనే వారును కూర్చుండవలెను... ... ...

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3వ తేదీ దేశాభిమానినుండి)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూనాటకశాలలో ముందుగ జరుగుట దటస్థించినపుడు ప్రథమదినమున కొప్పరపు సోదరులలో నొకరగుకొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ యనువారు మొదటితరగతి చూపరులు గూర్చొను గోతిలో వేయబడిన కుర్చీపైగూర్చుండిరి. మరుదినమునగూడ నట్లేజరిగియున్న బాగుగా నుండియుండెడిది. పై నూచించిన ప్రకారము తలతలపైత్తనాలగుటచే నసాలోచనపరులను నెవరో యొకరు మరుదినమున నింకను గతదినపు విషయమును బూర్తిపరచు బాధ్యతగల తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోపాటు కొప్పరపు సోదరునికిగూడ రంగస్థలమున గుర్చీ యిడవలయునని మూడవకుర్చీ నొకదానిని వేసియుంచిరి. దానినెవరువేసిరో యింతవరకు దేలలేదు.....

చ. సభ వినుచుండె వల్లతెరచాటునఁ గొప్రపు సోదరుండు నీ
గుభగుభలెల్లనుం గనుచుఁ గోరికతో నొకచోట నుండె, నా
రభసము చూచితీరనలె రాఁజఁదొడంగెఁ బరస్పరంబు నా
నభికులకుఁ బ్రవాదశిఖి, శాంతముగాదది యెన్ని భంగులఁ.

ఉ. ఎవ్వరు తెచ్చిపెట్టిరొకో ! యెందులకుం గొఱగాని పీఠపుం
జివ్వ, మహాగ్రహ గ్రహపశీకృతులై నటియించు చొండురుల్
ప్రవ్వఁగ నాడికొంచు నొగిఁ బోరిరి యెంతనివారుమార మీ
నవ్వు ప్రసంగ మెల్లెడఁ గనంబడుఁ బత్రికలందుఁ జూచినఁ.

* ఉ. అంతట నెవ్వనో యనిరి "యగ్రిపుఁ బీఠ మలంకరించె నే
శాంతుఁ డతండ యాసనపుఁజర్చను దీర్పఁగ నొప్పు" నంచు, "మే
లంతియ" యంచు వా రడుగ, నాయన "కొప్రపు వారి కిప్పు డీ
చెంతను నాసనం బడుగఁ జెల్ల" దటం చనియెఁ దిగ్రిగుద్ధిగఁ.

---

* (1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 3 వ తేదీ జేశాభిమానినుండి.)

.....అభిమాన మనునది యొకటి పుట్టి భాధించుటచే నట్లు చేసియుందురనియు నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుర్చీని తీసివేయఁబలయునని గొందరును, ఆ కుర్చీ నల్లెయుంచి కొప్పరపుసోదరు నంయుర్మండ జేయఁబలయునని మరి గొందరును పోరాడుచు నాసభకుగ్రాసనాధిపతులుగ నున్నవారు మూడవ కుర్చీని వేయఁబగదని తీర్మానించినను ఏనక కలహము పెరుగుటకు దగు పర్యవసానములు జేయుటయు దటస్థించినదని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము నొందుచున్నాము. ఆనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యావివేకసంపన్నత కలవారై హెచ్చుగ నుండియు, నగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞోల్లంఘనజరిపినచిచూడ మనమిక బాగుపడుటయు నైకమత్యాభివృద్ధి నొందించుకొనుటయు నెట్లో తోచకున్నది. అభిమానమునునది పదలి యన్నివిషయముల నిష్పక్షపాతబుద్ధితో జూచు కాలము వెంటనే కొలది కాలములోనైన దటస్థింపకున్నచో, మనమిక యుగాంగతిపాలు కావలసి వచ్చును. ... ...

(కొప్పరపు వారు. వే. ప్ర. కార్యస్థికి వ్రాసిన యుత్తరమునుండి)

.....కుర్చీ అచ్చటవేయుఁడనగా కొంద రిదివద్దనియు కొంద రిదియుండవలెనని రకరకమునఁ గొను చుండిరారు..... నేను వారితో "నిన్నటిదినము దిగువ కుర్చీ మీద గూర్చుండలేదా, వారు సభచేయుచుండగా నేను వారి ప్రక్కను గూర్చుండుట మాత్రము గౌరవమా,..... నా కెప్పటి చోటనే కుర్చీ వేయించిన యెడల గూర్చుండెదను, సభజాటుటకువచ్చి యేమేమో అభిప్రాయ మెందుల'

ఉ. తార్కికుఁడమ్మహాకవి యతండుర్వీడు హేతువు లెన్నో చూపి తీ
వ్రాక్షనిచండమైన నిజ నాయనకుం బ్రతి చెప్పలేక దు
స్తర్కపుద్రోవఁబట్టి "యెటు తప్పదు యీసన" మంచు గోల యా
కర్కశు లాచరించి రధికారితిరస్కరణంబు చూపుచున్.

కని నేను వారలతో నెప్పినను "మొదట వేయుట యెందులకు! తరువాత తీయుట యెందుల" కని నడుమగలవారు వాగ్వాదము జరుపుకొనుచుండిరి. అప్పుడు నేనే వెళ్ళి క్రిందవేయఁబడిన కుర్చీలాదగూరుచుండ దలంచుచుంటిని యీవాగ్వాదము అవధానము జరిగించు సభాప్రదేశమునకాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరియొక చోట జరిగినది.....ఇంతటిలో నధ్యాసనాధిపతిగారు.....
...యీ సంగతిని విచారించి కొంత ప్రసంగము జరిపిరి. ఆప్రసంగము.....
యుక్తియుక్తముగా నుండినది. ... 2000 మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో వెంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఆ అసుకవిత్వము మాకవిత్వము వంటిదికాదు. ఆశతావధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రక్కను గూరుచుండుటకు మాసరసనునిల్చి యుండుటకుదగ"నని...అందుచే వారికిని మాకును ఆశు కవిత్వావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది ఇందు కొంతిభాగము నడుము నున్నవారి మహత్త్వము.....ధర్మపథవర్తులును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునగు తమకు యథార్థమును విన్నపించుకొనినాము,

ఉ. వారిని మేము మమ్మురివానును జూడక యుండినట్లు వి
స్తారము గాగ స్నేహము నెసంగగ జేసిన బుద్ధిశాలివో
ధీరవరేణ్య నీనయవిధిక్ గణుతింపగ ! మాకు శక్యమే
కూరిమి బాపి యా నడుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల్
కూరిచి యల్లరిక్ జరప ఘోరముగా దలపెట్టియుండి రీ
వైరమసాధ్యమై ప్రబలవచ్చునటంచును దోచుచుండె లో
నీరస మింతలేక మది నెంతయు న్యాయ్యమై కోరుచున్న వి
ద్వారసికుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నవించి నా
మీరస మెట్లుమారునో గ్రహింపుమి కీర్తికరా ! ప్రభాకరా !

గుంటూరు, ఏకా. రామయ్య గారియింటిలో } ఇట్లు విధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బా రాయ, వెంకట రమణులు. 4-9-11

క. "తిరుపతి వెంకటకవులకు, * సరి కొప్పవువారు, వారిసరసను మతి వి
భ్రమండి తీరవలె న, క్క-ఱలే దన్యులకు వారు గారు సమానుల్."

మ. అని బింబప్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షుఁ డవంతేనిఁ గై
కొనకే పట్టినపట్టు వెగ్గటకుఁ గై కోలాహలమ్మున్ దమం
తనెటో సల్పెడి దంటలక్ గని నితాంతక్రోధబాధాధరం
బునఁ జిత్తంబు పశంబు దప్పటయు నాపాఁగార్చి యల్లల్లనన్.

(* 1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న... అట్టి సమయములో నేడుపనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిఁగూడ నిందుఁ గుర్చీయేల వెట్టవలెను? ఉ॥ శతావధానులుకనుక. ప్ర॥ అట్లయిన నిచ్చటనున్న శతావధానుల కందఱికిని గుర్చీలువేయక యొక్క- కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే కుర్చీ వేయుటకుఁ గారణమేమి? ఇటనింకను బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రులవారు కలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారుగలరు. ఇంకను బల్వురుగలరు వీరెల్లరు శతావధానులుకదా? వీరికందరికిని గుర్చీలు వెట్టవలయునుకదా? ఉ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరి కవులతో సమానముగాఁ గవిత్వము చెప్పగలమని పచ్చువారందఱికిని గుర్చీలు వేయఁబడినదే. ప్ర॥ ఇతర శతావధానులకుఁ గుర్చీలు వేయఁబడినవచ్చినవారినిఁ బరీక్షించి మతియీయవలెనా! కొప్పరపువారినిమాత్రము మన యిష్టపరికారము కూర్చుండఁ బెట్టవలయునా? ఉ॥ కొప్పరపుగవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులుగానఁ కూర్చుండఁబెట్టఁబడిరి. ప్ర॥ ఇతరులుకారా? ఉ॥ సమానులమని రమ్మనుఁడు. ప్ర॥ కొప్పరపువారికేల యాప్రశ్న లేకపోవలె? ఉ. వారు సమానులు కనుక. ప్ర॥ మనమా ? యానిర్ధారణము చేయువారము. అయినను సభాధ్యక్షులయుత్తరువును దీసికొండము, అని సభాధ్యక్షుల యుత్తరువును గోరిరి వారీక్రిందితీర్పును జేసిరి:— "నేడీకుర్చీలు ఇచ్చటనున్నవారి తారతమ్యము చెంచుటకై వేయఁబడినవికావు. అవధాన మొనర్చువారు నిరాతంకముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై వేయబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక శతావధానికిఁ గుర్చీనిత్తుమేని మిగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ నీయవలసియుండును. అట్లిచ్చిన మన యుద్దేశమే చెడును. నేడవధానముచేయువారియందుఁ బ్రత్యేకముగా లక్ష్యముండుటకుగదా మనము వీరుభయులకును గుర్చీలు వెట్టినాము, శతావధానులమని వచ్చువారికెల్ల కుర్చీలఁ బెట్టుదుమేని మనయూహకు భంగమురాదా? వారు వీరితో సమానులగుదురా! కారా! యను వాదము వెట్టుకొందుమేని అది సంవత్సరమున్నకైనను దేలదు..... అగ్రా-

చ. మనమున వేంకటేశ్వరుఁడు "మాటికి నక్కట! వీర లిట్టులే
గొనగొనలాడుచుండెదరు కోవిదమార్గ మెఱుంగలేరు ధీ
ఖని యగు నీసభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తురింక నే
వినిచి యథార్థమున్, సభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేలగున్.

క. తెగదీవాదము నేఁడు వృ, థగఁ బెట్టిరి బందరేగఁ దగు శీఘ్రముగా
నగుబాటుసభకు వచ్చితి, మిగదా! నూర్కుల్ విడిచి, సెలవు మేకొను మెట్లో.

చ. అవియటులుండుఁగాక "సము"లంచును గొప్రపువారి నూరకే
పదిఁబదిఁజెప్పవీరి యపవాదము లీసభసైఁచుఁ గాక యీ
యదనునఁ గొప్పరంపుఁగవి "యట్లనఁ గూడదు త"ప్పటంచుఁ దా
నెద సకలం బెఱింగియు నిసీ! తెరవెల్వడఁ డెట్టి ప్రాజ్ఞుఁడో!

చ. తనకును నస్మదాదులకుఁ దజ్ఞతలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డౌ
జనుఁ డెఱుఁగండుగాక తనస్వాంత మెఱుంగదె, "యెందు కీసహా
సన" మని యాడరాదె! తెరచాటది వెల్వడివచ్చి, దానఁ ద
న్నును జగ మెల్ల మెచ్చఁ దె యనుంగులు మెచ్చిన మెచ్చకుండినన్.

గీ. భారయొక్కటి మాత్రమే తనకుఁగలదు
దానికెన్నియుండిన మీఁదఁదజ్ఞుఁడొప్ప
తండులమ్ములుమాత్రమే యుండి యెవఁడు
పడ్సిసోఁపేతముగ భుక్తిపలుపనేర్చు.

క. 'అన్నమ్మ్రి యవాగువు నే, మున్నది లవణంబు తినఁగదోయీ!' యన నా
పన్నుండుపక్క నే సం, పన్నుం డప్పట్ల సిద్ధపడి సాపడెడిన్?

గీ. ఇంతయెఱుఁగఁడె! తానింక నెన్నియేండ్లు
వ్రాదువుపైఁ దుల్యుఁడగు? నేరొజడులు తుల్యఁ
డన్నయంతన యదివిని "యనుమమినుము"
ననక చాటునఁ గూర్చుండె నక్కటకట!

సనాధిపతులు చేసిన యాతీర్పు న్యాయముగానే యుండినను రోగపీడితునకు పథ్యము రుచింపనియటులు పక్షపాతపీడితు లగుకొప్పరకవిపక్షము వారికి నది రుచించినదికాదు. అందుపై నావలకుఁ బోయి యేమేమో యాలోచించుకొని మరలవచ్చికొప్పరపుకవికిఁ గుర్చియీయక తప్పదనియు నాతఁడు తిరుపతివేంక టేశ్వరులతో సమానుడనియు నుడివిరి. ... ...

చ. సభయెటులుఁ జెడెఁ దుదకు సాగమి నిక్కువ, మంతరాఁతుపుం
గుభగుభ లేర్పడెఁ ; * పృథగఁ 'గొప్రపువారును వీరుఁదుల్యు' లఁ.
రభసము సెట్టిపైఁ బడియె; రాఁదగు సెద్దియొ వచ్చుఁగాక యే
మిభయము ! నిక్కముం బలికి మేలనిపించెదఁగాక ధీరులఁ.

క. తగునమయంబిడి యిప్పుడు, మొగ మోడఁగరాద, సుంత మొగ మోడినచో
నగుదురు పండితు లీపు డిది, వెగటయ్యును ఓదప సారవిత్సమ్మతమా.

గీ. ఇంటిపేరుమాత్ర మేకమైనంతనే
తగినజ్ఞాతియగునె తనకు ! దాని
కెన్నియెన్నియట్టి వేకమ్ములుగావలెఁ
గవియటన్న మాత్రఁ గలదె ఫలము!

క. తనకాణాచిని దూరగుఁ, డని యెఱిఁగియు నెవఁడు జ్ఞాతి కర్పించెడిఁ బా
లును, గొప్రపుసోదరుఁ డీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్.

వ. చరితొండధర్మ్మఁ డార్జన చేసె నీపీఠ మేలె దేవేంద్రుఁడై యెన్ని నాళ్ళో,
అవలఁ బట్టాపల్లమై భట్టునకు వచ్చె నెల్లూరి రాఘవుని కది చేరె
మాడభూషికి నది తోడివేదంబయ్యెఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరుల కబ్బె
తగిన వారికి వారు దఖలుసేయక యున్న నాక్షేపణకుఁబాత్రులగుటధ్రువము

గీ. కొప్పరపువారలియ్యెడఁ గూరుచుండి
నిర్వహించుట సున్న ; యఖర్వధార
ణాబలములేక నుంతేని నడుపనట్టి
పనికిఁ బుట్టిన దీపీఠధనము ఘనము.

మ. వినమే భోజుని యంతవాఁడు ఘనదోర్వీర్యుండు శ్రీవిక్రమా
ర్కునిపీఠమ్మునఁ గూరుచుండుటకునై కోర్కొల్ పిసాళింపఁ బో
వుసెడన్ బంగరుసాలభంజికలు "పో! పో! దీనఁగూర్చుండునా
ఘనయోగంబదినీకు లే"దనవె చక్కంబోఁడె యాధీరుఁడిన్.

క. కావున నున్నయథార్థం, భావిప్రకృతమాట యొప్పు నటు పూర్వంపుం
గోవిదులసరణిగన్నడు, సేవెడఁగులొ ఫలుకుమాట లెవఁడు గణించున్."

చ. అని కృతనిశ్చయుండయి హృదంతరమందలివాణి యూఁతగా
వినయము తోడుఁగా నిలిచి వెంకన కొంకొకయింతలేక జం

---

* శ్లో. హేమ్నఃక్షేదోన దాహేన చ్ఛేదేనకషణేనచ, ఏతదేవపరం దుఃఖం
యద్గుంజాసమతోలనం. (పండిత రాజతరంగము)

కనుగ్రక్కి ధుర్వహ్నిచ్ఛ జ్వరార్తికి మూర్ఖ్నె కృశించియుండియుండి
ఘనతరసంస్వనం బెసగఁగ నాసనట్లు శబ్దక్రియ మ్రోగఁగన్.

చ. "గురుకులవాసముక్ సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మ గాని యొకసాధ్వని "అమ్మ" యటంచు "బా" బటం
చొరులను గొల్చి నేర్చితిమి యొండొక శాస్త్రము, పండితుల్ 'సెబా
నుర !' యని మెచ్చఁ బద్దెములు శ్లోకములుక్ రచియింతు మాశుగన్.

ఈ. కొప్రపువారునుంగవులె, కొపర్తిపువాడికి మాకు విద్దెలో
నుప్రథితంబువార, యది సూడు లెఱుంగదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్వమందినను బాల్పడ దియ్యెడ వాసనంబు న్యా
య్యపర్తిభక్ జెలంగెడి మహోత్కృ లెఱుంగరె ధర్మ పద్ధతుల్.

క. అల సుబ్రహ్మణ్యుఁడు తా, నెలమిన్ బాడునెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైధ్యనాథుఁడు లలి నీతఁడు పాడుపట్టులను నతఁడట్లే.

క. సము లైవను లేకమహో, త్తము లైనను నొకని పెండ్లితఱి నందలమం
దిముడఁ దలంపరు వేఱొక, రమలినహృదయులకు సర్వ మవగత మెకదా!

ఈ. వాదముకోస మొప్పదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యొ
ట్లోదగు మాకు నేర్పడిన యీసభ మాసరిగౌరవంబు మీ
రేదెసఁ జూడలేదె ! పురమేగెడిచోఁ దమశిష్య పెండ్లిలోఁ,
బాదచరిత్ర మూను గురుపర్యుల, నట్టులె యట్టితండ్రులక్.

గీ. అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్ప డిట్టి
చర్చయేటికి "విద్యలో సము" లటంచు
నాసనము వేయుటది గూడ; దన్యథా యొ
సంగిరే నాసనము మాకు సమ్మతంబె.

క. * తగదు తగదు తగద"ంచును, మొగమోటము దక్కియిట్లు మమ్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పుదు! మా, గఁగరా దాసభ్యజనుల కలకలమపలక్.

క. "హరిలే దచ్యుత లే"దను, లెఱుఁగునఁ దిరుపతియుఁ దెలిసి లేలియనియటు లా
తిరుపతి భూధరశృంగము, స్మరణకుఁ దగిలించుచుండె సభ్యులకెల్లక్.

---

*...అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఇదివఱకును మీలోమీరు చేసికొను సంభాషణము మీలో మిమ్మును గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి. ఇప్పుడు కొప్పరపుకవులు మాతో సమానులని పదేపదే తత్పక్షపలంబులు చెప్పుచున్నారు. గాన మేము మాటలాడవలసివచ్చినది. కొప్పరపుకవులు

ఉ. "పార్దివటిరీతిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిర్పతిశాస్త్రిగారి యం
దెద్దియొ తోఁచె, వేంకట కవీంద్రునియం దది గాన రాద, యే
మిద్ది? క్షణమ్ములో ననల మేగతి శీతలమయ్యె! నీరమె
ట్లద్దిర! వేఁడ్రమయ్యె!"నని యారసి చూచిరి కొంద అయ్యెడఁ.

చ. "అనవసరంబు గాన నపుడంతనె పోవఁగ నిచ్చె నిప్పడో,
పనివడెఁ గొంతువట్టికొనెఁ బట్టుక తిట్టుట తప్ప నిప్పు డిం
క నొక యుపాయ మేదియును గానఁగరా దటు సేయఁ గొంద అో
య్యనఁ బ్రయతింత్రు చూడు"మనియా డెథునుండొకఁడొక్కమిత్రుతో

క. ఇటు ఘనమతు లగు కొందఱు, తటకాపడిచూచుచుండఁ దగుఁదగదంచుఁ
బటుమతులు గొంద అనుకొనఁ, జటులతరం బగుగవం బెసంగెఁ సభలో.

చ. విలయపయోధిలోని పటుపీచికల ట్లొగిలేచి వీఁక స
భ్యులు "సరిగావచించె నిది పోలును" "పోలదు, శక్తియుండుఁగా
కలఁతిగ నొండొరుఁ బలుకుటారయఁ దప్పగు" "తప్పకాదు ని
ష్కలుషులవంద మిట్టి" దని సారెకు వాద మొనర్చుమన్నెడఁ.

చ. అది తనుఁగూర్చి కానియటు లన్నియు విం చొకకొంతసేపు నె
మ్మదిగను గూరుచుండె మఱుమాట పచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యదనునఁ గొపర్పిపుంగవుల యాప్తులచూపులు కొన్ని పహ్నికిం
గుదురులుగాఁ గనంబడియు గొప్పకు నంతగఁ దప్ప వొయ్యనఁ.

క. ఒకపాటిబండతన మిం, చుక లౌకికవిద్యగలుగు శూరులు మతి నై
దికవిధిశూరులు దుర్మత, వికటితు లొకయిర్వు రట్టివేళఁ గడంకఁ.

ఉ. లేచి మహాగ్రహగర్వహరీమనులై కవి వేంకటేశునిఁ
నీచముగా నదల్చి "విను నీనెపు డొండొకరుఁ సహింప విం
తే, చదు వెంతయున్న నది యెందుల!"కం చొకకొంత గొణ్గి సం
కోదముతోడ నయ్యెడనె కొంకుచుజంకుచునుండి రొక్కొడఁ.

ఉ. నీచత గర్గిక్కువారిని మనీషివిదూరులుగా నెఱింగి నా
వాచపలుల్ పచించు మడు లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డా

మాతోసమానులుకారు. కాన వారు మాతో సమానముగా గూర్చుండుటకు మిరొప్పినను మేమొప్పము. అనిచెప్పిరి.....(ఆం॥ బో॥ 7వ సం॥ 1911 సం॥)

నీచులతోవఁ బట్టక వినీతిగఁ గొందఱు కొప్పరిపుఁ హితుల్
లేచి యధోచితంబుగ లలిఁ * జని రుగ్రిమహాగ్రిహాగ్నులై.

క. వారలలోపలఁ గల రధి, కారులు మఱికొంద ఱధికారులును గడే
కారులు యథ్కించిత్కం, స్కారులు నానావిధ ప్రకారులు తలఁపఁ.

గీ. అట్లు లధికారు లధికారులగుచునేగఁ
గ్రొత్త యింమకయును లేనుఁగొలువునందు
నేరికిని విచారమది యుదయింపదయ్యె
నిఁక గడేకార్లపోకకు నెవఁడు పొగులు.

ఉ. "సోలెఁడుపాలె చాలు" ననుచుఁ బచియింతురుకాదె పెద్దలా
లీల ననంతరంబు లవలేశము దోసము లేక యొప్పె స
చ్ఛీలసమంచితంబయి యశేషమనీషినుఁ బ్రమోదమై
గోలయడంగి యాసభ సుగోష్ఠికిఁ దావయి పేర్మిఁ బోవునై.

చ. జరిగె వధాన మాపయిఁ బ్రశస్తసమస్త మహాకవీశ్వరో
త్కరహృదయాంబుజాతసతతప్రమదాపహృద్యపద్యవి

---

* (కార్చర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పొత్తమునుండి.)

...సర్వవిధముల మధ్యవర్తులు ఘనపండితప్రకాండులు నగు సభాధ్యక్షులు "కొప్పరనియోగికవు లవధాన మొనరించువారితోడిపాటుగాఁ గూర్చుండఁ డగ" దని తీర్మానించిన వెంటనే యేదో యొక సాకును గల్పించుకొని నియోగి పర్యుఖులెల్లరును లేచిపోయిరి. వీరికి నైదిక కవుల కవిత్వముపై ననూయ వుట్టినదనుట కింతకంటెఁ బ్రబూణమేమి కావలెను. వీయసభనుండి లేచిపోవు టయు వీరు నియోగినైదికకవ్ల పర్యధానముగాఁ గలవారని వేవిధములఁ జాటు చున్నది నియోగికవులసభలు జరుగుచుండినప్పుడు నైదికులిట్లు మిషలు గల్పించుకొని లేచి పోయిరా? లేదు... ... ...

(ఆర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుండి.)

...అగ్రాసనాధిపతులు తమకు వ్యతిరేకముగాఁ దీర్పు చెప్పుటచే కొప్పర కవిపక్షపాతులు సభనుండి లేచిపోవనెంచి సందును వెదకుచుండిరి. ఇంతలో వేంకటశాస్త్రులవారు పైవాక్యములను బలికియుండుటచే నది మిషచేసికొని సభనుండి లేచిపోయిరి. ఇంతవరకును బైట నిలువఁబడియున్న కొప్పరపు కవియు సభనుండి లేచిపోయినవారును గలసి యిండ్లకుఁజనిరి. కలహమునకు బీజమిది .....

స్తరనరసనప్రచారమతత్ప్రతిపీడురసవిహారబర
ధురతరసాహసోత్సాహితోషితదివ్యసభాసుభూతియై.

ఉ. ఎంతయొ ముబ్బు గట్టి ఘని యెయ్యదియో * చెడునంచు సెంచుచు
న్నంతఁ బటత్కుద్రవ మనంతముగా నుడిగాలి వచ్చి యే
చెంతకొ దుమ్మ దూళిగ నశింపఁగ మబ్బును బాఁద్రోబ్బిన
ట్లంతట నా సభాస్థలము నందలివారికిఁ దోఁచె బూర్తిగన్.

వీ. మను మెచ్చి యిప్పుడీయన యంత చుల్కఁజేసిన నేమిలాభమంచ నెడివారు
మెచ్చినయంతనే నచ్చి నెత్తిని గూరుచుందురే యని కోప మొందువారు
"ఎచట బావా! యన్న నేమది పంగతోఁటకడ నాగ" దటం చనుకొనువారు
లౌకికులయ్యు నేలా కోరి రీకోర్కె? యంచొక్కరొకరిఁ బ్రశ్నించువారు

తే. గీ. చర్చలకు నేమి సభ చక్కఁ జరిగెఁదుదకు
నపరిమిత మొదమబ్బెఁగా యనెడువారు
సభ జరుగకేమి, యీ నాఁటి † ఛాందసత్వ
మెల్లను నియోగులదటంచు నెంచువారు.

వీ: తా నెంచుకనవలెఁ దగమనుష్యులు లేరె యంచు వెంకటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షుమాటపై నాఁగిన వేంకటేశ్వరుఁ డిట్టు లనఁడంచుఁ బలుకువారు
అతఁ డూరకున్నచో నావాద మీపాటికైనఁ దేల దటంచు ననెడువారు
"నీవుసునీ"వనిపల్కి రే వారొ యవ్వారి నెఱుఁగుదుమీయని చెవిఁగఱచువారు

---

* తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

..... మరల మఱునాఁడు సభ 3 గంటలకు సమకూర్పఁబడెను. కాని కొన్ని యనివార్యములగు నంత రాయములచే సభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము జరిగినను, గుంటూరివా స్తవ్యుల సుకృతముచేతనో, సిద్ధసంకల్పులైన తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనో సభ జయప్రదముగా జరిగెను.....

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, పౌరోహిత్యరు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

† (1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి)

.....పైదానినంతయు బట్టిమాచిన గుంటూరుపోరుజకు బీజమును నాటి రక్ష పోషణముచేసి దాని పెంచినవారు కొవ్వలికవి పక్షపాతులని బాలునికైనను చెలియఁగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోఁగూడ సమముగాఁ

తే. గీ. ఏమనిన నేమి? తుదకు జయింపఁగలిగి
నే పృథావాక్కు లయ్యది పోవుఁగాలి
కనెడువారు "నిల్లలికినయంతఁబండు
పగునె" యిఁకఁజూడుఁడేమాని యనెడువారు.

గూర్చుండఁగోరుకొనువారు బాలురుకాని ప్రాజ్ఞులు కారుగదా. ఒకడు పెండ్లిలోఁ బల్లకినెక్కఁ నందుగూర్చుండఁ గలహమాడువారు బాలురు కాకమనెదరుగనురు. అట్లనే యొక్కరు శతావధానము చేయుచుండఁగా నడుమ నింకొకరువచ్చి వారితో సరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును నొప్పుచుండును. నుమ్మిట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుఁడని కోరుకొనుట వెంగళితనమునుగాని పౌరిష్ఠత్వము కానేరదు. అనేక పండితప్రకాండులు కవిపర్యులు విశేషించి శతావధానులు క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధాన మొనరించువారికి నున్న తాసనము లిచ్చియుండఁగా నా యున్న తాసనము తమకుఁగూడ నిచ్చినంగాని లోపలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట కంగీకరింపనివారిలో న్యాయదృష్టి కలవా రెప రుందురు? తిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల సరసను గూర్చుండుటకుఁ గొప్పవరపుకవులు ప్రయత్నించిరన నదియే మొదటివారి యాధిక్యతను వేనోళ్ళ జాటుచున్నది. రెండవవారికది వానినిడేజాలదు. ఇఁక నీప్రయత్నము పరిహాసపాత్రముకాదా? మొదటిదినమున వచ్చి సభ్యులందఱను గూర్చుండినతావునఁ గూర్చుండిన కొప్పరపుకవిగారు రెండవనాఁడు మతియొక ప్రయత్నమేమి చేయవలసి వచ్చెనో? తా మవధానము చేయునప్పుడు తా మున్న తాసనములఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచార్యులవారు మున్నగు శతావధానులు క్రిందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమానముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేదని కొప్పరపుకవిగారెఱుంగరా? "అక్కన్నమూదన్న గార్లందలమెక్కిన పాటికి సర్వప్ప చెఱువుగట్టెక్కి" నన్నట్లు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవు లెంత యున్న తాసనమునఁ గూర్చుండిన మనమును వంతయున్న తాసనము వేయించుకొని కూర్చుండినమాత్రమునఁ నే మనము వారితో సమానులమగుదుమా? మనయందు నిక్కమగుప్రజ్ఞకలదేని ఆది యొచ్చటగూర్చుండినను ప్రకాశించుచునే యుండునుకదా...అప్పులలో పంకమధ్యమునఁబడియున్న పద్మమునకున్న ఖ్యాతి ఆకాశమునొరయు బూరుగుకొనయందున్న పూవులకు వచ్చునా? కావునఁ గొప్పవరపుకవిగారును దత్పక్షపాతులును వాదుచేసిన

గీ. ఏమియుగుఁ ! దెల్వితక్కుపయెందు నపజ
యమ్మునకుఁగారణం బని యాచరించు
పత్తు మెన్నఁటికేనియుఁ బడుటధ్రువము
వెట్టికేసముల్ సాఁగవు విద్దెపట్ల.

ఉ. తక్కినవానికేమి యవధాన విధాన ముదట్టులుంత మిం
పెక్కిన * గీరతశ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కనిపాక మెట్లొదవు ! సార మదెంతయు లేక యున్న న
మ్మక్క ! నిజంబుగాఁగవనమన్న ! నదే యగు వేయునేటికిక్.

చ. అనుచు నసేకమార్గముల నయ్యయి వారు ప్రశంస చేసికొం
చును ముచమందుచుక్ జనిరి చూడఁగవచ్చినవా, రసూయలో
మునిఁగినవారు కొందఱు ప్రబుద్ధులు "తప్పదు వార్తవాసి పే
రును జెడఁదీయలేమె" యని రోఁజుచు నేగిరి యేదొ గొణ్గుచుక్.

చని పిచ్చిపని. కొప్పరపుకవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులనిపించుకొన నెంచుఁగాని వారివలెఁ దామును హృద్యానవద్య పద్యకావ్యముల విరచింపవలె. వారివలెఁ దామును సరసనవద్యంబులగు గద్యకావ్యంబుల నిర్మింపవలె. వారివలె దామును నేత్రశ్రోత్రశృంగాటకంబులగు పాటినాటకంబులఁ గల్పింపవలె. వారివలెఁ దామును సులక్షణలక్షితంబులగు లక్షణగ్రంథముల గూర్పవలె. వారివలె దామును నుభయభాషలందును రసపోషితంబగు కవిత్వము చెప్పవలె వారివలెఁ దామును శత్రుమిత్రమునసైనను నిరాతంకముగా నవధాన మొనరింపవలె. వారిదేహము లే యున్నతస్థితియందున్నవో యాయున్న తస్థితియందే తమదేహములను బెట్టినఁ గార్యములేదు. వారి జ్ఞాన మెట్టి యాన్నత్యమునందియున్నదో అట్టి యాన్నత్యమును దమ జ్ఞానము నందియుండు నట్లు చేసికొనవలయును. అంతియేకాని తమవారిలో బలవంతులెవరో దమ్మును దీసికొనిపోయి బలాత్కారముగా తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సరసను గూర్చుండఁ బెట్టినను, అంతకంటెను నొకమెట్టుదాటి యాతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులఁ బడ ద్రోసి వాదుకూర్చుండిన యాసనములందే వీరిని గూర్చుండఁబెట్టినను దానఁ దమకు లాభముండనేరదు

* ఇందులకు సంబంధించిన యుత్తరములు గీరతపీఠికలోఁ జూడఁదగు-

క. "పంచశుభం పంచాశుభ" మంచుక్ బుధులాడుమాట యచ్చపడఁగ దీ
వించుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి రంతకుక్ సభముగిసెక్.

ఉ. ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లరు స్త్రీపురుషాదు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి "శాఖికిది పర్వ్వ నణంచె" నటంచు నెంచి "వి
క్రాంతి నియోగులంగలుగుఁగాక యెటుల్ మఱి దాని నైదికుల్
గాంతు" రటంచు నక్కవికి గాటముగాఁ బురి నెక్కఁజేయుచుక్.

ఉ. "ఒక్కరొ, యిర్వురో! జనము లుండిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట! యాసభాస్థలమునం దొక నైదికమాత్రుఁ డెంతయు
న్నిక్కు గనంబడక్ బలుకునే! నిను నింతటిమాట, విద్దెలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగునే యను మంతనె యింతగర్వమే.

ఉ. గర్వముదేమొ చూచెదము గాకిది గుంటురిసీమ, యియ్యెడక్
ధూర్వహు లెండతో గలరు తొల్లిటినుండి నియోగు, లీఁటెటుల్
దుర్వినయంపు నైదికులత్రోవలు సాఁగెడి! నస్మదాదులం
బర్వినఁ "బ్రక్క నిల్వఁగ నితెండు దగం" డనుమాటఁ బల్కునే!

* ఉ. మీసము "రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ బల్కునా
వాసిని గోలుపుచ్చి మననై పునియోగులచేఁ జూపి "మీ
దానుఁడ" నంచుఁ బల్కెడివిధమ్మున కక్కవిఁ జేకయున్న నీ
వేసములేల! పాగలును వింతలకోటులు బర్వుకోసమే.

ఉ. "ఉన్నను భాంజితీగరిమ మెండొక నైదికులందు యోజనల్
సున్న" యటంచుఁ ‡ బెద్దనతిశుద్ధిగఁ బెప్పెనుగాదె, యేదియో
పన్నిక పన్ని యిక్కవులపంత మడంతముగాక, చాందస
తోన్నతు లేమిసేయఁగలరో! కనుఁగొందముగాక నైదికుల్.

---

* ఉ. దోసమటంచెతేంగియును దుందుడు కొప్పఁగఁబెంచినార మీ
మీసము "రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ బల్వఁగా
రోసముకల్గిశక్ గవివరుల్ మను గెల్వఁడు గెల్చిరేని యీ
మీసముదీసి మీపదసమీపములక్ దలలుంచి మ్రొక్కుమే.

(నానారాజసందర్శనము చూడుడు)

‡ "బుద్ధిజాడ్యజనితోన్మాదుల్ గదా శ్రోత్రియుల్" (మనుచరిత్ర)

మ. ఇది గోదావరితీరమంచు మదిలో నేమేమొ యూహించెనో
విదితం బందు బలమ్ము వైదికుల్ల, కావేసమ్ము లిప్పట్టునం
గుదురంబోమి యొయ్యంగఁ జేయవలయున్; 'గుర్చీ సమావంబుగా
నొదవక్ రా' దమ్మాట కర్థమది యేమో! చూత" మ్మం చుద్ధతిక్.

ఉ. కొప్పరపుంగవీశుఁ బురికొల్పుచుఁ "బత్రిక వ్రాయ్ము మిప్పుడే
చప్పున, వారు రేపకడఁ జన్నపయిక్ మన మేమి చేసినం
దప్పనుబాక, మీనిసిని దత్క్రియగ్మము నాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బత్రమక్కడనె యొప్పుఁబరించి యొసంగి వచ్చుటల్.

క. వినిపించి యొసఁగ నయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తిని దీనిఁబెట్టికొని వార్, చనునట్లొనరింపకున్న శౌర్యము గలదే!

క. 'ఆలస్యాదమృతంబిష' మీలాగున వార్తయు" మంచు సేర్పతిచి తనుక్
గోలగ నెపకొల్పిన మది, డోలాందోళనకు దిగి కడుక్ పడఁకుటయుక్.

ఉ. పాపము! కొప్రపుంగవికిఁ బద్యము వ్రాయఁగఁ జేయిరాదు; లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాఁగె; సారె దా
దాపుననుండి బందుగులు ధాష్ట్యము నేర్పఁగడంగి రేదియుం
గోఁపదు పాప! మాతనికి "నూయియు గోయియుఁగాఁ" గనంబడుక్.

ఉ. 'కాలెటు త్రవ్వువాఁడ సభ గావుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్
చాలుదు గచ్చు విమ్మెయిఁ జర్చరగంటెడి యాశుభూష చేఁ
దూలుదురే, పథానులు బుధుల్ కవు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి
శ్లాలవిలోచనుల్! చెడుఁగదా! మును పుండినకీర్తి దీనితో.

ఆ వె. క్రొత్తనీరువచ్చి కూలమ్ము బెకలింప
బ్రాఁతనీరు కూడఁ బైకిఁబోవు
నేమినేయువాఁడ నిది వీరెటింగియు
దిగుమటందు' రనుచు పగచుటయును.

ఉ. ఆముఖవైఖరిక్ దెలిసి యాప్తులు బందులు పల్కిరంట! "నీ
కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ నాటలు పాగ వెందు నీ
నీమ నియోగినీమ, సభ చేయనె చేయము చేయఁబో నెటో
నీమహిమంబె మెత్తము మనీషులలా జంకుదు రొండు వల్కఁగక్.

తే. గీ. తెల్లవాతినదాది యేదేని పనికి
వచ్చి లౌకికులను జూడవలయు నట్టి
పండితులు మాకు వ్యతిరేక ఫణితిఁ బోరు
ఎల్లబుధులు తిర్పతివేంక టేశులొక్కొ!

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక;సభయెట్లగు? నూఁలునఁ "దెల్గుటీక"రక్
పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదముకోసము నూఁలువారు "పా
పద"మని యిత్తురే సెలవు? పల్కులు వేయును నేల! రేపె పో
యెద రలవారు నీకు జయ మేర్పడు, నోర్పడి యుండ్రు వైదికుల్.

ఉ. పంతము పుట్టి వా రొకట వాదముకోసము నిల్చిరేని యు
ల్లంతన జీవనార్థనము నాపని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ
గొంత యడంగు గర్వ;మది "కుంచెడువోయెను సోలకేగ" నం
చెంతురు లోకు, లెట్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగుక.

ఉ. వ్రాయుము 'మీదు మీసమును వాదములో గొఱిగింతు'నంచు వా
ర్చేయఁగలట్టి దెట్టిదియొ చేతురు, చూతముగాక;నీకు మా
సాయము గల్ల నిట్టి దొక సందియమేటికిఁ 'గేను' దెచ్చుచో
మాయదియే సమస్తము;ప్రమాదము లేశములేదు దీనిలో.

శా. మేమే వ్రాతుముగాని మాకుఁ గవితో స్నేహంబు ముఖ్యంబు గా
దేమో కొంచెము వ్రాయనేర్చినను మే మీవృత్తిలో లేము;మ
మ్మామోదింపదు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము నూ!
మామావ్రాళ్ళిట నున్నయట్లులుగ సంభావింపు నిశ్శంకగక."

చ. అని పలుమాఱు చెప్పినను నాత్మకు నన్యులకున్న యంతరం
బు నెఱుఁగు కొప్పరంపుఁగవి పూర్తిగ సందియమున్ విడండ, యా
తనిగతి గాంచియంతట నతండ్రుఁ డొకానొకవృద్ధు పల్కు 'ని
న్ననఁ బని లేదు,నీకు బిరుదాదు లొసంగిన తప్పు మాదియే.

ఉ. ఐనది యయ్యె నీ కిడిన యాబిరుదమ్ములు నూఱులాఱులున్
మాఱుగఁ బెట్టిపొమ్ము మఱుమాట పచింపక యట్లు గానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేఁకువమై లిఖియింపు మొండుచం
దానకు నొప్పుకో' మన నతం డిది యెట్లును దప్పదంచొగిన్.

చ. మనమునఁ జింతనొందుచు నమాత్యులు చెప్పినయట్టి యుంశములో
గొని తనసేర్చు చందమునఁ గొండొకకైతరచించి వ్రాలొన
ర్చిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కయిర్వు రిం
తని పచియింప రాని * వినయం బనయంబు మొగమ్మ్రగమ్మఁగన్,

క. పీ రిరువురు మతికొండఱు, గాతులు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి గు
ర్వారుల నివ్వారల నా, చేరుపవా రెఱుఁగుదురు ప్రసిద్ధులె వీరల్.

చ. ఒకఁడు 'యథార్థవాది' యగు నొక్కఁడు దా నగు 'సత్యవాది' వే
ఱొకయెడ రెండు వేసములు నొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు మ
న్నొక మహిపాసురుండె కద! యొక్కతుర్పిటిన్ శతశస్సహస్రశ
స్సికటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నంబరో!

ఆ. వె. పలుకులేల! 'సత్యవాది' 'యథార్థవా
ది' యనుపదయుగమ్ము తిట్టుగాఁగ
మార్చినట్టి వీరి మహిమను నుతియింప
శేషఫణికినైన జెల్ల డంబ!

క పనిలోఁ బని యివ్వారల, పెను దుండగముల నొకింత మినిచి పిదపఁ ద
క్కినకథ నుపనెద మింతటి,యన్యాత్ములఁజూచియెఱుఁగ మంబరొయెందున్.

చ. ఇదివఱు కే మెనర్చినటులే యవధానము వాఁడునుక * సభా
సదు లలరక బొనర్చితి, మసంగత మైనను వారు పట్టు వ
ట్టవి తుద నెగ్గనిచ్చునెడ నాదుము వీరికి మంచివార మ
య్యాది బుధగర్హితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంబికా!

---

* "అతివినయం ధూర్తలక్షణం"

*.....19 వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూ నాటక సమాజము వారి నాటక శాలయందు సభ సమకూర్పఁబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్ల నున్న పల్లెలవారును నవధానసభాదర్శనకుతూహలులై వచ్చుటచే నినుముచల్లినను రాలకుండునట్లు నాటకభవన మంతయు నసంఖ్యాకములగు జనములచే నిండి నిబిడీకృతంబైయుండె, 2 1/2 గంటలకు నవధానము ప్రారంభింపఁబడెను. ఒకరి రువురేమి తక్కువయొకాని పృచ్ఛకులు నూర్గురు గూరుచుండిరి. వారును నూర్గురికి చెప్పుటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానులొక్కొక్కరికొక్కొ

♦ చ. ప్రతిఘటియించుచోట నృపపద్మభవుండుఁ గాక లేక త
త్పతి యగుఁ గాక పోరు టది తప్పద న్యాయమకోస, మిట్లే తి
ర్పతికిని వేఱకేమునకు రాఁ దగునేరది పచ్చె; మేడు వీ
ర్కతికివ భూత్రఁ బోవు నధికా ధవి యెవ్వరెఱుంగ రంబికా!

క. గాడిదగ త్తరవ్రాతలు, బూడిద బుస్సన్న లెవరొ పొల్పినఁ గీర్తుల్
పాడఱునెడ "దగ్గినచో, నూడెడిము క్కుండు నేమొకో! తుమ్మెనెడక"

క్కు పాదమును జొప్పన నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పనప్పటికి మ. రా. రా ఏకా రామమ్యుపంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును బ్రహ్మశ్రీ రంగావర్ఝుల హనుమయ్యగారును మొదలగు పెద్దలు, 'నలుపదిమంది చాలరా! ఏల యీయాసము, కాలముచాలపట్టు' నని వక్కాణించుటచే నాఁడు 7 గంటలగువఱకు, నప్పుడప్పుడడిగిన ప్లేల్లతా మిది వఱకు నాయా రాజులపై రచించిన పద్యముల సభ్యకర్ణపేయము గాఁ జదువుచు నలుపదిమందిలో నిరుపదిమందికిపూర్తిగా నాలుగు చరణములు చెప్పి, చదివివేసి మిగిలిన యిరుపదిమందికి రెండురెండు చరణంబులచొప్పునఁ జెప్పివేసిరి.....బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులైయున్నను వారు తమయుద్యమమును నెఱవేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసిన బ్రహ్మానంద మనితరసాధ్యమని వక్కాణించుట తక్కు విశేషించి వర్ణించుట నాబోంట్లకు శక్యముకాదు ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వారొనరించు నవధానమెంత యానంద కరమై యుండునో యెవరుచెప్పగలరు! నాఁటిరోజున మిగిలిన రెండుపాదములు చెప్పి మరలఁ జదువుటకుఁ గొంచెము కాలమేపట్టినను రాత్రి 8 గంటలవరకు వారి యసమానకవితాసుధాధారలచే సభయంతయు నిస్తరంగంబైన సముద్రము వలె నుండెను. పిదప "జయజ" యేతిధ్వానములతో సభ ముగింపంబడెను. నాటి రాత్రి హిందూనాటకసమాజమువారి పాండవవిజయప్రదర్శనమున కంతరాయము కలుగుననికాని లేనిచో సభ యెప్పటికిముగిసియుండునో తెలియదు. ఆవధానాంతమున నాయాయి పండితులు తమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది మాలికలచే నవధానుల నలంకరించిరి... ... ఇట్లు,

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, చంద్రికాపర్ణస్సు, గుంటూరు 29-8-11

♦ ప్రతిఘటించిన నెంతవాఁడైన లక్ష్మింపము (నానారాజసందర్శనము 39 వ పుటయందు చూడుడు)

ఉ. తప్పడువ్రాత వ్రాసెడి పరిశారకులేనియు నొక్కతోవ నొ
క్కప్పుడు బోవరైరొక యుదాహరణం బిట నిత్తు మంబ! యీ
కప్పల కూత లారయుము * 'కాచుమముక్ శివరాముఁ' డంచుఁ దా
జెప్పు నొకండు వేరొకఁడు ‡ 'శిష్యుఁడు మూర్ఖుఁ'డటంచు వాఁగెదుఁ.'

క. అవధానమె యెఱుఁగనికొ, ప్పవరపుసోదరుల వేయి పాళ్లధికులుగా
సెవఁడో యొకండు వాగియును,శివ! శివ! యవ్వానికెట్లు చేయినడుచునో!

క. ఒక్కటిగా దరయుంగా, దక్కట! పదిగాద యిరువదైనను గాదే!
ఒక్కపటి ♦ వేయిరెట్లే, యొక్కిరి కొప్పింపువార లీతని వ్రాతక్.

తే. గీ. శాఖలోఁగొంద త్రాకాళ సౌధ మొకటి
గట్టిపెట్టిరి కొప్రపుఁ గవులకొఱకు
'ఎక్కలేము మొట్టో'యన సెక్కితీఱ
వలయునని త్రోయుచున్నారు బలముకొలఁది.

వా. అంబా! యీజగమెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి వర్ధిల్లు ని
క్కంబుక్ దెల్పు మసత్యపుంబటిమచేఁ గల్పాంతము న్నిల్చుకీ

(పండిత బ్రువలక్షణము అను బండతిట్ల పొత్తము నుండి.)

*.....మఱపుకురాదు దెబ్బ, పొడిమాటలుడాబినఁ బోదు నొప్పి; నన్నరసి యొవండు గామనిఁక హా! శివరాముఁడ, స్వామి ! యంచు.....

(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

.....తరువాత నయ్యో యదియట్లయ్యే యనువ్యసనముచే గాబోలు వారి శిష్యుడగు వేలూరు "శివరాము" డను చిన్నవానిని పిలిపించి విద్యార్థులద్వారా కాలేజీహాలులో నేటికి నాల్గురోజులకిందట నొక సభగావించిరి... (సత్యవాది)

‡(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

.....సమరంబున కర్ణ డీల్గినట్లు యీ శతావధానము పూర్తియైన దని చెప్పుట కెంతమాత్రము సంశయమునులేదు.....(సత్యవాది)

(డిటో ఆంధ్రకేసరి.)

♦ .....వాడు తిరుపతి వెంకటకవులుచేసిన యవధానముకంటె కొప్పరపు కవులు చేసిన యవధానము వేయిరెట్లెక్కువగా నున్నదనుట కెంతమాత్రమూ సందేహములేదు.....(సత్యవాది)

ర్తింబుట్టించు నసామకప్రజల నెందేఁ గంటివే నొక్కఁ ల
క్ష్యంబుక్ జూపుము వేదశాస్త్రనుల, లేదన్నక్ బురాణమ్ములక్.

ఉ. కొండొక యీసుచే నెవఁడొ కొంచెతనమ్మున మాఱు పేరితో
నుండి యెదో లిఖింప నది యెండొక యూఁతగ లేచి మాకృత
జ్ఞుం డొకరుండు దబ్బఱలు గొన్నిటి వాగ్యఁగఁ జొచ్చె నద్దిరా!
"తొండకు వెల్గుసాక్షి" యనుతొల్లిటిమాట స్మరింపఁ జేయుచుక్.

చ. ఇరువదిరెండు పత్సరము లేగెను వీ రవధానభారముక్
శిరమున నూని, యొక్కపుడు చెట్ట లిఖించినవాఁడు లేఁడు నే
డుఱక యెవండొ కొంచె యెదియో లిఖియించిన నమ్మ వెట్ల టం
చెఱిఁగియు మాకృతజ్ఞుఁడరరే! యది పట్టుక యోలలాడెడిన్.

ఉ. వేయికి నొండె లేక యరవేయికి, నందు సగాన కొండెఁ, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి యేబదికొండెను గాదు, * నల్వ, దిం
తే!యెటు తప్పిరియ్యెడ సుధీశులు తిర్పతివెంకటేశు లం
చీయునవాగ్వితచ్ఛీ! యనకయే గ్రహియించెను మాకృతజ్ఞుఁడుక్.

ఉ. తప్పుడువ్రాత కొప్పరపుఁ దజ్జులకై లిఖియించె నెవ్వఁ డో
మెప్పె స్వశాఖకై; యతఁడు పోయినపోకడ లొప్పఁగాక "వా
తప్పుప్రసంగ" మంచితనిదారిని దజ్జులు దూఱుచుండ మా
యప్పకు 'నట్టహాస' కవి కా నుడు లెక్క వడేటి తెల్వియో!

‡ ఉ. అప్పుడు "సత్యవాది" యు "యథార్థపు వాది" యు నన్న పే
ర్భృతోఁ
దప్పులువ్రాయు వారల విదగ్ధత మాపెడునట్టియూహయే

(1911 సం॥ 9-10 సంచికలు, అభినవ సరస్వతినుండి)

*... శతావధానమే ప్రారంభించి యేయుద్దేశముతోనో కొందఱిచే 40 మం దికే చాలునని యొత్తిపలుకఁబడినమీఁద నంతకే ముగింపసెంచి చెప్పఁబడున్న వానిలోని యవశిష్టాంశమును నుడువసాగిరి-పూర్వదివసము 40 మంది కన్న పేరేకాని యవధాన మధ్యమున నితరప్రసక్తి సెండఁట. .....

‡ J. GURUNADHAM, B. A., RAJAHMUNDRY
Editor, Andhrakesari. Dated 13th Oct. 1911

Sir,

Re—Your registered card dated 11th Oct. 1911 you are requested to refer to the Andhrakesari,

యుప్పతిలెక్ ప్రమ్మున్మగ రుప్పోద్యమ మయ్యాది త్తగ్గి వారిపై
నిప్పుడు ప్రేమ పుట్టెడి వడేమిటికన్న! పచింతుమంబరో!

చ అనృతము ప్రాయుఁగాక యది యాత్మకుమంబలె నొడ్లకుఁ సుఖం
బున నసత్యంబుగాఁ దెలియుపోల్కిని ప్రాసెను 'సత్యవాది'; వీ
నిని బరమోపకారి యని నిక్కమ చెప్పఁదగుఁ "యథార్థవా
దిని" మతి యట్లె చెప్పవలెఁ దిట్టి రనేకులు వీరిసెంతకో

చ తనలిఖియించు వార్తలకుఁ దద్దయు మోసము చెంది పత్రికా
జను లపరాధిగా మతి యసత్యవచస్కునిగాఁగఁ దన్నుఁ దె
ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని డాఁగినట్టి వాఁ
డనృతము ప్రాసియు న్నిజము నాపలఁ దెల్పినవాఁడె యౌఁగదా!

తే. గీ. * దిద్దుబాటును బత్రికాధిపతి ప్రాసి
"సత్యవాది" యపరాధమ్ముసైఁచి డాఁచి
పట్టిసంగతి నెఱిఁగియు నదియె పట్టి వేర్లఁ
బడు మాకృతఘ్నుఁడు వెట్టివాఁడు.

---

dated 29th September 1911, page 6 column 3, when a 'correction' was published regarding the matter you have written to me about
I am advised to add that nothing more can be done.

I am, Yours faithfully,
J. Gurunadham, Editor.

M. R. Ry.
R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,
First Grade Pleader, Guntur

(* 29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరి నుండి)

దిద్దుబాటు.

గుంటూరు అవధానము.

"గుంటూరు అవధానములు" అనుపేరట "సత్యవాది" యను ఉపవిలేఖరి మాకు ప్రాసినలేఖను వెనుకటి పత్రికలో ప్రచురించియున్నాము. అందు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే చేయబడిన శతావధానము సరిగా చేయబడలేదని సత్యవాదిగారు వ్రాసిరి. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువాత తెలియ

ఆ. వె. "ఇంటివాఁడు గొడ్డుదిది యేనఁ బొరుగున
వాఁడు పాడి"దంచుఁ బలుకరీతి,
మెలఁగు మా కృతజ్ఞు మెచ్చ వాలుక రాఁడ,
యెపని నేని మెచ్చ నిచ్చగించు.

ఉ. చచ్చిన వాగ్ధేఁ బట్టికొని సాఁకుచు ముద్దికొంచు నచ్చునఁ,
గ్రుచ్చుచు నక్కునంచు నిడి కుల్కుచుఁ గన్నుల నద్దికొంచు ని
ప్పచ్చరమైన సామెతకుఁ బాల్పడు మా కుహనావధాని కే
మిచ్చిన నీయవచ్చు నిటు లేమము దా నొడిగట్టి నందుకఁ.

వచ్చినది. మఱియు శివరామశాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు వ్రాసిరి. మేము ఈపేరు కవిత్వము చెప్పుటయందు తమ నమ్రత (Modesty) ను జూపుటకు వహించిన నామమని దలంచి దిద్దుబాటు చేయకుండ ప్రకటించి నారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎప్పుడును వినియుండకపోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు తటస్థించినది. మరియు సత్యవాదిగారు విద్యాధికులనియు లేఖల వ్రాయుటందు తమ జవాబుదారి గ్రహించిన వారనియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను పరిచురము జేసినారము. ఇట్టి పొరబాటు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము.

షరా:— ఈదిద్దుబాటువకు మఱియొకలాగునఁ దాత్పర్యమును కల్పించు చున్న కవితాపత్రికలోని వ్రాత నీక్రింద నుదాహరించుచున్నారము. ఆవార్తలోని దురాశయును, దెల్పితక్కువయును, ఆకృతార్థతయు లోనగు సుగుణములు చదువరులే నిర్ణయించుకొందురుగాక.

"కృష్ణ—కేసరీ! ఈసంగతి పొరపాటని చెప్పితినఁటగాదా? ఆంధ్రకేసరి—(నవ్వుచు) అవి గాదమ్మా! ఆయనపేరు శివరామశాస్త్రియనుటకు శివరాముడనుట పొరపాటని చెప్పితినిగాని తక్కినవిషయమును గుఱించి నేనేమియు నసత్యమాడలేదు. ... ... (1912 సం॥ కవితాపత్రిక 2 వ సం॥ చూ)

రాజమండ్రి 13—10—11

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమాత కార్యదర్శిగారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు చూచితిని. పత్రికానిర్వాహపు భారమును నేను యితరులపైఁ బెట్టితిని. వచ్చిన యుపలేఖకుల జాబులను నేను చూచుటలేదు. పత్రికానిర్వాహముఁ జేయువారు గూడ పొరబాటున వానినిఁ బ్రకటించియుండుటకు గాని యుద్దేశపూర్వకముగా మిమ్ముగాని తిరుపతిశాస్త్రులు గారినిగాని తిరస్కరింపరు. కావున మన్నింపవలయునని కోరుచున్నాను.

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక "నది నీఁద శ్వపుచ్ఛము నూత్త గొన్న" కో
విదులఁ గృతజ్ఞులఁ గడువివేకుల గీరతమందుఁ జూచుకో
కది యిచటేల! వారిబులు పయ్యెడఁ దీర్తముగాక, అంబరో!
పదపటిగాథకుఁ హృదయపద్మ మొసంచుక త్రిప్పు మొప్పగఁ.

సీ. వినయార్థముగ మేము వినుచుపల్కులనెల్ల నసమర్థతకు గుర్తు లని లిఖించె
*ఘనుఁడైన కాశీకృష్ణని బట్టికొ మాకునై యేదో నూచించెనని లిఖించె

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఈశతావధానములను గురించి వ్రాయువా రికముందు దమ పేరులను వ్యాసాంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారి వ్యాసములను స్థలమున్నయెడల ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది, హితవాది, పృచ్ఛకుడు, అని వ్రాసినయెడల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (ఆం॥ ప॥ సం॥)

(ఈక్రిందియుత్తరము కృష్ణాపత్రికనుండి వచ్చినది)

*...మీయవధానము బాగుగ జరిగినదని పత్రికలో వ్రాయుటకంటెయధార్థవాదియొక్క వ్యాసమే మీప్రఖ్యాతిని మఱింతస్థిరముగ స్థాపించినదనియు, ప్రజలయభిమానముకూడమీపట్లచూపుటకుకారణమైనదనియునమ్ముచున్నాను...

అవటపల్లి నారాయణరావు.

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణావత్రికనుండి.)

* ...వీరవధానముచేయునపు డగ్రాసనాధిపతి యేదియోవ్రాయుచుండిరి. ఈవ్రాతపైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు పరిసరింపఁ చేయుచువచ్చిరి. (యథార్థవాది)

(అక్టోబరు 6 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

.....ఆయ్యా, తాము తమపత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరుపతి వేంకటేయము) ను గూర్చి యథార్థవాదిగారి వ్రాతనుప్రకటించియున్నారు అందుకేక విరుద్ధాంశములును నసత్యాంశములును గలవు అవియన్నియు నాకు సంబంధించినవికావు. కావున వానివదలి "కాశీకృష్ణమాచార్యులు (అగ్రాసనాధిపతి) తన చేతిలోవ్రాసి, స్రగ్ధరావృత్తమునియవధానులకు నూచించె" నను నంశము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుండుటయు వారవిచూచుచుండుటయు, కేవలమసత్యమని చెల్పుచు నా "యథార్థవాది" యెవరో దయచేసి తాము తెల్పునెడల మీయెడ మిగులఁగృతజ్ఞుఁడనై యుందునని వాక్రుచ్చుచున్నాడను.

గుంటూరు
25-9-11.

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలసరస్వతి, శతావధాని.

‡ మమ్మ మన్ననసేయు నమ్మహాత్ముల నెల్లఁబఱపాతులటంచుఁ బడలిఖించె
నది యిది యనసేల! యఖిలమ్మ వ్యతిరేక మెటులౌనో యెంచి తానటులిఖించె

గీ. "అ" యనఁగ నపళబ్దమా "ఊ"యన నుప
శబ్దమాను "నారాయణస్మరణసేయ
బూతగు" నటన్న సామెత పూర్తిగాఁ గృ
తార్థ మగునట్లు నడిచె "యథార్థవాది."

* తే. గీ. "చేపియో చేయకో మేముచిన్న నాఁట
'శతవధాను' లటన్న మచ్చనొకదాని
గొంటి మదినేఁడు పోఁగొట్టికొందమన్న
'బాలబాపగోగపు' మచ్చ పగిదిఁబోదు."

క. అని వినయంబున మాకుఁ, మనమున నవధానమందు మసలినవిసువుఁ
ఘనమతులు మెచ్చ నొడివిన, ననయుండు "యథార్థవాది" కది విషమయ్యెఁ.

♦ క. "మందఃకవి" యను శ్లోకము, నందుఁ శ్రీకాళిదాసునంతటివాఁడే
నిందించుకొనియెఁ దనప్రభ, జ్ఞం దానికి నేవపడిన జడులుం గలరే. 193

క. అతఁడే మందుఁడు ననికొ నె, మతిహీనుఁడు కాళిదాసు మతి యీతనిఁ బం
డితులు నుతించుట వితయను, వితముగద! "యథార్థవాది" వేదుఱు వ్రాఁతల్.

---

‡ (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

.....పూర్వపుసంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరియందు వారుచేసిన యవధానమునకు సన్మానించుట కభిమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పగల ము.....(యథార్థవాది)

* (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

...మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) స్వవిషయమై చెప్పికొను సంద ర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేష్టవచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్కయొక్క- మచ్చ ఆజన్మాంతముండునట్లు వారు చిన్నప్పుడార్జించిన "శతావధాను"లను మచ్చ యిప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని పచించిరి ఆహా! ఏమి వీరియుపమానము! కింక వీరర్శిఘటాపంచాననులనోటనుండి రావలసిదేనా! వారికీర్తినివారే మచ్చతోఁ బోల్చుకొనుచుండ మేము వేఱుగఁ జెప్పవలయునా!.....(యథార్థవాది)

♦ శ్లో. మందఃకవియశఃప్రార్థీ, గమిష్యామ్యుపహాస్యతాం"(మందఃనిర్భాగ్యుఁడు, శ్లో. "మూఢాల్పపటునిర్భాగ్యామందాఃs" అని నిఘంటు చెప్పుచున్నది.

ఆ. వె. దీనికేమి తెల్వితేటలు లేని జో
ల్మలకుఁ దగినయూహ పొడము లెట్లు
అవియుఁగాక కేవలాన్యాయమ్ములవాఁయు
వాఁవిఁవాఁత కొక్కవరుస గలదె! 193

క. "మాదిగమంచమునకుఁ దల, యేదెస?" "కాళ్ళకడ," యనఁగ నేదెస? యల్లే
పో! దుర్విదగ్ధ లెఱియో, సోఁకెఁ వ్రాయుఱుర దానిఁ జూతురె ప్రాజ్ఞుల్.

చ. ఇఁక డిటు వ్రాసినఁ సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
న్నతులు గలారునూ! జగమునఁ మతి కొందఱు; వారు నుపర్సి
ద్ధత గలవారిపైఁదఱుచు దప్పుడు వార్తలు వేయుచుండ్రు "స్వ
ర్గతు లయి" రంచుఁగూడ పృథగాఁ బ్రికటింతురు దుర్విదగ్ధులై.

* చ. (1)"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీతే" రనఁ మతి తీఱు లేద (2) 'వేఁ
దుఱు గొని' రన్న వేఁదుఱునఁ దూఁగఁగ లే (3) 'దవధానముండుఁ ప

---

* షరా:— ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశ మిదిసఱుక నేకులు విని యున్నదియే, దీనికి సంబంధించినలేఖలు ప్రకృత మిట లేమిండేసి యుదాహరింపఁ బడవయ్యె. ఇఁక (2) రెండవ యంశమునకు సంబంధించిన లేఖ, గీరతములోనుదా హరింపఁబడి యుంటచే నిందు మరల నుదాహరింపలేదు. సెప్టెంబరు 16 వ తేదీ 1912సం దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావుగారి వ్రాఁతకూడ నీయపవాదమునకుఁ దోడ్పడుచున్నది. (ఎవరోయొక వెఱ్ఱివెంకయటాపలనఁ బేర్కొనిపంపఁబడి వ్రా సినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరాజు త్రిపాదికృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారు నీ సాశుకవ మును గూర్చి వారికిఁ దోఁచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁ గా నది కూడ మాప్రేరణవలననే జరిగినదని యీ చట్టి నరసింహారావుగారు వాపి, మమ్మును, దూషించుఘట్టములోని వాక్యరత్నములలోనిది! ఈయన సత్యవాదిత్వ మిక్రింద నుదాహరింపబడు దర్బారులోని శ్రీ కవిరాజు గారి వాక్యములవలనఁ దేలఁగలదు.

(అక్టోబరు 1 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారునుండి)

....."ఆ నావ్యాస మెఱకి నుద్దేశించి వ్రాయంబడినది కాదు.ఏ వెఱ్ఱివెం కటాయ" ప్రేరణయు నటలేదు. నేనొరుల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టుపడియుండు వాఁడఁగాను. ప్రస్తుత మింటింటికిఁ బరుగురవధానులు నాశుకవులు బయలు దేయట చేతను; వారిచలన లోకమున కుపకారము, లాభము, లేవని నామనికిం

ప్పి" రనినఁ దప్పలేదు; రిపుభీకరులై తమఁజేరుమీఁదఁ †బ
ల్వురు బ్రతుకన్ భవత్కరుణ పొంపిరిపో నుళుముండి రంచికా. 128

* ఉ. మోసపు శాపభానురుల మోఁతలు సీకడఁ బెప్పనేల ? రా
కాసులవైదమూల్ దెలియుఁగా ! భవదీయహృదంతరంబు, మా

డోఁచుట చేతను నిడదవోలుసభలో నించుక తడిపిన విషయమునే విపులముగ వ్రాసియుంటిని. దానివలనఁ దమ కింత కినుక పచ్చుటకుఁ గారణములేదు.....

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి,

ప్ర॥రా :— ఇది యిటులుంచి యీ రావుగారి "వెట్టి వెంకటాయ" ప్రయోగసార స్యమునుబట్టి మన కొప్పరపుసోదరుల పక్షమును నిర్వహింపఁ బూనిన నుంటూరుసీమలోని సనామక లెట్టివారో లోకులు గ్రహించి వీరింబట్టియే యనామకుల వ్రాతలయందలి గౌరవములను గూడఁ దెలిసికొని "యింత విద్దె చూపిన" మారావుగారిని మిగుల గౌరవింతురుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము దూషించు బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు గలరు. చదువరులకుఁ దెలియుటకై వారి పేళ్లుమాత్రి మిట నుదాహరించుచున్నారము, (1) పాటిబండ సూర్యనా రాయణరావుగారు, (2) బండా సూర్యనారాయణగారు, (3) మున్నంగి నృ సింహశర్మగారు, (4) పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్నవ నరసిం హముగారు, (6) తురుమెళ్ళ వెంకటసుబ్బశర్మగారు, (7) కాళ్ళకూరి నారా యణరావుగారు, ఈ మొదలగువారి వ్రాతలు పెక్కులు, గ్రంథ విస్తర భీతిచే వాని నుదాహరింపని మమ్ము నవ్వారుమన్నింతురుగాక. అవకాశము న్నచో ముందు ముందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమున దిఙ్మాత్ర ముదాహరింపఁగలము. పలసినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అను పత్రికలలోఁ జూడఁగోరెదము.

† (వేలూరి శివరామశాస్త్రి తెనాలి శతావధానమునుండి)

శ్లో. కేచిచ్ఛ్రీపతి వేంకటేశ్వర కవీ దృష్ట్వాఽథ శుశ్రూషయా, కేచి త్కేచి దమిత్రతాము పగతాఃకేచిత్పరి త్వాఽంతికే, అభ్యస్యంతిశతావధాన కలనాం కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానినిరుతా హేతూ కవీ సంశ్రియే.

ములుకుట్ల వెంకట కృష్ణశాస్త్రి శతావధాని.

* (ఫిబ్రవరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

వేలూరిశివ కైతవశతావధానులను శిష్టికరించిన వ్యాస

వేసముఁ బూని పట్టుపడి వెల్వెలమై నొకరుండు ముక్తరసా
భాసయి పోయె నంట! యొటుపంటి ప్రబుద్ధులు లేరు! శాంకరీ. 198

మును మాచదువరులను శ్రద్ధగా జూడగోరుచున్నాము. ఇట్టిమోసమును దెల్సి ను త్తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు మూడు నెలలనుండియు విశేషముగా వచ్చుచున్నవి శతావధానులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులమని భిక్షాటనమునకు బయలుదేరుచున్న కృత్రిమపుర షులనుబట్టి ముందుగ బుద్ధిపచ్చునట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము చేయగోరుచున్నారము. లేనియడల దేశమంతటను విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు జనులను మోసముచేయుచున్న యీయపాత్రులపనులు తుదముట్టజాలవు.

శ్రీ తవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ తేది సాయంకాలము సుమారు (5 గంటల సమయమున ఎల్లుపాలెములో నివసించుచున్న మద్బాంధవుడును మిత్రుడును నగు మాడపాటి తిరుమలరావుగారి గృహమునకు బోయియుంటిని. అచ్చటనున్న యా స్తరణము (కురిచీ)లలోనొకదానిపైన నొక్కొ క్రొత్తపురుషుడు కూర్చుండియుండెను. ఆయన వయస్సు 30 సంవత్సరములుండును. మిగుల బొడగరిగాని పొట్టికాని కాక మధ్యస్థమగు శరీరమును, గిరదాతోగూడిన పెద్దజుట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన మీసములును (ముఖమున మచ్చయున్నట్లు నాకు జ్ఞప్తి) గలిగి కొంతవఱకు నుం దరపురుషు డనదగియుండెను. ఆయన ధరించియుండిన ఆకుపచ్చరంగుగల శాలు వతోగూడ గులాబిరంగుగల పట్టురుమాలు వల్లెవాటుగనుండి వారివేషమునకు లౌకిక నైదికమిశ్రిమును కళనొసంగుచుండినది. పెద్దలు బొడగన్నప్పుడు వారికి నమస్కృతు లొసగు నాకేకారణముననో వారియందట్టి భక్తిభావము కలుగలేదు. అది యట్లుండె నేనును నొక్కచో నచ్చట గూర్చుండిన పిదప వారికిని నాకును నీక్రిందిసంభాషణ జరిగెను. (నేను) అయ్యా! తమవాసస్థలమేది? (నూతన పురుషుడు) 'మాకాపురము బందరు' (నేను) 'తమపేరు?' (నూత) (నిరసనభావము నభినయించుచు) ఏదోపుల్లయ్య (నేను) 'తమగృహనామము' (నూత) 'చెళ్లపిళ్లవారు' (నేను) (కొంచెమాలోచించి) పరిసిద్ధపండితులను శతావధాని వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయముగాని బాంధవ్యముగాని కల దా? (నూత) (ముసిముసినగవుతో) మీరాయన — మీరతని నెక్కడజూచి తిరి? (నేను) వారిదర్శనము ప్రత్యేకముగ జేయలేదు కాని వారిపలన వ్రాయ బడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) ఏయే గ్రంథములు, (నేను) పలుగ్రంథ

ములు అప్పుడచ్చటనుండిన గృహమేధియగు తిరుమలరావుగారును మరియు గ్రామస్థులును మరికొందరును నచ్చట వాడుకప్రకారము కూడియుండగా నాకొత్తపురుషుడు తన పాండిత్యమును గొప్పతనమును చెల్లడింప నుద్దేశించి పూర్వకవికృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే రచింపబడిన గ్రంథములలోనివి కొన్నియు పద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాము గద్యాల మైసూరు మొదలగు సంస్థానములలో బిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసంచరనము మొదలగు గ్రంథముల వ్రాసితిమనియు నాంధ్రపతిక యొక్క సంవత్సరాది సంచికయందు తమ పటములు వెలువడినవనియు బలికి తుదకు నేనే యావేంకటశాస్త్రినని ధైర్యముగజెప్పిరి. విఖ్యాతచరిత్రులగు శతావధానుల ఛాయాపటముల నసేక గ్రంథములలో నంతకుమున్నే చూచియుండిన నాకు నారు చెప్పుమాటలనుగూర్చి సందేహము కలిగి. నందున వారినిగురించి నాకన్న నెక్కుడుగా నెరింగియుండిన తిరుమలరావుగారి వంకజూడ వారియొక్కయు తదితర సభికులయొక్కయు దృక్కులు నాయభిప్రాయమునే బలపరచెను. ఇదియంతయు నాక్రొత్తపురుషునకు దెలియకుండు నట్లే జరిగెను. అంతట మాగ్రామమందిప్పుడున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల లక్ష్మీపతిశాస్త్రులుగారును కొన్ని కారణములవలన మాయూరియందు వైద్యులుగనచ్చియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ మండా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారును (వీరియువరును శతావధాని శ్రీవేంకటశాస్త్రులవారి శుశ్రూషాగౌరవము నందినవారు) క్రొత్తశతావధానిగారి కభిముఖులైరి. వారిలో లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారికి క్రొత్తశతావధానిగారికిని చక్కని వివాదము జరిగి పిదప సదుత్తరము లీయజాలని యాపండితమన్యుడు తనగుట్టు బయలుపడుననికాబోలు మూర్ఖవాదమునకు దిగెను. లక్ష్మీపతిగారు తుదకు వీరు బూటకులుకాని వేంకటశాస్త్రిగారు కారని ముమ్మాటికి నొక్కిచెప్పిరి సుబ్రహ్మణ్యముశాస్త్రిగారు దానిని బలపరచిరి. అంత సభముగిసెను. క్రొత్త వేంకటశాస్త్రులుగారు నాటిరాత్రి తిరుమలరావుగారి యింటనే భుజించిరి భోజనము లయినపిదప మరల మేమందరము సమావేశమై చూచుపరకు గృత్రిమశతావధానిగారి ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి చెలవెలబోయెను. చూపులు బెదరుపాటును బొందిరి. అక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యమును సహాయముగ గొని యేదియో వ్రాయుచు సభికుల ముఖము లూడజూచుచు గూర్చుండియుండెను. అది సమయము కాదని మేమందరము చెప్పితిమి. మరునాడుదయమున వారితో బ్రసంగించు నుద్దేశముతో

ఉ. మోసము తుల్యమైనను "నమోనమ" యందము వేసగాని, కే
కాసునొ తెచ్చుకోఁ దలఁచి గౌరవముఁ బ్రకటించె వాఁడు నీ
దానుఁడు; సత్యవాదులు 'యథార్థపువాదులు' చేయుమోసముల్
దోసపుఁ దప్పులెంత లివి ద్రోహపుటూహ వెలార్చునంబికా.

ఉ. దగ్గఱనున్నవార 'లిది తప్పుడువార్తే' యటంచు మోర్పై
బొగ్గులు వోతు రంచెతిఁగి పూర్తిగ నామము డాఁచె దూరగుల్
నిగ్గది తేలునంతకు నసేక విధమ్ముల శంకితాత్ములై
మగ్గిరి * సంశయాంబునిధి మాయలమారి 'యథార్థవాది' చే. 201

మేమువచ్చువరకు వారు పలాయన మాత్రమును బఠించిరని తెలిసెను. పిమ్మట మరునాడు (ఆప జనవరి) మాతాలూకా తహశీల్దారుగారు మ- రా- జీవన రావుగారు మడుపిల్లెయను గ్రామమందుండఁగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుకటిదినమున నప్పగించిన పాఠమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొందుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతపైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి. అంతతో మాషపాటి తిరుమలరావుగారు మధురకు వెళ్ళుట సంభవించి యాసమయమున తహశీల్దారుగారిని, నరసింహారావు పంతులుగారను, మరియొక న్యాయవాదిగారిని, దర్శించి నప్పుడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చినప్రసంగము వచ్చినపుడు తిరుమలరావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలాగ్రము వెరింగించిరి. అంత నావిపరీత శతావధానిని రప్పించి వారినిగూర్చి కాస్త్రీయమైన చర్య యేల జరపబడగూడదని బ్రశ్నింపగా నావేషధారి తాను పొందిన రొక్కమును మరల నిచ్చివేసి పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచి వారినంతటితో వదలిరి. పాపమా విద్వాంసమ్మన్యునకు అంతకు మునుపు దొరకిన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 35 లు చెందలేదు. ఈకపట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునో తెలియదు. కాని యీయనకు జయముకన్న పరాభవమే యెక్కువకలుగునేమో యని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంకటకిష్ణరావు

* ...తమకు యెక్కడికి వెళ్ళిననుదిగ్విజయమేకలుగుననినిన్ను మిమ్ములను జయించువారుగాని తుదకు తమకు తుల్యులు గాని ప్రస్తుతము యెక్కడనులేరన్న సంగతి నాకు బాగా తెలిసివున్నప్పటికి- యిప్పుడు వుండే కల్లోలములనుబట్టి తమవల్లజరిగిన నిజస్థితి తెల్సుకొనువరకు మనస్సుకు సెమ్మదిలేకయున్నది గనుక- అవధానమును గురించి సవిస్తరముగా వ్రాయఁగోరెదను.....

K. GANGARAJU.

గీ. ఘనమతులు వల్కుదురు "నూఱుకల్లలాడి
యొకగృహము నిల్పు" మంచుఁ దద్యుక్తి నెఱిఁగి
కొప్పరము నిల్ప యత్నించె దప్పవ్రాత
లఘు మునక వ్రాసివ్రాసి'యథార్థవాది.' 202

తే. గీ. ఆడె నీతఁ డపార్థమ్ము లాడుఁగాక
స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ!
ఇల్లు నిల్ప నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు
కొప్పరము నిల్ప నీరొక్కొ కోటికొజ్జ!

చ. ప్రతిసభలోన వీఁడొకఁడు పంచకుఁ డుండు జెఱింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * "వ్రాయకుఁడు నాయన! తప్పుడు వ్రాత, లార్య స

---

* (నరసారావుపేట శతావధాన పేఠికనుండి.)

.....ఇట్లునిర్విఘ్నముగనవధానము పూర్తియైనపిదపనగ్రాసనాధిపతి మొదలగు పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి పాండిత్యాతిశయముం గొని యాడిరి. నాఁటిదినము డిప్యూటీకలెక్టరులగు మహారాజశ్రీ విష్ణుభట్ల రామకృష్ణయ్యగారు, తమశిలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలపతిరావుగారు మొదలగు పలుమంది యుద్యోగస్థులును, బ్లీడర్లును, ననేక మహాజనులును సభ నలంకరించియుండిరి. అప్పట్ల బ్రా॥ రాఘవులుసుబ్బారావుగారు లేచి "వీరిపై ననూయచేఁ గొందఱు సత్యవాగులను పేరుతో నసత్యప్రకటనలు చేయుచుండిరి. కావున నేఁడు జరిగిన యంశములకు భిన్నమైనవార్తల బయలు దేరునప్పు డీ సభ్యులెల్లరును సాక్షులుగానుండ వలసివచ్చునని చెప్పిరి.....

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

షరా:— ఇంత కట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగఁజేసి రిజస్టరు చేసినట్లు కొందఱు యోగ్యులు శ్రమచేసినను పాడువ్రాత వ్రాయునాఁ విరమింపనేలేదని యెఱుఁగునది. అందు మమ్మును ఆగ్రాసనాధిపతి కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారిని కొంతపఱకు దూఱి తుట్టతుద వ్రాసిన పంక్తులుమాత్ర మిక్రింద నుదాహరించుఁ బడుచున్నవి. ఆపంక్తులవలననే ఆవ్రాయసకాని కడుపుమంట విస్పష్టమగును.

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

.....గ్రామస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాయిద్యములతో నూరేగించుచు

మ్మతిగ వధానమయ్యె నిటమాన్యులు మెచ్చిరి, శంక గల్గుచో
బ్రతిభుటియించి యిడ్డడుగ వచ్చు" ననక బ్రతి చెప్పఁ డొక్కఁడుక.

ఉ. దొంగ యెవండొ యుండె నని తోఁచి దయాళుఁ డెవండుగాని "యో
దొంగ! మహానుభావ! యిది తోఁచిన వస్తువు పుచ్చుకొమ్ము రా
త్రిం గలగుండు వెట్టకుము దీపము లాఁటపి" యంచు వేఁడ నా
దొంగ యటుల్ పొనర్చి తనదోర్హిము మానుట యెందుఁ గంటిమే.

ఉ. అట్టులె యార్యులైనజను లాతని వేఁడుటెకాని దబ్బులల్
గట్టిగ వార్యి యాజనుఁడు గన్పడి మాటపచింపఁడెల్లరుక
"పెట్టలిఖించు వీఁడె" యని చెప్పుచు బ్రేలను దన్నుఁ జూపున
ప్పట్టునఁ దన్నుఁ గానిగతి భావగభీరత నుండు నొక్కఁడక. 206

ఉ. ఎంతనివాతు మీమహితు నెమ్మెలఁ గూటిచి "సత్యవాది" య
న్నంతనన'నన్ను నట్లనకు'మంచును గుట్టులు సైత మెంతయుక,
గాంతురు కోప, మట్టులె మొగమ్ము ముడుంతురి "యథార్థవాది"య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుఁగదా! యొక కొన్ని సుశబ్దముల్ భువిక.

కీ. అప్రైతశబ్ద మయ్యది తిట్టుగా మాఱె బాహ్యశబ్దం బది పాడువా ఱె
సంభావనాశబ్ద సౌష్ఠవం బడుగంఱె గంధర్వశబ్దంబు ఘనత దరిగె
దా మోదరాఖ్యకు దారిద్ర్యము ఘటించె ఛాందసశబ్దప్రశస్తి చెడియె
కరణిక మ్మనుఁ పేరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెఁ గైంకర్యపదము పాపాంకమయ్యె

మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరిగాని తిరిగి వారు వెళ్ళినప్పుడట్టి మర్యాదలేమియుఁ జేయనందులకుఁ జింతుల్లుచున్నాను. బహుశః కవీశ్వరులు తొందరమీఁద బైలు దేరుటచే నటుల జరిగియుండునని యూహించడమైనది. (సత్యవాది)

షరా:— సైపఁక్తులుగల వ్యాసమును మాత్రము వేసి పత్రికా సంపాదకుఁడు మేలుకొని నింకకు మున్ను 48వ పేజీలోనుదాహరించిన పంక్తులువాసి నిరసించుటను సూచించెనని యెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్రతి స్థలమునందును, ఎవనినో "శ్లోకటి, గానిని బంపి కలహమేర్పఱిచి" ఆకలహమును శాంతిచేసిదానిని "తిరుపతివేంకటేశ్వరులు వెట్టి"రని పత్రికలకు వ్రాయఁ జొచ్చి" రనియెఱుఁగునది.

గీ మంచిశబ్దమ్ము లెన్నియో మంటఁ గలిసి
తవకులేని దురర్థమ్ముఁ దాల్చు చెల్ల
వాని ధరియించు నొకటొన్ని పస్తువుల ము
ఖ త్వమే కాని వేఱుగా దరయు మంబ.

ఉ. వీ రటులుండఁగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల డాఁచి శా
ఖారుచిరాంగికై వలచి కాసరకూసర లొక్కఁ బెట్టి ని
చ్చారతి వ్రాయఁ జొచ్చిరి ప్రసక్తికిఁ గాఁ బని పస్తక్తిగా జమిం
దారుల యట్టివారలును దత్త్వము డాఁచిన నేమనందఁగన్.

ఉ. వీరు వివేకపంథులుఁ బ్రవీణులు నేర్పరు లింతకాక మా
ధీరత గుత్తెఱుంగుదురు తేఁకువకున్నలయంబులయ్యు శా
ఖారుచిరాంగిపాలఁ బడి క్రన్నన బ్రక్కకు వంగి తప్ప మా
పై రహిఁ బెట్టి తప్పగలవారిని వీడుచు వ్రాసి రంబికా.

ఉ. ఓరును చేరులేని యెవరో యెదియో లిఖియింప నంతగా
భారము దోఁచదయ్యెఁ గవిబాంధవుఁడైన భుజంగరావు వి
ద్వారసికుం డుదారగుణధాముఁడు శాఖకు లోఁగి వ్రాయ నా
ధోరణిఁజూచి చిత్తము కుతూహలియయ్యె బదు ల్లిఖింపఁగన్. 211

వ. * కొప్రంపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికమ్ముగా మన్నించట్టి మేటి తప్పానర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిఁగనిన భునుఁడు 'అనల మందొకటి చందనమందొకటి' యన్న నుడికి దృష్టాంతమైనడచునుజనుఁ డవసరంబైనచో నాంగ్లేయులకుఁగూడఁ దగవు దిద్దఁగఁ జాలు ధర్మమూ ర్తి

తే. గీ. భక్తబాణపరిత్రాణపరుని హరుని
ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాబు

---

*"...కొప్పరకవులకును మీకును వాక్కలహము కలిగినట్లు తెలిసి వ్యసనపడి నాను, ఉభయపక్షముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లయ్యె, మీ రవధాన మొనరించునప్పుడు వారి కున్న తాసనమియ్యవలెనని కొందరు పట్టు పట్టుటచే నీవివాద కలిగినది, ఆపట్టుపట్టినవారే కలహకారకులని చెప్పవలసి యున్నది. ... మీకు వారు వ్రాసిన మొదటి పద్యములలో మీ మీపపుపద్యము నుదాహరించుట యనుచితము, వీటినన్నిటినిబట్టి కృమముగాఁ గలహము పెరిగి

కన్ననన్యుల వ్రాఁతలు మిన్నలగునె
నీకు నీభక్తులకుఁ ద్రిలోకైకజనని.

క. వీరెల్లరు వైదికులని, వైరులు వచియింపవచ్చు వాదునకై, క
స్తూరీపరిమళమా పై, వారింపుత వైరిలకునవాసన లెల్లన్.

తే. గీ. ప్రకృతము భుజంగ రాయభూపాలవరుఁడు
లేనిపోని ప్రసక్తి మాపైని బొలిపి
నట్టివ్రాఁతకు మేమిడినట్టి యుత్త
రంబు వినుమంబ! ప్రత్యుత్తరంబు గాఁగ.

{ 1911 వ సం॥ నవంబరు 1 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.
శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము. }

ఈదిగువ వ్రాయబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రి ప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి పద్యములు, వానిపైవిమర్శనము.

పీ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు గద్వాలాది దేశములఁ బోరు దెచ్చికొనిరి
అదియుఁ జిరంతనంబయ్యెఁ ద్రవ్యంగనేల యొకవంకరామకృష్ణకవియుగము
నొకవంకఁ గొప్పవరకవియగ్గమ్మును నెదిరించి బవరమ్ము వదలరైరి
వృథఁజేయుచుండిరీవిధి ననర్గళమైన కవిత నక్కట! యేమిగల్గెదాన...

ఇందుఁ "దెచ్చికొనిరి" లోనగువాక్యరణి శ్రీవారిహృదయమును బూర్తిగా వెల్లడించుచున్నది.

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.....'వీరుమా
సరసను గూర్చుచుండుటకుఁ జాలరు, మాసరిగాఁ గవిత్వముఁ
విరచనఁ జేయజాలినను వీరలనొప్పెద' మంచుఁ గొందఱిఁ
'గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు' వచింతురిగొందఱిఁ."

ఇందలి తుదియంశము వాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంబంధాయము నెఱుఁగమి మూచించుటయేకాక గురువనఁ జేమో, అతనికష్టమెట్టిదో, యాతనిఋణమునుఁ శిష్యుఁడెట్లుతీర్చు కొనవలయునో, యిందులకు వేదములేమి, శాస్త్రములేమి, భార.

వది, నుప్రసిద్ధులను మీకిప్పుడు జయము కలుగుట యొక విశేషముకాదు పాధ్యమైనంతవరకు వివాద పెరుగ కుండజేయుఁగోరెదను, ... మీకీభేదము నిత్తు రులు కలుగఁజేసినారు..." జి. రామయ్య

తాదులేమి యేతీరుగ మెట్టిలిడుచున్నవో శ్రీవారు బొత్తిగాఁ బరిశీలింపక యేబోతీరున నేరమువోప నెంచిరనే స్ఫుటముచున్నది. రెండవయంశము నెత్తి కొనుట యుక్తముగాఁ దోఁచినను, అందులకుఁగల బీజమును బూర్తిగా నెఱిఁగి యుండియు బానినెత్తికొన్నచో నపరాధులు నియోగి మహాజనులే యగుదురని సంశయించుటచేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాఱవిడుచుటచే వీరెట్లో నియోగికవు లను బైకిఁదెచ్చి వైదికకవుల నడుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టపడుచున్నది.

8. "గీ. ఒక్కకాలమునందు నహోబలుండు
వైదికుండని బ్రిమసి సంపన్నుఁ డొకఁడు
పొగడె; నంత నియోగిగా నెగడెనంచు
నొక్కఁడు నిదర్శనముఁ జూపెఁజక్కఁగాను."

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయనున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధింపనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వశాఖాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోఁచకమానదు. కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

సీ. 'కొప్పరపువారు గూర్తురు గంటలో ముద్దుగా నేనూఱుపద్దెములను
తిరుపతివేంకటేశ్వరులతోనిరుబాస సాహిత్యమునఁదూఁగఁజాలకుంద్రు...'

ఇందులో శ్రీవారివుపరను సములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక శాఖాభిమానమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఏమందురాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పరపువారికి ముద్దెన యత్యాశుకవిత యున్నదనియుఁ దెల్చిరి. ఈ 'ముద్దు' ప్రాసకోసము వాడినదని చెప్పక తప్పదు. అందులకు శ్రీవారించు మఱియొకచో వ్రాసిన "ముక్కుతిమ్మన తోడి ముద్దుపల్కులు" అను సీసపాద మొప్పించి తీరును. అది యటులుంతము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పరపువారితో నాశుకవనమునఁ జెప్పగురో చెప్పరో, వారి యాశుకవిత యెట్టిదో, వీరియాశుకవన మెట్టిదో, యది సభా ముఖమునఁ దేలవలసియున్నది అందుల కెవరి యసామర్థ్యమువలననో గుంటూరియం దీసభ యాఁగిపోవుటచే నది విస్పష్టముగాఁ దేలలేదు. తేలని యంశమును శ్రీవారిందు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుట యెంతపఱకు సమంజసమో చదువరులే నిర్ధారణము చేసుకొందురుగాక-ఇదిగాక, కొప్పరపువారు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను నంశము

కూడ ఉత్పాతమే సూచించుచున్నది. రఘుపంశమేని సంస్కృతములో చోరకవి చెప్పలేని పారనికవి చెల్లలో విజయవిలాసములలో నెద్దాని నేని చోరము చెప్పనేరని వారనియు శ్రీవారు పూర్తిగా సెలఁగియు నించుమించు భేదముతోమే యున్నట్లు సూచించుటచే గొప్పవరపువారు సంస్కృతాంధ్రములలో మంచిసాహిత్యము కలవారేగాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నించుక తీసిపోదురనియు గవిత్వములో బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియు చెల్చినట్లు ధ్వనిచేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకు త్తరము ముందు వ్రాసికొను పత్రికలో వ్రాసికొనఁదలఁచి యిప్పట శ్రీవారి సహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటతోఁ దృప్తిఁజెందు చున్నారము.

ఆ. వె. "వీరికున్న విద్య వారికిలేకున్కి, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరిపశము
కాన వీరి వాదకలన నిరర్థము, హాసభాజనంబు నగుమనుఁడు."

ఈపద్యములోని యుత్తరార్ధము చక్కని యర్థము కలయుదియే కాని కొప్పవరపువారి నెవ్వరును నివ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభము లేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనే ప్రాజ్ఞులండలును నవ్వుదురు లేశమును వీరికీవివాదమువలన లాభములేదు; అను నంశ మిప్పుడేని శ్రీవారి మదికి వచ్చినచో నిట్లు వ్రాయ సాహసింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపుదగు నుత్తరములు కడుఁ బాళ్జ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారి సన్నిధి కంపుకొను చున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్ధములో "ఒకరికున్న విద్య మఱియొకరికి లేదను నంశముకూడ సత్యదూరమై యున్నది. వివేకానందసన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁగలప్రజ్ఞ "వివేకానందస్వామికిని" లేదని యన్వయించుకొమ్మనినచోఁ జెప్పనేదము కాని కొప్పవరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకున్న విద్యలు కొప్పవరపువారికి లేవన్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలడు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁడని మనవిచేసుకొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు విపులముగా వ్రాసికొనఁదలఁచి యిప్పటికి పండితరాయల శ్లోకమును జక్కఁగా నర్థముచేసికొండని శ్రీవారిని ప్రార్థించుచున్నారము. (ఇందే 3వ పుట చూ)

ఆ. వె. "కొప్పవరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చి చాలఁ బెద్దఁజేసి
రవ్వడెల్ల నీశతావధానులు గలి, రంచువారు మదుల నెంచలేదొ!"

ఈ పద్యమున కర్థమే తోఁపకపట్టదు. ఎక్కడనో జమీందారుఁడున్న వాఁడని బిరుదానికిఁ బెండిలియే కారకపోవునా! 'ఢిల్లీకిఢిల్లే పల్లికిపల్లే' "ఒకని పెండిలిలో

మల్లొక్కఁడా పల్లకీ నిఱుక నుంకించు చెంతేనిఁ దప్ప" అను నీసపద్యమును జదివికొనఁ బ్రార్థితులు. అది కృష్ణలో నచ్చగుమన్నది అంకాలమ్మకు జాతర సేయువారు శివకేశవులు లేరనికాని, శివకేశవుల కుత్సవ మొనర్చువారంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవి చేసుకొను చున్నారము.

చ. "వరపరపస్తురంగకృతివర్యుఁడు పండిత వేంకటార్యుఁడుఁ
దిరుపతి వేంకటేశులును స్థిరతఁబూని శతావధానముల్
జరిపెడువాఁడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులఁ
బురికొలుపం దలంప రిటు బుద్ధులు లేవొకొ వైష్ణవాళికిఁ."

ఇందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పవరపువారి మీఁదికిఁ బుఱి కొల్పిరనుట సత్యమునకుమారము. వేలూరి శివరామశాస్త్రికి మేము త్తరమేని వ్రాయలేదనియు, నతఁడెవ్వరో యెవ్వరికో వ్రాసినయుత్తరమును నవ్వారు వినిపింపఁగా విని దాని సత్యాసత్యములు దెలిసికొనఁదలఁచి హఠాత్తుగావచ్చి మేము త్తరములు విన్పించుచుండఁగా సభలోమమ్ముఁగలసికొనెనియు మాయురు పాదసాక్షిగ మనవిచేసుకొనుచున్నాగము. 'యథార్థవాములును', 'సత్యవా దులును' వ్రాసినట్లే దేవరకూడ వ్రాయుబూనుట మిగుల సాహసము. శివరాము శాస్త్రి కొప్పవరపువారికన్న నసేకవిధముల మిన్నయని తమరే యొఱుంగుదురు. అయినను వివరించెదము. శివరామశాస్త్రికిఁ బాణినీయశాస్త్రమునందుఁ గా ముది పూర్తిగాసైనది. పరిభాషేందుశేఖరము చదువుచున్నాఁడు. కావ్య వాట కాలంకారములయందుఁ జక్కని సాహితికలదు చదివినంతలో శిష్యులకుఁ బాఠము చెప్పు శక్తి గలదు. తగుమాత్రము సంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది. ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా 'ఫోర్టు ఫారము'వరకుఁ జదివియున్నాఁడు. మఱి కొప్పవరపువారో! పైఁజెప్పిన యంశములలో లేశమును బ్రవేశములేని వారు. వలసినవో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయింపఁగలరు. శివరామశాస్త్రి సంస్కృతమున ధారాశుద్ధిగాఁ గవిత్వమల్లును కొప్పవరపువారికి దానిప్రసక్తియే తెలియదు. ఇఁక నిర్దుష్టరకును గల ప్రజ్ఞలు:— 1. తెలుఁగులోఁ గవిత్వము జెప్పుట, 2. శతావధాన మొనర్పుట, 3. అష్టావధాన మొనరించుట, 4. అశు కవిత. పైవిషయములలోఁ గూడ సుధయుభాషలలో సంపూర్ణశతావధాన మొనర్చినవాఁడు శివరామశాస్త్రి. అసంపూర్ణ శతావధానమును బకభాషలో మాత్రము చేసినవారు కొప్పవరపువారు ఇంకను నింకఁ జెలిఁబుచ్చఁదగని వసేక

ఉపన్యాసములు కలవు. ఆవి యటులుండుగాక. వ్యస్తాక్షర్యాదులు గల యష్టావధానమును జేసినవాడు మొదటియవధానము. మసిపూసి నేరేడుకాయను జేసిన వారు రెండవవారు. ఇక మనకు మిగిలినదొక యాశుధార. అందులో వారి యిచ్చవచ్చినట్లు చెప్పనిత్తురే కాని అతనినే కాక యెవ్వరినేనిఁ గొప్పవరపువా రతిక్రమింతురని తమకుంభోలె మాకును నమ్మకము కలదు; కాని ఆయాశుధారాకవిత్వమునగూర్చి మాకిన్ని సంశయములు కలవు. అష్టాదశవర్ణనలను జేసి యుంచుకొని, వానిని సమయోచితములుగాఁ గల్పించుకొని తాత్కాలికముగా నేవో కొన్ని పద్యములుమాత్రము చెప్పఁగూడదా? అట్లు చేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా? ఇది యటులుండుఁగాక. భిన్నభిన్నవస్తు వర్ణనములలో వీరికిట్టియాశుధార పరిసరించునా? అందు వీరాశుకవులని పేరుగల యెవరినేని నతిక్రమింపఁగలరా? అతిశయింపనిచో శ్రీవారు పైనిజెప్పిన కాపట్యమును నమ్ముదురా? ఇక నొకటి, అవ్యాజరచనయే యస్తు కొందము. అందు లక్షణముతప్పకుండునా? సందర్భముండునా? ఇదియును నుండుఁగాక. వీరు నిజముగానే సలక్షణముగానే గంటకయిదునూఱులు పద్యములను రచియింతురుగాక! అప్పుడేని శివరామశాస్త్రి నతిక్రమించినవారగుదురా? శివరామశాస్త్రికిఁగల ప్రజ్ఞలలో నేకదేశమందు మాత్రమే యతిశయించు వీరు శివరామశాస్త్రికి గురువులమగు మామీఁదఁ గాలుద్రవ్వి మీసములు గొఱిగించె ఁమని వాగ్విసినవాగ్వితకు దేవరహృదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు శివరామశాస్త్రి తనకంటె నవేక విషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును నేదో విషయమున నేకదేశమున నతిశయించువారునునగు కవిసోదరులను విద్యావివాదమునకుఁ బిల్చుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నందులకు మావిచారము పట్టఁజాలకున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునుగూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్నను, అది యన్యత్ర విస్తరించియుండుటచే నిందుపేక్షించి, శివరామశాస్త్రి గొప్పరపువారిపై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామశాస్త్రికి లేశమును గౌరవావహము కాదనియు, నతఁడు మాపేర్కొనకే రాకయున్నను దమవంటి సత్యసంధులు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అనుకూడ మానెత్తికే వచ్చుటచే నందులకు మేము విధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియు, మనవిచేసికొనుచున్నారము. ఎవరుగాని ఎవరితోనేనిఁగాని యద్ధమునకో విద్యావివాదమునకో కడంగునప్పుడన్ని విషయములను నుభయులకును సమములుగా నుండవలయునేకాని ఏదో యేక దేశమునమాత్రమే యున్నవారొక్కరును, వేఱొక్కరనేక విషయము లెఱింగినవారును సైచో నాయెదిరింపుగాని, జయింపుగాని, హాస్యా

స్వదమునియు విన్నవించుకొను చున్నారము. చతురంగబలములుగల తోనే కొకవదాతిపర్గము మాత్రమేయున్న ముతాదారు తనంతదానై యెదిరింప సెందుచు "మీరు మీకున్న గజాశ్వాది సైన్యమును దీసికొని రావలదనియుఁ బదాతిపర్గమును మాత్రమే తీసికొని రం"డనియుఁ గబురంపినచో దమవంటివారయ్యది విశ్వసింప రని మానమ్మకము;తరువాతఁ దమచిత్తము.

ఇకవైష్ణవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁ దలంపరనుమాట కుత్తరము చిత్తగింతురుగాక. గద్వాలాదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవారెత్తి కొనియును మరల నీవిషయ మన్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలింపకయే వారిసిరనుకొనవలసివచ్చినది. గద్వాలలో నేమి, ఆత్మకూరిలో నేమి, మమ్మెదిరించినవారు శ్రీవైష్ణవులే, వారిప్పుడు సజీవులైయున్న వారు. ఆవివాదమునకు వైష్ణవత్వస్మార్తత్వములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో వా సంస్థానాధిపతుల పేరఁ దాము వ్రాయించినచో వారు యథార్థమును దెలుపకపోరు. ఒక భేదమునూతర్కము లేకపోలేదు మేము నియోగులము కాక అంతోయింతో ఆంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పచుండుటచేతను, ఈగుంటూరి మండలములో విశేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువారసీమలో నియోగిశిఖామణులగుటచేతను, వారితో సహాసనమును విద్యావిషయమున మేము సభ్యులతోపాటుగను, అగ్రాసనాధిపతితో పాటుగను నంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదిప్రతివాదిభావము గల్గుటయుఁ దమవంటి ప్రాజ్ఞు లుభయులను సరిచేయ నెంచుటయు, హెచ్చించుటయుఁ, గుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని యే హేతువుచేతనో తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మీసీమునుగాలేదు. అక్కడ నట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నా సంస్థాపరిభువులు తేల్చి సమ్మానింపఁదగుగీతిని సమ్మానించిపంపిరి.అందులకుఁ గారణము మమ్మెదిర్చినవారు పండితులగుటచేతనని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కావ నిఁక విస్తరింపఁదలఁపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్న పమునుఁ జిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రిప్రగ్గడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వినయపూర్వకముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా!

తమంతటఁదామే యేకో పరిసక్తిఁగల్గించుకొని "వివాహమహోత్సవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి యందలి పీఠిక" యని యచ్చొత్తించి ప్రకటించిన పత్రికలో మాకును గొప్పరపు సోదరులకుఁగల తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూ

మటచే మేము మిగుల ధన్యులము. మాకును సోదరకవులకును విద్యావిహీన మే సభల్లోఁ గర్జించదో యెంతులకుఁ గల్గిదో అవిఘ్నదమునకుఁ గారకు లెవ్వరో ఆయా యంశములను దామాసభలోనే దయచేసియుంటచేఁ బూర్తిగా నెఱుంగుదురు. 'యథార్థవాది' 'సత్యవాది' నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించిన సోదరులుగూడ నాసభలోనివారేయైనను వారువ్రాసిన వ్యాసలయందలి విషయముల కేవిధమ యిన ప్రత్యుత్తరము నొసంగఁజాలక "నిజమెట్లు బయటికిపచ్చునురా! భగవం తుఁడా!"యని నిత్యమును బరితపించుచు, మాకుఁగల యావశ్యకార్యములను పటలుకొని, జీవనోపాధియగు నుపాధ్యాయకవి, యాస్థాన విద్వత్తయనువానిని లక్ష్యంపక సుమారు రెండుమాసములనుండి యీగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు దేవరవారి పత్రిక యెంతోసాయమొనర్చుచున్నది! * ఇట్టి తారతమ్యమువకు నిజముగా దమఱంటి విద్వత్ప్రభువులే తగినవారు. మావ్యాయ నంశము స్తుతి మాత్రము కాదమటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించు కొనుచున్నారము.

"సీ. ఆష్టావధానము నాచరించితినేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివియుంటి
నాటకమ్ములు పద్యనములు ప్రబంధముల్ నవలలు మున్నుగా వివిధకావ్య

---

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదిపఱకు రమారమి రెండుమాస ములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపంచానవాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకును, మ॥ రా॥ శ్రీ కుండిన కవి హంసేశ్వాది బిరుదాంకితం బగు కొప్పరపు సోదరకవ్రలకును, జరుగుచున్న కలహము సర్వజనవిదితము. కాని, గుంటూరుపురవాసులు విద్వత్కవిసభ నొకటేర్పరచి దానియందున శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకొప్పరపువారిని రావించి విద్వజ్జన సమ్మ తముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవుల కలహము నానాటికి నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య, యథార్థ, వాదులసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియు నిప్పుడిప్పు డసంబద్ధ ప్రసంగములుగూడఁ బెరుఁగుచున్నవి. ఈపైవిషయము లాంధ్రపత్రికా చదు వరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమును మాన్పువారొక రును గన్పడరైరి. గాని, బొంబాయియందుఁ బ్రచురింపఁబడు నాంధ్రపత్రికా మూలమున బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దర్ జమీందారుగారిని "కవిపండితసభ నొకదాననిగావించి, యాసభకు మమ్మును, కొప్పరపు సోదరకవులను రావించి, మావిద్యాసామ ర్థ్యముల విద్వత్కవి సమ్మతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవా"రని 1-11-1911

విరచనఁజేసితి నిరుపమానం బగు కవితారసాస్వాదకలనఁగంటి
గ్రంథమ్ములను జెక్కఁగాంచితిఁబండితకవులతోఁబలుమఱుఁగలియుచుంటి"

పైపద్యమువలనఁ దాము మాయుభయుల తారతమ్యమును సభాముఖమున నిర్ణయింపఁ బూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానమ్మకము. మేము వైదికుల మయినను దాము నియోగులైనను బక్షపాతముండు సూచనలు తమపత్రికలోని యంశములు చెప్పుచున్నను మేము తమసన్నిధి నీయంశమును సభాముఖమునఁ దేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము కాని యీగీతము కొంత సందియము వాపాదించుచున్నది.

గీ. "కాని యీగతి వాదముల్ గానసైతి
విబుధవరులార! నాదొక్క విన్నపంబు
ఇచ్చ దీరంగఁ బోరుల గ్రచ్చుకొనుఁడు
దాని ఫల మెద్దియో దయఁబూని చెపుఁడు"

ఈకీతివివాదములు తాము కాందలే దనుట యొప్పిదమేగాని 'పగులఁ గొట్టించి తుద్భటవివాదపాళి గొడఁడిండిమభట్టు కంచుఢక్క' ఇత్యాదులు పూర్వపండితులకును నిట్టివాదములు కలవని ఘోషించుచున్నవి. ఒకవేళఁ దాము 'ఈకీతి వాదము'లనఁగా, ఇట్టి యసమానకళ,లని వ్యాఖ్యానము చేసినచో

తాకీఖున కోరితి. ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁ జెప్పితీరవలయును. శ్రీరాజాగారును విద్వత్కవికుంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొక పండితసభగావించి శ్రీకవిద్వయయుగళమును రావించి, వారిచే వీరిచే శతావధానాదుల జరిపించి, విద్వత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నెవరు జయ మొందుమరో ఆజయము నాంధ్రపత్రికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీకవుల కలహవిషయమై యనృతప్రతులై కవులకంటే రెండుపాళ్ళక్కువగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యథార్థ వాదుల కొకింత విశ్రాంతినిచ్చిన వారగుదురు. శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుట వలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మటియు లోకమున కంతకును నిజము దెల్పిన వారగుదురు. కావున శ్రీరాజాగారు త్వరితముగా నొక విద్వద్వసభ గావించి వారివారి సామర్థ్యములను లోకమునకుఁ దెలియఁబఱచి సంస్తవనీయులు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి, సికందరాబాదు.)

(1911 సం॥ 11 నవంబరు ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

మేమొసఁగు నుత్తరములేదని విన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈవిద్యావివాదము నకు ఫలమేమని సెలవిచ్చియున్నారు. పూర్ణమైన ఫలముకలదు. ఎట్లందురా, కవిత్వమన సెట్టిది? ఆశుకవనమన సెట్టిది? ప్రబంధకవనమన సెట్టిది? కవికిఁ గావలసిన సామగ్రియెట్టిది? సామగ్రి లేక కవిత్వము చెప్పఁబూనుట యెట్టిది? అతనిని గవి యనవలయునా? వేఱుపేరఁ బిలువవలయునా? అందులకుఁ బూర్వ లాక్షణికు లెట్టిపరిష్కారములను జేసియున్నారు? ఎవరెవరి నెదిరించుట యుక్తము? ఎవరివాగ్ధాటి శుద్ధము? ఎవరిది కాదు? ఎవరిని బండితులొప్పు దురు? ఎవరి నొప్పరు? న్యాయమేది? అన్యాయమేది? అను నంశములు వీనివలనఁ దేలును. దానిపై నిఁక నెవ్వరును నిట్టి కాలద్రవ్యములును, ఇట్టి యనవసరపు టూసనచర్చలును సలుపకుందురు. ఇట్టి ఫలమున్నది గాన నిది యెందులకని విద్వత్ప్రభువులు నిరసించుట కవులదురదృష్ట మనుకోవలసి వచ్చు చున్నది. కేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తామే వివాదములకును సౌఖ్యమును గలిగిం పఁదలఁపనిచో ననవసరముగా నీయంశము నెత్తికొని, మాలోమేమెట్లో సరిపెట్టు కొని మిన్నక యెవరియూహకి వారు పోఁదలఁచుచు నేకొన్ని గంటిభాగవతము లాపల్లెను ఆపల్లెము జరుపుకొనుచు వారిచ్చిన దర్శ్యమును సంపాదించుకొనుచు నున్న మమ్ము నిందుఁ బేరొక్కనితారతమ్యనిర్ణయమునకుఁ గడంగుటయే యుక్త ము కాదు. కలుగఁజేసికొనుట కొప్పితిరేని యనుగ్రహించి సభాముఖమున మా తా రతమ్యములను బండితసమక్షమునఁ దేల్చి యీకాలమునకు వికృ మూర్ఖులో భోజులో యనుసద్యశమును వహింపఁ బ్రార్థితులు. ఇది నైదికనియోగికష్ ఱూలకముగాఁ గల్గినట్లు తాము తమ పత్రికలో నూచించియున్నారు. అది సత్యమెయైనను (మేమునియోగులయెడల ద్వేషభావము లేనివార మనునంశమూ పల్లెటూళ్లపట్టుదలలు దేవరవారి మంజువాణీపత్రికయే ప్రకటించియున్నది గాన నంచావిషయము తేలును. కనుకనిందు మేమిఁక చర్చింపక వదలుకొంటిమి, ఎట్లో దేవరమ మ్మనుగ్రహించి మామా తారతమ్యములను సభామూలమునఁ దేల్పఁ బ్రార్థించుచు నిందలి తప్పులకు మన్నింపవేఁడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు
18-10-1911

ఇట్లు తమవిధేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

చ. అతని నుతింపఁగా వలది యక్కట! లోకము నిట్టు లెందఱో
వితగఁ బ్రయత్నముల్ సలుపువేళ యథార్థము పత్రికన్ సమం

చితగతి వ్రాసి యిందఱకు సిగ్గు ఘటిల్లఁగఁ జేసి సర్వస
మ్మతమను త్రోవఁ ద్రొక్కి బుధమాన్యత గన్న సుదర్శినీశ్వరుఁ.

ఉ. సాహస మెంత చేసెనొ!యసాధ్యఁ డరేండు,స్వకీయవారు ని
ర్వాహకులై మహామహులు బ్రిమ్మని దిమ్మగ దిమ్మ బ్రమ్మగా
దోహద మాదరించుసెడ "దోర్హిమ కూడదు త" వ్పటంచు సం
దేహము వీడి వ్రాసెఁ దనతెంపు బుధుల్ వినుతింపుచుండఁగఁ.

ఉ. పక్షముఁ బూని వ్రాయు తమ బంధుల వ్రాఁతల నెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షయొనర్పఁజాలెడి విశేషములం బ్రకటించి పత్రికా
ధ్యక్షత సార్థకంబుగ యథార్థము బట్టి చరించినట్టి యీ
యక్షయసూనృతాత్మునకు నంజలినేసిన నబ్బఁ బుణ్యముల్.

ఉ. సత్యము వ్రాయఁ డొక్కఁగుఁడు శాఖకు లోఁగుటఁజేసి,పత్రికల్
దౌత్యము సేయఁఁగాఁ దొడఁగె దారిని దప్పి,యిదేమి ! యెంత దౌ
ర్జత్యము దాపరించెఁ గలి కాలమహత్త్వముఁబట్టి యంచొగిఁ
నిత్యము చింత సేయునెడ నీతికి నీతఁడు నిల్చె నొక్కఁడుఁ.

క. కల రెండఁ తోని లోలో, పల "నిది యన్యాయ" మనుచుఁ బలుకు నియోగుల్
ఫలమేమి!పయికి రారొగి, జెలఁగి పయికిపచ్చె నొక్క శివశంకరుఁడే.

క

సీ. "కస్తూరి" యనుసమాఖ్యుపహించినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనరుఁగా
"శివశంక" రాభిఖ్యచే నెసంగెడియీతఁ డనుపమప్రఖ్యాతి నందుఁ గాత
తనపేరు సార్థకత్వము దాల్ప నితనిపత్రిక "సుదర్శిని" పేరు దెచ్చుఁగాక
త్రికరణశుద్ధిగా దేవుఁడుండుట యెఱిఁగిన యీతనిమనంబు మనెడుఁగాక

గీ ఇతనివ్రాత యాచంద్రార్కఁ మెల్లబుధుల
మెచ్చునకుఁ బాత్రమై పారపొచ్చెములను
బెట్టి వ్రాయు వ్రాఁతల చెంపఁజెట్టుగా ను
దాహరించెద మంబ ! ప్రత్యక్షరంబు. 220

(సుదర్శినీ పత్రికనుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

ఆహా ! కష్టించి గురుకులవాసమొనర్చి పాణినీయవ్యాకృతిపవిత్ర
మయిన యున్నతవిద్య సభ్యసించి యుభయభాషానిరాఘాటసాహిత్యములో

పాటు బహువిధ విచిత్రావధానసహితానవద్యహృద్యసద్యశ్శతఘంటకవనరచనా ధురంధరులై యనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది సద్గ్రంథనిర్మాతృశిరోమణులయి వివిధవిద్వత్సభారంగాభంగవిజయసుధంగభావుకులయి యాంధ్రదేశంబున నేకవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱిచేగర్వోపసంహారనీతిబోధలు ! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చినమాత్రపుజ్ఞానముతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానులమని బయలుదేరి వారితోపను వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁ గొందఱు గలహోశనులు వారిని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నొక్కచోఁజేర్చి యంగు "పక్షపాత గౌరవ సూచనమునకో" యనునట్లు వారి సన్నిధిని వీరి కాసనమిచ్చుటయు 'న్యాయమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారి కాసనము (సీటు) నీయఁగూడు' దని తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లన్నందుపయిని వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్షించుచుండుటయు, దానికిఁ దాళములువేయుచుఁ గొందఱు పరిముఖుల మనిపించుకొనువారే తమ విద్యాతారతమ్యనిశ్చేకిత్వము నొకమూలఁ ద్రోసి కేవల గతానుగతిక న్యాయము లయిన పక్షపాతాదులచే పురస్కరించుకొని "తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు సభారంగమున వారినట్లు తృణీకరింపరా" దనియు 'నెవరి యంతటివారు వా'రనియు నిత్యాది నీతివాక్యములు వ్రాయుచుండుటయు నందున కాకవికుంజరు 'లట్టి సభలకు చెప్పట యన్యాయమో' యని వారికి వారికి సంగివంగి సలాములుచేయుచు విన్నపము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ నీప్రాంతముల సత్కవిత్వప్రాభవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కావంతయు సందేహము లేదు.

ఏపత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! న్యాయవాదులే! గర్వము కూడదనువారే! స్వాతిశయము పలదనువారే! నీతులవ్వారిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి గదా! అబ్బ! ఈనీతు లెవ్వరికి రావు? ఇవి యొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోక సామాన్యములే యయిపోయినవి! అయినను ఇంతటి మహాపరాధము వీరేమి చేసిరి చెప్పుమా! కొప్పరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన గౌరవమును బొందుట కర్హులు గారనుటయా? మేలు!

ఇదియొక తప్పుగా విద్యాస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెవ్వరును ఎంచఁ జాలరు. ఏమనఁగా? మల్లులెట్లు పరమల్లుల బలాధిక్యమున కంగీకరించరో

యట్లే విద్యాధికులలోనుండి వివాదవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము పరుల నిరూపితప్రజ్ఞలనే యంగీకరింపరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజ్ఞ నంగీకరింతురా? మధ్యస్థులగువారే వారివారి తారతమ్యములను గనిపెట్టి యర్హగౌరవము లీయ వలసియుండెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యము లను దెల్పుకొనవలెను. అట్లు గాక, వారు నూరకొని వీరునూరకున్నచో నిక సద్విద్యాపరిశ్రమయొక్క తారతమ్యము లెట్లు గమనింపఁబడును?

ఈసాత్త్వికనీతు లుపజీవింప సాధువులు, ఇట్టి సంగతులలో నాత్మదృష్టాంతము ల నిచ్చికొన్నచో లెస్సగఁ దెలియఁగలదు.

కష్టపడి గురుకులవాసముచేసి, యనన్యమన బ్రహ్మచర్యము లాచరించి యఫ్. యే. బి యే. పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన 'లా'గ్రంథములు చదివి యర్థాభాతితో ధర్మశాస్త్రచర్చానిబద్ధమయిన న్యాయవాదముచేయు నొకప్లీడరుగారు, పొట్టచింపినను ఇంగ్లీషుముక్క లేక తెలుగైనను బూర్తిగా నెఱుఁగక 'లా' యన నేమియో తెలియక కాలకర్మశమునఁ బట్టువడిన శ్రోత్రియ పాండిత్యమునుబట్టి గంటకు వందలకొలఁది యర్థములేని బండయుక్తులను ప్రయోగించి వాదించు నొక చెట్టుక్రింది వకీలు తనతో కోర్టులో సమముగా గౌరవింపఁబడునప్పుడాతనిఁ జూచి యెట్లుసహించగలగో యూహింతురిగాక.

ఎంతో చాతుర్యముగ,యుక్తియుక్తముగ,రసపోషణముగ,సలక్షణముగ, ద్వంద్వార్థముగ,నర్మవేగముతో, గర్భోపసంహారాదివ్యాసములు వ్రాయునొక పత్రికావిలేఖకుఁడుగారు, ఇవెవ్వియును చేతగాక ఊరక యేవో పొడిమాటలను అనేకాపభ్రంశములతో గంటకు దస్తాలకొలఁది బరుకఁ గలఁడను నంతమాత్రమున నొకనింద్రిచ్చి తనతో సమునిజేసి కూరుచుండఁ బెట్టినప్పు డెట్లు కొఱకొఱలాడునో యోజింత్రుగాక.

ఒక భాగ్యశాలిగారు, వివాహాదులయందుఁగాని యన్యత్రగాని సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁ దాము గూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని "కేటాయింపు" గా వేరొక్కపంక్తి తీర్పించుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరుచున్నప్పుడు సామాన్యజనుల వా పంక్తిలోఁ గూరుచుండఁ జెట్టిన సెంతయుఁగర్హము వచ్చునో పరికీలింతురిగాక.

ఇట్లేప్రతివారును ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందురేని సుశిక్షితవిద్యా బలధారేయులయిన తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు శ్రోత్రియపాండిత్యముచేఁ గేవలమును

సామరజనమాత్రరంజకంబయిన యాశుకవిత్వకవచం బొండు దొడిగికొనివచ్చిన యొకరు తమతో సమగౌరవమునొందునప్పుడు వారి తల యెంతకంటగించుకొనునో తెలియఁగలదు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను తమకన్న నసేకగుణముల మిన్నలయినవారినే గడ్డిపరకలవలెఁ దిరస్కరించుచుందురు. అట్టిసంగతిలో సంపూర్ణవిద్యాబలదర్పితులయి రెండుపైపులను వాఁడిగల్గి చికిలిచేసిన కత్తులనఁ జెల్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తమకన్న నసేకగుణములఁ జిన్నలయిన కొప్పరపువారిని విద్వాసభారంగమునఁ దమతో సమానగౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్పయిదా? వారు కష్టించి చేసిన విద్వాపరిశ్రమయంతమాత్రపు లఘికారమున వకైన నోఁచుకొనలేదా?

ఎవ్వరినేని తిరస్కరించుగూడదనుట సామాన్యధర్మమే. కాని యొక్కొక్కప్పుడు విశేషధర్మము చొ॥ నట్లు తటస్థించక మానునా?

ఉద్యోగస్థులను జూడుఁడు. ఎవరికైనను ఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పుడు అంతకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు "ఆయుద్యోగమాతనికీయఁగూడదనియు నతనికన్నఁ దనకెక్కువ గుణములున్నవిగనుక, ఆగౌరవము తనకే యిప్పించుఁవలె"ననియుఁ డగవులాడుదురు. అప్పుడీయుపనిషన్మత మవలంబింతురా? వేదాంత మవలంబించుటయే ప్రధానమగునెడల సభలును విద్వత్ప్రకటనలును గౌరవములును ఆశించక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స అవి కావలసివచ్చినప్పుడు తారతమ్యగౌరవములును వెంబడినే కావలసియుండెను. ఇప్పటి జమీందారులు కొంఱలు విద్వత్సంభావనలిచ్చుపట్టుల నీయుపనిషన్మత మవలంబించి సమముగా సంభావన లిప్పించరాదా? ఒక్కరికిరు 1118లు, మఱియొకరికి ఏట్టిరు 118 లు నీయనేల? కావునఁ దారతమ్యము గమనించితీరవలెను. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సత్యము పల్కిరి. "మాకున్నన్నిప్రజ్ఞలు వారికిలేవు గనుక వారిప్పట్టున మాతో సమముగాఁ బండితసనమును స్వీకరింపఁదగ" దనిరి. ఆ సంగతి సత్యమొ కాదో విజ్ఞులు తాము ప్రత్యేకముగ సభఁజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయినారా? అట్టి తారతమ్యవిచారణసభ కెవ్వరురారో, వచ్చి యెవ్వరు డీల్పడుదురో, వారి నప్పుడే నిరసింపవచ్చునుగా! పత్రికలలో నీసడించి వ్రాయవచ్చునుగా!

గుంటూరుపురవాసు లెవ్వరిబౌర్బల్యమునకు రహస్యముగా వెఱచియో యీసభఁ జేయింపరైరి అట్లు జరిగినచో, ఇంతమంది కీ వార్తలభ్రమ లేకుండ నప్పుడే తేలిపోవును. అట్టిభాగ్య మెప్పటికైనఁ గలుగునా? అదిగాక మన వారు కొందఱు చెప్పినట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణమే యక్కఱలేనియెడలఁ గొప్పరపుశర్మగారు సభవారందఱతోపాటు నేపర్యిక్కనో కూరుచుండక ప్రస్తుతావధానులతోపాటు సమానముగఁ గూరుచుండ నుంకించిన దెందుకొఱకు? స్వగౌరవప్రకటన కొఱకు తరువాత తిరుపతి వెంకటేశ్వరులట్లు వారిని గూరుచుండరాదనుట యెందుకొఱకు? తమ నిరుపమానవిద్వత్కవిపట్ల గౌరవము నిల్పుకొనుటకొఱకు. తరువాత వీరిని వారు "మీసములు దీయించెద"మని రణోన్ముఖులగుట యెందుకొఱకు? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుట కొఱకు. ఇంచి అప్పుడు కొప్పరపుశర్మగారిని ముందు గూరుచుండఁబెట్టుటయును, ఇప్పటికిని ముందునకు దేఁజూచుచుండుటయు నెందుకొఱకు? స్వజాతి గౌరవముకొఱకు- వేయునేల? యుక్తిప్రయుక్తులను బ్రియోగించుచు నిట్లు గంభీరవ్యాసములు వ్రాయుచుండుట యెందుకొఱకు? ఒకరికన్న నొకరు మిన్నలన్న గౌరవము కొఱకే- కావున నట్టి గౌరవము కుంకితమగుచున్నప్పుడు మన శాంతిమంత్రములు పాఱవు

కొప్పరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మన యిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగుపపీఁటలును దగుపపీఁటలును వేయుదుముగాక. సంబంధ బాంధవ్యములు నెఱపుకొందుముగాక. అంతియకాని యీ మమకారమును బురస్కరించుకొని విద్వత్ప్రికాండుల నీసడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పరపువారి నెంతయు గణించుట లేనటుల కనఁబడుచున్నయది- కాని, సత్యముగా మాయభిప్రాయమదికాదు. విద్వత్ప్రికాండులగు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరినిటు తగ్గించవలసి వచ్చినదిగాని, లేనిచో దేనియందలి యసాధ్యతచే యతి కుదిరినఁ బ్రాసకుదుర కయుఁ బ్రాసకుదిరిన గణముకుదురకయు, తోంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు ముందువేసికొని రెండ్రెండ్ర కవులమనిపించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయ వప్పటికి మూడుముంతలనీళ్లు చార్చి, గ్రుడ్లు మిణుకరించుచుందుగో యట్టి పద్య కవిత్వము గంగాపరివాహమట్లు అక్షయముగా, నాశుధారను వర్షించుచట్టి శ్రీకొప్పరపుకవిసోదరులు దేవతాసమానులనుట కాపంతయు సందేహము లేదు. మనకండఱకును వారు పూజ్యాతిపూజ్యులే కాని, తిరుపతి వెంకటేశ్వ

ఱులకొక్క యడ్డును చెప్పుకొనే యుండక తప్పదు. ఏమన్నఁగా! వీరికున్న యాంధ్రాభిమానము వారికిని అభ్యాటితోఁ గలిగియుండుటగాక విశేషించి విద్యత్పరిజ్ఞ లేకుఁ బైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదిగాక సత్కావ్యరచనము చేసినప్పుడే కవియనఁదగినది కొప్పరపువారొక్క గ్రంథమైనఁ బ్రకటించలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు పంచమవేదమును దృశ్యప్రబంధమొనరించి యాంధ్రదేశమునకు మహోపకార మొనర్చిరి. మతియు నెన్నేని సత్ప్రబంధములను రచించిరి. వారొకవేళ నొక్కొక్కశాస్త్రమునఁ బరిమావధి ప్రజ్ఞలుగల మహాపండితకుంజరముల కొక్కింతజంకిన జంకుచుఁ బోమాకాని తక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యులు మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదా యని యేమేమో వ్రాసినంతమాత్రమున వారితేజము కొఱంత పడునదికాదు ఎంతవ్రాసినను ఇంతే. పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ. పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు మే
దిని పడిపోవఁ జైలమయదీపిక లాతిన నాఱుఁగాక! శో
భసఘనకాంతివిస్ఫురదభంగధగద్ధగధాళిశోభ్యస
న్మణిమయనిత్యనిర్వికృతిమంగళదీపిక లాతిపోవునే.

ప॥రా:— పత్రికాధిపతులండఱును దయయుంచి యీవ్యాసమును దమతమ పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నారము. ప॥ అ॥

(1912 సం॥ అక్టోబరు 1 వ తేదీ సుదర్శిని పత్రికనుండి.)

కవుల కర్తవ్యములు.

మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి గారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమండఱకును ఎవ్వరును హితులుగారు కొందరికిష్టులును గొందఱికనిష్టులు నగుట విధాయకము. లోకానందసంధాయకుఁడైన కృష్ణాధుఁడే కొందరిచే బుర్రవ్వఁడిట్టఁబడుచున్నాఁడు. చూడలేదే! ఇది విహితంబ కాని, మనమండఱమును భాషాసేవ సేయుచున్నవారము. సరస్వతీకటాక్షవీక్షణములకై సర్వదా ప్రతీక్షించుచున్నారము. కావున సారస్వతద్రోహచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండునుగాక! చంపవచ్చిన వాఁడయ్యును నిక్కమగు విద్వాంసుఁడయ్యెనేని యాతఁడు విద్వాంసుఁడు గాఁడని యనకుందుముగాక! విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరమున ధరింతుముగాక! ఎందువలన? "విద్వానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమం, నహి వంధ్యా

విజానాతి గుర్వీం ప్రసవవేదనాం" అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమము తల్లులనుల కుఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన ప్రసవవేదనము, వంధ్య(పిల్లలు కలుగని యామె) కెట్లు తెలియును? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నందఱమును గొలఁదియో గొప్పయో ప్రాసియున్నాము. ఈనడుమ తాము మనోరంజనిలో, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు న్యూనత్వసూచకముగా, కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి విశేషించి కొనియాడుటయు నందుపైని మిఘురమందలి కాశ్చెర్ల శ్రీవాసరావుగారు గాని లేక మీరు వ్రాయించినట్లు మఱియెవ్వరో బ్రహ్మరథమ్ము కాని పెద్దకథ నొండు ప్రకటించుటయు నండఱు నెఱిఁగినదేకదా! మీరేమో యంతఃకలహములను దెందుచున్నారని వారు వ్రాసినందున కాక్షేపించుచు నట్టి కలహబీజములు వారి వ్యాసములోనే పూర్తిగా నున్నవిగాని మీవ్యాసములో లేవని మీరు ప్రాసియున్నారు కాని, కలహబీజములు మనవ్యాసములోను స్ఫురించుచున్నవి. కొప్పరపువారినిఁ బొగడినవారు కవిపండితచక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులను బొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్పష్టముగా వ్రాయ్రుచ్చియున్నారు. పామరపక్షమునఁ జూచితిమేని నడుమ నిది యొక కలహబీజము కాదా? అని యటుంపఁడు; మీరు ప్రాసినట్లు వారు కవిపండితచక్రవర్తులే, మీరు సామాన్యులే. ఇంతఁ దగవుపెట్టిన ప్రయోజనములేదు. కాని, యింత మాత్రమాత్రములో విమర్శనమున కొక్క యణుమాత్రము నుపయోగము కన్పించుటలేదు. ఈ కవులతారతమ్యములను గూర్చి ప్రాసినవారొకరద్దఱు సామాన్యులే కాన్పున వారి వ్రాతలు విశ్వాసపాత్రములు కావని మేము స్పష్టముగా దెల్పియున్నారము. ఏమనఁగా, లోకములో ఘనుఁ డైనవాఁడు తమయెద్దకు వీఁడో యొకింత చదువుకొని పండిత సంపాదినమునకై ముందుగాఁబచ్చి యాశ్రయించిన వారిని కేరడీసి తమమంచిగుణముచే నొండె లేక వారి విద్వత్తనుబట్టి యొండె వారిని గౌరవించి కొనియాడుట ధర్మమయి యున్నది. అందునను మహదాశ్చర్యకరమైన యాశుకవితాప్రవాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపు వారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిది కాదు. కాని వారిచే వాగట్లు పొగడఁబడిన మాత్రమున లోకములో నిఁకనందఱును కొలఁదివా రయినారని మన మనుకొనరాదు. వారప్పు డాకవులను సమాయానుకూలముగా గొప్పవారని పొగడియున్నారేకాని యాసందర్భమునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులు

వారికంటె తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు. ఆకవిపండితచక్రవర్తులు ఉభయులఁగూర్చియుఁ జర్చించి అందు తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ బెద్దలై యున్నారుగనుక "ఆపరితోషాద్విదుషాం నసాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం" అను న్యాయమును బట్టి వారి సిద్ధాంతమును మనము శిరసావహించుటకు సందియము లేదు, ఇదియిటు జరిగినదా ? ఏకదేశ పరిశంసవలన ఫలమేమి ? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వెళ్లి వారి నిరాఘాటోభయభాషాకులంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని బ్రశంసింతురు ఇది పెద్దల ధర్మము. కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యచర్చలకుఁ బనికిరావు. విశేషవిధిచే వారు ఉభయులనుగూర్చి చర్చించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకార్యమగును. ఏదీ ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమున లేదయ్యెను "సతాం సభాసు" యని పౌరాణికవు లంగలార్చిరి. వినువారు లేకపోయిరి ! తూష్ణీంభావమును వహించిరి. కారణ మూహింపలేము.

కవులండఱును గోడకట్టెడువారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపు వారతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యినుక పాముపు పెట్టి కట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. ప్రట్టకీటు తిక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తికలదు. వారియొద్ద శతఘ్నులకును బరులని గట్టిరాళ్లగని యున్నది. ఆగనియందుఁ గొనరాళ్ళును రత్నములును సక్కత్తుగ దొరుకును. వారి కూర్పుగూడ నీరంధ్రమయినది. ఆగోడ ప్రశస్తము వఱకును శిథిలముగానిది. లాఘవమునందుఁగూడ వారసాధారణులు. పిల్లలవినోదార్థమై యిసుకతోఁ బిచ్చుకగూండ్లను గట్టువారిని మహాసౌధనిర్మాతలతోఁ బోల్పఁ జూతురిది యేమి పాపము ! వారుగూడ మహాసౌధములు నిర్మించనిండు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా! సరస్వతి మనలను దన భక్తులనుగా ననుగ్రహించవలదా ? యెద్దియేని యనిష్టకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణారతారపదులయినవారినెల్లఁ దోసివేయుచుందుమేని, యిక సరస్వతి మనలను బరమవిగోధిగణములోని వారినిఁగాఁ జూడదా ! తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తిక్కువ విషయములు మాకుఁదెలియవు. వారెట్టివారో కనులసైనఁ జూచియుండలేదు. వారి గ్రంథరత్నములఁ బఠించిన పక్షపాతము మమ్ము దోషులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మనోరంజనిలో నొకరుచెప్పిన కత్తెరపద్యమనుచు నొక పద్యమును, అకత్తెరమీఁదనే కొప్పరపువారు చెప్పినారనుచు మఱియొక పద్యమును ప్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పిన దన్న పద్యమున కెంత విలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవ పద్యముఁజూడ నిక్కముగా సిగ్గే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడాశుధారగా రచించిన పద్యమే యంత మనోహరముగానున్నప్పుడు స్థిరచిత్తులై యూహాసహాయమున వీరేదిరచించినను నది యులోక సామాన్యమయి యుండునటులో నతిశయోక్తిలేదు. కాని * అదియే నిజమయ్యేనేని తమ శక్తియంతయుఁ గన్పఱచఁదగిన శ్రీజార్జిచక్రవర్తి పర్ణన పద్యములు 'సరస్వతి'లోఁ గొప్పరపువారు వ్రాసినవి అంతనీరసముగా నున్నవేమి చెపుమా ! ఏది స్థిరపఱచుటకును జేయూడరు. ఇంతకును గొప్పరపువారేపయినఁ

---

* పరా:— సుదర్శినీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలింపఁబడుచున్న యీ మనోరంజనీపత్రికాధిపతి యనఁగా ! యను పృథాళాఖ్యాభిమాని, కొండొక యతిపాత్రసములకూర్చు నెఱిఁగిన వాఁడును "శతావధాని" యను నొకవిగ్రహు జందెపుఁబోఁచ తొడుగుకొనినవాఁడును ననియెఱుఁగునది. తన నాటకముపైఁ దానునుకొన్న తెఱఁగున నభిప్రాయమొసఁగనిది మొదలు మమ్ముఁనితఁడు ద్వేషించుచుండును. నేటికిఁ గొప్పరపువారి వంకదారికి యిందులో మాకేదియో విష్ణుచక్రము చేయఁడలఁచి శరపరంపరగాఁ గొన్ని వ్రాతలు "కొమ్మలు తిరిగిన యవధానపుంగవులజత" లోనగు ప్రగల్భపుఁబ్రల్లదములతోనింపఁ జొచ్చెను. అవి యసత్యబహుళములగుటఁ జే నార్యమతో బోధని యీ కీర్తిదితీరున దుస్స్మృదూళి చేసెను.

(1) "మనోరంజనిలోని వ్రాతలను చూచితిమి అందసత్యములు చాలకానిపించుచున్నవి. మనోరంజనీ సంపాదకుఁడుగారు గంజామువారియింట మున్న గుతావుల కొప్పరకవులు అవధానము చెప్పుచున్న సమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజామువారింట జరిగిన సభలో వీరి ప్రక్కనే మేము కూర్చుంటిమి. వీరప్పుడువ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పుడు

గొన్ని పరిబంధములు రచించువఱకును వారిని దిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ప్రచార ములోఁ గలిపి ముద్ఘటించవలదని పండితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొను చున్నారము. ఈవ్రాయుటవలనఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించు చున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులతోఁ బోల్చుట యను నొక్కచెట్టి భ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంత మెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లు కాదేని,

చ. పనిగొని పంతగించి ఘన వాత పరంపర లొక్కచెట్టు మే
దిని నడిపీఁ దైలమయ దీపికలాతిన నాఱుఁగాక శో

వారు చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ఇప్పుడు ప్రకటింపఁబడిన పద్య ములకును చాల భేదము కానిపించుచున్నది. కొన్ని క్రొత్తపద్యములుకూడ కాని పించుచున్నవి. ఉదాహరణము:— సభలో "తిమ్మినిబమ్మిగా" అని అన్న గారును "పండినినందిగా నందినిపందిగా" అని తమ్ముఁడును సీసపద్యము పెద్ద పాదములు చెప్పగా మనోరంజనియందు గీతములో "బమ్మదిమ్మని దిమ్మబమ్మ గాఁగ" అని శ్రీనివాసరి నందినిపందిని మొదలగునవి లేవు "చ కనుఁగొన శోణ కాంతులెసఁగన్" - అను పద్యము కొత్తదిగానున్నది." (1 కొత్తపల్లి సూర్య రావు. 2 నేత్రకంటి శేషగిరిరావు 3 మాచర్ల హనుమంతరావు 4 కోగంటి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు. 5 శ్రీసముద్రాల వెంకట అప్పలాచార్యులు)

(2) 'కొప్పరికవులను స్తుతించువారలలో నేను నొక్కఁడనైయున్నను, వారినిగురించి ప్రచురించిన వ్రాతలు చాలవఱకు సత్యేతరంబులుగా మనోరం జనిలోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఆశుధార వారికి సహ జముగా నున్నదని యంగీకరించియు, నందు ప్రచురించినప్రకార మున్నట్లు నాకుఁ గాన్పించుటలేదు. వారాశువుగాఁ జెప్పిన పద్దెములకును నిందలిపద్యము లకును చాల వ్యత్యాసమున్నది. "తిమ్మిని, బమ్మిని" యని విశ్వామిత్రుని వర్ణిం చునప్పుడు సీసపద్యపాదముగా వర్ణించినారు. ఇందది గీతపద్యపాదమైపోయి నది. ఇది విశ్వామిత్రుని సృష్టించిగూడ మీతీయున్నది. ఇదిగాక, వారియాశువు నందలి పద్దెములు వ్రాయుటకుఁగూడ వీలులేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా వీరు వ్రాసి యెట్లు జాగ్రత్తపెట్టిరో తెలియకున్నది వారట్లక్కఁడక్కఁడనే కొన్ని కొన్ని పద్దెములు వారిసిద్ధిప్పటివఱ కెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచ నీయము. ఇందలిపద్దెములకును వారుచెప్పిన పద్దెములకును శైలిభేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది'

కీడాంబి వేంకట వేదాంతాచార్యులు

ఘనఘనకాంతి విన్నూరద భంగఘగద్ధగద్ధాళ ఘర్ఘస
న్మణిమయ నిత్యనిర్వికృతి మంగళదీపములాటిపోవు నే."

---

(3) 'మనోరంజని పత్రికయందు కొప్పరపుగవ్వల నుతించుచు గంజాము వారియింట నల్లఁబడిన పద్దెములని కొన్ని మచ్చుచూపఁబడినవి గంజామువారి యింట రచింపఁబడిన పద్దెములకును నిందలి పద్దెములకును జాలభేదముకలదు. శైలి భేదముమాత్రమేకాక యచ్చటచ్చటఁ జెప్పఁబడిన యూహల నేర్చి యొక్క-పద్దెముగా వ్రాయుటయు నందుఁజెప్పఁబడని పద్దెములు నూతనముగా నిందుఁ జేర్చుటయు జరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయే ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యీలేఖకులు నత్యేతరములగు వ్రాతలు వ్రాసిరి.

Ch. L Narasimhacharyulu,
Math Asst.
Mc. Laurin High School.

(4) "నేను మనోరంజనీపత్రికలోఁ గొప్పరపు సోదరకవుల కవిత్వముగాఁ బ్రచురింపఁబడిన పద్యములను జూచితిని. వారొనర్చిన సభలకన్నింటికి నేనుబోయియుంటిని. వారాయా సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రకటింపఁబడినవానికిని నందందు చాలభేదములున్నవి."

ఏలేశ్వరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

(5) "కాకినాడ కళాశాలంబరిగిన కొప్పరపుకవుల కవితాగోష్ఠికింజనితి. వారి యనర్గళధోరణి వింటి కాని యిటీవల ప్రకటింపఁబడిన మనోరంజనిలోఁ గొప్పరకవుల కవిత్వమని ప్రకటించిన పద్యములుమాత్రి నువికావు. ఆపద్యములు పేలవముగానున్నవి- ఇందు గొన్నికొన్నిపాదము లీటీకల కల్పింపఁబడియుండవచ్చును- ఏమన వారి ధోరణి వ్రాయుట కవకాశములేనిది-"

ఏయంతి భూపనారాయణ-

(6) "మీరువ్రాసిన లేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకవులు అశుధారగా కవిత్వమును జెప్పినపుడు కొంతసేపుంటిని-' అప్పుడు ఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సావకాశము వారు కవిత్వము చెప్పునపుడుండదు. జ్ఞాపకముంచుకొనుటకైనను ఏ యేకసంథాగ్రాహికిని వీలు పడదని నాతాత్పర్యము. మీరు పంపిన పద్దెములు వారేచెప్పిరని నేను వ్రాయలేను. ఇటీవల వారుచెప్పిన నెపరైన వ్రాసియుందురు. ఆసమయములో వాడు

తే. గీ. వైదికులును నియోగులు వాదులాడు
నపు డుభయపక్షములకు ననోన్యలేఖ
లుపకరించెడి నవియు నటుండనిమ్ము
జనని! బ్రాహ్మణేతరుల వాక్సరణివినుము.

చెప్పినవి యెవరును వ్రాయలేదు. ఆభావముగల పద్దెములుగా గన్పడుచున్నవి."

పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) "కొప్పరపుకవులు గంజాంవారి యింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ప్రచురపరచిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తోచుచున్నది. గంజాంవారి లోగిటియందుఁ జదివినపద్యములను మాత్రమే నేనువినియుంటిని.";

తా॥ నారాయణమూర్తి.

వీనినిబట్టి సభలోఁ గొప్పరకవులు చెప్పిన కవిత్వమునకును మనోరంజనిలోఁబ్రకటింపఁబడిన పద్దెములకును భేదమున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈభేదమునకుఁ గారణమేమి? సభలో నాశువుగాఁ జెప్పిన పద్దెములు నిస్సారముగా మండుటచే నంటికిడ సాధకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనోరంజనిలోఁబ్రచురించిరిగాన నీభేదమువచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవరన? మనము కొప్పరకవులేదిద్దిరందము..... (31 జూలై 1912 ఆర్యమతబోధిణి)

షరా :— పిడిచ, మ. రా. రా కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారుకూడ సత్యనిష్ఠుడై తన వ్రాతకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకింతభీతకులని తలఁచి యీయననుగూడఁ దూరుపాఱ బట్టుచు, గొంతవార్తిత జెల్లఁజెట్టెను, కాని పూర్తిగాఁ దనగుట్టు జెటఁజెట్టిన బోధనని ఖండింప నాధారము చిక్కనందున నిట్లూర్పులు పుచ్చి రోఁజుట తెప్ప నితనికిగత్యంతరము లేక పోయెను, ఇతఁడు తనతోపాటు మతికోఁడిఁజూడ నెట్టితోడ్పాటుకు దింపుట కడుశోచనీయము, పాపము! పాడి వెంకటస్వామిగా రితనికి గురువులో శిష్యులో కాఁదగువారు, ఈయన నెనకొల్పి కొప్రపువారి నతిమాత్రస్తుతి చేయించుటలోఁ దప్పలేదుగాని అస్తుతిమధ్యమున యావత్పండితమండలిని గాకులనుగా నపలపించుట పూర్తిగా మంజలింపఁదగు టోసము, "పండిత కాకాయితిదుష్ప్రలాపములు" (15 జూలై 1912 సం॥ మనోరంకని చూ) ఈవెంకటస్వామిగా రమాయికులు. ఏ దొంగ జంజెపు శతావధానియో వ్రాసి యీయన చేవ్రాలుచేయించినట్లూ పద్యముల శైలి చెప్పుచున్నది, నిజము భగవంతునికే యెఱుక, దీనింబట్టి యీ కాఖాభిమాని "తాఁజెడ్డ క్రోతివవమెల్లఁ జెఱిచె"నను సామెత కుదాహరణమగునేమో

క. కార్చెర్ల శ్రీనివాసుఁడ, మచ్చిన పాత్తమ్మటుండ ‡మశీయొకరుఁడు క
వ్యర్చకుఁ డతితరపృథ్వుఁడొ, నర్చిన చర్చయును గొంత నాటింతు మిటన్.

విజ్ఞులు పరికింతురుగాక. ఇతరవిషయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతో గొండాడు బోధినీ సుదర్శను లీయన "యసత్యవాది" యనుటలో నేకీభవించుటయిందులకుఁ బ్రబలాధారము ఇత్యాది సర్వ విధముల గురుశుక్ర సమాగమము పంటిది, దీనిచలనే యితనివార్తా సర్వాసహ్యముగానున్నది, యనిజగమెఱుఁగునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్పక విరమించితిమి,

(1911 సం॥ నవంబరునెల 10 వ లేది శశిలేఖనుండి)

‡"చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లాదిని శబ్దశాస్త్రసా
గరమునుదాఁటి తర్కమును గల్పము ధ్వనము యోగమాగమో
త్కరమునుఁ ద్రయిఁ గ్రహించి కవితారుచి భూరిశతావధానముల్
ధరణిపు లెన్నఁ జేసిరి యధావిధి, వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుధీయుగళాంచితసాహితీమహా
గరిమనుతింప నాతరము గాదని చెప్పిన నొప్ప కప్పుణీ
శ్వరుఁబురికొల్ప నాతఁడును వాకొనఁజాలఁ డదేమనఁ? జెప్పఁగా
భరమునఁ దూలుటన్ ప్రతివిభాసురుఁడెన్నఁడు గాకయుండుటన్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణియుగ్మము గూడి విస్మయా
కరముగ రాజరాజులను గావ్యరసజ్ఞులు మెచ్చి రచ్చలన్
నిరవధికావధానము లనేకములాఱుగాఁ బ్రబంధముల్
నెరపిరి శిష్యసంతతికి నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణు లించుకజంకులేక భూ
వరు లలుదంద గొప్పగల వాదుల నైరుల విగ్రహించియే
బిరుదుల జంద్రహారములఁ బేటిక లాటనివాటకోజ్జ్వలాం
బరములఁ దెచ్చిరెన్నిటినొ బాగుగ వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. వెఱపుగలట్టి గుండెయును విక్రమమూరని పల్కుకండుయున్
బిఱికికశనంపుఁగండయు వివేకవిహీనులఁ గోరునండయున్
సరసము లాడకుండమియు సాహితిచాలనిగండఱొంగ రీ
తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణు లిన్నియు నే నెఱుంగుదున్.

ఉ. ఏనుఁగుసెక్కినారు కృతులెన్నియొ లీలఁ జెప్పినారు దు
ర్మానప వారముక్త గడిమి మాటికిమాటికి దూతినారు స
న్మానము లందినారు మునిమార్గములారసి నారు పీఠమం
చేనుదలంచి పద్యతతి నే మణిమాలగ నిచ్చిలీక్రియన్.

ఉ. శ్రీమణిమణీవిమలచిత్తశరన్నళినాళిహేళిదే
వారివిదారిశౌరికరుణాకలితేక్షణవర్ధితార్థశ్రీం
గారకవిత్వపుత్వగుణకార్యుఁడు కార్యపూడి రాజము
న్నారు శతావధానకవి, న్యాయము నారసివ్రాసె నీక్రియన్.

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్వత్కళాకు నేనొక విన్నపము చేయుచున్నాను. అసియెద్దియగు, కయ్యమునకు, నెయ్యమునకు, కయ్యమునకు, సమతే కలయునటికదా సదావిబుధులు పక్కాణించెదరు..... తిరుపతివేంకటేశ్వర కవుల చిరపరిచయం దీయించెదమని వెనకొని గుంటూరి లోఁదారసించి వ్రాసినపద్యములాదిగఁబాస్పర్ధాసితోత్తర ప్రత్యుత్తరములు గల చిన్నపుస్తకమొకటి చిరంజీవులు వినిపించఁగాఁ గంటిని, తత్తద్విషయములం చెప్పికొంటినిగాని, ఇదమిద్ధమని నిర్ణయించుటకు తగిన విద్యావివేకములుపరమ కారుణికుఁడుగుఫగపంతుండొసఁగియుండినను, దేశకాలముల ననుసరించి యూహ కుండఁజేసినవాఁడనై తిని. అది యేమందురా. మొదటినుండియు నియోగిబ్రాహ్మ ణులయందు గుణాగుణ నిరూపణ విచక్షణులు మెండుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలమం దంటిమో? లెక్కింపసెక్కెముగాక అంతట నుండిగనిండియున్నారు. ఇట్టివివేకనిధుఁడు మక్కువపడి తగవును మిగుల తెలుపతోఁ బెంపు సేయుచుండ బ్రాహ్మణేతరుఁడ నగు నేనేమిసేయగలను ... మాచీరాలపేరాల గ్రామములలో సోదరకవుల సభలు జరిగినవి. సభ్యులు గౌరవించిరి నేనును సావధానుల గొండాడితిని. పెండియు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులను ఆమఁతు నాఁజేపయచేసి మాగ్రామములం బాసనముచేయఁదురని నే నీ పద్యముల వ్రాసియించితిని. అట్లు పటస్థించవిచేఁ బత్రికలయందుఁ బ్రకటింప పలసి వచ్చినది మాగ్రామములలోఁ బరిపాటి ప్రభ్యపంతులును, చదువరులు, యో గ్యులు, ధాస్త్రజ్ఞులు నగుటైకి బ్రాహ్మణులు కిలరు. తగుపర్యత్నములు జరుగుచున్నవి. సభకాఁగలదు. అప్పుడు వహామహులగవారి దర్శనమువలన అస్మదాదులము ధన్యులము కాఁగలము." కార్యపూడి రాజమన్నారుకవి శతావధాని, పేరాల.

క. న్యాయమ్ముకొఱకుఁ గాక వృ, థా యీశ్రమమేలో వృద్ధతమఁ డీతని కే
మాయోపాయమొ చేసెడి, ధీయుతుల కిచెంత చింత దెమ్చునో యకటా!"

తే. గీ. ఇటు కర్తమ్ముగఁ బ్రాజ్ఞుల యెఱుక కలిమి
కూటవాదుల వ్రాఁతలు కూలఁబడఁగ
నెగడఁగాఁజొచ్చె సత్యంబు "నిజము నిడివి
మీఁద తేలు"ననియెడి సామెత ధ్రువంబు.

ఉ. సత్యపువిల్వ లోకమున సాఁకెడివారలు లేమిఁ బాల దౌ
ర్జన్యము చెంది, నించుక యొకానొకచో నది డాఁగియున్న దు
ష్ప్రీత్యయులౌ నరాధము లబద్ధపుసాక్ష్యము లిచ్చి దానికిఁ
మృత్యులు గాఁదొడంగి, రొకమేటి యెవండొ పెనంగ నేమగున్!

చ. పొరఁబడుఁగాక వెంబడిగఁ బొందిన మోసము తెల్పినట్టి'కే
సరి'కిఁ బురస్కృతుల్ మొదట సల్పి, పదంపడి'దేశమాత'నం
తరమున మెచ్చి,'కృష్ణ'కుఁ గృతజ్ఞత చూపుచు,'నాంధ్రపత్రిక'
గరము బహూకరించెదముగాక మనోవిశయంబు తెల్పుటన్.

ఉ. తుంటరి పోకఁబోయెడి విధుంతుదులన్ విలసద్యశస్సుధా
కంటకులన్ నిగూఢతరకర్మకులన్ విదళించి,వీండ్రి నె
ప్పంటికి సత్కళానిధుల పాలిటి శత్రులుగా గణించి, మి
న్నంటు యశమ్ముగొన్న యసురారి 'సుదర్శని' మొక్కుటొప్పదే.!

సీ. అల బిడాలాదుల నాజిఁ గూల్చుటకన్నఁ గొండగొఱ్ఱెల బలిగొనుటకన్న
మహిషాసురుని బరిమార్చివైచుటకన్నఁ జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
ధూమ్రలోచను తల దూలి నేయుటకన్న రక్తబీజుని నేల రాయుకన్న
బండలలో నెల్ల బండలు శుంభనిశుంభదైత్యుల వధించు పనికన్న

తే. గీ. నీకు నీసింగమునకును నేఁడు మిగులఁ
గష్టమగు పని పుట్టె నో కాళికాంబ!
అనృతము నడంపవలయుఁ, సత్యంబుఁ బెంప
వలయుఁ, గడు జాగరూకత వలయు జనని!

సీ. అదరిపాటున మీన మంటి కుంటిన కొప్పరంపుసంరంభంబు దింపినావు
గుంటూరిపురిలోని కొంటెవారలు పన్ను పద్ధతు లడవిపా ల్పఱిచినావు
అవధానమధ్యమ్మువందు లేచిన దుర్హృదుల గోల లంతలో నిలిపినావు
బ్రాహ్మణకోడూరఁ బరమోత్సవమ్ము గల్పించి మేనాల నెక్కించినావు

తే. గీ. ఆద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన
విక్రమోపక్రమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమి నిష్కృతి నేర్తుమమ్మ!
సరసతిరుపతి వేంక టేశ్వరనియంత్రి!

పీ. దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె, నొకనక్క సింగంబు నెల్లెత్తి చీరి యెదిరె
పిల్లిజో డెదిరించి పెద్దపులిని జంపె, గొడ్రాలి కువయించెఁ గొడుకుఁ గుట్టి
చెవులపిల్లికిఁ గొమ్ముకపుట్టె, నాకాశమం దెన్నియేని హర్మ్యములు వెలసె
నంది యయ్యెను బంది, పందియయ్యెనునంది, యప్పాలుకప్పలై యాడఁదొడఁగె

తే. గీ. ననుచు వ్రాసెడి వ్రాఁతల నాదరించి
మంచి యిది చెట్ట యంచు నొకించుకేని
తర్క సేయక పరికటించు చతురమతుల
నేమియున నేమియగు భవానీ! మదంబ!

చ. "అదె కనె దున్న దూడ" ననినంతన "గొట్టములోనఁగట్టు"మ
న్నది ధ్రువ మంచు నేఁటి మన యాంధ్రుల పత్రికలందుఁ దోఁచు, నే
రెది లిఖియించిరేనియు సరే యని పత్రిక నింపుకొందు, రొ
ప్పెది యెది తప్ప టంచు గణియింప రొకింత యదేమి పాపమో! 231

ఉ. పత్రికలందు సేవిఁతు యవాకుచవాకులు వ్రాయు వాని సౌ
భాగ్యత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు, రీ
పత్రిక లెందుకో? నిజము పాడఱు కాలము వచ్చిగాక; దు
ర్దాత్రము లివ్వి, వీనినకల్ కడు వక్రము లక్రమార్భటుల్.

ఉ. రాజులు చారచక్షులయి ప్రాణము లెంపఱివేని దీసి, రా
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరి వ్రాఁతల విశ్వసించి య
వ్యాజయశస్కులఁ దొసఁగు లంటఁగఁజేయుదురీ హిమాని పా
థోజహితుఁ డనంతఁ బ్రహితుం బొనరించినఁ జాతె మంబికా!

ఉ. గవ్వను రత్నముఁ సులుపఁగాఁ గల రెవ్వరు! కొంగ హంసయై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్పరు లెవ్వరు! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొనర్ప నేర్తురు! యథేచ్ఛగ వ్రాతురుగాక, యక్కటా!
అవ్వకు జవ్వనం బొదవునా! ముసలయ్యకుఁబండ్లు వచ్చునా!

గీ. కవులమై పొందగా నెంత గలదో యంత
గౌరవమ్మును మునుమున్న గాంచివార;

మిపుడు మా పేరఁ గల యర్థ మెల్లగతుల
సార్థకంబయ్యె నీసీమయందు జనని!

గీ. అక్క జంపు* గౌరవములు పిక్కటిల్ల
నచట మే ముండుతఱి బ్రతికాధిపతులు
పారఁబడుచుఁ బ్రకటించునప్పు డొకకొన్ని
వ్రాతలంగూర్చి యిటు కించ పడఁగవలసె.

కీ. కలనైన సత్యపుఁగం పెఱుంగని పక్షపాతులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పూర్వపండితమార్గముల నెఱుంగని యసద్వాదులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పరమున్న దనెడి భావమె యెఱుంగని కూటవాదులెల్లరు సత్యవాదులైరి
యెఱిఁగియు నిదిర్పించు పరమకృత్రిమసార్వభౌములెల్లరు సత్యవాదులైరి,

గీ. మీకతమ్మున, మిమ్ము నమ్మితిమయేని
ఆఱు మూఁడగు మూఁడాఱు నగు ధర్మవనుగ,
మిమ్ము, నడిపించువారి లోపమ్ము మిమ్ము
గ్రమ్ముచుండెడిఁ బ్రతికాకాంతలార!

(* 1911 సం॥ అభినవసరస్వతి 9-10 సంచికలనుండి)

గుంటూరు సమాచారము.

గుంటూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నాహ్వానము చేసిరనియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణశతావధానము జరుగఁగలదనియు నా కొకస్నేహితుఁడు విలిఖించె. అందుపై 19వ తేదీకే పోవునట్టి ప్రాప్తిలేక 20వ తేది గుంటూరుప్రవేశించి శ్రవణానందాద్యనేక గర్వపర్వతనముచే వాని విద్వత్కవిత్వాతిశయ మెటేంగియున్నవాఁడ నగుట ట్టి మహానుభావుల దర్శన మెప్పుడు చేయుదునా యను తత్తఱపాటుతో వారి బసకుఁ జేరుసరికి నాయింటిముందట బైస్కిలును గుఱ్ఱపుబండ్లును మూఁగియుండి యంతఃప్రవిష్టుఁడనగుటకే యతిశ్రమ పడవలసివచ్చి యెట్టకేలకు ప్రవేశించియుఁ గొంతకాల మీపలనే పడియుంటిని. అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకు వచ్చిన మహాజనుల సందష్టమే.....మరల తిరుపతి వేంకటకవుల శతావధానములు బ్రాహ్మణకోడూరులోను దెనాలి, నరసరావుపేటలలోను జరిగి యీ పార్శ్వంతములఁ బలుమందిని నవధానసభలు నలిపింపఁ బురికొల్పుచున్నయవి. తథాస్తు, సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

గీ. అక్షరయోజకుఁడగు పుత్రుసందుఁ బట్ట
పాతమానుట యది స్వభావంబె జనని,
కొఱఁగుదురు నీదువాత్సల్య మెల్లవారు;
దేశమాతరో! నిన్ను నిందించు నెవఁడు.!

మ. ఘనతం బొల్చెడివారి నూరక శిలాకారమ్ములో కొండ లె
ట్టని పంకమ్మునఁ బొల్పి నీదరికిఁ జేర్పఁ నీవు గుర్తింప కిం
దును వారిఁ గుటిలస్థితిఁ సరసులంగుఁ జేర్ప నీగుట్టు పె
ల్చనఁ దత్పంక మడంచి తేల్చుఁజుమి కృష్ణా! వారి యాథార్థ్యముల్.

ఉ. పత్రిక లేమి సేయు, నవి వ్రాయఁగ నేరవు; లోకులందు సౌ
భాగ్యత్రిమ నుంచి వా రనుపువ్రాఁతలు సంగ్రహణంబొనర్చి స
ర్వత్రి చరించుచుండు, నల వారలు మోసము చేసికేని త
త్కృతిత్రిమతావిశేషము నొగిఁ గన లే వరయుఁ గ్రమమ్మగఁ.

గీ. మొదటఁ బొరఁబడి పత్రికల్ పిదపఁ గన్ను
దెఱచి పచ్చినవ్రాఁతల తెఱఁ గెఱింగి
'బుట్టదాఖలు' సేయుడుఁ బుట్టె నంత
లోన "దర్బారు" మముఁ దిట్ట బూని జనని!

చ. ఇతరులవ్రాఁతలంగుఱిచి యించుక తెల్పితి మింతపట్టుఁ ద
ద్గతమగు మంచిచెడ్డలను గాంచితి పంబరో! యింకఁ గొప్పరిపుం
జతురుల తప్పుఁ * బల్లదపుఁ జాతురి కొండొక చూపి వార్ పలా
యితులగుటఁ గుఱించినది యింకొకచో వివరింతు మంబికా! 242

కొప్పవరపువారి తప్పువ్రాఁతలు.

* శ్రీరాములు.

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోస్టు,
24-7-12.

సుహృద్వర్యులును సకలగుణగణా లంకారులును విద్యాభిమానులును బ్రహ్మశ్రీ...శర్మగారికిని - నమస్కారపురస్సరముగా చేయువిజ్ఞాపనము మేధానిధీ;

మేము వ్రాయించిన యుత్తరమును పద్యములును జూచి పరమాహ్లాదము నొందితిమి. మేము కాకినాడనుండియే బ్రహ్మశ్రీ కోన వెంకటరావుగారికి

చ. బవరముతో లిఖించియు సభాస్థలికిఁ జనుదేరలేమి మున్నవమతి కగ్గమై యడి స్వయంకృత దోషముగా నెటింగి, బం
దువులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోఁచినసాయ మొనర్చుచుండ, నో
రు విడువఁజొచ్చెఁ గాపరిము పరులఁ తనదబ్బఱి లేపగింపఁగఁ.

క. 'రాజీ' యను చొక రాకడ, గాఁ జనుదెంచుటయు, మేము గాదనుటయు వా
రాజికి రాఁజాలమిని బ, రాజితు లగుటయును దబ్బఱులకుం ద్రిప్పెఁ. 244

చ. ఇది మొద లెంత తప్పులిపికేనియుఁ గాపరిము సిద్ధమయ్యెఁ గొ
న్నిదినము లేగుమీఁదఁ దమ సెయ్యపుబంధులతోడఁ బెండ్లికిఁ
గదలియుఁ గాకినాడ చని 'కాళ్లకు' రాతనిఁ గూడి వాడు ప్ర
ల్లదములా! రామకృష్ణకవులఁ గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిఁ.

జాబు వ్రాసినప్పుడే తనకుగూడ యొకటి వ్రాసితిమి. అది యేకారణముననో చేరలేదని తమ జాబువలన గ్రహించితిమి.

మన కోన వెంకటరావుగారి సభానంతరము మణిగొండసంస్థానాధిపతిగారు తమకుఁ గ్రొత్తగ నిర్మాణమునకు సమాహ్వానమొనర్పఁగా వెళ్ళితిమి. అచ్చటి శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కవిరాజుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆసభలో రాజాగారు 232 రూ బహుమానముగా నంపిరి కవిరాజుగారు పద్యగౌరవ మొనరించిరి అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు - పండితసభకు వెళ్ళితిమి. అచ్చట చిలకమర్తి లక్ష్మీనరశింహ్యంగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. చంద్రారెడ్డిగారు రు 116 లు బహుమతి యొసంగిరి. అచ్చటినుంచి కాకినాడకు గంజాం వెంకటకృష్ణం పంతులుగారి యింటికి వివాహకార్య (చర్చికా) హూతులమై వెళ్ళితిమి.

ఆ వివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దురిసేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారి యొక్కయు బ్రహ్మశ్రీ కన్తూరి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్కయు (ఆ) గ్రాసనాధిపత్యముక్రింద సభజరిగినది.

ఆసభకు శ్రీపోలవరపు రాజాగారు వచ్చిరి, జడ్జీలు మొదలు సమస్త ఉద్యోగస్థులును సభను నిండిరి.

ఆసభకు తిరుపతిశాస్త్రి వెందరు పిలిచినను రాలేదు. ఆ తిరుపతిశాస్త్రి గుంటూరులో రంగావ (ద్య) ల హనుమయ్యగారి యింటియొద్ద ప్రాణమిత్రులు పోగైయుండగా కొప్పరపుకవులు గోదావరి (తీ) దాటివచ్చినట్లయితే బుఱ్ఱి

క. ఆటఁ దవబొబ్బిలి పాటకు, నటఁ! జేమిరవ్వరము చెల్లమటఁ! తమకం బం
కుటచేతనటఁ! యిట్లని, కటువ్రగ రటనంబు నింపఁగాఁదొడఁగి రొగిఁ.

క. తిరుపతినటఁ! సభలోనటఁ!, దురుక్తులను జెట్టి కిట్టు దూతిరటఁ! యతం
డరయఁగ నేటికిరాఁడని, తిరస్కృతిఁ జూపిరంట! తెఱయు నుదెల్లఁ.

గొరిగించెద" నని చెప్పెనట. ఆమాట వినిన వారమగుటచే ఆసభలో జ్ఞప్తికివచ్చి అతడు సభకు రాకుండుటను విచారించి,

గీ. బుట్ట గొరిగించెద నటంచు బొట్టబలిసి
యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటీని వెదకిన గానరాడు
ప్రాణముండెనో లే, దొక్కొ! పశువో, నరుడో!

అని చెప్పితిమి. అప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రి యొక్కడే కాని వెంకటశాస్త్రి లేడు. ఎండకాలపు సెలవులగుటచే బందరునుంచి ఇంజరము నతని స్వగ్రామమును వెళ్ళినాడు; వెళ్ళి తిరుపతిశాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకు వచ్చి సభలుచేయుచు సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను, నేనులేనిది-సభకు నీవు వెళ్లవద్దు అని జాబు వ్రాసినాడట. అందుచేత తిరుపతిశాస్త్రి సభకు రాడయ్యెను.

2 వ సభ శ్రీ పోలవరపు రాజాగారును అనగా తిరుపతిశాస్త్రినియుంచుకొనినవారు, దివాన్ బహద్దరు దురిసేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తిగారును కలసి ఆ పిఠాపురంరాజాగారి కాలేజీలో చేయించిరి. ఆసభకు 2 వేల మందికి పైగా సభ్యులు చేరిరి. జడ్జీలు కలెక్టర్లు, తహశీల్దార్లు, ప్లీడరులను మఱియితరులైన యుద్యోగీయులనునిండిరి. ఆసభ కధ్యాసనాధిపత్యము పోలవరపు రాజాగారే పొందిరి. (ఆ) ధ్యాసనాధిపత్యము బ్రహ్మశ్రీ పంకా వెంకటరత్నశాస్త్రిగారను పెద్దపండితుడుగారు పొందిరి. ఆసభకు ముందు రాజాగారు తిరుపతిశాస్త్రిగారును తమ దివాణములోనుండ సభకు తిరుపతిశాస్త్రిగారిని రాజాగారు రమ్మని కోరితే ఆయన ప్రత్యుత్తరము.

రాజా—ఏమండీ తిరుపతిశాస్త్రిగారూ! సభకుబయలుదే (రమా)?

తిరు—సభ యెవరిదండీ?

రాజా—కొప్పరపు సోదరకవులది.

తిరు—అటులైతే వారిసభకు నేనురాను.

ఉ. ఇంతటి గొప్పఁ జేసితిమి యే మని చాటుగ వీరలొక్క ధీ
మంతునికిఁ లిఖించి రది మాకెటులో లభియించె నిక్క మిం
దెంతయొ కల్పితం బదియు నెంతయొ పోలవరప్రభుండు ధీ
మంతులు తక్కు సభ్యులును మాటికిఁ జర్చ యొనర్పఁగావలెఁ.

క. నిక్కముగ వీరియుత్తర, మక్కట! నీచాతి నీదమై యున్నది యా
వాక్కులకు సైఁచు గౌరప, భాక్కులు సభ నుండరంచుఁ బలికెద మంబా!

రాజా:- ఎందువల్ల రారు?

తిరు:- నేను రాఁదలఁచుకొనలేదు.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! మొన్న కవీశ్వరులను మాయింటికి నేను విందునకు పిలచితినిగదా! ఎల్లప్పుడును మాయింటిలోనే భోజనము చేయుచుండే తమరు భోజనమునకు సపంక్తికిరాక "భోజనమున కీపూట యెందుకురా లేదండి" యని నే నడిగితే, "నిన్న జ్వరముపచ్చినది, యీదిన ముదయ మున పత్యపుమెతుకులు తినినా" నని యేదోసమాధానము చెప్పితిరి గం జాముపారింటిసభ కెందరు పచ్చి పిలిచినను రాకపోతిరి. ఈ సభకు 'రమ్మని నేను పిలుచుచుండగా రాదలంచుకోలేదనుచుంటిరి. ఇది యేమి సరసముగా లేదే.

తిరు:- సరసముగా లేకేమిలెండి.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు కవులు గోదావరి దాటి పచ్చినయెడల బుట్టగొరిగించెదనని అనినారట నిజమేనా, మీ రట్లా అనపచ్చునా?

తిరు:- సరి, సరి, బాగావున్నది. ఆమాట గుంటూరులో ఏగాడిదన్నాడు. నేనన లేదు.

రాజా:- మీరన్నారో అనలేదో, గంజాంవారింట సభలో వేయిమంది వినుచుండగా,

గీ. "బుట్టగొరిగించెదనటంచుబొట్టబలిసి, యెప్పడోపల్కినట తొల్లిహీనుడగుచు
కంచుదివిటీనివెదికిన కానరాడు, ప్రాణముండెనో లేదొక్కపశువో నరుడో"

అని పద్యముచెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జన చేసినారు. పద్యము చెప్పినట్లు మీరు విన్నారా, లేదా?

తిరు:- విన్నానులెండి.

క. ఈపదమువ్రాత తమకే, కాపురుషుల గలుగఁ జేయుఁగాని పదుగకి రా
నోపదమను లిఖియించిరి, పాపము! పాపంబు డాఁప బ్రహ్మరళంబే!

రాజా:- మీరు గుంటూరులో చాటుగా అంటే, కాకినాడకు వచ్చి నిర్భయముగా వారు సభలో పరిశోషమును సాటించిరి. ఆపద్యమును వింటే మాఁటివారికే కఠినముగా దోచినది. ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను.

తిరు:- తమరు మరల ఆప్రసంగమే యెత్తితే యెట్లు! అన్నవాడు గాడిద అని అంతపట్టు వేసికొంటినిగదా! ఇకనైన నవ్మరా?

రాజా:- దానికేమి, పోనివ్వండి; ఈసభకు మీరు రాకపోతే బాగాయుండదు.

తిరు:- బాగుండకేమి, యీసభకు రాకపోతే మనకేమితక్కువ?

రాజా:- ఈమాట చాలా సంతోషమే. ఈసభ యెవరిది? మనది కాదా! మేము చేయించే సభలో మా ఆస్థానములోనున్న మీరురాకపోతే సభ్యులిదివరకే అనుకొన్నదానికి నిదర్శనముగా నున్నదని మిమ్ములను వెట్లు అంటారో మీరెఱుగుదురా?

తిరు:- ఇదిపర కేమనుకున్నారు?

రాజు:- "కొప్పరపుకవులే సమర్థులు కావున రంకెలువేయుచున్నట్లు సభలో నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు; పెద్దవారు కనుకను, కవితాసామర్థ్యము మేధాసామర్థ్యము తప్పిపోవుటచేత, తిరుపతిశాస్త్రిగారు అసమర్థులవలె సభకు రాలేదు" అనుకున్నారు. ఈ మా సభకు గూడ రాకపోయిన తప్పక అసమర్థులని అనరా?

తిరు:- ఎవ రేమనుకుంటే మన కేమిలెండి.

రాజు:- అనూయగా మెండివేస్తే రాజకూడు, అన్నట్లు భయగ్రస్తులైన బలహీను లంతే అనేది. ఎందు కింత భయము?

తిరు:- భయములేదు కాని, మా వెంకటశాస్త్రి 'పోద్దు' అనిజాబువ్రాసినాడు.

రాజు:- జాబేది?

తిరు:- (జాబుతెచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజు:- వెంకటశాస్త్రిగారు సభలో కలహమగునని భద్దసేను కాని వేరుకారణము కాదు. నేనున్నాను, మీకుపరవాలేదు. రాండి.

తిరు:- రాను లేండీ.

రాజు:- రాకపోతే మీరు భయడినారు. ఓడిపోయినారు.

మ. సభకుఁ దిర్పతి పోని మాటనిజమే; శక్తుత్వమున్నప్పు డా
సభకుఁ బోవఁగ నేల? యింతకుఁ బరీక్షాసంగతింబట్టి యా
సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? మున్నువృథగా "చాలంజి" తూలించి పా
ఱు భయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినఁ బోఁ తొఁగదా! శంకరీ!

తిరు:- మీరేమన్నా అనుకోండీ.

రాజు:- ఇక మేమువెళ్ళఁబడినదే (నా) యీదినము 5 గంటలకు సభ అని నోటీ సులలో అచ్చుపరిచితిమి, 6 గంటలైనది.

తిరు:- నేనొక కథ ఇచ్చెదను. దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున చెప్పితే నాజందెములు తీసివేసుకొంటాను.

రాజు:- ఏమి కథ?

తిరు:- భీష్మజననము.

రాజు:- దీనిలో నేమి కష్టము?

తిరు:- అట్లా అనకుడు. గంజాముపారింటిలో సీతాకళ్యాణము స్త్రీవ (ర్ణ) (పురవర్ణన వనవర్ణనలు) ఇదిపరకు వారువర్ణించుకొన్నవే చదివిరి. భీష్మ జననములో మాటులేదు కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలేదు చెప్పితే జందెములు తీసుకుంటాను.

రాజు:- పందెమునకేమి, పద్దు. రండీ!

తిరు:- నేనురానుకాని అది అడుగండీ!

రాజు:- ఇంతమాత్రానికింత బింకమెందుకు అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి వా రే (ఆ) గ్రాసనాధిపతులు. ఈపాగ్రాసనాధిపతులు పంకా వెంకటర త్నప్పశాస్త్రి భీష్మజననమే కోరిరి, దానిమీద గంటకు 3, 4, 5 పంద చొప్పున చెప్పితిమి. సభ్యులందరు పరమానందాశ్చర్యము నొందిరి. పలువు గురపన్యసించిరి. కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి ఆకవులలో తిరుపతి వెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగల్గె. ఆంధ్రపాణినీ (య) ధ్వ ఔరుదాంకితులైన బ్రహ్మశ్రీ పాటి వెంకటస్వామినాథగారును ఉత్క (న) దేశబ్రాహ్మణుడు గూడ మిగుల స్తుతించెను. వారి పద్య ములలో నొకటి ఇందుదహరించితి.

మ. యతియే యుండడు ప్రాసమే గదియ దేయంశంబునం దన్వయ
స్థితియేలేదు సమాస మిల్ల యని విద్వేషంబుతో బల్కుపం
డిత కాకంబుల దుష్ప్రలాపములు శాంతింబొందెడుఁ సభ్యులై
ప్రతతాశూక్తులఁ గొప్రపుంగవుల కావ్యంబింత యాలించిరిన్. 258

ఉ. పోలవరంపు తోఁ డరిగి ప్రొద్దుట మెచ్చిన మెచ్చు విన్నచోఁ
జాలదె? యాతఁ డే మనెనొ; సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు; నా
కీలపదగ్రగణ్య కడఁ జెన్నలరాడెడువా రెఱుంగుదు
ర్గోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు శాంకరీ!

ఇట్లు నేకులు చదివిరి ఈలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు బిడుగులుగదా!

వికృ (రు) సమాసమునియు అసూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటింపరాదని యు మిగుల శ్లాఘించిరి. వెంకట రత్నప్పశాస్త్రిగారు సరస్వతీస్వరూపులే యని స్తుతించిరి తరువాత సభ్యచిత్తానుసారముగారు 2 నూటపదులు 2 బంగారపు బహుకములు యిప్పంబడెను.

సభాంతము మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ. జంధెంపు బంధెంబు సంధించువారల జాడింపమే సభాస్థలికిఁజేర
తొడదట్టి కడు మిట్టిపడునట్టి వారల జాడింపమే సభాస్థలికిఁజేర
మీసాలపందెంబు వేసి దూకెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిఁజేర
గోడచాటునఁజేరి గోర్కు గిల్లెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిఁజేర

గీ. అరయ పదియవనాటి ముత్తైగు వలన జాటు మాటున జేరి వాచాటులగుము
వాగు టిదిమేల సత్సభాభవనమునకు వాడిమైచేరి (ని) గ్గిపోపలయుఁగాత.

ఉ. ఆతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్నయె యయ్యెనేని తా
నీతతి వచ్చి సత్సభ నహీనగతిన్ జయమందఁబచ్చుగా
(1)కోతివిధాన నెందు సాకకో తలు కోసినలాభ మేమి, యీ
భీతియె తొల్లియున్న నిటు పెప్పప కొమ్మెకొ యంట గల్గునే.

అనియిట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పి ద్వైపాయన (పా) దము నందు (2) దుర్యోధనుడు (లే) చిడాగగా ధర్మరాజాగుఁలెట్లు పలికిరో అట్లే పలికితిమి, కాని ఆసుయోధనుడు మానభనము వగుటచే హృదయమును నెడలి యుద్ధమునకు వచ్చెను. తిరుపతి శాస్త్రి తద్వ్యతిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్ని యనినను యెవరెట్లు పలికినను ఒకమాటైనను మాటాడక నింటిలో యుండెను. ఆసభ అప్రకారముగా జయజయేతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పిదప వెంకటశాస్త్రి ఇంజరమునుండి తిరుపతి శాస్త్రిచే బిలువనంపబడివచ్చెను. అతను వచ్చిన తరువాత శ్రీపోతాబ్రగ్గడ బ్రహ్మానందరావుగారింటిలో మఱియొకసభ.

చ. ఘనులగువారి లక్షణ, మొకానొకఁ డేదియొ విద్దె చూప నె
మ్మనమది రోయుచుండినను "మంచిగ నున్న" దటంచుఁ బైకి మె
చ్చును గనఁ జేయుఁబోగద ; యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయధీ
ఖని సునవారియాఱవును గాదనునే సభలోన శాంకరీ ! 254

ఆసభకు తిరుపతికిని వెంకటశాస్త్రికిని అందరికి బంపినట్లే ఆహ్వాన పత్రికలు బంపిరి. ఆఆహ్వానపత్రికలు తీసుకొని వెళ్ళినవారితో మేము రామని చెప్పిరి.

ఆసంగతిని విని బ్రహ్మానందము గా (నే) వెళ్ళిపిలిచిరి. పిలిచిన రామనిరి. అంతట శ్రీవెంకటస్వామిపాఠీగారును మరికొందరును కలిసి వెళ్ళి పిలిచిరి మేము రామనిరి. అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకట శాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ

వెంకటస్వామిగారు:- వెంకటశాస్త్రిగారూ ! మీరెందుకు సభకు రారండి?

వెంకటశాస్త్రి:- మేము రాము.

వేం॥ స్వా:- తిరుపతిశాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దని యుత్తరము వ్రాసిరి కనుక నేను రానని కాలేజిలో జరిగిన సభ నాడని నాయకద! యీదినము మీరిరువురును ఉండి రామని యనుటకు కారణమేమి?

వెం॥శాస్త్రి:- ఎందుకో రామన్నాము, అది మీకెందుకు?

వెం॥స్వా:- మీరు మాకు మిత్రులగుటచే మిమ్మలను యాబాలగోపాలము "కొప్పరకవులను చూచి తిరుపతి వెంకటకవులు భయపడినారు. కనుకనే రెండు సభలలో వారు వీరిని ప్రతాపోక్తులబలికి సభకు రమ్మనియు దానిలో పడియుపనాటి ముత్తయిదువలనియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు. యింతటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకవులు కొప్పరకవులమీదికి కాలు దువ్వుట ఎందుకు" అని ఎచటనుచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే మేము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.

వెం॥శాస్త్రి:- ఎవరెట్లు అనుకున్న మాకేమిగాని నేను ఒక ప్రశ్నయిచ్చెదను అది ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను చెవిని కోయించుకొనెదను.

వెం॥స్వా:- ఆహా, మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జందెంబులపందెంబులు వేసుకొనిరే! అంతే, మీచెవుల పందెము.

ఉ. ఆయనగూడ సభ్యుఁడయి యందఱితోఁ దల యూఁచెనంట! యా
రేయి మొదల్ సదా హృదయరీతి వెలార్చుచునుండుఁగాఖ; కై
సాయము సేయ నెంచుచు వసత్యపు మెచ్చులు మెచ్చువారిలో
నాయనగుండు చేరఁడు యథార్థమ పల్కఁగ వింటి మంబికా! 255

వెం॥ భా:- అట్లాగా - మా తిరుపతి భార్య్రా పిచ్చివాడు గనుక సకలవర్ణనములు గల కథ కోరెను. నేనుకోరునది అటువంటిది కాదు.

వెం॥స్వా:- అది యేకథ చెప్పండి.

వెం॥ భా:- అభిమన్యు వధ.

వెం॥స్వా:- ఇది కష్టమే, అయిన వారి కొక లక్ష్యముగాదు.

తిరుపతి:- ఏమండో వెంకటస్వామిగారు, యీకథ భీష్మజననము వంటిదికాదు. మావెంకటభార్య్రా కోరినది, అభిమన్యుకథ అండో.

వెం॥స్వా:- యేది యెట్లయినను తమరు రండీ.

తి॥వెం:- మేమిద్దరము రాము.

వెం॥స్వా:- రాకపో తేమీరు వోడిపోయినట్లే

తిరుపతి భార్య్రా:- అంతేకాని మీరుపాండి

వెం॥స్వా:- పోతే తప్పదు చెవులు వూఁతుతుందిలెండి, అని వచ్చిరి. ఆసభలో గంటకు 500 లైన చొప్పున పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము జరిగిన పిదప

గీ. ఘోరసింహం (బు) లట్లల కొప్పరంపు
కవులు చనుదెంచి నాటి (రీ) కాకినాడ
యందు కవితో (న్న) తిని విజయ (శ్రీ) ధ్వజంబు
మి (న్న) యై దీని పేరు మగ (న్న) యెఁడో.

క. కట్టితిమి విజయఘంటిక, మెట్టితి మదిపరకు (కు) కవియూ (ర్ధ) ము లగలకా
బట్టితిమి కాకపురి జయ, మట్టిట్టనరానిమాట (యా) శక్తి శివా!

గీ. కొండవీటి మహాగుహా కూ (ర్కు) జెందు
సింహములు రాగ నీగ్రామ సింహములకు
బ్రతుకఁ దెరువును వర్తన పరిధవిలుఁ దె!
చాటుమాటున మెరుగుటే జయముగాక.

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి. యీసంగతినిబట్టి మరునటి దినమునం దెవ్వరితో చెప్పకనే తిరుపతియు వెంకటభార్య్రయు ఇంచరమమ్మ గ్రామమునకు వెళ్లిరి. ఆగ్రామము కాకినాడకు కొంచెము దూరము.

ఉ. ఆయనయాజ్ఞ మీఁద నిటు లంబరో! వ్రాయ; మసత్యమైనచో
'జీ' యనుఁ గాక మమ్మును సుశీలుఁ డతం; డిది నిక్క-మేని యా
ధీయుతుఁ డూరకుండుతఁ; గుశీలుర గోల లడంప సాక్షిగా
వ్రాయు మముక్ మదిక్ విమలవంశజుఁ డా యనఘుండు సైఁచుతక్.

పిదప, పైడా అయ్యన్న శ్రేష్ఠిగారు తమగృహమున నొక సభఁజేయింపఁగా నచ్చటి కింజరముసుండి వెంకటాస్థిరి తనమిత్రులను కొందరిని పంపించెను. ఆ సభాధిపతి "తిరుపతిశాస్త్రి మిమ్మన్నమాటకు మీరుబదులు వీమిచెప్పిరని"విని యడుగగా,

గీ. బుజ్జిగొరిగించి సున్నపు బొట్లు పెట్టి
ఖరము నెక్కించి యూరేగగానొనర్చి
మాలదాసులు'చీ'యని గేలిగట్ట
తిరుపతిని వెంకటన్నను త్రిప్పినా (ము.)

పిదప, కాకినాడపురలక్ష్మిచేత సెలవునొంది, నిడదవోలు వచ్చుసరికి తణుకు, నర్సాపురము, భీమవరము కరణములు జమాబందికిరాగా అచ్చటి డిప్టీ కలెక్టరుగారు తమపలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను. పిదప ఇంటికి నచ్చి కుశలముగానుండి వారము. మేము ఇంటికి వచ్చి తమజాబును పద్యసముదయమును జూచి పరమానందము జెందితిమి. తమరు కవిత్వపద్ధ్రమ జేయుటగూడ మాకు చాలా ఆనందముకలిగించినది.

గీ. షట్సహస్రి నియోగి వంశజులయందు
శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధికెక్కి-
తనరు మీ క్షేమలేఖ మోదంబుగూర్చె
నయదయా కర్మ శ్రీ.....శర్మ.

చ. వరుఁడయి ధాత్రియందు జననంబయినాఁడని యన్నమాత్రి సం
బరమగునే, నయోన్నతియు భాగ్యము సాహసముక్ వదాన్యతా
పరిణీతియుక్ బొసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్పఁగావలెక్
హరువుగ.....యివియన్నియు గల్గెను నీకు మేల్ బళీ!

శ. మెచ్చితిమి నీదు కవనము, మెచ్చితిమెద నీనయంబు మెచ్చితిమెంతే
మెచ్చును నీయభిమానము, నచ్చవేడుకను.....నుధీరా!

ఉ. ఆతతి వీరికైత విని యాతఁడు చెండిన యేప మంతయుఁ
వ్రాతుమటన్నఁ దోలపలె బండ్లను గాగితములో; వివేకితా
ఖ్యాతుఁ డతండు వీరి నడుగం దగుమాటలు పృచ్ఛచేసె, వీ
రాతతి నేమి చెప్పిరో రహస్యము తల్లిరో! నీ వెఱుంగవే! 257

ఈవార్తను ప్రాజ్ఞులను బంధువులను యనవద్యులునైన బ్రహ్మశ్రీ రామబ్రహ్మముగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ ఉల్లిమి పిచ్చయ్యగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ మునిపల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారికిని, శ్రీ లింగయ్యగారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్లుగారికిని, మ్యాలుమాష్టరులకును వన సర్వమిత్రవర్యులకును వినిపింపగోరెదను.

మీ అల్లుడుగారును నయుశీలురునైన శ్రీ.....గారియొక్కయు పుత్రికా పుత్రకులయొక్కయు మన బంధుమిత్రుల కుటుంబవృద్ధి యొక్కయు కుశలము వ్రాయింపగోరెదను. చిరం॥ మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒక అవసరముచే చెన్నపురికి వెళ్ళినాడు. ప్రస్తుత మనావశ్యమని తోచి యచ్చటనే యుంచితిని. తాము కవితావృద్ధి వొనరించి సంతోషమొసంగుడు, మేమందరము కుశలము. కొన్ని యాహ్వానములు వచ్చుచున్నవి ఇప్పుడు చెళ్ళము.

చిత్తగింపఁబలెను

కొ॥ వెంకట సుబ్బారాయశర్మ,

(అనియున్నది)

పరా:— ఇట్లు వీరికూర్చుండి తమయొక్కయు సదృశులగు కొండఱు విశాఖాభిమానుల యొక్కయు మనస్తుష్టికై కల్లిబొల్లి వ్రాఁతలను నింపటయేకాక అందితరులను బూర్తిగా నూషించుచు నుత్తరకుమారప్రగల్భములను చెళ్లుమనిపించుకొఁడి యీ మా సోదరుల వ్రాతలను విమర్శించుభారమును లోకమునకే పడలుచున్నారము. ఇందు "పాడి వెంకటస్వామిగారు చెప్పిన" దని వ్రాసినపద్యములో "పండితకాకంబుల" అనుమాట మనోరంజని పాతముక్కన్న భిన్నముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. దీనింబట్టి మొదటి పాఠ మిదియే యనియుఁ బీడపఁబత్రికా సంపాదకుఁడు గారు 'కాకాయితే' అని దిద్దియుండుననియుఁ జెలియవయ్యెడిని, మఱియు వీరు రహస్యముగా వ్రాసిన యీయుత్తరమునంగల సదుద్దేశములను వీరు దర్బారులోఁ బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునండి ముద్దుబలుకుల నుండియు, మఱియుఁ గాకినాడ సభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలో బ్రచురింపఁబడిన పద్దెము నుండియు మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరు బయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీసగీతపాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

చ. ఆటు కడు దైన్య మయ్యెనఘు నగ్రమునక్ బవరించి యీశ! పి
మ్మటఁ డకటొంకు లాడు నల మానినులక్ సమయంబు వచ్చుచోఁ
బటుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టఁడొక్కొ ! త
క్కటిప్రజ యాతఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితిమంబ! యింతయున్.

ఉ వ్రాయక మానుటే మెఱుఁగు, వ్రాసిన లాభ మొకింత లేద, యీ
ధీయుతుఁడే వచింపవలెఁ దెల్వి జనింపవలెన్ మొగాల, కీ
వ్రాయుట యెంత ? యిం దెసయు వ్రాయఁగలేకయెపోతి మాతఁడే
నేయవలెన్ ప్రబంగ, మటుచేసినచో విని తీరఁగావలెన్. 259

---

(1)॥...ముప్పిచెం। బుంగొని పెట్టుమం చడుగఁ బోతిరొ తిర్పతివేంక టేశ్వరుల్.
(2)ఉ॥...వెట్టిచేష్టలన్। జేపితి రిద్దివానిఁ గలశేషమొ తిర్పతివేంక టేశ్వరుల్.
(3)ఉ॥ మీకొఅగాని కృత్యములు మీవెడుపోకలు నెంచలేదె! మీ
కాకులగూడు పొత్తములగాకు ఘటింపఁగఁ బూనలేదె, మీ
చీకులుఁ జింతలున్ బయలుచేర్పఁగ నూకొన లేద యెందకీ
కాకరుతంబు లేటికి జగన్ గొన దిర్పతి వెంక టేశ్వరుల్.
(4)చ॥...చంకడుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంక టేశ్వరుల్,
(5)చ॥.....కాకరపర్తిని శృంగభంగమై
పరువును మాపటో నిజముఁబల్కుఁడు తిర్పతి వేంక టేశ్వరుల్.
(6)చ॥...రావణ కుంభకర్ణుల, న్యుల యభీవృద్ధి కించుకయు నోర్వక...యే,
యెలమిని గాంచి రద్ది గ్రహియించుఁడే తిర్పతివేంక టేశ్వరుల్॥
(7)చ॥...అ, జ్ఞత చెడ నిక్కసుక్కిక్కితిరిగాకట! తిర్పతివేంక టేశ్వరుల్
(8)చ॥ సి, గ్గును గనకేల డంబమును గొల్పెదరు...తిర్పతివెంక టేశ్వరుల్
(9)చ॥...కారవు లేమియైరొకో తెలియుఁడు ... తిర్పతి వేంక టేశ్వరుల్
(10)ఉ॥...నాటిసభ నెల్లరు మిమ్ముఁ బరాభవింప మా, చేసిన సాయమున్
మఱువఁ డెల్లునె జన్మశతాలకేనియున్.
(11)ఉ॥...నేఁడిటుల వేఁగిలఁగ నెవ్వరి యూఁత దెల్పుఁడీ!
(12)ఉ॥ ప్రాసములున్ విరామములు పాడొనరించుచు బూతుపద్దెముల్
వాసిరి నాటకంబులుఁ బ్రబంధములందని వేసుఁ బెట్టి యు
ద్వాసన మాచరించి రలప్రాక్కవి మార్గము లట్టి వీరి కి
రోసములా యటంచు మిము రోయరె తిర్పతి వెంక టేశ్వరుల్!
(13)ఉ॥ కాఁకగపర్తియే సలిపె గర్వము మానిపి శృంగభంగమున్
కాకులయట్లు బాఁఁగఁ జికాకొనరించెను బైడిపాడు పై

క. తామేమో తమపాట్లకు, నై మాటికిఁ బడెడిపాటు లవి చెడగొట్టం
గా మే మరుగుదుమే సభ, కేమీ ధ్వజమింతమాత్రకే నాటిరిగా !

క. విజయధ్వజ మెత్తితి మని, బుజము లెగరవేసికొంచుఁ బొడిమాటలతో
గుజగుజలు వోవునంతనె, నిజ మెట్లో పయికినచ్చి నెగడకయుండ్నే !

యాకులపాటుఁ దెచ్చి బలమంతయుఁ బాపెను గొప్పరం బీఁకఁ
గూకలు మాని యెందొ తలఁ గుక్కుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్ !

(14)మ॥...ఎండుగండి కవులారా !

(15)మ॥...మీ, యసమర్థత్వము దుర్జనత్వమిఁకఁ గట్టా ! నేగిసంధింపదే.

(16)సీ॥...మిమ్ము బొమ్మలఁజేసి (1) తిమ్మాటలాడించి పోరుఁ బెంచిన...
(ఈ ప్రల్లదములకు, 1912 సం॥ జూను 18-19 సంచికలు దర్శారు చూడుడు)

(17)ద॥...తిరిపపుఁ (1) దిమ్మపోతరముదింపిజయంబిడుమమ్మ కాంభవీ" (15 వ జూలై 1912 సం॥ 8 వ సంచిక మనోరంజని)

(18)సీ. గీ. "మహిమ నీకాకినాడ నస్మద్విజయపు । (3) ధ్వజము నాటించి తీవె శీర్వాగ్భవాని" (చేగంటి బాపిరాజుగారు ప్రకటించినపుస్తకము.)

(19) " కీ. రోస మున్న నిజంబైనమీసమున్నఁ, బాటపోవుటగూడదు పందవగుచు
వైతపనమునఁ బొండవో త్తములచేత, సింధుపతిపడ్డపాట్లుగాంచెదవురమ్మ.

(20) ఉ॥ ఆశలడంగి-నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకయా, వేశముదక్కి-యుండిరి
కఁ బిన్నవు, కాఁగలవాఁడ విప్పుడే, యాకుకవీందరి సింహముల కాగ్రహముఁ
గలిగింపఁబోక వ,తాశిపరామళాస్త్రి! సుగుణాధ్యుఁడవై యశముఁ గడింపుమా!

పైనుదాహరించిన 19-20, సంఖ్యలు గుర్తుగాఁగల పద్యములు శిపరామళాస్త్రి యెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలో గొప్పరపువారు నోరుచేసికొన్నవి. (1913 సం॥ 15 డిశంబరు, జనేవరు 12-13 సంచికలు మనోరంజనిచూడుడు)ఆయీ సోదరుల ప్రల్లదములు పిదప వారు తప్పుకొన సెంచెడివికావు. వారి యుత్తరములోని యంశము లీప్రల్లదముల కించుక దాటినను మొత్తము సారాంశ మొకటే, ఇదిగాక ఆయుత్తరములోని పాట వీరు చెన్నపురి మొదలుకొని కొప్పరము పటుకును గనుపడిన వారితో నెల్లఁ బాడుచునేయున్నారని యిటీవల వేమపరాగ్రహారమున కవధానార్థ మరిగినప్పుడనేకులసలన వింటిమి వీరికిట్టి పరిసంగమున కధికారమిచ్చిన భగవంతునికి వందనములు. మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యెట్టిఁడో ఆర్యమతబోధిని తేల్చినదికదా ! అసత్యవేదములో నతఁడు గొప్పవాఁడో సోదరులే గొప్పవారో అని చర్చించఁగా వీరే గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ దేలినది. పోతాప్రగ్గడ వారింటిసభలో గంటకు 500 చొ॥ చెప్పినట్లు వీరి ప్రల్లదపు టుత్తరమునఁ గలదు. 15 వ జూన్ 1912 సం॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అని మాత్రమే

చ. "ధ్వజమును నాటి నార"మని దబ్బఱ లాడుట కేము రోయ మా
విజయముమాత్ర వ్రాసికొని వెట్టినుడుల్ లిఖియింపకున్నచో
నిజమగు నేని నిక్కమగు నిక్కము గానియెడ మఱుండగుఁ
గజిబిజి లేని కల్పనలఁ గాగితముల్ నెడఁగొట్ట నేటికిఁ.

వ్రాసినది దీనిం బట్టి మే మాయీతారతమ్యమును గనిపెట్టితిమి. దీని నిటుంతము ఈమనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి పృథాగాఁ దనయనూయకెల్ల వెల్లడించినది. విలువగల యిచ్చో నావాగ్వ్యయమునకుఁ దావొసఁగము. మఱియు నిది మేమాంధ్రభాషా పరిష్పత్తిక కొసఁగిన "ఆంధ్రమహాకవి' ప్రశంస"నుగూర్చి కొంత తెలివితక్కువగా వెక్కిరించినది. ఆవెక్కిరింపులోని యొకపంక్తి నుదాహరించెదము.

"భాగవతమును దెనిగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల నీపలి వానిగఁ దరువాతఁ జెప్పిరి." (15 డిశంబరు జనేపరు 1913 సం॥మనోరంజని)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుఁడును బోతన్నయు బాపమఱఁదులని కూడ మాకుఁ దెలియదని యీపత్రిక యభిప్రాయము. మఱియు నీ మనోరంజని శివరామశాస్త్రిని బడఁదిట్టిన కొప్పరపువారి నోటిదురుకు ప్రసంగపుసభ నిట్లు నొక్కి-నొక్కి నుతించుచున్నది.

"...సోదరకవులకుఁ బ్రతిపత్తులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకుఁ బ్రాముఖ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు సబంధమిత్రముగా నీసభకు విచ్చేయుటంజేసి లోఁగడ జరిగిన సోదరకవుల సభ లన్నిటికంటె నిది యగ్రిగణ్యమై వారి జీవచారిత్రమునందలి ప్రధానవిషయములలో నొక్కటి యగుచున్నది."

షరా:— దీనిస్వభావము దెల్పుటకివి చాలినను నుదాహరింపవలసినవి బోలెఁడు కలవు. సోదరకవులు సశిష్యముగా నప్రసక్తముగా ననాలోచనముగా మఁమ్మ బడఁదిట్టుటను సర్వమును గోడమీఁది పిల్లివాటముగాఁ దానే ప్రకటించుచు నిది యెట్లు సాహసించి చెడ బొంకుచున్నదో!

"...మాసెనుకఁ బద్యములఁ జదివినవారిలో నొకరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులయెడ నిరసనభావముగల యొకపద్యమును జదువఁబోఁగా సోదరకవులు వెంటనే లేచి యట్టిపద్యములం జదువరాదని వారించుచు నీక్రింది పద్యముం జదివిరి....."

కా. పోతాప్రగ్గడగారు జా బొకటి మమ్ముంగూర్చి పంపించె "మే
మేలేరక్ గల" మంచు మీకవులతో నేర్పాటుగాఁ జెప్పి పై
"నేలెం" డంచు లిఖింపుఁ డన్న నతఁ డాయీమాటపై నేమిగా
మాతోనాడెనో యిప్డు చెప్పఁడొకొ ! యామాన్యుండు సత్యంబుగన్.

ప్రకా:— సోదరకవులఁట ! మమ్మునఁట ! యితరులఁట ! వారికొఱకఁట! నిందింపఁబూనిరఁట ! ఆనందకఁట ! సమ్మతింపలేదఁట ! ఈవార్తత "బిచ్చుగానిని బొమ్మన్న కోడలి కలిగి యత్త చేసినపనికి" స్మారకమగుచున్నది. మేలు మేలు ! మనోరంజనీ ! మంచివానిచేతఁ బడితివి ! ఇదియే సోదరులను దుష్పథమునకుఁ గొండొక ద్రిప్పిన దని చదువరు లెఱుంగుదురుగాక. దీని యశక్తిదుర్జనతకై యీయిచ్చిన యుదాహరణములు చాలును, పనిలోఁ బని పేరు దెచ్చికొందమని యిది యత్నించుచున్నది. సోదరుల ప్రల్లదములకు మొట్టమొదట ప్రత్యుత్తర మిచ్చినందులకే సిగ్గుపడుచున్న మే మీతనికిఁ గూడఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁ దెంచము. సోదరుల ప్రల్లదపు టుత్తరమును "మక్కికిమక్కి"గాఁ బ్రచురించితిమి. సందియములున్నచోఁ గుండలీకరించితిమి. సోదరుల యభిప్రాయము చొ॥ వారికి యశస్కరమును మాకు లజ్జాకరమును నని తలఁపవలసిన యీ యుత్తరమును వారికై సహించి శాశ్వతపుగ్రంథమునఁ జరిత్రకార సంప్రదాయము ననుసరించినవారమగుటచే ముద్రించినందులకు వారు కృతజ్ఞులై తాము ప్రకటింపఁ బోవు "జల్లిసీమ, నారాయణాస్త్రము" లోనను చరిత్రగ్రంథములలోఁ బతూ్నచకముగాఁ బ్రవర్తించి సత్యము విలుప నెఱేగి ముందేగుదురు గాక. సకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపుచున్నారము.

1...కొప్పరకవులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు తమ్ముల నిందించుటయే తప్ప వేరేమియు లేదు, మీయుభయులను పోలవరపు జమీందారుగారైన శ్రీకృష్ణారావుగారు వారుచేయించిన కాకినాడకాలేజిసభకు రమ్మనమని వారెంతవేడినను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, ఆదిగాగల సంగతులతో ఎదుట నుండి గమనించినవానిరీతిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా వ్రాసిరి...దాని యథార్థమంతయు మాకు దెల్పిరి. ఆజాబునందలి మాటలు చాలా కర్ణకఠోరముగా నున్నవి అందంతయు వారి యూహ్యత్వమును, మా—ప్రకటించుమాటలే కాని వేరేమియులేవు. దానియొక్క నకలు నాపద్ద కలదు. తమరు పంపుమన్నచో పంపెదను. తమరు ఆగృహస్థుని పేరుమాత్రము మీయచ్చుగ్రంథములయం దెచ్చటను ప్రకటింపవద్దని నాప్రార్థన...దానినుండి యీకొందిదానిని

ఉ. ఆయన యుత్తరం బొకటి యంపుట సత్యము, అంతేకాని మ
మ్మాయన వచ్చి పిల్వఁడ,యనంతర మాయన 'ప్రస్సు' వద్దికే
పోయి వచించినార మటు; బుద్ధిమదగ్రణి యాతఁ డట్టిచో
ప్పీయకొనండ, యి స్తుతఁ డహీనుఁడు వేఱొకలాగు చెప్పునే!

ఉ. "వెంకటసామిపల్కె" నని వీరలు డాబినడాబు సర్వముఁ
బొంకుప్రసంగ, మాతఁడును బొంకఁడు యోగ్యుఁడు, బొంకుమంచు ని
శ్శంకుఁ డొకండు చెప్పఁగల సాహసుఁ డుండెడుఁగాక నీకుఁ దా
జంకఁడె యంబరో! కడు నసత్యము సత్య మనంగ నేర్చునే! 284

యొత్తివ్రాయుచున్నాను.—ఏమి యీ సాహసము,...వీరు కాఖాభిమానమే చేయూతగా చేసికొనియున్నారు...వెంటనే జాబువ్రాయ ప్రార్థితులు.

2...వారు వ్రాసిన అసలుత్తరమునకు నకలు పంపుచున్నాను,...యిది దానికి సరియైన నకలని తమరు నమ్మవచ్చును. యీపుత్తరమును ... గారికి వ్రాసిరి....మీకును వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కొన్నత్యమున్నచో దానిని స్థాపించుకొను విధము లనేకము లుండగా దూషణచేత జయింప నుంకించుట నాకు చాలా కష్టముగా నుండి నే మీకిది పంపుచుంటిని...చూచి తమరు దీనిని మీయిచ్చివచ్చినట్లు వాడుకొనవచ్చును, నాకు తమయందు గౌరవపూర్వకమైన భక్తియె యిట్లుచేయ నన్ను పురికొల్పినది. (చేవ్రాలు)

3...అప్పుడు యీజాబు చూపెను. యీజాబు నీకెట్లుదొరికినదని...అనుగగా అతనిట్లనెను,..."అందువలన ఆపుత్తరమును వీరికి చూపుమని...గారికి వ్రాసిరి. వారట్లుచేసిరి. దానిని నేను చూచి ...సరియైననకలు తీసుకొంటిని" అని...చెప్పినాడు యిదియె నా కది దొరికినవిధము. నిన్ననే మీకుపంపుటకు ఆ...వద్దనుంచి యీసంగతులకు జవాబుతెప్పించుకొని వ్రాయుదమని యనుకొని యతనికి వ్రాసితిని. అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు వ్రాయుచున్నాను. మీకతను వ్రాస్తే వ్రాయవచ్చును. అది సరియైన నకలేను.

(చేహ్రాలు)

4...శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు కాకినాడాది గ్రామములకు వచ్చినపుడు అక్కడ జరిగిన సభలలో మిమ్మును దిరుపతి కాస్త్రి గారిని ఆహ్వానముచేయగా కా మని మీరు చెప్పినట్లున్న అందుమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లున్న, ఇంకా మొదలైన కొన్నిసంగతులతో శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు తమ మిత్రు

ఉ. వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం
బీరహిఁ దోఁపఁజేసె, నతఁ డెంతయు యోగ్యుఁడె యైన; నింక వీ
రెరిని బేరు గుర్చిచ్చిరో యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె
న్నారద, నూర్యుఁ డింకొకదిగంతరమం దుదయించెనేనియున్.

మ. "సహవాసమ్మున నబ్బుఁగాదె గుణదోషంబుల్" మహాపండితుల్
బహుమానించెద రీవిశేషమును, సంబంధంబు తత్తాదృశం
బహమున్ రేయియు నుండు హేతువున యోగ్యత్వంబు చెన్నారు ధీ
మహితున్ వెంకటసామిఁగూర్చి మదిలో మాకబ్బె సందేహముల్. 268

ఉ. వెంకటసామి కుండెనొకొ వేలకు వేలుగ గుండియల్! వృథా
కొంకక యట్టివాదమునకుందిగునే శివ! యెప్పుఁడో నిరా
తంకునిగూడి 'కాకు' లని తజ్ఞుల దూతన దూఱుఁగాక, యీ
పంకము నీఁగుపెట్టినని వాక్కిఁక నాతనికిన్ జనించునే!

ఉ. వెంకటశాస్త్రితో నటులు వెంకటసామి వృథా ప్రసంగమున్
శంక యొకింత లేకయును సల్పఁగఁ గారణమేమొ? యైనచో
నింకొకమాఱు చేయుటకు నేటికి సందియ మింత యేల? యీ
బొంకుల కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడన్.

లయిన...వారికి వ్రాతమూలకముగా తెలిపినారు...ఆ అంశములన్నియు విశదముగా...పల్ల తమకు విశదమైనట్లు నాకు ... పద్దనుంచి ఉత్తరము వచ్చినది. తమకు పంపిన నకలు శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన లేఖకు సదృశమైన నకలై యున్నది...అచ్చటచ్చట అక్షరములలో కొన్ని పొరపాటులు పడియుండ వచ్చును...శ్రీకొప్పరపుకవులు పంపినదాని నకలు నావద్దచూచి నిజము తెలిసి కోవలెనని నావద్దనుంచి తీసుకపెళ్ళినారు. తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం వచ్చినట్లు యీరోజు వుత్తరం వ్రాసినాడు. అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన వాటిలో యథార్థమును మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను. చిత్తగించవలెను. (చేవ్రాలు)

ప.రా:— పైయుత్తరమ్ములన్నియు వారివారి వ్రాళ్ళితో నుండినను కాళాభిమానులవలన వారి కేయుపకారమేని జరుగునని యెంచి వ్రాళ్ళును కొన్ని సందర్భములును విడువఁబడియె.

ఉ. ఓరక వార్ధియు వార్ధితలకు యోగ్యుని నాతనిగూర్చి వ్రాయుటల్
సారవిదుల్ గణింప, రెకసక్కెపు వ్రాతయ బూని యేరినో
దూఱగ నెంచి పండితుల దూషణ చేసిన దానఁ జేసి యా
కాఱులు సైఁపరామి నిటుగా వచియించితి మింత యొప్పదే!

ఉ. "పాడి" యనంగ నీతి యగుఁ, బండితులం బడఁదిట్టఁ బూనుచోఁ
బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ? బండితు లేమి యొనర్చి రీతనిఁ?
వేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁగూడ; నేరి నో
నాడనివాఁడు పండితుల నాడునె కాకులు గాఁగ నక్కటా!

ఉ. "కా దతఁ డట్లు వ్రాయఁ" డనఁ గన్నడుచుండెను వ్రాత యింతగాఁ
జేదయిరొక్కొ పండితులు! చెన్నటి యెవ్వఁడొ వ్రాయుమన్నచోఁ
బో దల తెల్లు పాణిని స్వబుద్ధిఁ బోసలె మున్నిటుల్ చనఁ
లే దలమేటి పాణిని; బలే బలె! పాణినిగారు పుట్టిరే!

చ. "బిరు దిడినాఁడు నా" కనుచుఁ జెక్కెకు నేడియొ వ్రాయఁబోయి సం
స్కరణ మొకింత కల్గియును జక్కనిధార విదూరమాట న
క్కరణిని జెప్పెఁ గాని బుధకాండము సర్వము దూఱఁబోవఁ డె
వ్వరినొకొ దూతియుండు నన వాస్తవమేయగు, దిద్దికోఁదగుఁ.

ఉ. ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు నొక్కరిఁ దిట్టినఁ గాని గాదె! యే
మక్కట, పండితప్రవరు లందఱు కాపులె! యెంతవాఁడు తా
నొక్కనిఁ బోలఁగాఁ గలుగునో! యిఁక నేనియు నిట్టిత్రోవలఁ
ద్రొక్కక చక్కఁగాఁ దెలిసి దూఁకుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతఁ.

ఉ. కాకపురంబు వాస మను కారణ మీనుడి లేచ్చిపెట్టెనో!
కాకవి తోడునీడ యగుకారణ మీసడిలోన దించెనో!
లేక యశమ్మ కైకొనెడి లీలయొ! పాకపు సొంపా! కంపా! యా
రా! కడు మేరమీఱఁగదరా! నవపాణినిగారి ధోరణుల్.

తే. గీ. అరిగె భీముండు, సోముండు సురిఁగె నకట!
జరిగె సర్వజ్ఞదీక్షితసార్వభౌము
డేమి! పేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు పట్టు
శంకరుండఁటఁ! వ్యాఖ్యాతృచక్రవర్తి!

ఉ. ఇంజరమేము నిర్భరము సేగుటగూడ నసత్య ; మొక్కఁడే
గెం జనుమీఁద నయ్యెడఁ గేవలభక్తిని జేసి *యుత్సవ
ముం జరిగింప నెల్లరును బూనిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జనుదెంచెఁ దిర్పతి సభక్తి బొనరించిరి మంత నయ్యెడక్.

ఉ. పోలవరంపు నేఁడరుగఁబోవుచు నాసభ కట్లు తిర్పతిక్
జాల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ ‡ నసత్య మే మనక్
శ్రీలలితుక్ జయంతి కులశేఖరు రామయగారిఁ జూడఁగా
నోలి "మొటారు" బండిపయి నూరికిఁ దిర్పతియేగె నయ్యెడక్.

ఉ. రామయగారు కోటిఫలి రావల వారిని దోడుకొంచు రా
గా మతి నేఁడు బండిని దగక్ బనిచెక్, జనెఁ దానిమీఁద నా
శ్రీమహితుక్ గనుంగొనఁగ శ్రీపతి; పచ్చెడువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రియాణము మందత చెందె నంబికా! 378

చ. తిరుపతి యేడుగంట లగుదెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుఁడగు మల్లయార్యుఁడును పచ్చిరి, యేగిన దొంటిగంట; కే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁదగు నిట్టి ప్రసంగ మంబ! సా
కిరు లిట రామయార్యుఁడును గేవలధీరుఁడు మల్లయార్యుఁడుక్.

చ. పదపడి ప్రొద్దువోవుపయి బండిపురమ్మున కేగుదెంచె, న
య్యెదనున దానఁ జేసియె మహాత్ముఁడు రామయగారు గూడ "వీ
రిది సభ" యం చెటింగియును నేగఁగ లేదఁట! దీని తత్త్వ మి
య్యది, సభ సేగునప్పు డెటు లౌ నటువంటి ప్రసంగ మంబికా! 280

చ. మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట పచించుట, దాని కుత్తరం
బరసి పచించు, టాపయిని "నౌ" ననుకొంటయుఁ, గాక యట్లుగా

(* 1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

జూను 18 తేదేని శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునందు శతావధానంబు నొనరించిరి ఉభ్రమఅలీషాకవిగారును నూకల అమ్మన్న శాస్త్రిగారును కవిత్వమునుగురించియును అవధానమునుగురించియును చక్కని యుపన్యాసములనిచ్చిరి. అవధానానంతరము శ్రీవేంకటేశ్వరకవులు సత్కరింపబడి జనులచే నూరేగింపబడిరి. నందికోళ్ళ గోపాలరావు.

‡ 104 పుటలోని శ్రీవారి జాబుచూడుడు.

జరుగునె యంబ! వాద; మది సత్యమెయౌనెడ నిప్పు "డింతయున్
జరిగెఁ" నటంచు మాన్యపుఁడు సాక్ష్య మొసంగుట కేమి శంకయా!

ఉ. పోలవరాధిభుండు తనపొంతను దిర్పతి యుంటఁజేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంతు రంచు స
చ్ఛీలుఁడు జంకునేమొ! యని సాక్షుల నన్యులఁ జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దీర్పఁగ, నింద యేటికిన్?

ఉ. పీఠలు, కాకినాడయును, వీరులిఖించిన పేళ్ళు నిక్కమే;
యారయఁ దక్కుసంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినన్
వీరు లిఖించుపోకడలు వీసము సత్యము గా; వసత్యపుం
ధోరణికేమి; ప్రల్లదపు దూఁకుడు కేమి వచింతు వంబికా! 383

చ. "తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ధీరుల మేము జయించినార" మం
చోరులకుఁ దెల్పి సంతసము నొందుట కింతయు నల్లి, రట్లు సం
బరపడ రాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేఁతె? యిం
బరో! యిది డాఁగనేర్చునెటు, "వ్రాత బలింగొను" నం చెఱుంగవే!

క. ఇదిగాక పెద్ద లేమని, రది నీ వెఱుఁగనిదె? యజ్ఞు లాకర్మంబున్
మది నెఱుఁగ రక్కట! "శతం పద, మేకం మాలిఖి" యనువా రలఁతులొకో!

చ. ఎవరికి వ్రాయ నేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకిఁ బోవునో
శివ శివ! చేయునట్టిపని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
క పలదె? యంతదాఁక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి సన్నిధిన్
బవరపుగెల్పు దెల్పికొన వచ్చెఁగదా! తమయిచ్చ చొప్పునన్. అపా

ఉ. అదియును *వైకివచ్చుఁ జుమి యంబరో! సాజపు బొంకు పాండితిన్
బదఱుఁగవచ్చు "లే"దనుచు; వ్రాతకు నయ్యది వీలు గాదు, కో
ట్ల దిదియుఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁగూడఁ బొంకఁగా
నద నగుచోటఁ గొందఱు మహాత్ములు; చెప్పఁగనేల యిక్కలిన్.

---

*శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హాల్ మకాం, పాస్నూరు.

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట శాస్త్రివారికి, నమస్కారములు,

ఇదివఱలో మా దేశవాసులగు కొప్పరపు సోదరులు కాకినాడలో నాకు కవిత్వము చెప్పినపిదప గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు "మిమ్ము

ఉ. "వ్రాయనె లేదు మే" మనుచు వచ్చెడి వాదము దక్కఁ దీనిపై
నోయఖిలాంబ! వాద మిఁక నుండదు, సాహసు లెందుకేనియుఁ
రోయరు రోయకుండుతఁ, బరోక్షము నీ కొకఁడున్నె! నీదుకం
దోయిని గప్పనేర్పరులు తొల్లి వినంబడ రిప్పు డుందురే! అరా

సభలోనికిఁ బిలిపించిన రాజారితనియు రాజావారిద్వారా పిలిపింప నిదివచ్చెడ మని పరాఙ్ముఖు లైతిరనియు పిదప మీరు వెరచి రానందులకు సభ్యులయెదుట "అకట! పదియపనాఁటి ముత్తైదు బోలె, డాఁగి యున్నారె" అనియు,

"గురుత లభించ దంచు నఘకుఁ బెఱకుఁ బలుఁగాకి కూసి సో, దరు లగు రామకృష్ణులను దద్దయుదూషణచేసి నంతనే, జరిగెను శృంగభంగము" అని కంస వధ సందర్భమున శ్లేషగ చెప్పితిమనియు, మతియొక కర్ణకఠోరమగు పద్యమును బ్రచురించి విజయముగొంటి"మని చెప్పిరి. ఇందలి సత్యాసత్యముల విచక్షణ నేయు నెద్ద లిక్కలికాలంబున గానరారు, గాన తామైన సత్యమును బత్రికా మూలమునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహానిపృత్తి యొనర్పుఁడు. బలవద్విరోధమునకు జంకి యథార్థవాదినామమున నిటువ్రాసితి, బలయుఁచో నేను చిరు నామ తెలుపుటయే కాక సాక్షిని గూడ కాగలను. (యథార్థవాది)

యేర్పాఱు.

24-2-12.

.....సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాగ్రామమే అవుటవల్ల నున్ను, కాఖాభిమానమును జూపక న్యాయపక్షముగా తక్కవులతో మాట్లాడు టవల్లనున్ను, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది. తరుచు యీగ్రామ ములోనేయుంటూ దగ్గరలేని యెనుము దున్నను యీనిన చందముగా యీగాళ్ళి మము వచ్చినప్పడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తద్విరోధముగా మాట్లాడు చుందుమని మాయం దనూయులై యుందురు.

(చేవ్రాలు.)

కాకినాడనుండి మ॥రా॥రా॥ ఆనరబిల్ కె. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహదరు బి. ఎ. గారు పంపించిన యుత్తరము నీక్రింద పొందుపఱచుచున్నారము.

శ్రీకొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభ యొనర్చినపుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లాసభలో వారిచే బరాభూతులైరని శ్రీకొప్పరపు కవులు అక్కడక్కడ పరిసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసిన యుత్తరమువలన దెలియవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిశేషము లీక్రింద వివరించుచున్నారము.

ఉ. తప్పిలొనంగఁ జూచినను దప్పద కెంటబడున్ గవిత్వ్రజం
బొప్పు వేలార్చు పద్దెములు చొప్పిళలాకలఁ బోలువట్టి వీ
తప్పదు వ్రాఁతలోఁ గలవు, తక్కిన వానిని వీనిఁ బోల్చుకో
న్నప్పుడె "గుప్పు గుప్పు" మని యజ్జులకేనియుఁ గొట్టు వాసనల్.

ఉ. గుంటపురమ్మ్ర నందు ననుఁగుల్ తమచుట్టును జేరి "యెట్టులో
గెంటుఁడు నల్వదింటికిఁ దెగింపుఁడు ధారణతోఁ బనేమిరీ మే

శ్రీ గంజామువారియింట వివాహమున కాహూతులై శ్రీకొప్పరపు కవులీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున కేర్పడిన సభ ముగియంబడిన తరువాత పురవాస్తవ్యులు శ్రీకొప్పరపు కవులచే గోరబడి యొక సభ గావించిరి. ఆసభ కాలేజిలో జరుపఁబడినది. అందునకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారా రాహూతులయ్యును కారణాంతరమున రారైరి. వారందులకు రాకపోవుట శ్రీకొప్పరపు కవుల క్షేమము కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి. పై సభ జరిగిననాడు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు మావద్దనే యున్నవారు. వారు భీతికొంది పలాయనులైరని కొప్పరపువారు చెప్పుకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింప దగినవియును అగును. శ్రీకొప్పరపు కవులకొర కీయూరజరిగిన సభలలో నెందును వారికిని వీరికిని సమావేశపరిసంగము జరుగనేలేదు. కాలేజీలో జరిగిన సభ విషయమై శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారి పోర్తాహ నిరుత్సాహము లేమియును లేవు. శ్రీ కొప్పరపు కవులకును తిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మీయూర నెచ్చటను గలుగలేదు. మా యొద్దను గలుగలేదు. శ్రీ కొప్పరపు కవుల మూలమున శ్రీ తిరుపతి వెంకట కవులయం దుండు గౌరవ ప్రపత్తు లెవ్వరికి దగ్గిపోగలవి కావని మానమ్మకము. ఇచ్చట శ్రీకొప్పరకవుల నిమిత్తమేర్పడిన సభలోని విశేషము లింతకన్న నిట వ్రాయ ననవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన వనుకొను గజారోహణాదు లీసభతో సంబంధించినవి కావు. వానిగాథ వేరు.

కాకినాడ, 27-11-12. K. R. V. Kristna Rao.

(ఇట్టియుత్తరమునే రాయ బహద్దరు కె. సూర్యనారాయణమూర్తినాయడు గారును పంపినారు.)

ముంటి" మటంచుఁ దోల నది యీనా * బడల్పడునప్పు డేము లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియుంటిమె యీసభ కోమహేశ్వరీ! 290

(*1911 వ సం॥ నవంబరు 15 తేది దేశమాతనుండి)

గు ం టూ రు జా బు

"...కిందటినెల 1 వ తేదీ మధ్యాహ్నం బండ్రెండుగంటలకు అవధాన మహోత్సవము జరుగ బోవు గుంటూరునందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసుహృత్పదంబై యున్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె. నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారుద్యోగస్థులు ప్లీడర్లు మొదలగువారుండిరి. సర్కారుద్యోగస్థులలో మ. రా. శ్రీ పెమ్మరాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటి కలెక్టరు గుంటూరు) మ. రా. శ్రీ మందపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు) మ. రా. గిరిరావు పంతులుగారు, (టవును మేజస్ట్రీటు) మ. రా. చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీనారాయణప్రసాదనాయుడుగారు (పొ. డి. త) పోలీసు యినస్పెక్టరు (ముసల్మానులు) సబ్ ఇనస్పెక్టరు కానిస్టేబిలును, ప్లీడర్లలో మ రా ఏకా రామయ్య పంతులుగారు వు. రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును విచ్చేసియుండిరి డిప్యూటికలెక్టరుగారి సరసను మ రా. వింజమూరి భావనాచార్యులవారు దయచేసియుండిరి..... అంతట బృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరుమందికి నవధానము నేయ జూడ గుతూహలము కలదని యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి. అట్లు చేయుటకు... వీలు లేదని చెప్పిరి.... తరువాత నవధానము నొక్క రొక్కరుగ విశదలలో భాషట్లలో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరులీర్వురును గలసి యవధానము చేసిన బాగుండునని వు. రంగారావు పంతులుగారు తమ యభిమతంబును దెలిపిరి. అదియు నయ్యగ్రాసనాధిపుఁడు వారించెను, కాని సహేతుకంబుగ గాదు ... ఇద్దఱుపిల్ల కాయలు...పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకథ జక్కగజ్ఞప్తికిదెచ్చిరి. సబ్ ఇనస్పెక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొక సభికుని సెట్టుచుండ "అయ్యో అతను మనవాడండి" యని యొక నియోగి సబ్ మేజస్ట్రీటుగారితోననిరి. యీయవసరంబున రంగంబునలంకరించిన పృచ్ఛకులు లేచి నిలిచిరి ...నాడు నలువదియొక్కమంది పృచ్ఛకులు గూర్చుండిరి. ... పృచ్ఛకుడు నేను వృత్తమడిగితిగాని గీతముకాదనియె, కవీశ్వరులలో ననుజుండు గీతమును వృత్తమే యనిరి. పృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు. రంగారావుపంతులుగారు గీతము వృత్తము కాదనియు వృత్తజాత్యుపజాతులలో వృత్తములు వేఱనియు వారికి నుడివిరి. అగ్రాసనాధిపతిగా రుపజాతులలో

మ. శివరాముం డొనరించెఁ గాఁడె విబుధుల్ సేఁబా సనఁ బూర్ణమా
నవధానం బపు డప్పరిం గలదుగాదా కొప్పరం; బేల తా
నవలోకింపఁగ రాదొ! నీవెఱుఁగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
శివరాముండు ప్రగల్భముల్ పలికెనే 'సీసీ' లకుం బాత్రమై.

చ. తగుదుమటంచుఁ గాలెటులొ త్రవ్వి పరిపంచక మెల్ల "దోమ యే
నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె" నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పఁ జెప్పికో
నగడున కాస్పదం బయి పలాయనమంత్రము స్వస్తిచెప్పి యే
మొగమున మాసహోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లు వ్రాఁతురో! 292

క. మాసతిగితయం బటు మా, మీసము తలపెట్టు తమకు మేము వృథాగాఁ
జేసితిమి గర్త పురమున, వాస మ్మెదిరింతు మన్న వాసి యడంపన్.

వృత్తములు లేవా యనియు మఱియు బృచ్ఛకులు సమవృత్తమో విషమవృత్తమో చెప్పరైరనిరి. అంతట రంగారావు పంతులుగారు గీతములకు నుపజాతివృత్తములకు సంబంధములేదనిరి సరియే యని యొప్పుకొని యవధాని యంతట వృత్తము జెప్పిరి. ... ఈ పద్యముల కన్నింటికి ప్రథమపాదమగువఱకు సాయంకాలము 4 గంటలు ఆయె ... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగారి ప్రక్క నెట్టనెన్సలుతో దాశరథుల ప్రమాణంబులను నక్కరములతోను, మ॥ పాటిబండ సూర్యనారాయణ రావు పంతులుగారు నల్ల నెన్సలితో నవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి. పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పుసమయ మాసన్నమాయె. ఈయెడ ధారణా పటిమ యంత యెక్కువై కనపడలేదు. 3 వ పద్యముయొక్క 2 వ పాదము చెప్పుచు అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదు శ్రీరమునకని తరువాత దెలిసినది, యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారి యనుజ్ఞలను మ॥ సూర్యనారాయణరావుగారును లోనికరిగిరి. కొంచమునేపటికి సోదరులిర్వురును సభలోనికి దిరిగివచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కగజెప్పిరి; 12 వ పద్యము రెండవ పాదము చెప్పతటకి నవధానిగారికి దైవవశంబున సభ్యుల కానందము మందముగా శిరోవేదన సంభవించెను ..... కొంతతడవట్లే బాధపడుచునైన బూర్తిగావింపనెంచిరి ... మఱల శ్రీ సుబ్బారాయావధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ధూళిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారును (లేఖకులలో నొకరు) మఱలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱి కొందరుం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి. అపట గొంచెము గాలి గొట్టుచున్నందున నచట గుర్చీ వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి....

ఉ. ఆప్పుకు పాఱిపోయి వయి నాస్తులఁ దామును జేయుచున్న యీ
చప్పిడులుక్ ఋణాయినుఁడి చాయలు దబ్బుఱ లెల్లవారికిం
దెప్పక నెప్పు గర్తపురిసీమయుఁ, గర్తపురమ్మునందు మ
మ్మెప్పుడుఁ దిట్టిపోయ జనియించిన పత్రికయుక్ మహేశ్వరీ!

ఉ. చెడెఁగద! మూఁడు మాసములు చెన్నఁటిపోరు ఘటిల్లుటక్ వృథా
గడబిడతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వకాఖ తోడుగా
నడరెడునప్పు డెంచుకని యక్కట! వారలపంకఁ బోక యే
బెడఁదయు లేకయుండ, నెటు వేఁదుఱువాఁతలు వ్రాసిరోకదే! 295

చ. కడియమునుండి వెంకన యొకానొకనాఁ డలయింజరంబుఁ బో
గడఁగి స్వమూర్ధఘాటఁగద! కాకపురమ్మున నేగె, నాఁడె య
క్కడ సభ యయ్యె, నిక్క మగుఁగా; కెవరో స్వయ మేగుదెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ, డేమి? యిట్టులనుచుక్ లిఖియించునె యంబ! తిట్టుచుక్

అంతదిరిగి యవధానిగారు రంగమునకు వచ్చి కూర్చుండిరి... ఇంతలో నవధానిగారికి శిరోభారంబు తగ్గదయ్యె. సభికులందఱు వారిశక్తి మెచ్చి నాటికేయి మఱింత శక్తిపెట్టజనదనియు వెంటనే తోడూడిన పని గనుక నింకను శక్తి జేయునెడల ముప్పు సంభవింపవచ్చునని తలంచి యెట్టులనైన నాటికాతికే యవధానిను బూర్తిచేయవలయునని సర్వథా జతనము సేయుచున్న వారిని వారించి సభచాలించి తమతమ నివేశనంబులకరిగిరి ...ఇంక రెండవనాటి చరిత్రము క్లుప్తముగ వ్రాసెదను. నేటిదినము మ॥ శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులుగారి యాధిపత్యము వహించిరి నాడును (2-10-11) సభ యొంటిగంటకు ప్రారంభమాయె నాడు మొదటినాటికంటె బదిమంది యెక్కువగ నేర్పరచి వారికియు నవధానము సేయబూనిరి ... మ॥ ఏకా రామయ్య పంతులుగారు "సరే యిక నిన్నటి 12వ పద్యము నెత్తిరాం" డనిరి...అంత గొందరు పృచ్ఛకులు "పరుసగా గాక యొక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పుమరా" యన నట్టి నిమము లామ్ పెట్టుకొనమనియు పరుసగానే చెప్పెదమనియు నవధానిగా రనిరి. పెద్దిసెంటుగారు "మీరట్టినేనుము పెట్టుకొనినచో బృచ్ఛకు లిష్టానుసారము నడుగ వీలుండ" దనిరి. లేఖకులగు మ॥ వీ. లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారు పా. సూర్యనారాయణపంతులుగారు నిన్నటివలెనే కూర్చుండిరి ... అన్నిటికిని రెండుపాదములు చెప్పినతరువాత మ॥ విం భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన రెండుపాదముల నొక్కసారిగ జెప్పిన చాలబాగుండునని యన్న నవధానిగా

ఉ. ఇంతటి పాఱుఁబోతు లని యెల్ల నెతింగియుఁ గాలుదర్వి ధీ
మంతులు వవ్వ గర్తపురి మాయెడుటక్ బడ కేల మానిరో!
హంత! సమస్తుక్ గడచునాపయి నెవ్వరు నమ్ము వార లం
చింత బడాయి వాగ్ధరణులకు నేమనిపూనిరో! మానహోదరుల్.

ఉ. ఎందుకు వీరితోఁ గలహ? మేదియొ పూర్వము వచ్చెఁ బోయె, వీ
రెందు సమర్థ? లీకవుల యెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెందుల కేగ నచ్చటికి నేమును సిద్ధముగావు టొప్ప దం
చుం దలపోసి మానుటది శూరులఁ జేసెనె? పాఱుఁబోతులక్.

ఉ. 'వచ్చినవాఁడె చాలు బలపంతులు బందుగులున్నవారితో
బిచ్చపువైదికుల్ సరిగఁ బెన్గఁగలారె? స్వశాఖవార లే
పొచ్చెమె చేయుచుందు రది పోకడపక్ గడుఁ గష్ట' మంచు మే
మిచ్చఁ దలంచి వారిఁ ద్యజియించుట యెండొక దోస మయ్యెఁగా!

క. "రాజీకి నొప్ప వలవదు, యోజించుకొనుండు మదిఁ గయక్తుఁడవి మహా
రాజశ్రీ కొప్పరము పృ, థా జయములు సెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను జుండీ!"

గందుల కిష్టసడరైరి నాల్గవపాదము చెప్పువేళ నాల్గవపాదము వరుసగా రెప్పు టయు వెంటనే యాపద్యమెల్ల చదువుటయు పటస్థించినది. ఇట్లు 11 పద్యము లగుపరకు జాలప్రొద్దుపోయె అందువలన మిగిలిన పద్యముల జరుప బనిలేదని సభవారనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40 గంటల కవధానము ముగిసెను. పిమ్మట స్తుతిపద్యములు నగ్రాసనాధిపతిగారి యుపన్యాసమగుపఱకు రాత్రి 12 గంట లాయె. అంతట సభికు లిండ్లకేగిరి. కాన పంచాశదవధానమునకు 16½ గంటలు పట్టినవి. ఈసంగతినొకటి గమనింపవలయు. ప్రతిపద్యము యొక్క 2వ పాదము చెప్పకముందే యాపద్య ప్రథమపాదము రెండుమూడు మారులును 3వ పాదము చెప్పునెడ మొదటి రెండుపాదములు రెండుమూడుమారులును నాల్గవపాదము చెప్పుతఱి మొదటి మూడుపాదములు రెండుమూడుమారులును నవధానిగారు చదువుచువచ్చి కావలసినపాదముల వేయుచుండిరి. ఇట్లుండ మ॥ కొం. వెంక టప్పయ్యగా రవధానిగారితో పదేపదే మీరు మొదటినుండి పద్యముచదువుట యేల? యేపాదము చెప్పవలయునో దానినే చెప్పుడు. కాలము చాలయగు చున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలుపలికి జనువక తమలో దాము జనువు చొనుచువచ్చిరి. వెంకటప్పయ్యపంతులుగా రద్దాని జూచి లోపల లోపల జదివిన వెలుపలికి జదివిన నొకటే, వెలుపలికే చదువు డనిరి ... అవధానసమయమున నే మేనియు గొన్నిపద్యములు చదువుం డంచు రంగారావుపంతులుగా రన నగ్రాస

శ్రీ. అని * కొంతమంది మాకై. పనిగొని వ్రాసి రహ, డేము పరికింపక స్వా
ధిని విశ్వసించుచో వీరిని బట్టగఁ బగ్గములు ధరిత్రిం గలవే! 30

చ॥ తమసభ కేగకున్న నిటు తెచ్చనలక లిఖియించి, రేగి య
క్రమములుఁ దప్పులుక్ కాదకి కంఠము నొక్క యతింతుమేని లో
కము మము నేమనుక "మునుపుగాక మతిక్కడఁగూడ నేల యు
द्धము? వెనుకంజ వేసినను దా ర్విడ"రంచును మమ్ము దూఱదే!

శా. "నాగన్నా! పడకయ్య మాయెదుట నెన్నండుక మనెన్నండు మే
మేగంబోము భవద్భగంతికము, నీవింకేగు" మన్నట్లు మే
మిగోష్ఠిక విడనాడి, తిట్టినను మా టీకుండ నున్నప్పు డీ
లాగుక వ్రాతురె! భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లో నెంచునో?

మ. అతియోగ్యుండగు భానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకస
మ్మతుఁ డీవ్యాతకు నేమిగాఁ దలఁచునో! మామానసం బమ్మహా
మతి దివ్యాశయముక వినక దలఁచెడిక మాన్యాత్ముఁ డాతండుముక
వితగా మమ్ము ‡ మరల్ప నెంచుకతనక వేడ్కయ్యెడుక దెల్పఁగక.

నాధిపతి వారిని వారించిరి. శతావధానులనుట కొకసారియైన సంపూర్ణశతావ
ధానము జేసినగాని యొప్పదు. సభానిర్ణేత లట్టి యవధానము చేయించుట కీయ
కొనక యెప్పుడో ముందు చేయింతుమనిరి. కానిండు, ముందైన నీకపీశ్వరుల
పలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ జేయించి వారిబిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతురు
గాక. నాళ్ళచెర్వు రంగారావు.

* 12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి.

...తాము వారితో రాజీకి వప్పితిరేని మీరు వారికి ఓడినట్లు ముద్రిణ
యంత్రములలో ముద్రించుటకు సిద్ధముగానున్నారు. 'మహాగజాః పలాయంతే
మశకానాంతు కా కథా' యన్నట్లు వీరా మిమ్ములను గెల్చునది! వారియా
జ్ఞేయము సాధించినను మిమ్ముల గెల్వజాలరు, జాలనేజాలరు కింకపీంద్ర ఘంటా
పంచాననలను ఓరుదు వీరియండే సార్థకముకాపలెను ... గ్రంథవిస్తరభీతిచే
నింతటతో ముగించితిమి. లేకున్న నొకరీముకాగితములు కట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు.

‡ బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవివరుల సముఖమునకు
నే॥ చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి యనేక నమస్కారములు చేసి చేసికొను
విన్నపము.

తమకును కొప్పరపు కవిద్వయమునకు జరిగిన వివాదలను బత్రికాముఖ

ఉ. ఎవ్వరు దౌష్ట్యలో! కలహ మెవ్వరు కోరెడివారొ! యెట్లుగాఁ
జివ్వ జనించెనో! యెవరు చెన్నఁటివ్రాఁతలు వ్రాయువారొ! యీ
అవ్వయు ఉట్టు సర్వమును రాఁ గత మేమొ? సమస్త మిచ్ఛ డే
నవ్విమలుండు స్పష్ట మగునట్లు లిఖించెదుఁగాక శాంకరీ!

మున విని విచారించుమంటినేకాని కొంతవరకు కింకర్తవ్యతామూఢతను మరి కొంతకాలము మీయున్కి నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయు కోరికను ఇంతవరకు విలంబమైనది. .....కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మాన మరుపగుటంజేసి ప్రాయికముగా భిన్నరుచులను, సాహిత్య శూన్యులను దుర్విదగ్ధులనగు పామరుల మెప్పుగాంచి యశము నొందవలసిన యవస్థ పట్టినది. గావున కవితా గౌరవము గ్రహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీ మూపునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగు నితరులపైని నిలిచియున్నది. మరియును మీరు పెట్టినదారి ననుసరించునట్టి వారియెడ నొకవేళ లోపమున్నను సైరించి గారవించు భారమును మీదియేకదా! .....మీరలు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థహేతుపగుటయే కాక యుభయపక్షము లకు ప్రియమును హితమును గోరు మావంటి సుహృదులకు వ్యాకులకారణము, మిత్రుల చిత్తశాంతికైనను మీరు పొందుపొసగి యుండుట మీ కవశ్యకర్తవ్యము. "గజానాం పంకమగ్నానాం గజా ఏవ ధురంధరాః," అన్నట్లు సంధానోపాయమును మీర చింతింప దక్షులు, మాబోట్లు చేయుదగిన దింతియకావెంచి యింతటితో విరమించెదను.....

చిత్తగింపవలెను.

2.....మాకేల? వారికిని నేనెరింగి నంతవరకు నేటికిని మీపట్టున ననేక కారణములచే గౌరవభావమేయని నా నమ్మిక. నడుమ కలహాపిశాచుల కుతంత్రములవలన నిది పొసగినదని నాయూహ ఏది యెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటిలో నున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంత సైరించుట ధర్మమని నా తాత్పర్యము. మీరు సైరించిన సర్వమును సమంజసమగును. మీ యుదారతయు ప్రకటీకృతమగునేకాని పర్యవసానము వేరొండు గానేరదు. మీరు శాంతించుట మావంటి వారల ప్రార్థన నంగీకరించి చేసినను చేయుదురుగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూర్ణులగు దూరము విచారింపని కొందర నాప మాతరముగాదు. కాన నాభారముకూడ మీపైనే నిలిపెదము.....

చిత్తగించవలెను,

నే. చెన్నాప్రగ్గడ భానుమూర్తి.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక కూరుచుండి సం.
గరములు పెట్టుకొందు రవిగా! మును వారిసిరి కొంతమంది; వా
రరసి లిఖించుగాక తమ యాశయముల్, "పరికించి యిట్లు వ్రా
సిరి" యని లోక మొప్పుకొని చెప్పికొనగ గమకించుఁ గావుతన్ 30

శా. తల్లాప్రగ్గడవంశవారినిధిశీతజ్యోతి భాస్కరా
నోల్లాసం బొకకొంత కల్గియును నెంతో యుక్తియుక్తమ్ముగాఁ
జెల్లం బాగతి *శాంతి కూర్చు కవితాధీరుండు మాసోదరుల్
కల్లల్ నించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకారుణ్యముక్ జాఫునో!

మ. ఒగిఁ దల్లాప్రగడాన్వయాయఁ డిపుడే నొక్కింత శ్రీకొప్రపుం
జగడంపుండెఱుఁ గూహసేయుత వృథాసందేహముక్ మాని వీ
రు గడుఁక సాహసులం చెఱుంగుత మదిక రూఢిక విచారింప కే
మిగ ముక్ వారిసెనో "వీర్యభానులని" పేర్మిక దానిఁ దా దిద్దుతక్.

(నిండుకుండ తొణకరాదు.)

.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. ఆంధ్రలోకమున వారి పేరు దిగంత విశ్రాంతముగ వెలసినది. వారి విద్యా ప్రాగల్భ్యమును, కవిత్వవైరుష్యమును, నిరుపమానములని పేరువచ్చినది. వారు బయలుదేరు నాటి కిట్టి మాదిరి ఆశుధారా కవిత్వమును, అవధాన కవిత్వమును, నరుదుగా నుండెను అట్టి కాలమున వీరు దీని నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహా యశస్సును సంపాదించినారు. వారికిప్పుడు వయసు తిరిగినది. భాషాసతి వారిస్థానమునఁ బగినవారిని మటుకొందటిని నిలువంజెట్టి ప్రరోపృద్ధికరులగు మటుకొందఱు పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అవధాన కవీశ్వరులును, చాలమంది బయలు దేరుచున్నారు. వారందఱును వీరి మీఁదికి కాలుద్రవ్వుచున్నారు. త్రవ్వనిండు. త్రవ్విన వీరికేమి కొదువ. అట్టిసమయమునఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయవలయు? వారుతక్కిన వారితోడ సములుకారె. వారు విద్వత్కవీశ్వరులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారిక్రింద బయలు దేరిన శిష్యగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునువచ్చి మేము మీకంటె గొప్పవారమని డీకొనిన "నీవెంతరా" యని వారితోడ వీరుదలపడుట దగవగునా? శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాఁడయిన గురునకు గాక గౌరవము మఱి యెవ్వరికి? ఈ అవధాన కవిత్వమును బయలుదేరఁదీసినది వీరుగాక

ఉ. చూడని యప్డు మావలెనె చొప్పడియుండును భ్రాంతి; యాశువుం
బాడుట తక్కఁ వీరలకుఁ బట్టమ ధారణయందుఁ బూర్తిగా
నేఁడెటు మే మెటింగితిమొ నిక్కము వీరటులే యెటేంగి యీ
యీడునఁగూడ వారిధృతి కేము తలంక మటం చెఱుంగుతఁ.

ఉ. వారిని జూడకున్న పుడు వ్రాసిన వ్రాఁతలకేమి యెట్టులో
దూరపుఁ గొండలన్నగతి దోఁపఁగవచ్చు "వధాను" లంచు మే

మతి యెవ్వరు ? ఒక్కవేళ వయసు దిరిగిన వారిప్పుడు నూతనముగ బయలు దేరు పిన్నవయసు వాండ్రితో పడినిఁ దీసిపోయినఁ దీసి పోవచ్చును. ధారణా శక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారి కొక లోటు వచ్చునా? కొప్పరకవులకును నాకును మతిర్కికాముఖపరిచయము దక్క మఱియొండు లేదు. ..... తిరుపతి వేంకటేశ్వరులారా ! మీ విద్యావివేకములు వీరియెడ నేమియుఁ బనికివచ్చినవి కావు. విద్య వినయమునకు మూలము. మీరు తలపడుట పిన్న వాండ్రతోడనా? వారి వయసెక్కడ ! మీ వయసెక్కడ ! ఆంధ్రలోకం బునకెల్ల భాషాపరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న మీ కిట్టి వాద ప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తికేమి కొదువ ? ఈ మీ కయ్యములు భాషాచారిత్రమున శాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. ఈయపయశస్సు రాకుండఁ గాపాడుట కయినను, మీమీ వినోదములను వదలు కొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకవులారా ! మీకీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశ్రాంత మయినది. ఈ వచ్చినకీర్తి స్వర్థచే వచ్చినదా ? మీకేల అనవసరపు గలహము? అవసరమే కలిగిన దనుకొనుఁడు. ఎవరివలన లోటున్నదో ప్రపంచము గనిపెట్ట లేదా ? ప్రాజ్ఞులెటేంగిన చాలదా ? మీ రెదుక్కొనినంత మాత్రమున మీ కెక్కుచుకీర్తి వచ్చునా ? మీరిప్పుడు వయసునఁ బిన్నవాండ్రి. "పరిమాదో ధీమతామపి" అనునట్లు పెద్దలొకవేళ మదిఁదప్పి వర్తించినను మీరు తొందర పడరాదు.....మీ, ఆశుధాటి పెద్దనాదుల ధాటినికూడ మించిన దని చెప్పు కొనుచున్నారు. అంతమాత్రముచేత మిమ్ము పెద్దనాదుల, కంటె ఘనులని యందురా ? అట్టి తలఁపు మీమనస్సునైన జనింపవచ్చునా ? .....పెద్దల యెడ నెట్టి కొదువ లున్నను వారు మీకు వందనీయులు. (1911 వ సం॥ సెప్టెంబరు 27 వ తేదీ దేశమాతనుండి.)

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావు.

మూరక వ్రాసి మీఁద భ్రమనొందితిమం చనుకోమె ? సోదరుల్
కాఁపురు వ్రాసి * తిట్టుటకుఁగా గమకింపరె మమ్ము దానికై. 310

చ. ఎఱుఁగనియప్డు వ్రాసియు నిటీవల దిద్దికొనంగవచ్చు నిం
దరయుఁగ శంక యేమి ? యిటు లాంధ్రిపుఁభాణినిగారి శిష్యుఁ డొ
క్కరుఁ † డొకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱి వేదము నేటికాలమం
దటికిని; దానిఁబట్టి యయినఁ బొరపాటును దిద్దికోఁదగుఁ.

మ. తల్లాప్రగ్గడరావుగారు మము వార్ధక్యమ్మునఁ ధారణా
చిల్లీలఁ గవి సోదరుల్ పృథగఁ గించిత్తేని యోడింతు రం
చెల్లఁ మున్ను లిఖించువ్రాత వితఁ, వా రీకర్మమే సేర; రే
కల్లల్ సేరని రావుగారికి వృథాగా భ్రాంతి కల్గెఁగదా ! 312

క. ఉభయాయనుండు సూర్యుని, యభిఖ్యుధరియించు మిత్రుఁడభిమతోఁగి తా
నుభయహితే మభినయించుమ, నభిమానము వెల్లడించుటది యొప్పుఁగదా!

ఉ. వీరలు వారి నాఁపువునఁ "దెద్దనకన్నను మిన్న"లన్న యా
ధ్వోరణి, మమ్ము "సర్వకవిధూర్వహు" లంచని కొండ నుంచు నా
ధ్వోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు "నిండినకుండ" కించిదా
ధారవశమ్మునఁ దొణికి తచ్చిస మిట్టటు చిమ్మఁజేయుగుఁ.

ఉ. ఏవిధమై వ్రాసె మున్నొకఁడు వృద్ధుఁడు కల్లలుఁ బ్రల్లదంబులుఁ
బాఁదుచుఁ బండితుం డయిన బంధుసముద్రున; కేది గాంచి "యీ
మాదిరి వ్రాయునే యకట ! మాన్యుఁడుఁ గూడ" నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనో; మహోత్కృఁ డతం డిపు డేమివ్రాయునో!

---

* (దర్బారులోని కొప్పరపువారి జ్ఞానోపదేశమునుండి.)

మ. "అనుమోదంబున వేలనియ్యఁదగమన్నా ? పద్యముల్ గొండటం
చును మున్మున్నసచించి యీర్ష్య నిపుడిచ్చో సామ్యముఁ గూర్ప రా
దనుచుఁ రెండువిధాలఁ ద్రిప్పనిది నాల్కా ? తాటిపట్టా ? "

‡ (మనోరంజని 15 వ జూన్ 1912 సం॥)

.....తాను స్వయముగఁ జూడనివిషయమును బసుల మాటలనుబట్టి నిర్ణయింపఁ బూనుట యంతకంటెను బొరపాటు ఏవిషయమందైన నిజము తెలియకముం దేమనుకొనినను, దెలిసిన వెనుకఁ దన యభిప్రాయము మార్చుకొన కుండుట యన్నిటికంటెను బొరపాటు.....

చ. ఎవఁ డలనూజపీట మను నించుక చూచినయంత భీతిమై
నవసెనొ "గుట్టు మే మెఱిఁగినా"మని; నున్నలపన్నముఁ దగం
గ వినివ బ్రహ్మరాక్షసునికైవడి మానుడి కెవ్వఁడేనిఁ బె
ల్లపకరమున్ వెలార్చుచు భయంపడె నాతఁ డిఁకేమి వ్రాయునో !

గీ. ఎవఁడు "హితవాది" పేరున నేదొ సోఁది
స్వలిపితోడన వాగిసి యిచ్చటికొ యనిచి
తుట్టతుద నేదియో తనపొట్ట నున్న
తుట్టఁ గ్రక్కొనొ యతఁ డిప్పు డెట్టు లనునొ !

ఉ. ఆలిపియందు నొక్కయెడ హంసపదం బిడి దిద్ది స్వీయమా
వ్రాలునఁ గొంత వ్రాయు నొకపండితుఁ డిప్పుడు "కొప్పరంపువా
రేల వృథాగఁ బల్లదము లిన్ని లిఖించిరొ తెల్పు" మన్న నే
మూలను డాఁగునో జనని ! మ్రోఁగునొ, వేఱొకతోఁప కేగునో ?

ఉ. వృద్ధుని వాగ్వీత గూర్చినది, పేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికిఁ బాల దురూహముగాఁగఁ దోఁచుఁ జే
సిద్ధము, వీరియుత్తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసినా
మిద్ధరణీసురుండును నికృష్టుఁడు గాఁడు ప్రసిద్ధుఁడెంతయున్.

ఆ. వె. ఊరిపేరు వ్రాయ నున్నగుట్టంతయు
బైటికొక్క నితని వ్రాత నొకటఁ
"బార్శ్వివాకు"లాది పలుమంది చూచిసీ'
యని రటంచు వింటి మంబ ! యేము.

కా. చాలన్ వృద్ధత గూరియుండియును వాచాదోషముల్ వ్రాసి తా
నే "లా"చూపి యమున్ జయింప మదిలో నీతండు తా నెంచెనో ?
కాలం బెట్టిదిఁ! యిప్పుడేని దనకుం గాఁబట్టదే సత్యపుం
జా, లౌరా ! యితఁ డింతగా మనుఁగునే కాఖాభిమానాంబుధిన్.

గీ. చాటువ్రాతల కేమి వాచాటులగుచుఁ
బైకిఁ బత్రికలందున * బరుఁగు వ్రాత

---

* చు॥...హరు నిటలాక్షదృష్టి నిపహంబులపాలయి స్వస్థులయ్యెడిన్.
రామే దక్షులమంచు నిక్కెదరు విద్వద్ద్వేషమున్నూని !

లెట్టులున్నవొ యెఱుఁగవా ? చెట్టలకును
వ్రాయరాని వ్రాఁతలుగూడ వఱలునొక్కొ.

ఈ తొలిపల్కునచొప్పున ముష్టిచెంబు గే, లంగొని బిచ్చమెత్తుటయె లాభమటంచునెఱుంగరాదొకో ! చ॥...పడఁబోలునె బూతుల...

(15 అగస్టు 1912 సం॥ మనోరంజని)

(దర్బారు పత్రికలనుండి)

.....బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు— చి॥ చక్రవర్తుల సుబ్బా రాయశాస్త్రికి... మ॥ అరుగంజాలరు క్రోశమాత్ర మొకనిన్ హర్షమ్మునై జూడలేరు రుజగ్రస్తులరై తలల్ నెరయగా రూపంపు సొంపెల్ల వేదిరిపో వార్ధక మందె...శా॥ ఆసన్ద్రుంపుము,.....మదమ్మంత్యన్ను నొందింపు...చ॥ కుఱ్ఱ! మాటల నహీనత హీనతదోచుచుండుటల్, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశికులా! యిక జెప్పనేటికిన్॥

17—1—12.

"(పశ్యా పశ్యో నపశ్యతః విమర్శనశేషము.)"

.....యః ఎవఁడు తప్పఁద్రాగుటచేత (ఇది ప్రకరణముబట్టి తెల్పుకోవలెను) నపశ్యతి ఏమియు కనజాలఁడో, యః మఱియొఁడు పశ్యతి జగత్సర్వం అర్థాత్ కావాసుందరీ మేదృష్టిపథమియాదితి, (ఇదం సాహచర్యనియమలభ్యం) చక్కనిదెవతె కంటఁబడునా యని జగమెల్ల కలయజూచునో, తావుభౌ అపశ్యో ఆచదివిన యపండితు లిరువుగును పరం ఆత్మానం పుఱుడగు నాత్మని నపశ్యతః కనఁజాలరు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా.....

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

.....ఛీ యనకుందురే జనుల్...పూర్వసువాసినీ గౌరవంబు॥...
.....కొంగా ! హంస నెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోకె నీమానమున్।...
...తే. గీ. మేటికవులనితోచిన మీరెవారి, చరణములధూళి శిరముపై జల్లికొనుఁడు, ఇంక నేమేని యొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్ముమాత్ర మిక్కార్యమందు;..... మీసింబోతు గాంభీర్యము నింకెంతకాలము పఱకు పర్జలకుఁ జూపెదరు. తటాలున యొకరినని "పండితబ్రువము మొదలగు గ్రంథములకు కథానాయకులగుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?..... మీపాండిత్యమువకుఁ దోడు సభకూడ జేయపలయునా..... సీ. అగ్రహారతిథి తయాధిపుం డతఁడు వారక దేవిరించు యాచకులు మీరు..... సీ. అల్లి

క. ఆయీవ్రాతలఁ గన్గొని, రోయుచు నొక వృద్ధసుకవి రూక్షోక్తులఁ దా
'సీ' యనియంతటవిడువక, ధీయుతుఁ * డెటువాఁడెనొక్కొ! తెలియుదెబననీ!

చిల్లిగ వాల్గు కల్ల లల్లి లిఖించి కడిమి జూపెడు దివాకర్ల భట్టు, వెఱ్ఱిభంగిని తోఁక మొఱ్ఱి వ్రాతలు వ్రాసి వేరుగాఁ జెడు చెళ్లపిళ్లభట్టు...

(ఇట్టివాఁతలకు మితియేలేదు)

ప్ర:— ఆయీవ్రాతలు, గొందఅవ్రాహ్మణుల చేటభాగతపు వ్యాసముల నుండి స్థాలీపులాక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయీదర్బారు పత్రికలయందే చూడఁదగు ఏతిట్లుతిట్టినను శిరసావహించి "దర్బారు" ప్రకటించుచున్న దనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరములేదు. జగమే సాక్ష్యమిఁగలదు. విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని దర్బారు సంచికలలో మూడువంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు చేసినచో గబ్బము విస్తరిల్లుటయే కాక తిట్లమయము కావలసివచ్చును. పాఠ్యు లింతటితోడనే తృప్తినందుదురు గాక.

(* 1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఈక్రిందఁ బ్రకటింపఁబోవు పద్యములను బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామకవిగారు మాకుఁ జాల దినములక్రింపట నంపిరి. ఇమ్మహామహుఁడు కడుసృష్టి. ఈయనఘనికవిత్వము పనుచరిత్రపాకము ననుసరించి యుండును. ఇప్పటి కాలమున నాంధ్రకవిత్వ మీకట్టుదిట్టనుగాఁ జెప్పు మహాకవులు మాసీమ యందే కాక యితరత్రసూడఁ గడు నరుదు. తిక్కనాదుల కాలమునుండి మాకొండవీటిసీమ మహాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయు నేటి కట్టిసీమను సుకవులు తండోపతండముగా బయలువెడలి కుకవినిరాకరణముగా సుకవినిందన మొనర్చుచుఁ గడునజ్ఞానులై వర్తించుచుండుటకుఁ గొంకి దీనిఁజదువ సీమ కెల్ల నప్రతిష్ఠ వచ్చునని తలంచి యీవృద్ధమహాకవి యీపద్యములు వ్రాసి పంపిన ట్లూహింపనయ్యెడిని—

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

సీ. అలమేలు మంగలాభాప్తిపర్తిలు నొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాధ్యులొకరు
విబుధసపర్య శోభిలుచుండు నొక్కండు విబుధసపర్య శోభిలుదు రొకరు
శ్రీమత్కళావృద్ధిజీవనుం డొక్కండు శ్రీమత్కళావృద్ధి జీవు లొకరు
రాజితాహీనగోత్రస్థితుం డొక్కండు రాజితాహీనగోత్రస్థు లొకరు

తే. గీ. నామమాత్రానఁ గాక గుణకర్మమున
సములు తిర్పతి వెంకటేశ్వరుని కట్టి

క. ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘుం డీమహాకవీశ్వరుఁ డకటా!
రోయుసె రామనుకవి యెరు, లే యవివేకమును జూపరేని భవానీ!

సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ దెగడు
వారు విబుధాపకాయలు గారె తలఁప.

సీ. గద్వాలనృపతి రంగ ద్వాలఖిల్యాభమతు లంచు విత్తసమ్మతులఁ జేసె
నాత్మకూరున ముదంబాత్మ కూర ఘటిల్లె రోహణోపమగజారోహణంబు
వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిరూప ఫణితిల్యులని ధనార్పణమొనర్చె
విజయనగరి, వాద విజయనగరిపుదేశికు లంచు రాజకాశికులు మెచ్చి
తే. గీ. రందు నిందనసేటికి? నఖిలలోక
మస్తకన్యస్తకీర్తి పర్యోస్తులగుచు
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్ష్య రిపు లేపగించిన నేమి తఱుఁగు.

సీ. కావింతు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభబహుపారితోషికముల
భావింతు రెవ్వారిఁ బరిచితగ్రింథశబ్దపరిష్క్రియార్థవైదగ్ధ్యసరణి
సేవింతు రెవ్వారిఁ గోవిదపారిప్యతధ్వాస్వద్గుణాంశముల్ పట్టుపడఁగ
రావింతు రెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠి చర్చికల కగ్రిగణ్యులఁ గావరించి
తే. గీ. సకలదిగ్దేశధీరరాజన్య లట్టి
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుకవుల
ఖలు లసూయాపిశాచసంగ్రస్తు లగుచుఁ
బడఁజుటయు వారలకు నొక్క ప్రాభవంబె!

సీ. ఆత్మయశోవర్ధనాసక్తియే కాని పరకీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
వైదిర్భరీతిఁగావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గౌడీ జూపుటయు లేదు
పరకావ్యముల గుణస్ఫురణ మెన్నఁజెకాని తప్పు లన్వేషించు తలఁపు లేదు
పామరుఁడైన సంభావించుటయె కాని యొగి గర్వమతిఁ జూడకుంట లేదు
తే. గీ. కలరె యిటువంటి బుధులని కవులు మెచ్చ
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నీర్ష్య
నింద సల్పిన వాండర్రికి నిందగాక
వారి కీర్తికి సుంత లోపంబు గలదె.

సీ. కోవిదామోదంబుఁ గుమతిదుర్వాదంబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
సంస్థానములయందు సరసాస్థానములందుఁ బఱపరే సెఱపరే పద్యబంధ
చటులశబ్దపథంబు శతపథానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
పౌహిత్యజననముల్ సాహిత్యకవనముల్ చేర్పరే నేర్పరే శిష్యతతికిఁ

కం. "వెంకన్న"* యనిబ్రాసివెక్కిరించితి భాగుగానంచునొక్కండు మేనమఱచు
"వెంకటే" సని బ్రాసి జంకు నాకేమని యొక్కండు సంతోసమొందుచుండు
"వెంకప్ప" యని బ్రాసి వేఱొకం డాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
"వెంకం"డనుచు బ్రాసియింకేమికావలె ననుచుమఱొక్కండు గను ముదంబు

గీ. అరి యొకఁడు "వెట్టివెంకటాయ" యని బ్రాసి
పరమసంతోషవారిధిఁ దిరుగులాడు
నేమనఁగవచ్చుఁ గొపర్దింబు నోమఁదలఁచి
పడెడి పాటులు తప్పక పాతు లకట !

గీ. దాదృశోదారశీలసందర్భులగుచు
పఱులు తిరుపతివేంకటేశ్వరునకవుల
నీర్ష్య నిందించు వారల కేమికొఱఁత?
కొఱఁతఁ బఱికివారికే కొఱఁత గాక.

కం. ఆంధ్ర సాహితీవ్యాకరణప్రౌఢదతికర్తృపులయుం దఱతరించి
చర్చితార్యసభాప్రసంగవాక్పాటిపంభావితిస్తన్యపానాస్తిఁ బ్రబలి
సంస్కృతాంధ్రికవిత్వచాతురీకైతపచోలోపనయన సంస్కరణ మొంది
వరకావ్యమోదితనరపాలబహుమతివ్యాజనానాకళ లభ్యసించి

గీ. బహుళితశతావధానాదిపాటవాఖ్య
బలిసవనయుక్తిఁ బెరిఁగి విశ్వమయుఁడయ్యె
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్వి
విక్రముం డయారె ! వారి భావింప వశమె !

* (16 వ ఆగస్టు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రిక నుండి)

..... ఓ ఏమనుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా ! ఓ మహాప్రభో ! నీవు చాటువనుండి యమాయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యపవాదములు నేల పలికించెదవు? నీవు వారికిని పీరికిని పూనుటకంటె ప్రత్యక్షమయి యేమి కావలెనో యేఁ గోరరాదు? వెయ్యి కొబ్బరికాయలు పడపప్ప పానకము చేసి విన్ను శాంతిపరచెదము. మాయందు దయయుంచి నియోగి వైదికులకు వైషమ్యములను జంప పరమియయ్యెదము. అప్పుడు నీపేరు సార్థకమగును. కోపించి యపవాదములను వెల్లడించిన ఈ యిరువదవ శతాబ్దములో నమ్మువారెవరు? కావున శాంతింపుము శాంతింపుము. 'నియోగి'

షరా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమును మాపైఁజెట్టి వ్రాసినను, ఈ యన తిట్లుతిట్టి హేతువునఁ గడుయోగ్యుఁడనుకోవలసియున్నది. వెంకన్న, అనునదియే యొకతిట్టుగా నాయన తలఁచి యుండునుగాని మాకంతమాత్రమునఁ

ఈ. ఇంకొక డెవ్వరో తెలియ దేవపు "బండితపుంబ్రువంబు" నే
కొంకును లేక బ్రాసె మఱి * గూర్చియె యంచును బత్రికాధిపుల్
జంకక తేల్చి, రయ్యదియు సత్యమె; బండయుఁ గూడ నట్లుగా
బొంకులుఁ దిట్లు బ్రాయఁ డని పూర్తిగఁ దోఁచెడి నంబ, శాంకరీ!

ఈ. ఆదుశ్చేష్టకు యోగ్యులెల్లరును 'నాహా' యంచు 'నీ' యంచు "నే
మీ! దౌష్కార్య్యమ" టంచు నొచ్చుకొనఁగా మిన్నంది "మేల్ మేల్ బళీ"
నాదంబుల్ పచరించుచుఁ 'గవిత' విన్నాణంబు చూపించె నౌఁ
గా! "దుత్తూ రది భంగులోఁ" గలియుచో నాశ్చర్య మే ముండెడిక!

క. ఈపాటు లీయసత్యము
లీపోకడలెల్ల "వారికే మాసనముఁ
బ్రాపింప" మనుచు మాపైఁ
గోపించుటఁజేసి పుట్టి కొస కిట్లయ్యెఁ.

ఆ. వె. ఆసనమ్ము కొఱకు ననుఁగుం గవులు విద్దె
లభ్యసించు నొక యుపాయ మేది
యేని జూడపలయు నిస్సిరో ! యీతిట్టు
లేమిసేయు నింత యెఱుఁగ రంబ !

బోయిన దేదియులేదు. నిజమగు మా ఁేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నా
రము. ఈ కర్తను బెట్టినవారెవరో యీ కబ్బములోని పార్శ్వుల లేఖలవలన
విస్పష్టపడును గాన నిఁక నేని యీయన నిజ మెఱిఁగి తన బ్రాయికును బెల్లించి
కొనుఁగాక.

* (22 డిశంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

"రామేశ్వరీయము" అను పండిత బ్రువలక్షణము :— ఈ చిన్న పద్యగ్రంథము రామేశ్వరకవి గారిచే రచియింపబడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు కవులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై రచియింప బడినట్లు కనబడుచున్నది".....

షరా:— ఈ కేసరిపంక్తులవలన "పండితబ్రువము, అనునది ప్రకృతకల హమునకు సంబంధించినదేయని తేలునుగదా ! ఇంతకుమున్ను దర్బారు పత్రిక వానిని మాసెత్తిని బెట్టినదనుట విస్పష్టము. మఱియు నీయంశమునే కవితా

శా. * మున్నే తెల్పితి మేల తిట్టెదరు మీమూర్ఖత్వముల్ సారెకున్
పన్నెల్ వాఁడిఁ గాని దాన జనియింపక్ బోదు లాభం బటం

పత్రిక కూడ తేల్చినది దానింగూర్చి గీరత పీఠిక చూడఁదగు, పండితబ్రువమును గూర్చి రెవరో పండితకవి యేపగించుచుఁ బద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి పంపియున్నాఁడు. ఆపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమపాదమ్ములు పట్టి తొల్ల దమనిందన్ బిమ్మటన్ బేయుమా, ర్గము గైకొన్నమహాత్ములల్లె యిపు డీరశ్లోగణంబెంచి.....నీచశ్లాఘ్య మిగిత్తమున్ భర్తృమదీరంగ లిఖించె దీనిఁ దము రుగ్రప్రజ్ఞ వారింపరే. ఉ॥ ఊరును చేరు లేక గొబయోరఁ జరించెడి కొండబత్తి లీ, తీరున విట్టివీఁగుటకుఁ దేలెను గొండబఁ మ్మ హేతుపం, చేరు పెకల్పలేరనుచు నెంతురు కొండను కొండ్రక్క వా, రారయ మీరు కన్ దెఱంచునంత ఫెడీలునఁ గొండఁ గూలదే. శా॥ నోటన్ గీటము లుప్పతిల్లునటు కన్నున్ మిన్ననుం గాన కే, చేటోమూఁడి నవాటుఁ డెప్పఁడొకొ నించెం దిట్ల డచ్చీలు ది, వ్యాటోపస్ఫుర దాశుధారకవితాశ్యా నంపసద్గర్భంథవా, గ్ధాటిన్ బాటిలు మిమ్ము నిందలదురాస్థన్ ముంచితేల్చున్ వెసన్. శా॥ చెంపన్ గొట్టినయ ట్లసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాశ్యా, పెంపుం బెంపొనరించి కొన్నిట బుధప్రీతిన్ బొసంగించు ప, ర్యాంపుర్యాం ప్రకటింపఁ గావలయుఁ గొండా! కూలు, బండా! పడున్, గంపన్ మేసెడి కొండబత్తి లకు వైక్లబ్యంబు గల్గుంజుఁడీ. ఆ॥ వె॥ కొండబలము బండకుండె దానిబలమ్ము, కొండబత్తియలకునుండె నార! బండ, కొండ, కొండబత్తియల్ పయిచెట్టఁ, జేయు బిగువు తమకె చెల్లియుండె॥

* (శాఖాభిమానప్రవర్తకులగు లౌకికశిరోమణుల కొక హెచ్చరిక.)

ఉ॥ తిట్టిన లాభమేమి! కసిదీఱఁగ వీలగునేని యెప్పుడో
కొట్టిన లాభమేమి! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే
పట్టితి రెట్టులో విఱుగు బాడిత కొమ్మలు రెండు, వానిచే
నెట్టఁ దలంచినా ర్మము వినీతికిఁ దక్కి భుజాబలమ్మునన్.

చ॥ పయినొక చింతకొమ్మ కెగఁ బ్రాకితి, రందలి పండ్లు పుల్లఁగా
నయి చెగఁ్ల యసహ్యమయి యందఱకున్ దలపంపునించె, నే
మియు నొనరింపలేక పయిమిక్కిలిమీఁదికి దూఁకుచుంటి, ర
య్యయ్యొ! జగత్తలం బెఱుఁగదా! నగదా! పగదాఁగనేర్చునే!

చు, న్నానాటికి బుద్ధి గర్లెడి నటంచుఁ మేము భావింప నే
మన్నుఁ లే దభివృద్ధి చెంద నకటా ! మాంద్యంబు సాంద్రంబుగఁ.

శా. మేమే కా దిటు లెంతమందియొ, సదా మిన్నంది దూషింప ను
ద్దామల్ వీరిని మందలించి లెవరిఁ దా మింత లెక్కింప కే
మేమో తిట్టుచు వ్రాయుచుందు రకటా ! యీవేని యవ్వారికిఁ
ధీమత్వంబు నొసంగు మంబ ! యటుపై ధీజాడ్యముల్ వోయెడిఁ. 328

శా. చల్లా పిచ్చయశాస్త్రి నీతి గఱఁపెఁ జాజ్వల్యమానప్రభా
కల్లోలాకులమైన పవ్యతతితో గాఢాగ్రహోదగ్రుఁడై

ఉ॥ రాజును బట్టుకొన్న పయిరాష్ట్రీజనుల్ చెలరేఁగితిట్టు నా
యోజను మీయొనర్చు పనులున్నవి శాఖకుఁ గీర్తిదెచ్చు టీ
యీజతనంబులం గలుగునే ! పయి వెచ్చపకీర్తి దక్క నా
హా ! జగమెల్ల గ్రుడ్డిదనియా ? సకలమ్మునకుం దెగించుటల్.

(విస్తరము "పద్యం పుద్యం" లో చూడుడు)

తిరుపతివేంకటేశ్వరస్తవము

(1912 వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ సంచిక అభినవసరస్వతినుండి.)

శా॥ "వెంకన్నా !" యనునంత లోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్వచ్చమూ
సంకాశస్ఫుటవైదుషీభరితవాచాచాతుకీ శ్రీనిరా
తంకప్రోత్థమహాశుసంఘటితపద్యజ్వాలసద్ధుంటికా
టంకారమ్ముల నాలకించి చనుబండల్ వేంకటేశప్రభూ!

మ॥ తలలన్వాంచి కరమ్ముల న్మొగిచి పాదద్వంద్వమం బట్టి త
ప్పుల సైరింపుఁడు మీకు దాసులముగామో యంచుఁ గాల్చెప్పు దె
బ్బలకాసించెడి వారిఁ జూడకయె గప్పాల్గొట్టినిఁ "స్నేహంకొం
డలవాఁడా !" యన నీ యశోరమకు లోటా ? వేంకటేశప్రభూ !

శా॥ అంకెల్వేసిన లాభమా ? మిగుల భారల్సాచినఁ లాభమా
బింకాల్గొట్టిన లాభమా ? వెడనుడు ల్వేగిలంగనే లాభమా ?
జంకున్వీడి ముఖాముఖిఁ గనవలెఁ సామర్థ్య మామీఁదటు
జంకల్గొట్టవలెఁ 'బళీ !' యన బుధేశా ! వేంకటేశప్రభూ !

శా. జంకుల్లగ్గఁగ నొక్కవే, కడలినిచ్చల్ దాఁటుచో రెండువే
ల్లంకంబేర్చిన మూఁడువేలని కపుల్లంగూలముల్ ల్సాచి ని

పిల్లుల్ వోలెఁ దదీయధాటి కొకటక్ బెంపేది వాచాటకుల్
చల్లంగా నొదుగంగఁ జొచ్చిరి వచస్సార్వంబు దూరంబుగన్.

శ్మంక క్రొమ్మెక్కిడి యాఁటవేలయిన నీసౌమ్యత్వముంజూపి వే
ఱెంకాయల లబ్బలివెట్టువారలఁటె వింటే ! వేంకటేశప్రభూ !

శా॥ అంకమ్మున్నభజియింతురో, యటులుగా కొండమంగొల్తురో
కంకాళిం గవఁబోదురో, మతియు మేఁక క్ష్మింగుదేవర్లకుం
గైంకర్యమ్ములఁ జేతురో ! హరిహరీ ! కాకున్న లోకత్రయిం
బంకాఁజేసిన నీకటుల్ శిపములప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

మ॥ ఎటనో మూలనుగూరుచుండి తనపే రేమూలనో దోపి ప
ట్పటఁ బండ్లూరక పిండిఁజేసికొని కంతస్థాభిమానమ్ముతో
గుటక ల్మ్రింగుచుఁ దొంటి వార్తలకు సంకోచింపకే లేచి చ
ప్పటులంగొట్టఁగ నీకు లోటగునె యప్పా ! వేంకటేశప్రభూ !

ఉ॥ ఏడనో కొండనుంటిపని యెంతురుగాఁడె కపీంద్రులెల్ల న
ట్లాడెడు కొండలన్ని తునియల్పొనరించు టెఱుంగరైరి మో
మోడి భజించువారలను బ్రోతువటందురు కాని నెత్తిబో
చ్చాడఁగఁ గొట్టుచుందు వని యూహ యొనర్పరు వేంకటేశ్వరా!

చ. తెలియఁగలారె యెల్లరును దిర్పతితో వసియించియుక్ జగం
బులఁ గలజీవరాసులనుబొంది జగానిగలీను కీలు బొ
మ్మలపలె నాడఁజేతుపని మాటికిమాటికి నోటితీటచే
గలబిలసేయుచుక్ శివముగాఁ దలపోతురు వేంకటేశ్వరా!

మ. పెనలే చొకగనున్నవో ! యకట యీబెల్లంబె బల్చాకయో
చెసఁ దమ్ముం గడతేర్చి యెల్లపుడు దోర్వీర్యంబు సంధించుచోఁ
బొసఁగం జాలినయంత నీకు వడపప్పున్ పానకాల్సేతురం
ట! సెబా సెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా! వేంకటేశప్రభూ!

మ. కరముల్దొప్పలు సేతురంట! మదిలో గర్వంబు లేదంట! గు
ర్తరలేమూలను లేనిలేవఁట! పరాకుల్ తెల్పువారంట! త్వ
చ్చరణాంభోరుహచంచరీకులఁట! మీసాల్తీయలేరంట! యీ
వరముల్ కావలెనంట యేమనెదు ? దేవా! వేంకటేశప్రభూ!

ఇట్లు, చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

క. * నుమనో2– పతంసకృతిక, ర్త మహాభాగుండు సుగుణరాశి యితఁడు స
ర్వము నెఱిఁగి మందలించిన, క్రమ మంబరో! సర్వసుజనగణ్యమకాదే.

ఉ. పంగిపురాన్వవాయ నటువంటి మహాత్ముని గూడ సుంత పే
ర్మిం గన రీప్రబుద్ధులు సమిద్ధపరాక్రము లంబరంపువీ
ధిం గడు దూఁకులాడుదురు లేఁకువ కొండొకయున్నఁ గాది చె
ప్పం గలవారు చెప్పటయు వాగక వింటయు నోమహేశ్వరీ! 331

(* శ్రీమాన్ పంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు. బి. యే. యల్. టి. గుంటూరు కాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత "నుమనో2– పతంసము" నుండి.)

క. శ్రీనాథుం డిల సత్యము, నేనాఁడును బ్రోచుమండ నింపుదలిర్పక్, ధీనిధి సత్యవిమర్శన, చే నెగడుచు నుండుఁగాత శిక్షితమతియై॥.....చ॥.....గుం, టురిపుర వాసులార! వెగటుం బడ కీను వినుండు సాధు స, చ్చరణసరోజ సేవనల సక్తమనస్సులు కింకవీంద్ర సిం, ధురపృథుదేహనిస్సరదనూనమదా పహృతి ప్రభూత ను, స్థిరనిగపద్యదిగ్వితతిదివ్యవిభూషణసద్యశస్సుఖరి, త్రిరు చితవేంకటేశ కవిధీరమృగేందుర్ల చెంతఁ జేరి సా, ధరమతి విద్యనొంది కవితాపరికల్పనచాతురీ ధురం, ధరుఁడయి...వే, లురి శివరామశాస్త్రి బుధలోలు పమానసపద్మఁ డప్టై గుం, టురిపురికాలేజీ కవివినోదనపూరుసంఘమందు దు, ష్కరనిజధీవిలాసకృతిచందము లెల్లను జూపి తారదా, పరమపవిత్ర విగ్ర హవిభాసితకాంచనముదర్శి నంగుడుక్, నరతతి మోదవర్ధనని నాదసముచ్చయ పూర్వకంబుగా, వరశకటాంతరంబున విధాసిలఁ గూరిమినుంచి యాబుధుఁ బురి రమణీయవీథులను బొల్పుగ నుత్సవమొప్పఁ గాలెజీ, సరసకళార్థులెల్లరు ప్రపన్నముఖుల్ విహరింపఁజేసి చే, రిరి నిజమందిరాలి 'భళిరే' యని పెద్దలు మెచ్చుచుండ; న, ద్దిర! మఱునాఁటి రాతిరి హృదిం బురికొల్పఁ కుతూహలంబు మై, సరగునఁ బాకశాస్త్రివిదు సౌమ్యముఖాశ్వవరాధరూఢు సుం, దరముగ నూరఁదిర్పిపురి వృథా వ్యయమెంతయొ చేసి కొంద ఱె, వ్వరో; సుమనశ్శ్రవఃకుహరపాటనమూఁ గద దీని విన్న; న, వ్వరో బుధసంతతుల్, శ్రుతికిఁ బర్వ మెకా యని మెత్తుకొక్కా! చే, సిరో లఘుతాలఘుశ్వ పరిశీలన సన్మతు లిట్టు లెప్పుడేఁ? సరసతఁ బాకముల్ నవరసంబుల నొప్పఁ గవీంద్రపాచకుల్ పరఁగఁ గృతుల్ రచింతు రని వారల సామ్యము చాటియుండ్రా! యే కరణి నలంకృతుల్ గుణనికాయము శ్రావ్యమనోహరధ్వనుల్, విరివిగఁ గల్గియుండి కవిబృందమనోహరయై చెలంగు నా, వరకవితాతనూజఁ గను భాగ్యము పాచ

శా. కార్యాకార్యవిదుండు నూనృతవచఃకైవల్యపాథోధిసం
సార్యగ్రేసరుఁ డాంధ్రభూగణముఖభాషాశేషుఁ డీకృష్ణమా
చార్యుం డూరక పాత్ర మొండు విరచించఁ దీరి కూర్చుండెనే
ఆర్యుం డెన్నఁటికిఁ సహింపఁడుకదా ! అన్యాయధన్యాత్ములన్.

కుఁ డంద నేర్చు? ని, ట్లరయక లోకగర్హ్యాకృతి హర్షముతోఁ దిలకింప న్యాయమా?, అరుదగు శేముషీమహిమ కక్కజమందుచు విద్వదర్హ్యా స, త్క్రియ ణము సేయ దోషమె? బుధప్రభురాళినికారసక్తులన్, విరసమనస్కులన్ గురు వివేకరమాధ్యులు "కూడ విట్టి తుం, టరిపను లంచు గొబ్బున జనంబులు మెచ్చ నివారణంబు సా, కిరులయి చేయకుండ రది కేళి విలాసముగాఁ దలంచి..... విమర్శనేయుచో నొరులని యస్మదీయులని యొప్పనిభేదము లెన్ను బుద్ధి స, త్వరమయి న్యాయపక్షపాతిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దరసియుఁ గాన దొక్కఁ డెరసైనను; జూపిన ధర్మ మంచనుఁ, బరకృతియం దనేక గుణవారము దోపవితాన మంచొగిఁ, దురుసుఁదనంబుతోఁ బఱికి గోసపు లేశము గొప్పఁజేయ; నీ, పురి విపకీతవార్త వినఁబోలును; దాన నెఱింగి మచ్చర, స్సరసత సద్వివర్శనము సల్పుము మిత్రిమ! బుద్ధి యేది యం, చరయ నియోగివైదికుల కక్కట! పోరు సముద్భవిల్ల నొండొరులు ప్రభిన్నమార్గ లయి యొప్పగఁ గూడరు వైదికక్రియా, చరణము నందు; వాక్కలహచండత ద్వేషము పెద్దసేయ సా, గిరఁట; నియోగి యాశుకవికిం దగు కారణ మేమి లేకయే, పరు లవధానులిద్దఱు సభక్ దమ నైపుణి చూపుచుండ, నా, సరసనపీఠముంచి రది 'సత్సభ గూడను గూడ' దంచు ను, ద్ధుర కలహంబు హెచ్చి రు "సభవారులెక్కఁగఁ బల్లకీని నె, వ్వ రితరు లెక్కఁగోర" రనిపల్కెడి నిద్దటిలోన నొక్కఁ డం, చఱు వినుచుండ; నైనను వృథాగఁ దదాసనచర్చ మానకుం, డిరి; మది నొవ్వఁగా నతఁ డనెక్ "ఇన చెంగటఁ బీఠమందు నె, వ్వరునునఁ గూరుచుండఁ దగు పండితుఁ డయ్యెడి నీతఁ"డంచుఁ దీ, సరపడి; యంతనంత శ్రుతిపాటనకారివచోహతాత్ములై, యతిగిరనంగఁ గొందఱు రయంబున నాశుకపీఠిఁ ద్రోడఁ జే, రిరి గృహముల్; నిజాతిశయకీర్తుల నాశుకవీంద్రుఁ డంత రా, తిరి ప్రకటించెఁ బత్రికలఁ దేఁకువ నాఁడె చెలుంగుమీస మి, ర్వురు నిలుపుం డటంచు, నెగఁబోసిరి లేఖలపైని లేఖలన్ ; బురజను లెల్ల రుండఁగ నమోఘ

ఈ. ఈయనఘనుఁ డచించుపయి నింకొకనిఁ డచియింతు రప్పరిఁ
ధీయెడ యోగ్యతాగరిమఁ దేకువ లోఁకువగాని శక్తి; గాం
గేయునికేని లోపము లగింపఁగఁగొండొక వచ్చు, నీయుపా
ధ్యాయునికిఁ బి. యే. ఎలిటి. కంబరొ! లేదు కళంక మెయ్యెడఁ.

విదగ్ధవచశ్శారుచ్చలఁ, మరలఁగఁజేయువానివలె మాటలుసెప్పి యథార్థవాది మ, త్సరమును బెంచె;నిట్టి కవిసంగర మాఁపఁగ నెంతవారికేఁ, దరమ! వివేకవం తులు వితాకుపడం గడు వృద్ధియయ్యె...స్థిరగురుపక్షపాత మొ విశేషవిరోధ మొ కల్గియున్న హృ, త్సరసిజ మెట్లు కల్మషదశం గనఁగల్గు నిజానిజంబులఁ...సర సతమీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధినిం గ విహంస లొప్పి సు, స్థిరయశ మందుచుం బద గతిఁ భళి చూపిరి" యంచుఁ గొంద ఱుం, దురు; "నిజ మిట్టు లుండుఁ గె? వినోదపదం బని హంసలెన్నఁడేఁ, సరసతి మీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృత పాదనృత్యచా, తురి నెటు చూపు? ..... పూర్వమందె త, ద్విరచితమైన వర్ణన లతిత్వరఁ బాడి" రటంచుఁ గొంద ఱుం, దురు; 'నలుదిక్కులఁ వెలయు దొడ్డయశస్సు గణించు ధీప్రభఁ, వఱలు శతావధానులఁట బాపురె యంచు జగంబు మెచ్చఁ జూ, పిరి తమసేర్పు వీనులకు విందుగ' నన్న యథార్థవాది బా, గరయక దోషతండమునె యల్లనఁ జూపును, సత్యవాది మా, యురె! గుణ మెంచ కెంతయు మహోగ్రతతో శివరామపండితుఁ, ద్వరపడి దూఱ సామా నము తద్దయుఁ జేకొని మాటకారియై, "గురులు సహాయులౌచుఁ దన కొంకను మాన్పెడి భారమూన దు, స్తర మగు ప్రశ్నలన్నియు వెనఁక సభపెద్ద నిరాక రింపఁ దెం, పరియయి సల్పెఁ జక్కఁగ నవారణలీల శతావధాన" మం, చొరు లసగంగ జాలెడి నయోగ్యపు దబ్బఱ లెన్నొ! .....శతావ ధానిధీపరకృతి వర్ణనీయ మని పండితు లిట్లన సత్యవాది, సాకిరియయి కాదటంచు బుధఖేదము వర్ధిలఁ జేసె..... అరయుచు దీని దుష్ఫలములాఁపఁగఁ గొందఱు సంధిసేయఁగోఁ,రిరి యెటులైనఁ బండితవరేణ్యుల మాటలఁ ద్రిప్పలేమి వా, రెఱిఁగి కృతార్థతం గనక యిమ్మల నుండిరి.....రసములొల్కఁ జిల్కయనవంతర మిట్లని పాడె; "నక్కటా!, వెఱ పొకయింత లేకకడుఁ బిన్నతనంబునఁ గొంద అర్భకుల్, పఱచిన పాదకోత్సవ మపారముదావహమంచు, మన్మనో, హరగుణ శాలులై నిరత మార్య విధేయత నొప్పుబాలు రుం, డిరి యని విన్న మద్ధృదయ మీరజ మట్లె విచారమగ్నమై, విరిసెను. సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం గ, మె త్తెఱఁగునఁ జేయఁ దన్మతులు తిన్నని పద్ధతి నుండునోకదా!.....ఎఱుక

ఉ. బోలెఁడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పొ త్తము వ్రాయుట కేమిహేతు? వీ
కాలమునందునుం గలరుగా! గుణగణ్యులు, వారి మెచ్చి దు
శ్శీలురతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించినపాతకంబు ని
ర్మూలము చేసి మోదమున ముగ్గుటకే యనుకొమ్ము శాంకరీ! 336

తే. గీ ఇట్లు మా పేరులను పెట్టి యేరిదెంత
తప్పు వాగ్విసరి కొందఱు తఱ్ఱు లంబ!
మఱియుఁ గొందఱు మహితులో, మమ్ముఁ బేరు
పెట్ట కేదియొ వ్రాసి రెపెట్టలో బిట్టు.

జనింప బాలురకు పెట్టలనైన హితంబు పెప్పఁగా, గురులకు ధర్మ మంచు బలుకూరిమితో వచియింతు నిట్లు.....యే, మరయుచు వంటవానిఁ బరిహాసకృతి ప్రవణాత్మ సంగతిఁ, బురి నలువీధులం డమితమోదము తోఁ గడుఁదిర్పి సూరి సత్కరణము గెలిచేసితిరి, తప్పని మీమదిఁ దోఁచకు న్నె? మా, యురె! బుధ మాన్యపూరుషమహోత్సవదర్శన మేవగింతొ?.....నై దికార్భకులు, కట్ట! నియోగిగృహాళిచెంత న, ల్లరి గడుసేసి రంచు నుడులఁ వినయెయ్యెడి నెల్లపీఠు లఁ!, హరి! శివరామునుత్సవమునందున నాబుధుకీర్తనంబు న, ల్లరియొకొ! యేమి చెప్ప! కనులం గన కల్ల పురాభిమాని ది, ట్టరితన మొప్పఁ జూపెఁ గట.....నిరుపమశేముషీమహిమనిష్ఠ మెయిఁ మన సంస్కృతాంధ్రవా, గ్గరిమను బంచు నార్యుల నికారము న్యాయ్యమె? చక్కఁజూడుఁడీ, అరసి మహాద్భుతోరుగుణ మార్యులు మెత్తురు గాన, మీమతుల్ నిరసనసేయ కెప్పుడు గుణి పరిణుతిం బొలు చొంచనిండు భీ, తిరహితమార్గులౌచుఁ గుమతివ్యతిషంగము సల్పకుండుఁడీ; పుర ఋధ వాగ్వివాదముల పొంతకుఁ జేరుట మానుఁడింక!, స, ద్వరమతి దూయమాన యగుఁ దప్పుడు చేష్టలు మీ రొనర్ప.....భాస్కరుఁ గని మిత్రుఁ డంచు నల కంజము హాసమునేయు, వానినే, యరియని కల్వపూ వెదను హత్తినభీతిఁ గనంగ లేక లో, నెరియుచు వాడుచుండు.....మధురగీరతు లీకథ సత్కరింతు రం, చెఱుగుచు సత్కవీంద్రులకు, నింతటితో విరమింతుఁగాక యీ, వర "సుమనోవ తంస" నుఖవాసనపూతదిగంత కాఁగ, ని, ద్ధరఁ గుజనుల్ హసింతు రది తప్పదు పద్మజసృష్టిలోనఁ; గొ, ప్పరపుఁ గవీందుల్ లుర్వి శ్రుతిపర్వద వాఙ్మధురాశు ఛారలఁ, విరివిగఁ జల్లి యర్థమధుభృత్కృతకల్పన ఖ్యాతిగాంతురి; వే, లురి శివరామశాస్త్రి భువిలోపల మేటి శతావధానియై, సురుచిర మానసోద్గతవిశుద్ధ శరసాశ్రయకల్పనా సుమో, త్కరకృతకావ్యమాలిక, లఖండముగా రచియించి మించి సు, స్థిరయశమంది లోకవినుతిం గని భాసిలుచుండుఁగాక; ఆతిరుపతి

ఉ. (1) ఆశువుపేరుపెట్టి యొక రట్టులె బిట్టుగ గుట్టుతోడ (2) న
త్యాశువు పేరుపెట్టి యొక, రన్య లొకానొకరో (3) శతావధా
నాశువు పేరుపెట్టియును నాత్మకుఁ దోఁచిన రీతి వ్రాసి రో
యీశకుటింబినీ! కలహ మేర్పడు హేతువుచేత స్వేచ్ఛగఁ.

వేంకటేశకవిధీమణిసత్కృతుల స్వీలింగి క, భ్వరపుఁ జవుల్ చెలంగమునుపు బలె మోదము వృద్ధిఁ జేయుఁ; దత్తిరుపతివేంకటేశవినుతిం జెలువారుచు సెల్ల వేళ, శ్మ్రాం, తరగతసృష్టవ స్వ్వచిరతాకరణపర్వణోరుకాలభీ, కరపరిపంథి చుష్కృతినికర్తనదక్షము కావ్యసద్యశ, స్సురపృథ్వీతలంబున జనోపకృతిఁ జెలుగొంది మించుతఁ.

(1912 సం॥ ఆగస్టు మానపసేవ పత్రికనుండి)

(1)...ఉ. ఆశుకవిత్వ మన్న నిపు డందఱకుం బరిహాసపాత్రమై, వేశలభావ శూన్యమయి వృత్తుల కామడదూరమై గ్రహో, వేశము రీతిఁ బట్టి పలవింపఁగఁ జేయుచుఁ గొండఱఁ వృథా దేశము లెల్లఁ ద్రిప్పెడు క్షితిఁ నిరపత్రపపృత్తి నక్కటా!॥ గీ॥ యతులు గనిపెట్టిచూడ దుర్గతుల నొందెఁ, ప్రాసములు చూడఁ జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మ ధర్మివిభేదంబు దగ్ధ మయ్యె, నౌర! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥ గీ॥ పదపటుత్వమ్ము నీకడఁ బనికిరాదు, సరసవాక్యమ్ము నానీకు విరసమగును, రస మనెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నౌర! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥ గీ॥ పద్యమని చెప్పుటకు నిన్ను వలను పడదు, గద్య మని చెప్పుటకుఁగూడఁ గానరాదు, చరణములు లేమి సరసమా సరణి లేమి, నౌర! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ ప్రల్లీయాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్ప రా నట్టి యది గాని, నీ! యి దేమి, కాలమహిమమ్మె! నీకు లక్ష్యమ్ము లయ్యె! నౌర! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన "ని దేమి కవిత్వము? మూల నుండు మా యవ్వ వచింపలేదె? రసమా? పద సౌష్ఠవమా? మృదుత్వమా?, నవ్వనివార లుండురె వినంగనె దీని? నిఁ కిట్టియాశు వుక్, బ్రువ్వ వచించి పామరులమోర్ల గడించుఁడు ద్రవ్య" మం చనుఁ॥ గీ॥ రసము పాండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హావహేలలు భాసిలునట్టి కయిత్, జెప్ప సక్కవు లిట్టినిం జేర నీరు, హా! యిఁ కేఁటికి నీబ్రదు కాశుధార!॥ మ॥ అవధానమ్ముల ధారణాపటిమ యత్యాశ్చర్య సంధాయకం, బవురీతిఁ బ్రకటించి పండితులు పహ్వా! యంచు శ్లోకింప నుం, డవలెఁ లేనియెడఁ రస మ్మొల్కు గ్రంథమ్ముల్ రచింపఁ వలెఁ, గవులౌవారికి రెండు పద్ధతులు యిక్కాలమ్మునం దర్శనుల్. —శతావధాని, పిఠాపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

తే॥గీ॥ ఎంతకాలమ్మునుండియో యింపు సరిగఁ
బనియొనర్చి మెప్పునుగన్న వారలుండ
వృథగ నస్మాదృశులఁ బట్టి విద్య నింద్య
మనెడివారల నేమన నగు మదంబ!

ఈ. కావున వారి వ్రాఁతలను గాదను వారమెకాని వారితో
నీవిషయమ్మునం గలియ; మెంతటి సత్కవులేని వారు స
ద్భావముగల్గి వ్యాజము లవమ్మును గల్పక విద్వదీడ్యమా
త్రోవను బోవుచో నెదియుఁ ద్రోయక కైకొనువార మే మొగిన్.

(సర్వశూన్య శతకము నుండి)

(2)కీ. అష్టభాషలకు వాగనుశాసనుండైన నన్నయ్యకవి పెంచినాఁడు మున్ను
ప్రేమానుబంధంబుతో ముద్దుముచ్చటల్ తిక్కన్నకవి మున్ను దీర్చినాఁడు
పరువుగాఁ బల్లకీపై సర్వదేశముల్ శ్రీనాథకవి మున్ను దిర్పినాఁడు
లలితశయ్యారసాలంకారవస్తువుల్ పెద్దన్న మున్ను పంపించినాఁడు

గీ. నేమములు దాఁటనీకుండ నిలిపి నారు
సూరనాదులు తక్కిన ధీరులెల్ల
నేఁటి కేలెంచెఁ గవితకు మేటికీడు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య॥

కీ. అబల సుగాత్రి విద్యావతి గడు సౌకుమార్యంబుగల చాన మందగమన
బల్మిమై బరబరఁ బడలాగుచున్నారు వేగంబు ముఖ్యంబుగాఁగఁ గొంద
అత్యాశుకవు లక్కటా !దాన నెమ్మేని యంగకంబులు డస్సె నవసె మనము
సంధులు విఱిగె విశ్రామంబు గఱపయ్యెఁ బదసౌష్ఠవంబెల్ల భగ్నమయ్యె

గీ. నీరసం బెక్కువయ్యెఁ గన్నీటఁ దడియుఁ
బైటకొంగునఁ బెనుధూళి పడఁదొడంగె
సుకవితాకన్య యాపద చూడుమయ్య
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

కీ. అధమాశుకవన ముపాధిగాఁ గల్పించి కవుల జంగాలలోఁ గలిపినావు
పద్యాలు పాటగాఁ బాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రఁ గావించినావు
పరువైన యత్యాశు పదమున కర్థంబుఁ జెఱిచి చెండాలంబుఁ జేసినావు
కవు లనుఁ పేరఁ దత్కార్యంబు గావించి లోఁబొమ్మలఁ బాఱఁదోలినావు

తే. గీ. కవులనే కాని వారల కవితఁ గాని
తప్పులెన్నక యవ్వారిఁ దనుపు కల్ప
వృక్షములఁ గాని నిరసించు వెఱ్ఱివారి
నేము సుంతయు మెచ్చమం చెఱుఁగు మంబ!

ఉ. నన్నయ నాఁటనుండియు ఘనప్రతిభల్ కడు గొప్పఁజేయఁ బే
రున్నతికెక్కి- నేఁటికెవరో మముబోఁటులు తత్త్వశూన్యతన్
జిన్నతనంబు దోఁగ నది శ్రీ తొలగించునె సత్కవిత్వపుం
గన్నియ? కేటి కిట్టిగతి గా లిఖియింతురు కొంద అంబికా!

గీ. పండితులు మెచ్చు కవితానుభావమెల్ల
పామరులమెచ్చులకుఁ బాలుపఱచినాఁడ
వీవు దలఁచిన నేమి చేయింపలేవు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. కవితారసంబు చాకలిచేతఁగూడ మెప్పించుకాలంబుఁ దెప్పించినావు
ఆశుకవిత్వార్థ మంబష్ఠుచేతఁ జెప్పించుకాలంబుఁ దప్పించినావు
కవిసింహబిరుదంబు కవిభుజులకును నర్పించుకాలంబుఁ గల్పించినావు
చిరతరంబగుకీర్తి సిగ్గులేమికి సమర్పించుకాలము సిరూపించినావు

గీ. నీళ్ళలో దూదిబుంగ ముంచింపఁగలవు
రాళ్లు దేలింపఁగలవు నీరంబులోన
నఘటనాఘటనాపటీయ పరిభావ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. చొబ్బిలికథ చెప్పి పొట్టలు పోషించుకొనెడు జంగాలతో నెనయువేష
ములఁ దాల్చి చెవులకు ములుగంపలంబోలె బీడఁగొల్పెడునట్టి పాడుధార
నూతగాఁగొని తప్పులో యొప్పులో చెప్పె సిగ్గుసమూలంబు మిగ్గఁజేసి
దగ్గో, కవిత్వమో, తా తాఁకలికంబును సన్నిపాతంపుఁ బ్రసారమొకొక్క-

గీ. యనఁగఁ జూపట్టు కుకవిత నాత్మకోసి,
పైకి మన్నించునట్టి సుధీకులను వృ
ధించితివి నీవకానె ప్రసిద్ధతేజ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. చెన్నంగిసుద్దులు చెప్పలేరను నపవాదఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్డు
గొల్లసుద్దులు చెప్పకోఁజాలరను దుర్యశంబుఁబాపితి కవీశ్వరులకిప్డు

ఉ. వీరల తోడనే యొకరి వేరిడి ప్రాసిన వారు గాయ భా
షారుచిరాంగి కబ్బెడి దొసంగునకై వగఁజెందునట్టి సం
సారులు, వేరుపెట్టి మము సారెకు నాఁడిఁ జేయ ప్రాయు ని
స్సారుల చుప్పవిత్వపుఁ బసందున కేమనుదాన పంబికా!

గీ. సారెదర్బారులోన వాచాటకులు దు
రీహతో ప్రాయుప్రాఁత లెన్నేని మున్ను
సంగ్రహంబుగ నించుఁ బ్రసంగవశతఁ
దెలిపితిమి వాని సారంబు దెలియు మింక.

తందనాల్పదముల యందంబు కవులకే దను నపర్తిష్ఠను నణఁచితిష్ఠ
ఆలగాపరులట్లు నార్తు రే కవులను గొప్ప కొఱంతఁ బోఁగొట్టి తిపుడు

గీ. పచ్చికయిత్తంబునకుఁ నైనఁ బతకములను
నూటపదియాఱు లిప్పింప మేటికాల
మేగుదేఁజేసితివి దయాసాగరాత్మ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వభూన్య.

వీ. బూతుకైతకు మహాదాతయౌనరపతి వేనూటపదియార్లు దాన మొసఁగు
టరయఁగా నదిదాతయద్భుతౌదార్యంబు జాటునుగాని యూచచ్చుకైత
గౌరపంబునుజాట దారయమేఘుండు పుల్లాకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జెఱువులకున్న యూచిత్యంబు దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్యమగునె?

గీ. సహజపాండిత్యగౌరవస్ఫారదశకు
బహుమతులు లేక పోయినఁ బటిమచెడునె
పతకములచేతఁ జెందునే పటిమ కుకవి
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వభూన్య.

(3) అ వ ధా న ము లు

(కప్పగంతు శ్రీరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి)

.....ఇంతలో నీభూరుహముల కొక యీతి బాధసంప్రాప్తమయ్యె, అయ్యది శతావధానాష్టావధానముల సహమహమికచే నొనరించుటయ. ఈయీతిబాధ యే దేశతాపాపనోదార్థ ముదయించిన వృక్షముల కాటంకము కాఁగలదని చెప్పవచ్చును,... ఓశతావధాన నిపుణులారా! ఆకుకవిసింహులారా! మీ ప్రబల ప్రయత్నము వంతయు దేశహితాచరణమునం దుపయోగింపుడు;... ధనవంతులగు భారతీయులారా! మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును వెచ్చఁ బెట్టక...ప్రతిష్ఠాపనల నభివృద్ధి పఱుతురుగాక! (21 జూలై 1912 సం॥ కృష్ణ)

ఉ. లోపల వీరు మాయెడల లోకముపాటిగఁ బ్రేమచూపు వా
రే పరమేశ్వరీ! * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపద్దెపుఁ
బాపము లందుఁ గన్పడదు బాఖకుఁ గీర్తి ఘటింప నెంచి యే
పాపపువ్రాత వ్రాసినను భక్తిబయల్పడ కెట్లు దాఁగెడిఁ.

ఉ. డాఁగదు మానసం బెటులు డాఁచినఁ బైకది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యతించుమానవుం
డొగొనరించుపట్ల; నది యొండొక లోఁగినయట్లె యుండి పై
కేగుఁ గనంగలేఁడ జనుఁ డిట్టి దురాగత మోమహేశ్వరీ!

చ. ఒగిఁ జదరంగపున్నడక లొక్కట్రుటిఁ గర్గిపియింపవచ్చు న
ప్పగిదిఁ దెలుంగునఁ యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుఁ ద్రుటిలోన; మీఁద నుభయంబును గష్టమె; కొంద అంతేద
న్క గనక యాట యాడుదురు కైతయుఁ జెప్పరు రిచ్చ కచ్చుగఁ.

ఉ. ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పద్దెము లల్లి మమ్ముఁ దా
మోసును బాసునుం గనక యూరక బాఖకుఁ గాఁగఁ దిట్టు ను
ద్యోగులు ; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోఁగ నే
యాగడమో పొనర్చు సుగుణాఢ్యులఁ బ్రోవఁగదమ్మ యీశ్వరీ!

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వరప్రశంసనుండి)

.....చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లుదీర్ణగుణాఢ్యులు సత్కవీశ్వరుల్। వరమతు లార్యసంస్తుతు లవారితకావ్యకళావిలాసు, లే మెఱుగమె! వారి వారికళలెల్లను మొన్నటి దన్క నీపురిం, దఱుచుగఁ దాము నక్కటకటా! పలు మాఱును నెన్న నేటికిఁ.

(దర్బారులోని బుధవిధేయుని పద్యములనుండి)

.....నీ॥ పరిబలగద్వాలభూపాల భర్మధరాధరమ్మున భూరిపరాజమ్ములొనుట, ఆత్మకూర్వాగ్రిజ్యరాజ్యమదేభముల నెక్కివీధులలో విఖ్యాతిఁగిచనుట, గజపతి క్ష్మాపాలనిజకరార్పితకాంచనాదులఁగొని చింతలేది చనుట, పోలవర క్షమాలో లాభ్యుదయకీర్తికాంత మన్ననలనే గాంచిమనుట గీ॥ సరససుకవిత్వసంధాన చాతురీణ, ధీవిశేషపాణింధమ శ్రీవిలాస, గరిమ నని యెంచుమంటి మక్కట! పురాణ, వాక్కలనఁగాని యన్య మ్ముపలనఁగాదు...

ఉ. వీరికి మమ్ముఁ దిట్టెడి కవిత్వపుఁ బ్రాఁతయె విష్ణు నాభు పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకరి ! పద్దెము ప్రాసి యుండ రీ
శూరులు; వీరిహేతువున సొంపు వహించెడుఁగాక శాఖ; నీ
కారుణికత్వముం గని సుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతక్.

ఉ. తిట్టికటంమఁ గొందఱు మదిక్ దురపిల్లుదు రేము సంతసం
బుట్టిపడంగఁ బొంగితిమి యొండొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునుడుల్ వినుకన్నఁ బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టులె హాయిగా విని మదిక్ సుఖ మందెద రో మహేశ్వరీ!

ఉ. బండతనం బటంచు నిది పండితు లాడెదరేమొ ! "బండకుక్
బండకుఁ జెల్లు వాద" మని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వండెటు తిట్టినక్ మరల వానిని దిట్టక వానితిట్టియం
దుండిన మంచినే గొనెద మోజగదంబ ! ద్విరేఫముల్ బలెక్.

ఉ. అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీక్షపఁజేసి పేరునం
బట్టియె దానికిం బలెనె పచ్చెను దిర్పతివేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క సేయరు సుధీమణు లీవును నుండ నూరకే
కట్టెడు లెంత వాగినను గాలికిఁ బోయెడిఁగా ! మహేశ్వరీ!

క. ఎఱుఁగని మొఱకులతిట్టును
నెఱుఁగని యాశుకవనములు నెక్కటిగా రూ
పఱు గాలికిఁ బోయెడి యల
కొఱగాని పరాగ మట్ల కోవిదజననీ! 850

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులు రగుల్కొను కోపము కల్మి మమ్ము నె
ల్లప్పుడుఁ దిట్టుచుండుటకు నంతగ నక్కజమందఁబోము * మ
మ్మెప్పుడొ యెవ్వరో కడఁగి యేమొ పరాభస మాచరింప వీ
రప్పుడు కాచిపుచ్చిరట! అందుల కంబరొ! యక్కజంబగున్.

శా. కాఱుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి "నాల్కా తాటిపట్టా" యటం
చారంగా మును పాడిరౌఁగద ! యవే యస్మాదృశుల్ పల్కఁ చో
ధీరుల్ మెచ్చరు దేవి! వీరెపుడు వర్ధిష్ణుల్ మముక్ గాచి? రే
కారామార్యుఁడు చెప్పఁగావలయు, లోకంబెల్ల మెచ్చున్‌పలెన్.

---

* (ఈ విషయమునకు 95 వ పుటలోని 23-24 పంక్తులు చూడుడు.)

క. ఏకా రామయ గా రది
సాకల్యముగా నెఱుంగుసాధు లగుదురో
లేక మఱొక్కరు పలయునో
శ్రీకరు లలసోదరులు వచింపఁగ వలయుఁ.

ఆ. వె. 'ఏమిసాయ'మన్న 'నెదురుగా రాకుంటె
సాయ' మన్ననుడి పర్యవసానమయ్యె
కొంకు జంకు లేక కోఁతలు కోసెడి
ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని!

క. వీరల కాశుకవిత్వపు
ధోరణితోపా టసత్యధోరణి దోరలుఁ
సారమసారమనక 'ద
ర్బా' రదిపర్యటించు ముందు పరికింప దహో!

మ. తన జన్మించిన దిందుకోసమని యేతప్పైన 'దర్బారు' గై
కొను నామాత్రిన లాభమేమి కనినలోకుల్ మెత్తురో లేదో లో
గనఁగావల్వదె? యేమి భాగ్యము వృథాగాఁ దప్పులన్ గుప్పు నం
తన, నానాటికిఁ బ్రాజ్ఞ లోకమునకున్ దత్త్వంబు గన్పట్టదే.

మ. మఱి దర్బారది పుట్టకుండగనె తన్మార్గమ్ములున్ దాని సం
బరమున్ దాని జనించు హేతువును దత్త్వజ్ఞుల్ ‡ విచారించి పం
పిరి కైకొంటిమి దానివ్రాత లవి యెడ్డే నస్మదుద్యద్యశ
స్స్ఫురణన్ హెచ్చొనరించు నిక్కమని నమ్మిక మామనం బంబికా!

గీ. కుకవుల హళిహళులులేక సుకవియశము
మిగులఁ జెలువార దనికదా మేటిసుకవు

(‡ ఈ క్రింది పద్యము లొకానొకరు పంపిరి)

కా. దర్బార్ ... తెగి... గాదే! భవ, న్నిర్బాధప్రథితావధాన కవితా
నిమ్న స్వభావాపగా, హిర్బుధ్న్యప్రథ సత్కవిపరిభ్రమనోహేలాలవాలోర్మికా
వార్బిందూత్కరకర్బురద్యుతుల, పవ్యా! క్రిందుమీదెంచదే॥౧॥క॥ ఉప్పాడ...
తొప్పరపుం.....చెప్పిన యొప్పని టప్పా, లొప్పం దర్బారునందు నూహింతు
తొగో॥౨॥

* లందు రది నిక్కమగునేని యంబ ! మాకుఁ
గరము నుపకారి 'దర్బారు' గాకపోదు.

క. తనవలెఁ దప్పడుప్రాఁతల
కనుమోదింపదని "కవిత" యభినవపదపూ
ర్వ నకట ! సరస్వతిని గై
కొన, దీదర్బారు నెత్తికొని ముద్దాడున్. 360

గీ. ఎఱుఁగునో లేదో పాప! మిప్డె ఱుఁగుఁ గాక
తనకు దర్బారె కాదు బొంగపమొనర్ప
నల మనోరంజని యొకండు గలదు త్రితయ
†మెక్కటిగఁ జూచుచున్నారు యోగ్యతమలు.

చ. వెనుకయు ముందునుం గనక వేఁడుప్రాతలు ప్రాసినంతనే
చనవు సుకీర్తి, లంతనె యశంబు గణింపరు మాయికుల్; నిజం
బును గనిపెట్టు నేర్పుగల బుద్ధిమదగ్రణు లక్కడక్కడ డెం
దును గలరింమి లోనెఱిఁగి ప్రోహులు పర్తిలు టొప్పు నీపయిన్.

తే. గీ. అభినవసరస్వతీమణి యనృత మాడి
మమ్ము వినుతించు నట! యిట్టి మాట లకట!
మాకృతజ్ఞులు ప్రాసిరి,మఱియు మమ్ము
దూషినంతన యశమది దొరకు నొక్కొ!

---

*సీ. 'ఏమహోత్కులు గల్గ భూమీశసభలలోఁ గవులకు బహుళవిఖ్యాతి గల్గె,
(భట్టుమూర్తి)

† ...ఆర్యా ! సందర్భసందర్భములను సమయాసమయములను తెలియక విందయే ప్రధానముగానెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మనోరంజనీ, పత్రికలు చూడ మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగానున్నది.....మీరు ఇట్టి తరుణములో ఆశ్రద్ధచేసినయెడల.....కొప్పర రామకృష్ణకవీశ్వరజయము మను నామముతో గాని లేక యింకొక నామముతోగాని గ్రంథమొకటి మీతదనంతరము బయలు దేరగలదు గాన తగుపీఠిని పుట్టినవాదును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుపర్యత్నములలో యుండవలెను. ... ...

బెజవాడ చిత్తగించవలెను

24-11-18 వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య.

క. తమగుట్టు గీరతము స
కృమముగఁ బైటఁ బడవేసెఁ గా! యీపొత్తం
బమలము "దర్బార్" వాఁతల
శ్రమ మెల్లను బయటఁబెట్టి సంరక్షింపఁగ.

తే. గీ. అభినవసరస్వతి * వచించునట్టి పలుకు
లే నిజంబులా! సారెకు నెపుడు ననృత
మాడు దర్బారుకవితల యుఱుపులే ని
జంబులా! యెఱుంగు నిటుపైనిజగము జనని!

తే. గీ. తగును నంచును 'గవిత' యే తలకుఁ బాయు
♦ దబ్బులనో లిఖించెడిఁ దగ్గ దకట!
మందలించిరి యెందఱోమహితు, లైన
నేమి, దానికి జనియింప దింకబుద్ధి.

---

*(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిలు అభినవసరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

.....మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివెంకట కవులనిందతో నిండియున్నయవి.....మన బోటులు మహాకవుల కవిత్వమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదు.....తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది.మన దేశమందుఁ బ్రతి పాండిత్యునకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగిన సపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును.....శాస్త్రోత్తరవిషయమును మీరేమి వ్రాసినను దిరుపతివేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు. ఈయంశము మీవ్యాసములు వారి వ్యాసములు చూచిన వారే యెఱుఁగుదురు.....ఈ సీమవారైనచో దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితర సీమవానులు వారిని శాస్త్రవాదముచే జయింపలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసియు మనము జయింపఁ గలమా?.....

♦(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవితలోని అట్టహాసము నుండి.)

..... అభినవసరస్వతి—(తొట్రుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకవులే మాగొప్పవారు. (30-6-1912)దర్బారు—(చిఱునగవుతో) అవధానులెవ్వరును లేనితరుణమున శతావధానులమని నటించుటపలననో...యెట్లయినసేమి, తి॥వెంకటకు గతకాలమునఁ గొంతపఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే. అభిన—(నివ్వెఱతో) నే నేమెఱుఁగుదును మీమాపట్టాభిరామశాస్త్రిగారటు చెప్పినారు.

తే. గీ. తనదు డబ్బుఁ వ్రాఁతలు ఘనులు పూర్తి
గా నెఱింగిరి కావునఁ గష్టపడక
"కవిత" యిఁక నేని యసృతములఁ గట్టిపెట్టి
ద్రవ్యదాతకుఁ బేర్గూర్పఁ దలఁచుఁగాత.

ఉ. పాతిరి యోడిరంచు "దరబారున" సారెకు వ్రాయఁనంతనే
చేరదు మీకుఁ గీర్తి, యల "శృంగపుభంగము" రామకృష్ణులఁ
ధీరులఁ జేయఁగాఁగలిగెనే! నిజముఁ గనిపెట్టు ధీరులు
న్నారుచుఁడీ! వృథాగఁ గవనం బనృతంబున నింపఁబోకుఁడీ!

తే. గీ. 'కవిత'వారి తోర్పను బోవు కారణమునఁ
దాదృశంబగు ఘనతయే తవులు మీకు

దర్బారు—బాగు. ఆయనతఱుచు 'వింతనార్త'యనియు 'మిత్ర విచ్ఛిత్తి'యనియుఁ జేర్చతోఁ ది॥ వేం॥ కవులను బురస్కరించుకొని వార్తియుఁదును. అభినవ—(రోషముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఁఅవ్వరు వనరు. దర్బారు—పోసీ! వారియందుఁ బ్రజకెట్టి యభిప్రాయమున్నదో దేశ మాత నడుగుదము. దేశ—ఎందుల కూరక కలహించెదరు. ఆవిషయమై కవియు రాజునను మంత్రిపర్గడ భుజంగరావు బహద్దరువారి నిష్కృష్టాభిప్రాయ మొకటి చాలును, వినుడు. కృష్ణ—దర్బారీ! అభినవసరస్వతి మాటలకేమిలే, దాని కేదియైన వార్తిసియిత్తురని వారి నట్లూరక పొగడుచుందును.....

షరా:— ఈ 'కవిత' మాయళమును తగ్గించుమూహతో నేయే వ్రాతలను బ్రమాణముగాఁ దన 'అట్టహాసములో' లిఖించెనో అందన్నియు మృతప్రాయము లను నంళము 45 వ పుటలోని ఇంగ్లీషు త్తరము మొదలు 48వ పుట తుట్టతుద వఱకును గల దిద్దుబాటు లోనను భాగముచే విస్పష్టమునను. శ్రీ శ్రీ భుజంగరావు బహద్దరు వారి కాఖాభిమానపుఁ బ్రసంగము 51వ పుట మొదలు 68వ పుట వఱకును జదివికొన్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు, దానిపై వారు ప్రత్యుత్త రము నొసంగకుంటచే వారి యభిప్రాయము నిందెత్తి కొన్నట మతియు ననవసర మనియు అభినవసరస్వతిని కృష్ణపక్షపాతినిగాఁ బలికినట్లు వ్రాసినవ్రాఁత బొత్తి గాఁబనికిరాదనియు నందులకుఁ గవితలోని యీ బొంకు ప్రసంగమును కూచి యస వ్యమును విస్పష్టముగా వెలువరించిన శ్రీ కృష్ణపత్రికా సంపాదకులే పరమ ప్రమాణమనియు నెఱుఁగఁదగు వలసినచో నిందునుగూర్చి బ్ర॥ శ్రీ॥ మున్నూరి కృష్ణారావు, కృష్ణాప్రెస్ వారికి వ్రాసి తన సంశయమును గవిత తీర్చుకొనఁదగు.

కొప్పరంపు సోదరులార ! తప్పక్రోవ
లింక నేని మానుఁడు లిఖియింపకుండు.

తే. గీ ఆసనం బీయకున్నంత నంత కతు
భావమేటికి ? మము * గర్దభములుగాఁగ
వ్రాయు మీబందుగుల వ్రాఁతవైఖరులను
గనియు మా సహాసనమునఁ గాంక్షచనుచె.

చ. శివ ! శివ ! ♦ "పండితబ్రువుల" చెంతను "గాడ్దల" చెంత మీకు గౌ
రవ మిడునే సహాసనము ! ప్రాజ్ఞులు సర్వ మెఱింగి నాఁడు బాం
ధవు లెటు పట్టుపట్టిరో కవా యది యబ్బకపోవుటేనుఁడీ
శివకర మయ్యె మీఁకు గవిసింపులు ! సంతసమందుఁ డీపయిఁ.

క. విద్యావివాద మనునది
హృద్యం బనవద్య,మందు నెవ్వరు మును పీ
సద్యఃఫలముల ననృతపు
గద్యమ్ముల నాడ, రడుగఁగాఁదగు బుధులఁ.

క. తిట్టితిమి బాగుగా నని
యట్టె ముదంపడకుఁ డయ్యా! ఆతిట్టులె మీ
రెట్టిరో తెలుపునుఁడి యి
ట్టట్టనకుం డనృతములకు నలపడకుఁ డిఁకఁ.

క. ఉత్తరరంగమ్మున మీ
యుత్తరముల తత్తఱములు నొగి రాజీకై

---

* (పండిత బ్రువలక్షణమును బండతిట్ల పొత్తమునుండి.)

చ.....నా, సరసకు నీవు రాఁదగవు చాలును బొమ్మని కూయు నంతలో వరుగునె తాను గాడిద నటంచు నెలింగియె కూసెఁ గాని.....గాడిద చెంత నిల్వ గేసరి కది పోలునే.....

♦ (పాటిబండ సూర్యనారాయణరావుగారి పండితలక్షణమునుండి.)

చ...నా, సరస నిలంగ నేరికిని శక్యము గా దనుచుం బ్రగల్భ వా, క్పర
ణి వచించుచుండుట ప్రళ స్తరం బనిపింపఁ జాలునే...మూర్ఖశేఖరుడు ...
చాంభిక పండితబ్రువుల్ (1911 సం॥ అక్టోబరు 18 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి)

యెత్తిన యెత్తులు యుష్మ
త్సత్తాసంపత్తియును బ్రసంగింపఁబడుఁ.

ఉ. వ్రాసినయింతలో నన్నతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుఁడీ! పృథా
యాసము తిట్టఁబోకుఁ, డిఁక నందఱకు న్నిజ మిద్ది తెల్పు మా
మీసము, మీదురోసమును మేలు గనుఁ, యశో మంద విద్దెల
భ్యాసము సేయుఁ, డీనుడిని భావనసేయకుఁ డన్యథా మదిఁ.

శా. అంబా! యార్యుల లేఖలుఁ మతి యనార్యవ్రాతముల్ వ్రాయు నం
శంబుల్ గొన్ని యిటఁ లిఖించితిమి, సత్సంఘంబు నీవుఁ యథా
ర్థంబుంగూర్చి విచారణల్ సలుప నాధారంబుగా; నింకఁ బ
త్రింబుం దెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ వినంగాఁ బగుఁ.

ఉ. తెచ్చిరి పత్ర మట్టులు విధేయుల పోల్కి నటించుచుఁ; జనం
బద్భట సెందటో గలర యప్పుడు మా 'విజయంపు' నాటకం
బెచ్చుగ నామనుండె, నట సెట్టులలో పత్రము విన్ని మాకు వీ
రిచ్చుటకుఁ గడంగి రది యేగతి సాగనిదయ్యె నయ్యెడఁ.

క. మొదటఁ మాకొసఁగిరి, యా
పదపడి యది వినికిసేయవలయు నటంచుఁ
బదిఁబది నడిగిరి, తిర్వతి
యదలింపఁగ యుక్తి లేక యరిగి రనదలై.

ఉ. కూసెను గుక్కుటంబు లొగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకవుల్ రొదల్
సేసె దివాకరుండు దయచేసెడిఁగా! యని, ఘూకవుల్ మదిఁ
ద్రాసముతోడఁ గొండగుహ దాఁగఁ దొడంగెను, నాటకంబు ము
న్నే సరిగా ముగింపఁబడె, నిండ్లకు నేగితి మంత నంబికా!

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు
'గుంటూరుసీమ' యందుఁ బత్రికా
కషాయాపరనామకమ్మును,
ఉపోద్ఘాతప్రాయమ్మును
నగు పూర్వరంగము.

తప్పులపట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
13	7	దన్ప	దప్ప
22	26	మఆ	ఆ
25	1	రస్కా	రసత్కా
,,	12	యేమె	యేమెు
28	6	చొండు	చొండొ
40	14	లోఁతగి	లోఁతగ
45	14	ఛీ	చీ
50	18	యటా	టాయ
70	9	యిదా	యినదా
76	16	మాచర్ల	మోచర్ల
78	27	రంక	రంజ
86	24	శాగా	శాస్త్రిగా
113	21	దుకొక్కా	దురొక్కా

గుంటూరి సీమ

(ఉత్తరరంగము)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా !

విపులమగు పూర్వరంగపీఠికయు, వేమపరాగ్రహారశతావధానపీఠికయుఁ జదివియున్న మీకుఁ బ్రకృతవివాదమునకు సంబంధించిన సోదరులయుఁ చదళి మానులయుఁ గుకల్పనలు చాలవఱకు బోధించి యుండును. ఏ పుటలోని శ్రీసోదరుల తప్పుడు రిజిష్టరు త్తరముకూడఁ బై విషయమును బలపఱచునట్టిదియే, అది యటులుండె, ఈ క్రిందియు త్తరమును దిలకింపుఁడు.

నెకరికల్లుపోస్టు, నర్సారావుపేటతాలూకా 8-12-13 కుంకులగుంట.

...నేను ఏతగుపాటియో కాస్యపరిచితిగలవాఁడను సుకవిపాదపద్మవిధేయ పరమాణువును... నన్ను నేమహోలాభము నభిలషించియో యేయోర్వలేని యోగ్యులో తమరాశిలోఁ జేర్చికొనుటకు అట్టోబరునెలలోఁ బ్రచురించిన సువర్ణలేఖలో తమ్మును దపు, యవధానినందను గూర్చి వ్రాసిన యవాచ్యోప న్యాసములో నన్ను దస్కతుదారునిగా జేర్చి "ఫోర్జరీ" యనియేని చెఱుపక ప్రక టించియున్నారు ఆసాహసచాకచక్యములు వారికేతగును. నిజమునకు నేనింత వరకు తమ పుస్తకములలోని ఫోటోలనుజూచిన భాగ్యవంతుఁడనే కాని తమ సాక్షాద్దర్శనము చేసిన ధన్యుఁడనుకాను. ఇట్టిస్థితిలో అవధాన మెపుడు చూచి తినో యా యసహ్యవాది యుపన్యాస మెపుడు వాగ్రసితినో పరమాత్మునకెఱుక యగు, ఈ జాల్మపర్జన్యులు తాము యెరింగియేయున్నను కాలౌచిత్యమునుబట్టి తమకు నేనిట్లనపరాధనని విశదపరచికొనుటయుక్తమని వాగ్రసికొంటిని, తమ యనుగ్రహపూర్వక పుజాబు వచ్చువరకు నిరీక్షించుచుందును.

శ్రీ. టక్కుధుల్లెడి టక్కులు, టక్కున గ్రహియించు నాశుకంయయుఁ దనకే
చిక్కును వెంకటకవివర !. యిక్కలికాలఁబుధం బనేకవిధాలకా.

విత్తగింపుము.

భవదీయ కృపాభిలాషి

ఇట్టి తప్పుడు సృష్టిచేయఁగల మహానుభావులు చేతులోఁ గల సోదరులకు
సెవరు దీటుగాఁగలరు? పైయుత్తరమువలన వారిపక్షమున నుండువారిత్త్వము
నుంత దెలిసియుండును గానఁ బాదృశుల * పర్యుదములను నిత్యమున బ్రకటిం

(* హితకారిణి చేయు నధికప్రసంగము దిజ్మాత్రము)

'మీలో వెంకటకవియా?, తిరుపతికవియా?, 'వెట్టివెంకటాయ' 'నిజము గా శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పర్యుదావిశేషమునకుపమింపఁదగినది యొక్క-మేడిపండే, గంగిరెద్దులయాటలోఁ గోనంకిదానుఁడు అను వేషధారి అమ్మల్లారా నాదీవెండ్లి, అయ్యల్లారా నాదీవెండ్లి, అన్నల్లారా నాదీవెండ్లి, అని కేకలు వేయునట్లుగా మేము శతావధానులమని ప్రకటించుకొనుట మిగులఁ బరిహాస పాత్రముగా నున్నది. "వారి పూర్వకీర్తియలఁ దెలుపు గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము...ఉత్తరకీర్తియల నెఱిఁగించు గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగను, వీరీ చండాలపుబని నేలచేయవలెను. చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రులట ?...మనోరంజనిమాదమామిడికేడు,... తురకదాసరికి ఈతమజ్జిగన్నట్లు, అప్పయ్యశాస్త్రి తురకతెలుగుకు" వెర్రిప్పయ్యా,... తిరుపతివేంకటేశ్వర్ల మేళంలో యితడో హంగుదారుడు,- చీవాట్లు తినకు "వేశ్యవిధమున ... వీరు నిందుల్లగుట చాల శోచనీయముగానున్నది నియోగిశిఖామణులనియు... యు... యుఁ దెగబొగడుచుండిరి...గంగిరెద్దులవాండ్రు...పైప..., యిచ్చిన ఎట్టియుధముఁడైనను వానిని మహారాజు...అని పొగడుచుందురు అట్టి మతముసే తమరవలంబించుట చాల శోచనీయము" 'ప్రాతలంజలు వీరమాతలైరి' "తిరుపతివేంకటేశ్వరులు... వేశ్యమాత కప్పయో చెల్లెలోయైన ప్రజ్ఞచే నిరసించుచు... యనుకూలులైనవారిని దెద్దుబొగడుచు 'గంజాయిపోకురా, సారాయిపోకురా, బాపనోడ్లందర్లో పెద్దోడుతాగలేద" అను పాటలుపాడుచున్నారు. "చీ, చీ, యని నిరసింప శోచ్యస్థితిలోనున్న యభినవసరస్వతిని" ఆయన (ఏర్పూరి సుబ్బయ్యగారు) తి॥ వెం॥ ల, నెక్కించి యసృతమహిషమ్ములంబూనిచి పాపపుబండిదోలుచున్న మహానుభావుడు, అయ్యా గంగరాజుగారు 2 గంగరాజుగారూ, ఓహోగంగరాజుగారూ?!? మురిగినకాలును మూసిపెట్టుకొని 'మీగుండూరుసీమ' సలాములు చేయుచున్నాను. క॥ మస్తానునామకుండ ... మహమదుసుతుఁడఁ' "గాని స్వయంపాకివాని సర్వశూన్యశతకము,"

చుమ యుక్తాయు క్తజ్ఞానము నవలకు నెట్టి పాటుపడుచున్న 'హితకారిణి' 'మనో రంజను'ల యందలి పర్వతప్రాయములగు దబ్బులు నిందుదాహరించి ఋడించుటకు మీరసమ్మతింపరు. లోకులహృదయమునం దవి యేతీరున నెక్కి-యున్నవో సుంత తెల్పుటవలన నాపత్రికాద్వయమునకుఁ గొండొక వివేక మబ్బవచ్చునని యెంచి దిజ్మాత్రి మందులకు సాధకములగు నంశములు గొన్ని యుదాహరించెదము.

12th August 13.

(1).....మతీయు హితకారిణి, మనోరంజని యీ రెండుపత్రికలు మీ కభయశస్సును గళిగించుటకై గంకణముఁ గట్టికొన్నట్లు దోచుచున్నది. జూలై నెలలో

ఇట్టి తప్పడుకూతలు కుప్పతెప్పలు, ఈ స్వయంపాకివాఁ, డెవరో యెఱుఁగుదురా ? స్వయంపాకుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రికి వచ్చిన పాట్లివి.

(మనోరంజనిచేయు నధికపరిసంగము దిజ్మాత్రము.)

ఓ యెండుగండి కవులారా, జైలులనరయుఁడయ్య, భరణంబునకు దావవై వుఁడయ్య, ఒడలెరుంగనిసివ మిప్పుడుండఁదగునె, చీచీ? యనిప్రజ్ఞాతిశయం లేవ గింపఁగ నేతావున సభయటన్న నిఁక నేగకుఁడీ 'వారు (తిరుపతి వెంకటకవులు) స్వార్థముగా మాపై మిడుకుదురు, నీ యిజారులో నాపైజారన్నట్లు వారిపుస్తక ములో వీరి పుస్యమెట్లో" "వారి (తిరుపతివేంకటేశ్వరుల) యీతలపంపు చైదములు" "అమ్మడిగ్గఱఁగిర్రిందఁ దొంగున్న నేమి అయ్యడిగ్గఱ వేలఁ దొంగున్న నేమి" "లేని మగతనము నాశించియెగడి? తనులో నొకరు మీసముంచికొనిరి" "పాగా, పంచా చూచి పాపరాజువనుకొన్నాను, పేరాజుపంటోయ్! యీ కాజా, "చీ? పహ్వా? యెంతబిద్దె ఈబిద్దెనువీరు (తి॥ వెం॥ కవులు) మాయింటిపారుగు బుచ్చమ్మ కడ నేర్చుకొని యుండవలెను మా చిన్ననాఁడు మా పారుగున నొక సద్బ్రాహ్మణుఁడు నివసించెడివాఁడు' ఆయనభార్య బుచ్చెమ్మ కొంచెం పై యాటకత్తె..." "పండితరాయలు తిట్టెంగాని తమవలె బూతులు తిట్టి తన్నులు తిని....."

ఇట్టి నెనోక్కలవు, పాకము ముదురుచున్నది. ఇంకు మొదటివేవో కొన్ని తప్పఁ దక్కినవి పత్రికాప్రవర్తకుని స్వహస్తలిఖితములు సుఁడీ, ఇతఁడుగూడ నోకసత్య నివేదకుఁడే, ఇతఁడును విమర్శనకర్తయే, ఇతఁడును మానిసియే??? ఓరా! కాలమహిమ, కాంతంపాపమ్.

[illegible] మనోరంజనిలో పత్రికాధిపతిగారు తమ గుంటూరినేమ గర్వింపుము వర్ణనము విమర్శింతుమని వ్రాసియున్నారు. చూచుకొనెదముగాక, 'యతో ధర్మస్తతో జయః' చూడండండీ గొందలు మీ యమూల్యమగు కాలమును వ్యర్థపుచ్చ చేయుటకై పూనినట్లున్నది. ఇంతకు నిది కాలమహిమ..."

ఎ, యస్, రామకృష్ణులు.

5489 Regimental Bazaar
Secunderabad (Deccan)

అమరావతి 10-2-14.

"హితకారిణి" యను ఏలూరులో పత్రికరింపబడుచుండు వారపత్రికలో యిప్పటికిన్ని వారమునుంచి అనగా ది 14-12-13 తారీఖు పత్రికలోయున్నూ, ది 1-2-14 తారీఖు పత్రికలోయున్నూ 'పాతగోడకు పూత చక్కన' అను హెడ్డింగుపెట్టి వ్రాయుచుండు అవాచ్యపువ్రాతలను తమరు పత్రికాముఖమున చూచియే యుందురు. యిట్టి యప్రస్తుత ప్రసంగమును జరుపుచుండు ఘనుండెవడో 'సశేష' మని వ్రాయుచుండుటచే చెలియకుండానున్నది. ఇంత మాత్రిపు కారుకూతలు వ్రాసినంతనే...యిట్టి తప్పుడువ్రాతలు వ్రాయుచుండు మహానుభావుడెవడో తమకు తెలిసినయడల తెలుపవేడెద.

జానపాటి వెంకటప్పయ్యవ్రాలు.

యేలూరు, 6-2-13

...మనోరంజని దుడుకుగ వదరుచున్నది. చూచితిరా?.

మై. కృష్ణమూర్తి.

జానపాడు 7-9-13.

..."హితకారిణి మీరు చూచుటలేదా, వాగుడెక్కుపయినదే?

జా॥ పట్టాభిరామశాస్త్రి.

సలయభిప్రాయముల నటుంచి తోడిపత్రిక లగు సుదర్శిని మొదలయినవి వీరల పోకడల నెట్లు నిరసించుచున్నవో చూపుటకూడ ప్రస్తుతము కాకపోదు.

(1914 సం॥ జనవరి 1 వ తేదీ సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా! దేశము చేసుకొన్న పాపము చొప్పున నిన్న కొచ్చట జూచినను, మనోదండి, కవులు మిక్కుటమయి గురకులవాసపాఠశాలాది వృథా శ్రమము లక్కరలేకుండనే సులక్షణసారసమగ్రగ్రంథమాత్రిశరణ్యాలయి తగుదువని ముందునకు వచ్చుచున్నారు. తమ రాడుకొనుమాటలనే గణములను పరిస్తరించుకొని యందమిడ్చి పద్యముగా పొదుపుచెట్టిన వాడెల్ల కవియగుచున్నాడు. ఇందంతగాఁ డప్పలేదు కాని తానాస్థితిలోనే యుండి తనతోడి బాలకులతోడనే సల్లాపములాడికొనక విశేషించి పెద్దకుండల కెసళ్ళు పెట్టఁ జూచుచు భాషాభ్యసాయమున గడిదేరిన పెట్టి పండితకవులనేరియుఁ బూచిక పుల్లలపలెఁ దీసివేయుచు నొడలెఱుంగని సివముఁలాడుచున్నారు! ఇందుకుఁ గారణ మిప్పు డీతెగ యెక్కువగుటయు నాతెగ తక్కువగుటయే! వినీతవాణి కిప్పుడు కాలదోషము పట్టినది. ఈపత్రికలలో నప్పుడప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులంగూర్చి చర్చించఁబడుచు వచ్చినది. తత్సందర్భమునఁ గొప్పరపు కవులను గూర్చి కూడ నొండు రెండు సారులు వ్రాయఁబడినది. ఈ పత్రిక యుద్దేశము పాండిత్యము నభిలషించుటయేకాని వేరుకాదు. ఈ తిరుపతివేంకటకవు లెట్టివారో కనులనైనఁ జూడలేదు కొప్పరపువారి వంతకుమునుపే చూడలేదు. పరిచయ మున్నప్పుడుగదా స్నేహవిరోధము లేర్పడుట, ఆదిలేనప్పుడవియు నుండవుగదా? ఇట్టివిషయములో డిశంబరు 15 వ తేదీ హిందూదినిలో "సుదర్శనీ పత్రికాధిపతి సోదరకవులను దిట్టినట్లుగా" అను నీమొదలయిన వాక్యములుకొన్ని సందేహవ్యాసములో నెవ్వరో వ్రాసిరి. ఇదేటి యన్యాయము? సోదరకవులను దిట్టివాడెప్పుడు? తారతమ్యవర్ణ చేయుటయెల్లఁ దిట్టుటయేనా? ఈ సోదరకవులెవ్వరు? వీరి కెందుకుఁ దిట్టవలెను? ఎందుకు గౌరవించవలెను? గౌరవా గౌరవము లెప్పుడుపుట్టును? తదనుభవమునిఁదఁ బుట్టును. ఆయనుభవ మెట్టిది? తద్గ్రంథపఠనరూప మయినది తిరుపతి వేంకటకవులమీఁద గౌరవ భావమేలగుదురవలెను? వారిగ్రంథములను బఠించుటవలన, ఆగ్రంథములలోఁ గవిత్వవస్తు వుండుటవలన. కవిత్వవస్తువన నేమో? ప్రత్యేక మొకగ్రంథము వ్రాసినఁగాని యిక్కడ స్ఫుటపఱుపఁజాలము. అట్లే కొప్పరపువారుఁగూడ పదిగ్రంథములు రచించి మన కనుగ్రహించినఁడు అప్పుడు గౌరవాగౌరవములు

స్థిరమయితము. రెండు బంగారు కణికలు వస్తే గట్టపడి వచ్చినప్పుడు నికషోపలము (గీటురాయి) పైనొక్కరేఖయే కానవచ్చుచుండెను. రెండవది స్వరూపశూన్య మయి యుండెను. అప్పట్లగ జేయవలసినదెద్ది? గీటురాతిపై రెండవ కణికగూడ నొకింతగీసి చూపరాదా? అప్పు డేకగవులు నుండవుగా! అది యేలొకో రహస్యముగ బాచిపెట్టి ఊరక "నాకణిక పదియార్వస్తెపచ్చను. తక్కినపన్నియు దీనికి దిగదుడుపు" అని బూకరించనేల? వారి కవిత్వము విన్న వారికగ జాలదా? యని చెప్పవత్తురేమో? "వారువిన్నారు వీరువిన్నా" రని యీమూజివానీ సాహ్యమెందుకు? నాల్గుగర్రింథములీపలగ బాఅవేయరాదా? అవియే పోరాడునుగా! కావున నోపార్జ్జులారా! సుదర్శినీపతిర్కాధిపతి తిరుపతి వెంకటకవులను ఆకాశమున కెత్తుచున్నాడనియుగొప్పరపువారిని దిట్టుచున్నాడనియు, నిత్యాదులు వ్రాసి స్వచ్ఛపత్రములగ గళంకపఱచవలదు. దైవసాక్షిగా నిందెవ్వరును నాకు హితులుగాని అహితులుగాని కారు. ఇదిగాక వేనొక్కడను ఆకాశమున కెత్తినంతమాత్రమున నిస్తేజస్కులు పరికాశపంతులగుదురా? లేక తృణీకరించినంతమాత్రమునగ బరికాశవంతులు నిస్తేజస్కులగుదురా? ప్రాజ్ఞలోకమున నేదియో స్థిరపడి యుండనేయుండినది. ఇంతకును లోకమంతయుగ బక్షపాతమయమైయున్నది. తారతమ్యజ్ఞానము పోయినది. సత్ఖండిత్వమునకుగ గాలదోషము పట్టినది. నేతిబీఅకాయలోని నేతితో సంతర్పణములు చేయుచున్నారు. అయిన నోయధునాతన కవినామకులారా! దైవపదార్థము తన విలాసమును దెలిసికొనగ దగినపార్జ్జులను మచ్చునకైన నచ్చటచ్చట డాచియుంచకపోలేదు. వాణి యొకరిసొమ్ముగాదు. ముఖేనుఖే సరస్వతీ. కాని, విభక్తిపర్యంతజ్ఞానమయినను లేక రామశబ్దమైనను దెలియక యొండుదెండు తెలుగు పొత్తములుచూచి యందందలి ముక్కుల నేరితెచ్చి యతుగుబెట్టుచునుండువారు, వార్యుటకుగ బ్రతిక లందుగబాటుగా నున్నవి గదాయని ఉభయభాషా నిరాఘాట పాండిత్యమును సంపాదించి యావ్యవసాయములోగ దలలు చితుగగొట్టుకొని వ్రణకీణాంకదేహులయి యున్న విద్యాకర్కశులను గుర్తిగవ్వలక్రిందగ జేసివేయుచున్నపుడు మానవసామాన్యవ్యక్తికి నూఁటగలుగదు. కావున నవధారుడు! ఎంత చచ్చుకవిత్వముగ జెప్పబూనినను అకారాకారసకారాంత భేదములు, ధర్మధర్మి భేదములు, మున్నగు సామాన్యవిషయములయినను దెలియవలసి యుండెను. అందుగ బంచకావ్యజ్ఞానమయిన నుండవలెను. అంతమాత్రిపు శక్తియైనను ఓర్వలేక తీరి తూరుచుండి

యోగ్యత లేకుండా విద్యా పాఠ్యపుస్తక సంపాదింపవలెనని దురాశచే వివాదములు చేయుచు బొల్లి కవిత్వములు చెప్పుచు వాణీప్రసన్నుల గడ్డి పుంకలు వలెఁ దీసివేయుచుండుచేని అట్టివారి ముక్కులు పిండి తద్ధిక్కరించుదుష్టులచే భూదేవికి దర్పణము చేయుకై సజ్జీకృతాంగుళిపుటులు కొందఱు అవధిమత్తులయి యున్నారని యిప్పటి యమిధనకృత్యపరిసరభాషిలాషలెఱిఁగి యుండుగాక. లజ్జ యమనది నిఘంటువులలోనైన దర్శన మిచ్చుగాక. "మహారాజసుతావాసి న నూతే— వినా" మహారాజసుతశ్చాపి సకవిఃపాండితీంవినా.

(1914 సం॥ ఫిబ్రవరి అభినవ సరస్వతినుండి.)

నీతిబోధ

మనోరంజనీ పత్రికాసంపాదకుఁడను .....రావుగారు తమ మృషావచనంబులు గుంటూరుసీమ, ఆర్యమతబోధిని, సుదర్శని, పత్రికలలో సవిశేషముగఁ జర్చింపఁబడుటాఁది, కసిపోక మసిఁబూసికొనినట్లుల సరసమగుమార్గమున విమర్శింపఁజాలక కడకు వాగ్వ్యయముఁ జేయుచున్నారు .....పత్రికలలో మూఁడుపాళ్ళు తిట్లుతప్ప మఱేయేమి కానవచ్చుటలేదు ... ... వీరికి సద్బుద్ధి గఱపువా రనేకులు గలరు గాని. వారు కులాభిమాను లని యపలాపింతురేమో యని మతాంతరుల (వైష్ణవుల) మగు మేమే వీరి కీవిధమున నీతిగఱపుచున్నా రము.....

క. మునుబ్రహ్మద్వేషంబునఁ, జనినాఁడవు కొన్నినాళ్ళు సత్యంబును గ
న్గొనఁజాలక నేఁడకటా, ఘనుఁ డిర్పతినెంక లేకు గర్వించెదవే!

ఉ. పత్రిక చేతనుండెవని వ్రాయఁగఁబోకు మసత్యముల్ సదా
పత్రపడీ ధీవరులఁబై కొనఁబోకుము చేతిమీఁదుగా
గృతిమముల్ లిఖింపకుము కింకవిమత్తగజేంద్రసింహ లో
కత్రయభాసమానవర గర్జితముల్ విని మిన్న కుండుమా!

చ. తెలిసియు నిదర్శనబోసకుము దేవుఁడొకండుఁగలాఁ డటం చెదఁ
దలఁపుము పుణ్యపాపముల ధ్యానముఁజేయుము కూలికిఁ బిసం
బెలమినిఁ గొల్వఁబోకుము కవీశ్వర నైరముదాల్వ బోకు మీ
తెలివిడిఁగూర్చుమమ్ముఁ బడఁదిట్టకుమయ్య! గుణం బెఱుంగుమా.

శేషాద్రిరమణకవులు.

మునుపు 'పర్యాలోచనపత్రిక' చాలనవ్యక్తముగాఁ బ్రబలించుచుండెడిది. కర్తృ చోదకమున నది యంతరించినది. పదపడి దానిభారమును వహించి నియతముగా ప్రచోదనముచున్నవి 'హితకారిణీ' 'మనోరంజనులు' వీనియందలితప్పుడుఁబర్తిసంగ మునకు రోసి కొందఱుపాఠ్యులు మందలింపులనువార్తి పర్యవర్తకులపేరనే పంపు చుండిరఁట. కాని వానినిగూడ స్వీకరింపవలసినభార మీపత్రికల కుండుట న్యాయసిద్ధ మైనను నివి *స్వీకరించుట లేదఁట. సోదరపత్రీయులు దేనిని తిఱఁగె॥ కవులపక్షపుఁబత్రికగా నపలపించుచున్నారో, ఆయభినవసరస్వతిగూడ బర్తిచరించుటలేదఁట? హితకారిణీమనోరంజనులలో నేయే పేరులతోఁ దప్పుడు పర్యంగము నెలుపఁబడుచున్నదో, అందుఁ గొంతయోగ్యతను నిర్ణయింపఁ దగునం శములను లోకమునకుఁ దెల్పినచో వారివార్తలతత్త్వము తెలుపకయే బోధ పడవచ్చునని యెంచి కొంతఊట్టినంచర్భములను దెల్పుచుఁ గడు మృదులముగా ప్రాసిపంపుచువచ్చిరఁట! వార్తినవిషయములు యథార్థము లనుటకు లవమును సందియములేదఁట! అందుల కితరులసాక్ష్యము లక్కఱయేలేదఁట! ఎవరినిగూర్చి వార్తిసిరో వారే యొప్పుకొనఁ దగియుండునఁట! ఆయాసంగతులు పదిమంది పెద్దమనుష్యులు గలవివాహపుసభలు లోనను ప్రదేశములకు సంబంధించినవి కాని పరమరహస్యములు గావఁట. అట్టి బహిరంగ సందర్భములను గూడ నభి నప సరస్వతి చర్చించుటకుఁ గొంకి 'యేకట్టనునిప్పన్న నదియే కాలునని యుపేక్షించుచున్నదఁట. వ్యాసప్రేషకులీతత్త్వము 'నెఱుఁగక మాపేర వానిని ప్రకటింపవలసిన దని పార్థనాపూర్వకముగాఁ బంపుచున్నారు. సర్వనిర్థా రణాతత్పరులను నవ్వారికి మాకృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్కారముల నర్పిం చుచు గర్వింథవిస్తరభీతిచే నవ్వారివివరవ్యాసములను పటిలి యయ్యనఘుల నామములలోఁ గొన్ని మాత్రమిట నుదాహరించుచున్నారము.

(1) చింతామణి రాజగోపాలకవి (2) చేవూరి లక్ష్మణకవి, లోనగువారు. వీరిలోఁ గొంత అభినవసరస్వతియం దారోపించిన దోషమును దెలుపఁదగు

---

*'... దీనిని హిత కారిణికిఁ బంపించియుంటిని. కాని యది ప్రచుర పడలేదు. తిరిగి వార్తియలేక యిచ్చిత్తు నే తమకు పంపించితిని.

చివుకుల అప్పయ్య.

☞ ఈయన దేనిఁగూడవంపెనో దానిని విస్తరభీతిచే వదలితిమి,

ను త్తరములలో నొకటి రెండిట నుదాహరించెదము.

"యీ...రావు యిదివరకు తమ నోటీసులోనికి వచ్చినవాడే. యీతడు మా పల్లెటూళ్లలో మిగుల గప్పాలు గొట్టుచూ "వారనగ నెంత వీరనగ నెంత" యనుచుండును ఇట్టి వీనికి నేటికి తగిన పాఠ్యశ్చిత్తము జరిగినది. యీ సంగతి పత్రికామూలముప నెల్లరకు నెఱిగించుట సర్వోత్తమమని నా యభిప్రాయము"...పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు యిట్టి విషయములలో శ్రద్ధపుచ్చుకొనరు. ఆనేక పిచ్చి పత్రిక లీ కాలమందు ఓంకారం గురవరాజు మొదలగువారి పిచ్చి వ్యాసములచే నిండుచున్నను...అభినవ సరస్వతి సాహసింపకున్నందులకు చింతిల్లుచున్నవారము. యీ గాథను...తమ గుంటూరు సీమయందుగాని ప్రచురింప ప్రార్థించుచున్నాను చేపూరి లక్ష్మణకవి 8-2-14.

———

"చింతామణి రాజగోపాలం వ్రాసుకున్న విజ్ఞాపన.....ప్రస్తుత కాలమున గాకవు లెందరో తమ యశస్సునకు లోటు గలిగింప యత్నించి నోటికి వచ్చినయట్లు పత్రికలలో గీకుచున్నారు. అట్టి పిచ్చి వ్రాతలనేని జెరుగనిచ్చుటంత మంచిది గాదనుట జగద్విదితమేకదా! కాన నటువంటి తప్పుడు వ్రాతలకు మీరు జవాబు నొసంగుట సమంజసము కాదు గనుక నన్నుబోట్లందులకు తగియుందురుగదా? యీ సంగతి నెఱిగియో యెఱుగకయో పట్టాభిరామశాస్త్రిగారేదేని వ్యాసమునుగాని, పద్యములనుగాని, సహేతుకముగ వ్రాసి పంపినను బ్రచురింపక మిన్నకొనుచున్నారు. అందుచే 'హితకారిణి' మొదలగు పిచ్చి పత్రికలకు జవాబులు రాక నిలవ యున్నవి. యింతయేల యీమధ్య.....గారికి...పలన కలిగిన పరాభవమును క్లుప్తముగా వ్రాసి పంపుకొని యున్నాను. అది యేమగునో తెలియదు..."

చింతామణి రాజగోపం. 14-1-14.

———

పత్రిక యనఁగా వివేచనాజ్ఞానము కలదియే గాని యన్యము కానేరదు. ఆంధ్ర, కృష్ణ, సువర్ణలేఖ, లోనైనవి మొదట నీ శాఖాభిమానుల తత్త్వము నెఱుఁగకయో, అభిమానులలోని పురుషులలోఁ గొందఱు కార్యస్థానముల నుండుటంబట్టియో మోసపడి పదపడి కన్ను తెఱచి యిప్పు డిప్పు డీ గొడవనుండి విరమించినవి, కాని విరమించునప్పుడు పై పత్రికలలోఁ గొన్ని చాల సయుక్తికముగా విరమించిన వని వ్రాయక తప్పదు. ఆయీ సందర్భము, వేమవరపు

పీఠికలో వారి వారి స్వహస్త లిఖితములను జాబులవల్లనే తెలిసికొన వచ్చును. అది యటులుండె, సర్వకృతము

క....మతియెటేగి యెయ్యుగనేరని, కఱటిం దెలుపంగ గమలగర్భుని పశమే. (భార-ఆది-ర-ఆ)

అను తెఱగున వర్ణించు పత్రికల రీతిం దెలుప నందలి వ్యాస మొకటియే నుదాహరింపక "నీటిలో నేడిను దెట్టి బేరము చెప్పట యుక్తము" కాదని స్థాలీపులాక న్యాయమున నాయయుక్తప్రసంగము కొంచె ముదాహరించి చూపుచున్నారము.

(1914 సం॥ 4-11వ జనవరి తేటీల హితకారిణి నుండి.)

...మరి నాల్గు దినములకు కవుల కంకణముల సభ జరిగెను ముతఃసామ్య చందంబున "ఎక్కడో కూడితే ఎక్కడో రాలిన పన్నట్లు" ఎక్కడ వేమవరం? ఎక్కడ గుంటూరు? ఎప్పటి అశ్వధాటం! ఆహా గుంటూరసీమను పడ తిట్టిన దిట్టకవులకు తిర్గి గుంటూరునందు నిట్టి కంకణములు సగిలించుట చిత్రము. చివరకు యిట్టి గుంటూరేదిక్కయ్యెగా యీ కవులకు!.....అనగా దీని కంతకు కారకులు గుంటూరు నైదికోత్తములు గొండలని యూహింపవగును. ఈ రోజులలో ఒక చిన్న పిల్లవాడైన ఒక పనిని చేస్తే 'థ్యాంకుయు' అన్నట్లు ఉడో అంటే మెడల్స్, కడియాలు, గాజులు, ఉంగరాలు, తాలిబొట్లు, మున్నగు బహుమానాలు. పూర్వకాలంలో యెంతో గొప్ప పండితుడైతే దుస్సాలువలు బహుమానం యిచ్చే టప్పటికి యెక్కువ. నక్షత్రకుడు.

ఏ 'నక్షత్రకుడో' యేదియో వార్తసెనే యనుడు ఇందేమి స్పృహణీయమగు నంశ మున్నది. ఇందు నక్షత్రకుడింకను చెంతో *సోడె చెప్పి

గుంటూరు గుబగుబలు. సానిపాట, కవ్వులు.

* ఈ నెల 16 తేది రాత్రి 9-30 గంటలకు దెంగుభూరు నాగరత్నం పాటకచేరి జరిగి యుండెను..... ముందు కవులకు గంకణాలు తగిలించి తరు వాత రాత్రి సానిపాట అని అనుకున్నారట. కాని యేకారణమువల్లనో ముందు పాట జరిగినది. 20 తేదీని కవులకు కంకణముల బహుమానము జరిగినది. రాత్రి సానిపాటకు కవులు హాజరైరి..... అదిగాక యొక చక్కని సిద్ధాంతమును వెలిబుచ్చిరి. సానులు వివాహమే చేసుకొనినచో జనులకిట్టి యానంద మెట్లు

చెప్పేను. అది యటులుండె, ఏమైనను 'హితకారిణి' చర్చించు నితరవ్యాస మూలకన్న భాషావిషయమగు నిక్కచ్చితలో నిది చాల మెఱుగు, ఎట్టి బూతుఁ గూఁతలేని యిది ప్రచురించెడి నను రహస్యము నీ 'నక్షత్రకుఁ' డెఱుఁగఁ డని తెలఁచెదము, లేనిచో నిరఁ డింత మృదువుగా వ్రాయఁడు, మఱియు నీవిచార గర్హిస్తుని విచారమును ప్రచురించిననాఁటి "హితకారిణి"యే వేలొకట నీకిర్రింది యుక్తులను బ్రచురించుఁది.

"ఈ నెల 18 వ తేదీ రాత్రి 3 న్నర గంటలకు శిరిరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహదూర్‌వారి జ్యేష్ఠపుత్రికకు... పాణిగ్రహణ మహోత్సవము

కలుగునవియు నందున సామలు వివాహము జేసుకొనక యిట్లుండవలెననియు దీవించి మరీ పంపించిరి. ఆహా! ఎంత నీతికోవిదులు..... ఇంతకు 'మాలాటి వాఁడు లేరు' అనే గర్వం యున్నంత వరకు సర్వము (తి॥ వెం॥ ల) కనులకు గోచరముకాదు....."

నక్షత్రకుఁ పర్చిలాపము నిజోక్తిమాత్రము చూపఁబడినది ఈపర్చిలా పమునకుఁ వాఁటి గానపర్శంసాపద్యములకును గల సంబంధమును వివేచకులు నిర్ణయించుకొందురుగాక యని నాఁడు మానొడిపినపద్యము లీక్రింద నుదాహ రించుచున్నారము.

శా. గానఁబుక్ పీనుఁనేర్పె కా కసదు నాగస్త్రీలకుఁ గాన వి
ద్యానైపుణ్య మటంచు జెప్పికొనువాఁగ్లో మాపఁగాఁ బుట్టె నే
దో నాగాంగన యంచు లోపలఁ దలంతు ర్నిన్ను ; నీగానవి
ద్యానందామృతవార్ధిలో మునుఁగు నార్యశ్రేణి నాగాంగనా!

తే. గీ. స్వరముఁరాగమ్ము పురుషుల సరణిఁ దోఁచు
మధురిమము పూవుఁబోఁడులమాదిరి నొప్పు
చాటుగా నాగరత్నము పాటవిన్నఁ
బురుషుఁడో లేక కాంతయో యెఱుకపడదు.

ఈ. పాడుదు రెందఱో యెటులు పాడిననుఁ 'మగవానిగానముఁ
జేడెల సంస్కృతంబును రుచింప' వటంచు వచించె మున్ను నే
వాఁడల శూద్రికుం డనృతవాదిగ నేటికిఁదోఁచకున్నె ! పూఁ
బోఁడులు నాగరత్నమును బోలెడువాం డుర్విదయింప కున్నచో.

జరిగెను..... సోదరకవులకు మణిఖచిత స్వర్ణచషకములు చెటియొకటి శ్రీరాజా గారొసంగిరి... బిరుదము నిచ్చిరి''

'నక్షత్రికుని' తుట్టతుదివిచార మీ 'సోదరుల' బిరుదప్రదానాదులకుఁ బగులకుండుఁగాక. అది యటులుండె, నీహితకారిణి ననుసరించి మేము సవరింప వలసిన దొకటి కలదు. పూర్వరంగసీతిక 2 వ పుటలో—

'తిరుపతివెంకటేశకవిధీరులఁ దెల్పెద మిమ్ముఁ దెల్పెదఁ'

అని సవరించితిమి. ఇంతకన్న హితకారిణీమనోరంజనులలో గణింపఁదగిన యంశ మించుకయుఁ గానరాదు, పూర్వరంగము 51 వ పుట 28 పంక్తిలో

వేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ,

అని సవరింపవలసినఁ, అందులకుఁగల బీజ మీక్రిందివుత్తరము తెల్పును.

"శ్లో॥ కేచిచ్ఛ్రీపతి వెంకటేశ్వరకవీ... గురుతాహేతూకవీసంశ్రియే॥

శ్లో॥ తెనాలిపుర్యాం శివరామశాస్త్రి, ప్రపర్తితే సాధు శతావధానే। అవీరచం పద్యమిదం సభాయాం, పరిశస్తిపద్యే ప్రతిహృష్టచిత్తః॥

వేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ

శా. పెండ్లాడిన్ వలె వేశ్యలందుఁగటా! పెక్కండ్రి; రీజాతికిన్
బెండ్లిండ్లే యనుచో సుధామధురమ ప్రీడాకరంబౌనటుల్
చెండ్లంబోలు స్వరంబులన్ విసరుహాళిన్ రాగముల్ వాడుపూఁ
బోండ్లన్ జూచుట గల్గునే సభల నెవ్వండున్ నాగరత్నాగులన్?

చ. అచలశిరమ్ములన్ జలన మందఁ దొడంగెడి 'నాగరత్న' మన్
విచికిలగంధిగానపుఁ బ్రవీణత, కన్యనిమిత్తమై సదా
పరిచలనమందు శీర్ణములపాటులు వాఁకొనఁజేల? సద్వచో
రచనకు నట్టి గానపుభరమ్మునకున్ జగమెల్ల నూఁగెడిన్.

ఉ. "రాగములేదు నా" కను విరాగి మనమ్మునయందు సైతమున్
రాగము పుట్టఁ జేయునది రాగము; రాగిమనమ్మునం దెటో
రాగము పుట్టఁజేయునది రాగమె?" యన్ వివరం బెఱింగి తా
నాగమణీగళంబు గలనాదము లీనె మనోహరమ్ముగన్.

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

'హితకారిణి' లో నంతమాత్రమేని గణింపఁ దగినయంశము కాదు గాని 'మనోరంజని' లో లభ్యమును గానఁ బడలేదు దానిపోకడలు కేవల స్వతంత్రములకుఁగాఁ బాటుపడుచున్నవి. ఆయంశ మిక్కడింపఁ బ్రస్తుతము తెలుపఁ గలవు.

(15 జూలై 1913 సం॥ మనోరంజనినుండి)

"...చూడలేకా- గుంటూరు సీమ మొదటనే నియోగుల యందలి స్త్రీల నియమము, వైదికులయందుఁ బుట్టుక లనియము, దమ వెట్టిధోరణిం గొంత బయటఁ బెట్టుకొనిరి..."

ఇది తనపరివ్యక్తికుఁగా శాఖాభిమానమును వినియోగింపని సహృదయులగు నియోగిశిఖామణులకు 'ఫుల్లింగములు' పెట్టుతలఁపుతో ప్రకాశనప్రాతఃభవతు, వాస్తవముగాక, నియోగిబ్రాహ్మణుల ధైర్యైకమత్యమును బోధించుము సాక్షాత్పరదేవతగా నియోగులను సంభావించిన యీ యుపన్యాసకల్పనం బెంతో దుర్ఘటనాపాదించుచున్న యీ ప్రతిక్రియగాని వేఱొకటిగాని యీవిషయమున కంతకన్నఁ జక్కని యుపసంహారమును నేకరించి చూపనిచో మే మవధానిని శిరసావహించి పెద్దకొనుచున్నారము. 'ఆ' అంబే ఆహ్వానశబ్దము 'ఊ' అంటే, ఊహాశబ్దము, నారాయణా, అంటే, బూతుమాటయునుగాఁ బరిసంగించు జ్ఞానలవదుర్వ్యవహృతిశంకయగుటచే 'ఏంచాన్సారోనిమున' నుత్తరంగుఁబడియె, రగిన సహృదయ వెవరేని యడుగుచో * సాంప్రదాయశాస్త్రానుసారమునఁగాని, ‡ దేవీభాగవతరీతిచేఁగాని, † ఆలంకారిక మతసందర్భమునఁ గాని యియ్యెడ వ్యాఖ్యచలిన పరిమాణములు చాలఁ గలవని విజ్ఞులరయఁదురుగాక. ఇనిలోఁ బని. మనోరంజనీ, హితకారిణులించుక యుత్తర మిఁడుగినవని తలఁపఁదగు వేఱొక విషయమును గూర్చి బుక్కించినవి. అది యీకిర్రింది సందర్భములనఁ జేర్చికొనఁదగును.

---

*(1) అజామేకాం లోహితశుక్ల కృష్ణాం బహ్వీంప్రజాం జనయంతీగ్ం సరూపామ్॥

‡ (2) శ్లో॥ బ్రహ్మోదయస్సురగణా నతకిం యుపత్యా...శ్లో॥ త్వంనాఽపుమాన్నచ పుమాన్..... (దేవీ-౧- స్క-౦) శ్లో॥ నాఽహం స్త్రీ సపుమాంశ్చాహం నక్లీబం.....(దేవీ-3 స్క-౦,)

† (3) తద్భిన్న త్వేసతి తద్గత భూయోధర్మవత్త్వం సామ్యమ్।

(పరిషత్పత్రికనుండి)

పరిషత్పత్రికాపాఠకోత్తములారా!

2 సంపుటము 2 సంచిక చిట్టచివర నాపద్యములలో

(1) "అస్పభాషలకు" అను సీసములో గీతి తక్కిన చిక్కినది "సర్వశూన్యశతకము" నుండి యనుసరింపఁబడినదని యెఱుంగవలయు .....

దివాకర్ల, తిరుపతిశాస్త్రి.

(1313 వ సం॥ నవంబరునెల 1 వ తేదీ సుదర్శిని పత్రికనుండి.)

"మీ "గోజు మంచిదని- పట్టపగలే కన్నమా" అను స్థూలదృష్టి వ్యాసము నుజూచితిని. అందు మీరు "నాయిచ్ఛయమును నివారింతురుగాక" అని చనువరులను గొరుటయెగాక తుట్టతుద నన్నుద్దేశించి కొంత వ్రాసియున్నారు ..."అస్పభాషలకు" అను పద్యము సర్వశూన్య శతకములోనిన్నను అడితిరుపతి శాస్త్రిగారికవిత్వమేను. మున్మాటికి వారిదేను ..."

ఇట్లు, (Sd) కృత్తి వెంటి గంగరాజు.

ఇతరులదిగాని, తనదిగాని, యన్యత్రక్షిప్తమైన దానిని వేఱొకచో గ్రహించుట * యనువాదమనఁబడును. ఇందులకు 'కాళిదాసు తిక్కన' లోనగు మహాకవుల నేకులఁ బ్రమాణముగాఁ జెప్పనొప్పగు అదియటులుండె. ఇతరాధీనము చేసినపద్యమును మరలనాత్మ సొత్తుఁజేసిటమాత్రము లేప్సు గాదా, అని యందురేని, ఆకోపమునకు మే మిప్పటికిఁ జికాలము కిందటనే పరిహారమును వ్రాసియున్నారము చూడుము

(1908 సం॥ లో వచ్చియిన నానారాజసందర్శన పీఠిక నుండి.)

(పండితుండనెడి) యనునది. 2 వ పేజీలో నస్మత్కృత మయ్యను నితరకవి కృతమని విధిగామిమ్మ భ్రమింపఁజేయునది కలదు. దానింగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథము విశేషించి పెరుఁగును. గాన నయ్యది యస్మత్కృతమే యయినయును నితరకవికృతమైన గ్రంథములో మేమే పూర్వము దానిని సంస్కరించునప్పుడు కృతినాయకుఁ డందులకు నిందులకు నొకఁడేయగుటచేఁ జేర్చితిమనియుఁ బదుపరులూహించి మాపద్యమును మేముతిరిగియుఁ బుచ్చికొన్నందు

---

*"సిద్ధస్య కథనమనువాదః"

లకుఁ దత్తద్ధర్మాపహరణ దోషమునే మాయందాపాదించి గర్హింపచౌర్యదోషము వాపాదింపకుండఁ బ్రార్థితులు.

ఈ పంక్తి లిప్పటికి 6 పత్సరముల క్రిందట వ్రాసినవి గాని నేఁటివి కావు. ఈ సంపర్దాయముంబట్టియే మా 'గురుదక్షిణ' లోని
సీ॥ మొదలంట నడుగంటి మూలమూలల నుండు వేదశాస్త్రమ్ములు వెలికిఁ దెచ్చి

అను సీసపద్యము శ్రీకృష్ణాపత్రికవారి కవిత్వముకాక మాకవిత్వము కాన లసియుండును, 'అష్టభాషా' పద్యముపలెనే మొదలఁటి పద్యమునందును నిటీ వల గీతి మార్పఁబడినది. ఆయీయంశమునకు 28 అక్టోబరు 1910 సం॥ లేదీ కృష్ణా పత్రిక చూడఁదగు, ఇంతవఱకుఁ జెల్లికొనినంతటి తెల్పితేటలు భగవంతుఁడే యని యప్పుడా యీయీమాసము పెట్లు ప్రసంగించినను చప్పలేదు గాని చిట్టివారల వాగ్వితలకుఁ బ్రత్యుత్తర మిడుటమాత్రము మాది తప్పు కాక పోదు. ఆతప్పు సోదరులతోఁ బాగ్వివాదించిపరిహరించుకొన్న నెక్కుడుది కాదు, దాని కెవరు సమ్మతించుచున్నారు, ఎవ రీనిఁదింపకయున్నారు? ఎట్లు విచారించుట లేదు? చూడుఁడు

ఉ. "కొప్పరపుంగవీశ్వరులమం గలసొండితి లెమ్మయెన్నో మీ
రిప్పనిఁ బూని వారల జయించెద మంచు వచించుటెంతయున్
గొప్పయుఁగాదు నీటుయిన కోపదుతోఁ గలహాంబు నేసినఁ
దప్పని చెప్ప లేమను ఘనం బగు నయ్యది వెంక టేశ్వరా!

ఓకొప్పరపు సోదరకవులారా!

మ. అరరే! దుర్మదపూరపూరితమహాహంకారహుంకారని
ర్భరతుం డాహతిపీడ్యమానసుజనవ్రారక్షమాజాతనీ
చరటత్కాకివిమత్తసామజశరస్సంభేదనిర్భద్రతే
సరులౌ తిర్పతివేంక టేశ్వరుల విశ్వాస్ పీక మీశక్య మే?

మ. కలరే! గర్వితకావిశిష్టకలనాకౌశల్యదుష్పాండితీ
చలదౌర్బల్యవికీర్ణచాలతృణనీచత్రాసగర్జ్వన్నా
ప్రలఘుప్రాణకుమార్గగామికుకవిస్పాయత్కురంగాళికిం
బులులౌ తిర్పతివేంక టేశ్వరులతోఁ బోరాడువా రద్ధరన్.

మ అవురా! నిస్తులసత్ప్రశస్తిఘనవస్తూల్లంకృతా మోదని
ర్వ్యవిరాజత్కకుబంగనావితతిధైర్యస్తోత్రపాత్రీప్రథా

సవిధస్థాననిరర్గళపర్యికటభాస్వత్సత్సభాశోభిస
త్కవులో తిర్వతి వేంకటేశ్వరులతో గాల్ద్రవ్యవార్ మీరలే?

మ. నిమిషాదేకవిధప్రబంధరచనానిర్ణిద్రవిద్వత్సమా
జమనీషాపరియసద్రసప్రథితశశ్వచ్ఛంధదత్వార్భటీ
పరిముఖాలంకృతసత్కవిత్వవిలసత్తాండిత్యగాంభీర్యదు
ర్గములో తిర్వతి వేంకటేశ్వరు లనంగా దోమలైతో చిరే?

మ. సతతప్రస్ఫురదాంధ్రసంస్కృతకలాసందర్భవిస్ఫీర్జస
త్పరిభాశక్తి మోహితపరిస్ఫటప్రభావాద్యులం
కృతవిద్వత్కవి మూర్ధరత్ననుతసత్కీర్తిస్ఫురన్మాన్యస
మ్మతులో తిర్వతి వేంకటేశ్వరులతో మారాడనోరాడునే?

శా. చండీసత్కరుణారసాప్తకవితాసామ్రాజ్యదీక్షాగురు
ఖండైశ్వర్యయశోభిమండితదిశాకాండపర్యంతకీర్భటో
పాండిత్యాదినిపాతసాధనరిపుప్రావీణ్యదివ్యోదయో
ద్దండుల్ తిర్వతి వేంకటేశ్వరులు వాదం బేటికవ్వారితో?

కరవది
ఒంగోలు

పిళుపాటి చిదంబరశాస్త్రి,
శతావధాని

క. అను పద్యంబుల వేగక, ఘనదీర్ఘులనత్సమాసకంబులతో నేఁ
బనిచితి వారలకడకుక, బనిబూని లిఖింపరైరి ప్రత్యుత్తరముక.

చ. కవియన నెట్టిఁడో యతనికార్యమదేమొ యతండు దేనినిం
దవిలిపఠింపఁగా నగునొ తత్ప్రతియేమొ పఠోపశుద్ధి యెం
తవఱకు నుండఁగావలెనొ దాని నెఱుంగని యట్టివారలన్
గవులని చెప్పఁజోఁ గవులు కానిజనుల్ జగమందుసుందురే!

క. తేటపితి మీకీసంగతి, నలఘుయశోభాసురా! యిదంతయు నీలో
కులకుం దెలిసెదరనియెం, చి లలిన్ గ్రహియింపుఁడీ విశేషములిందుక.

పిళుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

(జనవరి 1914 సం॥ అభినవ సరస్వతినుండి)

సుకవిరిపుకపోలచపేటము.

ఇంచుమించు వాలుగు సంవత్సరములనుండి శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల మీఁదకిఁ గొందఱు పండితంమన్యు లొంటికాలిపైన లేచుచున్నారు. అందఱితాం

బూలపువారు గీరలకారయిలలు, తరువాత వారు గుంటూరుసీమలోని కథానాయకులు, అటుపిమ్మట వారి పైవారల నసుకరించువారయు,..... శ్రీ కవిపరులపై నిపుడు మన్యులు కాలుదిగ్విజయమును గురించి పూర్వ మెన్నడో తాతలకాలమునఁ జేసిన వీరదిగ్విజయసమయమున నంతపాటి నా లెవ్వరును లేమిచే నెటో కనులు మూసి గంతకట్టి యశముడసిగినియు నిపు డెంతో మహానుభావులు విలసిల్లుటనే వీరియాట లెంతమాత్రమును సాఁగరాకున్నవనియుఁ గొంత ఉత్సాహాన్వయ పడుచున్నారు. కాని పరికృతపు మన మన్యులపలె శ్రీ కవిపరుల దిగ్విజయసమయమునందలి పండిత పండితుల స్వాభిప్రాయ మెఱుంగక "యేనకేనాప్యుపాయేన ప్రసిద్ధఃపురుషోభవే" త్తను శ్లోకప్రమాణానుయాయిమండలితో గణింపఁబడి బుగ్గజన పరిహాస యోగ్యత నిచ్చగింపక గౌరవపరిరక్షణము గావించుకొనిన సంగతి వారు (పైవిధముగ నభిప్రాయపడుచున్నారు) గమనింపలేకపోవుట శోచనీయమని వాగ్యు పలసిచ్చినందుకుఁ గష్టముతోఁ చెచున్నది.....శ్రీ కవిపరులపలని పరాభవము సహితము గ్రంథస్థమై శ్రేయోదాయకమగుటంబట్టి మన్యుల కెట్లుచూచినను లోటుగలుగదు.....పర్యస్తపపు మన పృథామల్లరగర్వస్తుల చారిత్ర మెంతవారసీనను లేఖకులకు మనువు పుట్టపలసినచేకాని యెప్పటికినిఁ దుదముట్టునట్లు తోఁపదు. కనుక నిఁకనొకపద్ధతిను మాత్రమ్రాసి మాలేఖిని కొంతవిశ్రాంతిగలిగింతుము.

సీ. భట్టవర్యులలోన దిట్టయౌ నన్నయభట్టారకుని కాదిఁ బుట్టువొంది
చాళుక్యరాజసంసనితుఁడౌ రాజేంద్రుతోరంపు మంగిట దోఁగియాడి
అలకృష్ణదేవరాయలవారిసభలోనఁ దకదిండిమదనృత్యం బొనర్చి
తంజాపురీశు నాస్థానమంటపమందు మంతుకెక్కఁగఁజాల నంతుసల్పి

గీ. ఇపుడు వెంకవిదంతి మృగేందుఁ డైన
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల యింటఁ
బీటసట్టుక గూర్చుండెఁ బృథులహావ
భాగరస పేటి సత్కవితావధూటి.

సికిందరాబాదు
8-7-1913

ఇట్లు,
చివుకుల వేంకటాచలశాస్త్రి.

మాయా తాత్పర్యము నెఱుఁగని వారెవరు? మాకుఁ దెలియకున్నను నితరులకుఁ దెలిసియే యున్నది. ఈ క్రింది వాక్యములు గూడఁ దిలకింపుఁడు.

(1) హితోపదేశము.

"కొప్పరపుకవులు నియోగులైనందున్న శాఖాభిమానముచేఁ గొందరు కల్పించిన కారణమువల్ల యీ రెండుపకలహమును కలిగినవని ప్రతిమనుజునకును తెలిసిన యంశమే...పండితకవులలో అద్వితీయులని ప్రఖ్యాతిగాంచి... బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులు సంపాదించిన విశాలమైన కీర్తియే యితరులకు కన్నెర్రజేసి యిట్టి కలహములకు కారణభూతమైనది. నియోగిశాఖాభిమానులు న్యాయమైన మ్రొత్తలేకనే సోదరకవులను పురికొల్పి అడివరకు వారికి బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకట కవులయందున్న భక్తి విశ్వాసములను పెడనాడజేసి దుఃఖభాజకములగు ఇట్టి కలహములు కలుగజేసినందుల కెంతయు చింతింపవలసియున్నది ..... లేని పోని ద్వేషములను మనసునందుంచుకొని పండితతిరస్కారమునకు పురికొల్పుట మిగుల సాహసము. దేశానర్థదాయకము, పరిహాస్యాస్పదము...పండితులైనవారు వైదికులయినసేమి నియోగులయినసేమి మఱియొక శాఖవారయినసేమి...కావున ఓ నియోగి సోదరులారా! మీరశక్తియంతయు కేవలదుఃఖాస్పదమయిన యీనిష్ప్రయోజకపు కలహములయందు వ్యర్థపుచ్చక దేశహితార్థము మీనియోగించగలందులకు త్రికరణశుద్ధిగా మిమ్ములను వేడుకొనుచున్నాను. కలహములనుపసంహరింపుడు; నిష్కపటకమైన మనములతో విచారింపుడు దోసములున్న క్షమింపుడు"

జగ్గయ్యపేట. ఇట్లు, హితముగోరు, ముదుగు సుబ్రహ్మణ్యం

"... అట్లుగాక తారతమ్య విచక్షణపెడనాడి శాఖాభిమానము మొదలగు నొన్ని వైషమ్యములను మనసునందుంచుకొని తిట్లకు మొదలిడి తనుదేమో గొప్ప సంఘ బలమున్నదని భావించి తగవునకు సిద్ధముగా నున్నట్టియు పాండిత్యమునందు తగుపాటి సామగ్రిలేనట్టియు శ్రీ కొప్పరపు సోదరకవులతో జరుగుచున్న తిట్లతో కూడినచర్చలవల్ల భాషకుగాని దేశమునకుగాని యెట్టిలాభమును లేదని నాతలంపు. యీకొప్పరపువారు గురుకులవాసముచేసి పాండిత్యము గడించియుండలేదను సంశయమందరకును గలదమె, కాని వారియందభిమానముగలవాయ మాత్రము వారియం దెక్కువగణ్యతను తెచ్చిపెట్టుటకు తమశక్తికి మించిన ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. యింతమాత్రమున వారికిలేని పాండిత్యమును గొనితెచ్చెదరా?... వారికున్న పాండిత్యమునకు తగు గౌరవము నిల్పిన సంతోషాలను. బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటకవులతో అకారణముగా తమస్థితి తామెఱుంగక కలహమునకు దిగుటచూడ కొండతో డీకొనినెంచు గొఱ్ఱెపోతుచందము జ్ఞప్తికివచ్చు

చున్నది. సంఘబలముండిన నుండుగాక! యిదేమి యన్యాయము! యిందులకు కారణము కాళాధిపునుల పోరిత్సాహమే. వారు పోరిత్సహింతురుగాక వీరేల సమ్మతింపవలెను.....వారిపేరు లడుగువారెవ్వరు..."

జన్నయ్యపేట
4-7-13

ఇట్లు,
శ్రీ వీరభద్రయ్యవాగ్గేయకారులు.

పాఠ్యాంశమునందు లభించిన నుండలు. వారి కాయా చరిత్ర గ్రంథముల తోడ బనియే లేదు. కాని కొన్ని కారణములవలన వారుగూడ నంతరంగవ్యతిరిక్తముగా నడుపవలసివచ్చెను. అట్టివారు మరల దమయంతరంగముల నన్యథా చెప్పుచ్చుటను గూర్చి పూర్వరంగమున దిజ్మాత్రప్రదర్శనము చేయబడినది. ఇట మతికొంచెమనుగూర్చి పరిసంగింపబడుచున్నది. ఈ యుత్తరముం దిలకింపుడు.

..."అయ్యా! యిందుతో... సంగతులు కొన్ని...వాగ్గేసుకున్నాను... నేను వాగ్గేసినసంగతి ప్రమాణస్ఫూర్తిగా నిజమైనదిగాని... లలో కొందరిపలె అభూతకల్పన కల్పించి వ్రాసినవిగావు. అవసరమగునేని యీ సర్గిస్తావము జర్పిన శ్రీ శాస్త్రిగారి-ల్లనూ, వెంకటసుబ్బయ్యగారివల్లనూ వొప్పించెదను...కొప్పరపు సోదరులచే విసపాటియందు జర్పబడిన సభయొక్క విషయములు కొందరివల్ల నాకు తెలియబడి వాటిలో నిజమని నమ్ముటకు...వీలులేని...యీ స్తుతులలోని నిజానిజములు తెలియగోరియుండగా కారణాంతరముచే నాటిసభ కగ్రాసనాధిపతులున్నూ, అగ్రహారీకులున్నూ, ఆధునికాంధ్ర మహా కవులున్నూ, సుప్రసిద్ధులును నగు బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామశాస్త్రిగారి నివాసగ్రామమగు బాలేమర్రు నేనునెల్లి శ్రీ రామశాస్త్రిగారిని గూర్చి అయ్యా!...గనుక శలవీయగోరితిని. అని కోరగా నా మనోభీష్టమును దెలిపిరి...అవుట వల్లనున్నూ, ఆసభజరుగుటకు మూల కారకులున్నూ, అప్పటి మా ఖండం...పనున్నూనగు...పంతులుగారి ప్రోత్సాహం వల్ల నేనా సభ కగ్రాసనాధిపతి పదవి కొప్పితిని... పండితుల్లు అగ్రాసనాధిపతులుగా నుండనగిన కవులు సోదరులుగారని నేను స్పష్టముగ జెప్పెదను. నేను వారిని గూర్చి చెప్పిన... పద్యములుగూడా శ్రీ ... గారి...వల్లనని యెరుగుడు. అని అనుచుండగా, అంతకుముందునుంచి అక్కడ కూర్చున్న వారిలోని వారున్నూ గ్రామాధికారులున్నూ ... న్యాయైకపక్షపాతులున్నూ, నగు బాలేమర్తి వెంకట

నుబ్బయ్యగారిటు నుఁబివిరి. "శాస్త్రిగారూ! నాటిసభయందు సోదరులనుగూర్చి ...పద్యములు చెప్పుటకు మన సొగ్గకయూ చెప్పుకుండినచో బంధుమిత్రుల మనసు నొప్పింపఁజేసినవాడ నవుదునని యెంచి ఎట్టకేలకు...అను నర్థముగల పద్యములను జదివితిని ... యీ పద్యములు సోదరులు విని ... తోనున్నూ వంశీకుల తోనున్నూ పోల్చికొనుకాని తమ్మునుగూర్చి పొగడలేదని ... యిదిగాక బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరులకు సంబంధించు అవాచ్యపర్యసంగములు సభలో పారంభించుటయె కాక వారి నేమో సాధించెద మనియెదము,... అనాదినుంచి మోచ్చుకు వీనుగునున్నూ, తగ్గకు దోమనున్నూ పోల్చుటకలదు గాని వీటిపట్ల దీనిని కూడా వుపయోగపడ్చుటకు తగదని నేను చెప్పెదను" యీ సంగతులు బాలేపుల్లి గ్రామములో బాలేమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి యింట్లో చర్చించబడినవనిన్ని యథార్థములనిన్ని నేను చెప్పుచున్నాను"

కలపకొలను రామయ్య, వరపు రామకృష్ణయ్య, యీనాందారు, పెద పరిమి, మకాం, కొడవటికల్లు, నందిగామపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా.

20. November 1913.

వీరవల్లి బ్ర॥ శ్రీ॥ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రులవారుగూడఁ దమయం తరంగము నొక సంపన్నగృహస్థునకు నొసంగియున్నారు ఆయంశమును దెలుపు నుత్తరము మేమిటి నుదాహరింప నసమర్థులము. లకోటాప్రశ్నగాఁ జెప్పు చున్నారము, వారి యంతరంగము వేఱు, మూగ్మాటికిని వేఱు, వేఱు, వేఱు. దీనినిటులుంచి శ్రీశాస్త్రులవారి మెప్పు నీకిర్రించి నుదాహరించుచున్నారము.

(1914 సం॥ జనవరి 3 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...వేంకటరాయశాస్త్రులవారు చెప్పుటలో ... అన్ని పద్యములను మిగుల బాగుగా నున్నవి. లోపములే కనుపించలేదు. (ఈ ఉభయభాషలయందును) వీరికీగల సమర్థతను వెల్లడించుచున్నవి..."

పైయక్కరములలో మిగుల సంతోషించవలసినది, మాచేఁ గుండలీకృత మగుభాగము, దానిఁగూర్చియే శ్రీ శాస్త్రులవారికి మున్నుదాహరించిన సంపన్న గృహస్థోత్తరమును వ్రాసినది. ఇంతవఱకు నడచిన ప్రస్తుతియెల్ల మేమెఱిఁగి నదియే. ఇట్టిప్రస్తుతికిఁ కిడిన ప్రత్యుత్తరమే చూడరాని కట్టుబాటులతో వచ్చినది. అందలి సంగతులనే మే మనుమానప్రమాణములఁజన గ్రహించినది. మాయను

మిత్రులారా భారపాటున్నచో శ్రీశాస్త్రులవారు తెలుపఁదగుదురు. వారు సర్వథా పెద్దలు. మా యనుమానమును బలపఱుపఁదగు మఱికొన్ని బీజము లుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

యేలూరు 20-1-1914.

"...మహారాజశ్రీ మంత్రిప్రగడ భుజంగరావుగారి లోపల విచారము వాల్లపల్లిలోని మహారాజశ్రీ కొప్పరపు కవీశ్వరులను ...పూర్వపరిణామము చెప్పమనగా చెప్పినారుగాని యేమీ బాగాలేదు. గంటకు 75 పద్యము చొప్పున చెప్పినారు 'శుకకవి శిఖామణి' యని బిరుదులుకూడా యిచ్చినారు. తరువాత ... వారు వీరని వెంటబెట్టుకొని... దగ్గరకువెళ్లి అడుగగా నిరసన భావము చూపటవల్ల మోతేవారిని ... పడితే వాళ్లు బలసభ చేయించినారు ఆరోజునకూడా బాగాలేదు,... వీరికి పున్న బిరుదులన్నీ స్వశాఖాభిమానులు యిచ్చినట్లు తోస్తుంది..."

Ellore,

5-2-1914. గుండు వెంకటకృష్ణమూర్తి

"తాము వ్రాయమన్న గుంటూరిసీమ రెండవభాగము తయారు అయిన వెంటనే వి పి. ద్వారా వారికొకపుస్తకమును పంపించగోరుచున్నాడను కొప్పరపువారికిని మీకునుగల వివాదయందు విద్వాన్నియమము పరిశీలింపుటకన్న శాఖాభిమానమధికముగా యుండుటచే వారు ఆ పేరులతో సంచారముచేయుచున్నారు. యీమధ్య యిచ్చట మోతేవారి ఆఫీసులో కొప్పరపువారు చెప్పిన పర్వ్లోదచరిత్ర ఆశుకవిత్వములల్ల వారి పాండిత్యపటుత్వము న్యాయబుద్ధి. కలిగినవారికి తెల్లమైనది ... సభా మధ్యమున కొండగుంటూరి నాగభూషణకవిగారు ప్రశ్నించగా అది తప్పిందుకొనుటకు యెన్నో తప్పుదారులనుత్రొక్కిపోతుదకు మాకు అంతే తెలుసునని చెల్లడిగా కవులు నుడివిరి ... కొందరు శాఖాభిమానులు... న్యాయవాదులమని వేరుపఱించి ... న్యాయబుద్ధివిడిచి ... అడ్డము వచ్చిరి....."

చిరస్మరణీయుడైన

Ellore T. Ramanjulu Naidu

మఱియు బేతపూడి ప్రకాశముగారను నొక విద్వాన్నియోవృద్ధులా నాటి సభకేగి వచ్చి ప్రసంగవశమునఁ జెప్పిన యుత్తరము లాయాయి యుత్తరములను

బూర్తిగా బలపఱుచుచున్నవి. శ్రీరాజా భుజంగరావుగారును, శ్రీవానుగోపాల రావుగారును, శాఖాభిమానులై సోదరులను సుకవులంజేయఁ బ్రయత్నించు సుగుణు లనేక మాయీ సభకు సంబంధించినవి కలవు. అందు సంపూర్ణావధాన మొకపరియేని యేజన్మమునఁగూడ * జేయనివారికి 'అవధానిపంచానన' 'శతావధాని' అను బిరుదములను శ్రీవారు తమ యాహ్వానపత్రములందు లిఖించుట యొకటి, సర్వసామాన్యముగా నేర్పడిన యాకుఱుసోపాధ్యాయక్తమగు సభను శ్రీగోపాలరావుగారు పరీక్షార్థమై యేర్పడినదానిఁగా . బోల్పఁజూచుట వేఱొ కటి, ఇది యిటులుండుఁగాక. వీరిరువురును వహించిన శాఖాభిమానమునుమాత్రము శ్లాఘ్యము కాకపోదు. ఏమన ? శాఖాభిమాన, కులాభిమానా గోత్రాభిమానాదులు ప్రతి మనుజునకు నుండఁదగిన సద్గుణములు, అదియటులుండె, పర్యవసిత వైవాహిక కవిమండల సభకు నంకురార్పణంచిన యీకీర్తిదివంక్తులం దిలకింపుఁడు.

(1914 - సం॥ జనవరి నెల 1 - తేదీ, సుదర్శినిపత్రికనుండి)

వైవాహికోదంతము

"...సుదర్శినీ పత్రికాధిపతియైన కస్తూరి శివశంకర కవి గారిని శ్రీరాజా గారు సభకు నాహ్వానము జేసినతఱిని ఆయనచే శ్రీవారికి వ్రాయఁబడిన విజ్ఞాపన మీక్రింద నుదాహరించఁబడుచున్నది....

చ. తిరుపతి వెంకటేశ కవిధ్వంసుల కస్మదీయ కొప్పరంపు సో
దరులకుఁ గల్గుచుండెనుకదా చిరకాలమునుండి పాండితీ
తరతమతాపరీక్షకయి దండి వివాదము దానిఁ దీర్పఁగా
నొరు లెవరింక నీవు వినకుండిన సర్వకవీంద్రచంద్రమా.

---

* శ్రీ శివాభ్యున్నమః. ది 26-6-13

క॥ గంటూరుసీమఁ జదవితిఁ। గంటిక్ గొప్పింటివాఁడ గర్వోద్ధతుఁడై
గెంటినవారితల విద్వ। త్కంటకులను వెందు వాఁకకర్మమె కాదే॥ తే॥ గీ॥ దూర
జేశంబునందున్న కారణమునఁ। బత్రికలెమాకు దిక్కుయి పఱిలె నఁదు। నవియు
సత్యేతరముగూడ నభేద్యింపఁ। దత్త్వమిదియని తెలియఁగాఁదరమె మాకు॥
చ॥ అరయక పత్రికాధిపతులఁదలు నజ్ఞులు పంపులేఖలక్ । బిరబిరఁ గూర్చి
వ్రాయుదురు విజ్ఞకాఖ్యములైన నేలొకో। పరుషడి "దున్న యీనెనఁ బట్టుఁ
డు గట్టుఁడు గాట"నంచు నం । బరపడువానిపోల్కి నొగి వాస్తవముఁ గనఁ.

చ. కడు రసవేత్తవీవు బహుకావ్య నిబంధనచాతురీధురీ
ణుఁడవు రమావిలాసుఁడవును న్మతె యింతకు త్యాగభోగరా
యఁడవును నయ్యఁ దిర్పతిమహాకవి యుగ్మమునేల పిల్వ? వి
ప్పుడెకిద యర్హమైన తటి పొల్చెడు నిన్నిదినాల కెంతయుఁ.

వెండియుం బండిరకవిమండలాఖండలు లగు నస్మత్కుపతివెంకటేశ్వరు లను విడిచి మీరలు గావించు పండితకవిసభ యెట్లస్మదర్థమగు? మీరు కవుల యన్ను భుజంగరాజులగుటచే మీకుఁ బక్షపాతము బిరుద్ధమయ్యెడిని గదా! మీయట్టి చానవారు పూనుకున్న నీకార్య మెంత కాలమిట్లు విచారణీయమై యుండవలెను..... ఇందెవరి కెవరు జెవరుమిన్నాగో తల్లులకుఁ దెలియవలయును..."

పైపంక్తు లనేకసందర్భములను వ్యక్తీకరించుచున్నవి. మేము శ్రీవారి గోష్ఠిమున జరుగు వివాహమున కాహ్వానింపబడనివారము కాము. మాకుఁగా వేఱుగ సభ నేర్పఱుపకున్నను శ్రీనా రందఱతోపాటు మమ్మాహ్వానింపఁ బోలేదు. ఇంతకు మున్ను చాలదినములనుండి "విఘ్నేశ్వరుని పెండ్లిపిలి" నాఁగి యున్న వేమురాగ్నిహోత్రతానధాన పర్యుక్తసన్మానముసకుఁగా గుంటూరు వెళ్లవలసివచ్చినది. ఆ యీ సందర్భమును మా 'నక్షత్రికుని' విచారవాక్యముల వలన నింతకు మున్నే స్ఫుటముగాఁ దెలిసికొని యుంటిరి. ఎట్లో దానిని ముగించుకొని శ్రీవారి సందర్శనమునకు రావలయు నన్న రావచ్చును గాని పచ్చినచో-

"అవధాని పంచానన' యన నేమి, 'శతావధాని' యన నేమి"

అని సోదరుల నడుగుకున్నను శ్రీవారి నడుగ వలయు ననిలోలోపలఁ గుతూహలము బోలెడు కలదు. ఈప్రశ్నము వైమనస్యమునకుఁ గారణ మగునే కాని తగిన సరుత్తరము రాఁదగినది కాదు. కావున నాప్రయత్నము సంక్షేపించి

జాల రక్కటా...॥ కం॥ ఐనఁ సోదరకవులార్గి। మానగరమునందు నైన మా వ్యతఁజాలం। గా నడుపుదురటఁ యట న। ద్దానిఁ ద్రిహ్రెదను గోరెదను బ్రకటింపఁ॥ తే॥ గీ॥ ఇం దసత్యంపు వ్రాత సుంతేనిలేదు। వాకియంబున లపమేని పగయులేదు। సత్యమును వెలిఁడియు వాంఛఁ దవిలితి। సాక్షులున్నారు పెక్కండ్రు చక్షురమతులు॥ కం॥... ముస్తాల రామ ముఖ్యుండు ... చేసె వేడ్క సప్తాహంబుఁ॥ క॥ అపుడు కొపరంపు పెద్దకవి... పద్యములఁ... జదువగఁ।

కొంటిమి. ఆయీ విషయము పరిష్కృతమన కంతగా సంబంధించినదికాదు. ఈవివాదము భాషాభిమానపర్యవసాయియైనదిగా చెంచడగదను నియోగిశిఖామణు లనేకులు గలరు. ఈయంశము ప్రాచీనపుటాదర్శ మనుభూతాంశములెన్నో కలపు. అందొకటిమాత్ర మిట సుబోధింపబడుచున్నది.

చ. ఒకదినమందు గర్తపురి కొండొక దారుణ గట్టుచున్న వే
టకడు గనంగనయ్యె నొకటక్ సుగుణుండు నియోగియొక్కఁ, డం

...లేదీతనికి ననిరి తజ్జులగు బుధుల్ ॥ భా॥ 'శబ్దజ్ఞానము లేదు సుతయయినక్ సాహిత్యముక్ లేదితం। డబ్దంబుల్ ప్రభవాదులక్ ఇదువునట్లాత్మీయపద్యావళిక్। శబ్దం బొకసమంటఁగాఁ జదువు నిశ్శంకఁబుగా వర్షహీ। నాబద్ధావ్యనముఁ బోల్పఁచ్చుఁ గవితావ్యాహార మిట్లొప్పనే'॥ క॥ అని తమలోఁ దమరనుకొని। కని కొప్రపుటతని కనిరి 'కవిపోటకు నెం। దునుఁ జాలవీవు చదువుము! తెనుఁగుక్ సంస్కృతముఁ బిదపఁ దీర్పుము కవితక్'... తే॥ గీ॥ మనుచరిత పద్యములకొన్ని ... గొప్పిపుంగవిగుఁబ్పె ... యండ టపు డిహీ యని మంచి ంపఁ... సీ॥ ఒకరు ప్రస్తారి నొనఁగెదమన దాని యత్నంబుఁ జేయలేదని యెను గవి। కావ్యపాఠంబు నొక్కఁడుగఁగా వానిఁ జదువలేదన్నిచెప్పె సరసతముఁడు। బగిఁ బురాణార్థంబు నొకరు కోరఁగ నెప్డు చెప్పుట లేదని చెప్పె మేటి। ఒక రక్షరనిషేధ మెనరింతుమన్న నెక్కుడుభారమగునని యుడిగెఁధీరుఁ। తే॥ గీ॥ డిట్లు ధారణ, పాండితినెఱుఁగకయె వ। భానమని పదుగురకుఁ బద్యములఁ జెప్పె। నెల్లజను "లీహిహీ" యని నెల్లుగోలఁ। జేసి రిదె వారి యవధాన మోసుధీంద్రి... ఈ॥ అంతటఁ గొప్రపుంగవి... వెంకనక్ దెగడ... నీరసవ నిష్పుడై... పాఱుఁడాయనెక్ ॥ క॥ అనవుడుఁ గవి భయ మెఱఁగొని। చనియెక్... తే॥ గీ॥ ఆర్య! వీరలు మాపురమందుఁ జేసి। నట్టిపని యిదియే పాందినట్టి గౌర। వం బిదియె వేరొకటిలేదు వారలచటఁ। బ్రిమదమున నాడునుడులు దబ్బఱలు సినుఁడు... ఈ॥ కావ్యస తత్కవిత్వమును గానని యిట్టి కవుల్ వచించు మి। ధ్యావచనమ్ములక్ గలఁత నందకయుందురుగాత మానవుల్। భామునందుఁ బండితులఁ బల్మఱుమెత్తుఁగాత సత్యపుం। దొరవఁ జరింత్రుగాతఁ జెఱుత్రోవలఁ దోఁగక కొప్రపుంగవుల్॥

ముదిగొండ వాగవీరేశ్వరుఁడు, కళిన్దుబజారు, శికిందాబాదు.

తకు మును మమ్మతండు విదితమ్ముగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు, వి
న్కి కతనఁ బూర్తిగా నెఱిఁగి లేవలసక్తుఁ డితండు మాయెడఁ.

ఊ. ఆపుహితుండు మాయెడుటి కావ్యలిమైఁ జనుదెంచి మ్రొక్కి 'యో
స్వామి! భవద్యశంబు విని సారెకు చర్చన మాచరింప నెం
తే మది నూహచుందు నుకృతోదయ మిర్వురఁగూడ మిమ్ముఁ దా
నీమెయి నీపురమ్మునకు యెట్టులొ తెచ్చెఁ గృపానుషంగియై.

ఊ. ఐన మతేమి మిమ్ము మనసారఁ గనుంగొని మాటలాడు పు
ణ్యానకు దూరగుండను గదా! మఱి నేను నియోగినొట; న
య్యో! నయమింతలేక తమయోగ్యత, యస్యలశక్తి, పూర్తిగా
లోన నెఱింగియుండి చపలుల్ కలహం బిది పెట్టి రీనుఁడ.

ఒ. "కటికుక్క గరంగిగోవుగ, విరచింపఁగ నెంచి" రంచు విని నెమ్మది"నీ
చంతము"హాలిక్కి పుక్కిటిపురాణ, మ"నియెంచుకొందుఁబూర్వంబెపుడుఁ.

ఇ. ఇపు డెటుపంటి పారిజ్ఞతములేని జగమ్మున నుండవచ్చు నం
చపరిమితమ్ముగాఁ గలిగె నాఁటనిమ్మిక, లేనిమాట తా
నెపుడును బుట్ట దొక్కయెడ నెట్టులొ పుట్టిన నిల్వనేర దే
చపలుఁడొ యట్టివాఁ డొకఁడె నెంగుటనే జనియించె నానఁడుల్.

చ. అది యటు లుండనిండు మనమందలి కోరికి దీర్చుకోఁగ మీ
పదయుగదర్శనంబునకు పత్తునొ, నెంటనె కత్తులోనిదు
ర్వ్యాధుఁడె పాఁడనేనిఁ జూచి మఱి యేమనునో యని సంశయింతు, దు
ర్మదులకు నక్కటా! కలదె మంచియుఁ జెడ్డయు నడ్డమాకయుఁ.

చ. "అతఁడు నియోగినాఁడు దగఁ డాసనసత్కృతి" కంచు మీరు వ
ల్కితిరె? వృథాగ నెందులకు లేపిరి కఱ్ఱ నియోగినైదికవ్రి
తతికి? విద్దెయున్నయెడఁ బక్షము యుక్తము; విద్దె లేనిచో
వితగద పక్షపాత, మవివేకుల పద్ధతు లిట్టివేకదా!

చ అని తవ నెమ్మదిం గలుగునట్టి యథార్థముఁ జెల్లఁ జెప్పి తో
చివగతి నొచ్చుకోఁ దొడఁగె; వీయము లూనఁ జెప్పెదానైన స
జ్జనులు దురుద్యమంబును బ్రశంస యొనర్పరు గాని వారణం
బునకు యతింపఁ గొంకుదురు మూర్ఖులకుఁ జగమెల్ల జంకుఁగా.

ఇట్టిసిప్పకుపాతులను గణింపక మాసోదరులు తప్పడుస్పష్టులు లోనగు కార్యములచేఁ దమమఁ దోడ్పడ నుంకించు సామాన్యులను మిగుల గౌరవించుచున్నారు ఆస్పష్టిస్వరూపమింతకుమున్ను 1 వ పుటలో నుదాహరించినదియే, (పశ్చిమ నరసింహయ్యలేఖచూ) మఱియొకటి యిటఁ జూపుచున్నారము.

(మక్కి-కిమక్కి-నకలు) 28-7-13

"...మీరు ప్రకటించిన గుంటూరుసీమ అను అబ్బప్పు పుస్తకము పత్రికలలో 41 పేజీలో మీపుస్తకమును ది 1-3-13 న తేదిన నాకు పీ పీ గా పంపింపుడని కోరుచు నొకజాబు వ్రాసినట్లు చర్చించి యున్నారు అట్టిజాబును మీకు నేనెన్నడును వ్రాసియుండలేదు. ఆయుత్తరమును మీ రే యూహారమున బ్రదురించితిరో వెంటనే తెల్పవలయును."

పోతగాని వరదయ్య, సంపాదకులూరు పోస్టు.

ఈ యుత్తరముఁగూడ మొదట వ్రాసిన వరదయ్యగారే వ్రాసియుందురని మామనస్సాక్షికి వచ్చుట లేదు, అందులోలికిని, ఇందలిలిపికిని, లేశమును బోలిక లేదు, అయినను నిందలి తత్త్వమును దిల్పుటకు నిజమైన వరదయ్యగారు ప్రార్థింపఁబడుచున్నారు. ఆ యీ మాయవేషములెల్ల నుండు శీర్షికలు పత్రికటింపఁబోవు 'నారాణకాస్త్రము' లోనగు నేతిబీఱకాయ పొత్తములయంమఁ జూడఁగలము, తత్ప్రతికియ యగు 'నమస్కారము' వాని తత్త్వమును దేల్పఁగలము, కావున నిటఁ జర్చింపనవసరము లేదు, సోదరులిప్పుడొనర్చుచున్న పరిశ్రమమెల్ల * నెల్లూరి ప్రకృతచరిత్ర బోధకము లనుగ్రంథములను మాయింపఁజలయునని తప్ప వేఱొకటికాదఁట! ఇంతలకు వీరు వారివారిపేర వ్రాసియు నుత్తరములు కడు శోచ్యస్థితిలో నుండుటయు, ఆకారణమున వీరు వారివారిచే మందలింపఁబడుటయుఁ బ్రత్యక్షముగా మే మెఱుఁగుదుము, పరికృతము సోదరు లొనర్చుచున్న.—

'కష్టము కిష్టారాయునికే యెఱుక'

---

* గుంటూరు 17-2-14

...గడచిన సంవత్సరం ది 14-6-13 తేదీన వేమవర అగ్రహారం నివాసి గ్రామ కాపుఁ స్తుడు ... అనువాఁడు మీపేరవ్రాసిన వృత్తరం వేమవరం శతాధాన పత్రికలో నుదహరించియున్నారు. ఆవృత్తరమునకు వ్యతిరేకముగా

సర్వథా వారియుద్యమము ఫలించుఁగాక,ఇంతకుమున్ను తమకైయాత్మను వంచించి యవాచ్యములను బ్రిచురించిన పల్లెదులకు వీరు చూపనెంచిన కృతజ్ఞతాస్వరూపము నీకిర్రింది సోదరుల యుత్తరమువలనఁ దెలిసికొనవచ్చును.

"శ్రీ పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహ సత్కవికి, ప్రియమిత్రుఁడా! మీకాహ్వానపత్రికలు వచ్చియెయుండునుగదా ... మీకు వినుకొండ, సాలస గ్రామములలో రెండుచోట్లను సన్మాన శూన్యమయ్యెను ... మీకు పరిభవముగా శీర్వివిద్వత్పరిభవర్యనిచే సన్మానము చేయించుపలెననియు, ... మీ పేరచ్చట వెల్లడిచెయుపలెననియు, ... దలంచితిమి, ... కాన ... 15 వ తేదీ సాయంకాలమున కిచ్చటికి తిప్పక వచ్చితీరుడు మీకుఁ జెప్పవలసినసంగతులనేకములుగలవు, ... అది వివాహము, ... కావున, ... ధరించు పవస్త్రములు. ఉష్ణీషము చెప్పనక్కఱలేదుగదా, ... 1, 2 తావులకాగితములు, ఒక పిన్నులు, ఉండవలయును, ... ఇట్టిసమయములో మీరు వెల్లడికి రానిచో నిఁకనెప్పటికిని, ఏల్చూరు, ముప్పాళిలలోపాహుకార్లు ఎప్పుడు సభచేయింతురా, అని ప్రతీక్షించుచుండవలసినదే కాని వేఱుకాదు, ... కాన రేపుసాయంకాలమునకు మిమ్మారమ్మని కోరుచున్నాఁడ, ... ఆంతరంగిక మిత్రత్వకారణమున నిట్లు వ్రాసితిని, ... చి॥ మన్నికంటి (గురునాథుని) యొద్ద వివాహాహ్వాన పద్యరత్నావళియను మా పుస్తకమొకటికలదు, దానితో నత్యవసరము, కాన వానిని విచారించి ... వీండర్రిచే బంపవలెను,..."

12-12-13 ఇట్లుభవన్మిత్రుఁడు,

కొ॥ వెంకటసుబ్బరాయశర్మ.

... బాలదాసత్వమునకు (విశ్వనాథునిఁ) బుత్తెంచుము.

మూఁడు నెల రోజులక్రిందట సోదరకవులు ... గారు కొప్పరం జెల్లిగా వారికి విందుచేసి పద్యములచే భూషించి "ఆవుత్తరంలోని సంగతులు నాకు తెలియవు, యెవరు వ్రాసినారో" మొదలైన సంగతులతో వారి స్వదస్తూరిని నొక వుత్తరం సోదరులు వ్రాయించుకున్నారట ... మీకు వుత్తరం మొదట వ్రాసి తిరిగి యీలాగు వారికి వ్రాసియిచ్చుట చిత్రముగావున్నది, ..."

W. V. Subbayya.

ఇందుఁ గుండలీకరింపఁ బడిన గురునాథ విశ్వనాథులే గురువిశ్వనాథ కవులు, అనుపర్శ్లదులు, ఇట్లేండఱునో సోదరులు కవుల నొనర్చుచున్నారు చూడ గులు మోసమున మునుఁగుచున్నను దగ్గఱవారు నొచ్చుకొని * నిజమును దెలిపు చ్చుచున్నారు. ఆ యీ 'గూఢపుష్పాణీ' లోని కొంపఱయోగ్యతలను దెల్పు వ్యాస ములనే యభినవపరస్వతి యుపేక్షించినట్లు నేనుక వ్రాసియుంటిమి. గర్వింపవి స్తర భీతిచే మేముగూడ వారివారి వాక్యములెల్ల నిందుదాహరింప లేకపోతిమి. విషయమంతయు వ్రాయఁజాలకున్నను శైలీ ప్రదర్శనార్థమై కొన్ని యక్కరము లను మాత్ర మిట నుదాహరించెదము.

(1)...సీ॥ గుర్రిడ్డిపుల్లమకడ నడ్డదిడ్డపుఁగూఁతలను గూయుటాఁకుని యనె డివారు... తే॥ గీ॥ తనదు బండారమును మంగతాయియొద్ద, జూపఁగా వలెనో యంచుఁ జోద్యమనుచుఁ, బలువిగ్రమ్మరిలఁ బలికిరి పాప మతని సరసు లైనట్టిగూ సభాస్తారుశెల్ల॥ తే॥ గీ॥ లౌకికజ్ఞానహీనులు లక్షణంపు, వాసననగొంచె మెఱుఁగనివారలెల్ల, సుకవులకు శోధనూర్చెడు సుజనులగుట, వారు చిరజీవులైయుండ వలయుఁగాక.

---

*... తమకు "హెచ్చరిక" అని వ్రాసినకవీశ్వరులు యేమి తెలియనివారు. వారిని గురించి క్రిందవారి విశేషంబులు వ్రాయుచున్నారము. గురుకవిగారి యొక్క బుద్ధిబలముఁ ఈ క్రింది సంగతులవల్ల తెలియును. ఒకసు యేలూరిలో జమీందారుగారి కొమార్తవివాహమహోత్సవంబులో 'కొప్పరపు కవీశ్వరులకుయేమి బహుమానము యిచ్చినారు'. అని అడుగగా మెడల్సులు యిచ్చినారు ఒక్కొక్కటి 30 శవర్లుయుండునని చెప్పిరి. యెంతమెడల్సు, యెంతమండము, వుండునని ప్రశ్నించగా అర్ధభా మెడల్సు అర్ధభా మండము వుండునని చెప్పినారు వారి యొక్క బుద్ధిబలము దీనిలో తెలియును. విశ్వనాథము అనుకవికి 10 సంవత్స రములు వచ్చినపిదప 'కృష్ణా' అనమనమయెడల 'కుతెల్సా' అనెడివాడు యిప్పుడు యితనికి 15 సంవత్సరములు వయస్సు యుండును. ఈ సంగతులను బట్టి వారి యొక్క సంగతి మీరే గ్రహించ కర్తలు. 'హెచ్చరిక' అని వ్రాసినపద్యములు కొప్పరపు కవీశ్వరులు వ్రాసి వీరల చేతులు చెట్టినాఁడు. విశ్వనాథము అనే అతను పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహ కవిగారి సహోదరుడు....."

(చేవ్రాలు,) 10-1-14

సాలసగ్రామం, శిరంగిపురం పోస్టు, గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.

(2)...మ॥ వినవయ్యెన్ గడు హేయపద్ధతి తద్విఖ్యాత కారుణ్యచే
తను నాతండదినన్నగాదిగను జింతఁ జేయఁ గొచ్చెఁ గవీ, తుని సర్యాదనుజేయ
హెచ్చుగఁ; గవీయం డద్ది గాందంగ లే, కనుమఁనంబోక యింతిలేక కడుధైర్యం
బొప్పనుండెం బురిన్॥ ... ఊ॥ పాపము...లకుఁ బాలుగనయ్యెను శర్మశాస్త్రి
యం, చాపలుగాకి కిట్టులనె యంతట నంతట నైనఁగాని లా. నీపనులెల్ల మానఁ,
డని యింతనె యాతఁడు నిగుంబొదనే?, 'యీపని యెంగ వాని' కని యెంచెడి
వారునునైరి వీటిలో॥ ... నీ॥ ఓదార్పవచ్చిన యోఁడ జే 'రిది నీకు మర్యాదగా'
చని మరలువారు ... "తగనిగర్వంబూనెఁ దగినలాభం బొందెఁ గను బుద్ధివీఁక"
వని చనెడివారు॥ గీ॥ పలువ్రకారను బలువిధంబులఁబ్రకటించి । యేడ్చువానిని మఱి
మఱియేడిపించి । యెట్టిమన్ననఁజేసి రే నేమిహార్తు, నెంతయైన స్వభావో క్తిచే
కొ అంతే॥ ... నీ॥ "ఏప్పికూలలుగూపి ... రినునారెల్లఁ గవులనఁబడ" రటంచు
... లే॥ గీ॥ పురమునందలి పెద్దలు పాలుపుమిం, నాడి నిద్ధీకరించిరి యంతనుండి,
యింటిలోనుండి వల్వడఁ దెంలేక్ష్య. మద్దె నాతని కారాగార ! యహహా! కర్మ॥"

పాపము, సోదరు లీపాటిని మంచితోర్పినఁ నచ్చునారేఁగాని, మనోగం
జనీ, హితకారిణు లవ్వారి నేమో యుద్ధరించుననుభ్రాంతి నెనుకకు లాగుచున్నది.
అవి చేయుచున్న యధిక ప్రసంగమునకు సుదర్శనీ పరిభాషాధిపతికన్నఁ జక్కని
హితబోధకులు దొరక రనుట నిక్కము కాని యిప్పుడిప్పుడాయనం గూడ నవి
తిరస్కరించి దూషింప మొదలిడుచున్నవి. సోదరులో ! వానికన్నను మించి
ప్రసంగించుచున్నట్లు పూర్వాంగమునఁ జెక్కు సందర్భములు చాలఁ బడినవి.
ఇందు వారి రిజిష్టరు త్తరము చదివిన వారికి వారివాచాటత పూర్తిగా గోచరించె
డిని. వారి హృదయమునకుఁ గడు నికృష్టముగా నెక్కినమా'గుంటూరిసీమ' పూర్వ
రంగము ప్రాజ్ఞుల కన్యథాగా దోచుటకుఁ గారణమేమో సుంత విచార్యము కాక
పోదు. గానఁ దద్బోధకములు గొన్ని యుత్తరము లుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

అభినందనములు

తమ సీమ పూర్తిగఁ జూచితిని. కడు రసవంతముగనున్నది. తత్రాపీయ
త్కించి త్సంస్కారులు' అను కందమునకు సాటిమఱియొక పద్యము లేదు, ..."

మ. అవురా! శీతధరాధరేశ్వరసహవ్యాప్తిగాంభీర్యగ
ర్వవినాశిత్వదుదారవక్త్రి విసరద్వాగ్జాన్హవీపూరధా

తవిరుద్ధాశయుపంకపామరహృదాదర్శమ్ములండెల్లఁ గా
కవిభూకాననమల్వివర్ణములుగాఁ గస్పట్టై నిప్పట్టుగ్.

మ. కలుషస్వాంతు లనామకు ల్నుకపిధిక్కార ప్రియు "ల్నత్యవా
దులు" నౌపెద్దలడంగ సాదులయి సూను లార్యుల దుర్మంత్రితం
తుల్లు గూలఁ దను 'సీమ' వాస్తవము నుద్ఘోషించుచో నం దసు
ల్లలరూఢంతయుఁ జెల్లవాలకుఁ జెల్లంబయ్యె నుల్లంబులఁ.

శా. అంభోధ్యాగ్నిభస్మభోచ్ఛగత సూర్యాలోకసంతప్తులై
జృంభ ల్గార్కిక్కుమఁ గృష్ణలోనఁబడి పే "కిర్రిండెట్టు మీఁ దెట్లు క్రి
ష్ణంభజ్లై" మటుమాయమై చిసిన శుంఠ ల్గొంద అవ్వారిసం
ధంభం బెల్లనడంగఁగాఁ దుదకు సీమ న్బట్టికోనాఁటికిఁ.

శా. సత్యాధార మసహ్యశూర మసుచుఁ సర్వంసహాచక్రమం
బత్యౌన్నత్యము గాంచి సర్వవిబుధాహ్లాదాసుసంధాయియై
సత్యాభాసులగుట్టు బిట్టడఁచి విశ్వాస్తుత్యమై యెప్డు గీ
ప్రత్యక్షాగమరీతిఁ గ్రాలఁ గల దస్మత్సీమ నిస్సీమమై

కాశీ కృష్ణాచార్యులు

శా. కంటికిఁ గుంటురి సీమలోనఁ గనకమ్మా జాతబీదోల్లస
త్సాంఘాస్వాదన నష్టధీకుకవిరాడ్వాంతిపర్యాదకీర్యూ
లుంటాకోషధదాత్మ సత్కవివిభిష్మశ్లోకోత్తరోపజ్ఞతా
కాంతక్యావహదుర్జనార్దునముఖాఖండకీర్తోద్దండతల్.

మ. బళి! భూపత్కకసాయపానమహిమంబై జాడ్యమందాగపుం
జలబున్నీరు హరించెఁ గర్ణకటువుల్ చండాశుభారాత్మత
మ్ములనుండగ్గె బడాయిదిగ్గు లపుడే పోయెఁ జుఁడీ! దొంగవ్రాఁ
తలమార్గంగన్నిరఁకఁ బుట్టఁ గూడ దప లంతర్గామి చెట్లన్నవో!

శా. బండాటంపు మఁ మ్లుచాలిమొగముల్ వాయంగ దన్నం బళా!
గుండెల్ కొండొక దాని కుండునె భవద్గుంటూరు సీమాభిధా
ఖండగ్రంథనిబంధనోత్థకవితాకఁఖాణికిం టక్కు సీ!
పండుల్వైన్నతము రాలఁగొట్టిన దదే పాపమ్మ విద్వత్కవుల్.

శా. చుట్టాలం దనియించుపూర్కొ మెయి హెచ్చుల్ గర్వ మ్మలుం గొట్టి యే
లట్టాలుం బయిఁ జెట్టుకోక యెటో కాలక్షేపముం జేయు నా
గుట్టుం గిట్టలతోడఁ జిమ్మినది మీ గుంటూఁపీసూహ్వయా
ఘట్టానీతవినీతవీథి నిజధారాచాకచక్యంబునక్ .

శా. గంటల్ గుంటకుఁ జేర్చి మున్నొకఁడు మీ గారాబు శిష్యుండు దా
నంటుంగాజు లొసంగ శాత్రవుల; కయ్యా! "యంత మాత్రంబుగా
నెంటేచా" లనుకొంటి మిప్పు; డిపుడయ్యా! గాజులుక్ రాల్చి మీ
గుంటూస్సీమ కృతిప్రతీతకవితాఘోటీఖురాఘాతముల్ .

శా. కల్లల్ కొల్లలుగూర్చి లోకము నెటో కన్గప్పి వాచాటపుం
జల్లుల్లుప్పిన దొంగయుత్తరములక్ సంధించి రన్నన్న! మీ
ఫుల్లస్వారవచోరుచు ల్గని తమఃపుంజంబు లెల్లేవియుం
చెల్లం బాఱు నటం చెఱుంగ రెప మాడేబన్న లోసత్కవుల్ .

శా. గేహేనర్దలు పతిక్రియాపుల దురుక్తిక్యక్తి చాటించి నై
జాహంయుత్వముతో ముదంపడుట లాహా! కానఁగానయ్యె నీ
యూహాతప్రిపలాయికత్థనవచఃప్రారంభసంరంభస
న్నాహంబు న్మొదలంటఁ గూల్పనె భవన్నవ్యామృతవ్యాహృతుల్ .

ఉ. గురుధిక్కారముఁ జేయునిర్వురను ముగ్గుటించు మీ కిప్పు డీ
గురుగర్వాంధుల వీడుపెట్లు తగు? వీర్గూపెట్టనందాఁక నెం
డరయం బెల్లముకొండ మిర్రింగఁగలధైర్యావాప్యుఁడొక్కొండకో
ప్పరము న్వీడు నటన్ననూట కలదే! భావింపుఁడో సత్కవుల్ .

కం. అన్నా ! యెన్ని పథాలఁ బోయిరి త్వదీయానూనకీర్తి ప్రకా
శోన్నత్యంబు హరింప దస్యు, లపు డాయ--ర్లలో గంపఁ గొ
ట్టి న్నిక్కంబుగ మీక చెల్లు నొరు లీటాటోటులం 'బట్టి కొం'
డన్నం బట్టఁగ లేర; యందునన కాదా! వారి కాబీరముల్ .

శా. జల్లిం బల్లిదు లెత్తునారలఁట! యా సశ్చక్ష్యమెట్లుండునో !
చిల్లు ల్వెల్లనినామమే తెలిపెడుం జేఁ దిర్గిప్పినంగాదె పా
ట్లల్లంతక్ బయికేగుచెంచు; నటుపై నస్త్రంబొ ? యస్త్రంబొకో?
తెల్లంబే, చిరజీవియైనటుల మీ ర్దీవింపుఁడో సత్కవుల్ .

ఈ పద్యములు ...నాశరీరము చాలశోచ్యావస్థలో నుండుటచే నింతటితో నంతరింపఁబలసిఁచ్చుచేమో యను శంకచే నిప్పుడు పంపుకొంటిని. నాయందు దయయుంచి వీనిని గర్భింంచి నన్నాశీర్వదింపుఁడని కోరుచున్నాను.

2-9-13. రాళ్ళబండి వెంకటసుబ్బశాస్త్రి.

Guntur.

.....గన్నటిదినమున నామూలాగ్నిగా లేమ సీమంజదివితిని. చదువు నప్పుడు ప్రభ్యాతము మేన గనుర్వాట కలిగించె. ఇది అతిశయోక్తికాదు. కొన్నికొన్ని భాగములయందు తాను యాథార్థ్యమును వెల్లడింప వాసిన వాక్యములు చదువుచో నాకు గన్నీరుపొడమె విశేషించి కొప్పరపు తప్పడుజాబు పుట్టుమున మీరుచేసిన కష్టము, మీరు వెల్ళిపోకలు, తిక్కనను మఱపించినవి. భారతపు ఫక్కీయంతయు మీకొక్కరికే యలవడినది. అపరతిక్కన యని మిమ్ములిలంచుచు మీపాత్రమును గన్నుల నద్దికొంటిని. ఇంకొకంజె నాసంతోషము వెల్లడించలేను. ప్రతిపత్తులైనను నీగ్రంథమును దిగ్విజయంగా శిరసావహించి తీరవలయునని నానమ్మకము.

B. Lakhmikantam.

...గుంటూరిసీమ చేరినది చానిని... అందుకొంటిని. దానిని చదివిన నాటి నుండియు నాకు కలిగిన యానందమును మీకు వ్రాయజాలను. మీరువ్రాసిన వ్రాతకున్నూ మగుంటూరులో అన్యాయముగా, అక్రమముగా జరిగిన అల్లరికి నేమి భేదములేదు. తమరు వ్రాసిన పుస్తకములవల్ల మాగుంటూరులో 'సత్య వాదుల' మనియు, ...దొంగదేరులు పెట్టుకొని సంచరించుచున్న వారియొక్క డంబము అణచినది అనినేనురూఢిగా వ్రాయుచున్నాను. మీయెడుటిపత్రము వారి యొక్క...కట్టివేసినది..."

11-4-13 గుంటూరు. మాటూరి బసవయ్య.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తెంపరులై మనకొప్రపుం గవి
శ్వరుల పృథాగ దూఱిరని వ్రాసెదువారికిఁ దారతమ్య సం
కరముగఁ బల్కువారలకుఁ గాఱులఁ బత్రికలందుఁ బ్రోలు ధీ
వరులకు 'రామశిష్ట' యన వచ్చును గుంటురుసీమ నెంతయున్.

ఉ. ఎక్కడి వేంకటేశ్వరుఁ డిఁ కెక్కడి తిర్పతి ! రామకృష్ణులే
దక్కఁగసీరు వారిఁ, దగఁదక్కఁగ నిచ్చినఁ గొప్పిపుంగవుల్
నిక్కు విదల్పఁగా గలఁ, నిశ్చయమం చని వాయుచున్న యు
వ్వాక్కులు వ్యర్థముఁ సలుపువారిల మిమ్ముల నెన్నశక్యమే.

సీ. "భువి మహాకవులతోఁ బోలిన ననుభవింపక తప్పునా ! యంచుఁ బల్కువారు
"తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లనఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లం" చు వినుచువారు
ఆత్మకథారాది రాజాస్థానగత కథాభాగంబులను జ్ఞప్తిఁ బట్టువారు
ఎవరింప మునుపు వాయినిఁగట్టినట్టి పెద్దలచరిత్రలు మదింపలఁచువారు

తే. గీ. నిన్నగాకనె మొన్న నిందించినట్టి
రామకృష్ణులు దృష్టాంతరంబటంచు
సారెఁదలపోయఁ జేసె గుంటూరిసీమ
విబుధమండలమందు వ్యాపించువేళ.

మ. ఎలమిఁ గొప్రపుజల్లిసీమయును మీ రీవార్తయుఁ గుంటూరు సీ
మలఁ జేఁ బట్టి నిజంబుఁదేల్చుకొని నమ్మఁ వచ్చు సత్యంబు ని
శ్చలచిత్తంబున నంచుఁ బూనితిమి యీసాహిత్యయుక్తుల్, నియో
గులనుఁ నైదికులన్న నొక్కటియె మాకుఁ బొక్కు లింకేటికిఁ.

సోదరకవులు { దూపాటి తిరుమల శేషాచార్యులు.
వేంకటరమణాచార్యులు 5-5-13.

... గీరత, గుంటూరు సీమలయొక్క భోగము లచ్చుగుగిసినత్రోడనే నాకు బంపుట కొరకు నాపేరును రిజిస్టరుచేసికొని...కృతజ్ఞతాబద్ధుని గావింపవేదు చున్నాను...నిన్నటిదినమున కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారావుగారి గ్రామ మరుదేరగా గుంటూరుసీమపలన వారినుస్వభావము నెరిగినవాడనగుటచే, అయ్యా! గుంటూరు సీమందిలకించితిరా? తమజల్లిసీమ యేమైనదని యడుగ, నేమేమో ప్రగల్భములంబలికి జల్లిసీమ నెలదినములలో వచ్చుననిరి...గుంటూరు సీమయొక్క పూర్వరంగమును తనివిదీరగాంచితి. కొప్పరపువారి యసత్యపరికల్పనలను తమ సత్య నిర్ధారణలను మధురసుధాధారలలోకు తమ కవితాసై పుణ్యమును వాకే గాక సర్వాంధ్రులకమందానందము నొనరింపక మానవని ఘంటాపథముగఁ జెప్పక తప్పదు.

మాకరాజు నారాయణరాజు. గుంటూరు 17-4-13

గవర్న మెంటు ట్రయినింగుస్కూలు

... గుంటూరుసీమ చదివితిని. అఖండమగు మీకవితయందలి కథావిషయ గమనము అత్యద్భుతముగ నున్నది. ఈకథా సంవిధానపరిపోషణ ఆంధ్రీవాఙ్మ యమునందు ఒకరిద్దఱు సనాతన కవులయందు తిక్కన, పినవీరభద్రుఁడు తక్క లాఁతి యెడలఁ గనుపట్టను..."

గుక్కామాక్షి తిరువల్లి 2-7-13.

రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

...గుంటూరుసీమ పూర్వరంగమను గ్రంథమును ... నందుకొంటిమి... సదరు గ్రంథము మానసోల్లాసములను బోగొట్టి నిజమైన విషయములను దెలియఁబఱి చినందులకు మేమెంతయుఁ గృతజ్ఞులము. "నిజమునిలకడమీదదెలియు" నను లోకోక్తి కల్లగాదుకదా! వేయేల! సర్వవిధముల దివ్యగ్రంథము సపరిమాణము గాను, బక్షపాతరహితముగను, చరిత్రాత్మకముగను, వాక్యఁబడివసుటకు సందేహములేదు. దీనింగాంచియైనను గలహాశీలులు మానసమున వహింతురుగాత. Secunderabad Daccan. ఏ. యఁ. రామకృష్ణులు. 30th March 1913

ఉ. చూచితినండి 'సీమ' పరిశుద్ధవచోనిచయాభిరామ వి
ద్యాచతురపరిమోదధనధామ, యథార్థకథానకోక్తి ము
ద్రాసణకామ, గాఢ్యకవితంత్రిబహిష్కృతిదేవభామ, యం
బాచరణాంబుజాతరసబంధర! శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా!

శా. పాశ్చీపశ్చిమదిక్స్థితాంధ్రకవిపారీణానిలాహీంద్రమై
వాచాకోశవిషాక్తరిక్తజనతావక్త్రాపటాసారమై
భూచక్రోర్విపృథుప్రపన్నలతికాస్ఫూర్జద్ధ్వసంతస్తనై
తోఁచెఁ జుండి చరిత్రయుగ్మము కవీంద్రశ్రేణి చూడామణీ!

క. గీరతమా! యత్యద్భుత, ధీరులపసఁదేర్చె 'సీమ' తేర్చె సహోత్థ
శ్రీరాజులపసఁ; జార్యులు, చారుపరిజ్ఞులు భవత్పరిశ్రాంతికి మెచ్చఁ.

భాషాతీర్థయాత్రి. 22-4-13 గుంటూరు అగ్రహారం

D Ramaswami Sastri

ఉ. దైవముఖమ్ముఁజూచి సమతఁ వహియించి చరిత్రయుగ్మముఁ
భావవిదుల్ సెబాసనఁగ వాసితి రొనసుశైలిఁ దాము, మీ

చేవ యథార్థ గౌరవ విశిష్టము శిష్టజనైక వేద్య మో
దేవ ! భవత్ప్రతాప మతిదృశ్యదరిద్రపరిత్రిబంధకం బహో!

గీ. సకలలోకమ్ములకు సత్యస్తత్త్వమిట్టి
దనుచుఁ దేల్పంగఁదాము వాగ్విసనచరిత్రి
'సీమ' నా కొండుపతి వీ. పి చేరఁజేయ
వెంకటకవీంద్రి మ్రొక్కెద వేవిధముల.

మాగంటి వీరరాఘవశాస్త్రి. 24-8-13

...గుంటూరిసీమ యను వివాదాంశగ్రంథమును నామూలాగ్రముగా జది వితిని. సోదరకవులకును మీకును గలిగిన వివాదసందర్భములో మీ తప్పేమిలేనట్లు యీ గ్రంథమువల్ల యథార్థము బయల్పడినది...ఉత్తరరంగము గూడ ... బంప గలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. ఖరీదు ఎంతయిననుసరే ముందు పంపుమని నెల విచ్చిన బంపెదను.

చించినాడ వేంకటరత్నశాస్త్రి బెజవాడ 29-4-13

గీ. సిరులఁజెన్నొందు గుంటూరుసీమ ప్రథమ
రంగమునుగాంచి తుష్టాంతరంగుఁడైతి
నెలయ నుత్తరరంగము వేమవరళ
తాపధానము వీ. పి. గాదయనుబంప,
నోరి వందములునేతు కోర్కెమీఱ

చివుకుల పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

సూర్యాల్లసూపర్‌వైజరు, పొదిలె, నెల్లూరుజిల్లా, మకాం తర్లుపాడు 21-7-13

చ. కనుఁగొనలేక మీప్రతిభఁ గల్లరు లల్లిన ప్రల్లదంబులక్
గని విని యబ్బు పండితుఁ డొకండు శతంబున కైన నున్నె? యుం
డిన నిలదిక్కటూహముల నిండి పయిక్ బయిఁ బొంగి నింగిఁ బా
ఱిన భవదీయకీర్తిలహరిన్ నిలుపంగ నెవార లోపెడిక్.

చ. అవదులు కూళ లేరొకొ యపాంయువులై తమనోటి యూనుపో
వ నుడువుపత్తి పల్కులను వంచనకల్గునె? "యీరకుక్కకూ
సినయెడ జంగమయ్య కిలఁ జేటగునే?" బుధులేరు విన్న సీ!
యనుచుఁ జకారగుల్మోసగరా నగరా మొగమెత్త నిత్తురా.

ఉ. "అక్కనమాదనన్ చెలఁగునందల మెక్కి సరవ్వ సాటికిన్
నిక్కుచుఁజెక్కు కట్టపయి నిస్రుపతక్ వెప నిల్చుమాడ్కిఁ" దా
రొక్కటరెంటఁ బామరులయొద్ద రహఃకుహనాపధానముక్
జక్కనొనర్చిరన్నఁ దమసాటికి వత్తురె? తక్కుఁగైసరుల్.

చ. అనవసరంపుఁ జివ్వకు సహాయుఁవులై విఫలోద్యుక్తులై చార్
పెనఁగొని మున్గడించు పెనుపేగుల నీటఁగలంచినట్టి రీ
వినయవివేకశాలు లిఁకఁబెగ్గెల వీడి రహస్యలంబులక్
గొనఁగుటమాని యిచ్చయిన 'గుంటురిసీమకు' మ్రొక్కుఁగాదగున్.

క. సారతరహృద్య పద్యసు, ధారసనిష్యంది గీరతముబలె నరయన్
మీ రచిత, సీమ, సరసం, బై రాజిలె నఖిలసూరు లొనని మెచ్చన్.

రామడుగు సీతారామశాస్త్రి. 14-1-14

..."గుంటూరిసీమ" చేరినది ... మిక్కిలి శ్రమకోర్చి ఆయాపత్రికల యందలి విషయములను ముందెన్నడో గ్రంథము వ్రాయవలయునని నేకరించి గ్రంథము తయారుచేసినందువల్ల తమకు 'చాణక్య' లనుబిరుదు సార్థకమైన దానినిగా దలందుచున్నాను. తాము నిజములని వ్రాయించిన విషయములెల్లను నేను పత్రికలయందు చూచినవగుటచే యిందుమీరెంత మాత్రము అన్యథాము వ్రాసితిరని నేతలంపను.

వేమూరి సుబ్బరామశాస్త్రి. ఆళ్లమూడి 6-6-14

గీ. అంతియేకాక నారాయణశాస్త్రి మొకఁడు,
బయలు వెడలి గుంటురిసీమ పటిమనెల్లఁ
జించిచెండాడి వెసఁజూపఁ జేయునట! యిఁ
కేమిపురికెక్కు గుంటూరి సీమచగ్గె.

గీ. కాన నారాయణాస్త్రిమ్ము గ్రమ్మియాఁబు
మూడునేయక మున్నె సమ్మోదమలర
నారయన్ గోరినాడఁ గుంటూరిసీమ
లోని యుత్తరరంగమ్ము లోకవినుత.

తెలికెపల్లి రామచంద్రయ్య. 25-2-14

॥ ...పూర్వార్ధంగ మమలం దృష్ట్వాఽఖిలం మానవ
స్వాంతే మోదమునైతి సంత్యజతిశాఖాపక్ష పాతాదికం.

శ్లో॥ కార్యాయస్యై సమస్తం ప్రకథిత మను జాత్యైక దేశ ప్రగల్భా
సూయాశాఖాభిమాన ప్రకటిత వశగాకృత్త దౌర్జన్యజన్యం..."

శ్లో॥ ... శాఖాం విజానాతి హి నీతి బాహ్యాకః॥

శ్లో॥ రాజ్ఞాంగృహేషు ధనధాన్యగృహేషు కుర్వంత్యుద్వాహకాంశ్చ నిత్యై
ర్నసమాస్న్యాశేవ లద్వల్క-విశ్వరచనా సుచసంతిబహ్వ్యాఃపాండిత్యవైభవ
మిదంతువిచారణీయం॥ భమిడిపాటి ఆయ్యప్పశాస్త్రి. 4-4-1913

మండపల్లి, లింగాలపోష్టు, కృష్ణాజిల్లా.

మ. హరనాకీచరణాబ్జచింతనమరందాసక్తహృద్భృంగ! యు
త్తరరంగం బెపుడబ్బునో? యనుచు నత్యాసక్తుడై వేంకటే
శ్వరుడైవజ్ఞుడు దానినే మదినదా భావింపుచున్నాడు కా
నరయంచొప్పగఁ బంప వేఁడెదఁ గవీ ద్రాగ్రి! మువ్వగ్రణంబైనచోఁ.

ములుకుట్ల కోటీశ్వరః. 9-7-13 యింకొల్లుగ్రామం

..."గుంటూరుసీమ" యనుగ్రంథములు ఆయకాపీలు V. P. ద్వారా తెనుసంతతొందరలో నా అడ్రసుకుఁ బంపఁ ప్రార్థించెదను. ఉభయ భాషా కవిత్వ మహాకవులను తాముప్రకృత చర్యనంతయు కలికాలముపై ద్రోసివేసి... వంతలో ... మాహాత్మ్యము... అధికమగుననియు, పెద్ద లనుకొనుటను పని విశదపఱుచు కొంటిని

మన్యం సీతారామయ్య. 2-4-13
టీచర్. టవును హైస్కూల్ గుంటూరు.

...గుంటూరుసీమను చూచినాను అందు నిజానిజములు లెప్పక తేలుచున్నవి. యిట్టి సత్యమును దెలుపు యీ పాత్రము దేశమంతటను వ్యాపింపచేయుటకు భగవంతుని సదా ప్రార్థింపుచున్నాను.

బొడ్డుపల్లి శేషయ్య బోర్డుస్కూలు, మాష్టరు. మండపాడు 27-3-13

స్థాలీపులాకన్యాయమునఁ జూపితిమే, కాని మావద్ద నున్న సామగ్రిలో నెన్నవసంతుగాని కైకొనలేదు, సరికదా వాతి నామములుగూడ నుదాహరింపలేదు, పాడుకర్మము ప్రతివిషయమునకును గ్రంథవిస్తరభీతియే మమ్ము నెనుదీయించుచున్నది. పీఠికలో నక్కడక్కడ నుదాహరించిన ప్రతివిషయమును వేదోయికటితక్క నిట్లే లవలేశముగాఁ గైకొనినదియే కాని యేదియును యూ

తీ=గా కైకొనలేము. ఈలోటు రాఁబోవు 'సమస్కార' గ్రంథపీఠిక తీర్చుగాక యని యింతతో విరమించుచు నిఁక నిందలి తప్పలంగూర్చి కొండొక చర్చించుచున్నారము. ఎచ్చటనేని యతిప్రాసములు, వ్యత్యస్తము లగుటంగూర్చి చార్జ్జులు గణింపరు. అవి భ్రాంతిమూలకము, అనివార్యము, దానింగూర్చి యితరులకు సూచరించినంత గర్హింపకర్తకు సూచరింపదు. ఆవిషయము కనిపెట్టుటకుఁ బాండిత్యముతో నవసరములేదు. యతిస్వరూప, ప్రాసస్వరూపములను తెలిసికొనుటకు సరిగా 5 నిమేషములకన్న నెక్కుడుకాలము పట్టదు అట్టి స్వల్ప విషయమును గూర్చికూడ దినంతులు గొట్టువారు నేఁడు బయలుదేఱుటచే నీకాల మయొక్క దుష్టత్వమునకిఁ జాల విచారపడవలసియున్నది. పరికృతము, హితకారిణీ మనోరంజనులు నూకుఁ దిప్పలు చూపనలయుననియెంచి పైరీతి తప్పలనే యన్వేషించి యవాకుచవాకులను పడరుచున్నవి. పర్ధమముద్రణమునందలి స్ఖాలిత్యముల నిటీవల రించిలిమిని మాటకూడఁ బాటింపక యీపత్రిక లూరక ప్రోఁగమొదలిడుట మఱియును విచారణీయము. స్వాత్మదౌర్బల్యప్రకటనమునకై తమంతఁ దా మే పలువిధముల సాక్ష్యము నిచ్చుచున్న యీపత్రికలు చూపు తప్పలెట్టివో తెలుపుటకుఁ బ్రత్యక్షగర్హణమునుండి కొన్ని యుదాహరించుచున్నారము.

"పి। ద్యామహేందుర్లలు పళ్యశబ్దముపైని సారెకుఁ గొంపఱు

ఇందు విశ్రామము పొరఁబడినది దీనింబట్టి యజ్ఞతను సమర్థింపసెంచుచో తి॥ సెం॥ కవులకు, యతియనసేమో తెలియదని కాని, అక్షరజ్ఞానము లేదనికాని, మొఱుఁగనఁబడియుండును. ఈమాట విశ్వసింపఁజేయుట కడుఁగష్టము. ఇట్టి ప్రయత్నమునకుఁ బాటుపడువారి నేమనవలయును? మతియు,

డం। బలసి నిమోగి నైదికులు నంగుచునుందురు.

(పూర్వరంగము 4 వ పుట 16 వ పంక్తిచూ)

ఇందుఁ బ్రాసము పొరఁబడినది, పైపద్యము లేఖపాత్రికము కావున, అలరు, ఒరయు, అందు, ఒందు, గా మార్చికొన్న సరిపోవచ్చును. యతివిషయమున 'పళ్యశబ్దము తప్పగాదని కొందఱు' అని సవరించుకోవలెను. ఇట్టి భ్రాంతి చర్యయుక్తములగు స్వల్పలోపము లెందఱుచేతనో యెన్నిసారులో సంస్కరింపఁబఱుచువచ్చినను భారతాదులయందుఁగూడ నిప్పటికిని గ్వాచిత్కముగాఁ గానవచ్చుచున్నవన నస్మదాదుల లెక్కయేమి! భ్రాంతినశించినఁగాని యీలోపములు

వళించవు. అది ప్రపంచముతోపాటుండఁదగినది, బ్రహ్మాదులుకూడ దానికి దాసులు. ఇది విషయాంతరము. ఇంకను వ్రాయఁబడినవి చాలనంశములుగలవు. వ్రాసినవానిపలనఁ దక్కినవి యూహించుకొందురుగాక, పూర్వరంగోత్తరరంగ ములలో సూత్రప్రాయముగా నాయికావివాదకు సంబంధించిన యాద్యర్థము నిముడ్పఁబడినది. ఆని ఆసనచర్చయు, అంతము వేమఁరావధాన ప్రయుక్తమగు సమ్మానమును నని యెఱుఁగనది, ఆసమ్మానసమయమునంబలే పద్యములుమాత్ర ముదాహరించి విరమించుచున్నారము.

చ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీకరయుగ్మ మలంకృతంబు చే
సిరికద ! కంకణంబులఁ బ్రసిద్ధులు నల్వురు చెన్నయామ ల
బ్బురమును సంతసంబు నెడఁ బొంపిరివోఁపఁగఁ జూచుచున్నయం
చలనయనంబులం దపి కనంబడుచున్న పదేమి చిత్రమో.

తి॥ శా॥

ఉ. గోడకు వెల్ల వేయు టది గోడహితమ్మును గోరి కాదు మో
మోడి భవత్కు..తూహలము నోమఁగ సింగపుమేల్మిబంగరుం
బోఁడిమికంకణమ్ము లివి పూచుచుసుంటిమి యింకు కర్త్రుఁడో
వాఁ డెవఁడో, యెఱుంగఁగల ప్రాజ్ఞులు మృష్యులు నేఁడు మూఁడఁగన్.

వెం॥ శా॥

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః.

గుంటూరి సీమ – ఉత్తర రంగము

శ్లో. ఉన్నతం పద మవాప్య యో లఘు, ర్లీలయైవ న పతే దితి ధ్రువం
శైలశేఖరగతో దృషత్కణ, శ్చారుమారుతధుతః పతత్యధః.

(రసగంగాధరము)

శ్లో. యద్యపి నదతి సరోషం, మృగపతి ర్దూరతోఽపి మత్తగోమాయుః
తదపి నకుప్యతి సింహో, విసదృశపురుషేషు కః కోపః.

(అలంకారశేఖరము)

శ్లో. సంత స్సచ్చరితోదయవ్యసనినః ప్రాదుర్భవద్వంత్రణా
స్సర్వత్రైవ జనాపవాదచకితా జీవంతి కృచ్ఛ్రం సదా
అన్యుత్పన్నమతిః కృతేన నసతా నైవాసతా వ్యాకులః
కృత్యాకృత్యవివేకశూన్యహృదయో ధన్యో జనః పాంసుకృతః.

(కువలయానందము)

(సదుపదేశము)

చ. వలదు నియోగివైదికవిభాగము, కొంపలు మున్గు దాన, వ
ర్తిలుడు యథానుపూర్వ్యగ, విధేయులు విద్యకుఁ గండు; శాఖకుఁ
బల మిడ నెంచి స్కంధమును బాయఁగఁ బ్రోచు టదేటి తెల్వి ! పూ
ర్వుల హృదయం బెఱుంగుఁ డని బోధ యొనర్పఁ గదమ్మ, శాంకరీ !

చ. వలదు నియోగివైదికవిభాగము, వల్వ దసత్య గోష్ఠి, ము
గ్ధులను విదగ్ధులక్ సరిగఁ దూఁచెడి తక్కెడకై పరితప్తమా
వల, దవలాపముల్ గిలుక వల్వదు వల్వ దటంచు నంబ ! కే
వలదురితంబుగా నడుచు వ్రాఁతల కాళ్ళ కురిక్ ఘటింపుమీ !

చ. వలవని కోర్కలం బడినవా రెవరుక్ దుఃఖ మెన్గ లేదు, ఐనా
కలియెండఁ గూడ సత్యమునె కాంతురు గాని యసత్యమున్న శే

ద్దలకుఁ బ్రియత్తి లేదు, ఋజుధర్మము పట్టి చరింపుఁ డంచు మూ
ర్ఖుల నుసికొల్పు పెద్దలకుఁ గొండొక బోధ యొనర్పు మంబరో!

గ్రంథవర్ణనవృత్తి.

ఉ. సత్య, మసత్య మంచు మనుజన్ముల మంచికిఁ జెడ్డకుఁ సదా
దాత్యము సేయుచుండెడి పదార్థములందొకదాని కింకొకం
డత్యయముఁ ఘటించెడి యథార్థపదార్థము నిల్ప యోగ్యులుఁ,
ప్రాత్యులు వేఱొకండు నిలుపఁ బ్రయతించుచునుండు శాంకరీ!

ఉ. నిలిపిన నిల్వఁజాలని దనిత్య మసత్యము, నిల్పకున్నను
న్నిలిచి యెసంగఁజాలినది నిత్యము సత్యము, సత్వరప్రభా
కలన కెడే నిమిత్త మది గావలెఁ గావున దానికై మహా
త్ములవచనంబు లూఁత గొని పుస్తక మియ్యది నేతు మంబికా!

ఉ. నోటుకుఁ గాలదోష మది నోటియెడఁ గొఱ గాదు, కాన నె
ప్పాటనో యుక్తి నేయుఁడు నపర్ణత గల్గదు, తప్పతోఁచలం
దాఁపెడివారి రజ్జులు వృథా, ఋణమిచ్చి యపర్ణుఁడుఁ ద్విష
త్కోటి నెదిర్చి పేర్చి కవికుంజరుఁడుఁ జెలుఁగొందు నంబికా!

మ. మనవాఁ డెవ్వఁడు? సత్యముం బలుకు సంపత్కామి, యన్యుం డెవం?
డనృతం బాడెడి దేబె, యీనియతికిఁ న్యాయైకదృష్టుల్ శ్రుతుల్
దనియఁ బ్రొంగెద; రన్యులో, మొఱకులై "తాఁబట్టుకుం దేటికిఁ
జమఁ బాదత్రయమే" యటన్ననుడికిఁ దాసానుదాసాగ్రణుల్.

ఉ. ధనముఁ జూడరు, వేషభాషలకు బందల్ వోలె లో జంక, రె
వ్వని కేగౌరవ మంతెకాని యధికత్వం బొప్పఁగాఁ బోరు, స
జ్జనులఁ దక్కఁ దదన్యులఁ మనమునఁ జర్చింపఁగాఁబోరు, ధీ
ఖను లంచుఁ జననీ! ఋతం బడఁచు ప్రాజ్ఞశ్రేణికిఁ జెల్వుమీ!

పూర్వవిద్వన్నాగరికత.

శా. "మీవిద్దెల్ ధన మిచ్చి కొన్నయవి, మీమీ పోకలెల్లఁ ధనా
శావిద్ధంబులు, పూర్వనాగరికవిద్యాభ్యాసములే వేఱు, త
ద్భావజ్ఞుల్ వేఱు, వారు మనకై దైన్యంబు గైకోరు మీ
లోకంవఁ గారికి సైప రాని" వని యుబోధింపుమీ శాంకరీ!

శా. పూర్వాచారుల విద్దె సేర్చు గుణలుబ్ధుల్ వారి మర్యాదలే
సర్వోత్కృష్టముగాఁ దలంతు రిపు డాచారమ్ము లే మున్న వీ
దుర్వారుల్ గనఁబోరు, దూర్వ లెనయా దుర్వానుతో నందు రో
శర్వాణీ! యిటువంటి యోగులను లక్ష్య మ్మేలనేయక పలెక.

టాటోటురటనుఁడు

ఉ. కొట్ట నుపానహం బదియుఁ గొండొక కొంకు వహించు, నెవ్వనిం
దిట్టఁగ దానిఁ గుట్టు నల దీనుని నాల్కయు వెన్కఁదీయు, నా
పుట్టుగు బమ్మచారి యెటుబొంకిన నేమగు? నట్టి చీపురుం
గట్టలు గిల్కు వ్రాఁతలకు గౌరవ మెక్కడి దమ్మ! శాంకరీ!

మ. ఘటచేటీకరనీచకాచకలనాక్రాంతంబు కర్ణద్వయం
బట! నానానృతపాతకాంచితవ్యథాహంకారపంకాంకితం
బట! చేతం; బటువంటివాఁ డొకఁడు పే రాసించి టాటోటులక
రటియింపక గటువౌనుగా కవియు ధీరవ్రాతముల్ చూతురే.

ఉ॥ "ఆవులు దూడలుం గలుగ నార్పులు గుంజల కేల?" తా నెవం?
డీవిషయంబు నేమెఱుఁగు? నింతకుఁ ద న్నెవఁ డీసడింపకే
పో విడుచుక? జరిత్రిమన బొంకులు బూతులుఁగూడ నౌనొకో!
కావల మేడ! సత్యపుఁ బ్రకార మదేడ! పచింపు మంబికా!

ఉ. ఇట్టి వృథా పరిజల్పకుల హీనపు వ్రాఁతలు కీర్తికామినిం
గట్టుడు నాపె "కాళ్ల కురి గట్టి" నటం చొకమూల నాఁగుచోఁ
బట్టపగంటఁ జుక్కలపరిభావము వెల్లకపోదు "తా డొగిక
రొ స్టెయుఁ గాకపో, దొకనరుం డలతానును గాకపోఁ" డిఁకక.

ఉ. వానిది నోరు గాఁప, యల వానిది నాల్కయుఁగాద, తోఁచిన
ట్లేనరుఁడే నసత్యములనే నెగడించునొ యట్టివాఁడు శ్రీ
జాని స్వనామమూనినను జండనమూనిన రాసభంబె, దూ
రానఁ బరిత్యజింతు రల వ్రాయసకాని సుడుల్ బుధాగ్రణుల్.

ఉ. ఉన్నది యున్నయట్టులుగ నోపిక మీఱ లిఖింతు మంబరో!
కన్నపుదొంగ వ్రాఁతల ప్రకారము నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ
బన్నము, బన్న మాగిలికువ్రాయసకాండ్రి శిరాన నుంచి వి
ద్వన్మత్తమైన మార్గమునఁ బంపెడి భారము నీది యీదెసక.

(తిర్యగ్యోనిస్వర్గము)

భ: ఆతనిని చూచి యుండు రెవఁ డల్ల వసిష్ఠగవీసవింతికై
మతిచెడి పోరి చూడి మతిమత్తముఁడై తప మాచరించి బ్ర
హ్మాత యొకకొంత గాంచె నల యాతఁడె గాధిజుఁ; డాతఁ డిచ్చె స్వ
ర్గతి నొక రాజనూతికి, నురపరిభుఁ డొప్పమి కాగ్రహించుచుక్.

ఉ. గడ్డము మీసముల్ పెరిఁగి గాధిజుఁ జేయవు వేనిఁ నేని యా
చెడ్డ మునీశ్వరుం డొకని శ్రీపతియన్నను జేర్చఁ బోయి తా
బడ్డ పరిశ్రమంబు భగవంతుఁ డెఱుంగుఁ, గృతార్థుఁ డయ్యెనే?
అడ్డఁడె యింద్రుఁ! డాపయికథాంశ మెఱుంగనివారు లేరుగా.

(పౌండ్రికవాసుదేవీయము)

ఉ. ఉండుఁ జగమ్మునందు మును పుండినయట్టులె యుండువారు పె
క్కండ్రు, పృథాభిమానమునఁ గర్జమెఱుంగక కొంద ఱెట్లో చే
కొం డ్రపమానముక్ దమకుఁ గూడని బల్ బిరుదుల్ ధరించి; యీ
*పౌండ్రిక వాసుదేవుల నెపండు గణించు పచిఁపు మంబరో!

(గౌతమీనది — సెలయేఱు)

ఉ. కొండలు వీఁగి బండ లొగిఁ గొట్టుక పోవ్రుచుఁ దేల గౌతమీ
చండతరప్రవాహ మది శాశ్వతమై భువిఁ బర్వ నెన్నియో
కొండలనుండి పచ్చి యడఁగుక్ సెలయే ళ్లట నూరుఁ బేరు లే
కుండఁగ "దివ్యటీసరస నుండెడి దీపము లో" యనం బొరిక్.

ఉ. అంతన పుట్టు నంతటనె యాఱుఁ గడుక్ గయ మెప్పఁ బాఱు నో
క్కింత వెడల్పుఁ బొడ్డు గల యే ఱదియే సెలయేఱు, దాని బై
నెంత? మహాప్రవాహముగ సెల్లపుడుక్ బ్రసహించుచుక్ బవి
త్రాంతరమై తనర్చెడి మహానది గౌతమిముందు, శాంకరీ!

(చ్యవనమహాముని)

ఉ. కొండలు బండలుం గలిసి గొప్పగ నెంచి స్వపక్షపాత మా
ఖండలుచేతి కత్తి కిడఁగా గగుడుం డిడిఁ బక్షపాతియై
యుండియు నీకమాత్రి; మదియుక్ బ్యసనుం డిడఁ; డాత్మశక్తి యి
ట్లుండు నటంచుఁ దెల్పుటకు నోజగదంబ! తృణీకరించుచుక్.

---

* హరివంశోత్తరభాగము-ఆశ్వాసము 6.

శా. తనబలము సెదిరిబలమున, గననికతన వజ్రిమట్టి ఘన హేతియె కీ
ర్తిని గోలుపోయెఁ గొడవ, కృష్ణనొన నటు లాచరింప నవి యేమగునో!

(కాళింగులు)

ఉ. అంగమునిండ భూతి నిడి, యల్పపుసవ్రమ్ము గట్టి, చెంబు చే
లం గొని శుద్ధసద్విజులలాగు నటించుచు సెందుఁ బోవు కా
ళింగులపోల్కి నేఁ డకట! లేకు లనేకు లొకింత నేరు సెం
దుం గనకే పధానిబిరుదుం దలఁదాల్తు రదేమి పాపమో!

ఉ. వేసము పొట్టకోస మెటు వేసిన వేతురుగాక, యీరసా
భానులు నిక్కపుం ద్విజులఁ బట్టుక "మీరును విప్రులే? మిముఁ
భూసురు లంట తప్ప మముఁ బోరునఁ గెల్చినఁగాని మీకు మీ
భూసురనామ మొప్ప" దని మోగ్గిరుదు లేమిటి కంబ! శాంకరీ!

(లూత)

ఉ. అంబరమందు *సాలెపురు వాదరు వింతయు లేక వ్రేలుచం
దం బొకయడ్డ తోఁచు నది తథ్యమొ? కా, దటమున్నె యల్లియుం
చుం బహుతంతుజాల మది చూడఁగ నంటుక యుండు, దాని దా
రంబు మొగంపుదారపుఁ బరంపరతోఁ గలుపుక దిగంబడుఁ గ.

ఉ. నేయును గాత లూత యది నేర్చిన నేతఁగఁ బొట్టకోసమా
నాయము; బట్టకోసము జనంబు కుటిందుని గోరుఁగాని యా
మాయపుఁబుర్వు నేతకయి మానస ముంచునె? యుంచుఁబో, యెటో
కాయమునందుఁ గప్పికొనఁగా నది పచ్చునొ! మట్ట విచ్చునో!

---

*21 వ సెప్టెంబరు 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి

ఈఁగపులి

తే. కీటకములందు మిక్కిలి కీర్తిగంటి. నీఁగపులి యన్దు రఁదఱు నెలమి పన్నుఁ। గాదె యంచును మది వృథా గర్వపడకు। సరసు లది విన్న నగుదురు సాలెపురుగ! కపటమున నేదో యొక పన్ను గడనుబన్ని। యీఁగలను మోస పుచ్చుట నీఁగపులివి। కాని యెదుటఁగ నిలఁబడి కలనఁ గెలిచి। పేరుపొందిన దేదిరూపింప లూత!।ఎట్టులో యొకరీతి నీ కీబిరుదము। కలిగె నామాట లటులుంచు కలిగినంత। మాత్రమున నూర్ణనాభ మామదిని మివులు, । తలనుదాఁటిన గర్వంబు

ఉ. ఆల్లిన దానిసే మరల నల్లును, గొత్తవిధాన నల్లఁగాఁ
కెల్లదు సాలెపుర్వునకుఁ జేతయుఁ గా దది యెన్ని పారులే
నల్లిన యల్లికే మరల వల్లెడి; దానికి సంతసింతమా?
యల్లిక యెందుకేని గొఱయైనది గాదుగదా మహేశ్వరీ!

(సీర సాళుభోపనిరసనము)

చ ఎఱిఁగియుఁ గార్మ్యపుం గయిత కేమును బాల్పడఁబోదుమేమొ! కొ
ప్పర మొకవేళఁ బోరికి సభాస్థలికిఁ జనుదెంచెనేని; కాం
కరి! యది కాము కూడ దని కంకకుమమ్మ! పరిసక్తి దీరు ను
త్తరపు క్షణంబునక్ మరల దానిఁ ద్యజించెద మాజ్ఞ యిమ్మొగిఁ.

చ. ఎలమిఁ దురుష్కునిం దగిలి యేగిన వాతికిఁ బ్రీతిఁ గొల్ప మొ
క్కలుఁదు మురుష్కతాప్తికడు కట్టిడిమార్గముఁ బట్టు భంగి వెం
గలులకుఁ బ్రీతిగొల్పఁ గల కాకపితం బురుడింప నెంచి క
శ్మలపుగు గ్రామ్యధాటి కొడిసాచెడి తప్పను సైఁపు మమ్మరో!

ఉ. తప్పలఁ దోఁపనీకు, మెడఁదం గల శాస్త్రము గప్పిపుచ్చు, మే
చొప్పునఁనో దడాబిడిగఁ బొప్పళలాకలఁ బోలు పద్దెముల్
గుప్పఁగఁ జేయు, మెయ్యెడలఁ గొంకు ఘటింపకు, మెట్లొ నూఱులన్
జెప్పినచే మహాపదవి సేయుము, మూయుము గార్మ్యనక్తముల్.

ఉ. కష్టముగా నెటో భవదఖండకృపామహిమమ్మ కల్మి నీ
ముష్టి కవిత్వమధ్యమున ముద్దులు మూటలుగట్టఁజాలు ని
ర్దుష్టపుఁ బవ్యమున్న నది తోల్లిరచించిన దండుర్వి, వారి సం
తుష్టికి నట్లు కాదనుచుఁ దోఁపఁగఁ జేయుట యెట్లు కాంకరీ!

కాల్పఁదగునె। నీపరాక్రమమునకును నీయశమునకు। నీదుబిరుదంబునకు లోన నీవు మెచ్చ। వలయు నీజాతివార్ మెచ్చ వలయుఁగాక। యింక నెవ్వరు మెత్తురో యీఁగలపులి!, యెన్నియో గొప్పకీటము లున్నవి సుమి। వాని కేమియు గర్వఁబు గానఁబడదు।, వెదక రవ్వంత యల్లి కల్లుడువో లేదో। మేలు నీదు గర్వము పట్టఁజాలకుండెఁ।, జాలునింతటి నుంచైన సాలెపురుగ!।, బుద్ధి తెచ్చు కొని నయాన బుజము లెగర। వైచి కొనుటచాలించి గర్వంబు విడిచి। భద్రముగ నుండు మిదియు నీబ్రతుకు దెరువు.

పిప్పర సోదరకవులు

ఉ. గిరగిరఁ ద్రిప్పఁ బోఁగడిఁ బకీరుకరమ్మున నొక్కయంతఁ, మా
'కిరకిర' బాలురఁ దనుపఁ గీల్కొనుభంగిదొ మాన్యమైనచోఁ
బరపరలాడుమఁ గవితఁ బాడె దడాబిడిగా నటంచుఁ బా
మరులు నుతించుప్రాకృకయు మాన్యతఁ గాంచుఁగదే మహేశ్వరీ!

చ. స్వరవర్ణ్యత్వమెఱుంగకే పారిఁబోరిఁ సంగీతముల్ వాడి యొ
వ్వరు మెప్పింతురు! గాయకోత్తములు 'పహ్వో' నాఁగ; నట్లే సర
స్వరసందర్భము శ్రోతృపేయతయు సౌశబ్దంబు లే కెట్టులో
విరచింపఁ గవితల్ శ్రీనోయుగళికిఁ బిండుల్ ప్రసాదించునే!

చ. "పదనిస, సానిదానిపస, పస్పసరీసరి, గామగారిసా,
సదగద, నీరిసారి, దరిసా, గరిసా. నిరిసా, రిసా, రిసా,
గదగద, పాదపాద, సదగా, పదగా, నిదగా, దగా, దగా,"
యిది యొక గానమేని యెఱిదియేనిఁ గవిత్వ మగుఁ మహేశ్వరీ!

ఉ. "చేసిన దోసముల్ బయలుసేయఁగ నెంతువె! దుష్కవిత్వవి
న్యాసము బైటఁబెట్టుటకునై గమకించెదవేల" యంచు దే
వాసురయుద్ధముల్ గెలిచినట్టిఁడు పండితరాజుచేత నీ
పీసడిలంగఁజేసి మము నెందుకు దూర్చెద విందు శాంకరీ!

ఉ. ఎంచి పురాణులైన పదునెన్మిది వర్ణ్యములంగుఱించి వ
ర్ణించి కథానుగుణ్యముగ నించి రచించియె యుంచి రందఁ బ్ర
శ్నించినచో సదుత్తరము చెప్పుటకుఁ దగవైనయుక్తి దో
పించి యనంతరమ్మ నడిపించుమి యీకృతి కో మహేశ్వరీ!

చ. కవిపరులెల్ల మేలనఁగ గ్రింథములఁ రచియించి కప్రపుం
జవుల జగమ్మ మించెడి ప్రశంస ఘటించియు నేఁడు కొప్రపుం
గవులకతమ్మునఁ రసము గన్పడకుండెడి దిక్కుమాలు కా
కవితకు మమ్మఁ బాలుపడఁగా నొనరించెద మాలవైతమా!

చ. గడియకు మూఁడువందలఁట! గంటకు డెబ్బదివందలంట! త
ప్పుడుకవనమ్మ చెప్పుటకుఁ బూనినవాఁడని బుట్టఁజేసి యొ
ప్పుడు సరసాకుసత్కవనముఁ బచరింపు మదీయవక్త్రమున
"బడబడ" మోఁగు "తామరపా" నొనరించెదవమ్మ? యీశ్వరీ!

ఉ. వృత్తవిశేషముల్ చెడి వివేకము పాకముదప్పి సద్గుణా
యత్తతఁ దక్కి శయ్యా యొకఁ డంతగ బొంతగ సంగ్రహించి యే
పాత్తును రోయకే పలుకు పోకడ చేరిపి మాదుకైత ను
న్మత్తతమైఁ జరించు కసుమాలగఁ జేసెదె మాలదైవమా !

చ. తొరతొర గార్చినామములు తొంబదియో పదియో సహస్రమో
పరపర గ్రుక్కతిప్పకయె వాగెడి విశ్రవినోదినైఖరిఁ
జరచర నోరు జార్చు టది సత్కవిధర్మము గాదటంచు నీ
చెఱఁగియు దానికై మనము నేటికిఁ గొల్వెదవమ్మ శాంకరీ!

ఉ. అక్కట ! నీరసాశుపున నందముఁ జందము లేక యెట్టులో
గుక్కలు మిక్కిగుచుఁ జెడఁగుగొల్లల నుద్దుల నెఁతపాడినఁ
దక్కునె 'కైత' యఁ బవి దానికి? "గాడిద గంపెడూఁక దాఁ
బొక్కిన నేమి లాభమగు" బొంకక తెల్పఁగదమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అబ్బెసఁ మేల నేయవలె నంబరో ! తంబుర యొంటికంటి త
బ్బిబ్బు మృదంగ మిద్వయమె వేమముపట్టున లోటు గాని యా
బొబ్బిలిపాటగాండ్ర తలఁపుం గొలుపంగల పాడుకైతముఁ
సిబ్బితి గల్గి పండితులచే నతిగాంచెడి కోర్కె యున్నచోఁ.

చ. కవితయుఁగాని సంతతియుఁగాని జనించిన యుత్తరక్షణం
బవిసి నశించెనేని ఫలమబ్బునె ? గర్భభరమ్మొడక్కఁ నా
యువు లవమేని లేనియెడ లొక్క సహస్రము నెప్పపాటులో
శివ ! శివ ! పుట్ట నేమియగుఁ జెప్పఁగదమ్మ, మదంబ! శాంకరీ !

ఉ. 'ఆఁకుకవిత్వమందు రస మారయరా'దని యొప్ప నెప్పె, నో
యీ కవికుటుంబినీ ! జననమే లిఖియించిన బంతికిర్రిందనే
నాశముఁగూడ వ్రాయు టది నల్వకు సమ్మత మాఁకగాక, గ
ర్భాశయమే సర్వించుటకు నక్కట ! దీనికి భేదముండునే ?

ఉ. "మారుని గేరఁజాలు నుకమారుఁడు, కన్నులు చేరెఁడేసి, బం
గారుమే" నటంచు మృతి గాంచిన బాలువ కేడ్చుభంగి వి
స్తారరసమ్ముగల్గుటయు సంభవ మందెడుఁగాక, నిల్వఁగా
జేరని కొప్పరిపాతుకవి నేరుపు లేటికి మాకు, శాంకరీ!

చ. చిలుకుల కల్కి నేర్పిన సుభాషితముల్ జతఁజేసి కచ్చపిక
బాలకఁ బేయ దానికి సుపర్వితిగా శ్రుతిపిందునేయుచుక
గలకలలాడు కంకణవికస్వరనుస్వర మట్టులుండు మా
పుంకు లొనర్చెడే యినుపబాడిగ బండిరవంబు లీశ్వరీ!

చ. కలుషితమైన నీర్ దురుసుగాఁ బ్రసహించెడునట్లె తప్పఁగై
తలు దొరలుక దడాబిడిగఁ; బజ్జల కెట్లు రుచింపనో, శర
ల్లలితకళావిలాసవిమలమ్ములు సత్కవిమలంబులో, రస
జ్ఞులకు రుచించునట్టిది యగుక హీత మాకుకవిత్వ మేరికిక.

‡ (తలపండిన వారిచిలుక)

మ. కవితాతత్త్వరహస్యవేత్తృతకుఁడై కష్టించునశ్కృష్ట లి
ష్టవివేకుల్ కులగోత్రనింద్యులు వేదాచారపారంచరీ
చవపహ్నుల్ సకలాన్నభోక్తలు సమస్తస్త్రీప్రకటుంబుల్ మహా
సువివేకుల్ విబుధేత మీ తెలివి విజ్ఞుల్ రోయ కెట్లుంగురో!

ఉ. దుర్మతముల్ కడుం బ్రిబలి తొందర గొల్పెడుపట్ల ధర్మపుక
మర్మ మెఱుంగునార్యు లపి మాపినయట్లొ కవిత్వతత్త్వవి
త్కర్మపు లాఁగఁగా పలెఁ గుకావ్యము; లౌదృశధర్మ కార్యమే
కర్మమెఱుంగఁజాలని యకర్మపరుల్ నిరసింప నేమగుక?

---

‡ (మే 10 వ తేది 1913 వ సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

చరణాయుధ ప్రశంస

ఒక భాషాభిమాని

ఈ పోట్లాటకు అంతంలేకుండా ఉన్నది. ఈ కవులు కోళ్ళనుగూడా మించి పోయినారు. తురుష్కయుద్ధమైనా ముగిసేటట్లున్నది కాని యీ కవుల కలహ మెప్పు డారంభమైనదో దానికి నిసుగు విరామము లేకుండా ఉన్నది. అంత కంతకు కక్షలు పరిబలుతున్నాయి. ఇరుపక్షములచుట్టు గ్రామసీమలు చేరి గర్జ నము మొదలు పెట్టినాయి. ఈ పోట్లాటల నాపించే పరిభు వెవడు కనపడడము. వీటి విషయమై అంధ్రపత్రికలు జాబులు ప్రకటించకూడదని దొరతనము వారొక చట్టంచేస్తే బాగుండును కవులకే బుద్ధిలేనప్పుడు నావంటివా రేమి చేయగలరు?

ఉ. జన్నము లాఁగి పోయెనో! యశస్వుల సత్కృతు లాఁగిపోయెనో!
అన్నము మూల మూడిగల దండఁతకుం బ్రియమై తనర్చెనో!
దున్నల కాలు భార్య లయి తోసము వండెనో! పోర్కిడ శిష్టసం
పన్నగృహస్థపుత్రికరపంకజ మందెనో! వీరియూర్పులక్.

ఉ. ఐవది కాదు, కాని దగునం, చది దేశము నుద్ధరించు నం
చేనరమాత్రులో గిలుకు నేపపు వాగ్వితల కూఁతమై యశో
ధీనులఁ బూర్వపండితగతి న్మతిఁ జొచ్చెడి జ్ఞానులక్ మహా
ధీనిధులక్ పృథా దెగడు తెల్వులనిల్వుల నెంచ నేటికిక?

(మే 15 న తేదీ 1913 న సం॥ సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

కవులకలహాములు.

గతవారపు కృష్ణా పత్రికలో కవుల కలహాములను గూర్చి విచిత్ర చిత్రి సలిలో నొక చిత్రిము ముద్రింపఁబడినది. అందు రెండుతలల కోళ్లు రెండు ముఖా ముఖిగా నిలుపఁబడి యుద్ధము చేయుచున్నటులను ఇరు పర్శ్వములను ఱుసకములు అఱచుచున్నట్లును చిత్రింపఁ బడియున్నది. ఇది చూచుటకు మిగుల నచ్చెరువు గానే కన్పట్టుచున్నది. గాని కొంచెము దీర్ఘదృష్టితోఁ జూడఁగా మిక్కిలీ జుగుప్సాకరముగఁ బర్యవసించు చున్నదని తెలుపుటకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. ఈ జంటతలల కోళ్లరూపముతో నున్న కవులెవరో యెల్లయిను జెప్పకయే తెలిసి కొనఁగలరు...ఇంతకాలముసుండి వీరిట్లు వాదోపవాదములు చేసుకొనుచుండఁగా నింతపఱ కెవరి చేమి యనర్థము కలిగినదో చెప్పఁగలరా? వైదిక నియోగి కవులు పెరుగు చున్నవందురా? ఆపాప మిందుమూలమునసే పండలేదు. అది యిం పఱకే పండి బ్రద్దలయినది... ఈ తారతమ్యచర్చ పరితివిషయములోనను గలుగు చుండును..."నిరంకుశాఃకవయ" అనునట్లు వారిలో వారు చర్చచేసుకొనుచుం డఁగా నడుమవారు వారిని గోళ్ళతోడను గుక్కలతోడను బోల్పఁజూచుట యనాలోచితము... కోళ్లు, కుక్కలు మొదలగు నీచోపమలచే వారిని బ్రిజారఁగ మునఁ బడవేయుటకంటే గొదమసింగములఁగానో మదగజములఁగానో పరిదర్శించినచో సత్యమైన యస్తమయిన గౌరవమయిన ప్రదర్శనమయి యుండును... మఱియు వీరిట్లు నీచోపమలచేఁ జిత్రరూపమునఁ బ్రదర్శించుటయే కాక దాని వ్యాఖ్యానములో "ఈకవులకు బుద్ధిలేదు" ఇత్యాది పరమతృణీకారసీచ వాక్య ములచేఁగూడ సంభావించిరి,

తే. గీ. జవనమరణాల లీస్టు విస్తరమొనర్చ
నా తరించిన యయ్యలే యగుదురొక్కొ!
చండితులటన్నఁ గవులన్నఁ జాగ్ధిజ్ఞులన్నఁ
బత్రికలు వ్రాయువార్లఁ లప్పగిదిగాక.

తే. గీ బుద్ధిలేమిటి? కవులకు; బుద్ధి గల్గు
వాఁ డీరీతి నెవ్వరో! కులాచారములకు
సున్న చుట్టేటి మేటిసంపన్ను లొక్కొ?
వీరలు నిగర్వులష? గర్వ మేరు? జనఁ!

చ కవికులహాస్యచారములు కట్టిడులక్ గరఁగింప లేవు కో
ల్లవుదురు వారికిక్ సుకవు; లస్యులు కొందఱు తక్కలౌదు; రీ
యవినయమున్ సహింపనిగుణాఢ్యుల కీలిఖియించు పాఠ్జ్ఞు లే
మవుదురొ? నీ వెఱుంగని రహస్యములుం గలవే? మహేశ్వరీ!

(1913 స సం॥ రం॥ జూన్ నెల 15 న తేదీ సుదర్శనీపత్రికనుండి)

ఇప్పుడు వివాద పడుచున్న కవియగ్రములను గూర్చి కృష్ణాపత్రికలో గొల్లుగను గుక్కలుగను పరమనీచోపమగా జిత్రించఁగా వర్తమానకవులలో గౌరవనీయులయి యున్న వారి నింత నీచపరుచుట చాలజుగుప్సాకరముగ నున్న దని మేము వ్రాసినది పురస్కరించుకొని "కవులు కలహించ వలెనఁట" యను వ్యాసమొకటి సువర్ణలేఖ, యొక చదువరి పేరిటఁ బ్రకటించెను ... అంత కంటెను అధికులు చర్చించుకొనుచుండుటలేని వారి ప్రళంసయే యొత్తుకొనము. ఎందుచేత, వారి వివాదము తీర్చుటకు మనమెంత మన బ్రతుకెంత యనెడు స్వసామర్థ్య దౌర్బల్యమునుబట్టి మనతోర్పిను మనము పోవుదుము. టర్కీ ఇటాలీలను రాష్ట్రముల మహాప్రవిదారణము సంధించేయ బ్రిటిషుప్రభుత్వము వంటివారికే యర్హత గలదుగాని, యలమంచిలి పాపర్రాయుడర్లు ఏమి చేయఁగలరు. ... ప్రస్తావనకవు లేతన్మాత్రులుగాని, కల మెట్లు చేతఁబట్టవలెనో తెలియని "చదువరి" పరిభవ్యస్మాదృశు లంటలను వంక దొరికేగదాయని యొద్దియేని యనిష్టకారణమున వారిని దోచినట్లేల్ల నీచపఱచుట కధికారము లేదు...చమత్కారముగా యుక్తిపర్యుక్తికముగా వాదములు చెయుచున్నారు సాంపుచెడినట్లు మధ్యస్థులకుఁ దోచుటలేదు ఇష్టము లేనివారు వారి వాదములను బ్రకటించక

గీ. కోడిగుడ్డంత యన్నమ్మ గొనరె నొకఁడు
నిమ్మకాయంత గోరె సత్సమ్మతుండు
వేలొకఁడు; దీనఁ గలనువివేక మజ్ఞు
లెఱుఁగ రది విజ్ఞులుఁగాక యెట్లు తెలియు?

మ. ఉపమాకల్పనఁ బట్టి కాల్పనికునం గూహింపఁగా వచ్చు ని
క్కపుసాభాగ్యము లెన్నియేని; యది యజ్ఞ గార్హ్యా మెల్లో? వృథా
కుపితుల్ తోఁచినయట్ల గిల్కుదురు సంకోచింప రల్లంత న
య్యపలాపంబు సదోవిగర్హితముగా నడ్డెంతు రజ్ఞత్వముఁ.

ఉ. అజ్ఞులవ్రాఁతలే ప్రకటనార్హములౌనఁట? తాజ్యముల్ మహా
విజ్ఞుల వ్రాఁతలౌనఁట! వివేకులు కోర్వఁట, కుక్కలంట! ధ
ర్మజ్ఞత మేలుమే, లిదియు బ్రహ్మసమాజమతప్రపత్తి స
ర్వజ్ఞతయొక్కొ! యన్యమతపర్తుల కంబరొ! యింత జ్ఞానమే.

పోపచ్చును...వీరికి నిజముగాఁ గవ్వలు కలహించి పాడయి పోవుచున్నాఁడని పరితాపమా, లేక వారిలో నెవ్వరియంచేని యనిష్టకారణమున నేదేని వంకఁబెట్టి యేవో వెలితి "రిమార్కు"లు చేసి రిజ్వాముఁ నయినఁ దమయనిష్టమును దీర్చుకొంద మను దురుద్దేశమా?...తొలుత రామకృష్ణకవులు తమకీశ్వర వేపలన్న మాట వినగానే తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు 'గుర్డుడవచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినందుకై' కంటగించుకొని కొంచె ముగ్గుపఱఁచు చేసిరి. ఇట్లే గుంటూరి శతావధానములోఁ గొప్పరపుకవి గారికిఁ దమ రంగస్థలములోఁ దమతో సముఁడన్న సిద్ధాంతముమీఁద సహాసనమీయఁగా నష్టపలచనిరి. లోక సామాన్యమర్యాదకై మీరెట్టి యాసనమిచ్చినను మాయభ్యంతరములేదు గాని, ప్రత్యేకించి మాతో సముఁడన్న సిద్ధాంతముపై యాసనమిచ్చిన మే మంగీకరించ మనిరి.

ఇందు దప్పేమియున్నది? సన్యసించి తపమాచరించుకొనువారినైనను నీవు కొలఁది వాఁడ వనుమేని యాతఁ డూరకోఁడే! అట్టియెడ మానుషము విడనాడని లౌకికకవిమాత్రులు స్వగౌరవస్థానాపరాభవము నెట్లు సహింపఁగలరు.... కాఁబట్టి సర్వవిధములను ఏవంకనో తమ యనిష్టమును దీర్చుకొందమను దురుద్దేశమే యీ పరితాపమునకుఁ గారణమని ఘంటాపథముగాఁ జెప్పవచ్చును... ఈ హృదయకల్మషముల కొక్క పరిబలదృష్టాంత మిచ్చుచున్నాము.

సీ. అమ్మ యెంతటిధన్యురాలొ యీబిడరజస్వలయయ్యు మొగియడిప్పటికిఁబెండ్లి
కీతనియోగ్యతఁ జెన్న నెవనిశక్యము పెండ్లియాడె నల్వదియేండ్లయాఁడుఁబడుచు
నాపెసంస్కారణపరాయణత్వము మిన్నయో బుత్రవతి పెండ్లియాడె విధవ
ఆతఁ డిందఱికన్న నధికుఁ; డేమన బండెమును దిర్గించె బాలుఁడైనను దగించి

తే గీ ఇట్లు ధర్మోత్తరములనే యెపుడు వినుతి
సల్పు పతిర్కి లెక్కఁడ! సహధర్మ
బద్ధ బుద్ధికిఁగాని కన్పడని సత్య
మనెడి పరమార్థ మెక్కఁడ! యఖిలజనని!

చిత్తగించుఁడు... నిన్నటి సుపర్ణ చేఁతలో... "ఓర్వలేక తగవులాడు కవులను జుట్టుజుట్టు ముడిపెట్టి ఇనుపగొలుసులువేసి లాగుమన్నారండో! శ్రీరామరామా" యనునొక సందర్భములేని యపహాసమును వ్రాయించినారు... 'కవులను' ప్రత్యేకించి నిర్దేశమేల చేయవలెను? కవులనే కాని, యోర్వలేనిగుణము గల యితరుల నెవ్వరిని శిక్షింపరా యేమి?... లెనిబీటను దొరగారు చెప్పినట్లు సామము దీర్చుకొనుటకు అకృత్య మింత యపయోగమో క్రోధము దీర్చుకొనుట కింతయు నంతియ యపయోగము. ఈ సుమటపర్ణనను విధాయకమే గనుక ఓర్వలేక తగవులాడు కవుల నొక్కరినే కాక యాగణములోని వారి నందఱినుగూడ నాలోకమునఁ జిత్రవధచేయుట తప్పనిసరి యని తెలియఁజేయుచున్నాము. కల హించుగూడదను వీరి సిద్ధాంతమే సర్వదా ననుసరణీయమనుచేనియు, నట్టివారి నెల్ల నేకోష్ఠిగనో యేకుక్షిగనో చిత్రించవలసియుండుచేనియు నిప్పటివఱకనేకవిషయములలోఁ గలహించుచు వచ్చిన కవులు, మహర్షులు, పతిర్కాధిపతులు, పండితులు, సంఘసంస్కారులు, పూర్వాచారపరాయణులు మున్నగు మహామహుల నందఱి నీవిధముగఁ గోష్ఠి, కుక్కుటు, పిల్లులు, పందులు, గాడిదెలుగాఁ గూడ వరుసగాఁ జిత్రించి వారికి బుద్ధిగఱపుచుండవలెనియుఁ దెలియఁ జేయుచున్నాము. ముందు సిద్ధేశ్వరపూజగాఁ దొలినాఁటి కలహకవులయిన దండి కాళిదాసులను జెట్టియొక కుక్కుగను వాకిఁ దగవర్చిన దేవినోక యూఁడుపందిగను జిత్రించి యవి మొదలు మొన్నటివఱకుఁ దగవులాడిన శిష్ట కృష్ణమూర్తి, పిండిపోలు లక్ష్మణకవి, వెంకటరత్నశర్మగారు, వీరేశలింగం పంతులుగారు, వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిగారు, కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు,

సీ. భూమని బట్టుక నీచబుద్ధి వాగ్రసిన నది శిరమ్మునం దాల్చునట్టి ఘనులు
నీచుని నీదరి నిక్కు మ్మగాఁ దెల్పువారి వాగ్రితలు బట్టనైచు ఘనులు
సభ్యమ్మ నెఱిఁగియు శాంసలపోల్కి నొప్పరకించు పరిపాటి సురుఁగు ఘనులు
వీడెలో పోట్లాట నూడలఁ బత్రిక కబ్బు 'మేట' రటంచు నరయు ఘనులు

తే. గీ. పత్రికాధిపత్యంబుఁ బడసినటుల
దానిపలనను నెట్టిహాని జగతి
కెంత యని చెప్పఁగలము లోకైకజనని!
సత్య మడుగంటి నెగడు నసత్య మెందు

సంగ్రహ ప్రారంభము

వ॥ అంబా! దీనికేమి, పత్రికాప్రభావాంతమ్మగ్రహరింపుము.

(సూర్యోదయము)

మ. పరితస్సర్వదపారభాస్వదనవీపారంపరీనున్నతై
మిరభారుండు దివాకరుండు త్రిజగన్మిత్రుండు మండేహది
క్కరణోద్యోగి వెలింగ వార్యులు "కృతఘ్నుఘ్నాయ దేవాయ" యం
చెరఁగఁ దస్కరకోటి కాలాక్కలఁది నెండేఁ బందలై పాఱఁగన్.

చ. నగసిరుహోత్తపాదములు సారెకు నుప్పరమందు నెందుఁ గొ
ప్పరపు శిరమ్ములందు నొగిఁ చార్చికి ఘనాలయపంక్తి మీఁదుగా
ధరణికి డిగ్గి యెల్లెడలఁ దామయి యామెయి వారి శైత్యపుఁ
భర మణఁజేయుచుఁ నెగడెఁ బండితపామరరంజకమ్మలై.

(కొప్పరపువారు కాలుదర్శ్యుట)

చ. రుచిసుగ సుండె నుత్తరపుఁగోరణి యుత్తరుగ త్తరంబలెఁ
ద్వరపడి లిట్టి బందుగులదాపునఁ దూఱుట స్పష్ట మయ్యె నె

వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు మున్నగువారి సందడిను వారివారి యర్హతకుఁ దగిన జంతువులతోఁబోల్చి చిత్రింతురుగాక అపూర్వోపనిషన్మతము వెలయింతురుగాక.

త్తఱి నెటఁ జేయునట్టి * యవధానము నెత్తుట పీర్పలాయన
స్థిగు లని యెంతమూర్ఖునకుఁ జెప్పక చెప్పఁ గసంగె నంటికా!

శ. లనూడివీట శీర్కా, మళమున మతికొన్నిచోట్లఁ బోకిను నెలుఁగఁ
జలిపిన పర్యేకపుసభ, లలవా రెలుఁగమియు వ్యక్తమై కన్పట్టఁ.

‡క. నసహాయంబుగ నవధా, నసభఁ బొనరించునట్టి నటుఁడే ఘనుఁడో తా
నసహాయుఁడు ఘనుఁడో యతఁడి, నుమలకుం దాయునే ఘనులకుం దక్కఁ.

♦క. తెలుఁగట! మీసంబట! అని, నిలుపన్‌రాలెనట! వీరు వేరుతుగాకో
తెలుఁ, గౌరా! తెలుఁగనఁగాఁ, దెలగాల్ మాటాడు పల్చి తెలుఁగేమనునో!

తే. గీ. బళిర! యీవాగ్విభవతెఱుఁగెల్లఁ "బాఁ మీఁది
పందికొక్కు"లు బల" మన్నపగిదిఁ బోలు
వీరికి జ్ఞాం బొసంగుట వ్యర్థమొప్పు
రయిన సామాన్యలోకు లట్లనరుగాక.

క. అని యెంచి వారు పద్దెము, లను గిలుకఁ మేము వానిలక్షణమును నే
రనిపోల్కి †వచనమున జా, బును బంపితిమంబ! వానిపురపురఁ బొక్కఁ.

---

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులను.....

సీ॥ అష్టావధానంబు నాచరించెదరేని యద్దానిమించి నేయంగలేమె
శతఘంటకవనంబు సల్పఁబూనెదరేని యద్దానిమించిసేయంగలేమె...

‡ గీ॥ అన్యునిసహాయ మించుకయైనలేక, పద్యనవధానమందు నెప్పంగ
లేఁ, మీ మహోధారణాశక్తి.....

♦.....తెలుఁగను మీసంబు నిలుపంగ నెపుడుఁగలిగె. (20-8-11)

† మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయ నిగారికి అయ్యా! సద్యమయంబగు తమ యుత్తరమందినది, "మీపరోక్షం మాపుమాటను బవాదు చేసంగినవాఁడ సమ్ముఁడీ" అని వ్రాయించినారు. ఏసందర్భమునం దేవిషయమునం దేరూపమునఁ మాయేమాట మీయేపగుపును గలిపినకో యాదిమమును మెపులముగా వ్రాయించినంగాని మీకుఁదగిన యుత్తరమిచ్చుటకు వీలులేదు. కావున వెంటనే దయచేసి పైవిషయమును వ్రాయింతురుగాక.—

21—8—11.

ఇట్లు, నివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

క. 'పద్దెములు వ్రాసిపిమ్మి వి, ద్వద్దళ గూఁకెట్ట మనము పబుచనగా వా
ద్దంది షిటు గొట్టి'రని లో, సుర్దుకొనం దొడఁగి రంట? కొప్రపు సాములో.

క. 'మను రామస్థులకుఁ జ, క్కనిపద్దెమ్ములను వ్రాసి ఘనతనొసఁగి రి
య్యనువున మనలం జూచిరి,'యని లోలో వగచిరంట? యాత్రింపుఁగవుల్.

క. అనుకొంటి మేము వీరిక, ననవద్యపు ఫల్కి- వచన మైనక వ్రాయం
జనదు, యది గ్రామ్యమైలం, బనుచడుఁ దీ యుక్తమనుచుఁ బవపడి జననీ.

క. కాని యటు మొదట భోజన, మానసమునఁ దవులకున్కి- మఱి యాఘాటిక్
బూని లిఖియింప మైతిమి, దానికె యక్కఁపుల కెడఁసి లబ్బిబ్బయ్యెక్.

క. తగినంతగూఢగతి మే, మనుపఁజిన వీరికథ మనుఁ ట్లటు వ్రా
యఁగ నర్హు తముఁగొరఁగ, నగరాజకుమారి ! వీరి నగరా? విజ్ఞుల్.

సీ. అలి యనఁడ్వాహమ్ము లన, "మాకునిత్యమియ్యనివియె కుఁర"కటన్న దెవరుజనని?
ఒక్కరో? యివ్వకొక్కో? దేవులనుఁదలి 'కెద్దు'లంచనుకొన్న దెవరు జనని?
"లాణం"బనిన నేదో యవలీకఁ బని తెచ్చి యెలమి పడ్డించిన దెవరు జనని ?
సభ "నగతో బ్రహ్మ"చదువ "నీతాత" లోనసుపర్వసంగము నేని దెవరుజనని?

గీ. వారిలో వారు గారో కొప్రపువారు
కాక యుంచిన గీత మెక్కఁటన వృత్త
మయ్యె వీరికి? నీలాటి యథముకుథము
నెఱుఁగని యమాయకులు మీసలెత్తనేల.

క. ఇది యిట్లు లుండె మాజా, బది వారికిఁ జేరె మరల నలవార్జాబుల్
గుదురుచుకొను నీలోపల, బొదలిన వేఱొకవిశేషముల్ వినుమంబా.

(మ॥ రా॥ రా॥ వీకా రామయ్యపంతులుగారింట విందు)

ఉ. ఇంతకుమున్నె విందనుచు నెల్లబుధుల్ విన రామయార్యుఁ డే
నంతసమూనియో పిలిచెఁ జట్టన, నాఁడె నియోగివైదిక
స్వాంతము లెట్టఁబాయఁ గొనసాగని యాసనచర్చకక్కి, ధీ
మంతుఁ డితండు మున్ననినమాటకు దాఁటక నచ్చి చెచ్చెరక్.

ఉ. నేఁ డరుదెంతుమన్ననుచి నిక్కమొనర్పుఁ డటంచుఁ బిల్చి మో
మోడిన తోర్పఁ గన్నడఁగ నొయ్యన నయ్యనఘుండు వోయెఁ"బో
గూడదు కూడు" నంచు నొకకొందఱు దండడిఁ జర్చఁజేసి రా
పాడి గడింప 'కేగుటయె బా' గనె వెంకన నిర్వికల్పుఁడై.

ఉ. విం దనుకూలమై జరిగె వింతన లోప మొకింత లేద, యెం
దెందులకైని మంచి దని యెంచిరొ యేమొ, మఱొక్కపంక్తి మా
కుం,దమవారి కందఱకుఁ గొండొకపంక్తియుఁ గాఁగ నేరుపా
టుం దగఁ జేసి రయ్యది కడుఁ సుఖ మిచ్చె నసేకభంగులఁ.

ఉ. పట్టురమాల్ బుజమ్మువయి బొలరవిప్రభ లీనఁ బంక్తికిఁ
రాట్టయి యగ్రపీఠమున రాజిలెఁ గొప్పిపుసుబ్బరావు, బల్
దట్టులు మందపాటికులభన్యుఁడు లోనగువార లాతనిం
బట్టి కృమమ్ముగా నతనిపంక్తి నెసంగి రభంగుగస్థితిఁ.

తే. గీ. జరిగె నారీతి విందు పర్యాప్తగరిమ
భోజనానంతరమ్మున నోజఁ గొంద
ఱొగుచెంచిరి వారు కోటేశశర్మ
శాస్త్రిముఖ్యులు చదపటిచర్య వినుము.

మ. చిఱుమామిళ్ళకులుండు యోగ్యుఁ డలలక్ష్మీపూర్వనారాయణుం
డురుకీర్తిష్ఠవిరుండు వచ్చెనట కుద్యోగిత్వమైతిక్, ధురం
ధరులై తక్కినమట్టులుఁ మఱియునుం దక్కుంగలా రొప్ప భా
స్వర మయ్యెఁ దగుపాటిగా సభ భవిష్యచ్చర్య సూచింపుచుఁ

శా. ఏకారామయగారితమ్ములఁట ! బీ,యే,బీ,యులై స్లీడరీ
దాఁకఁ బచ్చినమేటియంట ! మఱి యీ ధన్యుండు తాంబూలముల్
పీకఁ గొన్ని ఫలమ్ములుం గొని సభఁ వీక్షించి తాఁ బంచె; నా
పోకల్ కొండొక వగ్గనీయము లనంబోలుంజుమీ శాంకరీ!

ఉ. ముందు భుజంగరాయనృపమూర్తికొ, కొప్పిపుటయ్యకో, ఫలం
బందఁగఁజేసి యాపిదప నన్యులు బందుల కిచ్చి మీఁద న
స్పందిరకీర్తి కచఘ్నిజనిభాస్వరుఁ డౌ నలమేటి కీయ నా
విం దతఁ డందకే కడు వివేకి మముఁ గరసంజ్ఞఁ జూపుడుఁ.

ఉ. రామయగారితమ్ముఁ డలరాకెడియోగ్యతఁ బొల్చువాఁడు సు
శ్రీమహితుండు లక్ష్మీనరసింహ సమాఖ్యుఁడు మా కొసంగెఁ ద
ద్ధీమహితత్వమేమి, మఱి లేకుపయేమి మది న్నుతించుచుఁ
బ్రజేమ ఫలమ్ము వెంకన పరిగ్రహణం బొనరించెఁ గ్రన్ననఁ.

చ. తిరుపతి పుచ్చుకోక యొకతేఁకువ దాని సనాపరింపఁగాఁ
గరము మడిక్ దలంచి యటు కర్జమునక్ గుశలత్వమూనె, నం
తరమువఁ దత్ప్రదాత యది తా గ్రహియించె నొకింత చర్చయుక్
సరసముగా నెసంగె నది సభ్య లెఱింగినదే మహేశ్వరీ!

ఉ. రామయగారికిక్ మఱియు రామయతమ్ముఁడుగారికిక్ గడుక్
ధీమహితత్వమందునను దేఁకువయందును గల్గువారకుక్
మామదిఁ జర్చ సల్పుచుఁ గ్రమమ్ముగ వచ్చినతోఁవ నింటి చే
మేమియొ చెప్పికొంచుఁ దగ నేగితి మానిసి వోయె సీగతిక్.

చ చెలవెలవోయెఁ జుక్కలు వివేకవిహీనులమోములట్లు ని
ర్మలసలిలాశయంబులు పరిమాద మెఱుంగని వారి మానసం
బులబలెఁ దెల్వి మీఱె ఘనపుణ్యులు వైదికులు న్నియోగులుక్
గలిసి యొసంగునర్ఘ్యములు గైకొనుచుండె దివాకరుం డొగిక్.

మ. అది వర్షర్తువుగాన మేఘపటలం బావంత దన్నప్పఁ గో
విదమాన్యుండు దివాకరుండు తనగోవిన్ఛ్రీచే జ్ఞానిదు
ర్మదముంబోలె నపాకరించి సుబలప్రఖ్యాతి యవ్వేళకుక్
గదియక్ వెల్లఁడొడంగెఁ గాకవితతుల్ గ్రాసార్థ మట్టాడఁగక్.

క. తరువాతఁ దనదు సొమ్మగు, "గుణతరలీల" యనుపదముఁ గొని పద్యంబుక్
బురపుర లిఖించి మీసము, స్మరియించుచుఁ గొప్పరంపుచతురుఁడు పెలుచక్.

ఉ. * పత్రిక నంపి యప్పుడును బద్యము వ్రాయక యుత్తరించు మా
పత్రికఁజూచి "వీర్మనకుఁ బద్దెము వ్రాయమిఁ జూడ,'నేటి కీ
యాత్రిము మీరు మాకుఁ గవుఁలేయని తోఁపరు మీరు తిట్టినన్
శత్రుత మాకుఁ బుట్టు'దను చందముగాఁ" బదిలోఁ దలంచుచుక్.

---

* మహారాజశ్రీ తిరుపతివేంకటకవులకు.....చ॥ గుణతరలీలలేపె సభ
నూర్వఁగ నుంటిమి గాని, భానువా। సరమున దక్క రాలెవరు...ఆశుకవిత్వశతాన
ధానముల్ । విరచననేయరావలయు, నెంటనె, మేమవి యాచరించి ధీ। వరసభ
మాపరితిజ్ఞ దెలుపం గలమానము దీయఁజేతుము..."

గుంటూరు,
22-8-11.

ఇట్లు,
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ, శతావధాని.

క. పదపడి*పదనమై వ్రాయుచుఁ, దుదిదనుకం బత్రికలకుఁ దొడగెఁ'నుకవుల్
పదుగురుగల సభ'యన న, ప్పెడలో రాయివడి వ్రాఁత లెల్లఁ నురిఁగెఁ.

క. ♦తతిమితతిమి మునుమా కు, త్తరములు లిఖియించు నతని తత్తఱమూపై
విజిగి నురిఁగి కరిగెనొ? యు, త్తరమే వచ్చుటకు మిగులఁదడవై పోయెఁ.

గుంటూరు, 23—8—11.

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంటసుబ్బరాయశర్మగారికి. అయ్యా... మీసపుఁ బద్యమున కర్థ మేకారణముననో మీకుఁ దెలియలేదనుకొనియెదను... తెలియుదేని పెద్దలనడుగుఁడు... (4) ఈపరిచ్ఛి పరిస్తుతవిషయము కాకపోయినను మీయంతట మీరు పురస్కరించుకొని వివాదకం దిగుటచే నయ్యది యింతటినుండి మీయెడలఁగూడ నిర్వహించుట కంగీకరింపక తప్పనదికాదు... (9) మీరు మాకుఁ దెలిసిన యంశములలో నేకదేశపరిచ్ఛిన్నములు మాత్రమే యయినను మీకోరికంబట్టి మీసభకు రానున్యోగింతుమే యనుకొనుఁడు రేపిఁక నొక రాంధ్ర భాషైక దేశమును గ్రామ్యభాషయందుఁగాని నిర్వ్యతిగణపాఠ్యసాహిత్యరసాభాస కవిమార్గమునందుగాని యన్యత్రఁగాని మమ్ము బయింపుఁడని కాలుద్రవ్వినచో మాగర్హాచారమందుకు నొడఁబడవలసినదేనా! అందులకుఁ బ్రొజ్జలు సమ్మతింపవలసినదేనా! మాకుఁగల శక్తులలో నేకైక దేశమున నంతో యింతో యెంతో యెటిఁగినవారెల్ల మమ్మెదిరించుఁ దగువారేనా! శాంతం పాపం... (12) ఈ వ్రాతవలనఁ దెలుఁగునేని మీకు వచ్చితినని యనుకొనకుఁడు..."

గుంటూరు. 27-8-11.

♦మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ శర్మగారికి, అయ్యా, (1) జరూరు "అని 25 వ తేదిని మేము వ్రాసిన యుత్తరమునకు 27 వ తేదీ 11 గంటలకు మీ రిచ్చిన జవాబు అంతనంగా...ం. సభ ముందు మీరే చేయవలెను ముందుత్తరము వ్రాసి యరధానాశుకవిస్వములకై కాలుదువ్వినవారు మీరుకాని మేము కాము...ర' మా విషయమై మీరును మీ విషయమై మేమును నవధానపు టేర్పాటులు చేసికోవలసిన దేకాని యొక్కవి సభ్యు లేర్పఱుపఁదగినవి కావు. ఉభయులచే నేర్పఱిచికొనఁబడిన సభ్యులు న్యాయాన్యాయములును రసారసములును దారతమ్యములును విచారింపఁదగినవారు మాత్రమే. 4. ఈ విషయముల కంగీకరించుచు మీరు సభ సమకూర్పుఁడు, లేదా మేము సమకూర్చి

క. లలి "బాజాసందడి మం, గళ నూత్రిము మఱచినట్లు"గా సభకై ముఁ
గిలికిన రవివాసర మా, పలికిఁ జని పచ్చె సోమవాసర మంతఁ.

చ. సభయగునన్న యాదినము సందడిగా జను లేగుదేర రా
సభమయి పోయె నెచ్చెఁడుల సంమల గొందుల పంటపూటియిం
డ్ల భరముగా జనుల్ విడిసి "డాబులు డాబిరి యేలనేయరో
సభ" యని కొపరిపుంగవుల సారెకుఁగేరఁ దొడంగి రంబికా!

సీ. పుట్టదిట్టములేదుపో? నిల్చు పెట్లు కొప్పరమందుఁ బలుమాఱు పలుకువారు
తన్నుఁగట్టలబల్మి తనయున్న తిని నిల్పు నెంతదస్కనటంచు నెంచువారు
తన్నాను బండలే తన్ను వంచనసేయ నవసరంబైనప్పు డనెడువారు
నేల విడిచి సాము లేలొకో? యొకచోట నంకలోనే యుండక నెడివారు

తే. గీ. వింధ్యగర్వం బగస్త్యనవంధ్యమహిమ
ముగ్గడించి యిసీ! యని యొఱలువారు
హంసకాకచరిత్రి మిష్డందఱకును
స్మృతికిఁ దగిలె నటంచు వచించువారు.

దము...ఱ. జరూరని వ్రాసినను నెనుకటివలెనే ఆలస్యముచేయుక రేపు నూర్యోదయమునకుఁ దప్పక జవాబు పంపవలెను.

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

ఉదయం 8 గంటలకు 28-8-11, గుంటూరు.

అయ్యా! ఈ దినమున సభ తప్పక జరుగునను మీ పత్రికటనను బురస్కరించుకొని యనేకు లనేక గ్రామములనుండి వచ్చి నిరీక్షించుచున్నారు. వారిని వృధాకుల నొనరించుట యుచితముకాదు కావున నవధాన సభావిషయ మేమయిన దియుఁ బత్రికటించి వారి సందియము తీర్పుఁడు. మా యుత్తరమునకుఁ బ్రత్యుత్తరము రాకుండగనే మేము పత్రికటించుట యుక్తము కాదుగదా?

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

మ. ఒకటే శైలిగ నొక్కటే ఎడిగ నోహో! యంచుఁ గర్వగర్భిణీ
పరికరం బెంచఁగ నంచ యేగె, నటు "రార"మ్మన్న కాకంబు మున్నొకతీ, రావయినొక్కతీరు, పయినెన్నో తీరులై డస్సి, నూ
టొకయూనమ్ములు చూసి కాదె శరణం బొందెఁ మరాళపుంగవుఁ.

క. అని పూర్వగాథలెన్నుచు, మనమునఁ దమబడిన శ్రమకు నుతిమతి యిసువుం
గనుమఁ దిరిగిపోనెంచుమఁ, బునఃపునర్యోజనలకు బుద్ధి చొనుపుచుఁ.

ఆ. వె. కొండవీటిసామిదండ నుండెడిలేడి
కొండ యేనికూఁతు గుట్టమునకుఁ
దఱుచు భయముచెంది దండంబులీడునో య
ద్దానితోడఁ దెనఁగ తలఁపు గొనునొ!

తే. గీ. సింహగమనంబు నేర్వంగఁ జిన్నలేడి
కెన్నిజన్మము లెత్తిన యేని గలదె!
పాల్యపాలకభావసంబంధ ముడుగఁ
దలఁచు టది యెంతయేనియుఁ దప్పిడంబు.

క. తనపాదములు మనస్మృన, ననయము మనన స్మృ సల్పనప్పటికిఁ దాఁ
గనికరము కరము గని చా, నిని ముర్వుగఁ జూడకున్న నేరము హరిచో.

క. హరికిఁ హరిణమునకు సం, గర మది హాస్యాస్పదంబు గాదనుఁ నాఁ నుం
డరు దానికేమి హరిణము, కరి నెదురుటె యంద మెట్లు ఘటియించునటుల్.

ఉ. రంకువు శీఘ్రగామియని రాజులు పట్టపుటేన్గు వీడి గా
జ్యాంకము గాఁగఁ గైకొనిరె యక్కట! యేనుఁగుతోడఁ బోర నా
జింకకు శక్తియున్నదె? ప్రసిద్ధికిసై "యెదిరింపు" మంచు నే
కొంకును లేనివారు పురికొల్పినమాత్రిన యేమిలాభమో!

చ. అరుల కభేద్యమైన చతురంగబలమ్ములు గల్గు నేనితో
గొతియలగొల్ల తోఁ డెదురుకోలు ఘటింపఁగ నెంచి "మీరలుఁ
గొతియలతోనె రం"డనుచుఁ గోరిన "సీ" యని రోసి, దానిచే
"సరి"యని సిద్ధపడ్డ వెడజాబుసరాబుల డాబు లేటికో.

ఉ. ఇచ్చి పరమ్ము గైకొనరె యెల్లనురాయలకు న్నిలింపు; లా
పచ్చరితుల్ మహామహు లసన్మదహారులతోఁ గఁ బట్టి వా

రిచ్చినమెచ్చు లాగికొనుచేమి యపూర్వము! మెచ్చినంత నే
హెచ్చును దగ్గునుఁ బలపదే? తలదాఁటినపోక లొప్పనే.

కా. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులఁ విడిచి వర్తింప న్నియోగించి భూ
దేవుల్ వీడుదు రాలపోతు నది భూదేవాజ్ఞకుం దక్కఁ దు
ర్భావం బాతతి నూరకుండరుగదా, పైవచ్చుచో నెవ్వరిం
గాపఁజూతురె? కావలం బడఁపరే? కాల్దర్సివ్వఁగా నిత్తురే.

ఉ. చెక్కిలినొక్కుచుఁ జనులు చేఁపఁగ ముద్దిడుకొంచుఁ బేర్మిమై
నక్కునఁ జేర్చికొన్న సమయమ్మున బాలుఁడు పాలు గోర్చులుచుఁ
ముక్కుఁ 'కటుక్కు-నఁ' గొయిక ముద్దదియెల్లను మూలఁబట్టఁ "నా
యక్కఁ! ఇదేమిగోరిచెడుగా" యనదోసమె? బాన రోసమే.

చ. ఖతతరపర్శబంధముల పిశ్వఁడనీసములఁ రచించి కీ
రితి ఒగమెల్ల ముంచుచుఁ జరించెడి తిర్వతిసంకశేశ్వరుల్
పతిచెడి కోపర్సిప్రంగవుల మాయకఁ దీర్వముతోడఁ బోరికిఁ
గుతుకము పూనినా రని జనుల్ విని నవ్వరు రేమొగమ్మునఁ.

ఉ. అల్లిక రేమి సాలెపురు ల్లదె? 'హు' ప్పని యూఁదునంతలోఁ
బొల్లగునల్లికల్ సగ బుద్బుదముల్ గద! దీని కేసుదృ
క్కల్లజుచిత్తమేనియు యథార్థముగా ముదమందునే? యెటో
యల్లిన దేల కాదనఁగ నం 'చదిమే' లను టొక్కమెచ్చొకో.

ఉ. మంగలివాని యద్దము క్రమమ్మున సున్నరచించినట్టివే
ముంగలి కీడ్చి పాత్రమును బొల్సుగ నప్పుగఁజెప్పశిష్యపో
ల్కిం గడు ధాటిగాఁ జదివి రేపల మెక్కడొ యొక్క టొక్క టో
జం గయితంబు సెప్పుట యశస్కరమే, సుకవీంద్రి నుత్యమే?

ఉ. విపర్శినోనిసంచి సెటు వేయొక వస్తువు లుండు నట్లులే
కోప్రపువారు సంచి నిడుకొందురు వర్ణన లన్ని చేసి, యా
ఈ చర్శకృతిఁ రచించి రని శుద్ధు లమాయికు లందుర్ మర్మముఁ
సుచర్శితుల్ గర్శింతు రిది చూచిరి చట్టి రనేకు లెల్లెడఁ.

ఉ. గుట్టిది బైటఁబెట్టుటకుఁ గొంది యెతీఁగియు సంశయింతు రీ
చెట్ట నడంపకున్న సెటు చేటు దొలంగు? మహాకవిత్వవి

ధట్ట సుధాసధామకవితానవతామరసాననావచః
పట్టణవైభవపరిధిత బంధురసౌధవిలాసలక్ష్మికిక్.

ఉ. జీవనమూడె మాకని పచింతురుగా కొకకొంద ఱట్టివా
రేవగవైన జీవనము నీపయిఁ జేతురుగాక, క్రైత యే
కావలెనే? మఱొక్కగతి గానఁగరాదె? యమాయికాత్ములక్
జీవికకై జగం బపహసించుననుల్ గికురింపఁ జెల్లునే.

చ. ఇటులొక కొంతమంది కడు నెల్లిదపుంగతి దోఁపనాడ న
ప్పటుమతు లాడుపల్కు లలపక్షము వారు సహింప "కేల యీ
కటువులు? కొప్పరిపుంగవు లిరువంశులు వారల శక్తి మాఱుఁ, డు
త్కటమతి, గోరతం బనెడికాచ్యనుఁ దగుపట్టు" నావుడుక్.

ఉ అప్పరమేశ్వరీ దయకు నాకరులక్ గదలించి దానిచే
గొప్పను గోరి గర్తమునఁ గూలి యెటో పడు రాఁగడంగి యీ
కప్పలరావముల్ కొఱయుఁ గాని లోనఁ దపించి సొక్కునిరా
కొప్పరపుంగవీశులకు గోరతమే హిరణ్మయాంగులక్.

చ. అనుటయు వారిపక్షపు జనావళి వాగలయోడు పూర్తిగా
మనమునఁ బట్టియుంట మఱుమాట నచింపక యూరకుండ వ
చ్చిన జనసంఘమందలి పరిసిద్ధులు కొందఱు కొస్పగంపువా
రిని గని కొన్ని మాటలను లేఁగనశేషెడ మంచి నెంచుచక్.

క. చనుచుండ వారిపక్ష, మ్మునవా రొకకొంత లాగి మొగి నేమేమో
యన మొదలిడ 'మీ రెవ్వరు? చనుఁడా, మేమిటుగ నటకుఁ బనరు'నను చక్.

ఆ. కాలిం దర్భిన్నితి రూరకుండెదరా? నంస్కారుల్ ఒగ మ్మంచు నే
వేలున్నా రఁటవారిఁ గోరికొనుఁ డావిద్యాంసు లే తెంచి మీ
మీలోపమ్ములఁ జేర్పరించెదరు సామ్మె మ్మేరి కెవ్వారికిక్
వీలో తెల్పెద రీనుడిక్ వినఁగ నువ్వి ల్లూరెడిక్ లోకముల్.

క. తిరుపతి యెట్టిదియో? కొ, ప్పరమెట్టిదియో కవిత్వశం మట్టిదో? సం
స్కరణం బెట్టిదియో? ధి, క్కరణం బెట్టిదియొ? తెల్పఁ గలరన్వారల్.

చ. పరు వెటువంటిదో? చెఱుచు భాసయు నెట్టిదొ? లేశమేని సం
స్కరణము పూజ్య మయ్యు సరిగంగలనాడుట యెట్టిదో? సము

స్మరణకు నాసనమ్మునెడఁ బోరెడిధీరత లెట్టివొక్కొ? వి
ప్లవము లూసంగు లెట్టిదియొ? సత్కవితావనితావినోదముల్.

ఉ. కోరిక యెట్టిదో? యచటఁ గొంకుదయింకమి యెట్టిదో? పరి
స్కారము లెట్టివొక్కొ? మమకారము లెట్టివొ? యంతఁబోక ధి
క్కారము లెట్టివో? పయివికారము లెట్టివొ? బాధురూ కలం
కారము లెట్టివొక్కొ? యధికారమదెట్టిదొ? కారమెట్టిదో.

ఉ. సారము లెట్టివో? పయి నసారము లెట్టివొ? కాలుద్రవ్వుఝుం
కారము లెట్టివో? పయిఁ జకారము లెట్టివొ? యంతలో దభ
క్కారము లెట్టివో? మతి నికారములెట్టివొ? పిమ్మటం దిర
స్కారము లెట్టివో? పొదిఁ బోకారము లెట్టివొ? కాలు లెట్టివో?

ఉ. నీరము లెట్టివో? తిరుగు చేరము లెట్టివొ? పిమ్మటన్నమ
స్కారము లెట్టివో? పయిప్రకారము లెట్టివొ? యాపయిఁ బష
ట్కారము లెట్టివో? పయినకారము లెట్టివొ? మీదు మీదు నా
కారము లెట్టివ కొక్కొ? నుడికారము లెట్టివొ? వైరమెట్టిదో?

ఉ. హారము లెట్టివొక్కొ? వ్యవహారము లెట్టివియొక్కొ? యీచము
త్కారము లెట్టివొక్కొ? బయికారము లెట్టివియొక్కొ? పై బహి
స్కారము లెట్టివొక్కొ? యుపకారము లెట్టివియొక్కొ? యాయహం
కారము లెట్టివొక్కొ? యపకారము లెట్టివొ నేర మెట్టిదో?

ఉ. పారము లెట్టివొక్కొ? పయివారలహూరత లెట్టివొక్కొ? స్వీ
కారము లెట్టివొక్కొ? గుణకారము లెట్టివొ? చుట్టునున్న పా
కారము లెట్టివో? పయిలకారము లెట్టివొ? చాటు చాటు స
త్కారము లెట్టివో? తెలుపఁగాఁ గలవారలు పండితుల్ గదా.

చ. కవి యన నెట్టిఁడో? కవిత గా దగునట్టిది యెట్టిదో? వృథా
రవణము లెట్టివో? కవుల రూపము లెట్టివొ? సత్కవీశ్వరో
త్సవచరితమ్ము లెట్టివో? బుధత్వ మటెట్టిదొ? యేరి కేరికిఁ
శివ! శివ! సామ్య మెట్టిదియొ? చెప్పఁగలారు బుధోత్తముల్ గదా.

చ. ఎవరును సేరు నొక్కయెడ నెల్లరు మెచ్చుగఁ గూరుచున్న వొ
ప్పవునొకొ! యేరికిం దగదొ? యక్కట! శక్తులు పట్టి చూచి "వీ

ర్కవు, లలవారలో, కపులు గాఁ దగువార " లటంచుఁ జెల్వఁగా
నెపరితెరంబుఁ బండితకవీంద్రులు దక్కఁ జగత్త్రయమ్మునకఁ.

ఉ. రా మనిరొక్కొ! పండితులు, రమ్మని కోరనెలేదొ? సద్యశ:
కాములు మీరు వారిపయిఁ గాలటు దర్పవ్యయాపేక్షనేయఁగా
నేమి! ఫృథాగ లోకమున కింత పరిశ్రమ మేల పెట్టినా?
రీమెయి నూరకుంట తగునే! యని కంకెద మంచుఁ బోవుచో.

ఉ. ఏమిది! యీ జనంబునకు నింతటి పట్టము వారియందుఁ ద
న్నామము వీరి కింతగ మనమ్మున కెక్కఁగ నేల! కొప్రపు
న్నామము కోపపాత్రియుగ నాటగ నేల! స్వదేశవాసులఁ
ద్రోపేమునుగూడఁ గన్పడ దరిపర్వికరమ్మును మించి రీ పర్విజల్.

చ. అని మనమందు నెంచుకొని యవ్వలి పట్టపువారు "మీరు ప
చ్చిన పని చూచిపోవుటకుఁ, జెప్పెడిమాటలు పెద్దమాట, లే
క్షును లయి మీకుఁ గట్టములు గప్పెద? రింతటి కంతశోషకుం
బని గనుపట్ట" దంచు నుడువఁ; "బని లేనిదె పచ్చినారమే.

మ. కవితావాద మటన్నఁ జూచుటకునై కష్టించి యీసత్సభా
సువిశేషంబుల నాలకించుటకు నచ్చోనుండి యిచ్చోటికిఁ
జవసత్త్వమ్ములు వెచ్చఁబెట్టుకొని రాఁ జన్నే! వృథాహంకృతి
స్థపితుల్ నించిన పత్రికల్ గని యథార్థం బంచు నూహించుటఁ.

మ. అదిగా కూరకె వ్యాఖ్యసుం గదుపులా గంతంత మిచ్చొక్కి నె
మ్మదికిఁ నెమ్మది దిక్కి మీసములపై మాత్యర్యముఁ గొక్కి సా
గద యంచుఁ దల గొక్కి పాఱుకవులఁ గన్గోఁ జనఁ రాదె! యే
మిది! మీపూనిక యెందు డిందె! " నని చేర్మిన్ బల్కఁగాఁ గూడదే.

చ. అడిగెద మేము మి; మ్మడుగుఁ డట్లు లె మమ్మును మీ, రటన్న వె
న్కబడమి యదెట్టిదో! కపటపద్ధతు లుద్ధతు లైట్టివొక్కొ! యా
గడబిడ లేమి యయ్యెనొకొ? కా లటు దర్పవ్యటీ దీడ కేగెనో!
మడమలు దొక్కిక్కి మీసమును మట్టునడాపడు లేడ డాఁగెనో.

ఉ. "మీసము" లంచు మీసములమీఁదికిఁ బోవుటెకాక వారియ
ర్థాసనమందుఁ జేరుటకు నాసన మూఁచుటె కాక యెన్నియో

దోషపు భాసలక్ గిలికి తుండుడు కందులె కాక పై రసా
భాసము చేసి పాఱు టిది భావ్యమె కొప్పరపుంగవీశ్వరుల్.

చ. సమరము చూచి ఖేచరులు సంబర మంటుట యొందు విందు మ
య్యమరులువోలె సభ్యులు జయాపజయార్థులు గాక వారు పృ
శ్నము లిడ నెవ్వ "రడ్డుఁడు పసక్ గనుఁ డడ్డెద" మంచు వారు స
క్రిమముగ వాగ్యుద్ధములకుఁ గాక పరాఙ్ముఖులైతి రేటికో.

ఉ. గుర్రెడ్డి నఁ టాంజనేయుఁ డొక గుద్దును రాఘణుఁ బట్టి మూర్ఛయై
నద్దివిజారి జాతి లెలి పఁది "బళీ" యని మెచ్చెనంట! యా
నుద్దికి నంజనాసుతుఁడు సుంతయు సంతస మంద 'కాఁక! నా
గ్రగుద్దురుచిక్ పచింపు టొనఁగూడెనుగా!' యని వంచె భక్తిఁగ్.

ఉ. "మీసము" లన్న "జు" ట్టసము మిమ్మును వా రన పద్యఁగాదె! యే
వాసియు లేనివారియెడఁ బంతము పార్జ్జుల చేల? మీ రసా
భాసపువాగ్విధయే లెలుపుఁ బండితదూను లటంచు; సర్వథా
దోసము మీది, మీరి క నొదుంగక చేసెడి జేమి కైసరుల్.

చ. "గురుతరలీల" పద్య మది కో! యని యూర్చుచు నుండె మీ పై
బరు విడుకొన్న వారలు సభం బొనరించుటకంచు, నేల యీ
పిఱికితనంబు సెప్పుఁ డని బిట్టడుగక "సరె" నంచుఁ బోయి కొ
ప్పరపు కవుల్ కనంబడక వచ్చిరి వా గ్మనుఁజూడ నంబగో!

చ. అపు డొకచోట విందుసకుసై చనియుంటిమి మేము మా నివా
సపదము చూచి 'వీరలను జాతిరొకో!' యని యూడుకొంచు 'న
ట్టిపనియు నుండునే!' యనుచు, డీకొని కొన్నెడి నేనపోల్కి న
య్యపరిమితప్రజానిచయ మయ్యెడలో చసుఁదంచె నంతటన్.

శా. అందున్ గొందఱు బ్రాహ్మణుల్ మతియు నైశ్యశ్రేష్ఠులుం గమ్మనా
రెందుం గన్పడి రిందఱున్ గవిలకై యేఁ జెంచుటంజేసి యం
దం దించించుక గోష్ఠి గల్గు టనుమేయం బయ్యె నోయంబ! మే
మెంతు న్మన్ననియుండ మించఁజను దాద్యగర్హ్యసంపన్నులన్.

ఉ. నాలవజాతియందలి జనంబులు తూర్పున నుండు గాని యీ
నాలవజాతివేఱు పయి నాగరికత్వమునాట కేమి వి

ద్యాలయములన్నఁ బ్రాణముల నర్పణ చేసెడిపాటిభక్తులుం
జాలఁ గలారు కమ్మకులజన్మలలో శతమున్ సహస్రమున్

ఉ. వారలు నన్యులుం గడు నవారగ వీధికి రెండుప్రక్కలన్
బారులు గట్టి నిల్చి యిట వచ్చుట, కొప్పరిపువారిఁ జూడఁగాఁ
గోరికతోడ నేగి తమకున్ మతి వా రగుపట్టమిన్ వృథా
యై రహి నిండ్లకున్ మరలు టాదిగ నొండొరు లాడుకొం చొగిన్.

శా. అయ్యా ! తిర్పతివేంకటేశ్వరులు ! మే మత్యాశమై వేడ్క మీ
కయ్యంపుస్థఁ జూడ వచ్చితి మిటన్, గా ల్దీవ్వినా రెవ్వరా
యయ్యల్ మోమును జూటు వెట్టి రిఁక మా యాయాసముల్ వ్యర్థమే
యయ్యెన్, వచ్చినతోర్పునఁ బోవ్దుమొ? లేదా, యందుమో? తెల్పుఁడీ!

చ. ఎఱుఁగుము మేము 'కొప్పర' మదెట్టిదొ? వారిని జూడ రాము, మి
మ్మెఱుఁగము మీదుపాత్తుల సంపెసలారు "స్టాటోలు" దక్క నే
డరసితి మన్య ధన్యము భనాదిఁ; బురాకృత పాప మ్మటందురో?
దరిసెన మిచ్చి నందులకుఁ దగ్గఫలం బొసఁగం దలంతురో?

చ. అనుచు నసేకథంగుల జనావళి మాపయిఁ గల్గుపేమముల్
గనుపడఁజేయుచున్, బలుకఁగా నపుడేము వసించుసౌధ మొ
య్యన డిగి నాటకాలయముసం దొకపేటిసథిఁ బొనర్చి నే
ర్చినగతి వారికిన్ గలుగఁ జేసితి మగ్గల మైన మోదమున్.

సి. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ జూచితి' మంచుఁ బలుమాఱు సంభ్రమం పడెడివారు
ఊ వ్వెత్తుగా లేచి యొక్కపదంపుఁ లీలఁ బడి నమస్కారమ్ము లిడెడివారు
కొప్పరింపువార లీగొడవఁ దెచ్చుట మేలె యయ్యెఁబో! యని పేర్మినాడువారు
కయ్యంపుసథఁ జూడఁగలభాగ్య మిఁక లేదు పాపపుజీవితంబు మాఱువారు

గీ. పాఱ కేమి యొనర్తురు వారికున్న
సరుకు నెఱుఁగమెయని చర్చసలుపువారు
ఐనచోఁ గాలు ద్రవ్వనేలనెడివారు
అడుగు మవ్వారి నటలేరు మనెడువారు.

ఉ. అన్నిట వీరిదృష్టిని శతాంశము వారలుగారు దడ్డడక్
దున్నుకవిత్వమందు పలఁతుల్ మనవారలె యీడు, రంచు; నే

మున్నది దానిలో ననుచు, నుండిన దేదియొ యున్న దంచు, నా
తెన్నొక కష్టమే యను, చుదీర్ణతరమ్ముగ వాదులాడుచుక్.

ఉ. ఏమియు రానివార లెటు లేది యొనర్చిన మంచి దౌ, సుధీ
గ్రామణు లట్లొనర్చునెడ గ్రాంథికు లొప్పరు స్వాగ దీతు రిం
లే, మనవారు వోలె నలతిర్పతివేంకటపండితుల్ పచ
స్తోమము జార్చ లేరె యది దోసముగాఁ దలపోయ కుండుచో.

ఊ. జార్తురుగాక నో రెటులొ చయ్యన, నొయ్యన వచ్చె పద్దెముల్
గూర్తురుగాక వీరు "చెవి గోసిన మేఁకల" పోల్కిఁ జాలనే
పార్తురె! డయ్యరే! యుభయ లంత బలాధ్యులె? దేహదార్ఢ్యమం
దేర్తురు కొప్పరంపుఁ గవు లీకవియుగ్మము నొక్క ప్రేల్మిడిక్.

చ. అనునెడ దేహదార్ఢ్యమునకా యలవారలు గాలు దర్వివ్వి? రి
ప్పనియెడ నేను జాలనొకొ! పాండితియన్న భయమ్మ్ము గాని వీ
రిని మతి వారినిం గలిపిరేనియు నాబుజ మొక్కఁ జేసుఁడీ
పనిఁగొని యాఁపు నం చొకఁడు బాహుబలాధ్యుఁడు పల్కఁ నల్కఁ మై.

క. అని వారి వారికిక్ దోఁ, చినగతిగాఁ "బిచ్చపాటి" చెప్పికొనుచు భో
జనపుం బసలకుఁ జని మఱు, దినమున నటనుండి బయలుదేఱి వారల్.

చ. సెలవును వారిసె న్కూలునకుఁ జెచ్చెర సంకటశాస్త్రి మున్నె, యీ
కలహము దేలునంతకును గాల్గదలింప నటంచుఁ బంతమున్
గలిగి పసింఁచె నప్పరిని, గయ్యపుసంగతు లాలకించి శి
ష్యులు మఱికొంద అయ్యెడకుఁ జూడఁగ వచ్చి తనుక్ భజింపఁగక్.

చ. సరసులు యోగ్యు లౌజనులు సంతతమున్ గవితాదరమ్ముమై
నెరఁగుచు వింతలన్ దనిపి యెంతయు గౌరవ మాచరింప న
ప్పరి మది వాసమై యచటిపూజ్యులకుక్ దలలోని నాల్కయై
తిరుపతి యప్పు డప్పు డురుదేరఁగ, వెంకన యుండె నయ్యెడక్.

శా. "ఆసీమాంత మొనర్చి గాని విడువం డాసెంకటేశుం" డటం
చాసీమక్ జనులెల్లఁ జెప్పికొన నిత్యమ్మున్క గవిశ్రేణి కెం
తే సంతోషము గూర్చుచుక్ విమతు లంధీభూతచేతస్కులై
యీసున్ జెంది కృశింప మూఁడునెల లండే యుండె నుద్దండతక్.

ఆ. నె. మొదటఁ గాలు నెట్టినది యల్ల * శిష్టా హ
యమదార్యగేహనీమ, యదటి
నింబభూరుహంపునీడ సాహిత్యల్ప
పాదపంబునీడ గాఁదనర్చె

ఉ. చాపలు నిండి బల్లలకుఁ జాలి రజఃకణకీలితంబు భూ
మీపద మాకర్షించి పయిమిక్కిలి వీధికిఁదాఁకి గేహపుం
దాపున నున్న యన్యసదనంబుల ప్రక్కల నిల్చి సారెకుఁ
శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులు చేయుపరిసంగము విందు లెల్లరుఁ.

శా. అంబా! నిఁబము నీనివాస మదియో? యభ్రంకషానూనశా
ఖం బచ్చో నెపు డీవు పొల్చుటది నిక్కంబే, భవత్సాక్షికం
బుం బూజ్యాశయసాక్షికంబు నగుమం బొల్పారుగత్తస్సభా
లంబంబౌ కవితాపరిసార మది యేలా నొక్కి వాకొర్చుటల్.

మ. ఎటు నీభక్తులవాఙ్మధుద్రవము లందేపారె, శత్రుర్వ్రజం
బటకుఁ బచ్చి మనంబునందు నెటు "ఫీ" లౌవారి, లాకొఱిపుం
గటువాక్యమ్ముల కెట్లు వారురక దుఃఖం బందువా, రెట్టుగా
గుటకల్ మ్రింగెడివారొ? నీమది యెఱుంగుఁ, జెప్పఁగా నేటికిఁ.

ఉ. ఐనను శాఖి బాధ కయి యాపలికిం జని తప్పుచొప్పులఁ
బూని యవాచ్యముల్ గిలికి పుచ్చియు నెమ్మన మాఁగ లేక మా
పై నెనరున్నయట్టులుగ వచ్చి రసం బది గోరి పోవు వా
రేని యథార్థముం దెలియుఁ నెల్లరు నీవును డాఁగురంతురే?

చ. ఎలమి వచించి తీరఁగలె నీకపటాత్ములసత్స్వభావ; మీ
యలఘుల కేము శత్రుర్వులమై మఱి మాపచనంబు లెట్లు వీ

(గుంటూరినుండి బయలుదేఱు సమయముసఁ జెప్పినది.)

*సీ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని కొండకు నీకు భేదమే? కనుఁగట్టలేదు తల్లి, శ్రీశై
లమల్లేశు శిఖరమ్మునకు నీకు భేదమే..., మధురమీనాక్షి వేశ్మస్థలికిని నీకు
భేదమే..., కాశికావిశ్వేశు గర్భగుడికినీకు భేదమే... తల్లి, తే॥ గీ॥ ఎట్టి సుకృ
తార్థమందుఁ దాఁగట్టెనొక్కొ, ఘనుఁడు శిష్టాహనూమదాఖ్యాక సుకవి,
ఆడుగు వెట్టిన దాది బ్రహ్మసభఁజేసి, పంపుచుంటివి నినువీడపలసె నేఁడు. (వెం॥శా)

నులకు రసాయనంబు లగునో? యవి జీర్ణము లైనవెంట లే
ఖల కపవాదముల్ గిలుకఁగాఁ గరముల్ దిరుగాడు పెట్టులో!

క. ఖలజనులవర్తనములకుఁ, బలుమాని తోఁక యని చెప్పఁ దరమే? యలపా
పులచేమి నింబకుజభూ, తలసభ లవి యెంతచేని దగు జగదింబా!

చ. అరులగువారి కిట్టు లెదయందలికుంపటివోలె నుండి యా
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు "తీర్పరులక్ బిలిపింపుఁడీ, సభన్
జరుపుఁడి మీసముల్ వలుకఁ జాలినచోఁ బెలుకుండ" టంచుఁ దీ
పరముగఁ జెప్పఁ గొప్పరపువారిబడాయి కృమక్రమమ్మునన్.

ఉ. తగ్గి యిటెట్టులేనియును దప్పికొనన్వలె నంచు నంతటన్
బగ్గెలు వాయ మాని తమపక్షము దుర్బల మాట సెట్టులు
న్నెగ్గ డబించు లోఁ జెతఁగి * సెయ్యఅకుం గడు గూఢపృథ్వియై
నగ్గతి డాఁచి స్నేహ మురు టర్వ మటంచు లిఖించుచు స్వేసన్.

చ. పయికఁ బ్రగల్భవాక్యములె పల్కుచు నప్పరమందె తీరకన్
గయికొని కూయుచుండి పరికింపఁగ మైన మనంబు చంద మె

చెన్నపురి; లైబ్రరీ, గుప్పవారం

*...నిన్న కొప్పరపుంగవులు నాచేఁ ద్రి చేసిన ఉత్తరం వ్రాసినారు, వివాదవ రతిన్ము ను వ్రాసినారు. తమదోషము లేశమును లేదనియు వెం॥ వా॥ అన్యాయ ముగా గర్వించిరనియు, మొదలుగా వ్రాసినారు. దాని నైఖరిచూడఁగా వివాదిము నుండి లేప్పించుకొనుట కిష్టపడుచున్నారని దోఁచుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నము న్నచో లేప్పక మీరును అంగీకరింప వేఁడెదను. ఈ వివాదసభలు కార్యకారులు కావు. నడుమ వారికి పండుపు, పోరాడువారికిన్వారకు శ్రేయము కన్పడదు, ఈ సభలలో తీర్పుతీర్చువాలెవరు? ఎట్లుసాగును? "లా' కోభిన్నరుచిః" తతాగ్ని ఒపి స్వస్వప్రతిష్ఠాభిమానోబలవాక్ బాధతే. వారు 'చాలెంజి' పరిచురించినం దుకు, శివరామశాస్త్రి వరల చ్చిరించెను. ఇంతట నాఁగిన బాగుండునని నేను తలంతును నాపార్థన మిడియే. ... ఏవిధమునసైనను తగవుమా ప్రకొనుట బాగు. నేను వారికేమని సమాధానము వ్రాయుటకును పాలోకయున్నాను, జబాబు వెంటనే వ్రాయించవలెను...."

వే॥ పరిభాకరుఁడు.

———

ల్లయెడల నెల్లరుందెలిసి "లావతి" రంము వచించుచుండు న
పిల్లియములు పూర్తిగా వినియు బీరము మానర వారు మాటలక్.

ఉ అంతట వాకిపక్కమున కాచరు వో కులప్పడ్డుఁ "డక్కటా!
యంతన తేలి పోవు నని యంపు మటంటిమి పర్వి మల్లవా
రంతటిపట్టు పట్టికొకొ ? యిప్పరి వీడరు కొప్పరంపువా
రెం తలవారి ధాటి? కిపు డేమనుకొన్న మనేమి లాభమూ.

మ. పులిపై దెడ్డను వేసి చెట్టుపయికిం బోనక్ నెనక్ దక్కుబ
స్థలమందే యది పీట బట్టి యెటులో సాధించుఁ గాదే పగక్
బలి నాలోచన చాల దయ్యె నపు డేకో వారియు మన్నార మి
ప్డలఁతిం బోకది "యేకు మే" కనెడిసామ్యం బయ్యె నెట్లో కదే!

ఉ. పాపము ! "వారిచానుఁగు వారలలోన శతాంశమేనిఁ గా
మోపము వారి" కంచు నతియోగ్యుఁడు కొప్పరిపుజ్యేష్ఠుఁ డప్డు తా
నోపిన యంశవట్టు మొగ మోడక చెప్పె; మృథాభిమానపుం
దాపము నాఁడు మూఁడికిఁ దప్పిచనమ్ముల నెక్కనీఁ బహో!

ఉ. ఎంతటి ధైర్యముక్ మఱయు నెంతటిశక్తియు లేక యున్న ని
శ్చింతగ నాఁటి సర్వసభ "సనేమిర వారల కాసనంబు మా
చెంత ఘటింపఁ గూడు" ఁనని చెప్పఁగ నేర్చునె ? వేఱు సీమయి
న్నంతన భీతి పట్టఁ బలదా ? కలదా? యిటుపంటిచేఁతక్.

చ. పరాముఖుల నెంతమంది పని చట్టిరి మక్కటా! వారిముందు మా
అ మయితి మింక నెంతటిపరాధిన ? మూరక కొప్పరంపువా
రి మొరప మిక్కుతమ్మునఁ బొరిం బొరిఁ దగ్గఁగఁ జొచ్చినే యుపా
యమునకొ ? రిపై బడునపాయముఁ బాయుఁగఁ జేయఁగా బలెక్.

మ. * అని యోజించుచు నుండె నంత నొకనా రాయీప్రసంగంబు నె
ల్లను వినిపింప సభం బొనర్చి తగుహేలక్ విన్కి నేయంగి ప
చ్చినవా రెల్లరుఁ బ్రతికల్ వినుచు మంచిక్ దెడ్డ యోజించుచుం
డునెడక్ గొంచెము పచ్చి రయ్యెడకు నెట్లో యూనప స్నానగఱక్.

---

* నిష్పక్షపాత హృదయులును యథార్థపరిజ్ఞాశీలును గుంటూరు పురవాస్తవ్యులు నగు నార్య సోదరులారా! కొప్పరపువారు ప్రతిజ్ఞా పూర్వకముగా

ఉ. పచ్చిరిగాని యాసభ యవార్యముగా జరిగెఁ, సమస్తముఁ
బిచ్చుననంటిపండుబలె విజ్ఞులదృష్టికి స్పష్ట మయ్యె "ని
ప్పచ్చర మెందు కీగతి గభాగబ లాడిరొకో?" యటంచు వె
న్నిచ్చినవారి దూతి "రిహిహీ, యిహిహీ!" యని కొంద ఱయ్యెడఁ.

ఉ. పనిగొని యుత్తరాల్ వినుచుపట్టున నాసభ నాఁగుపూన్కిఁ వ
చ్చిన యలశీనివాసగుణశేఖరుఁడైఖరి "కొప్పరంపున

---

27 వ తేదీ ఆదివారమునాఁడు సభకు రాఁబలయునని ముందుగా మాపైఁ గాఁబర్వి ప్రతిక్రమాసి, యందులోని యసందర్భములను దెల్పుచు మేము త్తరమీయఁ గా వానికిఁ దగు సమాధానము వ్రాయక యేవో కొన్ని యుక్తులతోఁ గొన్ని యుత్తరములు వ్రాయుచు సభ ఆదివారము దప్పించి సోమవారమునకు మార్చిరి. తుద కాదివారమునాఁటి రాత్రి యనేక గ్రామములనుండి విచ్చేసిన మహాజనుల విఫలమనోరథులఁజేయుట యుచితము కాదని మేమాదివారమునాఁడు వ్రాసిన యుత్తరములోఁ గొన్ని పండితసమ్మతములైన నిబంధనము లుదాహరించి "యీ ప్రకారము మీరు సభకూర్చుఁడు లేదా మేము గూర్చెదము అంగీకారానంగీ కారములు రేపుదయమునకు దెల్పుఁడు లేదా మీరీయుద్యమము మానుకొన్నట్లే పరిజలు దలంతురుగాక" అని స్పష్టీకరించినను దానికిజవాబు వ్రాయక సభానిర్ణ యదినమునందుఁగూడ నుదయము 8 గం॥కు మరల 'రిమైండరు' పంపినను దానికిని నేమియుఁబలుకక చల్లఁగా నాదినమెల్ల దాఁటించి ఆమఱునాఁడు 29 వ తేదీని మాకవసరము లేకున్నను మేము మరల "మీయుద్యమము మానుకొన్నట్లే యని తలఁచి మేము కాకినాడ వెళ్ళుచున్నా" మని వ్రాసిన యుత్తరమునకును దగిన సమాధానము నేమియు వ్రాయకుండుటచే వారు సభను మానుకొన్నట్లు మఁ మ్మా టికిని స్పష్టపడినది. పిదప సభమాటట్లు లించి మీ మా యుత్తరప్రత్యుత్తర ములలోని సారాసారములను న్యాయాన్యాయములను ప్రాజ్ఞులమూలముగా దీర్చికొని పిమ్మట విద్యావిషయమునఁ బ్రవర్తింతమనియు, ఇందుఁకు రేపుదయము 8 గం॥కు లోఁగా జవాఁబిండనియు 29 వ తేదీ రాత్రి 7 గంటలకు మా వ్రాసిన యుత్తరమునకు నేఁడు 10 గంటలకు నవసరపు యుక్తులతో దానికిఁగూడ నంగీకారమును దెల్పక "యుత్తరప్రత్యుత్తరములు ముగించుకొన్నాము" అని వ్రాసిన యుత్తరమునుగూడఁ జూచి వారికి జవాబు వ్రాయుట యీతతో

ర్తవములయు త్తరమ్ము లవి ప్రాజ్ఞసభానుకూలదుర్వచఃఖను లని యెల్లవారలకుఁ గర్ణ్ణవఁ జెప్పక చెప్పె నొప్పుగఁ.

ఉ. ఏమిటి కాఁగఁగా వలెనొ? యెల్ల రెఱింగిన యుత్తరమ్ములక్
శ్రీమహితుల్ మహామహులు చేరిన సత్సభ విన్కి సేయుచో
నామహితుండు పాఱ్ఱిఁ డగునట్టిఁడు గావున వారితప్పడుం
బూమెలు కంపు గొట్టువని బుద్ధి గలంగినవాఁడుగానిచో.

ముగించుకొని ఆయాయంశములు లోకులకు ఖ్యాతపఱుపఁ దలఁచి ఈనాఁటి సాయంకాలము 6 గంటలకు శ్రీ ఫస్టుకంపెనీ నాటకశాలలో నుపన్యసించుచున్నారము గానఁ దామెల్ల విచ్చేయఁ బ్రార్థితులు.

గుంటూరు,
30-8-11.

ఇట్లు,
తిరుపతివేంకటేశ్వరులు, శతావధానులు.

పై నుదాహరించిన యాహ్వానపత్రిక ననుసరించి శ్రీ ఫస్టుకంపెనీ హాలులోనికి నసేకులు పౌరులును నితరులును నగు మహాజనులు నియమితకాలమునకు మున్నే వచ్చియుండిరి. పదపడి కాలేజి ఉపాధ్యాయులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ మల్లాది వేంకటసోమయాజులవారి కోరిక ననుసరించి శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు బి. ఏ. ఎల్. టి. (వీరును కాలేజీ యుపాధ్యాయులే) గా రధ్యక్షాసనాధిపత్యమును వహించిరి. వీరు సంస్కృతాంధ్రములలో గ్రంథముల రచించిన పండితకవినిస్తములు. పిదప నాయాయీ యుత్తరములు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు వినిపింపఁదొడంగిరి. మొదట వెంకటశాస్త్రిగారు శ్రీకొప్పరపువారి మొదటియుత్తరమును మాత్రము వినిపించి ఆనాఁడే 12 గంటలు మొదలు మూఁడు గంటలవఱకును గోర్టులోఁ గంసాలులనుగూర్చిన వ్యాజ్యములో సాక్ష్యమిచ్చి యుండుటవలని యాయాసముచేఁగాబోలును పదపడి యుత్తరములను తిరుపతిశాస్త్రిగారిని వినిపింపుమనిరి. తిరుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించుచుండఁగాఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులువచ్చి యంతతో ప్రక్కతసభ ముగించుటకై వెంకటశాస్త్రిగారిని గోరిరి గాని తిగిసంత హేతువుమఁజూపి కోరనందున వెంకటశాస్త్రిగారందుల కంగీకరింపరైరి. పిదప గంభీరముగాఁ దిరుపతిశాస్త్రులుగారాయాయీయుత్తర ప్రత్యుత్తరముల నుపన్యసించుచుండఁగా వేంకటశాస్త్రులుగారు దాని నాఁపనుంకించువారితో సహేతుకముగా మెల్లఁగా నుపన్యసించుచుండిరి. పదపడి సభ

క. ఉత్తరముల తత్తఱములు, సత్తములకు సేవ్యమైన చందము గలవం
చుత్తముఁడు శ్రీనివాసుఁడె విత్తములకు సాక్షి యని వివేకు లెఱుఁగుదురా.

క. *కుచమర్దనాదిపదముల, రచనం బహరించు కొప్పరపువారి వచో
నిచయము గల పత్రికలకు, నచటం గల సభ్యు లేపమందిరి పెలుచకా.

నాఁపుడని కోరినవారు తామేదో మధ్యఁ చెప్పుటకు నవకాశమిండని కోరిరి. అందులకును దుట్టతుచకుఁగాని వీలులేదనియు నప్పుడేని యగ్రాసనాధిపతుల నడుగఁదగియుండుననియు వెం॥ శా॥ గారు బదులు చెప్పిరి. పదపడి యుత్తరములనెల్ల దిగుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించినపిదప నెవరు సమర్థులో, యెవరుకాఁగో యెవరియుత్తరములు దురుసుగానున్నవో యెవరిపట్టివికావో, యెవరు కోరిన షరతులు పండితసమ్మతములో యెవరికావో, యెవరి నెనుకతీతపలన సభకాలేదో లోనగు నంశములు సభ్యులకేకాక సభనాఁపవచ్చిన యుత్తమపురుషుల హృదయములకుఁగూడ స్పష్టపడినవి. ఆ యాయంశములనే శ్రీ అగ్రాసనాధిపతిగారు తుట్టతుదనుపన్యసించుచు "మీసములపద్యము యొక్క యర్థమునుగూర్చి" తాముగూడ నిదివఱకుఁ బోరపాటుగానే యన్వయించుకొంటిమనియు నిప్పుడది స్పష్టముగాఁ జెలిసినదనియు సంధయభాషలు రానిచారు దానిబోలికిఁ బోఁగూడదనియు సంస్కృతముకాని తెలుఁగున గణనీయముకాదనియు నుపన్యసించుచుండఁగా సభనాఁగుపూనికతో లేచిసినచారు పరికృతమాషయము నాఁగవలసినదని కోరిరి. దానిమీఁద నగ్రాసనాధిపతిగారు "ఈకోరిక ననుసరించి యాసద్యార్థము నిప్పుడు విస్తరింపక వదలితి" మని చెప్పి యాపిషయము మానితమ కీయుభయకవులయందును స్నగపంతుఁడు న్యాయముగాఁ దోఁపించిన యభిప్రాయమును జెల్లించిరి. అదివిని సభ్యులెల్ల నానందించిరి. పిదప శ్రీ వెంకటశాస్త్రులవారు కవితయున నేమో, కవియన నెవరో, ఆశుకవితయున నేమో, కవికి వలసిన సామగ్రి యేమో తేటతెల్లముగా నుపన్యసించిరి. పదపడి సభనాఁగు పూనికతో విచ్చేసియున్నవారిలో నొకరగు మ॥ రా॥ రా॥ గోవిందరాజుల శ్రీనివాసరావు పంతులు బి యే. బి. యల్. గారు సర్వసమ్మతముగు తమ మనోరథమును వెల్లడించిరి. వారి పూనికకు వెంకటశాస్త్రిగారు తమ సమ్మతిని జెల్పిరి.

*(8) ఇంతనైన మీ స్వకుచమర్దనలు మానుకొని"...

30-8-11

ఇట్లు,
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ-శతావధాని.

క. ఆమెయి సాక్షా దర్శ, త్థామక బురణించుతేజు దశదిశలలమం
గా మా శిష్యుం డల శివ, రామయ చమురెంచె సభ కరం బలరారక.

ఉ ♦పచ్చి సభాంతమందుఁ దన వచ్చిన హేతువు, తాను విన్నయా
య చ్చెరువుక, సభాధిపతి యాజ్ఞను బొంది సభాసదుల్ "బలే!
నచ్చిన శిష్యుఁ డీతఁడె" యనక వినం బగు కంతమాధురిక
హెచ్చగు గానపుంబటిమ యేర్పడఁగాఁ జదివెన్ గ్రిమమ్ముగక.

క. పదపడి సభ్యులు సారెకు, నెద శివరామకవి వాణి కెంతయు మెచ్చుల్
వొదలఁగఁ గరతాళంపు ని, నదములఁ జెలరేఁగఁ గ్రన్నన సభముగిసెన్.

క. ఆమఱునాఁ డుదయము శివ, రామయ కొప్రంపుఁ గవిని "రారమ్ము సభా
సీమ" కని యుత్తరంబు, ద్దామత లిఖియింతు" ననుఁడుఁ దద్దయు నెమ్మిన్.

ఉ. సంకటశాస్త్రి పల్కు- "నిది విన్న బుధుల్ మము నవ్వినట్లె ని
శ్శంకగ నిన్ను నవ్వుమును శాస్త్రము నేర్చియు సాహితి న్నిరా
తంకతఁ బేర్చియున్ శతవధానివియై యసమాన కవ్వగా
జంకెలు వైచెదే? "సభకు రం" డని కొప్రపువారిఁ బిల్చుమక.

ఉదయము-9-గంటలు.

♦పదపడి యంతకొక యరగంటకుమున్నే శైలూదిగి సభాభవనమునకుపచ్చి యున్నట్లియు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శిష్యుఁ డైనట్లియు, చిరివాడ గ్రామ కాపుఁగస్థులు శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రులవా రీక్రింది పద్యములఁ జదివిరి.

ఆ. వె. రాజుశిరి భుజంగరావు, చెల్పతిరావుఁ గూర్చి యిటులువార్సె
గుంటూరిపురి, జరుగుచున్న నైరచర్యయందునఁ దిర్పతికవి, వెంకటకవి తెరువు
తప్పె॥1॥ చ॥ అనవిని యంత నామడలు నామడలుం బడిపోయినట్లు వ, చ్చిన
నది మిథ్యయంచుఁ దెలిసెన్ గవితాసభ లేకపోయెఁగా, కనుపుగ ధారణాబల
మునందున నాశుకవిత్వ మందునన్ దనిపిగఁ గొబ్బిపుంగవుల దారులుతీరులు
చూచి తీఱనే॥2॥ లే॥ గీ॥. కాశినాథ బుధేందుర్గిరీడు ఘనుఁడు శిరిని, హాస
సూరియు నెందతోవలతులైన, కవులుపీఁకనిమీసమ్ము కఱిచిపట్టి పీఁకనువ్వారె
కొప్రంపుర బిదపకవులు 8 తే. గీ. కలదు నేత్రావధానంపుగరిమయొకఁడు కలదు
గర్భావధానంపుగరిమయొకఁడు, కలదు హస్తావధానంపు గరిమయొకఁడు, వీని
నెఱుఁగని సూరులెందేని గలరె 4 ..."

———

క. †అసమానకళ్యయని మము, రస దూషెడివారి యూహ్యరము లివిగో!- నీ
రస మీ కయ్యము మాకున్, బొసఁగెం దనయంశఁ బూర్వపుం గర్మమునన్.

చ. జ్వరితుఁడ వయ్యు సజ్జనులు సారెకు రమ్మని పీల్వ రానిచో
గరువముగాఁ దలంతు రని కస్తి గణింపక వచ్చినాఁడ ని
ష్పరపునియోగివై దికులపా త్తిసుమంతయు నే నెఱుంగ దు
ర్భర మసమానకళ్ళ యిటు రాఁదగి యుండఁగ నెట్లెఱింగెదన్.

ఉ. ఐవను గాలుదర్వ్యు దోసఁ గాదెస నుండుటఁజేసి యంత మా
పై నెపముండ, దీ విపుడు పత్రిక నంపెదవేనిఁ బోరికిం
దా నయిపిల్చినట్ల యయి "తక్కుడ" సామెతగాఁ బనర్చు నీ!
మానఁగదయ్య యిట్టి యసమానపుఁగళ్ళకు దీక్ష యేటికిన్.

ఉ ఎప్పటికేని మాయెదుటనే పడఁగాపలె వార, లప్పు డా
తప్పడుకైతపద్ధతులు తజ్ఞులకున్ విశదంబు కావలెన్

---

1. † ... యిదివరలో వున్న జే అసమానకళ్ళ అని అనుకుంటూ వున్న సంగతిలో పులిమీద పుట్రలాగ్గు యిదిగటి వచ్చినది దీనిని గు॥ కొన్ని రోజులు వ్యర్థపుచ్చ డమున్నూ శ్రమతీసుకోవడమున్నూ నాకు సుతరాం యిష్టంలేదు..."

ది 28-6-11 రా॥ వెంకటసూర్యారావు.

Masulipatam.

2. బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు తిరుపతి శాస్త్రులవారిసన్నిధికి, మీరు కృష్ణా రావుగారి పేరున వ్రాసిన జాబు చేరినది. మాయుభయుల నమస్కారములను అంగీకరింపవేఁకుచున్నాను. యథార్థవాదియొక్క వ్యాసము యథార్థముగనున్నను లేకున్నను దాని సత్యాసత్యములు మేము గ్రహింపజాలము.....మీరీ లేనిపోని కలహములలో జిక్కుకొని ఆరోగ్యమును బుద్ధిని చెడ గొట్టుకొనుట మా యభిప్రాయము కాదు. వారిని గెల్చినను మీకీర్తి హెచ్చునా? ఇదిసఱుకే నిఖ్యాతి జగద్విఖ్యాతమైనపుడు మీకీపోరాటము లెందుకు? వారు కుచ్చీమీద గూరుచుండిన మనకేమి? ఇంటి కప్పుమీద గూరుచుండిన మనకేమి? మీ బలాబలములు లోకము పూర్తిగ నెరిగియే యున్నది. ఈ పోరాటములను గుంటూరు చెరువులో దొక్కి వెంటనే బయలుదేరి రావలయునని మాప్రార్థన..."

ఆ॥ నారాయణరావు.

బిప్పిప్రసంగముల్ సలుపు పెద్దలతోడుత నీకు నేల? నే
జెప్పినమాట చొప్పునకుఁ జేతము చొన్పుచు మిన్నకుండుమీ.

చ. వెనుఁబడి కాకవుల్ తనదుపీపయిం జరణమ్ము లుంచి తా
చిన నది లెక్కఁగాఁ గొనక చిచ్చకుఁ బూనక వైనతేయుఁడే
మనక శిరమ్ము పంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు వెం
దును నలఁతుల్ పొనర్చునఁటతుండుడుకుఁ గణియింప రంతగన్.

ఉ. ఇంతకు నీవు చత్రికల వెన్నిటి నంపిన నేమి లాభ? మా
వింతకవీశు వెన్నఁటికి విజ్ఞులు తీర్పరులున్న సర్వభా
భ్యంతరమందు ని న్నెదురువా రనుకోకుము వారితండనాల్
గాంతు రెవారు వారికడ గంతులు వేయుచునుం బ్రియుంగుమీ.

శా. "ఓ కెన్నో మతివంక" లన్నఁ జెలియల్ యోజింపఁగాలేని స
ద్గీకుల్ వారికిఁ గోడు, వారిదియుఁ దాద్మగీవిశేషంబె యీ
యేకాకారులు సత్సభాస్థలికిఁ దా నేనుంచు నే తెంత్రు? నీ
వీ కార్యమ్మునకుం గడంగకుము మేమే యుంటి మన్నింటికిన్."

చ. అనుటయుఁ నాతఁ డప్పటికి నన్యము చెప్పక మిన్నకుండె నె
మ్మనమున బాల్యచాపలము మానని చందము తోఁచుచుండె, నా
తని కొకకొంత తిర్పతి స్వతంత్రత నిచ్చె ననంతరంబు వెం
కనఁ గికురించి యిగ్వరును గర్కిక్కునఁ జేరి "పర్సన్" పర్కక్కుకున్.

ఉ * పద్దెము లచ్చు వేసి యవి పంపి సభోమణి చెండుయామముల్
పొద్దును దాఁటునప్పటికిఁ బూర్తి యొనర్చిన మేటి కార్యమున్
భద్రయుఁ మెచ్చుకొంచు బసదగ్గిఱకుఁ బనుపించి చెప్పి రిం
కెద్దియుఁ జేయ రామి సహియించెను వెంకన కొంతనొవ్వుతోన్.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయశాస్త్రిగారికి.

* చ॥ తిరుపతి వేంకటేశులకుఁ దెంపరియై సర్వియై నిఁక గవీశ్వరుఁడను వాఁడు నోటనుడువక గడు సిగ్గిలునాకుధారకుక, బురికొలుపం దలంచిరే 'నవనవోన్మేష' మంచు వచింపకేటియ, ల్లరియిది సింగ మేన్నుపలలంబు భుజింపక పుగారి మేయునే. మ॥ అనిమిత్తంబుగఁ గాలుద్రవ్విన త్వదీయాహంతా వాఁపుండలం, పువ నీరసనిర్ఘణాకుకపనంబుక జెప్పి నిగ్గెల్వ సెం, చిన యస్మద్గురువర్యులక

కా. * రామస్వామి యనంతరమ్మ కడుధీరత్వమ్మ చెన్నార నే
మేమో పద్దెము లల్లి తెచ్చి యవి మ మ్మాక్షింపుఁ డన్నన్ తృణం
బేమిం జెప్పక పిమ్మటం జదివి "మే ! లీపద్దెముల్ వారిదో
సామర్థ్యమ్మఁ గడుఁక యథార్థముగ నిచ్చల్ నచ్చి వాకుర్చెడిన్.

సుకవితాశీర్ధుర్యులక్ మానిపిం, చినుఁక గెల్వఁగ వచ్చినా నిదె సభంజేయిం తువో వత్తువో. ఉ॥ గంటలు గట్టికొంటిపట ! "గంటకు వందలు వేలుపద్యముల్, గెంటుదు' నంచు నేఁడు పరికించెద గెంటుటయెట్టిదో ? నినుం, గెంజెద నే వధాన మున గెల్చెద నీరసధారయంను నీ, ఘంటికలూడఁ గొట్టెదను గాముకొనం గమ కింపుమి త్తలేన్. సీ॥ గురుపాదసేవఁ జేకూతిన వ్యాకృతిపాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి, ఉభయభాషాకావ్య విభవాభిరామమౌ పాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి, రసమత్ప్రబంధనిర్మాణచాతురీపాండిత్యగరిమయటుండనిచ్చి, సుదుచిరలక్షణ భరితాశుకవిత్వపాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి॥ గీ॥ ఆపుపటసంబటంచుఁ గొం చాడఁదగిన, తావకాశుకవిత్వంపుఁ జేపగూడఁ, బాపకశతావధానవిఘ్నంబుఁగూడఁ బూడఁదలఁచితి సంకటమ్బుబ్బరాయ ! చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీవరశిష్యుఁడ నాదుపేరు వే, లుఱి శివరామశాస్త్రి యని లోకము వాకొను నాఖ్యమైన వ్యా కరణముజీవనమ్ము నధికారము కావ్యపురాణనాటకా, కరములఁ; జేయఁజాలుదు వధుండము నాఁగ శతావధానముక్॥

గుంటూరు,
31-8-11.

ఇట్లు వినీతవశంపదుఁడు,
వేలూరి శివరామశాస్త్రి, శతావధాని,

---

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు సుబ్బరాయశర్మగారికి— సీ॥ అఖిలదేశంబున నవధాన మొనరించు, టోకావ ! యిదియు గుంటూరుసీమ, పల్నాటిసీమలోఁ బద్యంబులను జెప్పు, టో కావ ! యిదియు గుంటూరుసీమ, ఆయూరనాయూర నాశుకవిరచెప్పు-టో కావ! యిదియు గుంటూరుసీమ, గుడివాడసీమలోఁ గొన్ని యూళ్ళను జెప్పు - టో కావ ! యిదియు గుంటూరుసీమ, గీ॥ యెట్లుపక్కిం చుకొందురో యిపుడుమీరు, నిండుకొల్వున మీకున్నదండిబిరుదు, లూరకేపోదు పూజ్యులఁ గాఁబులఁబోవ, నాశుకవిసింహ కుండిన హంసలార॥ ఉ॥ బట్టులరీతిఁ బద్యములఁ బల్కఁజాలెకాని శతావధాన మె, ప్పట్టుల నేదిచేసితిరి పండితులెల్లరు

ఉ. వారలకన్నఁ దెల్లుగెడ వారక సంస్కృతమందుఁగూడ నీ
వారయఁ జెద్దపండితుఁడ వైనను వారలు బ్రాహ్మణుల్ మహా
శూరులు మేల్ నియోగులును "శూద్రుఁడ వీ" వని యీసడింతు రీ
వేరమునందుఁ గా లిడక వేగమ యేగుమ యంగలూరికిన్.

తే. గీ. వారి రవ్వడుధారను వడిగఁ బోయి
సభ్యులఁగరంప నీకు నసాధ్య మెప్పు
డేని పనివడ్డచో మేమె యేగఁగలయుఁ
బిదప నిది తప్పటంచు నొప్పింపఁగలయు"

చ. అనుటయుఁ బిన్ననవ్వు నగి యాతఁడు "చిత్త" మటంచు నేగి యే
మని మది నెంచెనో ? తుదకు నాతని వృద్ధము లచ్చులోనికిన్
గనుటయు కాక, కొప్పరపు వన్నిధికిం బని; వీని నెల్ల మే
మనిపినవే యటంచును యథార్థ మెఱుంగనివారు చూడఁగన్.

మెచ్చినారలో, గట్టుగఁ బోవకీగతిని, గొంచెపరంబును జేసుఁడాతఁడే, "శాస్త్ర
లక్రొన్వి పుంజుపయి, బీరముఁ జూపిన" లాగుఁ గాఁగలఁ గోఁ॥ గీ॥ ఖతి నైదవ
శాట మీసాలఁదీసి, కొన్న నెన్నడు నవ్వరు; నన్ను నవ్వ, కుంపరే కన్న లాగు
నియోగిచయ్యా, మీసములఁ గాచుకోలేక మిడుకుచుండ॥ క॥ గంటలఁగొట్టి! మీ
ము, క్రింటితురగములకు హోకవితానంబీ, గంటలు మతీయోకాగ్యము, పాఁకె
వచింపుండు కొప్రపుం గవులారా॥ సీ॥ శతసంఖ్యంటకపనంబులల్పుడు మన్న మీ
శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, అష్టావధానంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడం
ప నేఁ జాలనొక్కొ, ఆశుకవిత్వంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడంప నేఁ జాల
నొక్కొ, సద్గర్భిగచనంబు జరపుదుమన్న మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ,
గీ॥ ఇంగిలీషునవత్తురో యెఱిఁగియడపఁ, గరము నేఁ జాలనొక్కొ మూగురుగవులేల,
రండు వేగమీ బిరుదులుబెండు పెట్టి, పొండు నిండుసభను గొబ్బిపుఁ గవ్వలార॥
గీ॥ ఓడినారని తలపోయుమీఁడ మీరు, నాకుఁ బ్రత్యుత్తరంబును నీక మాన,
ముదరిపహియింతు రేని నీముచ్చటీఁగి, యుందుపనిఁ జూడుఁడీ కొప్రపుఁగవులార,
క॥ శివరామకవికిఁ బోలెక, జవాబునోసఁగకయె వృథగ జంపు నడిపినక్। వ్యవసా
యముకలదునుఁడీ, వ్యవధిం గయికొనక యిండు ప్రత్యుత్తరమున్॥

అంగలూరు
3-9-1913

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,
తిరుపురేనిరామస్వామి.

———

ఉ. ఉన్నయథార్థ మియ్యడి మహోత్తము లొప్పదు రంచు మేము సం
పన్నగృహస్థుఁ దనుఁ వార్సిల; మింకొక కుట్టిశిష్యుఁడుఁ
గర్సన్నఁ * గొన్ని పద్దెములు గానుక గొపర్సిపువారి కంపె నా
చిన్నతఁ డొక్క సాహసము చేసె పచింతుము తత్స్వరూపముఁ.

బండరు.

శ్రీమద్గురవేనమః.

(ఇయ్యది కొప్పరపువారికి వార్సినయుత్తరమునకు పరాయిన నకలు.)

* చ॥ ఉరుకరుణాయుతుండు, నమయోచిత ధీమహితుండు, భక్తులం, దతిఁ
కిని గల్పకదుర్సివిధంబునసుండెడువాఁడు నట్టియా, తిరుపతివెంకటేశ్వరుఁడుం
తిన్నని చూపుల మిమ్మఁజూచి యె, ల్లసును మోదంబు నొందునటులఁ దయ,
మీకజయమ్మొసంగుతఁ॥ 2. చ॥ ఉరుతరధీవిశేష మహిమోన్నతులార!
గుణాఢ్యులార! బొ, ప్పరపుకవీంద్రులార! వినవచ్చెను మీదుపరిస్థిజ్ఞ; యెంతో
సం, బరమువహించినాఁడను, రమాపతి మీకజయంబునిచ్చు. నా, తిరుపతివేంక
టేశుల నెదిర్చి గ్రహింపఁగడు వారిమీనములో॥ 3. ఁ॥ ధనముగడించి యుంటి
రవధానములం బొనరించి మీరలిఁ, దనుక శతావధానులనునామముతో; నిఁక
మీఁది నట్లు కా, దనుచు శతావధానముల నక్కడనక్కడఁ జేసి పండితుల్,
వినుతియొసర్వ మీసములఁ బీఁకుఁడు నూతననామధారులై॥ 4. గీ॥ లెలుఁగు
తిర్పతివేంకటేశులకుఁగూడ, వచ్చుఁగావున నోడింప భారమగును, గాని వారికి
నేశతావధానమందుఁ, బ్రజ్ఞలే దందుమీరుగెల్వంగలాయి॥ 5. క॥ నేశతావధాన
మది స; ర్వతోజయంబిచ్చుమీకు, పదలకదానిఁ, మాత్రమె వెట్టిన నప్పుడుం,
శత్రులనోడింప మీ కసాధ్యంబగునే॥ 6. ఁ॥ ఘనులగుణాఢ్యులార! యొక
శిన్నవముఁ బినుఁడయ్య "గ్రుడ్డు పి, ల్లను గని వెక్కిరించినటులఁ" గనుఁ
పట్టైను వీరియన్నె" యుం, చు నట జనుల్ పచించి రది సుతియు నామది
నమ్మఁబోపనే, మనిన నియోగినాఁడఁ దగవా? యదినమ్మి మీరుండ్యజించుటల్.
7. మ॥ "సభమీరెచ్చటఁ జేయువార" లని పశ్నింపఁ వేసిరవ్వారు, మీ రభ
యుల్ మాపురికేగుదెంచి యిట సభ్యుల్ మిమ్ము గీర్తింపఁగా, సభనేయిం
పుఁకు, తోఁచినంతవఱకుఁ సాహాయ్యముఁ జేతు నా, కభీమానంబది మీయెడం
గలదు రం డామోదముం బొందుమఁ॥ 8. ఁ॥ "ఆర్య నీవు చేసెడిసహాయ

ఉ. బందరునుండి పద్దెములు వారికిఁ బోష్టునఁ బంపి మీఁద మా
కందఁగఁ జేసె దానిపగిది; యక్కట! యాఁగుట దొట్టు? లిట్టులే
కొందఱు * స్కూలుశిష్యు లొకకొన్నిటి నంపిరి, మే మెఱింగిన
ట్లుండఱు గాక యున్న జను లందురు గొందఱు మాన్ప నేర్తుమే!

చ. "తిరుపతివేంకటేశులకుఁ దివ్యముగా సభ సేఁగుదెం డటం
చఱిముఱి వ్రాసి కొప్పరపుటాయన దా సభ కేగుదెంచెనే?

మఁటెట్టిది? పిల్లవాఁడ" నం, చూరక నెంచఁబోకుఁడు మహోదధివారి నిబంధ వంబు చే, కూఱఁగ రాముఁడయ్యెడవిఁ గోతులసాయముగోరలేదె? ను, శ్రీ రహిమించ మీరు దయచేసి జయంబు వహించుఁడో బుధుల్॥ 9. క॥ తప్పక దయచేయుఁడు మీ, రిప్పరికిఁ జవాబు వీని కిడుఁడు సరగునక। మెప్పు గనుఁ డయ్య వైళ్ళము! కొప్పరపు కవీంద్రులార! గుణమణులారా!

'VIth Form C. Division,
Noble College.
Masulipatam.

ఇట్లు
సుకవిపాదరేణువు,
వడ్లమన్నాటి నరసింహశర్మ.

శ్రీ మత్పర దేవతా భ్యో నమఃఁ.

11-9-11 బందరు.

* గురుపర్యా! చ॥ మనమున భక్తినిల్పెదను మాధవపాదసరోజయుగ్మ చింతనపరిలబ్ధదివ్యకవితావనితామహితప్రభావ సం। జనితసదర్థశబ్ద కుసుమ జాలవినిర్మితహార ధారులై। తనరెడు వేంకటేశ్వరబుధాగ్రణి! మీపగుపాద కంజముల్. ఉ॥ ఇందులనుండు పద్యముల నేనె రచించియు నచ్చువేయఁగా, సంది యమొండుగల్గి తమసన్నిధి కంపితి వానిఁజూచి నా, కుం దయవ్రాయ వేఁడెదను గొంకకయెట్టులు నేయుమందుకో? యందులనుండుదోషములనన్నియు దిద్దుచు నంపవేఁడెదన్. మ॥ తమసందర్శనమెప్పుడబ్బునని చింతాక్రాంత చిత్తుండనై, కుముదంబుల్ శశిఁగోరుభంగిఁ దమ వాక్సానామ్యతాస్వేపసం, భ్రమమేపారనె సంగువాఁడ నిట ధీరాగ్రేసరస్తుత్య ని, త్యము లేఖార్థము చూచువాఁడఁగృపతోనం పుంగఁ బార్థింఁచెదన్.

చిత్తగించవలెను
ఇట్లు తమశిష్యుఁడు
కోకా రాజారావు, హైస్కూలు, బందరు.

పరపర వ్రాసి రమ్మనిన, బాఅుద" మం చలనూ్కలుగుట్ల లెం
చిరి యని తోచుఁ జర్చఁ దగఁ జేసినయోగ్యులకెల్ల నిప్పనుల్.

క. ఎటు దోచిన సరియే మే, మిట లేశమెఅుంగ మెఱిఁగి యే మెవ్వరి నాఁ
గుటకు యతించితిమో ? వి, స్ఫుటముగ మునుమున్న దానిఁ జూపితిమికదా!

చ. చరితము గాన వ్రాయఁదగు సంగతి వ్రాసితి మంతె కాని యే
లెఅుఁగరు మేము కొప్పరమున కిట్టులు శిష్యుల చేఁపి పంపుసం
బరమున కొప్పువారమె ? స్వభావబలమ్మునఁ బోవువారమో ?
యరులు నిజం బెఱింగియును నాడఁగఁ జొచ్చిరి వేఅుకీతిగఁ.

చ. ఎటిఁగినదేకదా, జగతి యెల్లఁ గుశిష్యుల రామకృష్ణులఁ
మతి యలయిర్వురందు నొకమానిసి కన్న బహుశ్రుతుండు కొ
ప్పరమున వారి కంపె నొకపత్రిక * "నేత్రవిధానమందు వ
త్తురె" యని రామకృష్ణు లటుదూఁకఁగఁజేసి రనంగఁ జెల్లునే.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ. కొప్పరపు సుబ్బారాయశర్మగారికి... మ॥ ధరణీ చక్రిము గూలఁగా వలదె! సప్తాంభోధిభాస్వద్వనుం, ధరభారంబు వహించి మించునలమాతంగంబులుఁ వీడి; కొప్పరపుం బండితమానులార! తమకుఁ భాషాద్వయీ కావ్యసం, భరితుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులతో వాదంబు శ్రేయం బొకో" మ॥ కరిశార్దూలమృగేంద్రదంతములు గంగాభంగకల్లోలలీ, లవిజృంభించి పెనంగుమండఁ గవిమార్జాలాదిసంపూజ్యులీ, రవధానంబు రచింపబూనితిరహా! హాస్యంబె యారోక్తియుఁ 'శివుఁడుందాండవమాడనాడవె పిశాచీభూతభేతాళములో'... ఉ॥ చెప్పినమాట చెప్పకయె చెప్పఁగ నేర్తుఁగవిత్వధారగా, నొప్పి దమావిధంబున బుధోత్తములందఱు మెచ్చనీరముఁ, దప్పిక దార్వివుభంగి వచనం బున గెల్వఁగరండు నన్నహో !, కొప్పరపుం గవీశ్వరులకుం దగదేమెకొ? నా ధృతిజ్ఞయుఁ....."

---

* నిద్యాచర్చాపత్రిక.

"అయ్యా! తమకును బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరమహాకవులకును, ఒక మాసమునుండి జరుగుచున్న కవితా కలహంబును పత్రికాముఖంబున వింటిని ...సర్వసాధారణమైన యాశుకవితకేమి ? తమకు నేత్రావధానంబున నెన్ని బిరుదు లున్న వో... వాని ని మీ కంటె నతిశయించి కాఁకరపర్తి విద్వత్సభలో

చ. పనిగొని రామకృష్ణులు "సెబాను! బళీ!" యని కొప్పరంపువా
రొనరుచు తప్పలన్నిటిని నొప్పులుగాఁ దలపోయు చేరెఱుం
గని? దల వారిబంధువను కారణ మొక్కఁడె చూచి యట్లనక
జనునె? యశక్తిదుగ్ధనత సర్వవిగర్హిత మెన్ని భంగులక్.

క. ఇది యిట్టులుండె మమ్మక్, బదిబది యాసీమ నున్న పార్శ్వులు పూజా
స్పదులుగ నఁధానాదులఁ, బొదలించుచునుండి రరులు పురపురఁబొక్కక్.

శా. ఆపైఁ గొప్పిపువారిపక్షమున వా రాలోచనల్ సేసి "రిం
కీపై నెయ్యది కార్య? మిపురమునందే వారికిక్ సారెకుక్
భార్గిపై గారవ మిట్టు లౌనె? యిది యెప్పాటక సహింపంగ నౌఁ
గోపం బూనుటయే యనుగ్రహము గాఁ గూర్చుండి రవ్వారిటక్.

సీ. చుట్టుపట్టులనుండి చూడ వచ్చెడివారిసంఖ్య పందలకన్నఁ జాలహెచ్చు
నచ్చి "మాయూరికి విచ్చేయుఁ" డనువారిసంఖ్య యేఁబదికన్నఁజాలహెచ్చు
'రాఁజాల' మన్నఁ 'దీరదురాక' యను వారిసంఖ్య యిర్వదికన్నఁ జాలహెచ్చు
ఏమాట వినిచిన నింపుమై వినువారిసంఖ్యయో? వేలకుఁ జాలహెచ్చు

తే గీ. పద్ధతినియోగులం దేరొ చట్టుదలకుఁ
నేగకున్నను నెల్లవా రేగి వారి
చుట్టునుం గూరుచుం డ్రిది చూచు టెట్లు
తిర్మతములు వారిపక్షమై తిరిగిపోయె.

శా. ♦ ద్వైవాద్వైత మొకండు దక్క నఖిలద్వైతంబు నద్వైతముక్
శైవంబుక మఱి వైష్ణవంబు నొకటై ఛత్రింబుగా వారలక్

ది 20 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ రం లేదీని తత్తదంశంబుల నెఱవేర్చి యుండఁ బెఱుకు చున్నాను గనుక నీ నోటీను అందిన వెంటనే మీ ప్రజ్ఞా విశేషంబును గనుపఱుప వారోజునకుఁ గాఁకరపట్టుమీరు రాఁగోరెదను "లేనిచో మీతో విద్యాచర్చలకు రాఁజాలను" అని నాకొక జాబైనను వ్రాయఁగోరెదను...

ది 14-9-1911 సామవేదుల సూర్యనారాయణాపధాని

సేతాపధాని, అండప్టాపధాని, మకాం, కాఁకరపట్టు అగ్రహారం, తణుకుతాలూకా

* ద్వైవాద్వైతము.

ఉపరా:— అనఁగా, నిది యొక వపీనమతము, దీనికే పద్ధతినియోగ మని

బూవుంబంతులపోల్కిఁ బూచెదరు రేపు న్మాపు నవ్వారితోఁ
బోర్నివై యుండుఁ బురంబు వారిపచనంబుల్ వేదముల్ వీరికిన్.

చ. ఇతరులమాట కేమి? మది నింమక గోపము కల్గి యున్నచా
కుతుకముగూడ వారనినఁ గొండొకపుష్పులు వాఱు, వారివా
క్ప్రతతి వినం గుతూహల మపారము గల్గియుఁ బోను వారిపెం
కెతనము నాకు నచ్చమియె కేవలమింతకు మూల మెమ్మెయిన్.

ఉ. 'పెంకెలు గారు సాధువులు పేర్మికి నిక్కులు గర్వహారు' లం
చంకిలి లేక చెప్పికొనునట్టిరనుం గల రల్లవారి; ని
శ్శంకగ వారు వారి కటు చల్లఁగఁ దోఁచుటయున్నిజంబె; యే
పంకమొ యస్మదాదులకు వారు రుచింపరు వేయుఁ నేటికిన్.

ఉ. పాండితి లేని యీమనము పాండితిసట్టువ వారి గెల్వ లే;
మొండొక తోర్నివఁ జూడఁబలె "హుమ్మను" వారిది మాపఁగాఁబలెన్
గండతనం బడంచుటకుఁగాఁ గబురంపితిఁగాని బెల్లపుం
గొండకవీంద్రుఁ జేమిటికిఁ గొంకెనొ? "రా" యని యుత్తరం బిడెన్.

తే. గీ. తీరి కూర్చుండి పెట్టి రీవైర మనుచు
నతఁడు కొండొక నిరసించినట్లు వినికి
యితరులకు నచ్చె తోఁచుఁగా కిదియునట్టి
దెట్టులగు? నాసనము నీయఁ దేమి మనకు!

ఉ. పండితపామరుల్ గలిసి వారలకే హితు లైరి; వారలన్
గండడఁగించు టెట్లు? మనకట్ల జయించుట యెట్లు? తోఁపదొ
క్కండు నుపాయ"మంచుఁ దన గాదిలిపద్ధతివారితోడఁ గొ
ల్వుండి విచారణల్ సలుప నొండొక నేర్పరి పల్కెఁ నీగతిన్.

యుం బేరు, ఇది సముద్దేశముతోడనే శ్రీ నందిరాజు లక్ష్మీనారాయణ దీక్షితుల వారు పుట్టించిరి. నైదికు లసురులనియుఁ దాము దేవతలమనియు వారిసిద్ధాంతము, ఆ యీయాయంశము దైవాద్వైత పదమే తెల్పెడిని. నుపర్సిద్ధాద్వైతము వీరికి నసురాద్వైతము. విస్తరము వారి విశ్వచక్ష్య సుకవిజయము లోనను గ్రంథముల పలన నెఱుఁగఁదగు. పరికృత కలహాముపకుఁ గారకు లేతన్మతాపలంబులలో స్వల్పసంఖ్యాకు లని చదువరు లరయుదురుగాక.

చ. అవమానం బది యెంత గావలయునో యాసర్వ మవ్వారికిం
జవిఁజూపెఁ మనకొప్పరంపుఁగవి; మీసాల్మాట సామాన్యమే?
యెప కెక్కో నలవారి నిట్లనఁ గలాఁకే? యంతియే చాలు స
న్యవిచారం బిఁక నేల? నా కొకయుపాయం బించుఁ గన్పట్టెఁ.

మ. అవివేకంబొ వివేకమో జరిగె నేలా "సంధి మిచ్చంతి సా
ధవ" యన్ వాక్యముఁ బట్టి పోవుదము విద్వత్తాకవిత్వాభిజా
త్యవిశేషమ్ములఁ జేసి యిందులకు వా రంగీకృతిం జూప రు
చు విచారింపకుఁ డట్లు కావుటకె యీచో ప్రాహ్య మెబ్బంగులన్.

శ. కొఱుకంగ రానికొయ్యలు, తిరుపతివెంకటకవు లని తెల్లము సేయఁ.
బ్రకించితి సదుపాయము, గర మాలోచించి దీని గ్రహియింపుఁ డనఁ.

తే. గీ. వృద్ధుఁడిట్లను "బాగు నీవఱవు, దీనఁ
గలదు కష్ట మొకండు; లోకమునఁ గొప్ప
రంపువార లసారులు గ్రామ్యకవులు
వా రసేతాదృశు లటంచుఁ బేరుగలదు.

తే. గీ. అట్టిచో సంధియనుటకు నర్హమేమి
యగునొ? పరికింపుఁ డవి యసమర్థకమను
నవరపర్యాయమగు" నన నతఁడు నల్కఁ
"నగును మీరన్న నుడియు సేనఁ గినాఁడ.

గీ. కాని యిపుడింతకన్నఁ జక్కని యుపాయ
మొండు గన రాదు సభసేయకుండ వారి
నిప్పరమునుండి పంపుటకింక నొక్క
సాధనం బేది? యానతిస్మఁ"డనఁదగు.

తే. గీ. కొంత యోజించి యావృద్ధు కొసకు సమ్మ
తించి రాజీకిఁదగునట్టి మంచిమాట
లెల్ల వ్రాయించి వార్ల్లు చేయించుటకును
పెద్దలగువారియొద్ది కంపించుటయును

ఆ. వె. ఈసడించువార "లిహిహీ" యనెడివారు
పెదవి విఱుచువారు "మొదలలేని

శాంతి యిప్పుడేల చాల్చాలఁ బొండు పొం"
డనెడువారు నైన మనసుపుటిగి.

క. చని కడచిన వృత్తాంతమ్మును వృద్ధునితోడఁ జెప్ప మొగమించుకయై
వనటం బడి తెప్పితె యేమిని దోఁచక యుండె నపరమితయోజనతో.

తే. గీ. "నే నిడుదుఁ గంటిలోఁ క్రేలు, నీపునాదు
నోట వేర్పిడు" మన్నట్లు "లేటికిట్టి
సంధి" యని యెల్లరాడునాచంద మేను
మొటఁ దెలిసియుఁ బంపితి మోసపోతి.

క. అని కొంతసేపు తన చేసినయపలోకికపుఁ బనికిఁ జేతమ్మున నె
క్కిన సిగ్గుకర్మ్మ జింతం, గొనుచు నుపాయాంతరములకుం గడఁగునెడన్.

చ. మతిదొక్కఁ డిట్లుపల్కు "మఱుమాట వచింపకుఁ డింతకన్న నొం
డరయఁగ దుపాయ మొకటైదుగుఁగనియుఁ జాలు వాళ్లిక కం
దఱు నొనరించినఁత వీలునై చెలువారెడునంత వారుగా
దొరకవలెఁ గరాసరిగఁ దూఁగెడువారుగ నుండఁగాఁగలెఁ.

తే. గీ. శాఖ కొకొక్కఁ డుండుగాఁ జర్చచేసి
యేరి వ్రాళ్లుచేయించితిమేనిఁ జాలు;
సంధి కన్నప్పుడేమని సమ్మతింప?
రరయరే "సంధిమిచ్చంతి" యన్న నోడువు?

సీ. ద్వైతులకెల్ల నాతనిచేతఁజేయింత మద్వైతులకు నెల్ల నతనిచేత
నతనిచేఁ జేయింత మలవిశిష్టాద్వైతశాఖకెల్ల నతండు చాలువాఁడు
ఇంక ద్వైవాద్వైత మిందుఁ జేసెడివార లెంద ఱొనియుఁ గల రెంచనేల
శుక్లయజుశ్శాఖ సుముఖులకెల్ల నయ్యనఘుచే జేయింత మతఁడె చాలు

గీ. తప్పెవరిదేని యగుఁగాక తగుమనుష్య
లిరువురకు సంధిగూర్చుచో నేమిదోసఁగు?
పైకి నటియింత మిట్లు చేవార్కిళ్ళు దొరకు
వణకుఁ బిమ్మట మనయిచ్ఛ నుఱుకవచ్చు.

ఆ. వె. సంధి కొప్పికేని "చాలలే" కందము
సమ్మతింపకేని "శాంతిదూతు"

లంప మపల; దీనియట్టియుపాయమ్ము
మనకుఁ గానరాదు మఱియొకండు.

క. చెఱియొకటిగఁ బంపినఁ గొ, ప్పరమునకుఁ లాభముఁబు సైఁ బడఁ దెవఁగో
యెఱిఁగిన వా రెట్లాడిన, నరియును దూరగుఁబు యోగ్యులందుఁ మనలఁ.

తే. గీ. ఒక్క కొకరికి నెప్పట్లనోడువాము
కాము, తుల్యులు కయ్యమ్ము గలిగినప్పు
డేరి నేరు జయింతురో! యింతలోన
సంధి చేసిరి పైవంసకాంతి గోరి.

క. అనుప్రథ గల్గిన మనకుఁ, ఘనతయె, మనకవుల కింతకన్నను గొప్పం
గొని తేఁగలమే? మును పా, సనమేనియుఁ గోరు టీయకమ్మునకే కదా!

తే. గీ. ఆససం బిడ నందుల కల్లవారి
మీ సములు బీఁకుఁ మటన్న బాస చాలు
నిపుడు మనపన్నగడ ఫలియించెనని
"కోటలోఁబాగవేయుఁబో! కొప్పరంబు."

క. అనుతనిమాటచొప్పున, ఘనుఁ డా వృద్ధుండు సలుపఁగా నెంచియు వా
ర్ష్ణేనుకూలింపమిఁ గొండొక, దనుకఁ మాకడకుఁ గాగిరము రా వెయ్యఁ.

గీ. అంత బ్రాహ్మణకోటిపూరి యగ్రజన్మ
లెల్ల మమ్మునాహ్వానించి యెలమి నొక్క
సభను గావించి మేటియుత్సవ మొనర్చి
గౌరవించిరి వైరులు కళవళింప.

క. పిడపఁ బినపాడులో నొక, పద స్పిటులె బరిగె నంత చాతుర్వేడొకఁడు గో
విదమయ మగు కాలేజీ, సదస్సులో శతవధానచతురిమ నెఱపెఁ.

గుంటూరు కాలేజీ శతావధానము

చ. ఎఱుఁగదు పిల్ల కాయ యెటులే నొనరించు శతావధానముఁ
సరనులు మీర లెల్లరును సభ్యులు చేర్మి ననుగ్రహింపుఁ డా
దరమునఁ దప్పులఁ విడిచి తద్దయు నొప్పులు చూచి మెచ్చుఁడీ
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరుల శిష్యుని వృద్ధికామునిఁ. (వెం॥ శా॥)

అనధానపద్యము లన్నియు వదలఁబడినవి.

.....

శా. నీకుఁ శ్రీయును ధీయుఁగల్గుత మతి స్నీ కంతసారస్య మ
స్తోకంబై యలరారుఁగావుత నినుం దూలింపఁగా లేకఁ దు
ర్వీకుల్ గార్హ్యకళావధాను లిక వ్యర్థీభావముంగాందుఁగా
కేకాకారయశంబు గైకొనఁగదోయీ! ఛాత్రచూడామణీ!

మ. కుతుకంబొప్ప సరస్వతిం గొలిచి నేఁ గొంతా గ్రహం జేసితి
న్మతిమున్మత్కుని బ్రహ్మఁ గొల్చి మతికొంఁ నేర్చితిఁ విద్దేని
చ్చితి నీకు న్మతఁ గొంరమందికి యశశ్రీ నిల్పి తీ వో జగ
న్నుతనామా! శివరామ! నీకు నొనరింతుఁ దీవనల్ హెచ్చుగఁ.

మ. ఎదరిం దమ్ము నెఱుంగలే యెవరో మ మ్మెంతేని నిందించునా
యదను న్వచ్చితి వడ్డు చొచ్చితివి ని న్నవ్వారు లక్ష్మింప నై
రిది లోకం బెటులో యెఱింగె సభ గణ్యత్వంబు నీ కిచ్చి ర
య్య! దెనల్ నిండె భవద్యశంబు శివరామ! ఛాత్రచూడామణీ!

శా. నీతండ్రి వదవిద్యాతత్పరుం డిట నున్నచో నెట్లు నిన్నోమునొక్కొ!
నీతల్లి లోకవిఖ్యాతదివ్యచరిత్రి యిది గన్నఁ దా నెంత ముదముగనునో!
నీయన్న విద్యావినీతితత్పరుఁ డిట నిపుడున్న నెంతటి యెలమి గనునో!
నీతమ్ముఁడవధాన నిపుణుఁ డీకృతి గన్న నెంతయా మోదమ్మునెనయునొక్కొ!

గీ. ఇది హఠాత్సంభవంబు నీయెల్ల బంధు
వులను బొంచెడి మోదమ్ము గలిసి యొక్క
నన్ను నే పొందె; భరము ఘనంబు మోయు
శ్లోక శివరామ! చెప్పవోయీ! కుమార!

మ. కలఁ డైదం బలుమంది కిచ్చితిని వీఁకం గొంద ఱెట్టెట్టులో
యెలమిం గూర్చిరి పంగనామ మిడి యెల్లేఁ గొంద ఱానందముం
గొలుపం బూనిరి నీకతమ్మున దగ్గుంగాక యాయెగ్గుఁ ద
గ్గులు; వేవే శివరామశాస్త్రి! మది పొంగుంగాక నాకుద్ధతిఁ.

శా. "సంతోషం బది లేదు నా" కను మనశ్శల్యంబు నీవైదుషీ
కాంతుల్ ద్రోచెఁగదోయి! తండ్రి! నినువాక్కాంతుండుఁదద్భార్యయున్

స్వాంతం బుంచి యుగ్రసింహుని బహుళా సంతుష్టునిం జేయుచున్
మంతు గ్గార సమస్తలోకమును సమ్మానించుగాక నిన్నున్.

చ. "అమందవిలీల లాయు" వని యందముగా కవిలోన, నల్వదీ
వలుకై గతిం గొన్నపట్టికి వ్యాఖ్యమనక్ జన నోరువిప్పి మ
మ్మాయి యుదునుంజే మహధరమునంగయు నీతలఁదాల్చి చేరుమే
గ్నటిచిన తోర్పవ నోయి శివరామకవీ! బహుళావధానముల్.

క. 'య'స్సనుమఁ గొంపఱునఁగా, 'బ'స్సనుచుం గొందఱునఁగ బాలుఁడవయ్యున్
నిస్సీమయశమునొంటి మ, హస్సాగర! వృద్ధినందుమా! శివరామా!
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

మ. జగతీనాథులు చెక్కుమంది ముదితస్వాంతంబునం గాన్కలం
పఁగ సాంగంబు సలక్షణంబుగ భరద్వాపింశతిం బేర్మి హె
చ్చుగ మా యేలిన యీ వధానకవితాసామ్రాజ్యభారంబు మో
యఁగఁ బూనంగదవయ్య తండ్రి! శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

మ. రిపు లే లెంచిన రూపడంచుచు ధరిత్రీనాథు లర్పించు న
య్యుపదల్ గైకొనుచుం బ్రమత్తుఁడవు గా కుద్యన్నవేందుండవై
విపరీతం బగు తోర్పుబోక కవితావీరుండవై వర్ణనీ
యచరిత్రాంతి వహింపుమయ్య, శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

శా. బాలత్వాదేకముమై నెదిర్చితివి కొప్పింపుంగవిం గర్వింధసా
కల్యంబుం బొనరింతొ లేదొ యని నీకై కొంకు నస్మన్మన
శ్శల్యం బిప్పటి కూడఁదీసితివి వత్సా! సత్సభాశోభివై
కల్యాణంబులఁ బొందుమయ్య! యిఁకవీఁకన్ శివ్యచూడామణీ!

మ. అవనీదేవులు నిస్సమానకవితావ్యాపారవాగ్వైశిం
భవపీయూషరసాభిలిప్తలలితవ్యాహారనీహారులై
యసలోకింప శతావధానమున మాకానందముంగూర్చి గౌ
రవము న్నిల్పితివయ్య మాఋణము తీఱన్ శివ్యచూడామణీ!

శా. స్వర్లీలావతులెల్ల రద్భుతపదవ్యాపార మేపార మా
చర్ల బ్రహ్మసుధీగురూత్తమని వాచాపూర్తిగీర్తింపఁగా

క. మాకును మాశిష్యులకు న, నేకులు పార్శ్వు లిటు లెల్లయెడఁ జేసెడి యస్తోకపుగౌరవముల కల, లౌకికు లెంతేని జింతలక్ జివికి వెసక్.

గీ. యత్న మెంతేని యొనరించి యంత "విశద"
లాఖ్యఁదగు పల్లెలో సభ ననుఘటించి
రా సభావిశేషంబుల నరసి తీర
వలయు నంతియె యంబ! నీ పరయ లేదె?

గీ. వాసి '' కలవాటులేని యాపాసనములు ''
కొప్పరపుసామ లొనరింప నొప్పికొనరు
పాప! మేమి నేతురు వారిఁ బట్టికొనిన
గ్రహములనుబట్టి మిక్కిలి కష్టపడిరి.

క. " తాటికెగఁబాకఁబూనిన,చోటక మతియెంతదనుక"జోచో"యనుచక్
మాటికి నెగఁడ్రోయుదు" రను, మాట కుదాహరణముగ శ్రీమంబదియొప్పెక్.

గీ. కొప్పరం బవధానంబు కొఱకుఁబూని,
‡ వశము గాక పడెడి భంగపాటులెల్ల
మాసయిని బొల్పఁదొడఁగిరి మంత్రిబలము
చాలఁగల కూటకౌకికాచారపరులు.

మ. అవధానం బెటు చెడ్డనేమి, "బళి, మే, లాహా, జగమ్మందు లే
రవధానుల్ మఱి యొక్కఁ రిట్టి" రని యాహాకారముల్ వార్సి తా
నెవఁడో పత్రిక కంప దానిఁ గని "యిట్లే నిక్క" మంచున్ జగం
బవలోకించు మనస్కునందు నిజ మేలా తేలు నప్పట్టునక్?

ఉ. ♦'బాగున నుండెఁ గొప్పరపువారి' దటంచు లిఖించునప్పుడుక్
డాఁగిరొ గిల్కి రెందఱొ; హుటాహుటివార్తలు డాఁగనేల? యే

గీర్వాణంబును గోరి మాదరికి భక్తిక్ శిష్యు లేతేరఁగాఁ
దర్వంజేసితి వస్మదీయగురువిద్యావంశచూడామణీ!

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

‡ ఈ భంగపాటులనుగూర్చి పూర్వరంగము 106, 107, 108, 109, 110 పుటలు చూ

♦(1911 సం॥ రం 13వ అక్టోబరు తేదీ, ఆంధ్రీ కేసరి పత్రికనుండి.)

(గుంటూరి శతావధానము.)

...సభ అసమాన వైభవంబుతో జరుపబడినది. 51 పృచ్ఛకులకు నిరాఘాట

వాఁగుడో చెల్లఁ బెట్టుఁనెడ వ్రాయసకాఁడటు నేయుఁ గాక "మేల్! బాగు! భళా! భళా" యనెఁ బట్టున చాఁగుట కర్థ మేమగున్?

క. కల నిజమెల్ల నిటులె యీ, కలహమ్మునఁ దెలిసికొనినఁ గాక తెలియ; దే పలుగో పేర్మార్చి యెదో, గిలికెడి నిజ మెట్లు తెలియుఁ గృతబుద్ధులకున్?

ఉ. ఇయ్యెడ భిన్నభిన్నతను వేటికి నెత్తిరో! ప్రత్తిపాటి కా మయ్యయు, రామకృష్ణులును, నందఱి దాఁటెడి కాళ్లకూరి నా

ముగా జరుపబడినది. అవధానపు బద్యములైనను ప్రబంధ పద్యములను మించి యున్నవి. యిదియంతయు జూచినతోడ పరితిపత్తులకు నోరెత్తుటకునయినను సందుదొరికినదికాదు. అంత సభానంతరమున పరితికక్షివారిచే కూడ మెప్పు పడసిరని వార్తయటంకు గడు సంతసిల్లుచున్నారము. యిదివర కీ గ్రామంబున జరిగిన సభలలో నేదియు నింత జయప్రదముగా జరిగి యుండలేదు.

ఇట్లు, యథార్థవాది.

(ఆన 1911 వ సం॥ అక్టోబరు 4 వ తేది ఆంధ్రపత్రిక నుండి.)

గుంటూరు సమాచారము.

గత నెల 18 వ తేదీని గుంటూరు తాలూకా ‘‘విశదల’’ గ్రామమున కొప్పరపు సోదరకవిశ్రేష్ఠుడగు బ్రహ్మశ్రీ వెంకటసుబ్బరాయ శర్మ కవిగారిచే శతావధానము జరిపింపఁబడినది. నాటి సభకు బ్రహ్మశ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగా రధ్యక్షులుగా నధిపత్యము వహించిరి. నాటి శతావధానమునకు గుంటూరునుంచి యుద్యోగస్థులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పండితులు, కవులు సుమారు 150 మంది వచ్చియుండిరి. వారి కందరికి పిండివంటలతో సహా భోజన సదుపాయములు జేయబడినవి. వీరి ధారణాశక్తియును, సమయోచిత యుక్తి శక్తులును, కవితావటుత్వమును, మేధాశక్తియును, శ్లాఘనీయములు. సభానంతరము కొందఱు పండితులు, కవులు తమ యుత్సాహములను దెలుపుచు గొన్ని పద్యములను జదివిరి.

ఒక పృచ్ఛకుఁడు.

☞ ఇట్టి వార్తలు పెక్కులు, లోపల నిజ మెఱిఁగియుఁ గప్పిపుచ్చి శాఖాభిమానమును వెల్లడించు నీ వార్తలలోఁగూడఁ జక్కఁగఁ బరికించువారికి ‘‘విశదల’’లో నవధానముకన్న భోజనమే కొండొక మెఱుగను తత్త్వార్థము

రయ్యయుఁ జట్టిసింగయయు నట్టిరె నాఁదగు'పోచి'పోత,లీ
యయ్యలు పూర్వజన్మమునయం దొకరేయనితోఁచు నంబికా!

క. అవధానం బారీతిగఁ, జవుటం బడువిత్తులట్ల సమయుడు శాఖా
యుపతీమనోహరులు తమ, నువిదేకము నెల్లఁ దెలుపఁజొచ్చిరి వెలుచక్.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణులను వీరికిఁ దోడుగఁదెచ్చి, తిర్పలిక్
వెంకన నోడఁబుత్తమిది వీలని కొండఱు వారికోసమై
చంకలు గొట్టికొంచుఁ జని సారము గన్గొని "సీ" యటంచు ని
ట్టింకుల నింకినట్లు జనులెంచఁగ వింటిమినుమ్మి శాంకరీ!

చ. "కునికిన బోసినక్కపయిఁ గొండొక తాటి ఫలమ్మ్రపడ్డ" యా
య్యనువున రామకృష్ణు లిది యూరసియుండఁబలెక్: దెగించి యి
ప్పని పయిఁజెట్టికొన్నఁ దమపాండితి జెటికిరాదె ? చూరపుం
జనులు సమీపగుల్ బలె స్వశక్తి మహత్త్వమెఱింగి నవ్వరే!

తే. గీ. "ఎడమచేయియుఁ బుష్టిచేయియు"నటన్న
సామెతయె వీరి కవధానచర్యపట్ల
తక్కు-సామగ్రిలోన భేదంబుబోలెఁ,
డెసఁగుఁ గొప్పింబునకు రామకృష్ణులకును.

ఉ. వచ్చిన రాకయున్నఁ దమవాక్కులఁ దోడుగ నంపుటేనియుక్
మెచ్చు ఘటించుఁగా! యనుమ మేటులు మేటులు "శృంగధంగముల్"
పచ్చిక్కమోఁపులుంబలెనె పఁపిరి పాపము! రామకృష్ణులే
మిచ్చుఁ దలంచిరో ? నిజమెఱే బయలౌనని తా రెఱుంగమిక్.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణు లవివేకవిశాలపు 'శృంగధంగముక్'
జంకలనూని జన్మదివసమ్మునసే యనధీనతా ప్తి ని
ట్టింకులు గొన 'శతఘ్నిఁ' బఠియించుచుఁ గొప్రపువారి బందుగుల్
పంకపుఁదోర్బలంబడి స్వపద్ధతి జెల్లఁగఁజెట్టిరంతటక్.

దొరకకపోదు. అది యటులుండె, ఈ రసాభాసావధానము మాయవధానము
కన్న వేయిరెట్లధికముగ నున్నదని వ్రాసిన యతని వ్రాతను పూర్వరంగము
నందు జూడఁగోరెదము.

తే. గీ. బందుగులటన్న దగ్గఱవారుకారు,
ఏకశాఖీయులనియె నీనెఱుఁగుమంబ!
వారు లోలోనఁ గొప్పింపువారి సత్త
నెఱుఁగ రనుకోకు మెఱిఁగియు నిట్టులైరి.

తే. గీ. ఒకరొ యిర్వురకొఱక్కు నీయోగులందుఁ
గొప్పరపుధారయన నొప్పుకొనినివారె
కాని యాసనచర్చాభిమానమాన
మానసాంతరులై మేను మఱచి చెడిరి.

సీ. "పండితబ్రువిస"మంచు బండతిట్లులుతిట్టి యెవ్వాఁడులనహైన్య మెఱుకపఱచె
"సత్యవాది"యటన్న చాటుపేరున లేనిపోనివాదుల నేడు పూని వారిసె
అతనికెక్కుడుగ "యథార్థవా"దభిధానమున నెవ్వఁడుఁ బ్రిఁచెనసృతములను
వంటబ్రాహ్మణునత్సవమ్మున కెవ్వాఁడు తన యశ్వమునొసంగిఘనతఁజెఱిచి

తే. గీ. కొనియె నీ నల్వురను మఱికొంతమంది
చక్కఁ మాయందు ద్వేషంబుదగులుజనులు
లేరట నియోగులందు నివ్వారికరన
పృథగ నెందఱుకో చెడ్డపేరువచ్చె.

మ. జననీ! కొప్రపువారిపట్ల మది నీచంబో, ఘనంబో కనుం
గొనుమీ! పంటనియోగి నశ్వమపయిఁ గూర్చుండఁగాఁ బెట్టి యూ
రున నేగించిరి వాద్యఘోషములతోఁ గొంగొత్తడీపాలతో
"ననయుల్ వీరికి బుద్ధిలే"దని పురం బాబాలముఁ గోలగాఁ.

మ. శివరాముం డవధానమున్ సలిపి వాసిఁ బేర్చుడుఁ వానిగొ
రవ మెప్పఁ ఘనులట్లు చేసిరని యోర్వఁ లేక 'కొప్రంబు దా
నవధానమ్మిటు చేయఁజాల దెటు లట్లొ నత్సరం' బంచుఁ గుం
దు వెలార్చఁ దమపాచకాధముని నెంయం దిర్పి రప్పట్టునఁ.

తే. గీ. దీనిచేతనె సకలంబు తెలిపినట్టి
దయ్యఁ బ్రాజ్ఞుల కిఁకనన్య మనవసరము;
ఐన నాయాయి సందర్భమంతొ యింతొ
తెల్పకున్న దూరగులకుఁ దెలియఁ జెట్లు?

చ. "విశదల" లోఁబ్రధాన మది జెట్టిగఁదోఁచినమీఁదఁగూడ వీ
ర్వీయము డక్కి గుంటురుపుర సభఁజెట్టి చెడంగఁజూచి "దు
ర్దశులకు నత్సవంబనినఁ దప్పగ నుండు" నటంచు నెంచి యీ
పశుకృతి కిచ్చఁజేసి నగుఁబాటులపాలయిరంబ! లౌకికుల్..

మ. అభిమానంబన గర్తపూర్తిలనియోగ్యంగోసరాధీన మం
చు భయం బించుకలేక చెప్పఁదగు నెచ్చో హార లద్దానికై
ప్రభదూరంబు నఁజేయుఁగ ప్రభవమంచున్నమ్మి భాషింతు రే
రభసపర్కీయకేని సిద్ధపడి యూరంఘింతురీ దుర్వ్యాహృతుల్.

క. కుక్కశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
దెక్కువ తక్కువ లరియుదు, రొక్కో! యిదివిన్న నవ్వరొక్కో! విబుధుల్.

క. ఇని యిటులుండుత రాఁబ, గుదరింపఁగఁ బత్రికాది లొకొండు మునుపె యా
సదమతులు వ్రాసియుంచిరి, కద! తచ్చరితమ్ము వినికి గావింతు మిఁకన్.

క. ఇరువదినాలుగు దినములు, పరిపరి యోజించి తుదకుఁ బత్రిక మా కీ
చ్చిరి తెచ్చి ‡ గౌరపస్తులు, మటిమూగురు; దానిఁగాంచిమదిముదమొందన్.

ఉ. అంతకుమున్నె పర్యమిటులాగతమా నవి విన్ననాఁడె వా
క్కాంత యనుగ్రహమ్మున నొకానొక కల్పన దోఁపఁగా "యశ
కాంత వివాహముం" గుటీచి కట్టియ యుంచిన పద్యనప్తకం
బెంతయుఁబేర్మి వారు విని హెచ్చిన మోదముగాంచి రయ్యెడన్.

———

‡ (1911 సం, అక్టోబరు 20, తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకట కవీశ్వరుల సముఖమునకు. ఈదిగువ సంతకముచేసిన వారు నమస్కరించి వ్రాయువిజ్ఞాపన:—

ఈపురమున నీమధ్య శతావధానసభ జరిగినది మొదలు దమకును గొప్ప కవులు సోదర కవులకును వైషమ్యములేర్పడి ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు నడచినవి. మాగ్రామములో తమ తిమ మధ్య నైషమ్యము లేర్పడుట మాకు మిక్కిలి శోచనీయముగానున్నది. తమరును కొప్పరపు కవీశ్వరులును మాకు గౌరవార్హులే యగుట మాగ్రామమునుండి వారలను విమ్ములను సత్కరించి పంపుట మాకు యుక్తమనియు గౌరవమనియు దోచుచున్నది. కావున మాయుద్దేశ్యమును మీరును అంగీకరించి మీరాసభమొద లీంతవరకు నోడిరూఢిగూర్చి పచించి

యశఃకన్యకాపరిణయము.

వీ. తారతమ్య మెఱింగి తరలి వచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగురురు మీరు
నప్పెటల్ క్రోగంగఁ దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరంబంచెఱుంగురురుమీరు
గరుణతాభరముమైఁ దరలి వచ్చెడియూరుకొప్పరం బం చెఱుంగురురు మీరు
తగుబాంధవులతోడఁ దరలివచ్చెడియూరు కొప్పరం బం చెఱుంగుదురుమీరు

తే గీ తిరుపతియొ, కన్యకాదాత; తెరువు చలి
సమ్మచో నింత యాతిథ్యమిచ్చు, రాక
యున్నచో నప్పుడే పెండ్లి సున్నయయ్యె
నొకరుపారింప నేటికో యోగ్యులార!

సీ. కలదొక్కతూఁతురు కలిగెఁ బెండిలికాకమున్నే పడుగుగాకమున్నే మాకు
నాంధ్రగీర్వాణభాషాంగనాతిలకమ్ము లిగపు రక్కసియ్య సెత్తి పెంచి
రీడేఱె; నెండఁబో యీకన్నెఁ బెండ్లాడఁగా నెంచి యల్లించి కడకు టేని
చే నీసడింపుల నూనిపోయిరి తల నరయంగఁ బతియయ్యెఁ బణియంబు

తే. గీ. లేకయే పోయె ననుకొనుపాక మెఱిఁగి
కొప్పరపువారు తరలి రాఁగోరి; రంత
సంతసించితి; మంతనే జాఱఁదొడఁగి;
రూరకుంటిమి; తప్పేమి యోగ్యులార!

సీ. 'తల నరసినవాతిఁ గలయోట కాముఁ డస్త్రపరిరోధ'మని మదిఁ దలఁచిరొక్కొ!
'ఉభయభాషలు నేర్చునుఁదఁబెండ్లాడఁగాఁదగ'మంచులోలోనఁదలఁకొన్నొ!
'పెక్కుమాటలు నేర్చు పెంకెపిల్లనుగొన్నమాటదక్క'దటంచుమానిరొక్కొ!
'ఎందఱో జంకిన యెమ్మెలాఁడినిగొన్నఁ బరువుదక్క'దటంచుఁ బఱచిరొక్కొ!

నవియు లిఖించినవియు మఱల్చుకొనుచు నొకరికొకరు లిఖితరూపముగ తెల్పు కొని యెప్పటి స్నేహభావ మవలంబించిన మేము మిక్కిలి సంతసించెదము. మావిజ్ఞాపన నాదరించి మీనైషమ్యకారణములను మరచి మాకు సంతసము కూర్పుఁడని నమ్ముచున్నాము.

గుంటూరు. 4-9-11

చిత్తగించవలెను,
ఇట్లు తమ విధేయులు.

యేలా రామయ్య, జి. రామనాథయ్య, వంకిపురం కృష్ణమాచార్యులు
వ్యాపతి వానుమంతరావు, కొండ వెంకటప్పయ్య.

తే. గీ. 'కల్ల్లలే చాల' దనుకొని కనరిరొక్కొ!
వారు గారినచిమ్చి మాచేనమేమి?
ఎట్టలో పెండ్లి సాగించి యిలమిపైన
దస్యుమూక బండితోడదవ్వడల పుడమ్యా!

కీ. కియ్యసుమ్మనకు మాలె ఓదుల నంటిండ'దుల లే' దనుచు మున్నె పరికినాము
"కాసుగూడ"పటంచు గాల్వకల్చుకరాగ"మంచిదే"యనిసమ్మతించినాము
ఒకమిసమే కట్నమోపైన గారడదక్కినమిసమునుగూడ నునిచినాము
కన్యాపరణదాకర గార్యంబొనర్చితి మంతలో సుముహూర్త మగునటంచు

తే గీ. దలచుచుండగ బురోహితుల్ దగినవారు
కాపలసి వచ్చి రంతట గారవాన
పచ్చి కథయాగె; నిండలి పాచ్చె మెఱిగి
యేల నెపవెట్టెదరు మ మ్మహీనులార!

కీ. "ఎంత మీసమ్మైన సిరి చండుర్కిలె" యంచు నీసడించిన రోసమేమి మాకు?
"వైదికకన్యక పలదు కైకొను" టంచు నీసడించిన రోసమేమి మాకు?
"శాస్త్రంబు చదివిన పలుయేలమాకంచు నీసడించిన రోస మేమిమాకు?
"మొచ్చుపంగడపు మాయింతి మాకేల" యం చీసడించిన రోసమేమి మాకు?

తే. గీ. మొదటగోరికి పిమ్మటగ జరువు సంది
లెఱిగియో, యేమొ చెనుదీసి; చెయుచేని
సమ్మతించితి మింక మీవెమ్మ గూర్చి
బూనుటని పునరుక్త మెఱ్ఱాన్నులార!

కీ. రుద్రాతుపూస లఱుతగ దాల్చువారికి బగారు చారి కేబాంధవంబు?
చెబూది దాల్చువారలకుగ దిర్మణి తిరుచూర్ణాలవారకే చుట్టఱికము?
"ఇక్ష్వర్థలితిభావ" లేనేళ్ళ బల్కువారలకుగ డెల్లులతోడ రాజియేల?
గరుపాదనేవగ జేకొనినగ్గియకు బాజారు విద్దియతోడ సఖ్యమేల?

తే. గీ. ఏడ 'తిరుపతి' !'కొప్పరం' బేడ !సహవ!
ఆహవమె కాని,మఱి వివాహంబె కాని,
స్నేహమేకాని మాకెట్లుచెల్లుగ డెప్రడ
సరసులార! గుంటూరు వాస్తవ్యులార!

నీ గోదావరీనదీపులమ్మునకుఁ గొండకటి కూపమ్ముతో వేరమేల ?
ఆసారిసెతరుజాల మలరు తోఁటలకు గోఁగాకుభూములమీఁదగాఁకయేల ?
ఎచటఁజూచిన నిట్లులే పొల్చుపాలములచేలమ్ము జొన్నపాలాల చెలిమి ?
తిరుపతి వేంకటేశ్వరున కింకాలమ్మ్రొక్కతెరమీఁదని విశ్వాసమేమి ?

గీ॥ ఇంతకును గార్యమున్నిర్వ కెవ్వరో యె
ఱుంగుదుము మీరు; లెనరిస్వరూపమెట్టి
దో యెఱుంగుదు; రురక యేదోపిధమున
మమ్ము నెపమెట్టనేల ? యోమాన్యులార!

———

చ. పదపడి కొన్ని పద్దెములు పత్రికలోఁ * బ్రకటించి సంశయా
స్పదులగు లోకులందనిపి పార్శ్వుల, సంధికిఁగొల్పు యోగ్యులన్
ముదమున ముంచి యచ్చటనె మోదమెలర్పఁ గవిత్వగోష్ఠి పెం
పొదవఁగనుఁటి మాటయి కధోదయముక్ వినుమంబ! శీర్మమై.

(* 1911 సం, అక్టోబరు 20, 28 తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

పై సంతకము లొనర్చినవారికి నమస్కారపూర్వకముగా మాయొనర్పు కొను వినయపూర్వక పద్యమయ విజ్ఞాపనము:—

ఆర్యులారా! 4-9-11 తేదీగల తమ పత్రిక 28-9-11 వ తేదీ సాయంకాలము సుమారు 5-30గంటలవేళ మ॥ రా॥ రా॥ కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు బి. ఏ; బి యల్; గొల్లపూడి రామనాధయ్యగారు బి. ఏ; బి. యల్; గోవిందరాజు శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు బి. ఏ; బి. యల్; అను నీ పెద్ద మనుష్యులవలన మాకు నంది యపారానందము నొనర్చినది. దానిపై గొన్ని పద్యములు భగవతి తోఁపింపఁగా నయ్యవి యన్నియును చమసన్నిధి కంపికొన దలఁచితిమి గాని గర్హింపవిస్తగభీతియును విలువగల తమకాలమునకు లేనిపోనిపని గల్పించినవారమగుదుమేమో యను సందియమును వెనుకకుఁజేయించుటచే నందలి దశాంశమునుమాత్రమే బంపికొనుచున్నారము. వ్రాసి పంపినచోఁ దమకు మాత్రమే యిందలి మంచిచెడ్డలు బోధపడునుగాని యావదాంధ్రలోకమునకును బోధపడవనిపత్రికాముఖమునఁ బ్రకటించికొంటిమి. ఇందుఁగలతప్పలనుమన్నింప వేఁడుకొనుచున్నారము.

(తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు)

సీ. అనవసరమ్ముగా నాసనమ్మునుగోరి యవధానవిఘ్నమ్ము నాచరింప
'మదియయుక్త' మటంచు నగ్రాసనాధిపుఁడనిన పిమ్మటఁగూడఁబెనఁగఁబోము
పెనఁగియుఁ దుద కది గొనలేక సభవీడి యవలికేగి యసూయనందఁబోము
అందియు నాటకాభ్యంతరమ్మున నుండునప్పుడు పద్యమ్ము లంపఁబోము

గీ. ఎఱుఁగకే మీసములఁబట్టి యెట్లొ వ్రేలఁ
బడము, తుందుడుకందము, చలికినట్టి
పలుకు మూఁడులోకమ్ముల నిలిపికొనఁగఁ
జాలుదుము పండితులయొద్ద సరసులార!

సీ. ఒకనిపెండిలిలో మఱొక్కఁ డా పల్లకీ నిఱుకసుంకింపఁబెంతేనిఁ దప్పు
ఎఱుఁగక యత్నించిరే యంద మాపైనిఁదెలిసియుఁ బెనఁగు బెంతేనిఁదప్పు
అభ్యర్థుఁ "డిదికూడ"దంచుఁ జెప్పినమీఁదనేని యాగమి మఱెంతేనిఁదప్పు
అక్షరతత్త్వంబు నరయ కాపై భీతి దీఱి కాల్దర్పివ్వ బెంతేనిఁదప్పు

తే. గీ. "మీసముల" పద్య తాత్పర్యవాసన యిను
మంత తెలియక వ్రేలాడు బెంతయేని
దప్పు; "తప్పని" నేఁ జెప్పటొప్పుగాదు,
పండితులచేతఁ జెప్పింపవలయుఁజుండు.

సీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతక్కువయును గొప్పరంబున వారి గొప్పఁదనము
ఆంధ్ర గీర్వాణభాషాసవరత్వము గార్యభాషావధూటీపరిభావగరిమ
సనియమాళకవిత్వమునఁగల్గు లోపం బనియమాళకపదనిర్ణిదర్శిమహిమ
అవ్యాజరచనాపహాస్యత్వమును బూర్వసంచితపుణపరిశ్రస్తయును.

గీ. సభయొనర్చినపైఁగదా! సహృదయహృద
యావగతమగుఁ, గాల్దర్పివ్వ టలఁతి వారు
నేయఁదగుకార్యమా ! యెంతచేవయేని
నుండియేతీరవలెఁజుండి యోగ్యులార!

సీ. ఊరూర నూరేసి నుత్తరప్రత్యుత్తరముల కేలాగు నాళము ఘటిల్లు?
నొప్పతప్పఁగఁ,దప్పనొప్పఁగాలిఖియించు "సత్యవాదుల" వ్రాతసమయమెట్లు?
ఇహపరమ్ము లెఱుంగకే పరివర్తించు "యథార్థవాదుల" ధార్ష్ట్యమడఁగుటెట్లు?
తిరుపతికన్నఁ గొప్పర మెక్కుడనెడి యీపాటిబండలగోల దాఁటుటెట్లు?

తే. గీ. ఊఁతఁ జేసెనహమునుగూర్చఁ గోరికారు
మీ రమాయకు, లివియున్ని యేరికతనఁ
గల్గెనో నంత యోజింపఁగా భవద్భు
నత్వము నుతింతు మింక శిష్యానులార!

సీ. అక్కటా! కవులకు నపయశంబ్బెఁగా! యనెడి మీ హృదయంబు నరసినాము
అది యాసనప్రసంగాధీనమనెడి మీ యాశయం బాసాంత మరసినాము
ఆపరిశంసను జెప్పు సమలాత్మ్రలెవ్వరో యామూలముగ మున్నె యరసినాము
ఈసఖ్య మెనఁగూర్చి యింకుమూలమున వారనఘాత్ములగుపూన్కి నరసినాము

గీ. ఆపులించినఁ బ్రేవుల నరయఁగలరు
కవులు రవియెఱుఁగనిచోట్లు గాంచఁగలరు
కొప్పరపు సోదరులె యెఱుఁగుదురు సకల
మక్కటా! యాసనం బెంత చిక్కు దెచ్చె!

సీ. "ఒడ లెఱుంగని సివమున్న డే" యెంచేని మాశక్తి నెఱుఁగమే మాన్యులార!
ఈఁతకు మించు లోఁ తేండేనిఁ గలదె? కా నిండయ్య యొకసారి నిండుసభను
వైదికత్వమున కేవం బేటి కట్లూ మీసాలు దీయుంపుఁడీ సరనులార!
విద్వద్వినోదముల్ వినుటగ్రామమున కేయపయశమ్మునుగూర్చ పరయుఁడనఘు

తే. గీ. లార! సత్యవాదులును, యథార్థవాదు
లిప్పరమ్మునఁ బుట్టు టెంతేనిఁ దప్పు
గాని, విద్యలలో నేరు ఘనులొ, యెఱుఁగు
పూనికలు తప్పగాసయ్య పూజ్యులార!

సీ. "కాశికృష్ణబుధుఁడు కరమందు లిఖియించి సన్నఁ జేసిన" దెంత సత్యమయ్య!
"ఆత్మీయతమున మమ్ము నర్చించిరేకాని శుద్ధమార్థులె"యంట నూనృతంబె?
"రామకృష్ణులఁబట్టి రహిఁదిట్టినా"రన్న వ్రాఁత యెంతటి సత్యపంతమయ్య!
"నలుబది మందికే నలిపి రివ్వా" రని సెక్కిరించుట యేటి ఫక్కియయ్య!

తే. గీ. తమ రెఱుంగని దిందు లేశమునఁ లేదు
ఆపనమె తెచ్చిపెట్టె నీ యనృతములను
నిజముదెల్పి యశమ్మునే నెగడరయ్య!
వలదు జంపింక గుంటూరు వాసులార!

సీ. "కృష్ణలో" వ్రాత నిప్డేని మీరొకసారి పరికింపుడీ హితవాకులార!
"దేశమాత" యొనర్చు దివ్యోపదేశమ్ము లరయుఁడీ యొకసారి యాస్యులార!
"ఆంధ్రకేసరి" లోని యంశమ్ము లొకపరి చూడుఁడీ యిప్డేని శుద్ధులార!
తక్కు పత్రికల యథార్థంపు వ్రాత లింకేనిఁ జూడుఁడి మహోజ్ఞానులార!

గీ. సభను జరిగినయట్టి వాస్తవ మెట్టి?
దెట్లు వ్రాయుచున్నారో, యెటేఁగి శాంతి
చేయుఁ; డీ వ్రాత పోగిలికిఁ జెడ్డ యశము
గూర్చు నిజ మెట్లొ పైకి రానేర్చునేని.

సీ. వేనవేల్ సత్యవిజ్ఞాను లుండియుఁ జెడ్డకీరితిఁ గొనునె గుంటూరుపురము ?
సభ నున్న మీవంటి సరసులకన్న నాకాశంపు సూర్యుఁడా కర్మసాక్షి ?
పంచభూతముల మా పాండిత్య తత్త్వంబుఁ జెప్పఁగా నప్పగించెదరె పౌరు ?
లెవ్వరో యొకరిద్ద శే హేతువై పురమ్మున కప్రతిష్ఠ రాఁబోలునయ్య ?

గీ. 'రజకువాక్యమ్ములను వినురాము' లౌట
యుచితమయ్యె! మీవంటి యోగ్యులకు సకల
మెటేఁగినందుకు ఫలమేమి ? యిట్టిపట్టు
నందుదానీనులను జెంత యర్హమయ్య?

సీ. "ఆసనం బొప్పలే" దని కోపగింతురా ? యది గోరుచే జెడ్డ యనుచితంబు
"అనుచితం బనుట చేయాధార"మందురా! కొప్రపుకవిదాఁచికొనుజెసుంకు
"అనుచితంబగుకోర్కె ఘనులెట్లు కోరువా"రందురా! అది ప్రమాదాతిశయము
"మతి ప్రాజ్ఞులకును బ్రమాదమా"యందురా! ♦ వారికి యంచు నిర్ధారణంబు

గీ. చేసి వాగిసిరి వ్యాఖ్యాతృశేఖరులు, పరి
మాదములు విశ్వసింపమి మాకుఁ దప్పె?
అంతమాత్రాన గంతుల కనుమతింతెర్గి,
సోదరులు చెప్పుఁడయ్యా! యో నూరులార!

సీ. ఉచితమో యనుచితంబో చేయుపండితుం డరయఁగావలె భవిష్యత్ప్రశంస
అని * భర్తృహరి చెప్పుటైనఁ జూడక యేరి ప్రేరణమ్మునఁ దుర్వారులగుమఁ

♦ శ్లో॥ పరిమాణోధీకుతామ" పీత్యత్ర, అపిశబ్దఏవకారార్థక ఇత్యభియుక్తాః.
* శ్లో॥ ఉచితమనుచితంవా కుర్వతా కార్యజాలం, పరిణతిరవధార్యా యత్నతఃపండితేన. (భర్తృహరి చూ.)

గాల్‌దర్శివి యెన్నియోగాములు చర్కటించి తలపఁడగని ప్రయత్నముల్‌సల్పి
ఁ. పండితసభ" యన్న పైఁ గొంత శాంతించి సంప్లవింక మొకింతి ప్రాఁతయుంగుఁ

గీ. జూపి, ప్రౌఢుల సమ్మతి పాపకార్య
మనుచు మము నెక్కించిన యట్టిసారి
సఖ్య మని మాకు లేకున్నఁ బాచ్చిపోము,
పృథగ నెపవెట్టకుండు సుప్రథితులా !

వే. ఁ'ఓంశాంతి' యనెడు మీ యోగ్యత నేనోర్వ శ్లాఘింపఁబడఁజుండుసరసులార!
ఈయూహ మీకప్పుడే పుట్టెనని మీసములమీఁదికి వారు చనరుసుండు
అంతకొక్కింతపైనైనఁ బుట్టిన వారు "ప్రచమద్గనములు" వేరొక్కనరుసుండు
సకలమ్మ జరుగుపై శాంతిఁ జెప్పుటకన్న నన్యాయ ముండునయ్యా! మహాత్మ

తే. గీ. లార! విప్రత్తలోఁబప్ప నన్యవిషయ
మందుఁ గొప్పింపువారి సంఖ్యంబు మాకు
సమ్మతము; దానిలోఁగూడ నమ్మలింపు
మేని భారతి మ మ్మింక నీసఁదించు.

వే. చొరవమై నెదిరించి సొఱకాయకోఁతలు కోసినారు కట్టార్లు మూసినారు
'అవధానమందు మిమ్మతిశయించెద' మంచు వాగినారు సవాల్లు చేసినారు
మీఁది మీఁదికివచ్చి మీసాలపైఁ జేయివేసినా చ్చెదుగుదుల్ గూసినారు
మసిపూసి యెట్టులో మాచేదుకాయఁగాఁ జేసినా రమ్మ మ్మెఱఁ బాసినారు

తే. గీ. పెనఁగి మా మీసమింతేనిఁ బీకకుండ
నెదిరియవధానమున మున్ముంచగదుమకుండ
నేటి సభ్యంబు మాకు? మీ కేటిశరము?
సభను సమకూర్చుఁడయ్య! యాశీస్వులార!

వే. బందరేమయ్యెనో? "పర్సిస్సు" లేమయ్యెనో, పుస్తకాలేమయిపోయెనొక్కొ?
అచ్చేమి యయ్యెనో, ఆస్తి యేమయ్యెనో, కర్తకం జేమి కానలసెనొక్కొ ?
'మూఁక' లేమియయ్యెనో, బాలులేపుయిరొకో, యుద్యోగమేమూలనుండెనొక్లో?
ఇల్లేమి యయ్యెనో! యిశర మేమయ్యెనో, నిప్రదర్శంబు లేని యయిరొక్కొ?

తే. గీ. వచ్చినదె రాక యయ్యె, నీపాటికేము
సెలవు గైకొనుచున్నాము, స్నేహభావ
ముంచి పంపింపుఁడయ్య! యేముండె!
'పడ్డ గింజలోబియ్యపుగింజ' లేస్తులార!

సీ. శాశ్వతణమాసానఁ జనుదెంచితిమి భాద్రపదమాశ్వయుజము నిష్పట్టణమునఁ
బూర్తిగాఁ గడచె నిప్పుడు కార్తికమువచ్చె నిప్పటికేని మాకింటి కేగు
నిచ్చ పుట్టుట లేద, యిదియెల్ల సీసీమవారియాదృతియు నుదారమైన
మీమైత్రియును మాదు*మీ సాలమహిమయుఁగొపరింపువారిమిక్కుటపుఁ బేర్మి

మద్రాసులో బి. యే. (B. A. Honours) చదువుచున్న శ్రీవారణాసి శ్రీనివాసరావుగారు తల్లికలమున కంపిన 200 పద్యములనుండి కొన్ని

* మ. తలమీఱి దలపోసి యీనుగొని గద్యాలాత్మకూర్వార్థివేం, ద్రులసంస్థానములందుఁ బండితులు నిన్నున్ దీయయత్నింప ను, జ్జ్వలవాగ్వాహిని గొట్టివేసితివి ప్రాంచత్ప్రాండితీ వైభవిక, బళిరా! మీసమ! నీకునీవసరి త్రిప్పన్ లెల్లరా నిన్నిఁక. సీ. వీన్లుల నెక్కించి పృథ్వీపతులు గొల్వ నిక్కించఁ జేసితి నీవకావె, వాదింపఁగా వచ్చువారి వాదంబుల నీఱుగావించితి నీవకావె, వర్షాశనస్థితిఁ బడయగాదగు రాచనెమ్మి నుఱ్ఱేకింతు నీవకావె, మాన్యంబు లీప్సించి మార్గంబుచూపించి నేస్తంబుఁ జాటుదు నీవకావె, గీ. మీసమా! గాఢ గౌరవావాసమైతి, వెంతఁజేసితి ముఁ ముం దిఁ కెంతఁజేయఁ, జాలనెప్పుడుఁ గడుఁ బెంచఁజాలియుందు, త్రిప్పఁదిర్పింపంగ నినుఁజెప్పి చెప్పవలయుఁ. క. కాసర కూసర నుడి సం, తోసిల్లఁగ నాసు కయితతో సాగెడి నీ, వీసపుకై సరులేసరి, మీసమ! నినుఁ దీయఁ గలుగుమేధాగతికిఁ. సీ. అలబృహద్రాథు శక్తి దటయనప్పుడ నీళ్లుమింగిన విశ్వచ్చు మీసమెంత? దుర్యోధనుని గూల్పఁ దోడుగా గృష్ణుండు మిణ్కిన వలలాంకుమీసమెంత? వాలినివధియింప నంబనా పృత్తియై 'మెమ్మేయనిన రాముమీసమెంత? ఇంద్రజిత్తునికీలు నెఱిఁగితుంచుచు డాడనేసిన సౌమిత్రిమీసమెంత? గీ॥ నీవ మీసంబ వీమహీ నీవ 'కుంఠి తంబు, నాఁగలపల్లు నెత్తతినెఱుంగ, నెప్పు డసమానవిక్రమంబే పహించి జయము గొంటివి జగతిమీసంపు మోఁడ. చ॥ అలఘుకవిత్వకీర్తి గొనవండిఱుకు దర మౌనె? మిండుమెన, త్తుల గమకింప నండఱుకుఁదోఁచునె? తోఁచిన జీలుగెత్తు గా వెలయదె? మేకుమాటమఱపించడె వెంచడె గీరతంబు; నీ, వలుగకు సంస్కృ తాంధ్రకవితైక మహత్వమ, చాలు మీసమా! మ॥ సునునిర్వ్యాకరణంధకవి తాశుద్ధాంతభృంగీరవో, పమభక్తప్రతిపత్తితో వెలయుచుఁ బాండిత్యగంధానిలం బమలంబై తెమలంగ లోకజనసమ్మోన్యక్రియంబొల్తువో కమనీయప్రతిభావిలా సమ! నమస్కారం బిదే మీసమా! (18)...

తే. గీ. యనుజుఁడీ! లేకయున్న మేమెంకటింత
కాలముండుటిప్పట్టునఁ గల్గుటెట్లు?
తక్కినప్రసంగములేమి దైవకల్పి
తమ్ము, లాజ్ఞయొసంగుఁడీ ధన్యులార!

వ. ప్లీడర్లమా? కాము, బీ యేలమా? కాము, ధనికులమా? కాము ధన్యులార!
ఆర్థులమా? కాము, వ్యర్థులమా? కాము, ప్రభువులమా ? కాము, పరిక్షితులార!
దీనులమా? కాము, మానులమా? కాము, మానులమా? కాము, మాన్యులార!
క్రుద్ధులమా? కాము, బద్ధులమా? కాము, వృద్ధులమా? కాము, వేత్తలార!

గీ. కవుల, మిప్పటి 'రూల్సు'కుఁ గట్టుబడము,
ఘనులు * పండితరాయాదికవులుమాపు
త్రోవఁబట్టిపోదుము, దేవునైన
లక్ష్యపెట్టము † మాకు వల్లభులులేరు.

వ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల పేరులు మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పునాసనపుఁజర్చ
అల్ల కొప్పరపు సోదరుల పేరులుమీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు నాసనపుఁజర్చ
విశ్వత్కవీంద్రి సంవిద్విలాసము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్పు నాసనపుఁ జర్చ
బేవల కవుల యాకించనత్వము మీకు జ్ఞప్తిలోనిల్పు నాసనపుఁ జర్చ

తే. గీ. మేటి యాసన చర్చకు, మీకు,సత్య
వాయులకు, మాకును "యథార్థవాదుల" కును
మతీమ నామిసములకుఁ, గొప్పరపు సోద
రులకు దీర్ఘాయువిడి నల్వ ప్రోమఁగాక!

వ. కాళిదాసునివర్గ గరిమంబు నెఱిఁగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
భవభూతి యను మహాకవిపూర్ణ మెఱిఁగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
పండితరాయలపండితత్వ మెఱుంగువారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
ఆంధ్రకవీంద్రనిరాఘాటత నెఱుంగువా రంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!

తే గీ. పల్కనేపల్కఁ డెప్పట్లఁబండితుండు
పలికినా, నిల్పునేగాని భయముగొనఁడు

---

* శ్లోకమనస్వీ మ్రియతేవాఽపిస్వోత్కర్షంనైవ ముంచతి।
అసౌ నిర్వాణ మాయాతి నాఽనలో యాతి శీతతామ్.
† నిరంకుశాఃకవయః

ఇదియే విప్వత్కవీంద్రుల కింపునింపు
పద్ధతి మీరెఱుంగరే మహితులార!

సీ. మాకుఁకీర్తి సంపాదింపఁగా నెంచి దేశమాతకు దూఱు దెచ్చినారు
మా కపకీర్తిని సంపాదింప నెంచి కృష్ణను నవమతిస్థచే నడిపినారు
మాకు దుష్కీర్తి సంపాదింప నెంచి వేనని దుష్కీర్తి పాల్పఱిచినారు
మాకు దుర్యశము సంపాదింప నెంచి యాంధ్రులు బత్రికకు నదితెచ్చినారు

గీ. ఎందఱో 'యథార్థవాదు' లిం కెంచఁజాలని
సర్వవాదు లీప్సరమున జననమంది
నారు, శివరామశాస్త్రి యీనాఁటికి శివ
రాముఁ డయ్యె; మాకేల కొప్పింపుఁజెలిమి?

సీ. సఖ్యపఱచి మమ్మ్ము సాగనంపుటకు మీ చేయు యత్నము గడు శ్లేష్మమయ్య!
సాగనంపకమున్నె చనువారమేకాని చుట్టుపట్టుల నుండు నూరిపఱులు
సభలు చేయుటఁ జేసి చనకిందు నిల్చితి మంతియేకాని సభాంతరమున
కింకను సోదరు లేతెంతు రని కాదు;గాయత్రి సాక్షి నిక్క మెఱుఁగుఁడు

తే. వారి సేమంబు గోరినవారు గాన
సంశయించుచు నున్నారు; సకల మెఱిఁగి
నట్టి మాకడ డాఁచ నేలయ్య! వారి
పదలి చిరకాలమయ్యె సహృదయులార.

సీ. వ్రాసి యిండంటిరే? వారితోఁ బోరాట మానికొంటి మటంచుమాన్యులార!
వ్రాతవ్రాసిన యంతనే తప్పిపోవునే! కాల్దివ్వువారి బింకంపుఁగంపు
కాల్దివ్వు పెట్టికో గనుఁగొన్నపైఁ గాని నిదురఁబట్టదు మాకు నిక్కమయ్య!
యీయూరఁ గాకున్న నేయూరనైన మీసమ్ము బీకుట చూచి సఖ్య మంతఁ

గీ. జేసి ఓఁజాలము, ఐ మాఁడ నీసు గొవకుఁ
డనఘులార! దెబ్బను దినినట్టి పులికి
నోరు పెటులబ్బు మీరెన్ని యోర్పు మంత్రి
ములను బఠియింతురేనియు నలఘులార!

సీ. పుట్టుపుట్టునఁ బిట్టుబుట్టు లచ్చొత్తించి పట్టణంబునఁ బంచిపెట్టునాఁడు
"కాంపిటీషన్" నటం చెకాయెకీ నరుదెంచు భర్జల కోరిక భంగపఱచునాఁడు

అక్షరతత్త్వ మావం తెఱుంగక మోస లొగిఁ బట్టి యుయ్యేల లూఁగునాఁడు
ఎఱుఁగని వ్రాత లేవేనిదొఁగిల్కుచుఁ 'గపటపద్యనములు' వేర్కొనెడునాఁడు

కీ. మీర లేమైతిరొక్కొ ! యిమ్మెరుంగని జేయి
కాలుమోఁద నాకులకు యశ్నా లేలే?
"యద్భవతి తద్భుత్యేవ" యనెడిమాట
లెతిఁగి వర్తింపుఁడయ్య! యింపేటి సంధ?

సీ. సత్యవాదియెసరో 'జంట్లిమక్' చదవఁ బ్యుఁడేయంటయా సూరిసెఱుఁగుఁడయ్య!
అతని జ్యేష్ఠభ్రాత యగు "యథార్థపువాది" గూడ నట్టిఁడె యంట చూడరయ్య!
ఈ యవతారమ్ము లెత్తువారల రసనాంచలమ్ములకు భర్మాంచితములు
భూషణమ్ములు దెచ్చి పొల్పుగా నర్పించి వాసిమై నూరేగఁ జేసి పిదప

కీ. సోదరులకును మాకును వాదుతీర్పఁ
బూనుఁడయ్య! తరతమత్వములను బట్టి
'యూర్కుల' నొసంగుఁడయ్య! మీ మతివిశేష
మెల్ల విద్వాంసులును మెచ్చ నెసఁగుఁడయ్య!

సీ. "కుక్కతోఁకను బట్టి గోదావరీదువా" ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"వేడిసీళ్లనె యిడ్లు వెలిఁగింపఁ బూనువా" ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"గానమ్ముచేఁ జింతకాయలు రాల్చువా" ర్తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"కంజాప్తు ధూళిచేఁ గప్ప నెంచెడివారు" తిరుపతివేంకటేశ్వరులుకారు

కీ. పైకి గాకున్న నెవ్వరి పైకిఁగూడఁ
జనరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు; వారి
భారతీతత్త్వమును జూచి వారివీరి
తారతమ్య మెఱుంగుట తగదె మీకు?

సీ. పిలువని పేరంటముల నొనర్పరు; గౌరహార్యాల నవమానమంద నీరు;
ధూర్తుల సైఁపరు; ధూర్జటియైనను దగవుమాలినచోట్ల దగవుపెట్టి
తీరుదు; రూరక యేడిని గదలింపరు; రెవరేనిఁ గదపిన "నితఁడు తగఁడు
మనతోడఁ బోర" నం చనుకోకయవ్వాని నెదిరించి తమకున్న కదనశక్తి

కీ. అంతయో యింతయో యుర్వులైన పండి
తులు పొగడ్చెడిసభలోన నిలిపికొనఁగఁ

బూనుదురు; పక్షపాతుల పూనికలను
వినరు; తా మెటింగినయట్టివిషయమె యిది.

సీ. 'సత్యవాది' పదంబు చండాలమయ్యె సద్దానియాపదదీర్ఘదలఁపుఁడయ్య
ఆ దురాపదయె 'యథార్థవాది' పదంబు గనియెఁ దద్దుఃఖంబు కడపరయ్య
శాస్త్రీయమైనట్టి సరసాకు కవిత ధిక్కృతయయ్యెఁగెలుపోడు లెఱుఁగుఁడయ్య
పదియాఱుకళల యవ్వానితో రిక్కల సెనఁజేయుపూనికల్ గొనకుఁడయ్య

గీ. కీర్తికాములరై కవిత్వార్తిఁ బాపి
పక్షపాతులవాగ్వితల పలనఁ గలుగు
దేశఘోషంబు నుడిపి యుదీర్ణగరిమ
పఱులఁ జెలువారుఁడయ్య! ధీసరులు మెచ్చ.

సీ. లేదు శాస్త్రజ్ఞత, లేదుకావ్యజ్ఞత, సంస్కృతజ్ఞానలేశమును లేద,
శబ్దమంజరిఁ గూడఁ జదువంగలేదయ్యె; నదియట్టులుంచుఁ డింకాంధ్రిమందు
లేదు వ్యాకరణంబు, లేదు పాండిత్యంబు, లేదు సారజ్ఞత, లేదు శిష్య
లకు భారతాదుల నొకపద్యమేని పాఠముఁ జెప్ప శక్తినిక్కముగ నేరి

గీ. కట్టియయ్యలు మమ్మాంధ్రిమందు నెట్టి
మీసములుపీఁకుటకు నెల్లుమీసములు మ
హాత్మ్య లొప్పదురో ? తెలియంగపలయు
సభను సమకూర్పుఁడయ్య! యశస్స్వులార!

సీ. తాఁ జెప్పినట్టి పద్యమునకే నర్థమ్ము చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజుండు
తా నుచ్చరించు పదములకే నర్థంబు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁ జుండుఁ
కవనంబనఁగనేమొ కవు లున్న సభలోనఁ జక్కఁగాఁజెప్పినఁ జాలుఁజుండు
పద్యమ్ములటులుంచి గద్యమేయనుకొండు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁజుండు

గీ. ఆంధ్రిమంతయు వల్ల దచ్చాంధ్రమైనఁ
జక్కఁగ నుపన్యసించినఁ జాలుఁజుండు;
మేముపదలెద మూరకే మీసముల మ
టంచు మీసముఁ దలపెట్టు టర్హమగునె?

సీ. మచ్ఛిష్యుల నటుంచి తచ్ఛిష్యులకుఁ గూడ శుశ్రూష జేసి నేర్చుకొనఁదగిన
పాటిపాండితి లేనివారు మామీఁదికి వచ్చి కాలులు వ్రాసి హెచ్చుతగ్గు

కాఁఱుగక మీసాల నెత్తి పీఁకెద మన్న మాట కేమర్థంబు మాన్యులార!
శాఖాభిమానపిశాచంబు నైదుష్య మీసేర్చునయ్య యహీనులార!

గీ. తగినమందులు పత్థ్యాతమ్మునకు ల
భించుఁ బక్షపాతముకు లభింపఁ బోవు;
"కొఱవిఁజెట్టి నెత్తినిగోఁకికొనియెు" నిప్ప
డేటి రాజీలు మావారి కెఱుఁగఁజెప్పఁడి!

సీ. ఆంధ్రీమ్మువండేని యష్టావధానంపు నామ మెత్తఁగ వీరి కేమిహక్కు?
శతవధాన మ్మనుశబ్దంబు నెత్తంగ వీరి చే యూఁదయ్య వేత్తలారె?
నేతావధానమ్మ నిగమజ్ఞులదికా ! దానిపే ర్వీరలెత్తఁ దగునయ్య?
నిజమైన శక్తియుండినఁ "బండితులుగల్లు సభ" యన్నయంతనే జాఱుఁటి

గీ. కయ్య? వారుమెచ్చెదిరించు టాశుకవిత
యంద యుక్త మూమాత్రమేయైన మేము
విశ్వసింపకయున్నను విశ్వమెల్ల
సమ్మతించుట కొంతేని సంభవించు.

సీ. "ఆశుకవిత్వమ్ము నండేని మీ రేల విశ్వసింప" రటంచు వేయుప్రశ్న
కుత్తరమ్మాలింపుఁ, డూరకే యెుత్తెట్లో "బడబడ" వాఁగునప్పట్టునందు
నేరేనిఁ జాలుదు; రేమానవులో దాని మెచ్చిన నామెచ్చు మెచ్చు గాదు;
పండితులగువారు "పకపక" నవ్వుదు రవ్వారు నవ్విన యాశుకవిత

గీ. అంచు వేరొక్కనామంబు; నట్టిదాని
కెవ్వఁడీకొను "నిహిహిహీ! యిహిహి, యిహిహి
యిహిహి" యని పండితులు నవ్వునట్టి పూన్కి
గొనరు విద్వత్కవులు గనుంగొనుఁడు మఱియు.

సీ. కట్టుఁబాటులు గల్గు గానంబె గానమో? కట్టువీడినదియే గానమొక్కో?
కట్టుఁబాటులు గల్గుకాంతయేకాంతయో? కట్టుదప్పినదియే కాంతయొక్కో?
కట్టుఁబాటులు గల్గు కాయమే కాయమో? కట్టువాసినదియేకాయమొక్కో?
కట్టుఁబాటులు గల్గుకవనమే కవనమో? కట్టూడ్చికొన్నదే కవనమొక్కో?

గీ. మీమనమెఱుంగదే? మేరమీఱి మంది
చెడ్డ లరచుకయెున్నియో చెట్ట లఱచు

వారిసేరంబు సైఁచుట పాడిగాదు
కూక లిడుఁడయ్య! సతీక్రి గోరుఁడయ్య!

సీ. సంస్కృత గ్రంథవాసనయె లేకున్నచోఁ దెలుఁగుగాదది పెద్దలెగులు గాని
ఆంధ్రరహస్యవైయాత్యమే లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది యొక్కయెలుఁగు గాని
శబ్దశాస్త్రపరిపేశము నంత లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది మేనినలుఁగు గాని
నాటకాలంకారనైపుణుల్ లేనిచోఁ దెలుఁగుగాదది చెడ్డపలుగు గాని

గీ. ఈరహస్యంబునెఱుఁగనివారె మీరు?
తెల్గులోనేని వీర లెవిర్చి యేమి
నేతు రనుకొంటిరో? సుంత చెప్పుఁడయ్య!
సంధిసంగతికేమి యోసరసులార!

సీ. నీపండితుఁడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ముఁదులఁదూఁచి తనకీర్తి నిలిపికొనునొ?
వీకవీంద్రుఁడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ము సరిఁజేసి సద్యశఃకాంక్షి యగునొ?
వీజమీందా ర్వచ్చి యివ్వారితో మమ్ము నెనఁజేసితా వన్నెకెక్కఁగలఁడొ?
వీవైవతము వచ్చి యివ్వారితో మమ్ముఁబురుడించి దీప్తినిల్పికొనఁగలఁడొ?

గీ. చూచియేతీరుము; మీఁదఁ జూడఁవచ్చు
సంధిసంగతు; లెట్లేని సభయొనర్పఁ
గడఁగుఁడయ్య! వేరొక గతిగాంచఁబోకుఁ,
డయ్య! వేత్తల రప్పింపుఁడయ్య! యొయ్య.

సీ. చెప్పింపుఁడయ్య! దేశికునొక్కరునిబిల్చి చదువుసందెలు మన శర్మకింకఁ
జేయింపుఁడయ్య! యీపాఠ్యయమందునన శుశ్రూష కావ్యజ్ఞు నిచ్చోట నిల్పి
మాన్పింపుఁడయ్య! "డమాడమాడమడమల్" "ప్రాజ్ఞులీపోకలొప్ప"రనిచెప్పి
బోధింపుఁడయ్య "యీబుడబుడక్కలకాశుకవితా ప్రశస్తిదక్క"దనినొక్కి

గీ. మీకు యశమబ్బు, వారికి మేలుగల్గు,
మమ్మెఱిర్చినపనికి లాభమ్ము వెంట
నే కనంబడు, మాకెంతయేనిమోద
మబ్బు; సంధియు నామీఁద ననుఘటించు.

సీ. వైదికలౌకికవైపమ్య మెవ్వారు లెచ్చిచెట్టిరో? నుంత తెలియుఁడయ్య!
ఆత్మగౌరవమునకై పాటుపడువారె దీనిఁబెట్టుదురు సందేహ మేల?

తగుగౌరవంబు విద్వత్తకుండుసుగాని యన్యమ్మునకు నుండ దనుట ధ్రువము
గానఁ "దదన్య లీకక్షుకుఁ గారకు" ఁ ని యెవ్వరేనియు ననకమాన

గీ. రకట! విప్రులు దేవాంగుఁబట్ల, వస్త్ర
తోహరులయట్ల నెఱివెట్టితోర్చఁబోవఁ
గాఁపలెనె? దీని మానుపఁగడఁగుఁడయ్య!
సంధి గోరుమీ కియ్యకి చనుఁగదయ్య!

సీ. ఆంధ్రభారతకర్తయైన తిక్కన సోమయాజిజన్మస్థానమైన కరప
శ్రీనాథకవిరాజశేఖరు నేలినకొండవీటికిఁ బ్రక్కఁ సుఁడు కతనఁ
బ్రకృతంపుఁ గవుల సంభావించు గద్వాలరాజ్యంపుఁ దోర్ణవలోఁ గ్రాలుకతన
నెనుక కాలమునందు వినుతింపఁబడఁగ పెద్ద విద్వత్కవులు దీన నెలయుకతన

గీ. నింకకవితౌచితంబు మీకిచ్చె; మెచ్చ
పలరె గుంటూరిపురిని? విద్వత్కవీంద్రి
యనని, కేపలకవితగర్వ్కరిణి, దీని
మహిమ మెంతేని శ్లాఘ్యంబు మాన్యులార!

వీ. నిందింపనేమయ్యె? నిజమైనసతీర్థ్కర్తి గలిగించు "సత్యవాదులు" గలారు
గర్వింపనేమయ్యె? గణుతి నర్పించుయోగ్యు లగుయథార్థ వాదులు గలారు
కయ్యాలనేమి? సత్కవికదంబముల వే ర్వేలయింపఁగల నియోగులు గలారు
అభిమానమునఁ జేమి? యాత్మీయకతన శతుర్లఁగూడ మన్నఁ మాన్యులుగలారు

గీ. ఏరిచేమెచ్చు గొనదు గుంటూరిపురము?
సరసతకుఁదావు, బలువెన్నె సిరులపోర్పు;
మీకు, మీపోర్లికిని మేగమీఱుసిరుల
నిచ్చు భగవంతుఁ; డింక మమ్మేగనిండు.

సీ. పేర్మించితిమి మున్నె పెద్దఱికము నిల్పుకొన్నచో వారి కేకొఱంత రాదు
వారినేమముఁ గోరువారె "యాదవ కులమునకు మునులము" నాఁగనపుఁజర్చ
కల్పించి; రదిపూర్వకవినమ్రతము గాని మాకు నంగీకృతి లేక పోయె;
దీని నామీఁద వైదికనియోగపుఁగక్కుగాఁ బొల్పి రెవ్వరో ఘనులు వారి

గీ. నెఱుఁగుఁడయ్య! 'యనవసరమిట్టికక్ష
లింపుగాఁబో' వనుచు మందలింపుఁడయ్య !

యేరువైదికులు? నియోగులెవ్వ? రొక్క-
విప్రులే గారటయ్య! యోవేత్తలార!

సీ. భునుఁడు పయోబ్ధి దుగ్ధఖండపాండిత్యభూషణుఁడు సీతారామశాస్త్రికన్న
సుభయభాషాకవితోపాయశాలి కిష్టా హనూమత్కవి శాస్త్రికన్నఁ
గృతి యభినవ సరస్వతినేత పట్టాభిశబ్దపూర్వక రామశాస్త్రికన్న
మలుకుట్లకులుఁడు నిస్తులుఁ డాశుకవి గుణశాలి వెంకటకృష్ణశాస్త్రికన్న

గీ. మఱియునుంగల శాస్త్రివిన్మణులకన్న
మొలచినవె కొమ్మ లీతరుల మోములందు?
నవసరము లేని యాసనం బడుగనేల?
చర్చ పెంచఁగనేల? యశస్వులార!

సీ. వేదవేదాంగాదివేత్త చేపలి వెంకటప్ప శాస్త్రుల కెన యన్యుఁ డగునె?
రామడుగుకులుండు ధీమన్మణియు రామకృష్ణశాస్త్రిలఁ బోల నెవని పళము?
కంతపాతము నాటకములెల్ల శిరి నోరి హనుమచ్ఛుని కెవ్వఁ డగును దీటు?
అతిశాంతమూర్తి సాహితిపట్టు శ్రీపార్వతీశశాస్త్రికి సాటి యెందుఁ గలఁడె?

గీ. మఱియు నెందఱులేరు ధీమంతులందు?
వీరిలో నేరు కొప్పింపువారు చెపుఁడ?
వారికే యాసనంబును గోరనేల?
చర్చ పెంచఁగనేల? యశస్వులార!

సీ. కవి హరిణభాషావగాహి వంకిపురవంశజుఁడు శిరికృష్ణమాచార్యకన్న
బలిజెపల్లి కులసంభవుఁడు కవిత్వవిన్మూర్తి లక్ష్మీకాంత నుకవికన్న
సకలశాస్త్రనిపుణికిఁ దావు మేటి మల్లాది వెంకట సోమయాజికన్న
నాఱువేల నియోగి యనఘు జూపూడివంశజ హనూమచ్ఛర్మశాస్త్రికన్న

తే. గీ. మఱియునుంగల సత్కవిమణులకన్న,
లౌకికాగ్యులకన్నను లాఁతివారి
కాసనము గోరనేలయ్య? యనుచితముగఁ
జర్చ పెంచఁగ నేలయ్య? సరసులార!

సీ. శొంతి భద్రాద్రిశాస్త్రులవారి శిష్యుండు తచ్ఛ్రీల గలకైత దనరు నుకృతి
"అవధాన మేఁ గూడ నాచరించితి"నని స్వయముగాఁ జెప్పికోఁజాలు ధట్టుఁ

డొక్కశైలిశైకాక పర్వకటితంబుగఁ బలుశైలులఁ గవనమ్ము నలుపుజాణ
ఎపుడు రచించినట్లే కనుపట్టఁబే పలుకృతుల్ పర్వకటింపఁగల యుపాయ

గీ. కాలి, బ్రాహ్మణప్రభువు, నాచారపరుఁడు,
పర్వథిత మంత్రిపర్వగడ వంశభవుఁడు శ్రీ భు
జంగరాయలకేల యాసనము నడుగ ?
రొరులు వీరికి మిన్నలే ?యోగ్యులార !

మ. పటుజంఘానిలఘోరణీరణరణత్పర్వగ్భరస్ఫాటవీ
తటశాఖాపటలాంతరుద్ధతనితాంతస్ఫారఘోరాగ్నిరు
ద్భటనాభూపితభస్మసాత్కృతకురుట్కాండంబుతో వహ్నికిఁ
ఘటియింపం దలపెట్టినారు కద ! సఖ్యం బార్యచూడామణుల్ !

మ. స్వకృతాగణపర్వకరప్రచారనిహతాపారస్వయోధపర్వజా
నికరాత్మైకశరణ్యసర్వనరణీనిర్జేశ్వితాభాగ్యభా
రకృతాహంకృతితో, సమోధనునితో భ్రాజిష్ణునిఁ ధర్మపు
త్రికునిఁ గల్పఁదలంచినారె ? యిది ధర్మ్యం బెట్టు లోహో! హితుల్.

వే. "గర్వం" బనెడి మిషగల్పించి దుఃఖంబు దీర్చుకో నుంకించు ధీరుఁ డొకఁడు
"పండిత లక్షణ" పర్వస్తావ మిషచేతఁ బడదిట్టునట్టి సర్వజ్ఞుఁ డొకఁడు
"వంటబావని కుత్సవం"బంచుఁ గల్పించి రసఁ బేరుగనుయశోరాముఁడొకఁడు
"రామేశ్వరీయ"మన్నామంపు పొత్తాన బూతు లేకరు వెట్టు పుణ్యుఁడొకఁడు

తే. గీ. మతియుం నెందఱో శాఖాభినామ లిట్లు
బయలుదేతిరి, యింకను బయలుదేఱఁ
గలరు, కీర్తి చేకూర్పఁ గలరు సంధి
కొప్పరపువారి వేటికిఁ జెప్పఁడయ్య!

వే. "ఈలకూరకుఁ బోయి యిల్లటం బున్నట్లు" లయ్యె మా వర్తనం బార్యులార!
అల పాశుపతమహాస్త్రాగ్ని హోత్రజ్వాల లాఁగిపోయెను దీన నవనిసురార!
కాఁకరపర్తి "శృంగంపు భంగపు" వ్రాత లడఁచుపూనిక దీన వడుగుఁబట్టెఁ
జర్ల నారాయణశాస్త్రి "బాగ్వాస్పత్య" మరయు వేడుక దీన సంశోధించె

గీ. గీరతము సాకెకుం గోరు గీరతుల కు
తూహలమ్మున కించుక దొడరె విఘ్న

మిక్కిలెమ్మన, నిక నింటిలోగ నాజ్ఞ
యొసగుడయ్య! గుంటూర్పురీ యోగ్యులార!

సీ. కొప్రంపువారు మాటుఁ గనిష్ఠ లవ్వారి కరయఁగా జ్యేష్ఠుల మగుదు మేము
కొప్రంపువారు మాకు సుశిష్య లవ్వారి కరయఁగా నొజ్జల మగుదు మేము
తత్కథ్వంబు "సడురు మరాటూ రైలు" "మదరాసు రై" లయ్య మాదుకై త
మిత్రుల నవ్వాడు మెప్పింతు రేము శతుర్లఁగూడ మెప్పింపఁగల మొకింత

గీ. భయమునకా? పెద్దలము మేము, వారు పిన్న;
లింతియే భేదఁ; మింకకు నింత కలహ
మెందులకు? స్నేహితులమైతి, మింక మీరు
శంకపడ్కుండు మెలవు నొసఁగుడు మాకు.

క. ఉరుకీర్తి నరసరాట్పుర, వరవాసుఁడు పంగనామవంశ్యుఁడు సుగుణో
ద్ధరుఁడు నరసింగరాప, భ్వరమునకున్ మమ్మును స్వయముగఁ దాఁ బిలిచెక్.

తే. గీ. అతఁడు శాఖాభిమానుల కహితమైన
పనికిఁ బూనిన కతన నప్పట్టణంపు
శాఖలోని గుణాధ్యులు సాగకుండఁ
జేయవలె నని యత్నంబు చేసి రంబ!

ఉ. * ఆపురిలేమురేపు చనుసట్టికుతూహల మూనియుండ నే
పాపియొకాని యయ్యనఘుపజ్జకుఁబోయి "వృథాప్రయత్న మే
లా పొనరింతు? విప్పరికి నల్లకవుల్ చనుదేరు భీతి లో
దాపర మయ్యె వారి" కని తా నొగి బొంకి కలంచె నాతనిక్.

---

* (నర్సరావుపేట శతావధానపీఠికనుండి.)

నాప్రియమైన ఆర్. హనుమయ్య గారికి— శ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వర కవీంద్రుల నిక్కడకు దయచేసి వారి కవితాపుణ్యమును జూప నిక్కడకు రమ్మని యాహ్వానపత్రికయుండుట మీకు తెలిసినవిషయమే కదా; ... వారు రేపిక్కడకు వత్తురని నిరీక్షిస్తూయున్నాము. అవధానము రేపు 1 గంట లగాయితు ఆరంభమగునని నోటీసులలో ప్రచురించినాము. ఇక్కడ శతావధానమే లేదనియూ యిది యంతయూ నఒద్ధమనియూ, పి. నరసింగరావు సదరుకవులను మోసగించ

చ. కలఁడు పరిసిద్ధసంఖ్యఁ డరికాండము సైతము మెచ్చఁదగ్గ ధీ
బలమున కిక్కఁ డీతఁ డని "పయిడిపాటి" నివాసి, యశస్వి, త్యాగి, వి
ద్యలకు నిధాన మంబ! కవితాసనితాహృదయంగముండు పే
ర్వెలసిన "రామరా" పనెడి యెల్లముకొండకులీనుఁ డున్నతిఁన్.

చ. అతనికి మాయెడఁ మఱియు నాయనయంగున మాకు విక్కఁ డై
నతితరమైన పేర్మి యలరారెడి సభ్యులలో వధానముఁ
గుత్తుకముఁ డై నొనర్చి కనుఁగొంప మటంచుఁ దలంచుచుంటి మ
ట్టిత్తఱిని బెట్టె నొక్కఁడు కడిందిగఁగయ్యము చయ్యముంబలెఁ.

చ. కలహము పెట్టుమానిసియు గవ్వకు మాఱెడివాఁడు గాఁడు పై
నెలమిని వాని నూఁత గొని యెన్నియొ వ్రుగ్గులు వెట్టు చెట్టు నీ
డలమురిసంపుజీవనపుఁడక్కఁ రు లాతనిపాటి వారెఁ య
య్యలఘుఁడు రామరా వొకఁడె యూర్ధ్వుఁడు సర్వవిధాల నంబికా!

క. అతఁ డింట నుండియే పం, డితులం బిలిపించి విద్య నేర్చెన్ శాస్త్ర
స్మృతిముఖ్యనంస్కృతకళా, గతి నసదృశుఁ డంతేకాదుకవితాన్వితుఁడుఁ.

తే. గీ. నరసరాట్పురి శతధానంబు మొదట
జరిగె నందు నొకానొకజనుఁడు రాము

దలచినట్లున్న ఎవరో వారితో చెప్పియున్నట్లు, వినుట మిక్కిలి విచారకర ముగా నున్నది.... అవధానమిచ్చట జరుగుట యిష్టములేనివారలు పన్నిన కుటి మాటలై యుండునని మేము తలంచెదము ... రేపు వుదయం 9 గంటల కైలుమీద వారు యిక్కడికి దయచేయవలయును ఈ వుత్తరం తెచ్చినవారు పరిత్యేకించి వారినిక్కడకు తీసికొనివచ్చేనిమిత్తం పంపబడిరి. రేపు వారు ఇచ్చటికి రాని యెడల మాకపమానకరముగా నుండును....తప్పక రాగోరెదము.

నరసారావుపేట
30-9-11

ఇట్లు విధేయులు
ఆర్. కృష్ణమూర్తి.
పి నరసింగరావు.

(ఇంగ్లీషు వుత్తరమునకు సరియైన తెనుఁగు.)

———

రావు నడిగి సమస్య వైరంబుకతనఁ
దెచ్చి మాకిచ్చె నదిమాకు నచ్చదయ్యె.

క. అందుఁగల "పశ్య" శబ్దము, సందేహాస్పదమెకాక సరసతరముగా
డెందమునకుఁ దగులదు త, త్సందర్భము కతన 'చుస్తకుఁ దా' ననుడున్.

గీ. పృచ్ఛకుఁడు మూర్ఖుఁగాన నప్డేమియనక
పైడిపా డేగి మఱునాఁడు వచ్చి వచ్చు
నప్పు డారామరాట్కవి నటకుఁ దెచ్చెఁ
"దప్పెటులొ తెల్పు" డనెడివాదమ్ముకొఱకు.

క. గతదినమే కాముదిఁ జూ, చితి మే మద్దానికొఱకు శీర్షికఁ డలచీ
క్షితుఁడటఁ 'బశ్య' యని యుదా, హృతిఁజూపెక సూత్రమందిఁకేమనవచ్చున్?

తే. గీ. పాప! మలరామగా వల్లబలపు యూని
వాదమున కేగుదెంచి యవ్వాసరమున
సలుపు నష్టావధానంపు సమయమందు
మరల నడుగంగఁజేసె నమ్మొఱకుచేత.

ఉ. అంత కొకింత పూర్వమె ‡ సమస్యను బూర్తియొనర్చి మేము ని
శ్చింతగ నుండియుఁ "మునుపు చెప్పితిమోగద! 'తప్ప'టంచు సి
ద్ధాంతము సేయుఁగా పలయు నాఁడి యట్లొనరింపమేని దు
ర్దాంతులు వైరు లిక్కతనఁ దాండవ మాడుదు" రంచు సెంచుచున్. 210

క. అది యెట్లు తప్పగునో? త, త్సదుపాయము చూడకయె వెసన్ సాహసమున్
మది నూని మున్నుబలెఁ "దప్పది" యని పల్కితిమి మే మనాతంకముగన్.

ఆ. వె. "ఎట్లు తప్పసెప్పుఁడీ" యని యడిగిన
యంబుమెఱయ మమ్ము నడిగె మొఱకు
'ఇపుడుగాదు పిదప నీపని తీరిచి
చెప్పువార' మనుడుఁ జెయ్వు లుడిగె. 212

ఉ. కాముదిఁ జూచియుండియు నఖండుఁడు రామకవీంద్రుఁ డస్మదు
ద్ధామత కోహటించి మది ధైర్యము చాలక మిన్నకుండె నం

---

‡ శ్లో॥ యః పశ్యతి జగ త్సర్వం యోనపశ్యతి సర్వతః, తావుభౌపరమా
త్మానంపశ్యానపశ్యేపశ్యతః। (విస్తరమునకు 'పశ్యాంపుశ్యాం' చూ)

— —

బా! ముగిసెఁ బ్రధానము క్రమమ్ముగ నంతట రాత్రి యయ్యె నా
యామహితుల్ గృహమ్ములకు నమ్మెయి నేగిరి సంతసమ్మునన్. 213

ఉ. ఏమును నింటికేగితిమి, యేగెదమనంతకె * యుత్తరం బొకం
డేమనుజుండొ తెచ్చె; నట నెందును రామకవీంద్రువార్తలే;
దామెయిఁ జూచి "రామకవి కంతగ ధైర్యము లేదు లే" దటం
చేము మదిన్ దలంచి † ప్రతి యించుక పంపితి మల్ల జాబుకున్. 214

---

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకట శాస్త్రుల వారికి.

బ్రహ్మశ్రీ.....రావు వార్యులకి యేమనగా? నిన్నటి దినము శతావధానములో బ్రహ్మశ్రీ.....య్య, అను నొక పృచ్ఛకుడు అడిగిన "పశ్యావశ్యో వపశ్యేరః" అను సమస్య తప్పని మీరు అనేక పర్యాయములు పక్కాణించి యున్నారు. ఈరోజున ఉదయము నుండా "తప్పులేదని చెప్పిన పండితు డెవ" డని పండిత దూషణతో ఉల్లంఘన జేసియున్నారు. ఈరోజున అష్టావధాన సమయమున తిరిగి ఆ పృచ్ఛకుడే ఆ విషయమును అడుగగా సభానంతరమున మీరు చెప్పిన విషయమును సమర్థించుకొంనుమని చెప్పియున్నారు. గనుక మీరు చెప్పిన ప్రకారం తప్పును చూపించుటకు సామర్థ్యము కలిగిన యడల పండిత సభ చేయించుటకు సిద్ధముగా నున్నాము. అందుల కీయకొననిచో వాగ్రితపూర్వకముగా సమస్యలో తప్పులేదని యొప్పుకొనుము "సమస్య తప్పు అని చెప్పుటయే తప్పు" అని మీరు తెలియపరచపలయునని కోరుచున్నాము. పండితదూషణ నిమృత్తికొరకై యేది విధియో ఆ ప్రకారము జరుపవలయునని కోరెదము. సాహసముగా సభలో పండితదూషణ చేసినందుకై ఇట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. వెంటనే జవాబీయ గోరెదము. కాలయాపన ఉభయత్ర కష్టము.

2-10-11,
Narasaraopeta.

Yours Sincerely,
(ఇంగ్లీషు చేవ్రాలు.)

---

† శ్రీమత్పరదేవతాభ్యోనమః

మహారాజశ్రీ.....రావుగార్కి—

అయ్యా

తమ యుత్తర మందినది. అందభ్రస్తుత విషయములు కొన్ని వ్రాసినారు. మేము పండిత దూషణము చేయలేదు. ఆ సమయమున మా యుచ్చరించినమా

క. మఱునాఁ *డుదయ మొక్కటియు, మరల నిశీథమున నొకటి మఱి యట్లే గొం
టను లెవ్వరొ చేవార్తి లిడి, పురపురఁ బంపియు జవాబుఁ బొందరు మాచే.

టలు విద్యా విషయములు గాని పండిత దూషకములుకావు. అది యటులుండ నిండు. ఇది పండిత విషయముగాని తమ విషయముకాదు. కావున నా విషయమై తమకు జవాబు వ్రాయుట మాకనవసరము. ప్రతివాదులగు పండితులచే వ్రాయించినచో దానికి సమాధాన మీఁబడును.

3-10-1911
నరసారావుపేట

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

---

* మహారాజశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

.....రావు వ్రాయునది యేమనఁగా? మిమ్మును కోరిన యంశమును మాత్రము తప్పించుకొనుచు మీలో తిరుపతిశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన జవాబును చూచి చాలా సంతసించినాము. "మీరు పరిచురము చేయుటీతిని విశేషములు గల పండితులు కా" రనే యుద్దేశముతో "మీరు తెలియపరచుకొన్న సంగతులను సమర్థించుకోగలరా" యని మిమ్మును పండిత సభకు రప్పుని కోరఁగా అట్టి సందర్భమున సభకు వచ్చుటకు ప్రానుకొనదగిన పండిత లక్షణమునకు విరుద్ధముగ "సభను నిర్మాణము చేయుటకు పూనుకొనినవారు పండితులైతే జవాబు నిత్తు" మని పండిత లక్షణము గలిగినట్లు కనుపడని యూహను పెట్టుకొని "వ్రాసినవారి విషయము కా" దని పండిత లక్షణమునకు వెలియగు జవాబు నిచ్చినారు. ఆ విషయమును తమ పరదేశత తెల్పినదో తెలియదు. సమయమువారుతరి ఈ ప్రకారము తప్పించుకొనుచు ధంలక్షణ అనభిజ్ఞులగు స్కూలు పిల్లలు మొదలగువారికి మాత్రము శతావధానము చెప్పుచూ పరదూషణ చేయుచుండుట మాత్రము పండితలక్షణమా? అట్టివారే పండితులని మీ యభిప్రాయమా? వారితో పరిసంగములు గలుగజేసుకొనుటయే పండిత లక్షణమా? ఇట్టి సందర్భములలో మీరు పండితులనుట కెటుల దగునురో తెలియకున్నది. "పండిత సభ చేయబూనుకొంటి" మని యొకరు వ్రాయగా యిట్లు తప్పించుకొనుటపలనే "మీరు పండితులు కా" రని మాత్రము స్పష్టమగుచున్నది. మా పాండిత్య విషయమును మీ రిటుల నిరాకరించిన మాత్రమున మాకు గల్గు

తే. గీ. ♦ రామరావు పత్రికలోన వ్రాలుచేసి,
పంపుచో నుత్తరం బీయ పలయుననియు

లోప మేమియూ లేదు అందువలనే మీకు యేవిధమైన జ్ఞాపకత్వమును కలుగ నేరదు. ఇంతట్లనైనను విజయదశమినాడు మాచే వ్రాయబడిన పత్రికారము స్వవచనపోషణసమర్థత్వము గలిగిన పండితసభకు వచ్చెదరని తలచెదము.

నరసారావుపేట,
3-10-11 } (తెలుగుతో చేవ్రాలు.)

నరసారాయునిపేట,
3-10-11.

♦ మహారాజశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

అయ్యలారా!

"పశ్యాపశ్యోనపశ్యతః" యను సమస్య పీపయములో రెండు దినముల యందును "సమస్యలో రెప్పగిలదుగాన పూర్తిజేయు వీలులే" దని మీరు దృఢముగా దెప్పియున్నారు. పండితులు సాధువని చెప్పినారని తెలియపరచుకున్నను పండితుల నగౌరవ సూచకముగా నింద నల్పినారు. సామర్థ్యముగలయెడల స్వవచనపోషకము చేయుడీ యని బ్రహ్మశ్రీ.....రాయులవారు మీకు వ్రాసిన, పదుత్తరము లిప్పబూన రైతిరని తెలియవచ్చినది. పై సమస్య తప్పుగా నున్నదని మీరు పండిత లక్షణముగ సిద్ధాంత పఱచినయెడల నూటపదియారు రూపాయలు మీకు తప్పకుండ నిచ్చుటకును సాధువని సిద్ధాంత పఱచిన నట్టి మొత్తమే మీరు మాకు నిచ్చునట్లుగను మీరు పడంబడిక చేయునెడల నందులకు మేమంగీకరింతుము. పై పత్రికారము బూనెదగా, మీ తరఫున జ్ఞానపీఠ పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు వచ్చి మాట్లాడగా నీ సంగతులకై యిరువురు కలసి మాటాడి జవాబు నిత్తుమని చెప్పి కాలవిలంబము చేసినందున నీ కాగితము వ్రాయ వలసివచ్చినది వెంటనే జవాబు వ్రాయకోరినాము.

ఇట్లు
.....శర్మశాస్త్రి.
.....శర్మశాస్త్రి.

పట్టి "శశోష్టి" గాండ్రతో వాదమేల
యనియు భావించి ప్రతి పంప మంబ! యేము.

చ॥ ఉదయము మాపర్యాణ మపు "ఏహిరనసేగఁగఁ జేతు" మంచు సాం
పాదవఁగ యత్నముఁ గలుపుచుండునెడఁ "రయి" లేగువేళ కి
య్యది తుమ్మట్ట చేగపలె నక్కడ నిఁకొకచో నడస్సు మా
కొడవు కతాన" నంచు నలయుర్వప మాఁగితి మంబ! యే మొగిఁ.

కా. "ఊరేగిం పొనరించి లెచ్చితిమి మి"మ్మోహో" యన స్నేఁడు నిం
పారఁ బంపెఁ మఁట్లే" యంచు నరసింహారావు లోనైన యా
ధీరుల్ పల్కఁ డొడంగి రెట్లో యలసద్ధీమంతులఁ మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁ జేసి యేగితిమి మే మానాఁడు గుంటూరికిఁ.

చ. పతితుఁడు * "సత్యవాది" తరువాత నెటో లిఖియించె వాని కే
గతి పరమందుఁ గల్గెడినో! కట్టిఁడి సర్వ మెఱింగియున్న నూ
నృతము నడంచి యాత్మను జయించి వృథా పదరు ల్లిఖించు నా
చతురుని సాహసమ్మునకు సల్పపలె న్నతు లెన్ని యేనియుఁ.

కా. అంబా! యిట్టి యసత్యవాదులకు నీ వాపంతయే నల్గ"కా
లంబింపం జన దీరసత్య"మని వాలాయం బెడేకీతి జ్ఞ
ప్తిం బుట్టింపుము, నీదు కోపమున కీఁదేపయ్యా' లేపాటి? కో
పం బూనఁ బనిలేద, పిచ్చుకలపై బ్రహ్మాస్త్రములో నింతులే?

ఆ. వె. రైలు కదలు వేళ రయమున నొకఁడొక్క
‡ యుత్తరమ్ము తెచ్చి యొసఁగెదానఁ

---

* షరా:— ఈ 'సత్యవాది' తప్పడువాగ్రీతను గుంటూరిసీమ, పూర్వ రంగము 58 పుటలోఁ దుట్టుదనుజదివి, దాని సత్యాసత్యములను గూర్చి మ॥ రా॥ రా॥ పంగనామాల నరసింహారావుపంతులుగారికిఁ గాని వేరొక సం పన్నగృహస్థునకుఁ గాని యోగ్యుఁడని మీకుఁ దోచిన యెవరికిఁగాని వ్రాసి తెలిసికొనఁ గోరెదము.

‡ ఓం పరదేవతాపతయే నమః.
బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరులగార్లకు.
బ్రహ్మశ్రీ .....రాయశర్మ వ్రాయునది.
అయ్యలారా! డైమండు జూబిలీ రీడింగురూం వారు నిర్మాణముచేసి

'బళ్యే' గోలలేదు పటపడి గుంటూరి
కరిగి దాని కిడితి మంబ ! * జాబు.

కీ. అంతతోడ జల్లడిబాలె నయ్యయ్యబులుపు
పిదప 'బాపట్ల' వారల పిలుపుకరవ
నటకు నేగి యప్పురవాసు లలరి యొసగు
సర్కృతులుగొని గుంటూరు చని ముదమున.

పటుల శ్రీ పంగనామల నరసింగరావు పంతులుగారు తమ నామ్నాయము చేయు టచే తామిచ్చటికి విజయంచేయగా నీకింగురూం వారిలో నేనుకూడా మెంబరు కావటచే రీడింగరూం సంబంధము నాకు బోధపడకుండి మీరు శతావధానము చేయుబూనితిరి నా కామ్నాయము లేనందున నేను రా సందర్భము గలుగవయ్యె అందుచే తమరు శతావధానులనుచు వచ్చినపుడు మీసామర్థ్యముంచి సంతసింప కుండుట న్యాయముగాదని తోచి మీరు యథావిధిని శతావధానము పృచ్ఛక వర్గాన్నుసారముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో చేయగలశక్తి మీకు కలిగినచో ఈ ఆశ్వయుజ శు 15 స్థిరవాసరమునకు సరియగు 7-10-1911 తేదీన నేను శతావధానమును మీచే చేయించబూనితి గనుక యాపత్కారమున బరుగ బుటకు మీయభీష్టమును వెంటనే తెలుపగోరినాను. ఆపత్కారము మీరు బరిపి మచో నూటపదియారురూపాయలు బహుమతి నిమ్మటకు సిద్ధముగా నున్నాను.

నర్సరావుపేట
4-10-1911

(ఇంగ్లీషుచేవ్రాలు)

4-10-11 తేదీని 3 గంటలు.

* శ్రీమత్పరదేవతాభ్యోనమః.

మహారాజశ్రీ..... రాయశర్మగారికి

గుంటూరు, కొర్రిత్తపేట
బ్రా॥ శ్రీ॥ శిష్ట్లా హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిలోగిలి.

ఆర్యా !

తమ 4-10-11 తేదీగల యుత్తరమందినది. ఇంతకుమున్ను ఇరువదియైదు సంవత్సరములనుండి సంప్రదాయసిద్ధముగా బండిత సమ్మేళనముగా శతావధానాష్టావధానాదికములు సల్పుచున్న మమ్ము 'యథావిధిని శతావధానము పృచ్ఛక వర్గాన్నుసారముగ యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్రభాషాద్వయములో చేయ

గలశక్తి మీకు గలిగినచో' అని వారియాటచే మమ్ము బరీక్షించుతలంపుతో మీరీకార్యమునకుఁ బూనితిరని స్పష్టపడినది. కానిండు మీయభిమతార్థము తీర్తుమకాని మీవంటి మహావిద్వాంసుల దగ్గఱ 'యథావిధిని పృచ్ఛక ప్రశ్నాను సారముగా యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో శతావధాన మొనర్చిన కష్టమునకుఁ బూమేర్పఱచిన వెలమాత్రము బొత్తిగాఁ జాలదు. కావున మాకుఁ జెఱీయొక 1116 రు రూపికలేని యాధ్యమపత్రమీఁగల శక్తిగర్గీయున్నచో నీసారి విస్పష్టముగాఁ దెలిపితిరేని మీయభిమతార్థము సెఱవేర్పుట కేవిఘ్నమైన యధ్వంతరమును నుండదు. సాధ్యమైనంతత్వరలోఁ బ్రత్యుత్తరమంపుదురుగాక.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి } శతావధానులు.

☞ పరా:— చదువరులారా!

ఉదాహరించిన యుత్తరములలోని "(1) బ్రహ్మశ్రీ.....శాస్త్రులవారికి, (2) మహారాజశ్రీ..... వెంకటేశ్వర్లగార్లకు, ఇత్యాదిసందర్భములంబట్టియేమి బ్ర!.....రావు" అని స్వయముగా వ్రాసికొను నూత్నాంశసందర్భముంబట్టియేమి, మతికొన్ని పర్యాలదములంబట్టియేమి, 'బ్రహ్మశ్రీ' వ్రాయుచు నమస్కార భూయ్యముగా లేఖ్రాయు సందర్భముంబట్టియేమి, 'హంశ' లోనగు ప్రయోగ శుద్ధింబట్టియేమి, యొకటి రెండు త్తరములను వ్రాసినమానిసి తెల్వితేటలను దెలిసి కొనుఁడు ఇతనిపిమ్మట, నిరువురు శర్మశాస్త్రులవారిలు గల యుత్తరములలోని రెండవమానిసి గరించిన, 'శర్మశాస్త్రి' ఓరుదను, 'పండితునకుఁగాని మేము త్తర మీయ' మనుటచేఁ గల్పించినది. అతనిని మొదటియుత్తరమున 'బ్రహ్మశ్రీ అని మొదలిడి... అయ్యా, అను నొకపృచ్ఛకుఁడు' అనియే యీకలహపర్యవసానకుఁడగు "రావు" లిఖించెను. గాని సమయానుకూలముగా నీ 'శర్మశాస్త్రి' భూమిక వతఁడు వహింపవలసినవాఁడయ్యెను. ఎట్టిమూర్ఖునకేని యీగుట్టు సుగమమే యగుటచే గుట్టుమట్టులెఱుఁగనివారమయ్యా మేమిది గుఱుతింపగలిగితిమి, కావు నసే యీ'శశ్రోటులకు' మేము జవాబొసంగమైతిమి, ఆపిమ్మట నిది తోఁపగాదని 'అవధానార్థమాహ్వానించువాఁవలె నిఁక నొకయుత్తరమంపిరి, అందలి 'పరదేవతాపతి" శబ్దమును, మా 'పరదేవతా' శబ్దమును, విచారించినచో మతికొంతవారి తెల్వి బయలువెడలఁగలదు. అది యటులుండె, పాపము? ఏగ్రంథము

గీ. అచట మఱికొన్ని నాళ్లుండియనఘులైన
వారలొనరించు విందుల వలనఁ బనిని
సెలవు పూర్తి చెందుటయు నాసీమవిడిచి
యెవరి యిండ్లకు వారేగి రెసకమెరఁగ.

గీ. ఉండుతఱిఁ గొప్పరపువారి నోమఁదలఁచి
భంగపడిన బందుగులు *వర్బారటంచుఁ
బత్రిక నొకండు మొదలిడి పాము నుడులు
గిలుకఁ దొడఁగిరి తమ లెల్వి చులుకపడఁగ.

మత్తకోకిల. మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ!
మంగళం నినుఁ గొల్చుమాకును మమ్ముఁ దిట్టెడి వాండ్రికిన్
దొంగవార్తలు వార్యువాండ్రి కుతూహలమ్మనకున్ సదా
మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదంబికా!

మత్త. "పోచిరా" బొకరుండు బూతులబుంగ సారెకు విప్పెడున్
"పెచిరా" బొకఁడుండు వ్రేలుడుఁ బెట్టి పైటికిఁ బెట్టెడున్

నందుఁగాని 'పశ్య, శబ్దము సాధువుకాదని వ్రాయఁబడియుండ దను దృఢనిశ్చయము రామరావుగారి కుండుటచే వా రీశశోష్టులను, బ్రేరేపియుంచురనునది మేము వ్రాయకుండఁగనే ప్రపంచము తెలిసికొనఁగలదు గాన విస్తరింపఁబనిలేదు. సమస్య పంపినవారుగాన రామరావుగారు స్వయముగా మమ్ముడుగ వచ్చును. చెప్పఁగలిగినచోఁ బనుసమాధానమును, లేనిచో తుమాపణమును మేము చెప్పను వచ్చునుగాని 'చల్లకువచ్చి ముంతదాఁచిన' సామెతిగా శ్రీరామరావుగారు, ఎందులకును గొఱగానిమానిసులకు "శర్మశాస్త్రి" బిరుదములను దగిల్చియుఁ దగుల్చకయు, అపమానకరములగు నుత్తరములను వ్రాయించుటనుగూర్చి విజ్ఞులే విచారించుకొందురుగాక. మాయుద్దేశమును బట్టి వారిట్లు ప్రవర్తింపఁదగువారు కాకున్నను నట్లుప్రవర్తించుట భావ్యపజయసూచకమనియుఁ నందులకే దైవమట్లు వ్రేరేపియుండునని యుఁ బొడకట్టెడిని. ఇందునుగూర్చి, కొన్ని పుటలలో ముందు "బంధరు" అను శీర్షికగలచోఁ జదువఁదగు.

* ఈదర్బారునుగూర్చి పూర్వరంగమునఁ గొండొకచూపఁబడియె, ఇది యిసుక పాతఅపంటిది. దీని పర్యాపనలు చూచి తీరవలయును.

"చీచిరా" జొకరుండు చెన్నటిచీకుఁ గైతము గోకెడుఁ
కాచి కొప్పిపువారి నెట్టులొగట్టు నెక్కుఁగఁ జేయుఁగన్.

మత్త "తోర్పిరాజులు" కొంద ఱొక్కఁడు దూలనాడుచు నుండఁగా
"వేసి రాజులు" కొంద ఱొక్కఁడ నెక్కిరిం పలరింపఁగా
"తీసి రాజులు" కొంద ఱొక్కఁడు దిట్లు బిట్లుగఁ దిట్టఁగా
వాసికై చదరంగ మాపయి వైరులాడి రధీరులై.

మత్త "పోతురాజులు" మిట్టి వీఁగుచుఁ, "బోకిరీ" నుచు లాడఁగఁ
"బూతురాజులు" మేఁదప్పుచు బూతు లేకరునెట్టఁగఁ
"ఓతురాజులు" "మేపుమే" యని హుంకరింపులు నింపఁగఁ
గోతు * రక్కట ? కోత లెన్నియొ కొప్పిపుంగపు లాసయిఁ.

మత్త. బండ లొక్కఁడు బండిలొక్కఁడ బారు బారులు నూఁఁగఁ
మొండివార్గితలాను సారెకు మోర్గిత లేమియొ వోర్గిఁగఁగఁ
పిండిలేకయె రొట్టెఁగాల్చుచు బింకములొ తెగబొంకుచుఁ
దండుబల్మిని గొప్పరంబు వృథా పర్గిల్భము లాడెడిఁ.

తరల. తెలివి తక్కువ యీసురోసము తెల్లమోమును వార్గితయే
తెలుపు నంచు నెఱుంగ కూరక తెల్లవాటిన దానిగాఁ

(* ఫిబ్రవరి 10 వ తేది 1912 సం॥ చదువుకొనుఁడి.)

4-9-1911 తేదీన, మాకును దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును నైష్యములు వలదని యుద్దేశించి తదనుగుణమయిన పత్రికనంపి అందు నవరకములుచేసిన ప్రజ్ఞా నిధులకు వినయపూర్వకముగా నమస్కారములొనర్చి చేసిన విన్నపము..... నీ....గీ చేసిన పరిశిష్టదప్పమునెప్పమితర,మాప్పడీ సంశయంబొనఁగూర్చుఁడి సభఁ,బంపుఁడీవార్త దిశలకు నింపునింపుఁ, డో సరసులార!గుంటూరి వాసులార! గీ. పత్రికలఁ దెల్పికొనినట్లె పత్రితలెల్ల, వీఁక నిగ్గించుకొందు మీలోకమందె యింతకే మూఁడులోకాలకేగనేల?, వేగ సభఁ గూర్చుఁడో బగదిద్విదితులారా!

ఇట్లు
కొప్పరపు సోదరకవులు, శతావధానులు

☞ ఈసాఅ కోతలు వీరు సంధిపత్రమందుకొనిన 5 మాసములకుఁ బిమ్మటివని యెఱుఁగుఁడు. సారమరయుఁడు, తి॥ వెం॥

చూచి యాయన ప్రేరణఁ దోచిపుచ్చ
రాక యాతనిబుల్పుదీర్పఁగఁదలంచి.

తే. గీ కాశికాపృత్తిలోనున్న గర్వంథమల్ల
రామరావున కెఱుగంగ రానిదనుచు
నతఁడు వ్రాయించు వ్రాతల కతన నెటేఁగి
దానిచే మా నుడిని నిల్పఁదలఁచి మతియు.

క. * కలహామునకుఁ బూర్వమ్మొక, యలఘుఁడు తచ్ఛిష్యుఁడెలమినంపెనుదోష
మ్ములగని యగు రామకవీ, ట్టిలకుని కావ్యమ్మ దాని దెఱచితి మంతన్.

శతావధానమును చేరుచే 40 మందికి సభఁ జేయునపుడొక పృచ్ఛకుఁడు "పశ్యావశ్యానపశ్యతః" అను సమస్యనిచ్చి పూరింపుఁడనఁగా నాసమస్య తప్పని చెప్పి పృచ్ఛకుఁ "డిది పండితు లూహ్యింపకొనినదియే తప్పుగా" దని పల్కఁగా 'ఎవఁడా పండితుఁడు పండితుఁడైన నిట్టిశిష్ట సమస్య నేలనొప్పకొనుఁ' నని పండితదూషణ చేసితిరికదా. అందుపైఁ గొందఱు పండితులీ సమస్య తప్పు గాదని, మేము సమర్థింపఁగలమనియు, మీరు తప్పని సమర్థింపగలరేని సభకు రావలసినదనియు మీరు తప్పని ధుర్జటపఱచినయెడల మేము నూటపదారు లిచ్చెదమనియు, ధుర్జట పఱచలేనియెడల మాకు మీరు నూటపదాఱు లిచ్చిపోవలయు నని యుత్తరము వ్రాసి పంపఁగా బ్రత్యుత్తర మీయక నరసారావుపేటనుండి గుంటూరునకు వెళ్లితిరి. ఇంతవఱకుఁ దగిన ప్రత్యుత్తర మిచ్చినవారు కారు. కావున నిప్పటికైన స్వవచనపోషణ సామర్థ్యమున్న యెడల పట్టి యుక్తులపన్ని కాలము వ్యర్థపుచ్చక తప్పని నిశ్చయపరచుట కొప్పుకొని తేలియపరచిన తక్షణమే పండిత సభఁ జేయించుటకును, ఆ సమస్య తప్పు కాదని సమర్థించుటకునుఁ గూర్చి నిశ్చయుఁడవై యున్నాడను. (యించుక తి శీఘ్రంబునఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగనిచో మీ రోడినట్లే తలంపఁబడుదురు)

బ్రహ్మశ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ కవీంద్రుల శిష్యుఁడగు
1-11-11. ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి.

కుండలీకరమగు వాక్యము పేర్పడుని స్వహస్త లిఖితము, తక్కినది ఆచ్చు

* మహారాజశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారికి యిచ్చేది
రవ్వా, బందరు, భైరవపట్నం. 27-6-11 బండారుపల్లి.
నమస్కారములు.

తమ క్షేమం యీమధ్య తెలియలేదు. గీరతము యెప్పుడు బయలుదేఱలునది

మత్త. పార్థుఁడయ్యును రామరాట్కవి భావియోగనరమ్మునక్
విజ్ఞు లెల్లరు నవ్వుకైతను జెల్లఁ బెట్టెను దానిలో
నజ్ఞు లత్తఱి జేయునల్లరి కాదె మూఁతగుఁగావుటన్
దజ్ఞుఁడంచు నెటింగి యుండియుఁ దప్పు లేరితి మంబికా!

మత్త. * తప్పు లయ్యవి బ్రహ్మదేనియు దాఁటరానిని యాటచే
'బప్పలోనడు' గన్న సామెతఁ బట్టిపోదల ంపులొ
చొప్పు చూపఁడె దక్కువారలు శుద్ధశుంఠలు సారెకున్
బిప్పికైరము సేరి డెడ్డలు వేయఁబోచ్చరి మాపయిన్.

మత్త. 'రామరా జెటులేని బైకిఁక రాఁగలే' డని కొపర్పిళం
గోముకైసరులంతటన్ దమ గుంపు గూడిరి మెల్లఁగన్
సాము సేయఁ గొడంగి రెందు నసహ్య మే యొకవిద్దెగన్
వామహస్తముఁబట్టి సారెకు బంగ్వ్యయ మెమ్మనరించుచున్.

తెలియలేదు. పర్యాస్తరం మాగుపుగారు డెల్లకొండ రామారావుచేసిన కృష్ణలీలా తరంగిణిని మీపద్దికంపినాను. దానిని తొమిచి త్తగించి గుణదోషములను నెల్లడిం తురుగాక. నాకీరము కొంచము సెమ్మదిగానున్నది. యింకా పనిలోజులకు వారుచేసిన రుక్మిణీపరిణయ చెఱపూర్ప్రపంచమును పంపఁగలను. శ్రద్ధగా చదివి శీంతురుగాక. (మక్కికిమక్కినకలు)

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి

(* శ్రీరామారావుగారి కృష్ణలీలాతరంగిణి నుండి)

(1) శ్లో॥...స నందతనయాఃకరపంకజేన పస్పర్శ శి + మ్...,
(2) శ్లో॥ మయి మాత్రణాయ సదనా ద్బహిర్గతే''
(3) శ్లో॥ నవనీతచోర తవ శి + మూహరామి...మను శి + చుంబనమిదం...''
(4) శ్లో॥ సుభగే త్వదీయ మయి శోభవంభ + ం మమ దర్శయ...''
(5) శ్లో॥ అధిరుహ్యశైవరథమనంతరాయనమ, త్తనయాశ్రుత్వోనిహితహాన్ని జంపడం
(6) శ్లో॥ మమబాలికాభ + బిలేతవాత్మజోనిషధేకరాంబుయమమధ్యమాంగుళిం
(7) శ్లో॥...ఆత్మమాతృవివృతాననాన్తరే సమమూతరీయత్''
(8) శ్లో॥...ఇతి బాలికాంగ మఖిలం విశాఽఽత్మనఃపరిష్వజ్యా...

☞ దిజ్మాత్రం ముదాహరించితిమి. ఇట్టి వెన్నో కల వని యెఱుఁగు

మత్త. రామరాయని కైతలోని దురర్థపుక్ విరసప్రయో
గామయ వ్మది త్రిప్పరానిది యాట మిన్నకయుండి వి
ద్వామహేంద్రులు 'పశ్య' శబ్దముపైని సారెకుఁ గొంద మే
మేమొ వ్రాసిరిగాని నీదయ నేమె కొంటిమి గెల్పులక్.

నది. ఇందునుగూర్చిన విచారణమున్నకు 'శలభాలభనము' చూడఁదగు. 'పర్యాదో ధీమతామపేక్ష్యేత్' అపిశబ్ద వీపకారాన్నకః, అతోనరామరాయ స్వైతాపతా కించిదపి న్యూనతా సతు సర్వథా సమర్థ ఇతి శివమ్,

గెల్పులు.

పరా:— 'పశ్య' అను శబ్దము తప్పనియు, ఉపసర్గపూర్వక 'పశ్య' శబ్దము సాధువనియు, కాశికావృత్తిమతము, రెండును సాధువు లని కాముదీమతము, మొదటిది ప్రాచీనమతము, రెండవది నవీనమతము, మొదటిదే మంచిదని మేము, రెండవదియే మంచిదని మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయ శాస్త్రులవారు లోనగు కొందఱు పండితులు, ఇందునుగూర్చి చరిత్రకావాఁ మొక సంవత్సరమున్నరవఱకు జరిగినది, కాని యీ ప్రశ్నమువఱకు మావాదమే నిల్చియున్నది. ఇందుఁ గౌముదీమతానుసారముగా వాదించినవారు (1) మంత్రివాది సూర్యనారాయణశాస్త్రులవారు, (2) తాతా సుబ్బరాయ శాస్త్రులవారు, (3) పురుషోత్తమ రామశాస్త్రులవారు, ఇందు, తుట్టతుదవారు బెల్లం కొండ రామారావుగారి గురువులు, వీరు కడు శీఘ్రముగా నోడిపోయిరని చెప్ప వలసివచ్చినందులకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. మొదటివారు తమ శిష్యపేరితోఁ బత్రికలు ప్రకటించినవారు. వీరు శ్రీరాముఁడు శాస్త్రులవారిశిష్యులగు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారిచే నోడఁగొట్టఁబడిరి. ఆ యీ విద్వన్మణులు వివాదమునకు దిగుటకుఁ గారణము మొట్టమొదట మేము ప్రకటించిన 'పశ్యాంపశ్యాం' అను చిన్నపాత్తము, వీరిలో వీరిట్లు ఖండనమండనము లొనర్చుకొనుచుండఁగా మమ్మున్నుదాహరించిన మహామహోపాధ్యాయులవారు తటస్థులుగా నొక తీర్పును వ్రాసి ప్రకటించిరి. దానిపై జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారు వ్రాయఁదలచిన విధి యున్నను సర్వాపవాదక మగు గురుశిష్యన్యాయము దానికి బాధక మయినది. అంతలో శ్రీరామారావుగారు తమ వాదము గెలిచినదను సంతోషముతోనిట్లొకరి చేరఁ బ్రకటింపించిరి.

(సనంబరు 1 వ తేదీ 1912 నం॥ దర్బారునుండి)

పథ్యాపథ్యనపథ్యతం:

1 పాఘ్రీతి సూత్రములో పైసూత్రమునుంచి ఉపసర్గపదమును కాశికాకారుడు అనువృత్తిచేసినాడు గాన పథ్యశబ్ద మసాధువు, కాముదీకారుడు అనువృత్తి చేయక పోయినందున పథ్యశబ్దము సాధువు అని కొందరంరు గాని అది సరికాదు. కాముదీకారునికంటె కాశికాకారుడు ప్రాచీనుడు గాన ప్రాచీన మతమే సాధువు అని 'పథ్యాం పుథ్యాం' గ్రంథకారుడు వ్రాసినారు. 2. దీనిని ఖండించి మంత్రవాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి శిష్యులు నల్లానిచక్రవర్తి వెంకటాచార్యులవారు జ్ఞానాదిగుణములచే నధికుడు గాన కాముదీకారుడు చేసిన అనువృత్తియే బాగున్నది అందుపల్ల వైదికప్రయోగములు మహాకవి ప్రయోగములు కనుక చున్నవని వ్రాసినారు. 3. ఇందుమీద మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారి శిష్యులయిన జయంతి భగీరథశాస్త్రిగారు జ్ఞానాదిగుణములచే కాశికాకారుడు తక్కువవాడుకాదు. ప్రాచీనుడు గాన నీతని మతమే గ్రాహ్యమని వ్రాసిరి. 4. దీనిని ఖండించి వెంకటార్యులుగారు కాశికాకారుడు ఉపసర్గపదమును కొంద రనువృత్తిచేయురని వ్రాసినందున కాముదీకార మతము కాశికాకార మతముకంటె పొగ్చినమయినది. కాన అదేగ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 5. విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కలాశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులును మహామహోపాధ్యాయులు నగు తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు ఉపసర్గపదమును అనువృత్తిచేసిన అస్మం గట్టాదులే పథ్యశబ్దసాధుత్వము నంగీకరించిరి. కాగా స్త్రీ వృత్తికర్తయగు దుర్గసింహుడు కూడ పథ్యశబ్దము సాధువని వ్రాసినాడు సారస్వత వ్యాకరణమునందుకూడ అనువృత్తి లేదు. గాన పథ్యశబ్దము సాధువేనని వ్రాసినారు. 6 చాకాచ్ఛర్ధ చన్ద్రికా వ్యాకరణ గ్రన్థకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ భాగవతుల సూరిశాస్త్రిగారి శిష్యులగు పురిపిళ్ళ రామశాస్త్రిగారు సూత్రభాష్యకైయటములయందు పథ్యశబ్దము ప్రయోగింపబడియున్నది గాన కాశికాకారమతము తద్విరుద్ధమైనదని వ్రాసినారు. 7. ఇవియన్నియు అచ్చుపడేయున్నవి. ఇక 'పథ్యాం పుథ్యాం' గ్రంథకారులకు తత్పక్షపాతుల స్వపక్షపాతమే గతిగా కనబడుచున్నది.

బెజవాడ. హితవాది

పైప్రకటనము శ్రీరామారావుగారు వ్యాకరణవిషయమునఁ బరపర్త్యయ నేయబుద్ధులని చెప్పక చెప్పఁగలదు. అది యటులుండె. చూహితవాది నామధారి కడుపృద్ధు, శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని మమ్మార బరోక్షమున దుర్భాష లాడుటలోఁ దప్ప నన్యత్ర యితఁడుమంచిచెడ్డలనెఱఁగినవాఁడుకాఁడు. ఈతనిసేరఁ బ్రికటింపఁ బడిన పై పత్రికయొక్క మూలక మావద్దకువచ్చియున్నది. భాగ్యకెట్టులోనున్న 19 అక్షరములను హింసాపూర్వముచి శ్రీమ రావుగారు వాగ్విసవి కాని రామారావుగారు కారణాంతరమునఁ దమపేరితో వాదమునకు గ్రహకయున్నను "నింపు డోక్యమేలేకయున్నా" రను వారి వాదమసత్యదూరము, ఈయంశమునే యీక్రింది పంక్తులు బలపఱుపఁ గలవు.

(అభినవసరస్వతినుండి.)

"...పైగ్రంథములు చూడని కతన రామారావుగారు "పశ్న" అనునది నిర్ణయ తములను సాధువేయనువిశ్వాసముతో నరసారావు ప్రశ్నావళులు వాగ్యము నుత్తర ములకు సమ్మతించిరి. పటపడి యథార్థమెఱిఁగి మిన్నకుండిరి. అది వారియో గ్యతకు వేనోళ్లఁ జాటుచున్నది. అనవసరముగా దూషించి మనబోంటులొనర్చు చరిత్రకటనలలనఁ దేలఁడిగినసంశయమును నేను వేఁబో వాగ్యనక్కఱలేదు. చేతనైన చోఁ బత్రికాముఖముననో సభాముఖముననో సమస్యనుగూర్చి పండిత సమక్ష మునఁ జెనఁగుటయుక్తము, లేదా యింతటనేని మిన్నకుండుటయుక్తము. యథార్థము నొప్పికొన్నచో మనకప్రతిష్ఠలేదు. జన్మశత్రుతనకేని రామారావు గారు సమస్యను నేను బంపలే దని కాని, నరసారావుపేటసభకు వచ్చి వెళ్లిపోయి పదంపడి యుత్తరములు వ్రాయింపలే దని కాని యందురని నేనునుకొనను. సమ స్య తప్పని నిరూపింపఁగలిగినచో నూటపదియాఱులు తా మిత్తుమనియుఁ లేనిచోఁ దమకిష్టమైనదియు రామారావుగారు తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు నాచేతనే చెప్పి చుంపిరి. నే నబద్ధ మాడుదునందురా?

సీ. రసికులు సుజనులై రాణించు పులిపాకపూర్ణయ్యగారె నా మొదటిసాక్షి
పణవిత్తే మీ నిష్టపడిన రూపెనగుంట్ల హనుమంతరావ్రగా రవలిసాక్షి
విప్రర్షలాఖ్యవిపులాగ్రహారస్థ పండితద్వంద్వమాపైనిసాక్షి
వేమవరస్థుఁడౌ వెంకటకృష్ణాఖ్యమేదినీదేవుఁ డామీఁదిసాక్షి

తే. గీ. ఇంక నెందఱొయున్నవా రిందఱేల
రామరామాఖ్యపండిత రాజొకండె

"చెప్పి ప్రుత్తెంచ లేదిట్లు లప్ప" డనుచు
బలికినక్ నాకుఁ జాలునో ప్రౌఢులార!

రామారావుగారు స్వయముగా వాపమునకు దిగకుండుటకుఁ గారణము వారి శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణిలోని హేయపరిసంగముగాని చేఱుకాదు. అదియటు లుండె, పిమ్మట మేము 'పశ్యశ్శబ్దవిచారము' అను న్యాసమును వ్రాసి మహామహోపాధ్యాయులవారి వాదమును ఖండించుము, "గ్రామం గచ్ఛన్ తృణం స్పృశతి" గా రామారావుగారి గురువుగారి వాదమునుగూడ ఖండించితిమి. అంతతో నాయీ పండితులు బిరమించిరి. పదప రామారావుగారే స్వయముగా వాదమునకు దిగవలసినవారైరి కాని స్వనామగోచనము మున్ను చెప్పిన హేతువున వారి కావశ్యక మయ్యెను. అట్లు గూఢకీర్తి నవలంబించివారు, (1) పశ్యశ్శబ్దమీమాంస (2) పంచాననపలాయనము (3) గుంజాగర్వఖండనము, అను మూడువ్యాసములు మిగులఁ బచ్చిగా వారిసి ప్రకటించిరి. ఇందు మొదటి రెండును 'పశ్య'కు సంబంధించినవి. మూడవది తమ లీలాతరంగిణిని, సమర్థించుకొనుట కేర్పడినది. ఈ మూడును వచ్చే రెండు వ్యాసములతో ఖండింపఁబడినవి. అందు మొదటిది 'పిట్ట పేపణము' రెండవది 'శలభాలభనము.' అంతతో నా 'పశ్య' వాదము సమాప్తమైనది. ఆ యీ వాదమునుగూర్చిన విశేషాంశములు తెలియఁగోరువారు ప్రత్యేకమందులకుఁగా నేర్పడిన 'పశ్యాంపుళ్యం' లోనగు గ్రంథములు చదువఁగోరెదము. అవి యెల్ల నిందు నుదాహరింపవలసియున్నను, గ్రంథవిస్తరభీతిచే నందులకుఁ బూనమైతిమి. పిష్టపేషణమున నది యంతతో ముగిసినది గాని యవిద్వద్వాది మింకను జాలుమూలములు లేక "హితకారిణీ, మనోరంజనీ, పత్రికలలో డిద్ధబిద్ధడబిద్ధాదులవలనఁ బ్రకటింపఁ బడుచునేయున్నది. అందునుగూర్చి ప్రీతికలో సంగ్రహముగాఁ జర్చించఁబడును. శ్లో॥ మూర్ఖాణాం చండితా ద్వేష్యా" (భారతముశాంతిపర్వము...)

తరల. లవదు వాదము న్యాయ్యమైనను దైవవంచన కల్మి సెం
దునకు మాఱుక సారె దుమ్ములు చూళిగాఁ గనుపట్టు చూ
పునకు నక్కవి చింత నొందుచుఁ బోవు తోర్పవ యొక్కఁడునుక్
గనక విజ్ఞుఁడు గాన నేవియొ గర్హ్యములఁ గనునంశటక్.

తరల. తిరుపతిక్ష్మా మతి వేంకటేశుని దిట్టి యత్తతి సెప్పఁగో
*"పరశురాము" లటంచు బద్దెము వారిసె నొక్కఁడు యుక్తమై
పరశురాముఁడు రాచపుర్వులఁబట్టి నేలకు గ్రాయుట
త్తటి మఱెందుకు సంభవించెనొ? రత్త్వమంబ! యెఱుంగవే?

మత్త గోవు కోసము హైహయుం డొకకొంత దోసము చేసె నా
గోవిశేషపరీతుఁ బట్టుక గూలసేసెను రాముఁడుర్
గోవు నా మతి వాక్కునొఁగ! కోపిమల్ పటకించినఁ
దేవి! యియ్యెడ దానికై కడ తేర్చి రెవ్వరు రాజులఁ?

మత్త. మేమె రాజులమంచుఁ గొందలు మిన్ను ముట్టుదు పత్తుగో?
నేమ మేగతిఁ గాంచనేర్తుము? చెప్పు మట్లగు పట్టునఁ
రాముఁ డుర్వ్యపు మందునంతకు రాజు లేమయిరో కదే!
జామదగ్న్యకుఠారధారకు; జాల్మ్రఁ డేమి యెఱింగెఁదే?

మత్త. రాముఁడే యల రామరాని రాజు లీపు వచింతుగో?
మేము నొప్పెద మాతఁ డేగలి మించి నిల్వఁగ నేర్చెడిఁ?
ఏమియందువొ? పచ్చి బూతుల నేరి చూపితి మంబరో!
రామరావు కవిత్వమందుఁ బరాగ్రవం బిది గూర్చెడిఁ.

మత్త. కాన నాతఁడు రామరావగుఁ గాక నామసదృశ్యమా
దానిఁ బూని యెదుర్పనేరఁడు ద్రవనంచితుఁ డౌటచే
నీనఁగావలె భూమి యీపయి నింక నొండొక రాముఁడిఁ
లేనిచో మనరాజు లూరక లేపులై చెడఁగావరౌఁ.

తరల. తిరుపతిక్ష్మా మతి వేంకటేశుని దిట్టు నింకొకరుండు గ్ర
చ్చుఱను 'రావణకుంభకర్ణు' లటంచు రుగ్మము దీఱఁగఁ,
అరసి చూచిన నిదియు వెన్కటియట్లె రామునకత్తఁ
నుఱఁగె; రాముఁడు పుట్టుఁగావుత యూరు దింకొకరుం డొగిఁ.

(ఆక్టోబరు 16 తేది, 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

ఉ. రామసపత్తి వీడి యుచితస్థితి నిక్కము నాలకింపుఁడీ
భూమిపు లందఱున్ దునిమి పుత్రుల నాకపు మెట్లుఁ జేసి యు
ద్దాముఁడునైన భార్గవుఁడు తప్పినమంతయులేనియట్టి శ్రీ
రాములఁ దూలనాడియె పరాభవ మొందుట మీ రెఱుంగరే?

[illegible] ఆయిా పర్యాయము పత్రికలోని పక్షిపక్షీయుల ప్రలాపముల కెల్లా మేమిచ్చిన ప్రత్యుత్తర మిక్రింద నుదాహరించుచున్నాము.

(అభినవసరస్వతినుండి)

"పండితాయతే"

శ్లో. భిత్వా సర్వాణ్యరణ్యా న్యతివిషమతా గాఢదుర్గాణి భూయో
యూయం స్థం పక్షిణ స్థం భషకతతి రియం బుక్కసైర్భక్కరోతి
లజ్జస్థే హన్త మేనాం మదకరటిఘటా భేద సంఘట్టరూఢ
క్రీడాధారేయధారా మమ ఖరనఖరాః కింకరోమి క్వయామి.

(పండితరాజశతకం.)

శాఖాభిమాని భ్రాతలారా!

తగిన ప్రత్యుత్తరమును లిఖింపనేరని "పండితాయతే" గారి ప్రేరణ ముచే డిద్ధబిద్ధాదుల పేళ్లతో దిట్టిదిట్టి యానందించు మీ యోగ్యత పండితరాయలు తప్ప నితరులు సర్జింపజాలరు. "కృష్ణలీలాతరంగిణి" లోని బూతులు గోపురాదులమీది బూతులతోపాటు కోర్టువారు తుమింతురని సంతసించెడి మీ సంతోషము కడు వర్ణనీయము. బోలెడు లక్షణ గ్రంథము లుండగా దాని కీగతి పట్టినందులకు మీయంగట మీరే దెబ్బకొనుటచే దాని యోగ్యత వెల్లడి యైనది. కాశికను ఖండింప నేరక యేదో పైత్యమొట్టిమాటలు వ్రాయుటవలన నేమి, పార్శ్వుల నోటరాని యవాచ్యసచనములతో మమ్ము నిందించుటవలన నేమి మీ "పండితాయతే" గారి లోటు విస్పష్ట మగుచున్నది. సరియైన యుత్తరము స్ఫురించినచోట దిట్టతో బని యుండదుకదా! కాశిక ప్రకృతము పతన పాతములలో లేదనుట పట్టి పిచ్చిమాట. విశేషములు తెలియగ గోరువారు చూచుచునే యుందురు. సామాన్యులు కొండలు లఘుకొమ్మిదితోడనే తృప్తి నంది సిద్ధాన్తకొమ్మిదినే ముట్టరు. అంతతో దీనికిగాని దానికిగాని గౌరవము చెడదు. కాశిక నక్కడక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించిరిని వ్రాసి దాని నపరిమాణ మనుట యుక్తముకాదు. ఎక్కడ నిప్పుడు దానిని మనము పరిమాణముగా బట్టుచున్నారమో అక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించినది యుక్తమా కాదా, అను సంశయము తేలవలసియున్నది. అందులకు మీవారు పూనవలసి యున్నది. కాశిక ననుసరించియే 'పదవాక్య పరిమాణ పారీణు' లెల్ల వ్యాఖ్యా

నములను వ్రాసియున్నారు. అప్పటికి భాష్యమున్నను దీనిని వారంతగా గౌరవించుటచే నిది భాష్యతుల్య మని మేము వ్రాసితిమి. నైషధములో 'ధయాన్' అను ప్రయోగమును "యథాకథంచిత్సాధ్య" మయిన దానినిగా వ్రాసిన మల్లినాథసూరిగారేమి సోపసర్గములుగా "పాఘూఝాధ్మా" సూత్రమున కుదాహరణములు చూపిన మహానైయాకరణశిరోమణి భట్టి యేమి మతి కొంచదలు పాఠ్యనుసరించి మా వాదమును బూర్తిగా బలపఱచుచున్నారు. కాశికను గాని మమ్ముననుగాని వారినిగాని తిట్టినచో దిట్టినవారి నోటికంపు బయలుపడు నేకాని వాదము నెగ్గదు. సమస్యాపూర్తింగూర్చి చొప్పదంటు శంకలను బ్రకటించితిరిగదా; అందు డిద్ధడిద్ధాదులచే వ్రాలు చేయించితిరేమి? నానావిధములు మమ్ము దిట్టియు వేఱొకరిని బొగడియు నెవరికి బ్రహ్మపట్టము గట్ట నుంకించుచున్నారో వారి వ్రాలే యందుఁ దగిలింపుఁడు, పస తెలియఁగలదు. ఏక కాలమునందు సర్వజగద్దర్శనయోగ్యత లేకపోవచ్చును గాని పర్యాయముగా నేల యుండఁగూడదు. మఱియు 'యుఃఁ' అన్నచో 'జడపదార్థఁ' అని రాఁగూడదని యే పండితుఁడును బలుకఁడు. 'పండితాయతే' లు పల్కుట వింతకాదు. "సర్వనామ్నాం బుద్ధిస్థత్వోపలక్షిత ధర్మానచ్చిన్నేశక్తిఃఁ" ఇది నిష్కృష్ట సిద్ధాంతము. గత్యంతర మేదియును లేక వృథాగ బూతులు తిట్టు మీకే మాత్ర మేని వ్రాయుట యనవసరమే. అంతేవాసులలోఁగూడ మీకుఁ దుల్యముగాఁ దిట్టువారు మాకుఁ జేకూఱుమి నింతటితో నిప్పటికి విరమించితిమి. "మూర్ఖం ఛందానురోధేన"

ఇట్లు,

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

మత్త. అంతదన్కను మాపరితాపమహత్త్వమే యలరారుతఁ
జింత నొందుచుఁ దిట్టి పోయుచుఁ జేతి గాజులమ్రోఁతతో
గొంతు బొంగుచు వోవ రోఁజుచు గోఁకికొంచు శిరమ్ములఁ
మంతనమ్మునఁ గుటిలజేయుఁచు మూర్తిపుండుత మంచికా!

మత్త. "చాల దీ యవతార మింకను జాల లోపము లుంటచేఁ
జాలువాఁ డుదయింపఁగాఁబలెఁ జాల నందులకై తపం
బోలిఁజేయుఁడు మీరలెల్లరు నూరఁ బీయిటు మోగ్గుటల్
శీలపంతులు మెచ్చ" రందును జెప్పనంబరొ! వారికిఁ.

తరల. పరశురాముఁడు రాజవంశముపై సనా దొనరించె నీ
పరశురాము లటుల్ పొనర్పని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱుంగరే!
ఊరక తిట్టుట కట్టునాయియు సుంట నింతసచింపఁగాఁ
దటి ఘటిల్లెను యుక్తిచెప్పము తప్ప సత్కవి కంబికా!

చ. కపితము గట్టు చుట్టములు 'గాడిద లెద్దులు, మొద్దు,' లంచు న
చ్చపుఁదము తెల్సి యింతయును శాశ్వతమై గడిచందర్శిమోనభ్ర
కుపపు లుండునంతపఱకున్ వాఱుఁగక్ గిలుకింగఁ జొచ్చి రీ
కుపితులు గోకు పద్దెములకున్ దరి యెంతను గాఁ చుంటికా!

తే. గీ. అన్నితిట్లకు నాఁటి సహాసనమున
నేము మోమోడమగుటయే హేతు నంబ!
వారి మోముఁ జూచినయంత వాఁడలోఁతు
స్వాంతమున నిప్పు కతన నాసవము నీము.

చ. ఇతరు లెఱుంగు లెట్లు లెవఁ డేపని సేయునో దానిగుట్టు తా
నతఁడె యెఱుంగుఁగాక! ప్రుఁగాంఘ్రుల పద్ధతి నేఁ డెఱుంగ, నా
ర్జితుఁడు మఱొక్కఁ డో నయినఁ జేసెడిదేమి మఱొక్కఁ పట్ల? నే
చతురుఁడు వీరి మెచ్చినను సత్సని * స్వాంతము డాఁచితేనుమీ!

హోష్ణముద్ర } 4 సెప్టెంబరు 1911 { లైబ్రరీ
ఎగ్మూరు. సోమవారం

* ... ఈ వివాదమునుగూర్చి కొంత వ్రాత చూచిననాటికి తిథి 27 తేది ...నిన్న కాగితములు వచ్చినవి ఊహితిలోనున్న నాకు ఒడలు పులకలెత్తెను. మహో త్సాహానందములు కల్గెను. నేనుకూడ ఇప్పుడు సుంటూరు రావీలుండిన బాగుండును ...నాకు రీవీలులేదు...కొప్పరపుగవ్వలు ఇక్కడనవధానమ్ములు చేయుటలో అష్టావధానము పేరేగాని, లక్షణమింతేనియు లేదు, సమస్యలు ముందు చెప్పించుకొనుట...వ్యస్తాక్షరిలేదు... ఒకవేళ వివాదసభలు జరుగునేని...అష్టావధానము పరిధానముగా ముందు పరీక్షింపవలసినది. అందు వ్యస్తాక్షరిముఖ్యతముము. నారి అశుధార గొప్పదేకాని...వేలకొలది పర్యాయములు తిరుగుచున్న మామూలు చకర్తిమే గాని కొర్తిరీతిని దిరుగదు. ఈ యూరనిచ్చిన కథ వారు చెప్పనేలేదు ఇతరం వారిబాటను కొట్టిపోసిరి. వారి బాట తిప్పించి (సంభవించెనేని) అశుక

ఉ. వచ్చెడి పండితుండెవఁడు ? వచ్చినవచ్చుత వచ్చి సత్సభన్
మెచ్చెడి పండితుండెవఁడు ? మే ముఖులంబు నెఱింగినార మీ
పిచ్చికవిత్వ మూఁతగొని పీఁకెదరంట దడాల్న మీస! మీ
సచ్చరితుల్, పృథానుడులు సైఁచెదరంట ! స్వపతుల్ లంబికా!

చ. ఎఱుఁగని యప్డు "వీరు కవులే" యని యొప్పినతప్పు సైఁపు మి
డ్డెపలేఁగితి మాస్యముండెఱుకు లేక పంతయు స్పష్టమయ్యె, నీ
శ్వఁగుఁ డొకసాక్షి వీర్నుడువు పద్దెములం దపు డెన్ని వీరు గూ
ర్తురో, మును పల్లి యెన్నియటు దూర్తురో యంబిక! నీవెఱుంగవే.

ఉ. పత్రికమారి ఘోషయును బామరతన్ మొగమోడి మెచ్చు మా
మిత్రుల ఘోషయున్, దెలిసి మేలు ఘటింపఁగనెంచి మెచ్చు మా
ఘాతునిఘోషయున్ గని ప్రశంస యొనర్చుచు నాఁడు యోగ్యతా
పత్రిక నంపు తప్పిదము పండితమండలి సైఁపఁగాఁ దగుఁ.

ఆ. వె. శక్తిలేక పూను 'సర్టిఫిక్కట్టు' లా
యువు లపమ్ము లేకయును దమంతఁ
బెండ్లివేళ నిచ్చు పెద్దలదీవనల్
పొందినార మనుచుఁ బొంగిపడుట!

క. అచపర మైన కతమ్మున, పిచరించితి మంబ ! ఘోషవిత మెల్లను నీ
సవిధమున నెఱిఁగి యసృతము, దవిలించితి మేని నీవ దండింపఁదగుఁ.

శా. ఖండింపంగలశక్తి యున్నయెడఁ గాకవ్యగ్రణీవ్యగ్రతా
ఖండాహంకృతివారకంబయిన యీకబ్బంబు నేరేనియున్

పిత చెప్పింపపలెను మాలో శివరామశాస్త్రి కృతార్థతముఁడు. నాయానంద మతినికిఁ దెల్పుఁడు మీరావారితోఁ దులగా వాదింప నేనిచ్చగింపను. గెల్చిన వచ్చెడు పగితిష్ఠయెంత ? ఇఁక నీవాదములేల ? మీరు పదలుటయే నాకోరిక. శివరామశాస్త్రియు పలదు. వారెట్టి పాండితికలవారని;...నాటి వివాదస్వరూపము, బీజము, ఎట్టిది ? ఆయూర నిరువాగులను బర్ధాను లెవరు? యూపదంశము మీకు వ్యపధిలేకున్నను మనకుఁ బరమమిత్రులగు బ్రహ్మశ్రీ ... గారిచేనయిన హాస్యింపుడు...ఇంకను అచ్చులోనున్న రికార్డు పూర్తిఫలయినను వెంటనే చంపుదుగాక.

వే. పన్.

ఖండింతుగ్గద సోదరుల్ వృథగ వాక్కండూతి వోగొట్టుకో
''నెండుంగండి'' గ నేమె దూఱుదురు గా కే మంతిలోఁ బోయెడిఁ?

గీ. వారుమూఁటిన కొలఁది నవారిగాఁగ
మాయశము లోకమునఁ బర్వు; మాకుఁ గీర్తి
కన్న నన్యగాధమ్ముల నెన్న పూన్కి
లేదు; పరికృతశేషమ్మ నాలింపు జనని!

ఉ. ఆంతట నయ్యె వేమపరమం దవధానము సైరు చెంతచూన్
జింతలచేఁ గృశించి పరిశీలన చాలక సారెఁ దప్పుదుం
బుంతల వెంబడిం బడి పరిభూతనయుల్ కడు గోయ నూయమా
నాంతరుఁడై మఱేదియు నుపాయము గానక కుందు వొందఁగన్.

కీ. తలుపోరగామూసి పిలనెల్లమోముతో నొక్కఁ 'డశ్శోష్టి' మాదిక్కుఁ చూచు
తన యింటి యెదుటి కందలము రా నేగ వే యొక్క 'శశ్శోష్టి' తల్పూఁచిపైఁ
'పశ్యావాదంబు'స్వాప్నపుష్టి'యయ్యె'నంచొక్క 'శశ్శోష్టి'నీఁగడ్చుఁగనులఁ
'గాశిక'నటుపాముగఱచెఁగా'హు'మ్మంచునొక్క 'శశ్శోష్టి'పడ్డుకకొఱుకు

గీ. కాశికయుఁ బాపి "నూఁతార్లు" గర్వికొక్క మనుచుఁబల
గొర్లు కీడ్చుకో యేమొ నాకొంపదీసి
యంచు నొక్క 'శశ్శోష్టి'లో నటమటించు
నరసగాట్పరితోర్పఁ జే మయుగుతఱుచని.

ఉ. "పాతిరి కృష్ణదాటి" యని వాగ్వ్యయము న్మనసా వధీరయా
కారణ మంతరంగము నగల్పఁగ వేమపరమ్ము చే మెటుల్
చేర భయమ్ముఁ గొందు మటు చేకుఱఁ జెన్నఁటిసేఁత ద్రెన్ని నా
కూరిచి ప్రగ్గులై చెడిరి కొప్పరపుంగనిపట్టు లత్తఱిన్.

చ. సకలము నీమనం బెఱుఁగు సర్వజులుల్ పలుమాఱు చెప్పుదురు
ర్నికరము దేల్చి పూర్వమె మనిషిహితమ్ముగ నుశ్శిష్టిఁయుంతక్
బ్రికటితశమ్ము బొనర్చిన పరిబంధ మెఱుంగను గాన దాఁ దరి
వ్యకయటఁ జూచికొం డనుమఁ బాల్గొల్లకుఁ దనియింతు మంబికా!

గీ. అంబ! యంతకు మునుచేసినట్టి చెట్ట
నేత లొకతల వేమనరాతతాగ్రి

హారసత్సభాపర్యుత్సాహమలవరింపఁ
బడ్డపాటు లింకొకతల పాపశమని!

ఉ. తప్పడు తోరిపలన్నియును దజ్జులు దగ్ధము నేయు నంతతోఁ
గొప్పర మూరకుండక పరికోపము చెంది * "రిజస్టరు త్తరం"
బప్పడు పంపెఁ 'గే' సాకటి యావలఁ దెత్తు నటంచు; సత్యముక్
చప్పి చరించువారలకు ధర్మముతోఁ బని యేమి కాంకరీ!

---

* అభినవ కవి చక్రవర్తి, శతావధాని, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, కొప్పరము సంతమాగులూరుపోస్టు. గుంటూరుజిల్లా యొద్దినుండి

(రిజిస్టరు త్తరపు నకలు)
బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులకు
కాకినాడ, & బందరు.

అయ్యా, మీరు పరికటించిన 'గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము', అను పత్రమును జూచితిని. అయ్యది 'సీ॥ మాయమాటలకు నమ్మకమైన వ్యాఖ్యాతలకేని పచ్చిబూతులకు బుంగ, అను మీ శ్రీపణానందము నందలి ముదుసలి బోగముదాని పద్దెమున కుదాహరణముగ నున్నదని చెప్పవలసిపచ్చినందులకు జాలిపడుచున్నాఁడను. 'సత్యంవద, ధర్మంచర' అను వేదవాక్యములకు విరుద్ధముగా నసంబద్ధములైన యసత్యవాక్యములతో మమ్మును, మమ్మలనుబట్టి మాని దొగిళాను, ఈవిధముగ నిచ్చకచ్చిన క్లేల్ల నిందించుటకై మీకాలమును, మీపాండిత్యమును వినియోగించి, ఇట్టి నికృష్టోద్యోగమునకు మీమిత్రులఁగూడ నియోగించి వారిచేఁగూడ, అసత్యపరికటనములం జేయించి, యకారణముగ మాహృదయమున కాయాసముం గలిగించితిరి.

2. ఏడనో యున్నవా రున్నట్లుండక మదీయాశుకవిత్వావధానములను బహ్యములతోఁ బరిశంసించుచు ముందుగ మాకు లేఖవ్రాసి మాస్నేహమును సంపాదించుకొని పిదప మాపరితిథయు, మాకీర్తియు, మారాబడియుఁ జూచి సహించలేక వృధాభిమానులగు మీకాళ్ళవారి దురోధములకుఁగూడ లోనై యనవసరముగ నాపనచర్చ యొకటి గల్పించి యస్మత్కృతోపకృతిసేని స్మరింపక, కృత్యమునకుఁ గాలుదువ్వి మేము పరితిజ్ఞాపత్రములను వ్రాయవలసిన యవసరమును గల్పించి చివరకు సభకు రాక సాకులు పన్ని తప్పించుకొని బందరు కాకినాడలకు వేంచేసితిరి.

ఈ. ఇట్టి వృథాప్రజల్పకులు నట్టివదానవసార్వభౌము లై
నట్టి రపతర్పిపాధికరణాన్యహృదంతరులైన కొపర్పిపుం

---

3. అప్పటినుండియు విరామము లేని మాయవ్రాతలకుఁ బూనుకొని మాటుచేరులతో మాయలేఖలం గొన్నిటిని బర్పికటించి స్వజనముచేఁగూడ నట్టినే కొన్నిటిని బర్పికటింపించి యంతతోఁగూడఁ దృప్తిలేక "ప్రీతోపదేశము" అను పేరునఁ గొన్ని యనుచితములు వ్రాసి పర్పచురించితిరి. అప్పుడే మేము మీ మీఁద గొంతచర్య జరిగింపవలసియున్నను, ఎన్నటికేని మీతప్పులను మీరు తెలిసికొని పశ్చాత్తాపమును బొంది క్షమార్పణమును బ్రకటింతురను సద్దుద్దేశముతో గొంత హితమును గఱపసెంచి 'జ్ఞానోపదేశము' అను పేరునఁ గొన్ని పద్యములు వ్రాసితిమి కాని మఁ 'జ్ఞానోపదేశము' మీకడఁ జెవిటివానిముందు శంఖ మూది నట్లయిపోయినఁ.

4. తరువాత మీరు పర్పిత్యక్తవ్యపహారమునకుఁ గారణభూతమైనట్టియు నసత్యముల ప్రోసైనట్టిదగు, "గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము"ను, వ్రాసి పర్పకటించితిరి. అందు మొదటినుండి చివరవఱకును మీరు వ్రాసిన యసత్యాంశములను వ్రాయించుకొన్న యసత్యపులేఖలను, నారాయణస్త్రమూలకముగా ఖండించి లోకమున సత్యమును స్థాపించుటకై మేము ధర్మదేవతచేఁ బోర్పిత్సాహపఱుపఁ బడుటచే మిక్పిలి భారమైన యీకర్పిందివిషయమును గూర్పి మాతర్పి మిప్పుడు తెలియజేయుచుంటిమి.

5. మాకర్పిప్తిప్తము 'గలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతో "గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము 67 న పుటలలో" కొప్పరపువారి తప్పువ్రాతలు" అను శీర్పికక్రింద నొక కల్పిల (ఫోర్జరీ) లేఖను బ్రకటించి, అట్టిదానిని మేమెవ్వరికో వ్రాసినట్లును, దానిపర్పతి మీకు లభింపఁగా, దానింబట్టి దీనిఁబ్రకటించినట్లును, నొక యసంబద్ధపుఁగథఁ గల్పించి యుపాహరించితిరి. ఈ మీ మాయవ్రాత మాకర్పిప్తిప్తము గలిగించునని మాగ్రహమే కాక, మాగౌరవమునకుఁగూడ భంగము గలిగించునని నా యన్నది. అంగులకై తగుచర్య జరిగించుట మాకుఁ గర్తవ్యము. కావున మీకే లేఖయందైనను మొదలు 24 గంటలలోపల నాలేఖను మేమెవరికి వ్రాసినట్లు తెలుపసెంచితిరో, ప్రతియెవ్వరివలన లభించినట్లు తెలుపనూహించితిరో, వారి పేరుల నెఱింగించుచు, అట్టి మాయలేఖను మీ దేయధికారముమీఁదఁ బ్రకటిం-

దిట్టల మాకు వాదులుగఁ దెచ్చిన తావక తారతమ్యసం
ఘట్టన మేము మెత్తురు జగాన పచింపఁగదమ్మ శాంకరీ!

చితిరో లిఖితపూర్వకముగా మాకుఁ దెలియఁజేయఁగోరుచున్నాఁడను. "ఆంత కింతైనది, ఇంకెంతయగునో" అను సామెతకుఁ దార్కాణముగా మీవ్యవహారము పరిణమించుటంజేసి ముందుముందేమి సృష్టింతురో యను భయముకూడ మమ్ముఁ జాలఁగా బాధించుచున్నందున నిట్టి చర్యలోనికి దిగవలసివచ్చినందులకై విచారించుచున్నాఁడను.

షరా:— ఈవిషయము మీరిదివఱకుఁ జేల్చుకొనినదియే యగుట, మరల నాలోచింపవలసిన యవసరముండదు. లేనిపోని యుక్తులతోఁ గాలము గడపక సముత్తరము త్వరగ నొసఁగుఁడు.

వ్రాసినది, ఆశుకవి చక్రవర్తి, శతావధాని కొప్పరపు వెంకటరమణకవి, తుదుపులు 4, నాలుగు, పంక్తులు 55 వీఁబదియైదు (మక్కికిమక్కి నకలు).

ఇట్లు
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ
శతావధాని.

చదువరులారా:—

పై రిజస్టరుత్తర మెందుకుఁ బుట్టినది? ఎందుకేమిటి? సోదరులు చేయనిపని చేసినట్లు మీరు ప్రకటించినందుకుఁ బుట్టినదందురా? అటులేని వారి స్వహస్తలిఖితములను నీకీర్తింది యక్కరములను నెలకింపుఁడు.

శ్రీరాములు.

4-4-13. కొప్పరము సంతమాగులూరు పోస్టు.

అస్మద్గురుమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ రామడుగు రామకృష్ణ శాస్త్రివారి పాదపద్మముల సన్నిధికి.

భవత్ప్రియశిష్యుఁడు. నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయు విజ్ఞప్తి.

"...పృథాహంకార లాంఛనంబగు వేంకటశాస్త్రిగారి మీసమును దీయింతుమని ప్రతిజ్ఞ నేయుసప్పుడును, "సింహమున్నదని తెలిసియుఁ గొప్పరపుఁగవులు కాకినాడకు వచ్చెదరా!" అనిన తిరుపతిశాస్త్రిగారు నవసించిన కాకినాడకుఁ జనునప్పుడును, కాకినాడలోఁ బలుసభలు నిర్వహించి, సామర్థ్యమున్నయెడల మాకు శత్రుఁడగువాఁడు వచ్చి మమ్మెదిరించి జయింపవలసినదని ప్రతిజ్ఞా

ఉ. దానికిఁ దగ్గ * యుత్తరము తథ్యవచోభరితం బొకండు మే
మా శరులక్ నుఱించి వెస నంపితి మయ్యది గాంచియున్ వృథా

పద్యములం జెప్పనప్పుడును, ఎంతకఠినముగాఁ గాలుదర్శివ్వను నెదుటికివచ్చి శత్రుర్వులు మార్కొనమిచేఁ గాకినాడలో నుకవిపండిత శిఖామణులు సంతసించి స్తుతింప జయస్తంభమునాటి వచ్చినప్పుడును,....." చిత్తగింపుడు.

ఇట్లు భవత్ప్రియశిష్యుఁడు,

కొప్పరపు వేంకటసుబ్బరాయశర్మ, శతావధాని.

☞ దీనివలనఁ గాగినాఁడలో — తి॥ వెం॥ కవులఁ బరాభవించినట్లు సోదరులు పర్కటించుకొనుచున్నట్లు విస్పష్టమే యగునేని దానిచే విపులముగా చెల్పు వీరి వేరొక లేఖయొక్క నకలును ప్రచురించిన మాకు సోదరులు రిజస్ట్రరు త్తరము వార్యయుఁ కర్థమేమో ? విచారింపుఁడు, "ధర్మదేవతచేతఁఁటట! వీరఁట పోర్తాహపఱుపఁబడిరఁట! " "నాఁశ్లీలం కీర్తయేత్" "బుద్ధిఃకర్మానుసారణీ" కాంగం పాపం, ప్రతిహతమమంగళం, అస్తుస్వస్తి. సర్వే జనా స్సుఖినో భవన్తు "

(మా రిజస్ట్రరుజవాబుయొక్క నకలు.)

* శ్రీమత్పరదేవతాభ్యోనమః

మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయ వెంకటరమణకవులకు.

అయ్యా !

29-7-13 సఁ॥ తేదీతో నొకటియు, తేదీలేకుండ వేఱొకటియు మీరు మాపేర వ్రాసిన రిజస్ట్రరు త్తరములకు జవాబు వ్రాయునది యేమన.

(1) మీరిజస్ట్రరు త్తరములోని సంగతులు యథార్థములైనవియు, నమ్మఁదగినవియుఁ గావు.

(2) మేము పర్కటించిన 'గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగమ్ము' లోని సంగతులు సర్వమును సత్యములైనవియే గాని యందసత్యము లెవ్వియును లేవు.

(3) మా 'గుంటూరిసీమ' పూర్వరంగము, అను చరిత్ర గ్రంథములోని సంగతులు మీకపర్తిష్ఠ కలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతోఁ బర్కటింపఁ బడినవికావు. అవి లోకమునకు సత్యము చెల్లడిచేయు సదుద్దేశముతోనే ప్రకటింపఁబడినవి.

గానలవాడు * తప్పనుడికల్పన లెల్లడఁ జేయఁ బూనఁ బం
డేని యమార్గగాములకు దేవునివల్ల భయమ్ము గల్గునే!

---

(4) తక్కిన మీ రిజస్టరుత్తరములోని సంగతులు పర్యాలోచనము జవాబీఁడిగినంత యవసరము కలవిగాఁదోఁచవు. 'మాగుంటూరిసీమ' పూర్వరంగము 87 వ పుట మొదలుకొని "కొప్పరపువారి తప్పువార్తలు" అను శీర్షికక్రిందఁ బ్రచురించిన లేఖ "పోర్జరీ" కాదు. మీరొక గృహస్థునకు వ్రాసిన లేఖయొక్క నకలును బట్టియే "మక్కికి మక్కి" గాఁ బ్రకటింపఁబడినది.

(5) "మాకీర్తికి భంగమ్మును, మా గౌరవమునకు హానియు, మా రాబడికి లోపమ్మును, మా ప్రతిష్ఠకు న్యూనతయుఁ గలుగఁజేయఁబలెనను దురుద్దేశముతో నసత్యములును జుగుప్సాకరములును నగు సంగతులు గవ్యపద్యోక్తియ రూపఁబులుగాఁ జెడ్డమనుష్యుల దెందుట వినిపించినందులకును సంపన్న గృహస్థులవేర నటుఁవంటి సంగతులనే పదిమందికిని వినిపింపుఁడ"నికూడ వాగ్రియుఁచు మీరు వాగ్రియుఁ వ్రాతలకును మీమీఁదఁ గ్రిమమైన చర్య జరుపుటకు ముందాలోచించియు దానిని జరిత్ర గ్రంథమగు 'మాగుంటూరిసీమ' లోఁ బ్రకటించి దాని సత్యమును లోకులకుఁ జెల్లముగా వినిపించిన పిదపనే చర్య జరుపవలెనని యెంచి ముందుపని ముగించి పర్యాలోచనము మేమా ప్రయత్నములోనే యుండఁగా, మీరిజస్టరుత్తరము వచ్చినందున దానికి జవాబుగా నీయుత్తరము వాగ్రియుఁచు సదరుపిషయమై క్రమమైన చర్య జరుఁబోవుచున్నామని కూడ నిందుమూలముగానే తెలియఁజేయుచున్నారము.

చిత్రగించవలెను.

(సమ్మతిని) (1) దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, (2) చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి, } శతావధానులు } బందరు, భైరవపర్యన్న. 15-9-13.

---

* ది 27-10-13 సం॥.....

అయ్యా!

సోదరకవులు కొద్దికాలము క్రిందట మీకు పత్ర రిజస్టరునోటీసును 24 గంటలలో జవాబు యివ్వనలసినదిగాను లేనట్లా యివ్వనియడల మీమీద డామేజి తేవడమగునని సదరు నోటీసులో వుదహరించినట్లున్న అందులకు మీరు సోదరకవులను తుమాపణ కోరినట్లున్న మాచుట్టుప్రక్కల గ్రామాదులలో విశేష

మంగళశ్లోకః

శ్లో॥ కళ్యాణం రసనే నమస్సుకవితే భద్రం పదేభ్యో నమ
స్కారః కావ్యనికోత్తమాయ మనసే వృత్తాన్వితో వందనం
అస్తు స్వస్తి శతావధానవిధయే విద్వజ్జనా యాంజలి
ర్వ్యక్తాయుక్త విపేకినే సుకవితాసారస్య సంగ్రాహిణే. తిః శా॥

వాడుక గలుగజేసినారు. అయినప్పటికి యిదివరలో నేను మిమ్ములను యెరిగి వుండి మీసామర్థ్యతను గుర్తెరిగి యుండుటచే అంశల నిజానిజములు ప్రత్యేకం మీచేత వినగోరి వ్రాసినాను తక్షణం జవాబు వ్రాయించుకోవ్రాను

దివ్యచిత్తమునకు తేవలెను
విధేయుడు,
పమర్తి లక్ష్మీకాంతం వాండ్లు.

గద్య

ఇది శ్రీ కింకపీందర్ఫుటాపంచానన, విద్వత్కవి, బాలకలానిధి, బాలసరస్వతీ
శతావధాని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరసంకలితంబును
అనృతపర్వతదంభోళిసమ్మితంబును నగు
గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము
సంపూర్ణము.

తప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
16	23	నంత	సంత
30	17	గర్హాం	గర్హ్యం
55	11	పంచి	పెంచి
85	13	బెల్ల	బెల్లం

సుం. ఈ.